

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

IVE Інститут
професійної освіти
НАПН України

S: Akademia
Nauk Stosowanych
Stefana Batorego

AKADEMIA ŚLĄSKA
AŚ
ACADEMY OF SILESIA

19-20 жовтня
Хмельницький
2023

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Хмельницький національний університет
Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України
Інститут професійної освіти НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України
Наукове педагогічне товариство «Польща-Україна»
Академія прикладних наук Стефана Баторія (Республіка Польща)
Люблінська політехніка (Республіка Польща)
Сілезька академія (Республіка Польща)
Проект USAID Економічна підтримка України

МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: проблеми і перспективи

PROFESIONAL DEVELOPMENT OF PERSONALITY: problems and perspectives

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Хмельницький національний університет
Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України
Інститут професійної освіти НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
Наукове педагогічне товариство «Польща-Україна»
Академія прикладних наук Стефана Баторія (Республіка Польща)
Люблінська політехніка (Республіка Польща)
Сілезька академія (Республіка Польща)
Проект USAID Економічна підтримка України

МАТЕРІАЛИ
XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ:
проблеми і перспективи

PROFESIONAL DEVELOPMENT OF PERSONALITY:
problems and perspectives

19-20 жовтня 2023 р.

Хмельницький – 2023

УДК 378.14:159.923

ББК 74.48:88.3

П84

*Рекомендовано до друку рішенням науково-технічної ради
Хмельницького національного університету,
протокол № 11 від 06.10.2023*

Редакційна колегія:

Ничкало Н. Г., д-р пед. наук, проф., дійсний член НАПН України (академік);
Радкевич В. О., д-р пед. наук, проф., дійсний член НАПН України (академік);
Базиль Л. О., д-р пед. наук, доц.; **Матюх С.А.**, канд. екон. наук, доц.;
Андрощук І. В., д-р. пед. наук, проф.; **Андрощук І. П.**, д-р. пед. наук, проф.;
Герніченко І. І., канд. пед. наук, доц.

П84

Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи : матеріали XII міжнар. наук.-практ. конференції (м. Хмельницький, 19–20 жовт. 2023 р.) / ред. кол.: Н. Г. Ничкало, В. О. Радкевич, І. В. Андрощук [та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2023. – 400 с. (укр., англ., пол.)
ISBN 978-966-330-301-7

Представлено матеріали учасників XII міжнародної науково-практичної конференції «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи». Розглянуто теоретико-методологічні засади професійного становлення особистості; особливості професійного становлення і кар'єрного розвитку особистості в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови України; теоретичні й методичні засади підготовки вчителя трудового навчання та технологій, педагога професійного навчання, андрагога в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови України; забезпечення якості професійної та вищої освіти в умовах євроінтеграції; проблеми та перспективи реалізації завдань Нової української школи; напрями науково-методичного забезпечення розвитку професійної освіти в умовах цифровізації; вітчизняний і зарубіжний досвід професійної освіти і навчання різних категорій дорослого населення; проблеми та перспективи розвитку педагогічної і мистецької освіти:

Матеріали, що включені до збірника, подані в авторській редакції.

Для науковців, науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої і вищої освіти, інститутів післядипломної освіти й аспірантів та здобувачів закладів вищої освіти з проблем професійного становлення особистості.

УДК 378.14:159.923

ББК 74.48:88.3

© Автори статей, 2023

ISBN 978-966-330-301-7 © Хмельницький національний університет, 2023

ЗМІСТ

Вітальне слово президента Національної академії педагогічних наук України Василя КРЕМЕНЯ.....	16
---	----

ДОПОВІДІ ПЛЕНЕРНОГО ЗАСІДАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

<i>Матюх Сергій</i> Особливості освітнього процесу у Хмельницькому національному університеті в умовах воєнного стану.....	17
<i>Басюк Дарія</i> Професійна (професійно-технічна) освіта Хмельниччини в умовах воєнного стану.....	18
<i>Ничкало Нелля</i> Людський капітал у мирний час і в добу російської агресії проти України.....	20
<i>Радкевич Валентина</i> Форми і засоби розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в сучасних умовах.....	23
<i>Stokowska–Zagdan Elżbieta, Janicka-Panek Teresa</i> Badania w działaniu jako nowy nurt w naukach społecznych i praktyce pedagogicznej.....	26
<i>Chalas Krystyna, Szlachta Ewelina</i> Wartość osoby i wartość pracy punktem wyjścia w procesie kształcenia zawodowego – perspektywa personalistyczna.....	30
<i>Гуревич Роман</i> Особливості змішаного навчання в нових освітніх реаліях.....	31
<i>Коберник Олександр</i> Професійне виховання майбутніх фахівців в умовах суспільних трансформацій.....	33
<i>Синюк Олег</i> Особливості експертизи науково-дослідних проєктів.....	35

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

<i>Андросенко Артем</i> Специфіка професійної діяльності вчителя трудового навчання та технологій.....	37
<i>Андрощук Ірина</i> Навчально-методичне забезпечення як важлива умова ефективності освітнього процесу.....	38
<i>Білик Юлія</i> Інформаційно-цифрова компетентність у професійній підготовці вчителя початкових класів до організації дистанційного навчання.....	40
<i>Бородієнко Олександра</i> Принципи формування персонального складу наглядових рад закладів професійної освіти.....	41
<i>Великожон Владислав</i> Особливості професійної підготовки дизайнерів реклами та комп'ютерної графіки до підприємницької діяльності.....	43
<i>Вовк Людмила</i> Реалізація творчого потенціалу студентів закладів вищої освіти.....	44
<i>Войталюк Світлана</i> Правописна грамотність як основа професійної компетентності майбутнього вчителя польської мови.....	45
<i>Головченко Гліб</i> Медіаосвіта і розвиток професійної особистості: світовий досвід.....	46
<i>Гомонюк Олена, Левко Мар'яна</i> Особливості використання проєктної технології у професійній підготовці майбутніх психологів.....	48
<i>Нпатиук Michał</i> Doskonalenie zawodowe nauczycieli. Doświadczenie krajowe i zagraniczne.....	50
<i>Горбатюк Роман, Білан Наталія</i> Міждисциплінарна інтеграція змісту професійної та іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти.....	53

Демчук Олег Індивідуалізація навчання студентів як важлива умова професійного становлення особистості.....	54
Жур'ян Вікторія Формування екологічної компетентності фахівців морської галузі	55
Зайцева Інна Компетентнісний підхід в освіті: пошук шляхів реалізації.....	56
Іванченко Євгенія, Білоножко Наталія Сучасні підходи до дослідження емоційного інтелекту особистості	58
Іванчук Анатолій Основні умови зниження ризиків від тютюнопаління молоді.....	59
Клюд Ліна, Міщенко Олена Сучасні підходи до структурування змісту навчального посібника.....	60
Коваль Марина Педагогічні умови формування соціокультурної компетентності	62
Коновалова Аліна Розвиток професійної особистості педагога в контексті сучасних освітніх викликів.....	63
Лопатовський Віктор, Андрощук Ігор Технологія підготовки й акредитаційної експертизи освітніх програм: досвід Хмельницького національного університету.....	65
Лупаренко Світлана Основні чинники успішної професійної діяльності вчителя.....	66
Маліновська Карина Формування економічної культури майбутніх техніків з транспортних технологій та управління перевезеннями на автомобільному транспорті.....	67
Ольховецький Владислав Особливості становлення особистості під час навчання у закладі вищої освіти.....	68
Пятничук Тетяна Дослідження енергетичної ефективності пасивних будинків з використанням кейс-методу у професійній підготовці будівельників.....	69
Ратушняк Наталія Мотиваційна компетентність як основа мотивації професійної діяльності педагога.....	70
Свідерський Ігор Розвиток підприємницької компетентності майбутніх інженерів.....	71
Sikora Jan Rozwój kadry kierowniczej w warunkach dynamicznej zmiany.....	73
Тупальський Олександр Соціальне партнерство у професійній підготовці майбутніх фахових молодших бакалаврів транспортної галузі	75
Химан Галина Принципи формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у фаховій підготовці.....	76
Үеууан Ву Formation of future journalists' professional image in the educational environment of colleges: methodology and practice.....	77
Jadczak Katarzyna Branżowe centra umiejętności: powstawanie, funkcjonowanie i ich znaczenie na rynku pracy.....	78
Ярош Любов Особливості проблемного навчання на практичних заняттях з дисципліни «Електротехніка» в аграрному коледжі.....	80
ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ І КАР'ЄРНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ І ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	
Артюшенко Володимир Розвиток підприємницької компетентності майбутніх майстрів з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики	82

Базиль Людмила Концепція консультування з молодіжного підприємництва у закладах професійної освіти.....	83
Ваніна Наталія Консультування з молодіжного підприємництва як умова самореалізації особистості.....	86
Гриценко Інна Форми і методи організації консультування з молодіжного підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану.....	88
Єршова Людмила Методичні аспекти консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва.....	89
Закатнов Дмитро Модель консультування з молодіжного підприємництва для повоєнного відновлення економіки України.....	91
Заславська Світлана Екологічна компетентність як важлива умова професіоналізму будівельника.....	92
Казачінер Олена, Бойчук Юрій, Галій Алла Підготовка фахівців до створення безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану.....	93
Клименко Марина Підготовка майбутніх інженерів до кар'єрного зростання: соціальне значення та актуальність проблеми.....	94
Ковальчук Василь Розвиток емоційного інтелекту педагога у воєнний та повоєнний час.....	96
Костючик Андрій Розвиток економічної компетентності майбутніх фермерів: концептуально-прогностичний аспект.....	97
Лана Оксана Психологічний супровід професійного навчання ветеранів російської війни проти України.....	99
Майборода Людмила Методика організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання.....	100
Орлов Валерій Консультування з кар'єри і підприємництва у професійній освіті.....	101
Пахомов Ілля Можливості професійного становлення особистості в умовах сучасного ринку праці.....	103
Рябова Зоя Технологічний підхід у реалізації державно-приватного партнерства в професійній освіті.....	104
Синчук Ірина Формування іншомовної граматичної компетентності учнів старшої школи з урахуванням індивідуального навчального стилю.....	105
Смирнова Ірина Професійне становлення моряків в умовах воєнного стану.....	106
Ткачова Яна Особливості соціально-педагогічної діяльності майбутніх соціальних педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану.....	107
Шафоростов Олексій Розвиток методичної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти автомобільної галузі у міжстачійний період.....	108
ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ, АНДРАГОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ І ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	
Андрощук Ігор Підготовка майбутніх педагогів до позаурочної діяльності.....	110
Афонченко Марина Проектний метод та інноваційні технології як інструмент заохочення майбутніх вчителів іноземної мови до саморозвитку.....	111

Вовк Богдан Особливості дистанційного навчання у педагогічному закладі вищої освіти у военний час.....	112
Герлянд Тетяна Особливості використання кейсів екологічного спрямування у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників.....	114
Григорчук Анастасія, Лівшун Олександр Мотивація у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання.....	115
Душко Віталій, Бохонько Євген Методика вивчення теми «Відновлення деталей автомобіля» у закладах професійно-технічної освіти.....	116
Ільчишин Оксана Вимоги до навчальної книги з фахових дисциплін швейного профілю в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.....	117
Кабіш Марина Розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти.....	117
Каленський Андрій Екологічна підготовка педагогів професійного навчання в умовах воєнного стану.....	119
Козловська Аліна Сучасні підходи до профорієнтаційної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.....	120
Кононенко Андрій Особливості освітнього процесу у коледжах морської галузі в умовах війни.....	121
Кравчук Олександр Методика вивчення теми «Електрики автомобіля» у закладах професійно-технічної освіти.....	122
Красильникова Ганна, Красильников Сергій Наскрізна програма практичної підготовки магістрів професійної освіти.....	123
Красильников Сергій, Олійник Віталій Використання онлайн-сервісу trello для управління командною проєктною діяльністю у закладах вищої освіти.....	125
Кудря Оксана Проєктна компетентність у професійному становленні майбутнього вчителя технологій.....	126
Лівшун Олександр Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя трудового навчання засобами художньої обробки деревини.....	127
Літвінов Юрій, Лівшун Олександр Сучасне технічне забезпечення закладу професійно-технічної освіти як запорука фахової підготовки майбутнього майстра деревообробних професій.....	129
Mordous Iryna Project activities in the context of public-private partnership as a way to build the potential of vocational education in the post-war period.....	131
Мороз Тетяна, Рябець Сергій Компетентісний підхід у технологічній освіті.....	131
Нагорна Наталія SMART-технології у презентаційній діяльності майбутніх учителів технологій.....	132
Приймак Віктор, Марценюк Олександр Технологія проблемного навчання під час вивчення будови автомобіля.....	134
Самборська Олена Участь майбутніх учителів технологій та інформатики у моніторингу навчальних досягнень здобувачів під час проходження педагогічної практики.....	136
Тітова Олена Методологічні підходи до розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів.....	137
Храпач Дмитро Виробниче навчання у практичній підготовці бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт».....	138

Чмир Віктор Інноваційні технології підготовки студентів спеціальності «Професійна освіта»	139
Шафоростов Олексій Розвиток методичної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти автомобільної галузі у міжтестастійний період	140
Штокалюк Владислав, Герніченко Іван Обґрунтування ідеї як перший етап підготовки проєкту	141
Ямковий Олександр Структурні та змістові особливості середовища професійного розвитку педагогічних працівників закладу фахової передвищої освіти	142
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	
Вакуленко Олександр Технології формування художньо-графічної компетентності здобувачів вищої технологічної освіти як дидактична проблема	144
Vyshnevskaya Maryna Quality assurance and modernization of higher education in the context of European integration	145
Гузарська Тетяна, Білик Вікторія Інноваційні навчальні посібники у підвищенні якості професійної освіти	146
Гуменна Лідія Розвиток державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти: методичні аспекти	147
Деденів Олександр, Цина Андрій Особливості громадянської освіти сучасної молоді в країнах західної Європи та Україні	149
Жежерун Денис Особливості підготовки майбутніх фахівців до підприємництва в транспортній галузі України і Республіки Польща	150
Кравець Світлана Особливості розвитку державно-приватного партнерства у системі професійної (професійно-технічної) освіти	153
Костюк Олександр, Надворський Олександр Дидактичні умови забезпечення якості фахової передвищої освіти в умовах євроінтеграційних процесів	154
Kugai Kseniia Foreign language teaching personalisation: an essence of the concept	155
Ланін Всеволод Вітчизняна вища освіта в сучасних євроінтеграційних умовах: виклики і сьогодення	156
Лузан Петро Системний підхід до розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів	157
Масліч Світлана Принципи розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти	158
Мося Ірина Теоретичні аспекти розвитку професійної компетентності викладачів коледжу	160
Наглий Дмитро Оцінювання якості підготовки фахівців у економічних коледжах: досвід і суперечності	162
Rabetska Nadiia The value-professional potential of future philologists regarding the regulation of the internal redistribution of competences in the conditions of a higher school	163
Рябовол Лілія Забезпечення якості вищої освіти в Україні відповідно до ESG 2015	165
Савчук Руслан Упровадження в Україні дуальної форми здобуття освіти	166
Скібіна Олена Якість освіти як умова інтегрування України в європейський освітній простір	168

Субіна Оксана Методичні засади організації змішаного навчання у підготовці майбутніх фахівців.....	169
Сургунд Наталія Професійна мобільність у подоланні криз професійного розвитку.....	170
Фісюк Алла, Білик Вікторія Характеристика вимог до проєктування змісту навчального посібника.....	171
Фриз Роман Основні напрями розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти будівельної галузі.....	172
Царьова Катріна Сучасні вимоги до розвитку комунікативної компетентності здобувачів професійної освіти сфери послуг.....	174
Цісарук Ірина Професійний розвиток майбутніх учителів трудового навчання та технологій в умовах формальної і неформальної освіти.....	176
Чепуренко Янна Управлінські технології розвитку професійної освіти в сучасних умовах.....	177
РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	
Бородій Тетяна Інтерактивне навчання як форма активної взаємодії учасників освітнього процесу.....	179
Абрамова Оксана Творче використання онлайн-інструментів «Конструктор навчальних програм» у базовій середній школі.....	180
Бурдун Віктор, Рожко Анастасія Особливості процесу оцінювання навчальних досягнень учнів закладів загальної середньої освіти.....	182
Вінницька Олена Методика використання сучасних освітніх технологій в умовах Нової української школи.....	183
Вітрук Ольга, Вітрук Роман Перспективні напрями розвитку Нової української школи.....	184
Гайдамаха Ростислав Реалізація завдань технологічної освіти в умовах Нової української школи.....	185
Горінчой Родіон Графічна підготовка учнів на уроках технологій у Новій українській школі.....	186
Клюд Олена, Клюд Ліна Особливості технологічної освіти в Новій українській школі.....	188
Ковальчук Марина Скрайбінг-презентація як засіб візуалізації навчальної інформації.....	189
Кондисюк Ярослав, Шумік Марія Врахування стратегії Нової української школи у технологічній освіті.....	190
Мельник Наталія Європейський досвід виховання дітей у зеленому середовищі.....	191
Носаровська Тетяна Національно-патріотичне виховання учнів на уроках технологій.....	193
Поляков Сергій Формування графічної компетентності учнів основної школи з використанням комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання.....	193
Радкевич Олександр Класифікація електронних засобів внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти.....	195
Рись Оксана Методика навчання учнів технології домашнього господарювання в побутовому середовищі.....	196
Рутковська Олена Розвиток творчих здібностей учнів на уроках технологій в умовах Нової української школи.....	197

Сердюк Галина Науково-методична робота вчителя української мови і літератури у Новій українській школі.....	198
Хмарук Анастасія Активні методи навчання у розвитку пізнавальної діяльності учнів.....	199
Хоржевська Аліна Нестандартні уроки як форма організації освітнього процесу.....	200
Цісарук Віталій Методика використання STEM-проектів на уроках трудового навчання та технологій.....	202
Щербатюк Анастасія Формування уміння молодших школярів працювати у групах.....	203
НАУКОВО МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	
Алексеєво Віталій Цифрова компетентність у професійному розвитку педагогів професійного навчання.....	205
Басалюк Віктор, Гордійчук Галина Можливості використання технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти.....	206
Бундзяк Ігор, Бохонько Євген Використання цифрових технологій у створенні посібника «Турбіна та механічний нагнітач».....	208
Буртник Андрій, Бохонько Євген Проектування змісту навчального посібника «Основи теорії автомобіля» з використанням цифрових технологій.....	208
Волошин Андрій Проектування змісту освітньо-професійної програми підготовки майбутніх механіків автомобільної галузі.....	209
Волошина Анна Розвиток навчальної автономії учнів на уроках англійської мови з використанням електронного підручника.....	211
Голуб Іван Підготовка та створення інфографіки як умова розвитку інформаційно-аналітичної компетентності викладача професійного коледжу.....	212
Гончарюк Іван, Гордійчук Галина Засоби організації дистанційного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.....	213
Гордійчук Галина, Степанчук Ярослав Використання SMART-технологій у підготовці здобувачів закладів вищої освіти.....	215
Григорчук Тетяна Організація самостійної діяльності майбутніх учителів початкової школи для розвитку логічного мислення.....	216
Гуменний Олександр Цифрові інструменти для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.....	217
Гуржій Андрій, Пригодій Микола Використання віртуальних лабораторій у системі професійної освіти.....	219
Єршова Ольга Залучення здобувачів до освітнього процесу в умовах online навчання: виклики і рішення.....	220
Єршов Микола-Олег Проблеми і перспективи розвитку в Україні IT-освіти.....	221
Кобися Володимир Підготовка майбутніх викладачів закладів професійної освіти до використання засобів доповненої реальності в освітньому процесі.....	222
Кобися Алла Підготовка майбутніх викладачів закладів професійної освіти до організації проектної діяльності.....	224
Кобися Ігор Підготовка майбутніх викладачів до використання цифрових технологій у професійній діяльності у закладах професійної освіти.....	225

Кручек Вікторія	
Особливості змішаного навчання в закладах професійної освіти.....	226
Орлова Наталія	
Використання мультимедійних технологій навчання на заняттях з художнього проектування.....	228
Пригалінська Тетяна	
Використання відео в навчальному процесі закладів освіти.....	229
Пригодій Микола	
Особливості створення та використання навчальної інфографіки.....	230
Савченко Олена	
Критичне мислення як психолого-педагогічний феномен.....	231
Станіславова Людмила	
Формування інформаційно-цифрових компетентностей у майбутніх викладачів філологічних дисциплін.....	232
Худа Олександр	
Інтерактивні цифрові технології на заняттях з інформатики як інструмент організації освітнього процесу.....	233
Циганок Олена	
Розвиток творчої діяльності учнів на уроках української літератури.....	235
Циганок Олександр	
Дидактичні засади оптимізації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах цифровізації.....	236
Шаталов Роман, Гордійчук Галина	
Особливості вивчення графічного редактора ADOBE ILLUSTRATOR учнями закладів професійної (професійно-технічної) освіти.....	237
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА І НАВЧАННЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
Базилівська Катерина	
Особливості підготовки фахових молодших бакалаврів з агроінженерії.....	239
Бідюк Наталя	
Наукові школи у формуванні професіоналізму викладачів закладів вищої освіти: європейські та українські пріоритети.....	239
Бохонько Євген	
Неформальна й інформальна освіта дорослих в Україні.....	241
Воєвода Аліна	
Система педагогічної освіти в Ізраїлі у контексті інтеграції в європейський освітній простір.....	242
Волошина Оксана, Костюк Артем, Шевчук Вікторія	
Зарубіжний досвід підготовки здобувачів вищої освіти до проєктної діяльності.....	243
Вороніна-Пригодій Дар'я	
Особливості підготовки викладачів професійних навчальних закладів у Німеччині.....	244
Гоменюк Дмитро	
Професійна освіта і навчання різних категорій дорослого населення.....	245
Гутор Любов	
Фахова комунікативна підготовка лікаря у контексті інтернаціоналізації вищої медичної освіти.....	247
Діордій Катерина	
Люди третього віку як ресурс для розвитку суспільства.....	248
Домніч Олеся	
Працевлаштування та навчання ветеранів російської війни проти України: досвід Австралії.....	249
Кулешов Сергій	
Особливості професійної підготовки бакалаврів з інформаційних технологій в університетах США.....	250
Опушко Надія	
Основні напрями профорієнтаційної роботи в Німеччині.....	252
Остапенко Анна	
Особливості професійного розвитку педагогічних працівників коледжів.....	253
Попова Валентина	
Участь компаній у державно-приватному партнерстві у професійній освіті: досвід Греції.....	254

Сутяга Олександр Науково-дослідницька підготовка магістрів права в університетах Великої Британії.....	256
Третьюк Віталій Особливості освітніх програм з міжнародних відносин бакалаврського рівня в університетах Великої Британії.....	257
Шунков Василь Технології проблемного навчання у професійній підготовці майбутніх фармацевтів в університетах Великої Британії.....	258
ПЕДАГОГІЧНА І МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	
Білоус Владислав Сучасна позашкільна освіта: проблеми і перспективи розвитку.....	259
Бідюк Дмитро Формування цінностей особистості засобами хореографічного мистецтва у вітчизняному та зарубіжному науково-освітньому вимірах.....	260
Бородкіна Марія, Хренова Вікторія Композиційні особливості самчиківського розпису.....	261
Wang Pan, Yuryeva Kateryna Review of publications by chinese researchers of music and pedagogical education problems on the web of science platform.....	262
Васильєва Крістіна Народне мистецтво як джерело творчості сучасного дизайнера.....	265
Герасименко Нікіта, Хренова Вікторія Текстильні скульптури у творчості британського художника по текстилю містера Фінча.....	266
Дронова Зоряна, Самборська Олена Технологічні особливості подільської вишивки.....	267
Дубовик Сергій Різьблення по дереву як спосіб формотворення.....	269
Колесник Наталія, Каленюк Мирослава Редизайн фірмового стилю: мистецтвознавчий аспект.....	270
Колесник Наталія, Карам Моайад Ахмед Мохамед Формування творчої особистості засобами різних видів мистецтв.....	271
Корницька Лариса Орнамент як відображення естетики природи у підготовці майбутніх художників декоративного мистецтва.....	272
Красовська Олександра Художньо-графічна стилізація під час вивчення дисципліни «рисунок».....	274
Крулик Богдан Пластична анатомія як базова дисципліна у підготовці майбутнього художника декоративного мистецтва.....	275
Li Yabin, Zhao Beibei, Yuryeva Kateryna Art education based on traditional heritage: the experience of China and Ukraine.....	276
Марущак Оксана, Соловей Віктор Розвиток у майбутніх учителів трудового навчання та технологій художньо-творчих здібностей з декоративно-ужиткового мистецтва.....	278
Міщенко Олена Аналіз різновидів художньої обробки текстильних матеріалів.....	279
Молотай Наталія Формування особистості учня у мистецькій діяльності.....	280
Новосадова Анна Дидактичні засади розвитку жанрово-стильової компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії.....	282
Новосадов Ярослав, Балан Віталій Флейта у контексті європейської композиторської школи.....	283

Ничкало Світлана Збереження ціннісної спрямованості мистецької освіти в умовах цифровізації.....	284
Perekhrest Sofia Development of pysankarstvo as an important task of modern art education.....	285
Пристиупа Яна Використання мультимедійних засобів у мистецькій освіті.....	286
Станецька Вікторія Трансформація мистецької освіти України: можливості і виклики.....	288
Синиця Вікторія Оздоблення жіночого одягу вишивкою: традиції та сучасні тренди.....	289
Хренова Вікторія Педагогічний малюнок як ефективний засіб навчання образотворчому мистецтву.....	290
Шкарупа Ганна Академічний рисунок у розвитку художньо-конструктивної компетентності майбутніх дизайнерів.....	291
Шинін Олександр, Вусик Наталія Розвиток творчих здібностей бакалаврів образотворчого та декоративного мистецтва під час навчання академічного рисунка.....	292
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	
Андрєєва Любов Методична робота навчального закладу в умовах інформатизації освіти.....	295
Байзан Ольга Розвиток творчих здібностей майбутніх кваліфікованих робітників засобами української літератури.....	296
Банашко Тарас, Герніченко Іван Принципи створення навчальних посібників для закладів професійної освіти.....	297
Беджик Наталія Інноваційні технології навчання майбутніх кваліфікованих робітників харчової промисловості.....	298
Безпечна Галина Дидактичні умови використання електронного навчально-методичного комплексу з виробничого навчання професій «зварник», «монтажник санітарно-технічних систем і устаткування».....	300
Білик Людмила Діяльність кваліфікаційних центрів як потенційна можливість офіційного працевлаштування.....	301
Блідна Лариса Професійна освіта і навчання різних категорій населення в Україні та за кордоном.....	302
Борилюк Марія Курси підвищення кваліфікації у системі безперервного професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.....	304
Бринджак Сніжана Психологічний аспект поняття «професійне становлення особистості».....	305
Бродзянська Інна Використання сервісів GOOGLE у навчальній діяльності на уроках української мови і літератури.....	306
Войтюк Лариса Професійне спрямування вивчення математики у розвитку пізнавальної діяльності здобувачів освіти.....	307
Волошина Наталія Компоненти, критерії та показники сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності у майбутніх кваліфікованих робітників сфери обслуговування.....	309
Воробйова Олена Сучасні інноваційні методи та цифрові технології викладання бухгалтерського обліку.....	310
Ворона Юлія До проблеми гендерної рівності у системі професійної освіти.....	312
Гер'ятович Інна STEM-проекти у підготовці кваліфікованих робітників швейної галузі.....	313

Голуб Тетяна Розвиток цифрової культури педагогів закладу професійної (професійно-технічної) освіти.....	314
Голя Наталія, Михайлов Сергій Дуальна форма навчання – перспективний шлях розвитку професійної освіти	315
Грабовська Людмила Мотивація педагогів до створення сучасних засобів навчання	317
Грель Наталія Особливості створення електронного «портфоліо успіху» учня з професій художнього напрямку	318
Громик Наталія Організація змішаного навчання у закладі професійної (професійно-технічної) освіти	319
Дзьобань Катерина Особливості підготовки майбутніх висококваліфікованих робітників в умовах воєнного стану	322
Доротюк Олена Сучасна модель підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності.....	323
Дранічнікова Вікторія Дидактичні умови організації змішаного навчання у процесі вивчення суспільних дисциплін	324
Дрозіч Ірина Кейс-технологія як засіб формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.....	326
Засць Оксана Професійно орієнтоване навчання іноземній мові як основа формування професійних умінь майбутніх фахівців.....	327
Зборовець Наталія Вплив діяльності методичної служби на інноваційне зростання педагогів в умовах цифровізації професійної освіти.....	329
Жмурко Олена Використання інноваційних технологій на уроках природничих дисциплін.....	330
Керницька Людмила Google-сервіси у професійній діяльності педагога.....	331
Кирилюк Інна Формування працезахоронної компетентності у підготовці здобувачів професійних кваліфікацій в умовах євроінтеграційних процесів	333
Коломійчук Світлана Розвиток лідерських якостей керівника закладу професійної (професійно-технічної) освіти.....	334
Кот Тетяна Тестові технології для перевірки навчальних досягнень здобувачів освіти.....	336
Кочаток Наталія Модульно-компетентнісний підхід: можливості для побудови індивідуальної траєкторії кар'єрного розвитку особистості.....	337
Краснолуцький Олег, Кушнір Віктор, Прилепська Інна Стратегічне управління розвитком закладу професійної освіти.....	339
Кукезова Валентина Педагогічні умови забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників будівельної галузі.....	340
Кухар Олег Використання елементів STEAM-освіти на уроках історії для реалізації завдань нової української школи.....	341
Леявіна Ірина Методика використання STEAM-освіти на уроках математики.....	342
Лужняк Людмила Створення електронних освітніх ресурсів для забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників.....	343
Луцюк Ірина Професійне спрямування вивчення іноземної мови.....	345

Мельник Галина Особливості роботи над єдиною методичною проблемою.....	346
Мельник Катерина Мотивація розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів під час вивчення курсу «Громадянська освіта» в умовах воєнного стану.....	347
Мендрик Галина Особливості науково-методичного забезпечення інноваційної підготовки кваліфікованих робітників в умовах цифровізації.....	348
Михальчишин Роман Формування інформаційно-цифрової компетентності як умова професійного зростання педагога.....	350
Михальчук Оксана Арт-терапія як сучасна здоров'язбережувальна технологія в освітньому процесі.....	351
Нищун Василь Інноваційна діяльність педагогічної ради як важлива умова забезпечення якості професійної освіти.....	352
Ніженік Надія Соціальне партнерство як важлива умова підвищення якості освітніх послуг.....	354
Оверчук Оксана Вплив методичної комісії на професійний розвиток молодого педагога.....	355
Остапчук Ольга Професійне становлення і кар'єрний розвиток особистості в умовах воєнного стану.....	357
Петров Олександр Вебсайт як сучасний засіб самопрезентації педагога закладу професійної освіти.....	358
Петрушенко Ольга Забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти в умовах євроінтеграційних процесів.....	359
Півторацька Наталія Професійна підготовка кваліфікованих робітників будівельної галузі для повоєнної відбудови України.....	361
Рижко Людмила Використання електронних засобів навчального призначення у підготовці кваліфікованих робітників.....	362
Селізар Василь Особливості цифровізації професійно-теоретичної підготовки майбутніх фахівців.....	363
Семенова Жанна Школа становлення молодого педагога: інноваційний досвід.....	365
Сівак Жанна Організація групової навчально-пізнавальної діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.....	366
Сидоренко Тетяна, Чуйкова Оксана STEM-освіта як тренд у розвитку системи професійної освіти.....	367
Сиско Наталія Розвиток резильєнтності у педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.....	369
Сікірницька Інна Особливості підприємницької освіти молоді в сучасних умовах.....	370
Скрипак Таміла Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках професійно-теоретичної підготовки з професії «Кравець».....	371
Скиба Алла Використання інноваційних технологій у викладанні математики у закладах професійної освіти.....	372
Слинюк Ірина Професійне становлення і кар'єрний розвиток випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.....	374
Смолінський Руслан Класи безпеки як необхідна умова формування культури безпеки у здобувачів закладів професійної освіти.....	374

Соленцова Галина Методичні засади організації освітнього процесу в закладах професійної освіти.....	375
Сопільник Марія Особливості організації освітнього процесу на уроках спеціальних дисциплін в умовах дистанційного навчання.....	377
Степанова Тетяна Соціально-педагогічні проблеми гуманізації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.....	378
Тимошук Галина Підвищення ефективності діяльності методичної служби закладу професійної (професійно-технічної) освіти.....	380
Ткачук Ганна Модернізація освітнього середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти.....	381
Хоманець Олена Особливості використання інформаційно-цифрових технологій у вивченні загальноосвітніх дисциплін.....	382
Царьова Євеліна Самоосвітня діяльність в особистісно-професійному розвитку майстра виробничого навчання.....	384
Чічеров Олексій Безпечна цифрова освіта: виклики і досвід.....	385
Чміль Анатолій, Боднар Віктор Компетентнісний підхід до підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної освіти.....	386
Чорненька Олеся Інформаційна і професійна компетентність випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти.....	388
Чугаєва Олена Інтерактивні технології навчання у забезпеченні якості професійної освіти.....	389
Шамралуєк Леонід Самоосвітня діяльність викладача як важлива умова професійного розвитку.....	390
Шамралуєк Олена Сучасні підходи до організації методичної роботи у закладі професійної освіти.....	392
Шатковська Лілія, Мельникова Тетяна Особливості професійного становлення здобувачів освіти закладів професійної освіти в умовах воєнного стану.....	393
Шевчук Людмила Розвиток професійної компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки закладів професійної освіти у системі післядипломної освіти.....	395
Щавінська Лариса Особливості дистанційного вивчення іноземної мови у закладах професійної освіти.....	396
Яровець Оксана Особливості викладання загальноосвітніх дисциплін у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.....	398

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ПРЕЗИДЕНТА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ ВАСИЛЯ КРЕМЕНЯ

Шановні учасники конференції! Сердечно вітаю вас від Національної академії педагогічних наук України і бажаю плідної роботи. Мені дуже приємно що ця конференція проходить на базі Хмельницького національного університету, що до її проведення долучена наша академія, зокрема, відділення професійної освіти і освіти дорослих, а також і наші польські друзі. Дванадцята конференція і її тема «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи», на мій погляд, надзвичайно важливі. Актуальні проблеми, які обговорюються під час конференції. Думаю всієї аудиторії особливо доводити це не потрібно. Я хотів би лише підкреслити, що з кожним роком, з кожною суспільною подією ми переконуємося у правильності цих слів про важливість професійної підготовки особистості. І я би сказав, що в нашому суспільстві до кінця, можливо, і не усвідомлена ця необхідність і важливість. На мій погляд, позиція Конституції України про обов'язкову середню загальну освіту повинна бути доповнена позицією про те, що держава зобов'язується надати першу професійну підготовку, першу спеціальність для кожної людини. Це може бути в рамках закладів професійної освіти, в рамках університетів чи ще якимось чином. Але я маю на увазі, що сьогодні людина без професії абсолютно неконкурентоспроможна у суспільстві. І загальна підготовка, загальна освіта не може замінити професійної підготовки, яка є обов'язковою і необхідною, але вона недостатньою для того, щоб в сучасному світі людина була конкурентоспроможною. Я скажу більше, будучи членом однієї з конституційних комісій, раніше я пропонував увести цю позицію до Конституції. Думаю, що колись ми це здійснимо.

Війна. Війна, безумовно, ще раз загострила проблему професійної підготовки, адже подивимось, наші воїни успішно здійснюють оволодіння багатьма новими для них видами зброї, техніки, яка постачається з різних країн світу. Вони можуть це робити завдяки тому, що мають освіту як загальну так і, безумовно, професійну. Тому, що новий танк, новий літак, нова гармата і таке інше – все це вимагає певної професійної підготовки. Тобто гарного воїна сьогодні не можна мати, не можна навчити якщо він не професійно підготовлений.

Безвідносно до воєнних, воєнного часу і воєнних потреб ми можемо засвідчити, що окрім власне підготовки професійної, з конкретної професії, сьогодні професіонал повинен мати певні обов'язкові знання, навички, обов'язкову компетентність з цілого ряду напрямків. Я б виокремив, не обмежуючи їх число трьома, але я виокремив саме три. Це, безумовно, цифровізація. Людина, яка сьогодні професіонал в будь-якій сфері вона повинна бути достатньо підготовлена в цифровому, комп'ютерному відношенні. І тут є серйозні здвиги у нашій країні, у нашій освіті. Я пам'ятаю двадцять років назад, коли я ще працював міністром освіти і науки, ми тільки здійснювали комп'ютеризацію середньої загальної освіти, було багато проблем в інших сферах і в цій сфері, але сьогодні вже не можна уявити підготовку будь-якого фахівця без використання комп'ютера. Це одне.

Друге – обов'язково кожен професіонал, незалежно від професії, повинен знати англійську мову. Це безумовна передумова успішності людини. Ви можете сказати, що слюсар скажімо десь у ЖЕКу може обійтись без англійської мови. Мабуть так, хоча якщо він буде обслуговувати іноземця, який приїхав і проживає в Україні, то він відчує і тут дискомфорт. Але все більше і більше професій, все більше і більше робочих місць вимагають знання англійської мови. За великим рахунком ми повинні утвердити англійську мову, як мову міжнародного спілкування. Бо саме ця мова, не будь-яка інша, є тою, яка дозволить кожній людині спілкуватися з усім світом і не тільки у своїй професії, а, власне, як особистість, як людина.

І третє, що я зазначив, це – сучасний професіонал, сучасна професійна людина, особистість повинні мати сучасну світоглядну підготовку. Сучасну, я маю на увазі, адекватну часові, адекватну реальній ситуації в світі, в Україні. Тобто таку підготовку, яка б дозволяла не покладатися на чужу думку сліпо, на чужий світогляд, на чужі пропозиції, а усвідомлено аналізувати всі ці думки всі ці пропозиції і виробляти власну думку. Людина повинна бути здатна до усвідомленого сприйняття оточуючого світу і, скажімо, усвідомленого ставлення до цього оточуючого світу. Вона сьогодні повинна обов'язково бути розвинутою особистістю, особистістю здатною до самостійної діяльності, самостійної поведінки у все більш зростаючому інформаційно-комунікативному просторі в якому кожен з нас живе. Це передумова не тільки суто професійної успішної діяльності, це обов'язкова умова і того, щоб у нас було розвинуто демократичне і стабільне суспільство. Бо стабільна демократія там, де мільйони людей є суб'єктами, а не пасивними об'єктами суспільного життя. І багато можна говорити про інші актуальні проблеми в тій темі, яка позначена, зокрема, я думаю, що ми повинні в країні приділити особливу увагу наданню можливості для кожного професіонала поліпшувати, покращувати свою професійність. І тут це окрема тема, яка передбачає, як створення ринку надання освітніх, професійно-освітніх послуг, так і оцінювання цих нових наробок, нових досягнень кожної людини з тим щоб заохочувати людину до подальшого розвитку, до подальшого професійного становлення.

Думаю, що на конференції ви зможете і матимете можливість здійснити широкий обмін думками щодо всіх актуальних проблем. Я ще раз бажаю вам успішної роботи і перемоги нашим збройним силам, перемоги Україні у війні, Вітчизняній війні з російським агресором. Дякую.

ДОПОВІДІ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

МАТЮХ СЕРГІЙ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ХМЕЛЬНИЦЬНОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У складних умовах воєнного стану Хмельницький національний університет забезпечує професійну підготовку фахівців за 50 спеціальностями усіх рівнів вищої освіти (бакалаврський, магістерський, доктор філософії) [1], підтримує повноцінне функціонування та дієздатність структурних підрозділів, передусім, із супроводу освітнього процесу у безпечній формі, яка не становить загрози життю і здоров'ю учасників освітнього процесу, враховуючи місткість наших тимчасових укриттів, а також навчально-методичного забезпечення освітнього та наукового процесів, підвищення якості освітніх програм (ОП), наукових досліджень на основі студентоцентрованого підходу, урахування кращого світово-го досвіду в галузі вищої освіти та ін.

Особлива увага приділяється модернізації діючих 126 освітньо-професійних та освітньо-наукових програм, подоланню наявних проблем та реалізації перспективних завдань, серед яких: оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу; забезпечення розвитку та функціонування української мови як державної, створення умов для вивчення іноземних мов; розбудова ефективної системи національно-патріотичного виховання студентської молоді на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку; сприяння академічній мобільності учасників освітнього процесу; дотримання принципів академічної доброчесності; створення безпечного освітнього середовища тощо. Кількість освітніх програм в університеті постійно зростає, так у поточному навчальному році на усіх рівнях вищої освіти функціонує 144 освітні програми.

Враховуючи глобалізаційні виклики останніх років університет організовує освітній процес з використанням змішаної (синхронної та асинхронної) моделі взаємодії учасників освітнього процесу, що також відповідає вимогам безпеки. Відтак, для реалізації такої моделі навчання задіяні усі наявні засоби інформаційно-комунікаційних технологій, в т. ч. елементи дистанційних технологій, які успішно використовуються в університеті з 2001 року [2].

Важливою складовою освітнього процесу є якісне навчально-методичне забезпечення (наявність навчальної та навчально-методичної літератури як у друкованому, так і в електронному вигляді), доступність до необхідних джерел інформації, що особливо актуально за нинішніх непередбачуваних умов, коли значна частина навчального часу студентів відводиться на самостійне опанування програмного матеріалу на базі платформ віддаленого навчання.

До послуг студентів Наукова бібліотека університету, фонд книгозбірні якої нараховує 468620 примірників, у т.ч. 22725 документів у Інституційному репозитарії та електронній бібліотеці університету. Завдяки участі університету в проєкті Ukraine Global Faculty (UGF), студенти та викладачі мають можливість слухати онлайн лекції професорів з провідних закордонних університетів, знаних експертів та суб'єктів реального бізнесу. Активно використовуються для самостійної роботи студентів ресурси Модульного середовища для навчання, в якому розміщено понад 1500 електронних навчально-методичних комплексів дисциплін (навчальні лекційні матеріали та методичні рекомендації до різних видів навчальної діяльності здобувачів освіти у розрізі освітніх компонентів ОП, тестові та контрольні завдання для проходження поточного та підсумкового контролів з навчальних дисциплін тощо) [3]. Контент розміщених навчальних матеріалів постійно оновлюється, про що свідчать результати моніторингу відповідальними особами Модульного середовища для навчання та опитування здобувачів вищої освіти.

В умовах віддаленого режиму роботи важливим є підтримка зворотного зв'язку з учасниками освітнього процесу, що реалізується на усіх організаційних рівнях системи внутрішнього забезпечення якості університету. Згідно з щорічною Програмою опитування стейкхолдерів [4] до анкетування залучені здобувачі вищої освіти, науково-педагогічні працівники (НПП) – члени груп забезпечення ОП, роботодавці та випускники освітніх програм. Результати опитувань аналізуються відповідальними особами, враховуються при оновленні ОП та удосконаленні освітнього процесу і розміщуються на сайтах відповідних структурних підрозділів.

Для підвищення якості управління освітнім процесом в університеті в 2003 році розроблена та запроваджена Інформаційна система (ІС) «Електронний університет» за напрямками: управління персоналом, управління освітнім процесом та управління освітніми ресурсами [3, с. 218-220]. Так, підсистема «Електронний журнал» ІС дозволяє реалізувати дієвий контроль за навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти та надає доступ до результатів навчання студентів їх батькам та адміністрації університету.

Війна обумовила пошук нових шляхів розвитку людського капіталу. Найбільш поширеним видом підвищення кваліфікації НПП стало стажування в закордонних наукових та освітянських закладах. Основною формою підвищення кваліфікації виявилася дистанційна, але останнім часом повертається стажування в очному форматі. Тільки за минулий рік викладачі університету стажувалися у 15 країнах світу.

Не менш популярним серед НПП є курси підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, організовані Центром післядипломної освіти університету, окрема за програмою «Організація підготовки та процедура акредитації освітньої програми». Спікерами курсів виступили члени Галузевих експертних рад, експерти Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з числа адміністрації університету. За результатами навчання зараховано підвищення кваліфікації та видані сертифікати 71 слухачу курсів. Набуває подальшого розвитку інформальна освіта НПП (навчання on-line на короткотермінових курсах, участь в тренінгах, семінарах, майстер-класах тощо).

Міжнародна діяльність Університету зосереджена на встановленні нових партнерських зв'язків, виконанні чинних двосторонніх угод про співпрацю, організації зустрічей із міжнародними партнерами, організації міжнародної академічної мобільності НПП та здобувачів вищої освіти, активізації участі в різних міжнародних програмах. Нещодавно університет приєднався до мережі Enterprise Educators UK, що стало можливим завдяки підпрограмі Creative Flame, що фінансується Британською Радою, став членом консорціуму двох нових проєктів ERASMUS+ (ERASMUS+ MOVEx, ERASMUS+ SMART-PL) тощо. У програмах академічної мобільності взяли участь 22 працівники університету. Географія міжнародної академічної мобільності здобувачів вищої освіти така: Польща – 18; Бельгія – 2; Чехія – 2; Естонія – 2 студенти.

Підтримка Збройних Сил України пронизує усю нашу діяльність. Зокрема, в університеті реалізується проєкт USAID Cybersecurity Fctivity, програма якого спрямована на посилення стійкості критично важливої інфраструктури України до кібератак шляхом налагодження співпраці між урядом, приватним сектором, науковою спільнотою та громадськими організаціями. З перших днів війни в університеті створено Центр допомоги ЗСУ та вимушеним переселенцям, який працює у таких напрямках: забезпечення одягом, їжею, ліками, речами найпершої необхідності; пошук прихистку; інформаційна та психологічна підтримка. Завдяки допомозі волонтерів на фронт та в медичні заклади міста постійно доставляються медикаменти, засоби гігієни, харчування та багато іншого.

Реалізація освітнього процесу в університеті в умовах повномасштабної війни вимагає від його учасників високого рівня самоорганізації, свідомості та добросовісності щодо виконання своїх обов'язків, підтримки молоді та працівників університету у важких життєвих обставинах, допомоги державі у боротьбі з агресором.

Література

1. Звіт ректора Хмельницького національного університету про результати виконання у 2022 році умов контракту з Міністерством освіти і науки України. URL: <http://surl.li/mgtju>.
2. Навчальний центр заочно-дистанційного навчання Хмельницького національного університету. URL: <https://de.khnu.km.ua/p.aspx>.
3. Скиба М. Є. Управління якістю вищої освіти в університеті: інноваційні підходи, технології та засоби: науково-методичний посібник / М. Є. Скиба, Г. В. Красильникова, Г. А. Білецька – Хмельницький: ХНУ, 2019 – 186 с.
4. Програма опитування стейкхолдерів на 2022-2023 н.р. : наказ ректора Хмельницького національного університету від 16.09.2022 №121. URL: <http://surl.li/fysko>.

БАСЮК ДАРІЯ

Департамент освіти і науки
Хмельницької обласної державної адміністрації

ПРОФЕСІЙНА (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА) ОСВІТА ХМЕЛЬНИЧЧИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Система професійної освіти одна зі складових економічного зростання держави, сталого розвитку суспільства, запорука професійної самореалізації та неперервного професійного розвитку особистості упродовж життя. Для задоволення потреб ринку праці області підготовку робітничих кадрів та фахівців здійснюють 26 закладів професійної (професійно-технічної) освіти, з них 3 навчальні центри при кримінально-виконавчих установах закритого типу.

Контингент здобувачів освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти державної форми власності становить 9921 особа, з них 8371 особа навчається за професіями загальнодержавного значення та регіональним замовленням на підготовку робітничих кадрів та 130 слухачів навчаються у навчальних центрах при кримінально-виконавчих установах закритого типу за кошти державного бюджету. Станом на 01.10.2023 року у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області здобувають професійну освіту 253 особи з числа внутрішньо переміщених осіб.

За підсумками 2022/2023 навчального року випуск кваліфікованих робітників становив 5509 осіб, з них 3223 особи навчалися за державним/регіональним замовленням на підготовку робітничих кадрів та фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області. Загальний рівень працевлаштування

випускників становить 89,8 %, зокрема працевлаштування випускників, які навчалися за державним/регіональним замовленням на підготовку робітничих кадрів становить 81,6 % (2631 особа). У 2023 році виконання державного замовлення на підготовку робітничих кадрів у навчальних центрах при кримінально-виконавчих установах закритого типу області становить 100 % (260 осіб) та 92,5 % (392 особи) за професіями загальнодержавного значення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області.

Регіональне замовлення на підготовку робітничих кадрів та фахівців у 2023 році у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області виконано на 100,3 % (3009 осіб).

Серед абітурієнтів цього року найбільшою популярністю користувалися робітничі професії: громадського харчування (кухар, кондитер; кухар, офіціант, бармен; кухар, кулінар борошняних виробів), автомобільного транспорту (слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, токар), сільського господарства (тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування, водій автотранспортних засобів), електротехнічного виробництва (електрогазоварник; електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування), швейного виробництва (кравець, закрійник), художнього спрямування (живописець, оформлювач вітрин приміщень та будівель). Освітній процес у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області забезпечують 1955 працівників, з них педагогічних 1091 особа.

На сьогодні здійснюється глибинна трансформація сфери професійної (професійно-технічної) освіти, одним із елементів якої є впровадження дуальної форми навчання. У 2022/2023 навчальному році 20 (87 %) закладів професійної (професійно-технічної) освіти впроваджували дуальну форму навчання із 128 підприємствами, установами, організаціями, що залучені до організації дуальної форми навчання за 28 професіями будівельного, сільськогосподарського та електротехнічного спрямування, громадського харчування, швейного виробництва. За підсумками 2022/2023 навчального року 847 здобувачів освіти здобули професійну підготовку за дуальною формою навчання.

Відрадно те, що за даними, які розміщені на сайті МОН України, від загальної кількості закладів професійної освіти найбільший відсоток тих, що впроваджували дуальну форму навчання у 2022/2023 навчальному році, становлять заклади Хмельницької області (73 %), м. Києва (73 %), Кіровоградської (57 %), Чернігівської (50 %), Житомирської (43 %) та Львівської (42 %) областей. У 2020/2021 навчальному році професійну освіту за дуальною формою здобували 10 364 особи.

Також, трансформація сфери професійної (професійно-технічної) освіти відбувається шляхом створення навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням, які сприяють впровадженню сучасних технологій і матеріалів в освітній процес закладів професійно-технічної освіти для підготовки кваліфікованих робітників та створенню сприятливих умов для якісної підготовки конкурентоспроможних робітничих кадрів, які здатні задовольнити вимоги сучасного ринку праці регіону.

Приємно відзначити, що на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти уже функціонує 10 таких центрів, які надають можливість здобувачам освіти опанувати обрану професію у сфері швейного виробництва, сільського господарства, деревообробного виробництва, слюсарних, будівельних, електрозварювальних та санітарно-технічних технологій.

Наразі, здійснюються організаційні роботи щодо створення Навчально-практичного центру технологічних інновацій харчової промисловості та ресторанного господарства з підготовки фахівців за професіями «Кухар», «Кондитер» на базі ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг».

Педагогічна скарбниця регіональної системи професійної освіти у 2023 році поповнилася новими здобутками, а саме за підсумками участі у конкурсах Чотирнадцятої міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти-2023», яка проходила з 17 по 19 травня 2023 року відзначені:

Вище професійне училище № 25 м. Хмельницького удостоєно Гран-Прі «Лідер професійної (професійно-технічної) освіти України».

П'ять закладів здобули перемогу у конкурсі з тематичної номінації «Трансформація професійної освіти в умовах воєнного стану і перспективні напрями її оновлення для розбудови повоєнної економіки» та нагороджені:

– золотими медалями: Вище професійне училище № 4 м. Хмельницького (тема роботи «Сучасні підходи у підготовці висококваліфікованих робітників для відбудови економіки країни»); Державний навчальний заклад «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» (тема роботи «Соціальне партнерство у діяльності ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг»); Державний навчальний заклад «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» (тема роботи «Учнівський бізнес-центр як інноваційний підрозділ з підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності»); Державний навчальний заклад «Ярмолинецький агропромисловий центр професійної освіти» (тема роботи «Трансформація діяльності ДНЗ «Ярмолинецький агропромисловий центр професійної освіти» в умовах воєнного стану»);

– срібною медаллю: Вище художнє професійне училище № 19 смт Гриців (тема роботи «Традиційне народне декоративно-ужиткове мистецтво як спосіб буття та утвердження національної ідеї в умовах воєнного стану»).

Результати участі у міжнародній виставці є свідченням того, що і в умовах воєнного стану закладам профтехосвіти області вдається рухатися вперед, оперативно реагувати на існуючі виклики, впроваджувати інноваційні підходи в підготовку кваліфікованих робітників та утверджувати позитивний імідж на ринку освітніх послуг.

Протягом червня-вересня 2023 року проводилися короткострокові курси за сприяння Програми розвитку ООН (ПРООН) в Україні в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки уряду Німеччини через Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH з подальшим стажуванням та працевлаштуванням на підприємствах, установах та організаціях області. Короткострокові курси проводились на базі 7-ми закладів, а саме: ДЗП(ПТ)О «Старокостянтинівський аграрно-промисловий ліцей», Хмельницький професійний ліцей, ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг», ДНЗ «Вище професійне училище №11 м. Хмельницького», Шепетівський професійний ліцей, ДНЗ «Ярмолинецький агропромисловий центр професійної освіти», ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей». Кількість учасників становила 112 осіб (9 слухачів з числа ВПО), з яких 100 осіб (89,3 %) було працевлаштовано на підприємствах області.

Відрадно відзначити і здобутки учасників освітнього процесу у виховних та культурно-просвітницьких заходах, а саме: Міжнародний фольклорний конкурс-фестиваль музики, пісні, танцю (півострів Тітонія (Халкідіки), Греція, 15-22.09.2022); Благодійний двотуровий Міжнародний багатожанровий фестиваль-конкурс «Zlagona Gold Stars» за підтримки благодійної організації Всеукраїнського благодійного фонду «Злагода» та «Злагода-фест» та уряду Республіки Болгарії, Міністерства освіти та науки, Міністерства культури Республіки Болгарія (05.10.2022 р.); XXX Всеукраїнський (очний) мистецький багатожанровий фестиваль-конкурс «Самоцві-ти» (м. Львів, 12.11.2022 р.); Всеукраїнський дистанційний мистецький конкурс «Оберегова лялька-мотанка» (листопад-грудень 2022 р.); Міжнародний двотуровий багатожанровий фестиваль-конкурс «Зореграй» (м. Запоріжжя 15.02.2022 р.); Двотуровий Міжнародний багатожанровий фестиваль-конкурс мистецтв «WINTER FEST» (м. Одеса, грудень 2022 р.); Всеукраїнський дистанційний мистецький конкурс «Янголятко Перемоги» (грудень 2022 р.); Міжнародний двотуровий багатожанровий фестиваль-конкурс «Різдвяна зірка» (м. Запоріжжя, 15.01.2023 р.); II Всеукраїнський двотуровий конкурс мистецтв «Різдвяна Україна»; Всеукраїнський двотуровий дистанційний конкурс образотворчого, декоративно-ужиткового та сучасного мистецтва «Ліга Талантів ART» (м. Київ, 16-17.02.2023 р.); IV Всеукраїнський фестиваль-конкурс дитячого, юнацького та молодіжного мистецтва «Зіркова зима» (м. Умань, 26.02.2023 р.); Двотуровий Міжнародний Багатожанровий фестиваль-конкурс мистецтв «Талановиті Серця» (м. Одеса, 12.02.2023 р.); Міжнародний конкурс театрального та кіномистецтва «Алея зірок України» (м. Київ, Європа, Канада, США, 31.03.2023 р.); II Всеукраїнський двотуровий фестиваль «Країна Кобзаря» (м. Київ 30.06.2023 р.); Міжнародний багатожанровий фестиваль-конкурс «Зірковий шлях» (м. Запоріжжя, 01.07.2023 р.); Всеукраїнський літературний фестиваль-конкурс «Слово Нації» (м. Хмельницький, 23.08.2023 р.).

НИЧКАЛО НЕЛЛЯ

Відділення професійної освіти
і освіти дорослих НАПН України (м.Київ)

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ У МИРНИЙ ЧАС І В ДОБУ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ¹

В умовах стрімкого розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів, особливого значення набуває теорія людського капіталу. Вона була теоретично обґрунтована і введена в науковий обіг на межі 50–60-х років ХХ століття. Творці цієї теорії Гері Стенлей Беккер (Gary Stantey Becker) і Теодор Вільям Шульц (Theodor William Schullz) були удостоєні Нобелівської премії. Ці вчені теоретично довели, що людина і її творча думка – це велика сила, яка надихає на поступ. За висновком Т.В. Шульца, освіта, професійна кваліфікація, розвинені таланти, здоров'я, що розуміються як поняття людського капіталу, мають конкретну економічну вартість. Інші економісти започаткували деякі нові елементи цієї теорії й розвинули її. Доречно згадати, що положення щодо шкільного і професійного навчання як інвестиції вперше обґрунтував І. Р. Вільх (I.R. Welsh).

Поняття «людський капітал» дослідники розглядають за такими трьома рівнями: на особистісному рівні, на мікроекономічному рівні, на макроекономічному рівні. У процесі різнобічної господарської діяльності людина виконує багато різних функцій. Це відповідає теорії human capital. Три функції вважаються ключовими: а) використання продуктивних засобів, що вже існують; б) створення нових ідей, теорій, засобів та технологій; в) обґрунтування і реалізація інноваційних шляхів їх застосування в усіх сферах життєдіяльності людини, соціальних інститутів, різних господарських галузей. Ці функції динамічно розвиваються, вони тісно взаємопов'язані й оновлюються на різних історичних етапах. Наголосимо на винятково важливому значенні теорії людського капіталу для вивчення в сучасних соціально-економічних умовах комплексу досить складних питань забезпечення раціональної зайнятості різних категорій населення та оптимального функціонування ринку праці. Аналізуючи цей аспект, доцільно звернутися до філософсько-педагогічних положень, обґрунтованих В. Кременем. Людський капітал є інтеграційним показником, який визначає внутрішні можливості країни з продукування знання та його використання у промисловому й суспільному розвитку [Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. – К.: Грамота, 2007. – С. 569].

¹ Оpubліковано в жур. «Професійна освіта», № 4, 2022, с. 2 – 4.

Стрімкий розвиток глобалізаційних та інтеграційних процесів породжує нові виклики в усіх сферах життєдіяльності суспільства і передусім – в освітній, й особливо під час російської війни проти України.

Упродовж трьох десятиліть незалежності в Україні приділялося чимало уваги обґрунтуванню державної політики щодо професійно-технічної освіти, розроблялися й приймалися Укази Президента, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Неодноразово проводилися Парламентські слухання, на яких обговорювалися актуальні й досить злободенні питання, зокрема щодо виконання законодавства в частині підготовки кваліфікованих робітників, фінансування цієї системи. Під куполом Верховної Ради України збирались керівники обласних державних адміністрацій, управлінь освіти і науки, директори й педагогічні працівники професійно-технічних навчальних закладів різних типів, керівники підприємств, представники професійних спілок та інших громадських організацій. Вони заздалегідь надсилали цікаві й перспективні пропозиції, з парламентської трибуни висловлювали чимало критичних зауважень і пропозицій, які здебільшого враховувались у постановах і рекомендаціях Парламентських слухань. Це вже стало доброю традицією. Рівень цих заходів загальнодержавного значення зростає, зміст дебатів поглиблювався і загострювався. І досі не можемо забути високо відповідальні й гострі дебати з проблем формування й розвитку людського капіталу. Назвемо лише деякі з них: 21.12.2011 р. – «Про участь центральних та регіональних органів виконавчої влади, об'єднань роботодавців у формуванні трудового потенціалу держави та професійній підготовці кваліфікованих робітників для сучасної економіки України»; 12.02.2014 р. – «Практика застосування Закону України «Про професійно-технічну освіту»: фінансове забезпечення навчальних закладів і установ»; 10.04.2019 р. – «Збалансований розвиток людського капіталу в Україні: завдання освіти і науки».

Звернемося до дуже незвичайної і цікавої статистики, що свідчить про формування нормативно-правового поля та контроль за виконанням законодавства у галузі професійно-технічної освіти. Чому для аналізу виокремлено саме цей період? Відповідь лежить на поверхні. Саме тому, що на цьому етапі активно формувалась державна політика України щодо цілеспрямованого розвитку цієї сфери.

У ті роки було прийнято 10 Законів України. Перший з них – «Про професійно-технічну освіту» (№ 103/98 від 10.02.1998 р.). У 2003 р. Верховною Радою України прийнято постанову «Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти України». Прийнято також 24 постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Станом на грудень 2013 р. загальна кількість нормативно-правових актів, прийнятих Кабінетом Міністрів України, МОН України та іншими міністерствами і відомствами щодо функціонування закладів та установ системи професійно-технічної освіти в нових соціально-економічних умовах, становила аж 557!

Незаперечним є те, що така увага до цих актуальних проблем на загальнодержавному рівні певною мірою позитивно впливала на вдосконалення підготовки кваліфікованих робітників. Адже, відбувалися помітні зрушення в оновленні змісту професійного навчання, підвищенні вимог до якості підготовки кваліфікованих робітників, розвитку системи науково-методичного забезпечення освітнього процесу у навчальних закладах, формуванні системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів ПТО, а також у здійсненні комп'ютеризації та впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій в цій системі. Водночас треба визнати, що з року в рік накопичувалась критична маса проблемних питань. У різних документах неодноразово констатувались, дублювались і повторювались одні і ті самі недоліки. З-поміж них: недофінансування або відсутність фінансування з державного бюджету, наприклад, Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки та багатьох інших програм; реально виділених коштів вистачало лише на основні захищені статті видатків (заробітна плата з нарахуваннями, комунальні послуги та енергоносії в повному обсязі, стипендія, харчування та обов'язкові виплати дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування).

Незважаючи на це й багато інших неподобств у реалізації державної політики в цій сфері, профтехосвіта розвивалася інноваційно, відбувалися помітні якісні зміни у професійних навчальних закладах усіх регіонів України.

Автор цих рядків категорично проти приниження ролі професійно-технічної освіти, нав'язування їй ярликів, що вона «деградує», як це зроблено в Національній доповіді «Новий курс: реформи в Україні 2010 – 2015» (за ред. академіка Ємця). Вважаємо помилковим те, що в усіх бідах, недоліках звинувачують працівників профтехосвіти.

Чому ж у нашій державі не виконується те, що накреслено спільними зусиллями й зафіксовано в багатьох інших документах, прийнятих за роки Незалежності? Назвемо лише окремі недоліки та упущення.

Перше. Головна причина полягає в тому, що державна політика в галузі профтехосвіти задекларована на достойному рівні, але немає політичної волі щодо її реального втілення. На нашу думку, розв'язання проблем соціального партнерства у підготовці сучасного виробничого персоналу потребує відповідної законодавчої бази, законодавчого закріплення положень щодо пільгового оподаткування роботодавців, які інвестують у підготовку виробничого персоналу.

Друге. Ще в 1991 році на загальнодержавному рівні було визнано необхідність прийняття закону «Про професійну освіту». У 1998 році був прийнятий закон «Про професійно-технічну освіту», який відіграв свою позитивну роль. Вважаємо, що далі неможливо «штопати» цей закон і вносити до нього безкінечні доповнення й уточнення. Ми переконані, що необхідно розробляти і приймати закон «Про профе-

сійну освіту», який би відповідав сучасним прогресивним тенденціям у підготовці майбутнього виробничого персоналу. Необхідність прийняття такого закону доводиться впродовж 9 років. Працювала вже не одна робоча група, розроблено не один варіант. Однак, протистояння триває...

Третє. У нашій державі немає чіткого регулювання щодо обсягів підготовки майбутніх фахівців на академічному та професійному рівнях. Маємо піраміду, перевернуту «догори ногами». Що тут маємо на увазі? Наприклад, в Австрії, Швейцарії, Німеччині та інших країнах близько 20 % випускників школи скекуються на академічний профіль, а 80 % – на професійний. Не буду наводити досить сумну статистику по нашій державі, оскільки вона добре відома. Вона прямо протилежна тенденціям, що утвердилися в країнах ЄС та інших державах світу.

Четверте. Європейський досвід свідчить, що технікуми і професійно-технічні навчальні заклади функціонують в єдиній системі – професійної освіти. Ігноруючи це, ми робимо зло для майбутнього. Це ще одна «хронічна українська хвороба».

П'яте. Не можна не помічати ще одну традиційну хвилю: створення паралельної мережі закладів профтехосвіти в системі державної служби зайнятості. Це і дублювання, і нерациональне використання тих коштів, які могли б значно зміцнити матеріально-технічну базу профтехосвіти. Навіть багаті західноєвропейські країни не дозволяють собі такої «розкоші». Отже, це – злочинне марнотратство на загальнодержавному рівні.

Ще одне важливе питання. Міжгалузєва рада з проблем професійно-технічної освіти має функціонувати при Кабінеті Міністрів України, як це було передбачено законом. Діяльність цієї ради при одному міністерстві, як свідчить досвід останніх років, не є ефективною. Нам гірко цитувати окремі фрагменти із свого ж виступу на слуханнях у Комітеті Верховної Ради України 21 грудня 2011 року (с. 55–58). Відтоді минуло 11 років, а ці гострі проблеми й досі чекають свого розв'язання?

Чимало прийнятих документів сприяли формуванню державної політики, спрямованої на підготовку кваліфікованих робітників. І така політика справді обґрунтована на досить високому теоретичному рівні, її положення викладено у багатьох документах загальнодержавного значення. Маємо визнати, що більшість з них виконувались або на мінімальному рівні, або ж зовсім не виконувались, оскільки їх виконання навіть і не розпочиналось.

За висновками Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти (президент – К. Мірошніченко) сьогодні чітко простежується «небажання органів місцевої влади, особливо міст-обласних центрів, формувати регіональне замовлення та фінансувати підготовку кваліфікованих кадрів у закладах П(ПТ)О за рахунок коштів місцевих бюджетів. Показники регіонального замовлення необґрунтовано занижуються або не доводяться закладам взагалі, що призводить до втрати контингенту, скорочення педагогічних працівників та зникнення закладу взагалі, а головне – при цьому не враховуються потреби регіонального і національного ринків праці, замовлення роботодавців, запити молоді та дорослого населення на здобуття професії. До того ж місцеві органи влади відмовляються фінансувати підготовку осіб, які не проживають на даній території, що суперечить Конституції України та чинному законодавству, не вважають за доцільне формувати регіональне замовлення за професіями сфери обслуговування, беруть до уваги заявки лише комунальних підприємств, а замовлення бізнесових структур, особливо середнього і малого бізнесу, сфери самозайнятості не беруть до уваги. Наприклад, така ситуація склалася у містах Дніпро, Житомир та інших. Тому запропонований механізм оптимізації закладів П(ПТ)О може призвести до їх масового закриття шляхом штучного заниження контингенту, оскільки не враховує особливості функціонування закладів, розташованих у сільській місцевості із невеликою кількістю населення, а також призведе до зникнення закладів, що спеціалізуються на професіях народних промислів та декоративно-прикладного мистецтва, які ніколи не були багаточисельними». Тоді як більшість педагогів і керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти самовіддано й творчо працюють. Адже вони люблять своїх вихованців і профтехосвіту. Працюють натхненно з вірою, що будуть виконуватись Закони України, постанови Верховної Ради України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України щодо підготовки кваліфікованих робітників. Більшість з них день і ніч працюють і в час повномасштабної російської агресії проти України. Вони рятують життя дітей, навчають їх, надають психологічну допомогу, організують харчування, займаються волонтерською діяльністю.

Це і про них сказав Президент України Володимир Зеленський 30 вересня 2022 року під час спілкування з працівниками освіти: *«Про сумлінну роботу українських освітян свідчать не лише здобутки їхніх учнів на олімпіадах, а й перемоги на фронті».*

І нині наші серця і щемлять і болять, коли бачимо зруйновані заклади професійної (професійно-технічної) освіти, коли в багатьох закладах на пам'ятних стендах читаємо прізвища їх випускників, які віддали своє життя під час страшної російської війни за свободу і незалежність Вітчизни.

Так, це і є той істинний і міцний людський капітал, який і буде державу, зміцнює її економіку і боронить її. План повоєнної відбудови України, затверджений Указом Президента України Володимира Зеленського, будуть виконувати передусім вихованці закладів профтехосвіти. Про це переконливо написала Ольга Коваль, голова підкомітету з питань професійно-технічної та фахової передвищої освіти Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій у глибокому й гострому аналітичному матеріалі «Хто буде відбудовувати Україну після війни». Вона об'єктивно виокремила три групи основних нерозв'язаних

проблем у профтехосвіті, з якими Україна підійшла до війни і які все ще потребують розв'язання найближчим часом:

1. Невиправдано низький престиж професійної освіти і стереотипне ставлення, відтак – недостатній попит серед абітурієнтів.

2. Повільне оновлення матеріально-технічної бази і недостатній рівень оплати праці педагогічних працівників. У зв'язку з цим наводиться досить яскравий приклад: перша і єдина жінка прем'єр-міністр Ізраїлю Голда Меїр пропонувала для становлення і розвитку успішної країни зробити найбільш високооплачуваними й шанованими три професії: військових, лікарів та вчителів. На нашу думку, цей підхід Україні варто взяти на озброєння. Адже наразі зарплата педагогічних працівників не є конкурентною ні порівняно з рівнем оплати праці в країні, ні порівняно із зарплатами колег у Європі.

3. Не працює система визнання неформальної освіти.

Народний депутат України Ольга Коваль пропонує чотири потенційні рішення, пов'язані з довоєнними проблемами: забезпечення гідної конкурентної оплати праці фахівців робітничих професій та педагогів у нашій країні; проведення загальнодержавної профорієнтаційної кампанії з-поміж молоді; визначення професійної освіти як пріоритету фінансування державного замовлення на підготовку фахівців відповідно до повоєнних умов; створення для таких фахівців додаткових стимулів на кшталт забезпечення житлом у тих регіонах, де потрібна їхня кваліфікація.

Наголосимо, що інноваційний розвиток систем професійної освіти і підготовки кваліфікованих працівників, формування виробничого персоналу є пріоритетом у державній політиці багатьох високорозвинутих країн.

Президент Єврокомісії Урсула фон дер Ляен у промові про становище Європейського Союзу, виступі 14 вересня 2022 року у Страсбурзі, наголосила, що необхідно більше фокусуватися на «інвестуванні в професійну освіту та підвищення кваліфікації». Першим вагомим кроком, як вона зазначила, є пришвидшення та полегшення визнання кваліфікацій громадян третіх країн. На її думку, це зробить Європу більш привабливою для кваліфікованих працівників. Відтак, Урсула фон дер Ляен запропонувала визнати 2023 рік «Європейським роком кваліфікацій» (European Year of Skills).

Посилення уваги до освіти дорослих в Європі є ознакою визнання важливості цієї сфери. Генеральний секретар Європейської асоціації освіти дорослих Джина Ебнер висловила своє позитивне ставлення щодо заяви Президента Єврокомісії: «Звичайно, ми радіємо, що це має відбутися». З цим закономірно пов'язано й те, що Рада ЄС у листопаді 2021 року ухвалила Резолюцію про новий європейський порядок денний з навчання дорослих на 2021–2030 роки (to overview).

Рада Європи й Міжнародні організації значно посилюють увагу до цих надзвичайно важливих проблем, від успішного розв'язання яких залежить економічний розвиток і нашої держави у повоєнний час. Радіючи такій політиці Ради Європи, її орієнтації на зростання інвестування в професійну освіту та підвищення кваліфікації, необхідно на загальнодержавному рівні постійно дбати про реальні інвестиції у професійну освіту.

РАДКЕВИЧ ВАЛЕНТИНА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ФОРМИ І ЗАСОБИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах динамічних змін на вітчизняному ринку праці професійна освіта відіграє ключову роль у професійній підготовці кваліфікованих кадрів, здатних швидко адаптуватися до нових умов і викликів сьогодення. Однак, незважаючи на важливість та актуальність розвитку цієї освітньої галузі для потреб суспільства й економіки держави, професійна освіта часто стикається з проблемами, що знижують її якість і продуктивність. Йдеться, зокрема, про невідповідність змісту професійної освіти вимогам сучасного ринку праці, застарілу матеріально-технічну базу, застосування неефективних технологій навчання та методів оцінювання якості знань здобувачів освіти тощо. В умовах воєнного стану значно знизився рівень доступності професійної освіти через руйнування або пошкодження закладів освіти, переривання освітнього процесу, а також нестачу кваліфікованих педагогів. У зв'язку з цим, важливе значення має психолого-педагогічна підтримка адаптації учасників освітнього процесу як ключовий аспект покращення якості професійної освіти в Україні [5]. У цьому контексті державно-приватне партнерство (ДПП) є ефективним засобом розв'язання означених проблем. *ДПП у сфері професійної освіти* варто розуміти як одну з форм співпраці між державою та приватним сектором, де обидві сторони задіяні в реалізації проєктів або послуг, що спрямовані на забезпечення високої якості підготовки кваліфікованих кадрів, доступності та релевантності професійної освіти потребам ринку праці. Партнером з боку держави у ДПП можуть одночасно виступати декілька органів державної влади та/або органів місцевого самоврядування, Національна академія наук України, галузеві академії наук [1]. Приватними партнерами можуть бути представники приватного бізнесу, юридичні особи, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій. Визначення приватного партнера в рамках укладення договору ДПП здійснюється на конкурсних засадах [2, с.30].

Згідно із чинним законодавством, існують такі види договорів ДПП: *концесія* (передавання державного майна в тимчасове користування бізнесу), *управління майном* (за умови передбачених у договорі інвестиційних зобов'язань приватного партнера), *спільна діяльність* (взаємодія між учасниками без створення юридичної особи), інші види угод. Ефективна взаємодія держави та приватного сектора щодо досягнення спільних цілей у сфері професійної освіти, незалежно від виду договору ДПП, має ґрунтуватися на засадах: рівності перед законом державних та приватних партнерів; заборони будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів; узгодження інтересів державних та приватних партнерів задля отримання взаємної вигоди; забезпечення вищої ефективності діяльності, ніж у разі провадження такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера тощо [1].

Прогресивний розвиток ДПП у сфері професійної освіти в сучасних умовах повинен здійснюватися з дотриманням принципів: відповідальності партнерів, прозорості та довготривалості їхніх ділових взаємин (від 5 до 50 років), спільної вигоди та інноваційності партнерської діяльності. Зокрема, принцип *відповідальності* зобов'язує партнерів, як з боку держави, так і з боку приватного сектора, належно ставитися до виконання своїх обов'язків щодо розвитку професійної освіти. Згідно з принципом *прозорості*, представники держави й приватного сектора мають вести відкриті стосунки, щоб забезпечувати чесність партнерства та взаємне розуміння цілей, завдань і очікувань у процесі підготовки кваліфікованих фахівців. Принцип *довгостроковості* передбачає, що партнерство має бути стабільним і тривалим, щоб забезпечувати сталий розвиток різних складників професійної освіти.

Відповідно до принципу *взаємної вигоди*, обидві сторони партнерства повинні мати зиск від спільно реалізованої діяльності, наприклад: держава – від фінансування та матеріально-технічного забезпечення приватним партнером освітнього процесу, а приватний партнер – від можливості підготовки державними інституціями кваліфікованих працівників відповідно до визначених вимог. Принцип *інноваційності* у ДПП орієнтує на широке застосування в організаційно-педагогічній та матеріально-технічній діяльності задіяних підприємств новітніх технологій і методик навчання для підвищення якості та ефективності професійної освіти.

На основі визначених принципів добираються відповідні форми розвитку ДПП, зорієнтовані на досягнення спільних цілей щодо підвищення якості професійної освіти на основі ефективного використання залучених ресурсів. Зокрема, *контрактна* форма ДПП передбачає умови, коли приватний партнер виконує певні функції на користь держави на основі контракту. Це може бути будівництво закладу професійної освіти або іншого об'єкта освітньої інфраструктури. Після завершення будівництва приватний партнер упродовж певного періоду може забезпечувати експлуатацію та обслуговування цього об'єкта. Контрактна форма ДПП дає змогу державі зберігати контроль над об'єктом освітньої інфраструктури, але вимагає від приватного партнера значних інвестицій. *Інституційна* форма ДПП орієнтована на створення спільного підприємства між державою та приватним партнером. У такому разі обидва партнери роблять внески у спільне підприємство та беруть на себе відповідальність за можливі ризики. Прикладом інституційної форми ДПП може бути створення спільного структурного підрозділу для забезпечення виробничої практики студентів. Державний партнер вносить у спільне підприємство наявну інфраструктуру, а приватний партнер – капітал та забезпечує експертизу щодо модернізації й експлуатації цієї інфраструктури. Вибір між інституційною та контрактною формами ДПП залежить від конкретних обставин, включаючи правове регулювання, фінансові можливості приватного партнера, стан об'єкта інфраструктури тощо.

Іншою формою реалізації діяльності ДПП в сучасних умовах є *концесія*, що передбачає передачу від держави до приватного партнера права на володіння, користування або розпорядження державним майном з метою його експлуатації. Приватний партнер, у свою чергу, зобов'язується здійснювати інвестиції, забезпечувати експлуатацію та обслуговування майна, а також державну частину доходу від його використання. Найбільш популярною є *інвестиційна* форма ДПП, згідно з якою приватний партнер вносить інвестиції в об'єкт партнерства, а держава забезпечує певні гарантії та пільги. Це може стосуватися податкових пільг або гарантій, що надаються згідно з чинним законодавством, а також інших форм підтримки. Інвестиційна форма ДПП є ефективною для стимулювання приватних інвестицій у секторах, які є важливими для держави, проте недостатньо привабливими для приватних інвесторів без державної підтримки.

Поширеними формами розвитку ДПП у сфері професійної освіти є також *лізинг* та *франшиза*. Зокрема, в рамках *лізингу* держава надає приватному сектору право на використання державного активу на певний строк. *Франшиза* дає змогу приватному сектору використовувати бренд, технології та інші види інтелектуальної власності держави в обмін на інвестування коштів для розвитку закладів професійної освіти. Спеціалізованою формою ДПП є *проектне фінансування*, що, зазвичай, використовується для фінансування великих капіталосміх проектів у сфері професійної освіти, які мають чіткі строки виконання. Вибір цих форм ДПП залежить від конкретних обставин, характеру проектів, рівня ризиків та інших факторів системи професійної освіти.

Одним з найефективніших засобів розвитку ДПП у сфері професійної освіти є *контрактні угоди* між державними установами та приватними компаніями. Вони можуть включати умови про спільне фінансування освітніх програм, створення спільних галузевих навчально-практичних та інших типів центрів для організації практичного навчання здобувачів освіти, стажування або підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти, а також визнання й підтвердження їхніх професійних кваліфікацій. Зазначимо,

що умови контрактних угод мають бути вигідними для обох сторін ДПП. Наприклад, компанія може фінансувати заклад професійної освіти або окремі навчальні курси з метою підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців, які в подальшому будуть працювати на цю компанію. З іншого боку, заклад професійної освіти може надавати компаніям доступ до використання своїх ресурсів, наприклад, лабораторій, обладнання тощо для проведення навчання своїх працівників.

Іншим засобом розвитку ДПП у сфері професійної освіти є *приватизація*, коли держава передає власність на державний актив приватному сектору. Це є ефективним способом підвищення якості професійної освіти та зниження витрат державного бюджету, адже приватні компанії фінансують наукові дослідження, гранти або стипендії для студентів, надають високотехнологічне обладнання та виробничі технології для навчальних лабораторій і виробничих майстерень закладів професійної освіти тощо. Водночас, приватизація потребує високого рівня прозорості регулювання з метою запобігти корупції та забезпечити належні умови реалізації цього процесу.

На основі сучасних форм і засобів розвитку ДПП в умовах воєнного та повоєнного часу доцільно створювати *регіональні освітньо-виробничі кластери*, учасники яких зможуть отримувати переваги від синергії, що створюється у процесі об'єднання фінансових, кадрових, технологічних та інших ресурсів суб'єктів господарювання і закладів освіти у професійній підготовці кваліфікованих фахівців. Така форма партнерства має інтегративний характер і впливає, з одного боку, на підвищення якості професійної освіти, а з іншого, – на підвищення продуктивності праці, економічну ефективність підприємств, активне просування на ринку товарів своєї продукції, технологій, що пропонують приватні компанії для закладів професійної освіти з метою організації професійного навчання кваліфікованих фахівців.

Ефективним проектом ДПП в сучасних умовах також є *дуальна форма здобуття професійної освіти*, що позитивно позначається на: підвищенні рівня працевлаштування випускників; здійсненні оцінювання якості професійної підготовки кваліфікованих фахівців роботодавцями в реальних умовах виробництва; залученні до викладацької діяльності фахівців з виробництва; зниженні навантаження на бюджет держави та громад; забезпеченні тісного зв'язку освіти, науки, виробництва тощо [4, с.13]. Зацікавленість роботодавців у такій формі партнерства полягає у бажанні отримати молодого кваліфікованого працівника, максимально вмотивованого до роботи. Більшість спеціалістів вважають, що дуальна форма навчання – це вихід із критичної ситуації, що склалася на ринку праці. Така форма партнерства сприяє прискоренню проведення освітніх реформ з урахуванням швидкого технологічного прогресу, що характеризується розширенням цифровізації, забезпеченням цілісного підходу до управління інноваціями; врахуванням контексту імплементації прогресивного зарубіжного досвіду; визначенням спільної власності заінтересованих сторін ДПП [3].

Одним із напрямів розвитку ДПП є зміцнення співпраці між державними освітніми установами, приватним сектором та громадськістю з метою створення спільних програм, орієнтованих на розвиток професійної освіти в умовах воєнного та повоєнного часу. Це може бути підтримка інноваційних освітніх проєктів щодо використання технологій дистанційного та змішаного навчання, створення спеціальних курсів для професійного навчання внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, оснащення закладів освіти сучасним обладнанням та ресурсами [6].

Викладене свідчить, що застосування сучасних форм і засобів розвитку ДПП у сфері професійної освіти має значні переваги. По-перше: дає змогу залучати додаткові інвестиції для модернізації освітньої інфраструктури закладів професійної освіти, а також оновлення навчальних програм; по-друге: приватні компанії роблять свій внесок у підготовку кадрів, забезпечуючи орієнтацію змісту професійного навчання на реальні потреби ринку праці; по-третє: ДПП сприяє розвитку інновацій у сфері професійної освіти, оскільки приватний сектор зазвичай розвивається за рахунок інноваційних виробничих технологій.

Отже, застосування сучасних форм і засобів розвитку ДПП у сфері професійної освіти в сучасних умовах є актуальним і перспективним напрямом підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Тому в перспективі фінансування та інвестиції в професійну освіту мають стати частиною загальної стратегії економічного та соціального розвитку країни, подолання наслідків воєнного та повоєнного часу, створення стабільного, безпечного й динамічного суспільства. Це передбачає розуміння інвестування професійної освіти як важливого чинника, що сприяє підвищенню якості життя, забезпеченню соціальної мобільності та рівного доступу до професійної освіти для всіх верств населення. З метою розвитку ДПП у сфері професійної освіти у воєнний та повоєнний час варто забезпечити координацію дій між різними зацікавленими сторонами партнерства, включаючи уряд, освітні установи, приватний сектор та громадськість, а також розробити спільні стратегії й програми, які відповідають актуальним потребам та викликам суспільства [5].

Література

1. Про державно-приватне партнерство. Верховна Рада України. (2010). URL: <http://surl.li/mgvdb>
2. Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти: термінологічний словник / Д. А. Вороніна-Пригодій, В. В. Попова, О. П. Радкевич, О. В. Слободяник, Я. О. Чепуренко; за голов. ред. В. О. Радкевич, С. Г. Кравець. – Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. – 60 с.
3. Radkevych V. The development trends for the public-private partnership in the sphere of vocational education and training in the european union countries. *Professional Pedagogics*, 2(25); 2022. P. 4–13. URL: <http://surl.li/mgvdj>
4. Стрілець О. Дуальна форма навчання для сучасної економіки. *Професійна освіта*, 1; 2019. С. 15-17

5. Радкевич В. Державно-приватне партнерство у розвитку професійної освіти в умовах воєнного та повоєнного часу. *Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації*: матеріали IV Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Запоріжжя, 29-31 травня 2023 р.) / [за наук. ред. С.В. Кюрчев, В.О. Радкевич, В. М. Кюрчев та інш.]. Запоріжжя : ТДАТУ, 2023. С. 210-214. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735825>
6. Радкевич О. Сторони в державно-приватному партнерстві. *Інноваційна професійна освіта*. 2022. 1.2. С. 214-217

STOKOWSKA–ZAGDAN ELŻBIETA, JANICKA–PANEK TERESA
Akademia Nauk Stosowanych Stefana Batorego w Skierniewicach (Polska)

BADANIA W DZIAŁANIU JAKO NOWY NURT W NAUKACH SPOŁECZNYCH I PRAKTYCE PEDAGOGICZNEJ

Działanie stanowi pomost pomiędzy teorią i praktyką. Jak zaznacza Barbara Baraniak «wytwór pracy jako jej wynik będzie nie tylko odpowiedzią na potrzeby społeczne i indywidualne, ale także odzwierciedleniem stosunku człowieka do pracy, która wymaga kwalifikacji uaktualnionych i dostosowanych do poziomu rozwoju nauki i techniki»². Wielu pedagogów w historii wychowania podkreślało wartość ludzkiej aktywności, jaką stanowi zawód nauczyciela i pedagoga. Obserwując pracę pedagogiczną współczesnych przedstawicieli tego zawodu, między innymi te czynności, które dotyczą diagnozy, ewaluacji, analizy i rozwiązywania różnych przypadków edukacyjnych rodzi się pytanie, czy te czynności nie noszą znamion badania w działaniu³. Funkcjonowanie współczesnych placówek oświatowych, to interesujący obszar uprawiania badań pedagogicznych; w tym badań w działaniu, o czym pisano wcześniej, skupiając się wówczas na pracy nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz edukacji wczesnoszkolnej⁴.

Badania w działaniu – to koncepcja stworzona przez Kurta Lewina (*cykliczna, spirala*)⁵. W nazwie zawarto główne cechy przebiegu tego badania; wyróżniono następujące etapy:

1. Pojawienie się/dostrzeżenie problemu.
2. Rozpoznanie go (zebranie informacji).
3. Stworzenie głównego planu działań.
4. Wprowadzenie planu w zajęcia.
5. Ewaluacja (sprawdzenie skutków działania).

6. Stworzenie planu naprawy (doskonalenie planu wcześniejszego), faza powtórnego planowania (koncepcja zmodyfikowana przez S. Kemmisa, 1980)⁶.

Wydaje się, że małe jest zainteresowanie środowisk naukowych tego rodzaju badaniami oraz brak jest pogłębianych studiów nad tym zagadnieniem, a tymczasem praktyka pedagogiczna jest źródłem owocnych tematów badań⁷. Tymczasem w krajach anglosaskich nurt ten zyskuje coraz więcej zwolenników. Podobne stanowiska słyszymy coraz częściej od rodzimych metodologów.

Stanisław Palka podkreśla możliwość twórczego wiązania modeli postępowania humanistycznego: badawczego i praktycznego.

Badacze pedagogiczni razem z praktykami, głównie nauczycielami i wychowawcami, mogą podejmować wspólnie badania, a ich ukoronowaniem może być stosowanie tzw. badań w działaniu, zaliczanych do znaczących sposobów realizacji pedagogicznych badań jakościowych. Badacze profesjonalni jako partnerzy pedagogów – praktyków mających przygotowanie badawcze i aspiracje poznawcze – mogą projektować programy korzystnych zmian w sferze praktyki, realizować te programy, szacować efekty realizacji (w formie ewaluacji bieżącej i końcowej oraz dystansowej), upowszechniać rezultaty. Na tej drodze może dochodzić do korzystnego naukowo i praktycznie powiązania teoretycznej wiedzy pedagogicznej z praktyką wychowania i kształcenia⁸.

Współczesne poszukiwania metodologów(...) coraz wyraźniej zmierzają do nowego modelu związku teorii z praktyką, poprzez podjęcie krytycznego i nowego zorientowania, czy też upomnienia się (...) o podjęcie podejścia humanistycznego w pedagogice⁹.

² B. Baraniak, *Metody badania pracy*, Wydawnictwa Akademickie i profesjonalne, Warszawa 2009, s. 9

³ M. Jagodzińska, L. Tomaszewska, A. Głowala (red.), *Nauczanie i uczenie się w działaniu*, Wyd. PWSZ, Płock, 2013

⁴ Zob.: T. Janicka-Panek, *Nauczyciel edukacji początkowej pomysłodawcą i realizatorem badań w działaniu*, [w:] *Problemy rozwoju człowieka. Teoria i praktyka człowieka*, B. Pietrulewicz, E. Baron-Polańczyk, A. Klementowska (red.), Zielona Góra 2013, s. 129-138.- Zob. też: *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej*, ITeE-PIB, Skierniewice-Radom 2020

⁵ T. Pilch, T. Bauman, *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Warszawa 2001, s. 311 i nstp. Por.: K. Lewin, *Action Research and Minority Problems*, "Journal of Social Issues", 1946, Volume 2, ISSUE 4, s. 34-46

⁶ S. Kemmis, *Action research in retrospect and prospect, mimeo presented at the Annual General Meeting of the Australian Association for Research in Education*, Sydney 1980. – Cyt. za : T. Pilch, T. Bauman, *op. cit.*, s. 312 i nstp.

⁷ T. Janicka-Panek, *O pewnym eksperymencie pedagogicznym*. [w:] *Badanie-dojrzewanie-rozwoj*, red., F. Szlosek, Warszawa-Radom 2007. – Też: 2002, 2010, 2011

⁸ Palka S., *Humanistyczne podejście w badaniach pedagogicznych i praktyce pedagogicznej*. [w:] *Metodologia pedagogiki zorientowanej humanistycznie*. red., D. Kubinowski, M. Nowak, Kraków 2006, s. 81

⁹ Kubinowski D., Nowak M., *Wstęp* [w:] *Metodologia pedagogiki zorientowanej humanistycznie*. red., D. Kubinowski, M. Nowak, Kraków 2006, s. 8-9

Ważną rolę w tym procesie przemian odegrały poszukiwania związane z badaniem w działaniu – wyraźnie nawiązując do hermeneutycznej tradycji rozumienia, a od lat osiemdziesiątych XX wieku coraz bardziej zyskujące na znaczeniu jako istotny element badań pedagogicznych oraz ważny punkt orientacyjny we współczesnych rozważaniach metodologicznych¹⁰.

Specyficzną cechą badań w działaniu jest to, iż badacz nie tylko jest zanurzony w badanym zjawisku, lecz poprzez swą aktywną postawę próbuje je przekształcić. Usiłuje wpłynąć na kształt rzeczywistości, w której sam uczestniczy, co powoduje, że sytuacja ta wpływa na niego w podobnym stopniu, jak na badane przez niego podmioty. Badanie przez działanie zawsze odnosi się do zagadnień, pytań, które dla badacza mają znaczenie. Jeśli ktoś opisuje tylko zjawisko, w którym zachodzą jakieś zmiany, nie jest to jeszcze badanie przez działanie, bo opisujący nie ma intencji dokonania w badanej rzeczywistości zmian, a jedynie je rejestruje. Nie ma tam działań badacza wywołujących zmiany. Badanie w działaniu ma zawsze swoje praktyczne konsekwencje, one nadają mu niejako wagę, określają jego cel, którym zawsze pozostaje zmiana jakie-goś, dysfunkcyjnego aspektu istniejącej rzeczywistości¹¹.

Badania w działaniu charakteryzują się następującymi cechami:

- są to studia nad społeczną sytuacją, w której znajduje się badacz w celu jej ulepszenia;
- badacz udoskonala jakość swego działania w trakcie jego trwania;
- badania w działaniu mają znaczenie praktyczne, które nadają im sens, określają cel;
- prowadzi się je wówczas, gdy dostrzega się możliwość zmiany na lepsze;
- stanowią czynnik profesjonalnego rozwoju nauczycieli, łączona jest rola badacza i praktyka – nauczyciela (Tamże).

Warto również zwrócić uwagę na rolę samego badacza w analizowanym rodzaju badań. Badacz pełni rolę uczestnika badań, wykazuje się aktywnością badawczą, próbuje konstruktywnie wpływać na otaczającą go rzeczywistość, formułuje pytania (badawcze) i poszukuje odpowiedzi, ma intencję dokonania zmiany «na lepsze». Nie bez powodu badania w działaniu bywają określane jako badania na potrzeby praktyki¹².

Badania w działaniu mają swoje szerokie uzasadnienie, które można ująć następująco:

- ciągle aktualna jest potrzeba zmniejszania dystansu między scjentystyczną tradycją badań pedagogicznych i praktyką szkolną;
- środowisko wychowawcze (rodzinne, szkolne, pozainstytucjonalne,...) stanowi bogactwo sytuacji problemowych, które winny być poddawane głębokiej analizie;
- ważne jest zmienianie dysfunkcyjnego aspektu rzeczywistości, udoskonalanie praktyki;
- podmioty taki, jak nauczyciele, pedagodzy, wychowawcy mają potrzebę działania, poszukiwania, modyfikowania swoich sposobów pracy pedagogicznej, wykazują się swoistą dociekliwością i wnikliwością poznawczą, chęcią dokonywania zmiany;
- wielu pedagogów cechuje postawa refleksyjnego praktyka (okr. D. Schön); źródłem refleksji są osobiste doświadczenia jednostki zdobywane w toku wykonywania zadań zawodowych¹³;
- istnieje potrzeba modyfikowania tradycyjnego modelu badań nad edukacją – ustanowienie teorii i zastosowanie jej w praktyce.

Teoria nie jest traktowana jako modelowy opis rzeczywistości, który badania mają potwierdzić; teoria w badaniach przez działanie służy lepszemu zrozumieniu praktyki i snuciu nad nią refleksji.

W podejściu ilościowym teoria to modelowy opis rzeczywistości – badania służą temu, by ją potwierdzić – wyniki mają zastosowanie w praktyce¹⁴.

W badaniach w działaniu wyróżnia się dwa nurty:

1. Tradycyjny, techniczny (Lewin, Elliott) – skoncentrowany na zmianie instytucji oraz poziomu profesjonalizmu jej personelu.
2. Emancypacyjny (Carr, Kemmis) – badanie to forma refleksyjnej działalności podjętej przez uczestników sytuacji społecznych.

Badania w działaniu wpisują się – jeśli chodzi o orientacje metodologiczne – do modelu prakseologiczno-pedagogicznego (pedagogika prakseologiczna)¹⁵.

Cechą badań w działaniu jest to, że zostawiają po sobie zmiany w środowisku, w którym je przeprowadzono. Dokonane zmiany są trwałe.

Analizując badania w działaniu opisane w literaturze rodzi się refleksja, iż takie badania prowadzą współcześni nauczyciele różnych etapów kształcenia. Do takich właśnie aktywności można zaliczyć wszelkiego rodzaju

¹⁰ Tamże

¹¹ T. Pilch, T. Bauman, *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Warszawa 2001, s. 307-308. – Cytowani Autorzy dodają: O badaniach przez działanie w literaturze polskiej najszerzej pisze B. Smolińska-Theiss, *Badanie i działanie. W poszukiwaniu metod organizowania środowiska wychowawczego*. Warszawa 1988. Ponadto Autorzy podają liczne źródła zagraniczne, traktujące o tym rodzaju badań (R. C. Bogdan, S. Knopp Biklen 1992, M. J. Newby (1997), J. Elliot (1991), S. Kemmis (1980), S. Kemmis i M. Wilkinson (1998), A. Edwards, S. E. Noffke (1995), S. Burnard i H. Yaxley, A. Brown, Sh. Reinhartz, R.G. Burgess (1998)).

¹² H. Mizerek, *Autoewaluacja w szkole po ośmiu latach*. [w:] *Autoewaluacja w szkole*, red., E. Tołwńska-Królikowska, Warszawa 2010

¹³ Cyt. za: H. Mizerek, *op. cit.*, s. 170

¹⁴ T. Pilch, T. Bauman, *Zasady..., op. cit.*, s. 308-309

¹⁵ J. Gnitecki, *Orientacje metodologiczne we współczesnej pedagogice*. Kraków 2006, s. 30

diagnozy psychologiczno-pedagogiczne, na przykład diagnozę gotowości szkolnej absolwentów przedszkola, następnie tzw. diagnozy «na wejściu» czyli na początku edukacji w poszczególnych klasach, sprawdziany, egzaminy po szkole podstawowej i średniej, egzamin maturalny czy egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Również kształcenie integracyjne, polegające na łączeniu kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i uczniami w normie rozwojowej, dostarcza takich przykładów: analiza i rozwiązywanie problemów pedagogicznych czyli studium indywidualnego przypadku. Do zbioru badań w działaniu należy także zaliczyć badania jakości pracy instytucji zajmujących się kształceniem i wychowaniem (ewaluacje, autoewaluacje, audyty i kontrole).

Wacław Pytkowski zauważa: praktyka bowiem jest nie tylko źródłem i celem poznania naukowego, ale również ... kryterium prawdziwości, porównując i oceniając minione lub konkurencyjne odbicie rzeczywistości¹⁶.

W świetle tego stwierdzenia warto poddać analizie działalność empiryczną nauczycieli, którzy podejmują złożoną działalność w różnych obszarach pracy szkoły. Jak podkreśla Janina Elżbieta Karney «to właśnie gromadzenie wiedzy z ogromnej liczby faktów z praktyki kształcenia i wychowania stanowi podstawę i cel główny pedagogiki empirycznej»¹⁷.

Wydaje się, że w badaniach w działaniu są obecne obydwa nurty: ten skoncentrowany na zmianie instytucji (żłobka, przedszkola, szkoły, uczelni) oraz nauczycieli, a także ten emancypacyjny, skoncentrowany na refleksyjnej działalności badaczy – nauczycieli, pedagogów, specjalistów oraz nauczycieli akademickich.

Nauczyciele mogą być realizatorami badań empirycznych między innymi w następujących sytuacjach:

- podczas studiów pierwszego i drugiego stopnia, studiów magisterskich;
- podczas studiów podyplomowych; realizując projekty badawcze, przygotowując prace podyplomowe;
- realizując diagnozy pedagogiczne obejmujące pobyt ucznia w danym typie placówki- jest to przykład badań longitudinalnych;
- uczestnicząc w realizacji projektów podejmowanych i finansowanych przez UE, wymagających ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej;
- opisując, analizując oraz rozwiązując problemy edukacyjne, tzw. studium przypadku;
- podczas ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej w szkole/placówce;
- pracując w zespołach ds. monitorowania rozwoju dziecka/ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- badając osiągnięcia edukacyjne uczniów;
- poddając badaniu wybrane obszary pracy szkoły, na przykład wychowanie zdrowotne, co jest obowiązkowe w szkołach promujących zdrowie;
- przygotowując prace awansowe w trakcie studiów, oparte na projektach badawczych, wdrażających innowacyjne rozwiązania.

Warto zaznaczyć, że grupa zawodowa, jaką stanowią pedagodzy, zdobywa doświadczenie w zakresie pisarstwa naukowego (praca licencjacka lub magisterska, projekt dyplomowy). Praca magisterska winna mieć charakter badawczy a autorów cechować winna twórczość, pomysłowość, samodzielność myślenia przy opracowywaniu wyznaczonego tematu i założonego planu. Przygotowanie pracy magisterskiej to także umiejętne, logiczne wyłożenie myśli, autorska interpretacja wyników badań oraz prezentacja wniosków. Nauczyciel – ufajmy – posiada te wyżej wymienione kompetencje oraz doświadczenie zawodowe, mogące stanowić atut w późniejszej działalności badawczej-badaniach w działaniu już w trakcie pracy pedagogicznej. Niestety spełnienie tych wymagań na poziomie przygotowywania kolejnych prac badawczych jest zjawiskiem odnotowanym sporadycznie. Nasze spostrzeżenia potwierdzają doniesienia tej miary autorów, co Romuald Kalinowski (2008), Janina Elżbieta Karney (2008)¹⁸.

Poniżej wymieniamy główne problemy i uchybienia w metodologii badań pedagogicznych, uprawianych przez kandydatów do zawodu nauczyciela i czynnych już zawodowo nauczycieli:

1. Brak świadomości funkcji nauki (opisowa, wyjaśniająca, prognostyczna),
2. Problemy w ujednoczeniu terminologii; brak zauważania przez nauczycieli potrzeby analizowania terminów, pojęć i definicji;
3. Pobieżny przegląd definicji pojęcia/pojęć w literaturze zagadnienia; brak wyraźnego opowiedzenia się za przyjętą definicją.

Określanie pojęć w badaniach naukowych opiera się na definicjach nominalnych i operatywnych¹⁹. Definicja nominalna zostaje przypisana do danego terminu bez żadnych roszczeń, co do tego, że stanowi ona odbicie realnego bytu. Definicje nominalne są arbitralne. Definicja operacyjna precyzuje sposób pomiaru danego pojęcia – czyli działania (operacje), jakie badacz będzie w tym celu wykonywał (...²⁰). Definicja operacyjna daje maksymalną jasność znaczenia danego pojęcia w konkretnych badaniach. Nauczyciele, autorzy projektów badawczych posiadają niewielkie kompetencje w zakresie operacjonalizacji.

4. Brak świadomości, że proces badawczy ulega samokorygowaniu,

¹⁶ W. Pytkowski, *Organizacja badań i ocena prac naukowych*. Warszawa 1985, s. 266

¹⁷ J. E. Karney, *Pedagogika empiryczna*. [w:] *Badanie-dojrzwanie-rozwój*, red. F. Szlosek, Warszawa-Radom 2008, s. 251

¹⁸ Por.: R. Kalinowski, *Prawda i fałsz w pracach promocyjnych*. [w:] *Badanie-dojrzwanie-rozwój*, red., F. Szlosek, Warszawa-Radom 2008, s. 199-204. – Zob. także: J. E. Karney, *Pedagogika empiryczna*. [w:] *op. cit.*, s. 249-253

¹⁹ E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce* Warszawa 2004, s. 144-145

²⁰ S. Juszczyk, *Wybrane zagadnienia badań ilościowych w naukach społecznych – refleksje metodologiczne* [w:] *Badanie-dojrzwanie-rozwój*, red., F. Szlosek, Warszawa – Radom 2006, s. 71

5. Błędy w konceptualizacji procedury badawczej²¹,
 - brak odzwierciedlenia w planie wszystkich etapów badań,
 - nie zwracanie dostatecznej uwagi na tzw. punkty węzłowe, w kontekście których można dyskutować i stworzyć warianty szczegółów,
 - niekompletne i niepełne formułowanie celów badań (na początku są to zwykle cele eksploracyjne, później pojawiają się cele poznawcze i praktyczne),
 - formułowanie ogólnikowych, często mało interesujących, niewiele wnoszących do pedagogiki problemów badawczych,

Na podstawie obserwacji i analizy dokumentów można stwierdzić, że nauczyciele – badacze mają trudności dotyczące także innych następujących czynności badawczych, takich jak:

- wyodrębnienie jednostek analizy; jednostka (poziom) analizy warunkuje wybór planu badawczego, metod zbierania danych oraz metod analizy danych,
- wskazywanie zmiennych, wskazanie sposobu pomiaru zmiennych,
- dobór metod (wskazanie metody wiodącej i metod/y uzupełniających),
- charakterystyka populacji generalnej, z której ma być pobrana do badań próba,
- operacjonalizacja procesu badawczego czyli uzgodnienie, w jaki sposób będą prowadzone badania (wybór techniki pomiaru),
- badania pilotażowe (weryfikowanie przydatności przygotowanych narzędzi badawczych, sprawdzenie występowania zjawiska w pobranej próbie oraz określenie zakresu zmienności zmiennych, refleksja i wnioski wynikające z badań pilotażowych, modyfikowanie narzędzi badań, korygowanie ...),
- badania właściwe (prowadzone samodzielnie lub z udziałem tzw. ankietów),
- gromadzenie tzw. surowych wyników badań, które należy zweryfikować pod kątem ich prawdziwości,
- przetwarzanie danych, kodowanie, a następnie stworzenie bazy danych empirycznych (w komputerze), interpretacja danych (jakościowa i statystyczna), dyskusja wyników (odniesienie do teorii czy modeli lub wyników badań innych Autorów),
- wykorzystanie wniosków wypływających z przeprowadzonych badań (konfrontowanie z wynikami badań innych badaczy), publikowanie, wygłaszanie referatów na konferencjach, sympozjach, wysnucie wniosków praktycznych postulatów dotyczących modelowania rzeczywistości,
- błędy ekologizmu i redukcjonizmu; przenoszenie wyników i wniosków z badań na inny poziom (jednostka-grupa), redukowanie i upraszczanie tego, co w rzeczywistości jest złożone, uwarunkowane kontekstowo; pomijanie założonych wcześniej korelacji, na przykład wpływu związków ze zmienną zależną zmiennych pośredniczących²².

Ponadto należy dodać, że działania nauczycieli cechuje pośpiech, powierzchowność w analizowaniu danych, bezkrytyczne korzystanie (czasami kopiowanie) materiałów z Internetu.

Liczne zmiany formalne (prawo oświatowe), a co za tym idzie zmiany w kształceniu integracyjnym na przestrzeni ostatnich lat, sytuują nauczyciela w roli diagnosty i terapeuty, pedagoga specjalnego, a więc badacza w działaniu.²³

Wyniki obserwacji dotychczasowej praktyki szkolnej oraz kolejne zadania stawiane przed nauczycielami skłaniają do refleksji, że należy rozwijać ich kompetencje metodologiczne, w kontekście następujących pytań badawczych:

1. Czy w charakterystyce sylwetki zawodowej nauczyciela wymieniane są kompetencje metodologiczne?
2. Które działania zawodowe nauczycieli wymagają wiedzy z zakresu procedur i projektowania badań własnych?
3. Jaki jest poziom kompetencji metodologicznych czynnych zawodowo nauczycieli?
4. Jakie znaczenie i dla kogo mają wyniki badań własnych nauczycieli?
5. Jaką wartość mają te działania badawcze pedagogów?
6. Jakie przygotowanie badawcze uzyskują nauczyciele w procesie zdobywania kwalifikacji do pracy w zawodzie?
7. Czy i na ile udział w seminarium, przygotowanie koncepcji badań własnych, realizacja projektu badawczego, rodzaj zdobytych doświadczeń..., stanowią wystarczające źródło nabycia kompetencji metodologicznych?
8. Jakie są uwarunkowania jakości realizowanych przez nauczycieli badań?

Poddano analizie kompetencje współczesnych nauczycieli ujmowane w charakterystykach sylwetek zawodowych wielu autorów; poszukując umiejętności o charakterze metodologicznym. Odnotowano między innymi takie kompetencje: merytoryczne, psychologiczno-pedagogiczne, diagnostyczne (związane z poznawaniem uczniów i ich środowiska), w zakresie planowania i projektowania, dydaktyczno – metodyczne, komunikacyjne, medialne i techniczne, kontrolne i oceniające osiągnięcia uczniów oraz jakościowy pomiar pracy szkoły, projektowanie i ocena programów oraz podręczników szkolnych, autoedukacyjne²⁴.

²¹ Według S. Juszcyka „konceptualizację można taktować jako proces określania obserwacji i pomiarów, które nadają pojęciom konkretne znaczenie dla celów badań. Konceptualizacja wymaga określenia wskaźników pojęcia i opisanie jego wymiarów. Definicje operacyjne precyzują, jak będą mierzone zmienne odnoszące się do danego pojęcia”, S. Juszcyk, *Wybrane zagadnienia badań ilościowych. op. cit.*, s. 65-67

²² Wykorzystano kryteria poprawności badań proponowane przez S. Juszcyka, *Wybrane zagadnienia..., op. cit.*

²³ Rozporządzenie MEN z dnia 9.08.2017r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej (...), Dz. U. z 2017r., poz. 1591 oraz rozporządzenie MEiN z dnia 22 lipca 2022r. w sprawie wykazu zajęć (...), Dz. U. z 2022r., poz. 1610.

²⁴ J. Strykowska, W. Strykowski, J. Pielachowski, *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej. Poznań 2003*, s. 21-31

Bogactwo ról nauczyciela opisuje B. Niemierko, ujmując je w następujące obszary:

- Zarządzanie – kierownik, edukator, decydent.
- Rozpoznawanie – obserwator, diagnostyk, recenzent.
- Pobudzanie – organizator, pomocnik, motywator.
- Instruowanie – prezenier, informator, doradca²⁵.

Kompetencje metodologicznych podanych wprost nie stwierdzono, natomiast są one zawarte, «niejako ukryte» w innych, na przykład w kompetencjach diagnostycznych, kontrolnych i oceniających, dotyczących projektowania i oceny programów nauczania. Również role nauczyciela takie, jak obserwator, pedagog współorganizujący proces kształcenia, terapeuta wspomagający rozwój dziecka, recenzent programu nauczania lub projektu edukacyjnego, innowacji szkolnej i inne zadania – zwiastują działania badawcze.

Podnoszone są kwestie, aby nauczyciele, oprócz licznie wyznaczonych im funkcji, pełnili także role «demaskatorów rzeczywistości», «przewodników ku przyszłości» oraz «zaangażowanych budowniczych nowego» (Zacher 2003, 122). Nauczyciele – demaskatorzy dążą do poznawania rzeczywistości realnej, prawdziwej odrzucając osobiste nastawienia i przesady. Szukają własnych dróg, ale równocześnie potrafią ukazać wielość i różnorodność możliwych opcji, czynu uświadamiają istnienie własnego wyboru i interpretacji świata²⁶.

Konkludując, warto uzupełnić opis sylwetki zawodowej nauczyciela o kompetencje metodologiczne. W toku przygotowania kandydatów na nauczycieli w trakcie studiów należy troszczyć się w większym stopniu o poziom kultury metodologicznej. Konsekwencje niedostatku wiedzy o kompetencjach metodologicznych nauczycieli mogą utrwalać obserwowany porządek rzeczy. Zasadne wydaje się myślenie o tym, w jaki sposób skutecznie kształtować kompetencje badawcze kandydatów na nauczycieli, aby badania w działaniu realizowane były na możliwie najwyższym poziomie.

Nowe spojrzenie na pracę sytuuje człowieka w centrum wszelkiej działalności, czyniąc go odpowiedzialnym za decyzje, zachowania, wybory, a przez to nadając pracy upodmiotowiony charakter. Ten nowy paradygmat człowieka nad pracą według B. Baraniak²⁷ – wymaga innego zarządzania, kierowania, organizowania i rozliczania pracy a także analizowania efektów, wykorzystania danych na meta poziomie.

CHAŁAS KRYSZYNA, SZLACHTA EWELINA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie

WARTOŚĆ OSOBY I WARTOŚĆ PRACY PUNKTEM WYJŚCIA W PROCESIE Kształcenia Zawodowego – PERSPEKTYWA PERSONALISTYCZNA

Nie ma wychowania i kształcenia na różnych poziomach edukacji – od szkoły podstawowej po uczelnię wyższą – bez przyjęcia koncepcji człowieka. Ona to wyznacza cele, treści i zadania wychowawczo-dydaktyczne, warunkuje sylwetkę absolwenta. Budując proces kształcenia zawodowego – w różnych zawodach – w perspektywie personalistycznej przyjmujemy koncepcję człowieka: człowiek jest osobą, a więc jednością cielesno – duchową. Jest najwyższą wartością wśród bytów stworzonych, stąd wypływa wartość jego pracy.

Osoba posiada przymioty: godność, rozumność i mądrość, wolność, odpowiedzialność, zdolność do miłości, twórczości i transcendencji. Przymioty osoby ludzkiej potwierdzają się w pracy, warunkują wzrost wartości pracy, kształtują jej personalistyczny wymiar. Te dwie wartości: osoba i praca wzajemnie się integrują i stanowią fundament kształcenia zawodowego w tym kształcenia przyszłych nauczycieli, w którym należy ukazać, że praca ma zasadniczą wartość, zakotwiczoną w osobie ludzkiej, a jednocześnie stanowi czynnik potwierdzania i rozwijania człowieka – osoby. Na szczególną uwagę w powyższym względzie zasługuje norma personalistyczna: człowiek zawsze celem, nigdy środkiem. Odnosząc ją do kształcenia szkolnego i uniwersyteckiego jej szczegółowa egzemplifikacja brzmi: dziecko zawsze celem, student zawsze celem, nauczyciel zawsze celem.

Rozpatrując wartość osoby i wartość pracy w perspektywie normy personalistycznej należy podkreślić godnościowy charakter pracy i jej funkcje. W pracę wpisana jest godność człowieka: godność osoba, osobowościowa, zawodowa. Z godności człowieka jak ze źródła wyrasta godnościowy charakter pracy. Godność osobowa jest wielką wartością daną człowiekowi. Godność osobowościowa określana jako doskonałość, która rodzi się w działaniach moralnie wartościowych, w pracy. Godność zawodowa wiąże się z wykonywaną rolą społeczną, wykonywanym zawodem. Te trzy kategorie godności wpisują się i warunkują godnościowy charakter pracy ludzkiej. Wartość pracy swe źródło czerpie z godności człowieka.

Istnieje godność pracy. Z tego też względu powinna być ona uszanowana bez względu na rodzaj pracy wykonywanej przez człowieka. Na godność pracy ludzkiej zwracał uwagę Jan Paweł II: «Współczesna bowiem problematyka pracy (...) ostatecznie sprowadza się (...) nie do techniki, i nawet nie do ekonomii, ale do jednej podstawowej kategorii: jest to kategoria godności pracy – czyli godności człowieka. I ekonomia i technika, i tyle innych specjali-

²⁵ B. Niemierko, *Diagnostyka edukacyjna*. Warszawa 2009, s. 38

²⁶ M. Zalewska-Bujak, *Profil zawodowy nauczyciela wspierającego rozwój dzieci na etapie edukacji wczesnoszkolnej*. [w:] *Wspieranie rozwoju dzieci w procesie wczesnej edukacji. Praca zbiorowa*. red., W. Puślecki, Wrocław 2008, s. 91

²⁷ B. Baraniak, op. cit.; s. 10

зacji czy dyscyplin swoją rację bytu czerpią z tej jednej podstawowej kategorii. Jeśli nie czerpią jej stąd, jeśli kształtują się poza godnością człowieka pracy, są błędne, a mogą być nawet szkodliwe, jeśli są przeciw człowiekowi»²⁸.

Wartość pracy potwierdza się w jej podstawowych funkcjach:

- osobotwórczej,
- społecznej,
- kulturotwórczej.

Praca pełni funkcję osobotwórczą. Stanowi źródło wiedzy, nabywania różnych umiejętności. W pracy człowiek rozwija myślenie, wyobraźnię, pomysłowość; kształtuje postawę zaangażowania we własny rozwój, jak również rozwój warsztatu pracy. Powstaje ważne zadanie dotyczące wszystkich, którzy kształcą młodych ludzi do wykonywania zawodu. Dotyczy ono przygotowania młodych ludzi do twórczego budowania warsztatu pracy, procesu pracy. Podstawowym warunkiem jest permanentnie rozwijanie własnego kapitału intelektualnego – tak nauczanych, jak i uczących. Poprzez pracę człowiek staje się lepszym, dojrzalszym duchowo, bardziej odpowiedzialnym, spełnia swoje powołanie na ziemi. Podstawowym warunkiem wzrostu w rozwoju tej dojrzałości jest urzeczywistnianie wartości moralnych.

Funkcja społeczna pracy wyraża się w tworzeniu środowiska społecznego, w którym funkcjonują relacje interpersonalne, dialog, integracja społeczna. Uwzględniając powyższy aspekt, do zadań nauczyciela – każdego szczebla kształcenia – należy:

- kształtować umiejętności dialogu i współpracy;
- kształtować postawę, przyjaźni, miłości społecznej, sprawiedliwości;
- wyposażać w kompetencję budowania wspólnoty pracy;
- wyposażać w kompetencję budowania ładu moralnego, u podstaw którego jest prymat osoby nad rzeczą;
- budzić ducha pracy, radości i zadowolenia oraz budować społeczny jej kształt.

U podstaw doskonalenia funkcji społecznej powinna znajdować się solidarność ludzi pracy i solidarność z ludźmi pracy.

U podstaw funkcji kulturotwórczej znajduje się kultura człowieka i kultura pracy. Praca jest źródłem dóbr kulturowych. Przez pracę następuje tworzenie dóbr kultury (materialnej i duchowej) i zachowanie dziedzictwa kulturowego. W aspekcie kształcenia młodych ludzi na uwagę zasługuje troska o służebną rolę wytworów względem człowieka, ich estetykę, kulturę pracy. Kulturową funkcję pracy można ująć w triadę: praca – kultura – cywilizacja. Człowiek poprzez pracę przyczynia się do tworzenia dóbr kultury i rozwoju cywilizacji, kultura i cywilizacja doskonalą proces pracy. Priorytetem w kształceniu młodych ludzi jest zrozumienie przez nich, że trzeba zrobić wszystko by praca tworzyła kulturę prawdziwą, kulturę z «ludzką twarzą», która pozwala człowiekowi stawać się pełniej człowiekiem.

Ważną kwestią jest wykształcić młodego człowieka na tyle by rozwijał siebie, twórczo rozwijał warsztat i proces pracy. By potrafił stawać się właściwym gospodarzem warsztatu pracy, procesu pracy i podziału dóbr.

ГУРЕВИЧ РОМАН

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м.Вінниця)

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В НОВИХ ОСВІТНІХ РЕАЛІЯХ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується активним впровадженням засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всі сфери людської діяльності. Проте, стрімкі темпи розвитку технічних засобів і програмного забезпечення вимагають не менш стрімких темпів модернізації всіх компонентів системи освіти, причому, наскільки це можливо, з випередженням цього розвитку. Однією з проблем освіти справедливо вважають суперечності між характером професійної діяльності сучасного педагога в умовах дедалі значного обсягу інформації, інтенсивного впровадження та використання засобів ІКТ і традиційними формами навчання.

Сучасні тенденції розвитку професійної педагогічної освіти пов'язані із запровадженням нових державних освітніх стандартів, інформатизацією сфери освіти, переорієнтацією технологій навчання на самостійну роботу студентів (СРС), указують на те, що вдосконалення системи професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів неможливе без впровадження нових технологій навчання, інтернету, e-learning, систем керування навчанням, а також без підвищення рівня розвитку професійних якостей учителя як необхідної умови компетентності випускника педагогічного закладу вищої освіти (ЗВО). Із усіх різновидів e-learning особливої ролі набуває змішане навчання, що має для сучасного розвитку системи освіти як загалом, так і для локального освітнього процесу, вагомі перспективи. У доповіді увага акцентується на питанні: змішане навчання – це нова форма чи парадигма освіти?

Використанню змішаного навчання у вищій освіті присвячені наукові роботи: О. Барни, К. Бугайчука, І. Воронькової, М. Кадемії, В. Кухаренка, О. Коротун, К. Копняк, О. Рафальської, О. Спіріна,

²⁸ Jan Paweł II. *Homilia w czasie Mszy Świętej odprawianej przed opactwem o.o Cystersów w Mogile*. W; Jan Paweł II. *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie*. Kraków 1999. s.189.

Ю. Триуса, Г. Чередніченко, Л. Шапрана, Т. Шроля й ін. До формування ІКТ компетентності зверталися науковців, які розглядали різні аспекти цієї проблеми: В. Биков, П. Безпалов, О. Буров, Л. Горбунова, А. Гуржій, М. Жалдак, А. Єлізаров, Н. Морзе, В. Кобися, В. Лапінський, С. Литвинова, О. Лященко, О. Овчарук, О. Пінчук, А. Семібратов, Л. Шевченко та ін.

«Змішане навчання – це цілеспрямований процес набуття знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної (очної) та позааудиторної (дистанційної) навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання за наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання» [1].

Останніми роками навчання в закладах освіти швидко почало набувати дистанційного характеру, що суттєво відрізнялося від добре відомого та використовуваного заочного навчання. Особливості дистанційного навчання становляться добре відомими. У 2020 році світ пізнав, що таке Ковід-19, який на деякий час взагалі зупинив навчання в закладах освіти багатьох країн. Поза навчанням залишилось понад 1,5 млрд. здобувачів освіти з різних країн. У 2022 році в Україні навчання практично зупинилося внаслідок повномасштабної агресії російської федерації в Україні, особливо постраждали заклади та здобувачі освіти східної частини та півдня України. Практично чотири роки здобувачі освіти знаходяться у важких умовах навчання, що становлять негативні сучасні реалії.

На допомогу знов прийшло дистанційне навчання, що завдяки наявності сучасних гаджетів (комп'ютерів, телефонів, ноутбуків, нетбуків, планшетів та ін.) допомагають учням і студентам навчатися в скрутних умовах. Цьому сприяють і новітні технології навчання, до розроблення яких приступили сучасні науковці – педагоги та практики із України та зарубіжних країн.

Зарубіжні дослідники К. Рід (Ch. Reed) і Х. Сінх (H. Singh) описують змішане навчання як навчальну програму, в якій використовується більше одного засобу подачі матеріалу з метою оптимізувати результати навчання і витрати на реалізацію програми. Воно спрямоване на оптимізацію досягнення цілей навчання за допомогою використання «потрібних» технологій навчання («right» learning technologies) з метою передачі «потрібних» умінь, «потрібних» людині, в «потрібний» час (to transfer the «right» skills to the «right» person at the «right» time) [3].

У змішаному навчанні, як зазначають науковці, значна частина традиційного навчального часу замінена онлайн навчальною діяльністю. Однак, така діяльність може організовуватися, серед іншого, у вигляді надання посилання на ресурси і завантаження текстів і матеріалів, управління онлайн вікторинами і полегшення подання завдання на СРС (офлайн). Отже, під змішаним навчанням розуміється поєднання формальних засобів навчання (робота в аудиторіях, вивчення теоретичного матеріалу) й інноваційних (електронних) форм навчання (обговорення за допомогою електронної пошти, інтернет-конференції, спільної роботи в телекомунікаційному навчальному проєкті, створення блог-квестів, виконання практичного завдання і розміщення його результатів на сайті, портфоліо тощо), а також безперервним удосконаленням методів навчання, професійних знань викладачів і студентів. Змішана форма навчання органічно поєднує в собі як традиційні, так й інноваційні форми навчання.

У зв'язку з чим змішане навчання можна вважати і формою і новою парадигмою. Категорію «змішане навчання» взагалі можна розглядати в двох сенсах – вузькому і широкому.

У вузькому сенсі пропонуємо під змішаним навчанням розуміти цілеспрямований процес набуття учнями або студентами компетентностей, що здійснюється освітніми установами різного типу в рамках формальної освіти, частина якого реалізується у віддаленому режимі за допомогою ІКТ і технічних засобів навчання. Вони використовуються для зберігання і доставки навчального матеріалу, реалізації контрольних заходів, організації взаємодії між суб'єктами навчального процесу (консультації, обговорення), та під час якого має місце самоконтроль учня (студента) за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання. У широкому сенсі – це різні варіанти поєднання форм і методів організації формального, неформального, інформального навчання, а також самонавчання, що здійснюються для досягнення особою заздалегідь визначених навчальних цілей зі збереженням механізму контролю за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання.

Аналіз фахової літератури показує, що є декілька термінологічних варіантів для позначення поняття змішане навчання: blended learning, його називають також гібридним (hybrid learning), комбінованим (mixed-mode learning) або інтегрованим (web-enhanced learning). Незважаючи на різні терміни, суть змішаного навчання зводиться до раціонального синергетичного поєднання традиційних і електронних форм навчання з можливістю самостійного вибору здобувачем освіти часу, місця, темпу навчання, що дозволяє використати їх найсильніші сторони і мінімізувати слабкі.

Цінною для нас є думка, що найбільш суттєво відображає зміст поняття «змішана модель навчання». Це модель використання розподілених інформаційно-освітніх ресурсів у очному навчанні із застосуванням елементів асинхронного й синхронного дистанційного навчання, що практикується як елемент очного навчання під час проведення аудиторних занять і в СРС. Виходячи з цього, змішане навчання успадковує в собі елементи дистанційного навчання, але, у свою чергу, виключає його недоліки.

Отже, є така думка, що онлайн навчання, це, по суті, дистанційне, в якому зв'язок між викладачем і групою (студентом) носить синхронний характер. У випадку, якщо зв'язок між викладачем і групою носить асинхронний характер, то таке навчання носить назву офлайн. Тут викладач розроблені матеріали розміщує

в якійсь системі, на певній платформі (Moodle, відкриті міжнародні онлайн курси, колаборатор, Human, Prosvita, Google classroom, Нові знання, Єдина школа, Всеукраїнська школа онлайн, LearningApps, Kahoot, Classtime, Padlet та ін.).

На підставі аналізу наукової літератури та практичних напрацювань педагогів ми узагальнили проблеми змішаного навчання в закладах вищої освіти: розширення освітніх можливостей студентів за рахунок доступності та гнучкості; урахування індивідуальних освітніх потреб, темп, ритм навчального матеріалу; підвищення мотивації здобувачів до навчально-пізнавальної діяльності, самостійності, соціальної активності, рефлексії та самоаналізу, формування відповідальності; педагогічна свобода й автономія викладача щодо вибору подання матеріалу, освітніх сервісів і платформ; зміна ролі викладача (перехід від трансляції знань до інтерактивної взаємодії зі студентом, що сприятиме формуванню процесу конструювання власних знань); можливість контролю власної діяльності; формування цифрової компетентності; персоналізація освітнього процесу (студент самостійно визначає навчальні цілі, способи їх досягнення, враховуючи власні освітні потреби, інтереси та здібності, а викладач у цій ситуації є помічником); підвищення ефективності освітнього процесу та результатів навчання у цілому. Не всі з них уже вирішені. Тому метою наших досліджень є обґрунтування можливості та доцільності в умовах трансформації освіти переходу на масовий формат змішаного навчання.

Література

1. Биков В. Ю. Хмарна комп'ютерно-технологічна платформа відкритої освіти та відповідний розвиток організаційно-технологічної будови ІТ-підрозділів навчальних закладів. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія* / Щоквартальний науково-практичний журнал 1'2013. С. 81.
2. Кремень В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2006. № 6. С. 4–8.
3. Harvi Singh and Chris. URL : <http://surl.li/mguuc>.

КОБЕРНИК ОЛЕКСАНДР

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини (м.Умань)

ПРОФЕСІЙНЕ ВИХОВАННЯ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Сучасні умови соціально-економічних змін та інтеграція України до загальноєвропейського простору передбачають трансформації і в освітній сфері. На часі постала проблема формування особистості нового типу з високим рівнем розвитку морально-духовних якостей. З огляду на це освітній простір сьогодення покликаний створити належні умови для соціального та особистісного становлення майбутнього фахівця.

Молодь, яка навчається в закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої і вищої освіти знаходиться в ситуації численних ризиків, спокус, негативних впливів (у тому числі і через маніпулятивні технології деструктивного змісту ЗМІ, інтернет-мережі, різних видів рекламної продукції), дезорієнтації у вимогах і моделях поведінки, безцілового проведення дозвілля. Посилення тенденцій щодо зміцнення культури сили, грошей, маргіналізації юнаків і дівчат за місцем проживання, ствердження асоціальних субкультур сприяє набуттю і накопиченню асоціального і протиправного досвіду у них має актуалізувати проблему якісного забезпечення не тільки навчального, а й виховного процесу.

Якщо вести мову про визначальні фактори впливу на якість виховної роботи з майбутніми фахівцями, то їх можна виокремити кілька: релігійний, історичної упередженості, маніпулювання свідомістю, цінності здоров'язбереження молоді; вихованці як покоління Z.

Наслідки впливу усіх цих факторів та процесів передаються такими словами, як: «відчуженість», «хаос почуттів», «втрата порядку», «ігнорування традицій», «знецінення досвіду старших поколінь», «протест проти домінування інших». Враховуючи ці та інші тенденції, можна прослідкувати й узагальнити трансформації системи цінностей в молодіжному середовищі: 1) прагматизм й егоїзм; 2) втрата почуття відповідальності; 3) знецінення громадянської позиції; 4) прагнення до задоволення будь-яким способом; 5) споживацтво й меркантилізм; 6) переорієнтування на сферу особистих потреб; 7) легковажне відношення до побудови сім'ї й повноцінного продовження роду; 8) легковажне відношення до власного здоров'я та ін. Особливу турботу викликає падіння в очах молоді престижу праці.

Отже, становлення особистості молодого фахівця – це багатогранний процес, результатом якого є не тільки сукупність професійних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, а й духовний його образ, ставлення до оточуючої дійсності, реалій професійної діяльності, його система ціннісних орієнтацій.

Разом з тим, сучасна професійна, фахова передвища і вища освіта ще недостатньо уваги приділяють раціональному співвідношенню і взаємозв'язку соціокультурних, освітніх, професійних і особистісних цінностей здобувачів освіти і дотримується традиційних підходів в організації професійного виховання.

Сьогодні, коли педагогічна теорія долає технократичний підхід до виховання як цілеспрямованого впливу на особистість, що відображає зовнішню його сторону, тобто площину діяльності вихователя, оскільки визнає педагога єдиним суб'єктом виховного процесу, без рівноцінної участі здобувача освіти, аксіологічна теорія закономірно потрапила в поле дослідників з метою розв'язання актуальних проблем сучасної педагогічної освіти.

Вважаємо обґрунтованою позицію сучасних вітчизняних вчених, які виховання трактують як цілеспрямовану діяльність, яка здійснюється в системі освіти, орієнтована на створення умов для розвитку духовності зростаючої особистості на основі загальнолюдських і національних цінностей, надання допомоги в життєвому самовизначенні, громадянській і професійній компетентності та цілісній самореалізації.

Наступне, що необхідно врахувати під час організації професійного виховання – це наукове обґрунтування його змісту, який, як відомо, є серцевиною будь-якої системи виховання. Якщо звернутися до посібників та методичних рекомендацій, які стосуються професійного виховання учнів закладів професійної освіти та студентів закладів фахової передвищої і вищої освіти, то й до сьогодні зміст виховання визначається за напрямками (видами, частинами) виховання, а саме: розумове, моральне, трудове, естетичне, фізичне виховання тощо. Але це зміст виховання у закладах освіти середини ХХ століття.

Сучасне тлумачення змісту виховання дають останні концепції і програми виховання дітей, учнівської та студентської молоді, що розроблені науковцями Національної академії педагогічних наук України, в яких підкреслюється, що зміст виховання в Україні нині складає науково обґрунтована система загальнолюдських і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і Батьківщини, інших людей, самої себе, праці, природи, мистецтва. Система цінностей і якостей особистості розвивається і виявляється через її власні ставлення. Цей процес передбачає поєднання інтересів особистості – вільного саморозвитку і збереження своєї індивідуальності; суспільства – саморозвиток особистості має здійснюватися на моральній основі; держави, нації – здобувачі освіти мають зростати національно свідомими громадянами, патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі.

Отже, сучасний зміст професійного виховання визначається прийнятими в суспільстві цінностями (вартостями) та їх інтерпретацією, а тому презентується як явище складне і багатогранне, що включає в себе як традиційні, так і нові елементи, продиктовані часом.

Законом України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» основними суспільно-державними (національними) цінностями України визначені такі: *соборність* – єдність, неподільність усіх територій України, духовна єдність українців, які проживають на території України, а також єдність усіх громадян України незалежно від національності та віросповідання, спрямована на утвердження справжнього суверенітету і незалежності України, побудову процвітаючої демократичної національної держави; *самобутність* – національна ідентичність, неповторність, оригінальність, які виявляються окремою особою чи групою осіб у ментально обумовленому художньо-мистецькому світосприйнятті, національно прийнятних способах спілкування, діяльності, поведінки. Самобутність українського народу визначається його історією, культурою, традиціями та українською мовою; *воля* – здатність, намір, кероване намагання, прагнення досягти мети. Проявом волі українського народу є героїка боротьби за незалежність України, прагнення до самостійності, невпинний пошук шляхів досягнення свободи; *гідність* – відстоювання своїх духовно-моральних і державницьких позицій, усвідомлення власної ваги та громадянського обов'язку у міжнародному співтоваристві.

Якщо Україна зорієнтована на Європейські цінності, а українці дуже чітко, найвищою ціною – ціною людських життів, задекларували своє прагнення проєвропейського курсу для нашої країни, то в змісті професійного виховання мають з'явитися такі важливі цінності як свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини.

До системи професійних цінностей в контексті суспільних трансформацій та які мають важливе значення для майбутнього фахівця, є конкурентоспроможність і ціннісне ставлення до праці.

Проблема специфіки виховання цінностей особистості вимагає від української педагогічної науки усвідомлення потреби саме у інтеграції суспільно-державних (національних) вартостей та європейських, оскільки вони пов'язані з розумінням людини як частини природи і самоцінності її особистості, є основою провідної світової орієнтації прогресивних суспільних рухів, а також включають в себе всі вищі цінності, вироблені людством на довгому і суперечливому шляху свого розвитку, які одержали назву загальнолюдських.

Як показує практика, ефективність професійного виховання значною мірою залежить від не тільки спрямованості виховного процесу, його змісту, в ньому форм та методів, серед яких пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини, і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Ефективність використання даних методів залежить від уміння педагогічних та науково-педагогічних працівників їх технологізувати, вмільо застосувати інформаційно-комунікаційні технології.

Таким чином, теоретичне осмислення проблеми удосконалення професійного виховання дозволяє констатувати, що формування ціннісних орієнтацій майбутньої фахівців є складним та багатограним процесом, що має певні етапи – вибір професії, отримання професійних знань та виявлення на основі цього інтересу до професійної діяльності, перші самостійні їх кроки до оволодіння професійними компетентностями, розвитку накопиченого особистого досвіду в професійній діяльності.

Література

1. Антонова Н. О. Ціннісні орієнтації у системі особистісних якостей студентів вищого педагогічного навчального закладу: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 [Електронний ресурс]. Київ, 2003. 16 с.
2. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. 2017. № 1. С. 124–129.
3. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Київ: Знання України, 2013. 450 с.
4. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді в координатах педагогічної науки і практики. *Шлях освіти*. 2016. № 1. С. 2–7.

СИНЮК ОЛЕГ

Хмельницький національний університет (м.Хмельницький)

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТИЗИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ПРОЄКТІВ

Одним із необхідних умов швидкої відбудови України та її розвитку до рівня сучасних країн світу є успішна реалізація науково-дослідних проєктів. Але розробка і освоєння нових технологій, нових видів продукції вимагає суттєвих фінансових вкладень і суттєвого залучення наукового потенціалу.

Тому, на державному і регіональному рівнях передбачено створення спеціальних програм і фондів, у рамках яких представники закладів вищої освіти (ЗВО) та науково-дослідних установ (НДУ) можуть отримати підтримку у науково-інноваційній області – наприклад, оголошуються конкурси на виконання науково-дослідних проєктів.

І у зв'язку з цим ефективність подібного інвестування залежить не тільки від якості наукових проєктів, що пропонуються до конкурсу, але й від якості відбору кращих з них для фінансування. Тому, незалежно від джерела фінансування (регіональні інвестиції, бюджетне фінансування або фінансування за рахунок зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу) на початковому етапі будь-якого науково-дослідного проєкту надзвичайно важливим завданням є проведення об'єктивної та якісної експертизи, яка дозволяє правильно оцінити науково-технічний рівень даного проєкту і можливість його подальшої реалізації.

Сьогодні існує багато методик проведення експертиз різноманітних проєктів [1-3], які транслюються у конкретні рекомендації експертам. Існуючі методики експертизи прийнято умовно відносити до одного із трьох методів: описовий; метод порівняння того, що було «до» і стане «після» реалізації проєкту; метод порівняння поданих на конкурс проєктів між собою.

Описовий метод – передбачає опис можливих переваг у результаті реалізації проєкту. Недоліком цього методу є неможливість чіткого співставлення потенційних ефектів від реалізації різних за суттю проєктів, а таке порівняння найчастіше є визначальним при виборі об'єкта для інвестування.

Метод порівняння того, що було «до» і стане «після» реалізації проєкту – передбачає наявність кількісних і якісних показників проєкту. Однак цьому методу притаманна висока ймовірність суб'єктивної інтерпретації поданої інформації та прогнозів.

Метод порівняння проєктів, поданих на конкурс, – полягає у порівнянні самих проєктів. Сьогодні МОН України використовується саме цей метод проведення експертизи. Розглянемо цей метод докладніше. Метод порівняння проєктів складається з трьох етапів експертизи.

Перший етап полягає у проведенні внутрішнього, на рівні ЗВО, оцінювання поданих проєктів. На основі отриманих оцінок експертів відбираються і затверджуються ті проєкти, які відповідають високому науковому або науково-технічному рівню.

Запити проєктів, рекомендованих внутрішніми експертами, приймають участь у другому етапі відбору, який здійснюється експертами, відібраними МОН України. За результатами експертизи будується рейтинг проєктів за тематичними напрямками.

На третьому етапі, залежно від обсягу коштів, які були виділені для фінансування проєктів, відбираються ті проєкти, що матимуть найбільші бали.

Вимоги до проєктів, які подаються на конкурс, передбачають заповнення певних форм, в яких наводяться змістовні показники проєкту (актуальність, новизна, повнота використання світового досвіду і т.д.); науковий доробок та досвід авторів за напрямом проєкту (індекс Гірша, цитування, кількість публікацій за тематикою проєкту, впровадження, виконання грантових досліджень за напрямом проєкту тощо); показники очікуваних результатів за тематикою проєкту (це група показників, які заявники обіцяють досягнути) [2].

Нажаль, зазначені вище критерії дозволяють відібрати конкурентні наукові проєкти без оцінки ступеня комерціалізації.

Заклади вищої освіти та науково-дослідні установи, будучи джерелом нових знань, беруть активну участь в інноваційному розвитку вітчизняної економіки. Відмінні ознаки таких ЗВО – це здатність генерації нового наукового знання на основі широкого спектру фундаментальних та прикладних досліджень, можливість трансферу технологій у реальний сектор економіки. Ці ознаки визначають для ЗВО і НДУ інноваційні шляхи розвитку, які мають бути пов'язані із впровадженням нових технологій, методів, нових ідей та знань у науково-дослідний процес з метою їх практичного використання. Тому, надзвичайно важливо підтримувати науково-технічний розвиток ЗВО і НДУ шляхом фінансування науково-дослідних проєктів, які можна реалізувати і комерціалізувати у нинішніх економічних умовах [3].

У зв'язку з цим, пропонується при проведенні експертизи за третім методом враховувати комерційну складову проєктів, включивши четверту групу показників «Інноваційна складова проєкту» і виділити для неї не менше 20 % ваги.

У цю групу пропонується включити такі критерії:

– Інноваційність (І) – проєкт містить інновації, що суттєво різняться від інших, що використовують ринки, на які він орієнтований.

– Комерціалізуємість (К) – у середньотерміновій перспективі (протягом 3-5 років) проєкт має високі шанси стимулювати комерційний оборот, стати джерелом зростання податкової бази та кількості робочих місць.

– Маштабуємість (М) – у проєкті закладено механізм його розвитку не тільки у регіоні, для якого він був передбачений, але й за межами цього регіону.

– Реалізуємість (Р) – проєкт має містити умови, які необхідні для його реалізації.

Для проведення експертизи передбачається залучати професіоналів практиків та фахівців із різних галузей економіки. Оцінка показників інноваційної складової проєкту включає два рівня експертизи. На першому рівні проводиться експертиза проєктів за чотирма вищезазначеними критеріями. На другому рівні формується сумарна оцінка за всіма критеріями з урахуванням вагового коефіцієнта. Сумарна критеріальна оцінка зводиться до підсумкової експертної таблиці (таблиця 1), після чого, залежно від фінансової спроможності відбираються найкращі за рейтингом проєкти.

Таблиця 1

Підсумкова експертна таблиця

№ з/п	Змістовні показники проєкту (30 балів)	Науковий доробок та досвід авторів (40 балів)	Показники очікуваних результатів (10 балів)	Інноваційна складова проєкту (максимум 20 балів)				Підсумок
				І (5 балів)	К (5 балів)	М (5 балів)	Р (5 балів)	
1	30	40	10	2	3	3	2	90
2	25	30	10	4	4	4	2	79
3	20	30	10	4	5	4	5	78
4	30	40	8	0	0	0	0	78

При рівних значеннях підсумкової оцінки проєкту перевага надається тому проєкту, який отримав більшу кількість балів за інноваційну складову.

Таким чином, запропоноване доповнення до проведення експертизи науково-дослідних проєктів дозволить збільшити дохід від науково-дослідної діяльності ЗВО і НДУ за рахунок організаційної досконалості умов ведення діяльності щодо комерціалізації наукових розробок, розширення інноваційної інфраструктури установи, розвитку взаємодії у науково-дослідній сфері між ЗВО (або НДУ) та бізнесом і промисловістю.

Література

1. Закон України про наукову і науково-технічну експертизу. URL: <http://surl.li/mgvqz>
2. Про проведення у 2023 році конкурсного відбору фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок. URL: <http://surl.li/mgvhc>
3. Положення про конкурсний відбір наукових, науково-технічних робіт та проєктів, які фінансуються за рахунок зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу для виконання зобов'язань України у Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020». URL: <http://surl.li/mgvhg>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

АНДРОСЕНКО АРТЕМ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка (м. Глухів)

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

В умовах активного розвитку сучасного суспільства, серед затребуваних навичок особистості є технологічні, творчі та проєктні, тобто ті, що надають праці творчо-перетворювального характеру. Добре розвинена технологічна культура, ініціативність, творчість, здатність до саморозвитку, високий професіоналізм і конкурентоспроможність є основними вимогами до особистості, як суб'єкта трудової діяльності.

Особливе значення в процесі становлення особистості має трудове навчання, що слугує основою для подальшої трудової діяльності. За своєю сутністю особистість потребує різноманітних видів інтелектуальної та фізичної праці, формуванню важливих технологічних якостей, що сприятимуть її самореалізації, самоствердженню та соціалізації. На уроках трудового навчання та технологій учні знайомляться з основами виробничої діяльності, що сприяє їх підготовці до життя шляхом формування важливих навичок для продуктивної діяльності в різноманітних галузях [5, с. 160].

Особливістю освітньої галузі «Технології» і насамперед дисципліни «Трудове навчання» є те, що у процесі навчання учні вперше отримують досвід інтегрованої перетворювальної діяльності, інваріантними складниками якої є: пізнавальний, практичний (предметно-практичний), проєктний, ціннісно-орієнтаційний, комунікативний та естетичний компоненти. До того ж діяльність учнів на уроках трудового навчання та технологій має комплексний характер, що поєднує загальнопізнавальну, загальнотрудова, спеціальну інтелектуальну та практичну складову [8, С. 113].

Як зазначає українська дослідниця В. Яковлева, існуюча система трудового навчання має низку недоліків, найбільш суттєвим серед яких, на думку вченої, є невідповідність змісту трудової підготовки потребам сучасного суспільства та ринку праці» [9, с. 91]. Натомість, В. Ковальчук акцентує увагу на тому, що в умовах реформування системи освіти в Україні має відбуватися підготовка нового покоління фахівців, здатних ефективно працювати в цифровому суспільстві [3, с. 13].

Усе це потребує нових підходів до педагогічної діяльності вчителя трудового навчання і технологій. До кола обов'язків цього фахівця входить: здійснення процесу трудового навчання відповідно до освітньої програми; використання сучасних науково обґрунтованих прийомів, методів та засобів у галузі трудового навчання; формування в учнів необхідних трудових навичок та умінь поводитися з виробничим інструментарієм, верстатами та допоміжним обладнанням; сприяння розвитку технологічної творчості в учнів; проведення профорієнтаційної роботи; формування загальної культури учнів; виконання науково-методичної роботи; організація самостійної роботи та позаурочної діяльності учнів; ведення документації та ін.

Варто зазначити, що сучасний вчитель трудового навчання та технологій має володіти високим рівнем розвитку педагогічної майстерності. В межах цієї проблематики особливу цінність становлять наукові праці В. Ковальчука [1 - 4], в яких розкрито взаємозв'язок між педагогічною майстерністю як характеристикою професійної діяльності та особистісно-ціннісною, фаховою, когнітивною й психологічною сферами педагога.

Окрім того, специфіка діяльності вчителя трудового навчання та технологій передбачає інтеграцію якостей особистості педагога, які відображаються в педагогічній, управлінській, проєктній та соціальній компетентностях.

Під педагогічною компетентністю доцільно розуміти не лише наявність певного обсягу педагогічних знань, а й здатність вчителя трудового навчання та технологій визначати мету, здійснювати планування, прогнозування, аналіз, контроль та корекцію професійно-педагогічної діяльності. Соціальна компетентність розглядається крізь призму взаємодії з іншими й визначається усвідомленням себе як особистості, готовністю дотримуватися правил життя, відповідальністю, рішучістю, впевненістю у собі, готовністю до діалогу та співпраці з іншими учасниками освітнього процесу [7, с. 169].

Проєктна компетентність детермінується активністю особистості, яка прагне реалізувати можливості проєктної діяльності, здатної створювати педагогічні проєкти та організовувати власну діяльність в напрямку розробки педагогічних об'єктів і систем, а також наявністю здібностей до творчого професійного розвитку. Управлінська компетентність визначається знаннями та вміннями дослідження, проєктування, здійснення організації та контролю різноманітних процесів для забезпечення якості педагогічної діяльності [7, с. 170].

Таким чином, специфіка професійної діяльності вчителя трудового навчання та технологій висуває низку вимог до особистості вчителя, основними серед яких є високий рівень розвитку педагогічної майстерності, активність, креативність, постійне підвищення власного особистісного та професійного рівня, що структурується взаємозв'язком педагогічних, управлінських, проєктних, соціальних компетентностей і є детермінантою ефективної професійно-педагогічної діяльності.

Література

1. Ковальчук В. І. Ефективний урок: технології, структура, аналіз. Київ: шкільний світ, 2011. 120 с.
2. Ковальчук В. І. Розвиток педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ у післядипломній освіті (теоретико-методичний аспект): монографія. Класичний приватний університет. Запоріжжя: ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2014. 396 с.
3. Ковальчук В. І. Створення сприятливого освітнього середовища в закладі освіти. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій: матеріали III Всеукраїнського науково-методичного семінару (1 листопада 2019 р.)*. Суми: Вінниченко М. Д., 2019. С. 13-17.
4. Ковальчук В.І. Сутність та структура педагогічної майстерності вчителя. *Вища освіта України. Тематичний випуск Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. Додаток 2. №3, том II (27). Київ, 2011. С.210-223.
5. Крицька В. Н. Особливості технологічних прийомів при викладанні предмета «Трудове навчання». *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій: матеріали III Всеукраїнського науково-методичного семінару (1 листопада 2019 р.)*. Суми: Вінниченко М. Д., 2019. С. 159-162.
6. Носовець Н. М., Пискун О. М., Видра О. Г. Дослідження мотиваційно-ціннісного чинника вибору професії «Вчитель трудового навчання та технологій» *Актуальні проблеми та перспективи технологічної та професійної освіти*. 2023. С. 165-167.
7. Федорова О. В. Технологічна компетентність як предметна компетентність вчителя трудового навчання та технологій. *In The VIII International Science Conference «Problems and tasks of modernity and approaches to their solution», Tokyo, Japan*. 2021. С. 169-173.
8. Шелудько І. В. Підготовка майбутніх учителів технологій до навчання варіативних модулів художнього спрямування учнів 5–9 класів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Хмельницький нац. ун-т. Хмельницький, 2016. 305 с.
9. Яковлева В. Особливості педагогічної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання і технологій у світлі Закону України «Про освіту» (2017). *Молодий вчений*, 2018. Вип. 5 (57). С. 91-94. URL: <http://surl.li/mrzjzq>.

АНДРОЩУК ПРИНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

В освітньому процесі важливого значення надається навчально-методичному забезпеченню. Це, відповідно, зумовлює необхідність в обґрунтуванні та розробленні комплексу навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з врахуванням особливостей їх професійної діяльності.

Комплекс навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців розглядаємо як сукупність документів, наукових, навчальних, методичних матеріалів, що визначають зміст їхньої підготовки, її структуру й результат та встановлюють особливості перебігу навчального процесу із врахуванням тенденцій розвитку освіти й спеціальності.

Навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх фахівців, як зазначає О. Жорнова [1], має відтворювати логіку формування їх готовності та її змістове наповнення до професійної діяльності, і разом з іншими компонентами освітнього процесу утворювати науково-теоретичну й концептуальну єдність професійної підготовки фахівця.

Наукову цінність становить підхід В. Радкевич, яка зазначає, що навчально-методичне забезпечення є оптимальною системою навчально-планової документації, навчальної і методичної літератури, дидактичних і технічних засобів навчання, засобів діагностування та контролю навчальних досягнень здобувачів, що забезпечує якість професійної підготовки та надає їй фахового й особистісного спрямування, сприяє інтенсифікації самостійної роботи здобувачів [3, с. 315].

Суть навчально-методичного забезпечення як педагогічної категорії, на думку Г. Данилової, полягає в забезпеченні професійної педагогічної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, умовами якої є добровільність і партнерство, визначальними ознаками – особистісний і професійний розвиток фахівців, а результатом – нова якість професійної діяльності учителів, що виявляється у професійній компетентності [2].

Відповідно до нормативних документів щодо організації навчального процесу у закладах вищої освіти, до комплексу навчально-методичного забезпечення належить: *навчально-методичний комплекс спеціальності* (стандарт вищої освіти зі спеціальності; освітня (освітньо-професійна) програма підготовки фахівця відповідного рівня; структурно-логічна схема формування професійної компетентності фахівця; навчальний план; робочий навчальний план; інформаційний пакет спеціальності (каталог курсу); наскрізна програма практичної підготовки; програма підсумкової атестації на відповідному рівні вищої освіти, тематика кваліфікаційних робіт (дипломних проєктів, робіт); методичні вказівки до виконання кваліфікаційних

робіт); навчально-методичний комплекс дисципліни (робоча програма навчальної дисципліни, її опис; підручники та посібники, конспекти лекцій, електронні освітні ресурси, навчальні посібники тощо; електронний навчально-методичний комплекс дисципліни; методичні рекомендації для проведення лабораторних, практичних чи семінарських занять; тематика курсових проєктів (робіт) та методичні рекомендації до їх виконання; засоби контролю знань із навчальної дисципліни; методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів; тематика і зміст індивідуальних завдань тощо.

На основі здійсненого аналізу стану навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців виявлено:

- відсутність діючих стандартів вищої освіти за окремими спеціальностями, наприклад за 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» або неврахування у діючих стандартах сучасних тенденцій в галузі освіти та особливостей спеціальності;
- неузгодженість діючих стандартів вищої освіти з професійними стандартами;
- складність щодо уніфікації освітніх компонентів в межах однієї спеціальності в контексті розроблення кожним закладом вищої освіти в межах своєї автономії власних освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців;
- недостатній рівень забезпечення сучасними підручниками, навчальними посібниками, практикумами із професійно орієнтованих дисциплін, засобами навчання.

Грунтуючись на гуманістичній, особистісно розвивальній та компетентнісній парадигмах освіти, враховуючи стан розробленості комплексу навчально-методичного забезпечення для підготовки майбутніх фахівців, нами було розроблено загальну структуру комплексу навчально-методичного забезпечення, який містить:

1. Навчально-методичні документи:

- освітньо-професійна програма підготовки фахівця за відповідною спеціальністю;
- навчальні плани підготовки студентів за спеціальністю (денної, заочної форми навчання, при необхідності – для скороченої форми навчання);
- програма атестаційного іспиту (якщо це передбачено стандартом вищої освіти відповідної спеціальності або додатково введено закладом вищої освіти в межах своєї автономії);
- методичні рекомендації до написання кваліфікаційної роботи (відповідно до вимог стандарту, якщо це передбачено).

2. Навчально-методичні комплекси з обов'язкових та вибіркових навчальних дисциплін, що містять робочу програму дисципліни та її опис; силабус; конспекти лекцій, відеолекції; методичні рекомендації до виконання практичних (лабораторних, семінарських) занять; тематику й методичні рекомендації до виконання курсових робіт та самостійної роботи студентів; засоби контролю (тести для поточного та підсумкового контролю, запитання для самоконтролю і підготовки до іспиту, екзаменаційні білети, завдання на комплексну контрольну роботу); засоби візуалізації навчальної інформації (мультимедійні презентації, конспект-схеми, опорні схеми, плакати); інструкційні та технологічні картки; кейси, електронні ресурси і т.д. Відповідно до змісту програм навчальних дисциплін, навчально-методичний комплекс дисципліни може містити розроблені викладачем посібники, підручники, глосарії з цієї дисципліни. У контексті сучасних вимог акредитаційних процесів цей перелік можна доповнити й різними онлайн-курсами, які рекомендується пройти здобувачу вищої освіти з окремих тем або модулів дисципліни.

3. Програма та методичні рекомендації до проведення різних видів практики й наскрізна програма практичної підготовки здобувачів за відповідною освітньою програмою.

Відмітимо, що комплекс навчально-методичного забезпечення є одним із важливих компонентів методичної системи підготовки фахівця, який забезпечує ефективність освітнього процесу при умові врахування технологій, форм і методів навчання, прогнозуванні результатів підготовки фахівця. На наше переконання, прогнозування в галузі освіти передбачає отримання інформації випереджаючого характеру про розвиток педагогічних об'єктів, що ґрунтується на наукових положеннях і спрямована на оптимізацію та вдосконалення змісту, форм, методів, методик, технологій і навчально-методичного забезпечення освітнього процесу зокрема.

Під час розроблення навчально-методичного забезпечення необхідним є врахування таких принципів: системності (забезпечує взаємозв'язок та цілісність всіх компонентів підготовки майбутніх фахівців), узгодженості (сприяє врахуванню та поєднанню різних тенденцій в освіті та галузі, встановленню відповідності щодо впровадження зарубіжних освітніх інновацій з можливостями їх реалізації у вітчизняних закладах освіти), варіативності (спрямованих на реалізацію підготовки майбутніх фахівців у різних напрямках або на різних рівнях та їх коригування за умови виявлення нових чинників та умов), верифікації (забезпечує визначення вірогідності, достовірності, можливості реалізації розробленого навчально-методичного забезпечення), ефективності (сприяє визначенню ефективності впровадження навчально-методичного забезпечення щодо підвищення результативності підготовки майбутніх фахівців).

Отже, комплекс навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців має органічно поєднувати системний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, діяльнісно-розвивальний підходи та інтерактивні технології навчання і давати змогу не лише підвищити ефективність освітнього процесу, а й сприяти розвитку толерантної, гуманістично спрямованої, творчої особистості, її підготовці до педагогічної взаємодії та безперервного самовдосконалення.

Література

1. Жорнова О., Жорнова О. Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: установлені нормативи та сучасні вимоги. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 2. С. 29–32.
2. Данилова Г. С. *Методичні служби України: проблеми управління, професійна підготовка: навч.-метод. посіб.* Київ : ІЗМН, 1997. 256 с.
3. Радкевич В. О. Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю : монографія: за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : УкрІНТЕІ, 2010. 424 с.

БЛИК ЮЛІЯ

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Цифровізація та інноватизація освітньої системи вимагають трансформації усіх її сфер та реалізації нових методологічних підходів до освітнього процесу, що набуло особливої значущості внаслідок впровадження дистанційного навчання у контексті пандемічних обмежень і воєнного стану.

Особливої уваги потребує підготовка майбутнього вчителя початкових класів, адже, як вважають В. Щур і Т. Гарачук, саме він закладає основу для формування компетентностей та наскрізних умінь учнів, що впливає на їх становлення як цілісної, самодостатньої особистості та формування нації в цілому [1].

Професійний стандарт вчителя початкових ЗЗСО (2020) описує професійні компетентності: мовно-комунікативну, предметно-методичну, інформаційно-цифрову, психологічну, емоційно-етичну, педагогічне партнерство, інклюзивну, здоров'язбережувальну, проєктувальну, прогностичну, організаційну, оцінювально-аналітичну, інноваційну, рефлексивну, здатність до навчання упродовж життя [2]. Серед них науковці виокремлюють інформаційно-цифрову компетентність, як основу успішної реалізації засад НУШ [3].

Розвиток інформаційно-цифрової компетентності вчителя, на переконання О. Овчарук, є особливо актуальним під час війни і вимушеного переходу на дистанційне навчання, зумовленого руйнуванням шкіл, загрозами обстрілів, повітряними тривогами і тривалими вимкненнями електропостачання, що є причиною втрати багатьох освітніх можливостей [4].

Проблематиці професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів присвячені праці О. Дубасенюк, А. Коломієць, А. Дрокіної, Н. Логінової, В. Радкевич, І. Вікторенко. Питання формування цифрової компетентності вчителів початкової школи вивчали Н. Сороко, І. Биков, Л. Бажан, О. Васильєва, В. Сидоренко, О. Овчарук, Р. Гуревич, О. Гапонова. Актуальність дистанційного навчання досліджували О. Муковіз, М. Умрик, І. Воротникова, В. Кухаренко. Однак питання ролі інформаційно-цифрової компетентності у підготовці майбутніх учителів початкових класів до організації дистанційного навчання потребує подальшого обґрунтування з опорою на реалії сьогодення.

Колектив авторів І. Хижняк, І. Вікторенко, професійну компетентність учителя початкових класів розглядають як особистісний феномен, що є результатом фахової підготовки й утворюється шляхом цілеспрямованого опанування компетентностей, що формуються під час навчання і професійної діяльності [5].

На основі аналізу науково-педагогічних джерел, визначених нами раніше умов ефективності дистанційного навчання [6] та результатів анкетування, серед найважливіших для підготовки вчителя до організації дистанційного навчання компетентностей вважаємо наступні: предметно-методичну, інформаційно-цифрову, психологічну, педагогічне партнерство, здоров'язбережувальну, проєктувальну, організаційну, інноваційну, рефлексивну та здатність до навчання впродовж життя.

Зупинимось детальніше на характеристиці інформаційно-цифрової компетентності, як основи успішної реалізації дистанційного навчання.

Для вирішення завдань дослідження було проведено анонімне опитування студентів 1-2 курсів спеціальностей «Початкова освіта», «Середня освіта. Музичне мистецтво», «Середня освіта. Образотворче мистецтво» Комунального закладу вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського». В опитуванні взяли участь 94 респонденти.

Згідно з результатами анкетування 94 % опитуваних часто використовують ІКТ, зазвичай для: пошуку інформації (87 %), дистанційного навчання (72 %), проходження онлайн тестування (57 %), ведення сторінки в соцмережах, блогу тощо (51 %). Студенти добре володіють офісними програмами – 39 %, середньо – 43 %, не володіють – 19 %. Хмарними сервісами впевнено володіють – 15 %, частково – 49 %, не володіють або бажають навчитися – 36 %.

Серед проблем, що виникають було названо: низький рівень володіння ІКТ (51 %), нестачу вільного часу (32 %), низький рівень матеріально-технічного оснащення (17 %) і відсутність спеціаліста, до якого можна звернутися за допомогою (17 %). Також у 13 % респондентів опитування виявило також низький рівень мотивації до використання інформаційно-цифрових технологій.

Таким чином, більшість респондентів прагнуть використовувати інформаційні технології у своїй діяльності, але потребують підтримки і вдосконалення вміння працювати з цифровими ресурсами і хмарними сервісами.

Формування та розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх вчителів початкових класів реалізується під час вивчення дисциплін «Практичний курс інформатики», «Інформаційно-цифрові освітні технології», «Методика навчання інформатики», за допомогою таких форм роботи як:

- залучення студентів до роботи вебінарів, вебконференцій, семінарів;
- самостійного створення цифрових освітніх ресурсів;
- проходження онлайн курсів у контексті цифрової грамотності,
- ознайомлення студентів із новачками і передовим досвідом у сфері цифрових технологій та дистанційної освіти.

Отже, для ефективної підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації дистанційного навчання важливу роль відіграє формування в них саме інформаційно-цифрової компетентності. Подальші розвідки можуть стосуватися практичної реалізації заходів щодо підвищення рівня інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців.

Література

1. Щур В., Гарачук, Т. Методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: сутність та структура. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2022. №1(25), С. 115–125. URL: <http://surl.li/mgtbd>
2. Білик О., Король Н., Куцик О. Професійна компетентність учителя початкових класів в умовах сучасних викликів. *Молодь і ринок*. 2022. № 7/205. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.265225>.
3. Вінник Т. Формування інформаційної компетентності вчителя початкової школи в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища. *Information Technologies in Education*. 2020. № 4 (45) С. 7–21. URL: <https://doi.org/10.14308/ite000728>.
4. Овчарук О. Підтримка розвитку цифрової компетентності вчителів та учнів в умовах війни в Україні. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародної участі «Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми та перспективи розвитку»*. 2022. С. 107–109.
5. Хижняк І., Вікторенко І. Реалізація структурно-функціональної системи формування інтеграційної компетентності вчителів початкових класів у практиці фахової підготовки. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2023. № 1, С. 58–119. URL: <http://surl.li/mgszb>
6. Bilyk Y. Conditions of efficiency of distance learning in primary school: theoretical analysis. *Modern Science – Moderní věda*. 2022. № 3. P. 69–78.

БОРОДІЄНКО ОЛЕКСАНДРА
Інститут вищої освіти НАПН України (м.Київ)

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО СКЛАДУ НАГЛЯДОВИХ РАД ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасні перетворення національної професійної освіти лежать у площині удосконалення її нормативно-правового забезпечення, модернізації матеріально-технічної бази закладів П(П)О, упровадження елементів дуальної форми здобуття освіти, затвердження професійних стандартів та стандартів П(П)О, налагодження державно-приватного партнерства та міжнародної діяльності закладів [1, 6]. Значної уваги як на національному, так і інституційному рівні потребує удосконалення системи управління закладами П(П)О, яке має орієнтуватись на посилення інтеграції з локальними та регіональними ринками праці, поглиблення співпраці зі стейкхолдерами, запровадження систем забезпечення якості надання освітніх послуг, впровадження парадигми орієнтованого на результат управління [1-3]. Інкорпорування елементів корпоративної моделі управління закладом П(П)О передбачає у тому числі організацію наглядових рад, в основі діяльності яких лежать принципи комплексності функцій, виборності, стратегічного розвитку, суспільної значущості, відкритості комунікацій, арбітражу, субординації, протизваги [1, 5].

Діюче нормативно-правове забезпечення діяльності наглядових рад закладів професійної (професійно-технічної) освіти та проекти нормативно-правових актів (Закон України «Про освіту» (2017) [8], Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019) [9], проект Закону України «Про професійну освіту» (2019) [10], Типове положення про наглядову раду при державній науковій установі (2016) [7], проект Типового положення про наглядову раду закладу професійної (професійно-технічної) освіти (2020) [11] визначено мету діяльності, завдання, повноваження, сфери відповідальності наглядових рад. Регламентується також неможливість обрання у члени наглядових рад осіб, афілійованих із закладом освіти, таких, які мають судимість за вчинення злочину/корупційного правопорушення та/або підпадають під дію частини третьої статті 1 Закону України «Про очищення влади» [11]. Проте, залишаються поза увагою процеси операціоналізації діяльності наглядових рад, зокрема в аспекті вибудовування архітектури цього дорадчого органу та персонального складу його членів.

Оскільки заклад П(ПТ)О є відкритою соціально-економічною системою, то до роботи в наглядових радах варто залучати також і стейкхолдерів – «представників фізичних та юридичних осіб, які зацікавлені у розвитку системи професійної освіти, мережі або окремих закладів освіти та можуть впливати на систему або зазнають її впливу» [1]. Представленість стейкхолдерів має бути максимально диверсифікованою (включати всі групи стейкхолдерів). Доцільним також є залучення найбільш вмотивованих членів наглядових рад, які своєю експертизою потенційно можуть забезпечити розширення перспектив та поглиблення результативності діяльності закладу (за рахунок «впровадження систем управління якістю, покращення якості освітнього процесу, зростання ефективності використання ресурсів, впровадження орієнтованого на результат управління тощо» [1]).

Аналіз релевантного зарубіжного досвіду [13-27] свідчить про прагнення збалансовано представити у дорадчих органах закладів освіти (зокрема, Раді Стокгольмського університету, Раді Варшавського університету, Консультативній (опікунській) раді Ludwig-Maximilians-Universität München, Піклувальній раді Технічного університету Мюнхена, Раді директорів L'Université Paris-Saclay, Раді університету Sorbonne University), з одного боку, академічну та студентську спільноти, а з іншого – громадянське суспільство (бізнес- та професійні асоціації, органи державного управління та місцевого само-врядування, професійні, релігійні та політичні організації).

У процесі відбору членів наглядової ради закладів П(ПТ)О варто забезпечити представленість засновників закладу професійної освіти, органів нагляду, представників підприємств регіону (з максимальною представленістю різноманітних галузей економіки регіону), власників бізнесу (які потенційно можуть працевлаштувати випускників закладу), представників профспілок, працівників інших закладів освіти, представників громадських організацій, колишніх випускників закладу. Важливо репрезентативно представити різні галузі економіки регіону, підготовка кваліфікованих робітників для яких ведеться у даному закладі. У наглядовій раді також мають бути представлені як малі, так і середні й великі підприємства (відповідно до їх частки в регіоні).

Література

1. Бородієнко, О. (2020). *Наглядові ради закладів професійної (професійно-технічної освіти)*. ПРООН. 192 с.
2. Бородієнко, О. (2019). *Ефективне управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти*. ПРООН.
3. Бородієнко, О. (2020). *Публічно-приватне партнерство закладів професійної освіти: практичний посібник*. Київ, ІПТО НАПН України.
4. Бородієнко, О. (2022). Громадсько-публічне управління університетами: досвід країн ЄС. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 205, 18-27. URL: <http://surl.li/mgtaw>
5. Бородієнко, О. (2022). Детермінанти розвитку сучасного університету: переосмислення ролі партнерств. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні*, 2, 102-106. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/730934/>
6. В. О. Радкевич, О. В. Бородієнко, С. Г. Кравець. (2021). Професійна (професійно-технічна) освіти України в контексті євроінтеграційних процесів (порівняльний аналіз). К.: ІПТО НАПН України. 22 с.
7. Верховна Рада України. (2016). *Про затвердження Типового положення про наглядову раду при державній науковій установі*. URL: <http://surl.li/mgszs> .
8. Верховна Рада України. (2017). *Закон України «Про освіту»*. URL: <http://surl.li/awtx> .
9. Верховна Рада України. (2019). *Закон України «Про фахову передвищу освіту»*. URL: <http://surl.li/msakj>
10. Міністерство освіти і науки України. (2018). *Проект Закону України «Про професійну освіту»*. URL: <http://surl.li/mgszm> .
11. Міністерство освіти і науки України. (2020). *Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про наглядову раду закладу професійної (професійно-технічної) освіти»*. URL: <http://surl.li/mgszj>.
12. Радкевич, В., Пуховська, Л., Бородієнко, О., Радкевич, О., Базелок, Н., Корчинська, Н., Леу, С., Артемчук, В. (2019). *Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія*. Київ: ІПТО НАПН України.
13. Academic Partnerships Framework / UCL Academic Manual 2021-22. London's Global University. 2022. URL: <http://surl.li/mgszw> .
14. Advisory Council (Kuratorium). Ludwig-Maximilians-Universität München: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mgszz> .
15. Borodiyenko O., Zlenko A., Malykhina Y., Kim K., Diachkova N. (2022). Socio-economic prerequisites of strategic development of educational institutions. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(42), 464–473. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3673>.
16. Borodiyenko, O., Nychkalo, N., Malykhina, Ya., Kuz, O., & Korotkov, D. (2021). Public-private partnership in education as a prerequisite for the growth of regional labor markets: analysis of foreign experience. *Financial And Credit Activity: Problems Of Theory And Practice*, 36 (2021). doi: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i36.228031>
17. Central Councils. Sorbonne University: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mgtaa> .
18. Composition du Conseil D'administration. L'Université Paris-Saclay: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mgtae> .
19. Executive Committee. UKRI: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mgtaah> .

20. Reglement interieur du Conseil D'administration de l'Universite Paris-Saclay. L'Université Paris-Saclay: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mgtak>.
21. Terms of Reference for the UKRI Board. UKRI: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mgtal>.
22. The Karolinska Institutet University Board (Konsistoriet) adopted Strategy 2030. Creating Karolinska Institutet's future together. Karolinska Institutet, 2019. 32 p.
23. TUM Board of Trustees. The Technical University of Munich: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mgtam>.
24. TUM University Council. The Technical University of Munich: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mgtan>.
25. University board. Stockholm University: веб-сайт. URL: <http://surl.li/mgtaq>.
26. University council of the University of Warsaw. University of Warsaw: вебсайт. URL: <https://radauczelnii.uw.edu.pl/>.
27. University Council. Ludwig-Maximilians-Universität München: вебсайт. URL: <http://surl.li/mgtas>.

ВЕЛИКОЖОН ВЛАДИСЛАВ

Інститут професійної освіти НАПН України (м.Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРІВ РЕКЛАМИ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Необхідність дослідження проблеми розвитку підприємницької компетентності майбутніх дизайнерів-графіків зумовлена тенденціями становлення постіндустріального суспільства, що характеризується соціально-економічними перетвореннями, розвитком форм малого бізнесу та підприємництва. Відтак зростає потреба у фахівцях зі сформованим економічним мисленням, які здатні започаткувати власний бізнес та у подальшому успішно здійснювати підприємницьку діяльність. У цьому зв'язку актуалізується розроблення інноваційних методик розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у галузі дизайну.

Об'єктивна потреба удосконалення підготовки майбутніх дизайнерів до професійної діяльності в умовах ринкової економіки підтверджується положеннями Законів України «Про освіту» (2017), «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012), Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року (2017), Копенгагенської декларації (2002), Брюггського комюніке (2010) тощо. Однак досягнення бажаної якості професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі дизайну гальмується недостатнім забезпеченням педагогічних умов розвитку у них підприємницької компетентності, що сприятиме всебічній самореалізації у середовищі ринкової економіки й успішному адаптуванню в креативному бізнесі.

Науково-теоретичним підґрунтям дослідницького пошуку є праці учених із: філософії сучасної освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай та ін.); безперервної професійної освіти (І. Андрущук, Н. Бідюк, С. Гончаренко, А. Гуржій, П. Лузан, Н. Ничкало, В. Радкевич, Л. Пуховська, С. Сисоєва та ін.); професійного розвитку й кар'єрного зростання майбутніх фахівців (Л. Базиль, Д. Закатнов, Л. Карамушка, О. Кучерявий, С. Максименко, В. Орлов, О. Помиткін, В. Рибалка та ін.); упровадження інноваційних технологій професійної освіти (В. Биков, Л. Герганов, Т. Герлянд, О. Гуменний, І. Дичківська, А. Каленський, Л. Карташова, А. Кононенко, М. Пригодій, І. Смирнова та ін.); підготовки молоді до підприємницької діяльності (М. Бойко, В. Дрижак, Л. Єршова, В. Колот, Г. Матукова, А. Молдован, Н. Пасічник, Є. Сірий, Ю. Стрельников, М. Ткаченко та ін.). Водночас, поза увагою вчених залишається проблема розвитку підприємницької компетентності і такої важливої складової якості особистості бізнесмена як підприємливість. Без цього будь-який дизайнер, навіть з високим рівнем професійної підготовки, не досягне бажаного життєвого успіху.

Наприклад, значний попит на світовому ринку і в Україні спостерігається щодо дизайнерських розробок у сфері тривимірної комп'ютерної графіки. Щоб почати створювати тривимірну графіку, дизайнеру потрібно мати уявлення про основні інструменти (3D-редактори) й етапи проєктування 3D-моделей, вміти відображати об'єктивну реальність у специфічній, переважно символічній, формі. Створення віртуального світу, зі своєю легендою та художнім візуальним стилем – це унікальна комп'ютерна гра. Коректно виконане зображення тривимірної графіки дає можливість повністю поринути у віртуальний світ. Тому головним чинником у створенні 3D-анімації у грі та в мультфільмах є безперебійне функціонування у поєднанні з візуальним аспектом. Відтак, дизайнер вчиться створювати образ, що має виражену художню стилістику й мистецьку цінність, який відповідає усім вимогам створення персонажу комп'ютерної гри чи 3D-анімації. Він усвідомлює, що тільки таким способом можливе створення вдалого персонажу, що буде вирізнятися серед інших подібних, більшості яких притаманний нинішній безсмак сучасної доби постмодернізму й комп'ютеризації. Сучасне професійне мислення багатьох фахівців у галузі 3D-анімації перенасичене інформаційним безладом, а цілісність самостійно виробленого світобачення й культурно-мистецького смаку майже відсутнє. Тому додаючи оригінальність мистецького виконання такого завдання, можна досягти якісного професійного результату створення 3D-моделі персонажу.

Безумовно, сучасний ігровий світ потребує якісної продукції та приємної картинки, що змушує мистецтво тривимірної графіки крокувати вперед з неймовірною швидкістю. Відомо, що у створенні віртуальної реальності, найважливішим є правило відтворення віртуального світу, в який глядач мусить повірити. Цього можна досягти тільки через коректне художнє відтворення створеної 3D-моделі. Такий продукт

здатен привернути увагу цільової аудиторії, сформувати інтерес до художніх образів, представлених у візуальних видах мистецтва, зокрема 3D-анімації. Але справжній успіх прийде тоді, коли завдяки своїм підприємницьким якостям дизайнеру вдасться перетворити дизайнерський продукт у конкурентоздатний товар, що може бути реалізований на ринку. Тому розвиток 3D анімації висуває й свої вимоги до підприємницької підготовки фахівців-дизайнерів.

У межах здійснюваного нами дослідження графічний дизайн розуміємо висококонкурентну бізнес-нішу, що вимагає сильного рекламного маркетингу. Завдяки якісній підготовці до підприємницької діяльності майбутній фахівець у галузі дизайну може практично оволодіти різними формами анімаційної графіки, набутти цифрових навичок, засвоїти методи виробництва та розвинути інші таланти, що сприятимуть задоволенню споживацького попиту в креативній індустрії. Лише підприємливість дизайнера, сформована в закладі професійної освіти, є запорукою його успіху з перших кроків у бізнесі.

Важливим кроком у реалізації бізнес-ідей, зокрема і в сфері 3D анімації є розуміння своїх сильних і слабких сторін. Майбутній дизайнер повинен усвідомлювати свої позитивні та негативні якості, а саме: які з них будуть сприяти розвитку бізнесу, а які – заважатимуть у подоланні бар'єрів на шляху до успіху. Це можна зробити, приділивши щодня кілька хвилин розмірковуванню про те, які навички необхідні для майбутньої кар'єри графічного дизайнера, а які треба подолати в самому собі.

Для цього доцільно пропонувати майбутнім дизайнерам зосереджувати увагу на ключових рисах підприємливої людини та визначати її роль у задоволенні своїх потреб і запитів споживачів; аналізувати механізми розвитку підприємницької компетентності дизайнера-графіка; складати характерологічні портрети підприємців, аналізувати моделі підприємницької поведінки; диференціювати креативність і підприємливість, акцентуючи увагу на їхній природі; здійснювати самооцінку власних досягнень і проблем особистісного розвитку.

Центральними концептами змісту занять у підготовці майбутніх дизайнерів до підприємництва доцільно обрати такі: «індивідуальні риси особистості підприємця», «підприємливість», «мотивація», «креативність», «цілі підприємницької діяльності», «започаткування власної справи». Відтак, орієнтовними варіантами тематики і змісту окремих занять навчальних курсів освітньо-професійної підготовки майбутніх дизайнерів-графіків можуть бути такі: «Поняття про підприємливість. Характеристики підприємливих людей»; «Хто такий підприємець? Які функції він реалізує? Ситуаційні справи з підприємництва», «Риси характеру підприємця. Яка особа може стати успішним підприємцем? Змістово-сміслова характеристика підприємця», «Комунікативні навички, навички ведіння переговорів, вміння презентувати свої ідеї, бути переконливим і впевненим у собі», «Психологія: вміння брати відповідальність за свої рішення і за підлеглих людей», «Здоровий спосіб життя і фізичні навантаження – одна з найважливіших передумов успіху майбутнього підприємця», «Здорова конкуренція, аналіз гравців на ринку, пошук блакитного океану» тощо.

ВОВК ЛЮДМИЛА

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка (м. Глухів)

РЕАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах змін у соціально-економічній сфері України стає актуальним завдання формування особистості, яка має гармонійний розвиток і різносторонню підготовку для успішного виконання суспільно значущих видів діяльності, головною серед яких є майбутня професійна діяльність.

Набуття конкретних професійних знань та навичок більше не визнається єдиною важливою складовою кваліфікації і професіоналізму працівника. Від майбутнього фахівця вимагається бути інтелектуально розвиненим, здатним до самостійності та відповідальності, а також до співпраці. Одним із способів підвищення якості вищої освіти, з погляду науковців, є послідовне формування творчої особистості студента. Більшість із фахових компетентностей, включаючи творчий потенціал, формуються та розвиваються під час навчання у вищих освітніх закладах. Тому питання підготовки студентів ЗВО до реалізації творчого підходу у майбутній професійній діяльності стає особливо актуальним завданням в умовах сучасного українського суспільства.

Вивчення науково-літературних джерел на вказану тему дозволило відзначити, що питання реалізації творчого підходу студентів у майбутній професійній діяльності досліджувалося у наукових роботах, як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, особливу увагу приділяючи професійній підготовці майбутніх фахівців у вищих освітніх закладах. Зокрема, у сучасних доробках українських учених В. Ковальчука, І. Волощука, О. Антонової, О. Гопки, І. Зязюна, Н. Гузій, С. Сисоевої та інших підкреслюються важливі аспекти творчості майбутніх фахівців, зокрема, навички управління власним творчим потенціалом, швидке прийняття рішень і розв'язання складних педагогічних завдань.

Варто відзначити, що найбільш загальнопоширеною вважається думка щодо поняття творчості як діяльності, яка характеризується такими ознаками як «новаторство», «оригінальність», «нестереотипність». У тлумачному словнику української мови [1] творчість виступає діяльністю людини, що спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей; діяльність, яка пройнята елементами нового, вдосконалення,

збагачення, розвитку. Застосування даного визначення у певних умовах педагогічної роботи дає змогу побачити різноманітні прояви сутності творчості, її рівні та окремі аспекти.

Ми поділяємо точку зору В. Ковальчука, який точно висловлює, що творчість – це здатність створювати щось інноваційне та унікальне. У контексті навчання це може проявлятися у використанні нетрадиційних методів і оригінальних підходів до засвоєння нових знань [2, с. 77].

Творча особистість перебуває в постійній взаємодії з навколишнім світом і самим собою. Вона прагне постійного насичення внутрішнього світу на всіх рівнях структурної особистісної організації (соціальному, міжособистісному, інтелектуально-теоретичному, інтелектуально-практичному та емоційно-художньому), використовуючи нові зразки, ідеї, враження та технології.

У підготовці студентів ЗВО до майбутньої професійної діяльності провідне місце відводиться реалізації творчого підходу, що визначається сукупністю знань, умінь і навичок, якими повинні володіти здобувачі освіти; творчим підходом особистості до самого процесу оволодіння майбутньою професійною діяльністю, її результатом та умовами здійснення, а також зв'язками з іншими суб'єктами освітнього процесу, що складаються під час навчальної діяльності.

Як зазначає О. Антонова, творча діяльність студентів переважно відзначається їх особистою оцінкою новизни. Проте важливо підкреслити, що ця творчість є такою ж цінною, як і та, яка має об'єктивну новизну. Під час вирішення творчих завдань студенти набувають досвіду у творчій діяльності, і цей досвід дозволяє їм творчо вирішувати професійні задачі з об'єктивною новизною на етапі навчання і в майбутній професійній діяльності зокрема [3, с. 560].

Відзначимо, що творчий підхід повинен здійснюватися цілеспрямовано, предметно і диференційовано, тобто мають бути створені всі необхідні умови для розвитку соціальних та професійних якостей здобувачів освіти. Виходячи з цього, питання підготовки студентів ЗВО до реалізації творчого підходу в майбутній професійній діяльності розглядається нами як процес здійснення професійно-орієнтованого змісту освіти студентів за допомогою педагогічних технологій, спрямованих на формування у них професійних компетенцій, що дозволяють їм з високою продуктивністю реалізовувати освітню діяльність в умовах навчання у ЗВО і знаходити оптимальні, різноманітні, нестандартні шляхи вирішення завдань у майбутній професійній діяльності.

Таким чином, теоретичне дослідження підготовки студентів ЗВО до реалізації творчого підходу у майбутній професійній діяльності дозволяє зробити наступні висновки:

- творчий підхід формується і розвивається протягом усієї підготовки здобувача освіти до майбутньої професійної діяльності;
- із підвищенням результативності навчання безпосередньо пов'язана сама можливість реалізації творчого підходу учнями на практичних заняттях;
- реалізація творчого підходу тих, хто навчається, в майбутній професійній діяльності настільки значуща, що без неї не можуть бути досягнуті професійні цілі в житті.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпін'я : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Ковальчук В. І. Розвиток творчих здібностей учнів ПТНЗ художнього профілю, як запорука культури праці. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*. 2004. С. 74–84.
3. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя як фактор його професійної самореалізації. *Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми: Наук.-метод. зб.* / За ред. І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. Запоріжжя, 2006. С. 553–561.

ВОЙТАЛЮК СВІТЛАНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ПРАВОПИСНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Грамотність – це здатність використовувати прочитане, одержувати нові знання для себе та передавати їх іншим, володіння комплексом суспільно-необхідних знань і навичок, які дозволяють людям свідомо брати участь у соціальних процесах.

Сучасні освітні вимоги ставлять перед учителем-полоністом ряд нових завдань. Вчителі відповідають за досягнення учнів і готують їх до функціонування в сучасному суспільстві. Професія вчителя вимагає багатьох кваліфікацій: культурних, інтелектуальних, моральних, соціальних і психічних установок, а також високо розвинених педагогічних здібностей викладання. Наявність такої кваліфікації вимагає постійного навчання та вдосконалення.

Для того, щоб викладач міг виконувати поставлені функції, він також повинен бути відкритим до нових знань у процесі самоосвіти. Професійна підготовка повинна призводити до визначення необхідних компетенцій і навичок.

Сучасний світ ставить перед школою, а отже, і перед вчителем все більш складні вимоги. Реформа освіти ставить перед школою нові вимоги, змінюючи таким чином цілі, завдання, зміст та методи навчання та виховання. Ці зміни та постійно зростаючі вимоги суспільства до освіти розширюють функції школи та роль вчителя. Вона має на меті підготувати учнів до життя в суспільстві, здійснюючи процес навчання. Якість освіти залежить від вчителів та їхньої кваліфікації, професійних знань, навичок та прихильності.

Грамотність фахівця-полоніста не є «подарунком природи», вона здобувається в процесі навчання і в міру набуття професійного досвіду.

Педагогічна грамотність, котра набувається під час навчання – це суто теоретичні знання, перевірені та розширені під час професійної роботи. Знання та вміння щодо: 1) планування та організації роботи, конструювання занять; 2) конкретизація цілей, які педагог ставить перед дітьми; 3) організація та проведення занять; 4) використання форм і методів, що спонукають учнів до активної навчальної діяльності; 5) використання відповідних засобів навчання, у тому числі сучасних аудіовізуальних засобів.

Майбутній полоніст повинен мати високий рівень мовної грамотності, яка передбачає формування постійної, позитивної потреби у її набутті та підвищенні, про створення грамотного середовища – суспільства, що навчається перманентно, протягом усього періоду свого свідомого існування.

Література

1. Гузій Н. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія / Н. Гузій. Київ. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004.
2. Nowacki T. Kwalifikacje i autokreacja nauczycieli, Kompetencje wspóczesnego nauczyciela pod red. K. Żegnałka, Wydawnictwo WSP TWP, Warszawa, 2008.

ГОЛОВЧЕНКО ГЛІБ

Український інститут підвищення кваліфікації працівників телебачення, радіо і преси (м.Київ)

МЕДІАОСВІТА І РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Широке використання технологічних новинок, швидкий технологічний поступ в робототехнологіях та сфері штучного інтелекту кардинально та швидко змінюють робоче місце сучасної професійної особистості і висувають до нього/неї високі вимоги. Так, обсяги інформації, що невпинно збільшуються, вимагають від сучасних працівників таких умінь, які допоможуть їм уникнути інформаційного перенавантаження. Теле- та відео технології вже стали звичними, тому спілкування та координація роботи кількох працівників за їхньою допомогою також не є дивиною. Мобільні технології вимагають від працівників повсякчасного виконання професійної діяльності у мобільному контексті [1, с. 225].

Фактично, цифрові технології наскільки змінили робоче місце будь-якого працівника, що науковці навіть ведуть мову про феномен *NWOW* – *new ways of working*, що в перекладі з англ. означає «нові способи праці». Їх основною рисою стає не лише виконання безпосередніх службових обов'язків, але й соціальна інклюзія та активне громадянство [4, с. 122].

Отже, мають місце докорінні зміни робочого середовища. Прикметно, що наслідком цих змін є не лише технічні та технологічні характеристики, але й певні соціальні вимоги. Ці зміни, в свою чергу, потребують нових знань, умінь та навичок від працівника. Нині затребувані ринком праці компетентності виходять за рамки якісного виконання лише своїх функційних обов'язків. Те, що вимагається від сучасного працівника, – питання інклюзії та добробуту як власного, так і організації свого працевлаштування, громади і суспільства в цілому [4, с. 123].

Соціальне життя формує запит на необхідні компетентності, навички і вміння працівника будь-якої сфери діяльності. І саме соціальне життя надало медіанавичкам працівника такої вагомості.

В контексті робочого середовища логічніше було б вести мову не просто про медіакомпетентність працюючого, а про його/її цифрові та медіанавички.

Нам імпонує бачення групи зарубіжних науковців A. S. Collard, T. De Smedt, M. Dufrasne, P. Fastrez, V. Ligurgo, G. Patriarche, T. Philippette (2017), які пропонують розглядати цифрову та медіакомпетентності працюючих, зокрема офісних працівників, з точки зору рівня застосування ними своїх цифрових і медіанавичок у професійній діяльності. Так, спочатку дослідники виділили ті види професійної діяльності офісних працівників, де потрібно використовувати свої цифрові та медіавміння, а саме: створення документу, передача низки документів, управління вхідною та вихідною документацією, доручення іншим знайти потрібну інформацію, прийняття рішення про розподіл обов'язків, ролей, функцій та загальне керування процесом, планування, планування діяльності відділу, синхронна співпраця з іншими відділами, організація та облаштування робочого місця для ефективної співпраці.

На основі вивчення виокремлених видів діяльності, а також враховуючи ступінь застосування працівниками своїх цифрових та медіавміннь за допомогою анкетування та інтерв'ю, дослідники будують дві моделі цифрової та медіаосвіченості сучасного робітника.

У першій моделі медіаосвіта працівника сприймається, насамперед, лише як набір базових навичок (навіть не компетентностей), що дозволяють клерку виконувати свої професійні обов'язки, передбачені вимогами організації чи компанії. Коротше кажучи, від працівника очікується, що він/вона вміють чи навчаться використовувати ті технічні засоби, що їх надає працедавець, і зможуть якісно виконати поставлені завдання. У другій моделі працівники не просто вміють і використовують нові технології у своїй діяльності, але й проявляють певну винахідливість упродовж своєї трудової діяльності.

Таким чином, враховуючи рівень використання своїх цифрових та медіанавичок, першу модель дослідники назвали моделлю відповідності, іншу – «моделлю винахідливості» [4, с. 127].

Такий підхід до розвитку цифрової та медіаграмотності суголосний з твердженням С. Гончаренка [2, с. 54] про необхідність розрізняти між навчуваністю та освіченістю. Якщо навчуваність забезпечує соціальну та професійну адаптацію випускника в суспільстві і на виробництві, то освіченість нормує індивідуальне сприйняття світу в цілому і окремих його сфер, можливість його критичного і творчого переосмислення та перетворення, широкого використання суб'єктивного досвіду в оцінці та інтерпретації різних фактів і процесів навколишньої дійсності на основі особистісно значущих цілей і цінностей, внутрішніх установок і соціально-культурних детермінацій.

У цьому контексті мова може йти про цифрову та медіанавчуваність працівника чи його/її освіченість, як про два рівні використання своєї цифрової та медіакомпетентностей на робочому місці. Однак, нас цікавить не просто рівень цифрових і медіанавичок працюючих, а сам медіаосвітній процес, завдяки якому працівники набувають необхідних навичок і вмінь. Для отримання об'єктивної картини потрібно звернутися до аналізу найкращих практик провадження медіаосвітньої діяльності на робочому місці.

З цією метою ми умовно поділимо усі професії та робочі місця на три категорії:

- ті, що безпосередньо пов'язані з медіа;
- ті, завдяки яким провадиться медіаосвітня діяльність;
- ті, які не мають стосунку до медіа.

Перша категорія професій потребує професійної медіаосвіти, здобутої у формальному освітньому середовищі. До них відносяться, насамперед, журналістика та пов'язані з нею професії. Розширити свої знання з медіаосвіти, поглибити наявні медіанавички, розвивати цифрову компетентність представники цієї групи можуть у неформальній та інформальній освіті, як і будь-який представник суспільства, в якому вони проживають і працюють. Відтак, на аналізі та прикладах провадження медіаосвітньої діяльності на робочому місці, зокрема в журналістиці чи інших сферах діяльності пов'язаних з медіа, ми не будемо зупинятися. Це потребує окремого додаткового дослідження.

Друга категорія охоплює педагогічні професії – вихователя дитячого садка, учителя молодшої, середньої та старшої школи, тренера, фасилітатора, модератора, викладача, бібліотекаря, працівника музеїв та ін. Набуття необхідних цифрових і медіанавичок цієї категорією працівників можливе як у формальній, так і в неформальній/інформальній освіті. Натомість, аналіз медіаосвітніх можливостей тих працівників, які пов'язані з системою освіти, у неформальній/інформальній освіті пропонується у наступному підрозділі цього розділу.

Отже, тут ми зупинимось на третій категорії професій і з'ясуємо, чи потрібні медіанавички працівникам, які не мають жодного стосунку до медіа чи медіаосвітньої діяльності.

Важливість навчання саме на робочому місці доведено статистикою. Так, у Канаді рівень працівників, які отримали навчальну підготовку, пов'язану з роботою чи кар'єрою, зріс з 29 % у 1997 р. до 35 % у 2002 р. 4,8 млн канадських працівників віком від 25 до 64 років, що становить третину усього населення країни, беруть участь у навчанні на робочому місці. Потужний потенціал такого навчання використовують працедавці. Прикметно, що розвиток суто медіанавичок працівників відбувається в межах базових освітніх програм, а цифрових навичок у межах навчання з інформаційних технологій.

У сьогоденних умовах 74 % американців використовують комп'ютер на своєму робочому місці [5].

Відтак можна з впевненістю стверджувати, що ІТ технології проникли майже у всі професії від високодо низькокваліфікованих. Необхідність володіння працівниками навичками використання цифровими засобами, у тому числі й медіа, змушують працедавців організовувати навчання своїх працівників.

Американське товариство з навчання та розвитку (ASTD – American Society for Training and Development) проаналізувало діяльність 2500 фірм на предмет навчання працівників. Було з'ясовано, що ті організації, що провадили цілісне навчання своїх працівників (розвиток «м'яких» і «твердих» навичок одночасно), отримували дохід на 218 % вище з розрахунку на кожного працівника, ніж ті компанії, що навчали виключно виконанню професійних обов'язків [6].

Зазначимо, що особи, які не мають ІТ навичок, вважаються «цифрово неграмотними» (digitally illiterate). Навіть у досліджуваних країнах є досить чималий відсоток таких осіб, зокрема у США він становить 16 %. У порівнянні з міжнародним рівнем (23 %) він нижчий. Звертає на себе увагу той факт, що рівень цифрової неграмотності залежить від рівня освіти особи. Біля 2/5 (41 %) дорослих американців, які не закінчили школу, 17 % американців, які закінчили школу, але не коледж, і 5 % дорослих, які не мають вищої освіти, є цифрово неосвіченими [5].

Невміння користуватися сучасними ІТ означає їхню неспроможність якісно виконувати свої професійні обов'язки, а також бути активними членами суспільства, оскільки відсутність медіаграмотності стає для них непереборною перешкодою.

Згідно з даними Adobe, організації, що прагнуть цифрової досконалості, навчають і розвивають цифрові навички своїх працівників. Вони визнають, що навчання та можливість особистісного та професійного розвитку стають головним пріоритетом для сучасних працівників. Без такої пропозиції від організації працівники почуваються «не стимульованими та розчарованими» [6].

Якщо ж організації забезпечують таким навчанням, працівники розвивають свою цифрову та медіакомпетентності, а самі організації отримують могутній засіб власного розвитку, розвитку свого персоналу та засобу його утримання. Враховуючи теорію С. Лівінгстон, навчені цифровим та медіанавичкам працівники принесуть економічну користь своїй компанії, собі, як в особистому, так і у професійному вимірах, і врешті соціальну вигоду громаді та суспільству загалом.

У Канаді також було проведено дослідження, наскільки сучасний канадець відповідає вимогам нинішньої економіки. З'ясовано, що багато канадців не мають достатнього рівня загальної освіченості, математичних навичок і умінь вирішувати за допомогою цифрових технологій різноманітні проблеми. Відсутність належних цифрових навичок, у тому числі й медіакомпетентності, заважає їм повноправно конкурувати на ринку праці [3].

Однак навіть ті працівники, що мають необхідні цифрові та медіанавички, потребують їх подальшого розвитку професійної особистості.

Викладене вище дає підстави для висновку про те, що розвиток цифрової та медіаграмотності працівників у США та Канаді здійснюється переважно на робочому місці з використанням навчальних ресурсів, що пропонуються громадськими медіаосвітніми організаціями. Крім того, таке навчання, на відміну від медіаосвіти дітей і молодих людей, насамперед, націлено на розвиток цифрових навичок працівників. Загалом розвиток цифрової та медіаосвіти працівників приносить не лише економічну користь організації, яка його провадить, але відіграє й значну соціальну роль.

Література

1. Головченко, Г. О. (2020) Медіаосвіта у США і Канаді: теорія і практика: монографія. Ничкало, Н. Г. (Ред.). Київ, Вид-во ТОВ «Юрка Любченко».
2. Гончаренко, С. (2012). *Педагогічні закони, закономірності, принципи: Сучасне тлумачення*. Рівне: Волинські обереги.
3. *Building Healthy Relationships with Media: A Parents' Guide to Media Literacy*. (2017). NAMLE, Trend Micro Inc. URL: <https://namle.net/a-parents-guide>
4. Collard, A. S., De Smedt, T., Dufresne, M., Fastrez, P., Ligurgo, V., Patriarche, G., & Philippette, T. (2017). Digital Media Literacy in the Workplace: A Model Combining Compliance and Inventivity. *Italian Journal of Sociology of Education*, 9(1), 122-154. doi: 10.14658/pupj-ijse-2017-1-7
5. Mamedova, S., Pawlowski, E. (2018). A description of US adults who are not digitally literate. *Stats in Brief*. US Department of Education. URL: <https://nces.ed.gov/pubs2018/2018161.pdf>
6. Smith, S.E. (2018). *Why your organization needs digital skills training*: blog. URL: <https://cutt.ly/Ykxdacu>

ГОМОНІЮК ОЛЕНА

Хмельницький національний університет (м.Хмельницький)

ЛЕВКО МАР'ЯНА

*Національна академія сухопутних військ
імені Гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Протягом тривалого часу педагогами-науковцями та педагогами-практиками розроблено багато методів навчання, що стали ефективними для навчання дітей, учнівської і студентської молоді. Одним із таких методів є метод проєктів, що стимулює самостійне навчання, розвиває творче мислення, комунікативні навички, вміння працювати у команді, проблемне мислення.

Метод проєктів має тривалу історію. Його розвиток став результатом роботи багатьох дослідників і педагогів. Вважається, що вперше метод проєктів було представлено на початку ХХ століття американським психологом Вільямом Кілпатріком (William Kilpatrick). Проте варто зазначити, що сама ідея проєктної роботи виникла задовго до Кілпатріка. Так, у ХІХ столітті німецький педагог та філософ Йоганн Гербарт (Johann Herbart) висунув ідею організації освіти навколо цілісних проєктів і практичних завдань, до яких активно залучались учнів. Він визнавав важливість практичної активності та природного інтересу учнів для їхнього навчання.

У наступні роки метод проєктів продовжував розвиватися та модифікуватися. Багато педагогів і дослідників зробили свій внесок у його розвиток, зокрема: Джон Дьюї (John Dewey) у США, Жан Піаже (Jean Piaget) у Швейцарії, Лев Виготський (Lev Vygotsky) у СРСР та багато інших.

Сьогодні метод проєктів широко застосовується у різних освітніх системах у всьому світі. Він активно використовується в школах, коледжах та університетах, а також у різних навчальних програмах та курсах.

Вільям Кіппатрік виокремив чотири види методу проєктів.

1. Конструктивний метод. Студентам пропонується створити щось нове, пов'язане із соціальним життям, наприклад: моделі, карти, діаграми, посилки тощо.

2. Художній метод. Цей метод використовується в галузі естетики та мистецтва, наприклад: музики, образотворчого мистецтва, культури, літератури тощо.

3. Метод вирішення проблеми. Метод вирішення проблем використовується для розв'язання проблем, що пов'язані із реальними життєвими ситуаціями на будь-яку тему, наприклад, як надіслати електронний лист, як працювати з банківськими рахунками, як використовувати певний продукт тощо. Вирішення цих проблем ідеально зробить студентів ефективними в соціальному житті.

4. Груповий метод роботи. У цьому методі задіяні всі студенти, які виконують завдання в групі. Потім команда збирається виконати це завдання під керівництвом педагога. Це може бути складне завдання, як-от інженерний проєкт, що вимагає різних сфер знань для співпраці, наприклад, створення ботанічного саду.

Метод проєктів у навчанні має безліч переваг, які сприяють більш ефективному та глибокому навчанню. Ось деякі з них:

1. Практичне застосування знань. Метод проєктів дозволяє студентам безпосередньо застосовувати свої знання та навички на практиці. Вони стикаються з реальними завданнями та проблемами, що потребують розв'язання. Це допомагає їм побачити цінність та актуальність того, що вони вивчають, і мотивує їх до глибшого освоєння матеріалу.

2. Активна участь і самостійність. Метод проєктів передбачає постановку перед студентами завдання, які вони мають вирішити самостійно або у співпраці з іншими. Це вимагає активної участі, спрямованості досягнення цілей і самоорганізації. Студенти беруть відповідальність за своє навчання, що сприяє розвитку самодисципліни та самостійності.

3. Розвиток ключових навичок. Метод проєктів сприяє розвитку ключових навичок, що необхідні у світі, зокрема: критичного мислення, вирішення проблем, комунікації, співпраці, креативності, аналітичних здібностей, вміння приймати рішення. Проєкти вимагають багатогранних здібностей та стимулюють розвиток цих навичок.

4. Мотивація та залучення. Участь у проєктах стимулює мотивацію студентів. Вони бачать смисл і мету свого навчання, тому що працюють над реальними проблемами і створюють конкретні результати. Проєкти дозволяють студентам проявити свою індивідуальність, інтереси і таланти.

5. Командна робота та соціальна взаємодія. Метод проєктів передбачає роботу в командах. Студенти навчаються ефективно взаємодіяти з іншими, вирішувати проблеми разом, вибудовувати комунікацію та розвивати навички колективної роботи. Це допомагає розвинути соціальні навички, уміння працювати у групі та адаптивність до різних типів людей.

6. Перенесення знань і навичок: Метод проєктів сприяє перенесенню знань і навичок на нові ситуації. Студенти одержують досвід роботи з різними завданнями та контекстами, що допомагає їм розвинути гнучкість та здатність застосовувати свої знання у різних ситуаціях.

Загалом метод проєктів дозволяє створити більш активне, практичне й інтерактивне освітнє середовище. Він допомагає студентам розвиватися не лише в академічному плані, а й в особистісному та соціальному аспектах. Це потужний інструмент, який стимулює навчальний процес і сприяє глибокому та продуктивному навчанню.

Однак метод проєктів також має деякі обмеження. У реальних проєктах можуть виникнути труднощі, які можуть ускладнити виконання завдання чи досягнення кінцевого результату. Також потрібна хороша організація та планування, щоб контролювати процес роботи над проєктом.

Під час навчання майбутніх психологів ми використовуємо різні методи проєктів, які допомагають розвинути теоретичні знання і практичні навички студентів, що необхідні для роботи у цій галузі. Наведемо приклади методів проєктів, які використовують викладачі кафедри психології та педагогіки ХНУ у підготовці майбутніх психологів:

1. Дослідницький проєкт. Студенти обирають тему дослідження, проводять огляд літератури, розробляють методику дослідження, збирають та аналізують дані, а потім подають результати дослідження у вигляді тез доповідей на студентській науковій конференції.

2. Кейс-стаді. Студенти аналізують випадки з практики психологів, щоб зрозуміти різні проблеми, з якими стикаються клієнти, та розробити план дій для допомоги у їх вирішенні. Це дає їм можливість застосувати теоретичні знання у практичному контексті.

3. Проведення психологічних тренінгів або семінарів. Студенти можуть розробити та провести психологічний тренінг або семінар з обраної теми, зокрема: управління стресом, комунікативні навички або тренінг самоорганізації. Це допомагає розвинути у студентів навички публічних виступів, вміння створювати освітні матеріали та колективно (в групі) розв'язувати проблеми.

4. Конструювання психологічних інструментів. Студенти розробляють психологічний інструментарій, зокрема, анкети, опитувальники або психологічні тести для вимірювання певних психологічних конструктів. Це сприяє розумінню основ виміру у психології.

5. Соціальні проєкти. Студенти проводять проєкти з фокусом на соціальній психології або психології соціальної допомоги. Наприклад, студенти 5 курсу організували просвітницьку кампанію, що була

спрямована на підвищення обізнаності першокурсників різних спеціальностей із поняттям «психічне здоров'я». Студенти – магістри провели тренінги щодо покращення міжособистісних стосунків, розробили програму підтримки вразливих груп населення.

Література

1. Деркаченко Ю. В., Яковенко Ю. Л., Смельянова А. О. Метод проєктів як один із ефективних засобів розвитку критичного мислення студентів під час вивчення історичних та правознавчих дисциплін. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 72. том 1'2019. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи С.155-160.
2. Іжко Є. С. Метод проєктів як один із засобів оптимізації автономного навчання. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Серія : Педагогіка і психологія. 2014. № 2. С. 92–98.

HNATIUK MICHAŁ

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych
im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu (Polska)

DOSKONALENIE ZAWODOWE NAUCZYCIELI. DOŚWIADCZENIE KRAJOWE I ZAGRANICZNE

Raz zdobytej wiedzy i umiejętności nie sposób stosować przez cały okres aktywności zawodowej, ponieważ zdobyta wiedza z czasem przestaje być aktualna, a zakres umiejętności zawodowych nieustannie poszerza się (modyfikuje się). Wobec tego, istotnym dla rozwoju osobowości stają się ciągle kształcenie i szkolenia. Istotność kształcenia i szkolenia osób dorosłych wzrasta także z perspektywy kształtowania spójnego, sprawiedliwego oraz zrównoważonego europejskiego społeczeństwa. W opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego zaznaczono, że środki polityczne na szczeblu Unii Europejskiej oraz na szczeblu krajowym powinny gwarantować, że **«kształcenie i szkolenie są prawami człowieka i dobrem publicznym»** oraz respektują różnorodność kulturową Europy» [Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2021]. Stwierdzono również, że «polityka w zakresie kształcenia i szkolenia należy do **kompetencji krajowych»** [Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2021].

Warto zaznaczyć, że tematyka kształcenia i szkolenia zawodowego jest tematyką wielostronną oraz wieloaspektową. W dodatku, jeśli uwzględnimy doświadczenia zagraniczne to jej zakres znacząco poszerza się. Wobec tego, w niniejszym artykule zdecydowano ograniczyć się do zagadnień związanych ze szkoleniem wybranej grupy zawodowej – nauczycieli, uwzględniając wybrane aspekty doświadczenia krajowego i zagranicznego.

Cel badań – przedstawić doskonalenie zawodowe nauczycieli w kontekście przemian społecznych i zmian oświatowych. Opisać osobliwości szkolenia nauczycieli w krajach europejskich. Uwypuklić działania Unii Europejskiej (UE) wspierające rozwój zawodowy nauczycieli. Podjąć próbę dookreślenia tendencji w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli w Europie.

Doskonalenie zawodowe nauczycieli w krajach Europy

Do form doskonalenia zawodowego zaliczamy: seminaria, konferencje, warsztaty, szkolenia oraz inne formy doskonalenia zawodowego nauczycieli prowadzone przez placówki doskonalenia zawodowego, uczelni i inne podmioty [Swadźba, 2019].

W wielu krajach Europy, w tym także w Polsce, doskonalenie zawodowe stało się obowiązkiem nauczyciela.

Wyniki badań *TALIS 2018* ujawniły, że 92,5 % nauczycieli szkół średnich I stopnia w krajach UE uczestniczyło co najmniej w jednym rodzaju działań związanych z doskonaleniem zawodowym w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badania. W Europie, w roku szkolnym poprzedzającym badanie, nauczyciele uczestniczyli średnio w 3,5 różnych rodzajach działań związanych z doskonaleniem zawodowym. W dwóch lub trzech rodzajach działań (średnio około 2,5) brały udział nauczyciele z Belgii i Francji. W trzech rodzajach działań uczestniczyli nauczyciele z Danii, Malty i Portugalii. W krajach bałtyckich pracownicy dydaktyczni uczestniczyli w około pięciu różnych rodzajach doskonalenia zawodowego. Największy wskaźnik zaobserwowano na Litwie, gdzie częstotliwość działań w obszarze doskonalenia zawodowego wzrosła do sześciu [European Commission/EACEA/Eurydice, 2021].

Wspomniane badania wskazały również, że w doskonaleniu zawodowym nadal przeważają tradycyjne rodzaje szkoleń. Z najpopularniejszych rodzajów szkoleń – stacjonarnych kursów lub seminariów skorzystało 71,3 % nauczycieli szkół średnich I stopnia, czytanie literatury fachowej (czyli samokształcenie) zadeklarowało 58,6 %, a uczestnictwo w konferencjach edukacyjnych zgłosiło 43,2 % pracowników dydaktycznych. W nowoczesnych działaniach w zakresie doskonalenia zawodowego brała udział mniejsza liczba nauczycieli. We wzajemnych i/lub własnych obserwacjach uczestniczyło 37,9 % pracowników pedagogicznych, w wizytach i obserwacjach w innych szkołach – 19,8 %, a w ramach doskonalenia zawodowego odwiedziło przedsiębiorstwa, organizacje publiczne i pozarządowe około 13 % nauczycieli [European Commission/EACEA/Eurydice, 2021].

W krajach Unii Europejskiej практикує się różne podejścia do doskonalenia zawodowego pracowników pedagogicznych. W dużym stopniu zależy to od przyjętego w danym kraju modelu kariery zawodowej nauczyciela, typu szkół, krajowej polityki oświatowej oraz innych czynników. Dla przykładu, w Danii szkoła może pomóc w samorozwoju proponując lub sugerując konkretne kursy dla konkretnego nauczyciela. Na doskonalenie zawodowe nauczycieli przydzielana jest całkiem duża pula środków finansowych. Zwiększa to możliwości rozwoju kompetencji

zawodowych pracownika pedagogicznego, usuwając jednocześnie indywidualne bariery finansowe. Doskonalenie zawodowe w Danii odzwierciedla ostatnią reformę szkolnictwa, między innymi nauczanie innowacyjności i przedsiębiorczości. Wspierając reformy systemu edukacji organizacje prorządowe oferują kursy w zakresie innowacyjności i przedsiębiorczości, które skierowane do nauczycieli różnych typów szkół, a także nauczycieli akademickich [Fazlagić, 2017].

Doskonalenie zawodowe nauczycieli w kontekście przemian społecznych

Zarówno formy, jak i tematyka doskonalenia zawodowego nauczycieli jest różnorodna. Jej różnorodność podyktowana nie tylko postępującą przemianą społeczną, lecz także progresywnymi zmianami (strukturalnymi, programowymi i in.) w systemie edukacji. Wobec tego zdecydowano ograniczyć się tylko do niektórych zagadnień związanych z doskonaleniem zawodowym nauczycieli.

Spśród wielu wątków kwestia technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w edukacji przez wielu lat pozostaje w czołówce szkoleń. Warto zwrócić uwagę na efekty doskonalenia nauczycieli w Polsce w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji. W *III Raporcie Cząstkowym* z roku 2021 zaznaczono, że wśród szkolonych nauczycieli odsetek osób korzystających z TIK na wszystkich lub prawie wszystkich lekcjach wzrósł z 28 % przed pandemią do 66 % w czasach pandemii. Początkowo nauka zdalna była realizowana w oparciu o zadania do samodzielnego wykonania, a tylko 59 % nauczycieli szkolonych z TIK prowadziło lekcje „na żywo” przez platformy komunikacyjne. Jednak zimą 2020/2021 odsetek nauczycieli (biorących udział w badaniach) posługujących się technologią informacyjno-komunikacyjną w procesie dydaktycznym wzrósł do 92 % [Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, 2021].

Inną, niemało ważną tematyką szkoleń stała się kwestia ekologiczna. W XXI wieku decydenci polityczni coraz częściej podejmują działania będące odpowiedzią na kryzys klimatyczny, a ich poczynania ukierunkowane również na instytucje szkolnictwa. W przeprowadzeniu transformacji ekologicznej kluczowa rola przydziela się nauczycielom. Wobec tego wzrasta potrzeba przygotowania nauczycieli do edukacji proekologicznej.

W kontekście edukacji ekologicznej warto zwrócić uwagę na zalecenia Rady Unii Europejskiej z 2022r. w *sprawie uczenia się na rzecz zrównoważenia środowiskowego*. Zaznaczono w nim, że „uczenie się i nauczanie na rzecz zrównoważenia środowiskowego musi odbywać się nie tylko w szkołach i szkolnictwie wyższym, ale we wszystkich częściach systemu (formalnych, pozaformalnych, nieformalnych) i na wszystkich poziomach (od wczesnego dzieciństwa do dorosłości i wśród osób starszych)” [Komisja Europejska, 2022].

W tym miejscu warto zaznaczyć, że w UE wielu nauczycieli już teraz naucza na rzecz ochrony środowiska. Jednocześnie wielu twierdzi że brakuje im fachowej wiedzy i odpowiednich szkoleń w danej dziedzinie. Uwzględniając powyższe okoliczności Komisja Europejska zaleca:

- udzielenie dokładnych informacji na temat kryzysu klimatycznego oraz czynników je wywołujących, rozwijanie umiejętności myślenia krytycznego i umiejętności korzystania z mediów, wspieranie pozytywnych działań, w tym wolontariatu;
- wzmocnienie wysokiej jakości uczenia się przez całe życie na rzecz zrównoważenia środowiskowego, w tym także przygotowania zawodowego oraz innych form uczenia się pozaformalnego i nieformalnego;
- dostosowanie planów kształcenia i szkolenia, w tym także planów związanych z rozwojem zawodowym pedagogów do problematyki zrównoważenia środowiskowego. Innymi słowy, każdy plan kształcenia (a także nauczania) powinien zawierać działania na rzecz ochrony środowiska [Komisja Europejska, 2022].

Zarówno technologie informacyjno-komunikacyjne, jak i działania wspierające transformacje ekologiczną wpisują się w kontekst zmian oświatowych, w pewnym stopniu kreują nowoczesną edukację. Jednak nowoczesna edukacja to nie tylko zmiany światopoglądowe, programowe czy technologiczne, to przede wszystkim nowe podejście do procesu dydaktycznego. Nowoczesna edukacja to taka, która przygotowuje wszystkich uczniów do wyzwań współczesnego świata. Chodzi tu także o uczniów z niepełnosprawnościami, jak i tych, które nie mają zidentyfikowanych niepełnosprawności, ale mogą odczuwać trudności w realizacji programu nauczania [Ministerstwo Edukacji i Nauki, 2022]. Dla tej grupy podopiecznych proces kształcenia powinien być zróżnicowany w zależności od indywidualnych potrzeb. Równoległe z potrzebą włączenia do edukacji wszystkich uczniów wzrasta także potrzeba przygotowania nauczycieli do edukacji włączającej. W raporcie o profesjonalnym przygotowaniu nauczycieli do edukacji włączającej jedno z głównych zaleceń do decydentów politycznych brzmi następująco: «opracować wizję polityki dotyczącej kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej w okresie całej ich kariery zawodowej angażującej wszystkich nauczycieli a także innych specjalistów w proces kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli do edukacji włączającej i umożliwiającej zaspokojenie potrzeb wszystkich osób uczących się, zamiast koncentrowania się na potrzebach poszczególnych grup osób uczących się» [Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2020].

Warto zaznaczyć, że migracja społeczna spowodowała, iż dyferencjacja procesu dydaktycznego obejmuje także uczniów pochodzących z innych krajów. W procesie dydaktycznym uwzględnia się ich światopoglądy, wartości czy kulturę narodową. Zatem uwidacznia się konieczność przygotowania nauczycieli do edukacji wielokulturowej. Dobrą metodą takiego przygotowania są nowoczesne działania w zakresie szkolenia zawodowego nauczycieli.

Działania UE wspierające rozwój zawodowy nauczycieli

«Wśród zagadnień będących w obszarze zainteresowań UE – zaznacza Katarzyna Maj-Waśniowska, zwykle wymienia się takie, jak wspólna polityka rolna, polityka regionalna czy polityka pieniężna (w kontekście unii gospo-

darczej i walutowej). Rzadko w tym wyliczeniu znaleźć można politykę edukacyjną» [MajWaśniowska, 2016]. Pomimo tego, że odpowiedzialność za kreowanie polityki edukacyjnej spoczywa na państwach członkowskich, Unia Europejska odgrywa ważną uzupełniającą rolę, a jej udział w rozwoju, znormalizowaniu oraz zintegrowaniu edukacji w Europie stopniowo wzrasta. Poprzez akta prawne (rozporządzenia, dyrektywy, decyzje, zalecenia i opinie) wspiera różnego rodzaju działania oświatowe, w tym także rozwój zawodowy nauczyciela. Nie w sposób wymienić wszystkich unijnych dokumentów, dlatego zdecydowano zwrócić uwagę tylko na niektóre z nich.

W celu zwiększenia skuteczności i efektywności kształcenia w UE podejmowano różnorodne działania wspierające rozwój zawodowy nauczycieli. W 2020 roku w konkluzjach Rady w sprawie europejskich nauczycieli i trenerów przyszłości podkreślono, że ważne jest aby nauczycieli korzystali z różnych modeli szkoleń oraz działań obejmujących doskonalenie zawodowe. Zaznaczono również, że w szerszej perspektywie (2021-2030) drugim priorytetem strategicznym Rady Unii Europejskiej jest zapewnienie nauczycielom rzeczywistych możliwości uczenia się przez całe życie oraz udostępnienie szans na mobilność zawodową. Mobilność zawodowa powinna stać się powszechną praktyką i należy ją postrzegać jako korzystną dla doskonalenia zawodowego nauczycieli [Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2020].

W 2022 r. w konkluzjach Rady w sprawie zwiększenia mobilności nauczycieli i trenerów, zwłaszcza mobilności europejskiej, w toku ich kształcenia i doskonalenia zawodowego uznano między innymi, że:

- partnerskie wymiany poglądów i doświadczeń, ścisła współpraca wśród nauczycieli a także praktyka zawodowa za granicą w istotny sposób przyczynia się do rozwoju zawodowego nauczyciela;
- mobilność europejska jest jednym z kluczowych elementów zacieśniania współpracy, pomaga nauczycielowi mierzyć się z wyzwaniami, jest korzystna zarówno dla krajowych systemów kształcenia (może służyć ich doskonaleniu), jak i dla kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczyciela [Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2022].

Warto zaznaczyć, że różnorodne działania Unii Europejskiej wspierające rozwój zawodowy nauczycieli są spójne i powiązane (w sposób pośredni lub bezpośredni) z innymi inicjatywami w zakresie kształcenia i szkolenia. Na przykład, zalecenia w sprawie uczenia się na rzecz zrównoważenia środowiskowego jest komplementarne z rezolucją ONZ (Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju) [ONZ, 2015] oraz działaniami UE takimi jak:

- rezolucja Rady w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie (2021–2030) [Rada Unii Europejskiej, 2021];
- Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021-2027 [Komisja Europejska, 2020] oraz innymi²⁹.

Doskonalenie zawodowe w większości europejskich krajów jest traktowane jako obowiązek lub uprawnienie i staje się istotnym elementem w rozwoju zawodowym nauczycieli. Podniesiono go do rangi praw człowieka i dobra publicznego. Jednak w Europie polityka doskonalenia zawodowego nauczycieli poszczególnych krajów różni się, wobec tego działania w zakresie doskonalenia należą do kompetencji krajowych.

W Europie, przed pandemią COVID-19, w doskonaleniu zawodowym nauczycieli przeważały tradycyjne rodzaje szkoleń, takie jak stacjonarne kursy lub seminaria. W nowoczesnych działaniach w zakresie doskonalenia zawodowego (wzajemnych obserwacjach lekcji) uczestniczyła około jedna trzecia nauczycieli. Można spodziewać się, że po okresie pandemii, która nie tylko upowszechniła nauczanie zdalne, lecz także zmieniła podejście do organizacji procesu nauczania-uczenia się, zmieni się także nastawienie do nowoczesnych metod doskonalenia zawodowego.

Doskonalenie zawodowe nauczycieli mocno skorelowane z przemianami społecznymi. Każda zmiana społeczna (polityczna, technologiczna, gospodarcza czy klimatyczna) pociąga za sobą konieczność doskonalenia pracowników pedagogicznych. W miarę potęgowania transformacji społecznej będzie rosła potrzeba doskonalenia zawodowego nauczycieli, ponieważ nauczycieli są siłą napędową rozwoju jednostki i społeczeństwa. Możemy stwierdzić, że równoległe z progresywną i/lub regresywną przemianą społeczną zaobserwujemy wzrostową tendencję w zakresie szkolenia zawodowego nauczycieli, z uwagi na fakt, iż jednym z głównych zadań pracowników pedagogicznych jest przygotowanie młodego pokolenia do wyzwań współczesnego świata.

Konieczność doskonalenia zawodowego nauczycieli podyktowana również zmianami w systemie edukacji. Zarówno zmiany programowe, technologiczne, strukturalne, jak i zmiany związane z polityką migracyjną, która pośrednio oddziałuje na proces dydaktyczny, powodują potrzebę doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Działanie Unii Europejskiej wspierają rozwój zawodowy nauczycieli, w tym także ich doskonalenie zawodowe. Wielu inicjatyw UE jest spójnych i powiązanych między sobą. Zachęcają one do różnych modeli szkoleń oraz działań w obszarze doskonalenia zawodowego (np. mobilności międzynarodowej) oraz zwiększają możliwości uczenia się przez całe życie.

Referencje

Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej. (2020). *Konkluzje Rady z dnia 26 maja 2020 r. w sprawie europejskich nauczycieli i trenerów przyszłości*, Dz.U. C 193 z 9.6.2020

Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej. (2021). *Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego «Jak promować, w oparciu o kształcenie i szkolenie, z perspektywy uczenia się przez całe życie, umiejętności potrzebne Europie do stworzenia bardziej sprawiedliwego, spójnego, zrównoważonego, cyfrowego i odpornego społeczeństwa»* (2021/C 286/06), URL: <http://surl.li/mgthy>, s. 31, (02.10.2023)

²⁹Szerszą listę inicjatyw UE w zakresie kształcenia i szkolenia oraz spójność z pozostałymi obszarami polityki unijnej zaprezentowano w zaleceniach Rady w sprawie uczenia się na rzecz zrównoważenia środowiskowego, URL: <http://surl.li/mgkif>

- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej. (2022). *Konkluzje Rady w sprawie zwiększenia mobilności nauczycieli i trenerów, zwłaszcza mobilności europejskiej, w toku ich kształcenia i doskonalenia zawodowego* (2022/C 167/02), URL: <http://surl.li/mgkjo> (12.09.2023)
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2021). *Nauczyciele w Europie: Kariera, rozwój zawodowy i ogólne samopoczucie*. Raport Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.
- Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej. (2020). *Profesjonalne przygotowanie nauczycieli do edukacji włączającej: Końcowy raport podsumowujący etap I*. (A. De Vroey, S. Symeonidou i A. Lecheval, red.). Odense, Dania, s. 11.
- Fazlagić, J. (2017). *Systemy kształcenia nauczycieli w wybranych krajach europejskich*, URL: <http://surl.li/mgkjjz> (02.10.2023)
- Komisja Europejska. (2020). *Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021-2027*, URL: <http://surl.li/mgthz> (18.09.2023)
- Komisja Europejska. (2022). *Zalecenie Rady w sprawie uczenia się na rzecz zrównoważenia środowiskowego*, URL: <http://surl.li/mgkjjf> (18.09.2023)
- Maj-Waśniowska, K., Wpływ polityki Unii Europejskiej na kierunki zmian w polskim systemie edukacji, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 6/2016 (84), cz. 2, s. 152*.
- Ministerstwo Edukacji i Nauki. (2022). *Czym jest edukacja włączająca?* URL: <http://surl.li/mgkklf> (26.09.2023)
- Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. (2021). *Ewaluacja wsparcia realizowanego w obszarze edukacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego III raport Częstkowy*, URL: <http://surl.li/mgtib> (28.09.2023)
- ONZ. (2015). *Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development)*, URL: <http://surl.li/mgtie> (18.09.2023)
- Rada Unii Europejskiej. (2021). *Rezolucja Rady w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie (2021–2030)*, URL: <http://surl.li/mgkkr> (18.09.2023)
- Swadźba, J. (2019). *Nowe SIO: «formy doskonalenia zawodowego» czy «formy kształcenia»*, URL: <http://surl.li/mgkky> (13.09.2023)

ГОРБАТЮК РОМАН

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

БІЛАН НАТАЛІЯ

ВП НУБіП України
«Бережанський агротехнічний інститут» (м. Бережани)

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На вимоги сучасного ринку праці та виклики суспільства в цілому щодо професійної підготовки фахівців нової генерації відповідають заклади вищої освіти, діяльність яких здійснюється в умовах інноваційного розвитку. Відповідно особлива увага спрямована на інтеграцію професійної та іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти. В контексті означеного процесу знання фахових дисциплін та іноземних мов розглядаються як єдине ціле, спроектоване у формі іншомовної професійної компетентності.

Міждисциплінарна інтеграція змісту професійної та іншомовної підготовки здійснюється на засадах інтегративного підходу, завдяки якому «... регулюється співвідношення різних знань і забезпечується їх сумісність...» [5, с. 57]. Між усіма навчальними предметами, що передбачені освітньо-професійними програмами для підготовки здобувачів вищої освіти, існують інтегративні зв'язки. Їх реалізація «координує навчальні програми з дисциплін, передбачає наступність і неперервність навчання, виключає дублювання матеріалу, знижує ймовірність розрізненості знань, умінь та навичок студентів в умовах багатопредметності, підвищує рівень мобільності знань, посилює професійну спрямованість навчання, вдосконалює практичну підготовку, розвиває увагу, пам'ять, мотивацію до навчання, підвищує рівень самостійності в здобутті нових знань, вмінь і навичок, активізує творчий пошук» [2, с. 10].

Беручи до уваги твердження дослідника С. Кустовського, поняття «міждисциплінарна інтеграція» трактуємо як «процес взаємовпливу, взаємопроникнення, тісного взаємозв'язку змісту навчальних дисциплін циклу професійної та іншомовної підготовки, що цілеспрямований на формування всебічно розвинутої особистості здобувача вищої освіти, інтегральної, загальних і професійних компетентностей, які необхідні для становлення сучасного фахівця, його професіоналізму і мобільності в умовах інтелектуально-інноваційного розвитку суспільства» [1, с.134].

Досліджуючи формування інтелектуальної мобільності майбутніх інженерів в умовах освітнього середовища технічного університету, науковець Г. Міхненко розглядає навчання іноземної мови у процесі професійної підготовки як «інтеграцію знань у змісті професійної освіти, де інтегратором виступає мова як засіб освіти, виховання та формування готовності майбутніх інженерів до професійної діяльності в умовах єдиного освітнього простору» [4, с. 61].

Дослідниця О. Марушак виокремлює три рівні дидактичної інтеграції навчальних дисциплін, зокрема: міжпредметні зв'язки, дидактичний синтез, рівень цілісності [3, с. 259]. Вважаємо, що для іноземної мови, вивчення якої є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців, незалежно від спрямування їх спеціальності, характерний переважно перший рівень інтеграції – міжпредметні зв'язки. На нашу думку, вони «виявляються у взаємовпливі та взаємопроникненні елементів навчальних дисциплін циклу професійної підготовки в іншомовне навчально-методичне забезпечення, що використовується науково-педагогічними працівниками у процесі викладання іноземної мови. Реалізацію другого рівня інтеграції іноземної мови та фахових дисциплін забезпечує проведення інтегрованих занять, під час яких кожен із предметів зберігає свою змістовну основу. Викладання навчальних дисциплін циклу професійної підготовки іноземною мовою є передумовою для досягнення третього рівня – цілісної інтеграційної системи» [1, с. 133].

Реалізація міждисциплінарної інтеграції змісту професійної та іншомовної підготовки відображається в готовності та здатності здобувачів вищої освіти використовувати інтегровані знання у практичному аспекті, незалежно від специфіки навчальної дисципліни, інформаційного матеріалу, характеру завдань, форм виконання, комунікативних ситуацій тощо.

Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що міждисциплінарна інтеграція змісту професійної та іншомовної підготовки – це один із ефективних засобів підвищення якості навчання здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення, формування мобільних, конкурентоздатних, компетентних фахівців з високим рівнем володіння фахових знань та іноземної мови.

Література

1. Білан Н. М. Формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій у технічних університетах : дис. ... д-ра філософії : 015. Тернопіль, 2022. 350 с.
2. Кустовський С. М. Дидактичні умови організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх економістів у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2005. 21 с.
3. Марушак О.В. Інтегративний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів технологій з безпеки життєдіяльності та основ охорони праці. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця, 2016. Вип. 46. С. 257–261.
4. Міхненко Г. Е. Формування інтелектуальної мобільності майбутніх інженерів в умовах освітнього середовища технічного університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 245 с.
5. Муқан Н. В., Пастирська І. Я., Кравець С. Ф. Можливості використання інтегративного підходу у професійній іншомовній підготовці фахівців. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Вип. 3 (69). С. 54–58.

ДЕМЧУК ОЛЕГ

Інститут педагогіки НАПН України (м. Київ)

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Сучасна педагогічна парадигма намагається відновити фокус на унікальність кожної особистості, визнаючи її потенціал та індивідуальні розвиткові можливості. Одним із ключових аспектів цієї парадигми є індивідуалізація навчання, яка дозволяє адаптувати освітній процес до потреб та особливостей кожного студента.

Індивідуалізація навчання базується на переконанні, що кожна особистість має унікальні особливості, потреби та можливості. Індивідуалізація навчання – організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів з метою їх створення сприятливих умов для реалізації інших пізнавальних можливостей, потреб та інтересів [2, с. 386].

Наведемо кілька методів індивідуалізації навчання: різнорівневі завдання: викладач може надати студентам завдання різного рівня складності в залежності від їхніх поточних знань та навичок; групова робота: студенти можуть бути поділені на групи відповідно до їхніх індивідуальних потреб та можливостей. Кожна група може працювати над завданнями, які найбільше відповідають їхньому рівню підготовки; диференційовані матеріали: викладач може надати різні джерела, матеріали та ресурси для різних здобувачів освіти в залежності від їхніх потреб.

Важливою педагогічною стратегією для нашого дослідження є форма диференційованого навчання. Головна мета диференціації забезпечити кожному здобувачеві освіти оптимальні умови навчання враховуючи його індивідуальні особливості. Дана стратегія може включати в себе такі елементи, як зміна завдань, рівня складності, методів навчання та оцінювання в залежності від потреб кожного конкретного здобувача освіти. Вона може бути застосована як в загальній, так і в спеціалізованій освіті.

Диференціація навчання дозволяє кожному студенту максимально реалізувати свій потенціал, створюючи сприятливі умови для навчання та розвитку. Вона покликана враховувати індивідуальні потреби, темпи розвитку, стилі навчання та інші аспекти щоб кожен міг досягти найкращих результатів. Диференціація навчання включає в себе кілька ключових аспектів:

- гнучкий графік та темп навчання: диференціація дозволяє студенту працювати власним темпом та в рамках власного графіку.
 - індивідуальні консультації та підтримка: освітяни надають здобувачам освіти можливість обговорювати питання та отримувати додаткову підтримку в індивідуальних консультаціях;
 - оцінювання за успішність: оцінки надаються на основі індивідуальних досягнень кожного студента.
- Це дозволяє враховувати їхні потреби та здібності.

Диференціація навчання є важливим інструментом для педагогів у сучасній освітній практиці, оскільки вона сприяє більш ефективному навчанню та розвитку кожної особистості. Вона відкриває можливості для більш індивідуального та глибшого навчання, що сприяє утворенню навчальних результатів, що задовольняють потреби кожного із здобувачів освіти. Диференціація навчання стає ключовим елементом для ефективного використання потенціалу кожного студента та розвитку їхніх навичок і знань. Вона дозволяє створити навчальну атмосферу, де кожен відчуває підтримку та можливість досягти високих результатів.

Можемо зробити висновок, що індивідуалізація навчання є невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу. Вона дозволяє кожній особистості відкрити свої здібності та реалізувати свій потенціал. Впровадження цього підходу стає важливим кроком у формуванні професійної компетентності та самовизначення кожного студента.

Література

1. Алексеева С. Індивідуалізація навчання: принципи побудови, методи і форми реалізації. *Scientific practice: modern and classical research methods: Collection of scientific papers «АГОΣ» with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference*. 2021. Т. 2. С. 142–145.
2. Кремінський В. Енциклопедія освіти. 2-ге вид. Київ : Юріком інтер, 2021. 1144 с.
3. Малихін О. Індивідуалізація професійно орієнтованого навчання та самонавчання іноземних мов у вищій педагогічній школі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_1_11.

ЖУР'ЯН ВІКТОРІЯ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Негативний антропогенний вплив на біосферу спричинив погіршення екологічної ситуації в усьому світі. В Україні цей процес посилюється наслідками російської агресії. Сучасне постіндустріальне суспільство потребує фахівців з високою кваліфікацією, здатних критично мислити, швидко і рішуче діяти в нестандартних ситуаціях, пов'язаних із заподіянням шкоди природному середовищу. Ситуація світової екологічної кризи потребує осмислення нових підходів до аналізу взаємодії природи та суспільства на основі становлення певної екологічної компетентності [1].

Слід зазначити, що на сьогоднішній день немає єдиного підходу до визначення поняття екологічної компетентності. Різні автори розходяться в її розумінні від показника якості екологічної освіти та складової життєвої компетентності до відображення відносини людини з усім навколишнім її соціальним та природним середовищем. Також зустрічається її трактування як категорії екологічної діяльності, пов'язаної з екологічною свідомістю, мисленням і цінностями та ін. до екологічної компетентності для фахівців із навігації та управління судами, які необхідно враховувати в освітньому процесі.

Згідно з Конвенцією MARPOL, морські фахівці мають показати:

- володіння методами та засобами запобігання забруднення морського середовища з суден;
 - початкове робоче знання відповідних конвенцій ІМО, що стосуються охорони людського життя на морі, охорони та захисту морського середовища;
 - знання запобіжних заходів, які необхідно вживати для запобігання забруднення морського середовища;
 - володіння обладнанням, що стосується запобігання забрудненню морського середовища.
- знання ступеня важливості заходів щодо захисту морського середовища [2].

Наше дослідження присвячене різним аспектам удосконалення методики використання сучасних педагогічних технологій, спрямованих на формування у майбутніх спеціалістів із навігації та управління морськими судами екологічної компетентності.

Завданнями дослідження стало:

- визначення феноменології екологічної компетентності для конкретної категорії претендентів на освіту – бакалаврів зі спеціалізацією – 271.01 «Навігація та управління морськими судами»;
- обґрунтування педагогічних умов формування екологічної компетентності майбутніх офіцерів цивільного флоту засобами інтерактивних технологій;
- експериментально перевірити ефективність реалізації педагогічних умов формування екологічної компетентності претендентів на освіту.

У нашому дослідженні ми поставили за мету показати, що формування екологічної компетентності в процесі отримання претендентів на екологічну освіту, служить провідником екологічної культури у змісті навчання, здійснює особистісно-розвивальну функцію в методиці та технології навчання, реалізує функцію орієнтації в організаційній та практичній побудові навчання.

Нами було поставлено психолого-педагогічний експеримент на базі Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», під час якого було розроблено та проведено тренінги, семінари, практикуми з розвитку екологічної компетентності. Здобувачі освіти взяли участь у дидактичних іграх екологічного спрямування, вирішували проблемні завдання тощо. Значна увага була приділена самостійній підготовці з використанням проєктного методу.

За результатами проведення експерименту було досліджено глибину та системність отриманих майбутніми бакалаврами екологічних знань, необхідних для здійснення професійної діяльності з позицій збереження навколишнього середовища; особливу увагу приділялося дослідженню здібностей претендентів на освіту до самоаналізу, об'єктивної самооцінки професійної діяльності з позицій дотримання екологічних законів, норм, правил, прийнятих у міжнародному співтоваристві.

Аналіз отриманих результатів нашого дослідження засвідчив доцільність використання запропонованих нами удосконалень методики екологічної підготовки майбутніх спеціалістів із навігації та управління судами шляхом впровадження сучасних форм навчання, поряд із традиційними.

За підсумками проведеного нами дослідження було виділено та охарактеризовано педагогічні умови, що мають найбільший вплив на формування екологічної компетентності майбутніх фахівців з навігації та управління судами. До таких умов ми віднесли підвищення мотивації претендентів до природоохоронного та бережливого використання навколишнього середовища у процесі здійснення майбутньої професійної діяльності; впровадження сучасних форм навчання (екологічних тренінгів, методів проєктів) для активізації навчального процесу; підвищена увага до вирішення проблемних завдань та прийняття рішень у стресових ситуаціях з урахуванням таймінгу.

Необхідно відзначити, що майбутні фахівці значно підвищили свій рівень екологічної компетентності, що в першу чергу позначилося на якості розв'язання практичних завдань екологічного характеру і на швидкості прийняття рішень.

Результати, отримані в нашому дослідженні, були використані при розробці навчальних програм та навчально-методичного забезпечення з метою покращення екологічної підготовки претендентів на освіту до їх практичної професійної діяльності у питаннях пов'язаних із забезпеченням екологічної безпеки, збереження навколишнього середовища та ін.

Проведене нами практичне дослідження зробило позитивний вплив на формування екологічної компетентності бакалаврів навігації та управління морськими судами у процесі професійної підготовки за рахунок запровадження сучасних форм навчання та реалізації певних педагогічних умов.

Проведена нами робота не вичерпує всіх аспектів формування екологічної компетентності майбутніх спеціалістів із навігації та управління судами. Існує величезне поле діяльності для впровадження сучасних засобів навчання, наприклад, створення віртуальних тренажерів для вирішення проблемних завдань у режимі реального часу та ін.

Література

1. Жур'ян В. В. Феномен екологічної компетентності у підготовці майбутніх судноводіїв. Педагогічна освіта: теорія і практика. Випуск 32 (1-2022). URL: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-32-245-258>
2. Manila Amendments to the Annex to the International Convention on Training, Certification and Watchkeeping for Navigators (TCWN) 1978 (Resolution 1 of the Conference of the Parties to the International Convention on Training and Certification of Navigators and Watchkeeping 1978). URL: <http://surl.li/melho>

ЗАЙЦЕВА ІННА

Державний податковий університет (м. Ірпінь)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ: ПОШУК ШЛЯХІВ РЕАЛІЗАЦІЇ

В основі підготовки вищою школою України сучасних конкурентоспроможних фахівців лежить компетентнісний підхід, пріоритетом якого є оволодіння здобувачами вищої освіти компетентностями, які відповідають профілю й специфіці їх майбутньої професійної діяльності. Цілі, зміст освіти, організація освітнього процесу при цьому визначаються розумінням результатів освіти, досягнутих людиною після завершення певного освітнього ступеня. Саме під формування компетентностей, заданих у нашій країні освітніми стандартами, вибудовуються система оцінки якості освіти, способи формування освітнього середовища, весь педагогічний процес сучасної вищої школи.

Використання компетентнісного підходу є радикальною зміною у розумінні результатів освіти, яку можна назвати революційною. Історія вчить, що революції в освіті починаються з переосмислення у філософії ідеалів освіченого суспільства та освіченої людини, вироблення нових уявлень про завдання, зміст та цілі процесу навчання та виховання молодого покоління.

Британський психолог Дж. Равен під компетентністю розуміє специфічні здібності, обов'язкові для дій у певній предметній галузі, що включають: а) вузькоспеціалізовані знання; б) особливі предметні навички, способи мислення; в) усвідомлення відповідальності за свої дії на основі цінностей та установок. За Равеном, компетентність «складається з великої кількості компонентів, частина з яких відносно незалежні один від одного, [...] деякі компоненти належать швидше до когнітивної сфери, а інші – до емоційної, [...] ці компоненти можуть замінювати один одного як складові ефективного поведінки [1].

Представники наукових шкіл по різному трактують поняття компетентність. Однак більшість дослідників схиляються до думки, що в його основі лежить сформованість комплексу знань, умінь, навичок, досвіду, які забезпечують виконання професійних функцій, акцентуючи на тому, що «компетентність включає в себе не лише інтелект..., а й також внутрішню мотивацію, яка не входить в поняття здібності» [2].

Студіювання різних підходів до розуміння поняття «компетентність» дозволяє акцентувати: науковці визначають актуальність цього поняття у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців; на думку дослідників, вона носить особистісну та мотиваційну спрямованість щодо її розвитку; компетентність майбутніх спеціалістів залежить від професійного спрямування їх підготовки та характеризується готовністю виконувати свої професійні обов'язки.

Компетентнісний підхід в освіті, на нашу думку, має реалізовуватися за трьома послідовними, тісно поєднаними ланками: розроблення і впровадження у педагогічну практику освітніх стандартів (змістовий аспект); підготовка фахівців засобами педагогічних технологій, що гарантують досягнення освітніх результатів (технологічний аспект); організація валідного, об'єктивного і надійного педагогічного контролю (діагностичний аспект).

Один із шляхів реалізації компетентнісного підходу у освітньому процесі вищої школи, передбачає поетапне застосування методів проблемно-розвивального навчання в системі організаційних форм, яка структурно і функціонально детермінує досягнення студентами продуктивних, творчих рівнів знань, умінь, якостей. У педагогічній теорії проблемно-розвивальне навчання визначене як «...система регулятивних принципів діяльності, цілеспрямованості та проблемності, правил взаємодії викладача та учнів, вибір і вирішення способів та прийомів створення проблемних ситуацій і вирішування навчальних проблем» [3, с. 315].

Варто зазначити, що вперше систему методів проблемно-розвивального навчання охарактеризував М. Махмутов, який відносив до неї такі «загальні» способи навчання: 1. Монологічний (метод монологічного викладу); 2. Показовий (метод показового і розмірковувального викладу); 3. Діалогічний (метод діалогічного викладу); 4. Евристичний (метод евристичної бесіди); 5. Дослідницький (метод дослідницьких завдань); 6. Алгоритмічний (метод алгоритмічного припису); 7. Програмований (метод програмованих завдань).

Аналіз наведених методів проблемно-розвивального навчання свідчить, що вони відрізняються один від одного як за характером навчально-пізнавальної діяльності, яку здійснює студент, так і характером діяльності викладача. У той же час, вони можуть бути поділені на такі групи [4]: репродуктивні методи; перехідні методи; продуктивні методи. До речі, обґрунтовані видатними ученими-дидактами І. Лернером і М. Скаткіним п'ять системних методів навчання (пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемний виклад, частково-пошуковий, або евристичний, дослідницький) відображають послідовність засвоєння знань (і оволодіння способами діяльності) від усвідомленого сприймання інформації і її запам'ятовування, до застосування знань за зразком чи в подібній ситуації, і далі до творчого застосування знань (у новій, раніше не відомій і не знайомій учневі ситуації), бо логіку оволодіння різноманітними знаннями не змінює – дидактичне правило «від простого до складного» ні в кого не викликає сумніву. Акцентуємо, що про диференціацію методів навчання писав ще Я. Коменський у трактаті «Пансофічна школа»: «Розуміння речей також має три ступені. На першому ступені ми сприймаємо історично, що дещо є, на другому – науково, що і чому є, і на третьому ступені – за допомогою висновків, тобто розумно, розглядаємо основи якої-небудь речі, так що можемо видумати навіть нову річ такого ж роду» [5, с. 62].

У цьому плані важливою для розуміння методологічних засад компетентнісного розвитку особистості є позиція відомого педагога-новатора В. Шаталова: «...творчість учнів у процесі навчання можлива лише на основі глибоких і міцних знань...Необхідно раз і назавжди ствердитися у тому, що знання – первинні а творчість – вторинна, і у цьому діалектична основа педагогічних ідей» [4].

Таким чином, бути компетентним означає бути здатним вміло і результативно здійснювати професійну діяльність. Результати навчання при компетентнісному підході прямо пов'язані з ідеєю «... всебічної підготовки і виховання індивіда не лише як спеціаліста, професіонала своєї справи, а і як особистості» [6, с. 123]. Вплив на особисті якості студентів та їх фахові компетентності відбувається тоді, коли у процесі викладання головною стає пізнавальна діяльність учня в умовах діалогу та взаємо-розуміння з викладачем.

Література

1. Raven J. Competence in Modern Society. Identification, development and implementation. Publisher: H. K. Lewis, 1984. 251 p.
2. Ковальська Н. А. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю. *Innovative Educational Technologies: European Experience and Its Application in Training in Economics and Management. Training*. Poland: WSBiP, 2017. P. 55-58.

3. Волкова П. Н. Педагогіка : Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 576 с.
4. Лузан П. Г. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі : Навчальний посібник. Київ : Аграрна освіта, 2003. 224 с.
5. Ярошук Л. Пансофічні ідеї Я.А. Коменського в курсі історії педагогіки : теоретико-прикладні аспекти. Efektivní nástroj moderních věd-2019 : materiály XV Mezinárodní vědecko-praktická konference. Vol. 4. Praha : Publishing House "Education and Science". S. 60–65.
6. Шевченко Г. П. Концептуальна сутність компетентнісного підходу: європейський вимір. *Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України : матеріали методологічного семінару*. Київ : Педагогічна думка, 2009. С. 121–130.

ІВАНЧЕНКО ЄВГЕНІЯ, БІЛОНОЖКО НАТАЛІЯ

Військова академія (м. Одеса)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ

Феномен «емоційний інтелект» на сьогодні не є чимось новим. Аналіз наукової літератури дозволяє виокремити низку підходів до трактування зазначеного поняття, як-от: філософський, психологічний, педагогічний тощо.

Вперше твердження «емоційний інтелект» з'явилося у 1960 році в роботах Майкла Белдока. Але сама ідея щільно засіла в головах людей після виходу науково-популярної книги «Емоційний інтелект: чому він значить більше, ніж IQ», автором якої є Д. Гоулман. Книга вийшла в середині 90-х років минулого століття, але до цього часу є однією з найбільш актуальних у сфері особистої ефективності. На її основі написана велика кількість інших робіт, разом з якими і сформувалася об'ємна, але неофіційна наука, присвячена емоційному інтелекту. Давайте і ми поговоримо про підходи дослідження емоційного інтелекту.

Перші філософські роздуми щодо емоційного інтелекту сягають часів Античності (період історії від 800 року до н.е. до 600 року н.е.), коли, наприклад Аристотель, зазначав, що емоції здатні перетворювати внутрішній стан і впливати на здібності до міркувань. В епоху Просвітництва (друга половина XVII-XVIII ст.) було вперше згадано емоційно-моральні установки, що є необхідною умовою для конструктивних міжособистісних відносин. Погляди, щодо розуміння соціального інтелекту продовжують набирати оберти, серед представників філософії життя (XIX - початок XX ст.), які наголошують на тому, що окрім життєвого досвіду (розум) є чуттєвий досвід (емоції). Серйозну наукову розробку теорія емоційного інтелекту отримала в 90-х роках XX століття в роботах американських вчених: Д. Карузо, П. Селовейя, Дж. Майєра та інших. Вони розділили емоційний інтелект на 4 складові: вміння визначати свої і чужі емоції, знаходити відмінності між ними; вміння задіяти весь потенціал емоцій для вирішення конкретних завдань; здатність усвідомлювати кожну емоцію і розуміти, як вона виникає; вміння контролювати свої емоції і керувати ними.

Вище окреслене свідчить про те що, у загальному розумінні емоційний інтелект розглядається як здатність працювати з емоціями і проявляти емпатію. А також поступово історія зі значимістю емоційного інтелекту поширюється не лише на представників в сфері великих компаній, а й в сфері приватного життя.

В контексті нашого дослідження привертають увагу роботи наступних науковців. У 1937 році, Р. Торндайк в своїх публікаціях виокремлює три різновиди інтелекту, а саме: *абстрактний* (здатність особистості до розуміння); *конкретний* (виконання певних дій по відношенню до оточуючих предметів, речей тощо); *соціальний* (здатність розуміти оточуючих). Ідею Р. Торндайка продовжив розвивати Г. Олпорт (1937 р.) і інтерпретував соціальний інтелект, як здатність до безконфліктності з оточуючими. Трохи згодом, у 1967 році Дж. Гілфорд став роздивлятися соціальний інтелект через поведінкові реакції пов'язані з почуттями [2].

Слід визнати, що еволюція наукових уявлень про інтелектуальні та емоційні компоненти особистості мала тривалий розвиток в різних течіях філософських, психологічних, соціальних науках тощо. Набуті знання дозволили діячам того часу розвинути теорію про інтелект, а згодом співставити емоційні та пізнавальні процеси тим самим утворивши термін «емоційний інтелект».

Отже, еволюція становлення поняття «емоційний інтелект» серед зарубіжних науковців пройшла певні періоди, серед яких виокремлюються: розмежування дослідження емоцій та інтелекту (1900–1969 рр.); дослідження впливу когнітивних процесів на емоційний стан особистості (1970-1989 рр.); визначення терміну «емоційний інтелект» (1990–1993 рр.); маніфест понятійного апарату «емоційний інтелект» (1994–1997 рр.); уточнення концепції емоційного інтелекту та апробація його в сферах: навчання, бізнесу тощо (з 1998 року по теперішній час) [1].

Проаналізована вище періодизація становлення поняття «емоційний інтелект» дає нам можливість зробити наступний висновок: з початку видатні науковці розмежовували поняття «емоції» та «інтелект», а також розглядали ці поняття, як протилежності. Але згодом, стало відомо, що розпізнання емоцій співрозмовника вимагає інтелектуальних зусиль, в чому і вбачають дослідники зв'язок емоцій та інтелекту, що дає підстави вживати термін «емоційний інтелект».

Розглядаючи еволюцію поняття «емоційний інтелект» не можливо без уваги лишити думку видатних сучасних психологів і педагогів. Наприклад, академік І. Бех стверджував, що емоційний інтелект є невід'ємною складовою професійної спроможності. І. Зязюн вважав, що саме викладач з високим рівнем емоційного інтелекту здатний до спрямування та організації гуманітарного пізнання себе, своєї цінності, цінність свого життя тощо. Український педагог О. Семенов, вважає що прояв емоційного інтелекту виявляється через толерантну взаємодію з оточуючими, природою, культурою тощо. О. Саннікова досліджувала вплив базових емоцій на успішність професійної діяльності [3].

Вважаємо що на сьогодні є чимало наукових досліджень, присвячених вивченню проблеми емоційності. Але не дивлячись на це існує термінологічна неузгодженість. Таким чином, під «емоційним інтелектом» ми розуміємо здатність особистості усвідомлювати, контролювати та проявляти свої емоції, а також розсуливо ставитися до емоцій інших.

Література

1. Дерев'янка С. П. Феноменологія емоційного інтелекту: Навчально-методичний посібник. – Чернівці: Десна Поліграф, 2016. – 312 с.
2. Савчук М. Р. Теоретичні основи дослідження емоційного інтелекту URL: <http://surl.li/mtvgt>
3. Цветкова Г. Г. Емоційний інтелект: ментальна основа професійного самовдосконалення викладача вищої школи. URL: <http://surl.li/mgtjb>

ІВАНЧУК АНАТОЛІЙ
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ОСНОВНІ УМОВИ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ ВІД ТЮТЮНОПАЛІННЯ МОЛОДІ

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» є обов'язковою для вивчення у всіх вищих закладах освіти України. Її характерними особливостями є міжпредметний характер та виклад навчального матеріалу на основі ризик-орієнтованого підходу. Однак у навчальних програмах з цієї дисципліни лівову частку змісту відведено описам небезпек, породжених техносферою та природничо-науковим описам шкідливих і небезпечних чинників, діючих на робочих місцях. Небезпекам соціально-політичного і соціально-психологічного характеру традиційно приділяється вкрай мало уваги, а для їх описів не використовуються міжпредметні зв'язки та ризик-орієнтований підхід [2]. Ми не ставили задачу розкриття причин цього факту, а намагаємося винести на розгляд науковому загалу власні підходи до зменшення прогалин щодо небезпек соціально-психологічного характеру у змісті цієї навчальної дисципліни. Однією з таких прогалин є розкриття суті тютюнопаління як процесу формування нікотинової залежності та виду соціально-психологічної небезпеки.

Для вказаного виду соціально-психологічних небезпек за інерцією використовується традиційна концепція залякування віддаленими наслідками тютюнопаління. Типовими в руслі цієї концепції є мем «крапля нікотину вбиває коня» та застережливий напис на пачках сигарет «Куріння вбиває». Однак на противагу цій концепції виступає життєвий досвід підлітків, в якому значущі для них люди, наприклад, батько чи мати палять сигарети, палять сигарети герої кінофільмів та персонажі комп'ютерних ігор тощо, а також в їхній пам'яті закарбоване лицемірство з боку дорослих, які самі палять, але в ролі вихователя вимушені повчати дітей, яких викрили на тютюнопалінні. Напис на сигаретній пачці в теперішньому часі для підлітків абсурдний, бо в прямому розумінні жодного з них в момент паління сигарета не вбиває. Отже, концепція залякування неефективна, тому її доцільно замінити на концепцію культурної компетентності учнів щодо особливостей процесу формування нікотинової залежності в дітей і молоді.

Відома тристадійна модель формування нікотинової залежності [1]. Перша стадія життєвого досвіду щодо паління тютюну, яка завершується готовністю до викурювання першої сигарети, друга стадія – навчання процесу куріння тютюну і третя стадія – сформований затятий курець. Перша стадія триває приблизно від 4-річного віку дитини до досягнення нею 15 років. Друга стадія триває приблизно 10 років, тобто до 25-річного віку, а тривалість третьої стадії залежить від вдалості спроб кинути палити при наявній в людині психологічній і фізичній залежності від нікотину або ефективності лікувальних заходів щодо її позбавлення від нікотинової залежності. Модель показує, що розвиток першої і другої стадій припадає на час навчання дітей у середніх закладах освіти, тобто має місце потенційна можливість для педагогів вплинути на динаміку процесу формування нікотинової залежності в учнів, зменшивши ризики утворення нікотинової залежності.

На стадії навчання курінню тютюну або тютюнової адиктивної поведінки чітко визначенні чинники ризику утворення нікотинової залежності – це частота куріння тютюну та кількість викурених сигарет [1]. Відомі чинники ризику дають можливість управляти ризиком формування нікотинової залежності до моменту формування психологічної залежності від нікотину як самим підлітками, що викурили першу сигарету та перейшли на стадію навчання курінню так і педагогом, які розробляє та реалізує виховні антитютю-

нові заходи. Тоді як у традиційній концепції залякування наслідками куріння тютюну повністю відсутній механізм управління ризиком формування нікотинової залежності.

Сутність управління ризиком утворення нікотинової залежності полягатиме у свідомому обмеженню підлітком частоти епізодів паління тютюну та кількості викураних сигарет доки є для цього вікно можливостей (початок десятирічної стадії навчання курінню тютюну з відсутньою залежністю від нікотину). Ми пропонуємо назвати зазначені чинники ризику утворення нікотинової залежності кількісними. Відповідно існують і якісні чинники ризику формування нікотинової залежності. До основних із них відносять наступні: наявність нікотинової залежності в батьків; фармакологія нікотину; куріння як засіб соціальної взаємодії з однолітками; групова потреба в курінні тютюну в членів малих груп [1].

Таким чином, у традиційній концепції залякування наслідками куріння тютюну відсутня можливість використання ризик-орієнтованого підходу при розробці змісту навчального матеріалу з безпеки життєдіяльності, в якому описують небезпеки від куріння тютюну. Використання концепції культурної компетентності з опорою на модель формування нікотинової залежності розкриває кількісні і якісні чинники ризику формування нікотинової залежності. Розробка і реалізація педагогами виховних заходів для школярів із розкриттям смислів щодо дії чинників ризику надасть школярам реальні важелі управління ризиком формування нікотинової залежності, а також можливість прийняття свідомих рішень щодо продовження формування в себе нікотинової залежності або зупинки цього процесу поки є вікно можливостей відповідно до тристадійної моделі її формування.

Література

1. Bayer R. Science, politics, and ideology in the campaign against environmental tobacco smoke. *American Journal of Public Health*. 2002. Vol.92, № 6. P. 949–954. URL: <http://surl.li/msfgd>
2. Ivanchuk A., Zuziak T., Marushchak O., Solovei V., Krasylnykova I., Hlukhaniuk V., Krupka V. Interest of the pre-service teachers in the alcohol-related issues. *Problems of Education in the 21st Century*. 2023. Vol.81, № 2. P. 206–222 URL: <https://doi.org/10.33225/pec/23.81.206>

КЛЮД ЛІНА, МІЩЕНКО ОЛЕНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СТРУКТУРУВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА

У сучасному світі освіти навчальні посібники відіграють ключову роль у навчальному процесі. Правильна структура змісту навчального посібника визначає ефективність навчання та розуміння матеріалу студентами [1].

Сучасна освіта переживає трансформацію завдяки стрімкому розвитку технологій та змінам у педагогічних підходах. У цьому контексті навчальні посібники стають ключовими інструментами для ефективного передавання знань та навчання студентів. Розглянемо роль навчальних посібників у сучасній освіті та їхній внесок у покращення навчального процесу [1]:

– забезпечують доступу до знань для всіх. У сучасному світі, завдяки Інтернету та електронним навчальним платформам, навчальні посібники можуть бути доступні в будь-який час і з будь-якого місця. Це дозволяє розширити можливості навчання для людей у віддалених регіонах та з різними потребами.

– можуть бути адаптовані для різних рівнів навчальної підготовки та стилів навчання. Індивідуалізоване навчання стає більш доступним завдяки можливості вибору матеріалів, які найкраще відповідають потребам конкретного студента.

– акцентують увагу на активному навчанні, сприяючи взаємодії студентів з матеріалом. Інтерактивні вправи, завдання та приклади допомагають студентам краще розуміти та запам'ятовувати матеріал.

– можуть бути розроблені з урахуванням психологічних аспектів мотивації до навчання. Використання ігрових елементів, візуальних засобів та цікавого контенту може підвищити зацікавленість студентів у вивченні матеріалу.

– можуть використовувати різноманітні мультимедійні ресурси, такі як відео, анімація та інтерактивні діаграми, для кращого пояснення складних концепцій та забезпечення зрозумілості матеріалу.

Навчальні посібники мають велике значення у сучасній освіті, вони не лише передають знання, але й стимулюють активне навчання, індивідуалізують процес навчання та забезпечують доступ до освіти для всіх. Правильно розроблені та використані навчальні посібники можуть значно підвищити якість освіти та сприяти розвитку суспільства. Структура навчального посібника є важливим елементом успішного навчання. Якщо зміст не організований логічно та чітко, студенти можуть зіткнутися з труднощами у розумінні та засвоєнні матеріалу.

Розглянемо основні принципи, які сприяють зрозумілості та ефективності навчання та враховують при структуруванні змісту навчального посібника [1]:

– створення логічної послідовності. Матеріал повинен бути організований так, щоб кожна наступна тема або розділ будувався на попередній. Це допомагає студентам розуміти зв'язок між концепціями та легше засвоювати інформацію.

– повинен мати чітку ієрархію та структуру. Основні теми повинні бути розміщені на верхньому рівні, а підтеми або додаткові деталі – на нижчих рівнях. Використання заголовків, нумерації і списків допомагає візуалізувати структуру та зробити її більш зрозумілою.

– зміст повинен бути контекстуалізований. Це означає, що матеріал повинен бути представлений у зв'язку з реальними ситуаціями, прикладами та застосуваннями. Студенти легше розуміють і запам'ятовують інформацію, коли вони бачать, як вона використовується на практиці.

– повинен бути адаптивним до потреб різних студентів. Це означає, що матеріал може бути підлаштований під різні рівні навчання, інтереси та потреби. Забезпечення можливості вибору або розширення деяких розділів може покращити взаєморозуміння з різних аудиторій.

Структура посібника може включати повторення ключових концепцій та інструменти для відстеження прогресу студентів, такі як тести або завдання для самоперевірки. Це допомагає удосконалювати засвоєння матеріалу та забезпечувати ефективність навчання.

Основні принципи структурування змісту навчального посібника є важливими для покращення навчання та розуміння матеріалу студентами. Логічна послідовність, структура, контекстуалізація, адаптивність та відстеження прогресу допомагають створити ефективний навчальний посібник, який сприяє успішному навчанню та засвоєнню знань.

Сучасний навчальний контекст вимагає нових підходів до структурування змісту навчальних посібників, оскільки суспільство швидко змінюється, технології розвиваються та уявлення про оптимальні методи навчання змінюються. Розглянемо сучасні підходи до структурування змісту навчального посібника, які відображають потреби сучасного освітнього середовища. Сучасні навчальні посібники:

– все більше ставлять матеріал в контекст конкретних сценаріїв навчання. Замість простого набору фактів, вони надають студентам можливість вирішувати реальні проблеми, розглядаючи їх у конкретних контекстах. Це допомагає студентам більше зацікавитися та легше засвоювати матеріал.

– активно використовують інтерактивність для залучення студентів. Вони можуть містити відеоролики, інтерактивні завдання, онлайн-тести та інші форми активного взаємодії з матеріалом. Це стимулює активне навчання та підвищує взаємодію між студентами та навчальним матеріалом.

– можуть пропонувати різні шляхи навчання відповідно до рівня навичок, інтересів та потреб студентів. Адаптивність допомагає забезпечити ефективне навчання для різних аудиторій.

– можуть включати в себе використання віртуальної реальності, штучного інтелекту та інших інноваційних технологій для створення більш захоплюючого та ефективного навчального досвіду.

– включати спільну розробку та співпрацю між викладачами, студентами та іншими зацікавленими сторонами. Це допомагає створити більш різноманітний та збагачений зміст, який відповідає потребам усіх учасників навчального процесу.

– враховують потреби сучасних студентів та сучасного освітнього середовища. Вони наголошують на конкретні сценаріїв навчання, інтерактивності, адаптивності та використанні технологій для покращення навчання.

Технології перетворюють сучасну освіту, надаючи навчальним посібникам нові можливості для покращення структури змісту та ефективності навчання. Проведемо аналіз, як сучасні технології, такі як віртуальна реальність, штучний інтелект та онлайн-платформи, можуть покращити структуру змісту навчальних посібників [2]. Технології дозволяють навчальним посібникам стати більш інтерактивними та багатими на мультимедійні елементи. Використання відеороликів, анімацій, зображень та аудіофайлів допомагає створити більш захопливий контент, який привертає увагу студентів та полегшує їхнє засвоєння матеріалу. VR та AR відкривають нові горизонти для структурування змісту навчальних посібників. Вони дозволяють створювати іммерсивні навчальні середовища, де студенти можуть взаємодіяти з матеріалом у віртуальному або розширеному просторі. Це особливо корисно для навчання предметів, де важко або небезпечно проводити реальні експерименти.

Штучний інтелект дозволяє створювати навчальні посібники, які можуть адаптуватися до потреб кожного студента. Системи навчання на основі штучного інтелекту можуть аналізувати прогрес та вміння студентів, і на цій основі пропонувати індивідуалізовані завдання та матеріали.

Онлайн-платформи дозволяють структурувати навчальні посібники для навчання в режимі реального часу. Вони підтримують спільну роботу студентів та вчителів, обмін документами та дискусії в часі, зручному для всіх учасників.

Технології дозволяють збирати дані про прогрес студентів та ефективність навчання. Аналітичні інструменти можуть надавати вчителям та адміністраторам інформацію для вдосконалення навчальних посібників та методів навчання.

Використання технологій у структуруванні змісту навчальних посібників відкриває безліч нових можливостей для покращення навчання. Інтерактивність, мультимедіа, VR, AR, адаптивне навчання, онлайн-

платформи та аналітика допомагають створювати більш залучаючі та ефективний навчальний досвід. Важливо враховувати індивідуальні потреби студентів та стрімко розвиватися разом із технологічними змінами для покращення якості освіти [3].

Сучасні підходи до структурування змісту навчальних посібників принесли багато нових можливостей для навчання та навчального процесу в цілому. Однак разом з перевагами вони також вносять свої виклики. Розглянемо переваги та можливі виклики, пов'язані зі впровадженням сучасних підходів до структурування змісту навчальних посібників [4].

Переваги сучасних навчальних посібників:

– можуть бути структуровані таким чином, що полегшують зрозуміння та доступність інформації. Це особливо корисно для студентів з різними рівнями знань та освітніми потребами.

– бути інтерактивними, які активно залучають студентів до навчання. Це полегшує розуміння та запам'ятовування матеріалу та створює зацікавленість.

– надають можливість індивідуалізувати навчання, забезпечуючи студентам матеріал, який відповідає їхнім потребам та темпу навчання. Це підвищує ефективність навчання та допомагає кожному студентові досягати своїх цілей.

– використовують технології для створення більш захоплюючого та ефективного навчального досвіду. Це може включати в себе використання віртуальної реальності, штучного інтелекту, онлайн-платформ та інших інноваційних інструментів.

Виклики сучасних підходів до структурування змісту навчального посібника:

1. Технічні обмеження. Не всі студенти та вчителі мають доступ до сучасних технологій та швидкого Інтернет-з'єднання, що може призвести до нерівності в доступі до навчання.

2. Зміна ролі викладача. Сучасні підходи можуть вимагати від викладачів нових навичок та ролей, таких як кураторство онлайн-курсів, що може бути викликом для деяких педагогів.

3. Питання безпеки даних. Онлайн-навчання вимагає обробки та збереження особистих даних студентів, що може викликати проблеми з приватністю та безпекою.

4. Необхідність мотивації та самодисципліни. Онлайн-навчання може вимагати від студентів більшої самостійності та самодисципліни, що може бути викликом для деяких.

Усі ці виклики можуть бути подолані за допомогою правильної підготовки, розробки ефективних навчальних планів та врахування потреб різних учасників навчального процесу.

Сучасні підходи до структурування змісту навчальних посібників відкривають нові можливості для покращення якості освіти. Правильно підібраний та структурований зміст навчальних посібників може підвищити зрозуміння та зацікавленість студентів у навчанні.

Література

1. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с. URL: <http://surl.li/bjstvj>.
2. Босюк Д. С. Тенденції дизайну для мультимедійних інтернет ресурсів та їх вплив на користувача // Політ. Сучасні проблеми науки : тези доповідей XXI Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, Національний авіаційний університет. – Київ.: НАУ, 2021. – С. 376-380.
3. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник/ ав.: Жалдак М. І., Шут М. І., Жук Ю. О. та ін. / За редакцією: Жука Ю.О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.
4. Адаптивне навчання студентів професії вчителя: теорія і практика: монографія / В. І.Бондар, І. М. Шапошнікова, Т.Л. Опалюк, Т.Й. Франчук; за заг. ред. В.І. Бондаря. – Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. – 308 с.

КОВАЛЬ МАРИНА

Хмельницький національний університет (м.Хмельницький)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Однією з визначальних рис сучасної вищої освіти є гуманістичне спрямування, покликане на формування цілісної картини світобачення, культури, духовності, традицій, яке неможливе без культурологічних знань. Тому основною метою навчання – формування особистості, яка володітиме комунікативною, соціокультурною компетентностями. Джерелом набуття соціокультурної компетентності є вивчення досвіду народної культури, традицій, мистецтва, міжособистісного спілкування. Професійна освіта в умовах євроінтеграційних процесів має містити соціокультурний характер і формувати відповідну компетентність у майбутніх філологів.

Проблема формування соціокультурної компетентності активно досліджується науковцями, зокрема В. Буряк, С. Гончаренко, М. Євтух, В. Кремінь, В. Мадзігон та інші. Серед вітчизняних науковців варто виокремити І. Беха, А. Капську, А. Макаренка, В. Сухомлинського, а з-поміж зарубіжних – А. Печеї, К. Роджерса та інші. Соціокультурний аспект навчання гуманітарних дисциплін досліджують З. Бакум, А. Богуш, Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, В. Кононенко та інші [3, с. 40].

Поняття «компетентність» О. Кучай зазначає як «володіння людиною відповідною компетенцією, що охоплює його особисте ставлення до неї та предмета діяльності». Дослідник вказує на те, що поняття компетентність і компетенція відображають цілісність і збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності людини [4, с. 45].

За М. Бонюк «соціокультурна компетентність – це вміння мобілізувати ключові компетенції, необхідні для пошуку, обробки і застосування соціокультурної інформації» [2, с. 6]. О. Артем'юк визначає соціокультурну компетентність як комплекс особистісних професійних якостей педагога, що забезпечують ефективність педагогічної діяльності в динамічно змінних полікультурних соціальних умовах [1, с. 25].

Під час процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх філологів важливо не лише забезпечити їх знаннями, а й відповідно виробити ті уміння та навички, які в подальшому зможуть використовувати на практиці.

Сприятливою умовою для становлення особистості майбутнього філолога є відповідний освітній простір, в якому актуалізується соціокультурне середовище для формування соціокультурної компетентності. Задля досягнення високого рівня соціокультурної компетентності філологу варто бути підготовленим до іншомовного спілкування, діяльності, бути цілісно сформованою, соціально активною особистістю. Соціокультурна особистість має орієнтуватися на позитивне сприйняття життя, здатність реально оцінювати себе та добре розуміти інших, прагнути до безперервного оновлення й удосконалення своїх знань, бути впевненою у собі та своїх знаннях, уміннях та навичках.

На основі проведених науково-педагогічних досліджень варто виокремити педагогічні умови, які сприяють якісному поетапному моделюванню та ефективному формуванню соціокультурної компетентності майбутніх філологів: формування ґрунтовних теоретичних знань; розвиток країнознавчих, лінгвокраїнознавчих та соціолінгвістичних компетентностей; створення сприятливого соціокультурного середовища; використання комунікативних ситуацій у різних формах спілкування; підготовка відповідних матеріалів із використанням інноваційних методів та технологій навчання, інтегрованого підходу тощо.

Формування соціокультурної компетентності майбутнього філолога – це цілісний та багатогранний процес, що вимагає використання відповідних педагогічних умов та технологій, які доцільно здійснювати в рамках основної професійної підготовки, які складають основу майбутньої спеціалізації.

Література

1. Артем'юк О. Соціальна робота: досвід і проблеми підготовки фахівців. Київ : ВМУРОЛ «Україна», 2007. 129 с.
2. Бонюк М. Формування соціокультурної компетентності майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : : 13.00.01. Київ, 2015. 20 с.
3. Коваль М. Соціокультурна компетентність як складник мовної підготовки філологів-полоністів у ЗВО. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика : збірник наукових праць*. Голова редколегії Н. В. Подлевська; відповідальна за випуск Н. М. Торчинська. Хмельницький, 2022. Випуск 12. С. 40.
4. Кучай О. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*. 2009. № 11. С. 44-48.

КОНОВАЛОВА АЛІНА

ВСП «Криворізький фаховий коледж
Державного університету економіки і технологій» (м. Кривий Ріг)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ

Світ невпинно розвивається. Кожна сфера життя, кожна наука, кожна галузь підлаштовується під нові виклики життя та завжди пропонує щось нове. Нові винаходи та відкриття, розвиток вже існуючих ідей, пошук нових підходів до життя – все це невід'ємна частина нашого буття. Щоб не відставати у прогресі та якнайкраще готувати молодь до майбутнього система освіти також повинна розвиватися. Ми вже користуємось всіма доступними технологіями, технікою, програмами, але з новими можливостями виникають й нові перешкоди. А перешкоди – це шлях до вдосконалення.

На думку Л. Петько можна виокремити характерні для української освіти такі проблеми соціального характеру:

- 1) перенавантаження з навчальних дисциплін (предметів);
- 2) потреба в перегляді навчальних планів, програм в усіх закладах освіти;
- 3) низький рівень навчання учнів корисним умінням;
- 4) незадовільний рівень виховання;
- 5) велика кількість студентів, що вступають до ВНЗ;
- 6) слабка підготовка спеціалістів в інститутах, технікумах, коледжах, ПТУ.

Та проблеми освітнього характеру:

- 1) зниження якості освіти в усіх закладах освіти;
- 2) невідповідність потребам економіки;
- 3) освіта перестала бути механізмом соціальної рівності;
- 4) вища школа не поставляє новаторів;
- 5) зниження конкурентоспроможності України на глобальному ринку [1, с. 10-13]

Ми погоджуємось з цим переліком. Проблема багатьох викладачів в тому, що розробивши навчальні комплекси, методики викладання, робочі програми, вони користуються ними роками, не змінюючи та не підлаштовуючись під вимоги сьогодення. С. Євстрат'єв в своєму дослідженні також писав «...наявна в Україні система формальної освіти не задовольняє потреби ринку праці і не здатна формувати якісні трудові ресурси. Причинами такої невідповідності також називають застарілість методик викладання, відсутність навчальних стандартів, підготовлених викладачів»[2]

А. Прядко акцентує увагу на необхідності зміни методики викладання, її осучасненню «Якісна підготовка фахових молодших бакалаврів потребує творчого підходу викладачів та майстрів виробничого навчання до вибору змісту, форм, методів та засобів навчання, максимального використання досягнень сучасної педагогічної науки, нових педагогічних і виробничих технологій, які мають бути орієнтованими не лише на передачу готових знань, а й на формування комплексу особистісних якостей студентів» [3].

З початком дистанційного навчання у 2020 році система освіти зазнала великих змін. І здається, із впровадженням в освіту засобів інформаційних технологій, навчання для здобувачів освіти повинно було стати цікавим, легким та доступним. Але в результаті ми бачимо суттєве зниження якості освіти. Значна кількість випускників залишає освітній заклад зовсім непристосованими до майбутньої праці, не маючи достатньо розвинутих соціальних навичок, неспроможні самостійно далі вдосконалювати свої знання та вміння. Це вказує на недостатню підготовку викладачів до роботи в сучасних умовах змішаної освіти. Тобто думка сучасних науковців співпадає в тому, що потрібно модернізувати систему освіти, і ми з ними погоджуємось. Необхідно почати з розробки нових методик та підходів викладання, які будуть включати в себе використання інформаційно-цифрових технологій на заняттях. Але варто додати, що технології лише тоді мають ефективну віддачу, коли допомагають розкрити зміст дисципліни, створити найкращу форму подання, несуть інформацію та культурний розвиток, тобто просто оволодіти комп'ютером або додатком недостатньо, потрібно вміло його використовувати.

Вирішення даної проблеми ми бачимо у постійному підвищенні кваліфікації педагогів та розвитку особистісних якостей, необхідних для роботи зі студентами. Можемо запропонувати декілька порад, які допоможуть викладачу стати краще:

1. Постійно навчайтеся: освіта ніколи не закінчується. Будьте відкритими до нових знань і методів навчання. Беріть участь у семінарах, тренінгах, курсах підвищення кваліфікації і робіть це не просто для відмітки або сертифікату, а для себе, для свого розвитку.
2. Спілкуйтеся зі студентами: створіть відкрите середовище для обговорення, підтримуйте діалог і відкритий зв'язок зі студентами. Слухайте їх питання та думки.
3. Адаптуйтеся до потреб студентів: треба розуміти, що у кожного здобувача освіти свій рівень знань та обсяг засвоєння.
4. Використовуйте різноманітні методи навчання: експериментуйте з ефективними методами та техніками навчання, такими як інтерактивні уроки, відкриті дискусії, групова робота, використання цифрових технологій та комбінуйте їх.
5. Постійно оцінюйте свою роботу: аналізуйте результати ваших занять. Питайте студентів про їхній досвід та отримуйте фідбек.
6. Досконаліть свої комунікативні навички: здатність ефективно пояснювати матеріал і комунікувати з групою - це ключовий аспект викладацької роботи.
7. Співпрацюйте з колегами: обмінюйтеся досвідом та ідеями з іншими викладачами. Колегіальний діалог може принести нові ідеї підходів до викладання.
8. Зберігайте мотивацію: Пам'ятайте про свою мотивацію і цілі у викладацькій діяльності. Прагніть до постійного розвитку і зростання як викладач.

На перший погляд це прості та загальновідомі поради, але якщо сприймати професію викладача як покликання, а не як обов'язок, вони можуть стати ефективним інструментом у професійній діяльності педагога.

Література

1. Петько Л. В. Виклики XXI століття для освітнього простору України / Л. В. Петько // Наукові праці : наук. журн. / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили ; ред. кол. : О. П. Мещанінов (голова) [та ін.]. – Миколаїв, 2017. – Т. 303. Вип. 291. – 168 с. – (Педагогіка).
2. Євстрат'єв С. Цифрові компетентності у підготовці молодших бакалаврів з агрономії / Сергій Євстрат'єв // Освітологічний дискурс. – 2020. URL: <http://surl.li/msfoq> .
3. Прядко А. М. Інновації в освіті – запорука якісної підготовки фахових молодших бакалаврів / А. М. Прядко // Інновації в освіті: проблеми, тенденції та перспективи розвитку. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 2023. 523 с.

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ Й АКРЕДИТАЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ: ДОСВІД ХМЕЛЬНИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті 1 Закону України «Про вищу освіту» чітко означено акредитацію освітньої програми як процедуру оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти. Акредитація освітньої програми дає змогу встановити її відповідність стандарту вищої освіти, оцінити спроможність закладу виконати вимоги стандарту та досягти заявлених результатів навчання, тобто підтвердити належний рівень якості освітніх послуг. У контексті цього важливою є систематична й цілеспрямована робота закладів вищої освіти щодо забезпечення якості підготовки фахівців згідно з чинними нормативно-правовими документами. Відмітимо, що за період підготовки й проходження акредитаційних експертиз заклади вищої освіти сформували своє бачення й траєкторію підготовки й акредитаційної експертизи.

Технологія підготовки й акредитації освітніх програм у Хмельницькому національному університеті уміщує декілька етапів: організаційно-аналітичний, підготовчий, основний, підсумково-аналітичний. Схарактеризуємо кожен з виокремлених етапів.

Організаційно-аналітичний етап передбачає здійснення гарантом та проєктною групою попереднього самоаналізу за результатами реалізації освітньої програми відповідно до визначених Національним агенством критеріїв. Попередній самоаналіз проводиться орієнтовно за рік до термінів проходження акредитації освітньою програмою з метою усунення можливих недоліків. Результати самоаналізу презентуються гарантом освітньої програми на засіданні постійно діючої комісії із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти при Вченій раді університету, яка, при необхідності, вносить свої пропозиції та рекомендації щодо покращення якості реалізації освітнього процесу за освітньою програмою на кафедральному, факультетському або інституційному рівнях. На кожен навчальний рік, відповідно до графіка проходження акредитації освітніх програм у Хмельницькому національному університеті, у плані роботи Вченої ради університету зазначаються питання щодо заслуховування результатів самоаналізу освітніх програм. Після Вченої ради гарант і проєктна група мають час на врахування і внесення відповідних рекомендацій в освітній процес з метою покращення його якості.

Відмітимо важливу роль супроводу на всіх етапах підготовки та проходження акредитації освітніх програм різними відділами та підрозділами, зокрема відділу ліцензування, акредитації, моніторингу освітнього процесу та видачі документів про вищу освіту, відділу забезпечення якості вищої освіти та навчально-методичного відділу та ін. Наприклад, відділ ліцензування, акредитації, моніторингу освітнього процесу та видачі документів про вищу освіту забезпечує:

- розробку системи підготовчих заходів до проведення акредитаційної експертизи;
- надання методично-консультативної допомоги з питань акредитації освітніх програм;
- контроль за дотриманням вимог до акредитації освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм підготовки фахівців за відповідними рівнями вищої освіти;
- підготовку проєктів наказів, розпоряджень щодо акредитації освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм;
- узагальнення інформації, яка надається структурними підрозділами, щодо показників діяльності університету для формування акредитаційних справ;
- внутрішнє рецензування акредитаційних справ;
- переоформлення сертифікатів про акредитацію освітніх програм (спеціальностей) для університету;
- підготовку інформації щодо акредитації університету на засідання Вченої ради, науково-методичної ради, ректорату, для подання звітів тощо.

Навчально-методичний відділ забезпечує контроль та координацію організаційно-методичного та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в Університеті, супровід процесу проєктування і введення у дію освітніх програм, навчальних планів та їх відповідність стандартам вищої освіти спеціальностей, бере активну участь у розробленні нормативних документів з організації освітнього процесу в університеті, положень та науково-методичних рекомендацій зі складання й удосконалення нормативної документації з організаційно-методичного забезпечення освітнього процесу, проводить експертизу цих документів.

Злагоджена співпраця гарантів та всіх відділів й підрозділів Хмельницького національного університету забезпечує якісний моніторинг результатів підготовки фахівців за освітніми програмами й оперативне реагування у разі виявлення недоліків.

Відмітимо також системну інформаційну підтримку гарантів та інших науково-педагогічних працівників зазначеними відділами. Так у травні 2023 року на базі Центру післядипломної освіти Хмельницького національного університету для гарантів освітніх програм та всіх бажаючих було проведено курси підвищення кваліфікації за програмою «Організація підготовки та процедура акредитації освітньої програми» тривалістю 30 год. Програма курсів уміщувала висвітлення наступних тем: підготовка до акредитації освіт-

ніх програм: від формування проєктної групи до подання повідомлення про наміри акредитувати освітню програму; командна робота при підготовці до акредитаційної експертизи та під час її проведення; підготовка освітньої програми, навчального плану, робочих програм та силябусів до акредитаційної експертизи, забезпечення їх логічного взаємозв'язку; інформація на сайті кафедри, факультету, університету та її роль у процесі акредитаційної експертизи; опитування стейкхолдерів та механізм реалізації пропозицій щодо удосконалення освітніх програм; порядок і процедура заповнення відомостей про самооцінювання освітньої програми; перспективи подальшого розвитку освітньої програми; форми та методи навчання, форми та методи контролю; комунікація гарантів з представниками Національного агентства та експертами на різних етапах експертизи; особливості роботи гарантів з інформаційною системою Національного агентства тощо.

Підготовчий етап передбачає безпосередню підготовку до акредитаційної експертизи – уточнення відомостей про самооцінювання в контексті оновлень та змін, що відбулися на освітній програмі, підготовку документації та їх завантаження в систему Національного агентства (відомості про самооцінювання, освітня програма, навчальний план, рецензії на освітню програму, робочі програми освітніх компонентів), узгодження дат проведення акредитаційної експертизи, програми акредитації з експертами.

Основний етап реалізується під час безпосередніх зустрічей представників університету з експертами у ході акредитації освітньої програми та передбачає демонстрування матеріально-технічної бази; підготовку документів та їх завантаження в систему Національного агентства відповідно до наданих додаткових запитів експертної групи; отримання звіту від експертів та висновку галузевої експертної ради, надання відповідей на зауваження й пропозиції у них; при необхідності, відвідування засідання галузевої експертної ради для надання відповідей на дискусійні зауваження й пропозиції, відвідування засідання Національного агентства та отримання рішення щодо акредитації освітньої програми.

Підсумково-аналітичний етап є важливою складовою постакредитаційного періоду й передбачає здійснення аналізу результатів акредитації освітньої програми, визначення напрямів удосконалення освітнього процесу з врахуванням рекомендацій експертної групи та галузевої експертної ради. Необхідно відмітити, що напрями удосконалення освітнього процесу за результатами аналізу акредитації освітньої програми визначаються на таких трьох рівнях: кафедральному, факультетському, інституційному. За результатами акредитацій освітніх програм щороку видається по університету наказ, де містяться систематизовані зауваження і рекомендації, відповідно до яких гаранті та завідувачі кафедри сплановують й реалізують систему заходів для покращення якості освітнього процесу під час реалізації інших освітніх програм. Така ціле-спрямована й системна робота дає змогу забезпечити підготовку фахівців на високому рівні й уникнути типових зауважень.

Таким чином, акредитаційна експертиза лише дає змогу підтвердити відповідність якості освітніх послуг, що надаються закладом вищої освіти за розробленою освітньою програмою відповідно до вимог та стандартів вищої освіти. Успішність підтвердження цієї відповідності залежить від кропіткої роботи всіх учасників освітнього процесу, їхньої зацікавленості у покращенні якості освітнього процесу.

ЛУПАРЕНКО СВІТЛАНА

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди (м. Харків)

ОСНОВНІ ЧИННИКИ УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Успіх професійної діяльності залежить від багатьох факторів (як особистісних, так і середовищних) і розглядається з різних боків. З одного боку, успіх передбачає уміння, перебуваючи у стані гармонії і рівноваги, пристосуватися до різноманітних і постійно змінюваних умов життя. З іншого боку, успіх – це те, чого люди досягають завдяки власному, тільки їм властивому потенціалу, своїй активності. Також успіх передбачає рух особистості на шляху до поставленої мети; це результат роботи особистих переконань, цінностей, здібностей і звичок, які лежать в основі цього руху. Успіх пов'язаний із розкриттям потенціалу людини у процесі її розвитку і саморозвитку. Цей процес вимагає від особистості продуктивної активності, що виражається у постійному коригуванні своїх дій, поведінки, вчинків, що, у свою чергу, передбачає наявність самосвідомості, самоконтролю і відповідальності. Окрім того, успіх професійної діяльності вчителя значною мірою залежить від оволодіння педагогом майстерністю людських взаємин.

Відповідно, професійне становлення і кар'єрний розвиток учителя залежить від низки факторів, серед яких є такі [1; 2; 3]:

– внутрішні фактори, а саме: далекоглядність, аналітичні здібності, уміння вірно розподіляти свій час, знання своєї справи, уміння планувати свої дії та приймати рішення, самодисципліна, оптимізм й упевненість у собі і своїх можливостях (коли оптимізм дозволяє бачити позитив, упевненість у власних силах надає можливість пересвідчитися, що людина може впоратися з негативом), гнучка поведінка, комунікабельність, психологічна витривалість, уміння адаптуватися до нових змінних умов, вольові якості (наполегливість, цілеспрямованість), лідерські якості тощо;

– зовнішні фактори, а саме: особливості сімейного виховання і підтримка у сім'ї, рівень освіти, місце народження і проживання тощо.

Окрім того, існують загальні фактори, що визначають розвиток кар'єри, а саме: особисте бажання займатися відповідною діяльністю і посісти високу посаду, гарна професійна підготовка, постановка високих цілей, готовність до постійного самовдосконалення, підвищення своєї кваліфікації; готовність отримувати досвід керівної роботи і виконання різних функцій; здатність генерувати більше ідей (у порівнянні з іншими людьми); готовність ризикувати і брати на себе відповідальність (уміння сформулювати правильну відповідь і реакцію на певну подію чи ситуацію, контролювати їх, не звинувачуючи інших людей у своїх негараздах, а відшукуючи і враховуючи реальні причини їх виникнення) тощо [1; 2; 3].

Отже, успіх – це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого особистість прагнула у своїй діяльності, або збігся з її очікуваннями, надіями (з рівнем прагнень), або перевищив їх. Успіх професійної діяльності вчителя залежить від внутрішніх і зовнішніх факторів, а також загальних факторів, що визначають розвиток кар'єри людини.

Література

1. Бурка Дж. Б., Юен Л. М. Прокрастинація. Чому ви вдаєтеся до неї і що можна зробити із цим вже сьогодні. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 400 с.
2. Кушнір Р. Досягай! Треті 100 000 кроків до успіху. Дрогобич : Коло, 2015. 370 с.
3. Управління персоналом. URL : <http://surl.li/meljo>.

МАЛІНОВСЬКА КАРИНА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ З ТРАНСПОРТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

Стан формування економічної культури майбутніх техніків в Україні є актуальним завданням, оскільки транспортна галузь є важливою складовою економіки країни. Заклади вищої освіти в Україні пропонують відповідні спеціальності, але економічний аспект часто недостатньо враховується в освітніх програмах.

Дисципліни («Економіка та організація електричних служб підприємств», «Економіка», «Енергозбереження», «Основи підприємницької діяльності», «Основи підприємництва та управлінської діяльності» й ін.) мають значний потенціал для сприяння формуванню економічної культури ЗВО у процесі професійної підготовки. Викладачі розробляють комплекс науково-методичного забезпечення дисциплін: навчальні та робочі програми, методи контролю знань, діагностичні та дидактичні матеріали, методичні рекомендації щодо організації та проведення самостійної роботи студентів. Однак рівень сформованості у студентів економічної культури свідчить про те, що цей потенціал не використовується викладацьким складом. Причиною цього є недостатня кількість годин, відведених на навчальні дисципліни, та відсутність координації між викладачами щодо формування економічної культури ЗВО у процесі професійної підготовки [1, с. 210].

Комплекс інноваційних технологій формування економічної культури майбутніх техніків у процесі професійної підготовки є багатоаспектним і синергетичним. Його багатовимірність зумовлена такими чинниками:

- соціально-економічним (стан економіки, специфіка ринку праці в поточний період, затребувані компетенції особистості в європейському контексті, умови життя);
- особистісно-міжособистісним (кожен майбутній фахівець у процесі формування економічної культури здатен знаходити оптимальний шлях досягнення цілей для себе і свого найближчого оточення та обирати оптимальний темп дій);
- соціально-інтеграційним (рівень інтеграції України у світову економічну систему, сумісність діяльності закладів професійної освіти із соціальним замовленням України);
- нормативно-правовим (розвиток нормативно-правової бази господарської та підприємницької діяльності в країні, правове забезпечення освітньої діяльності закладів вищої освіти);
- методичним (сучасні методи професійно-теоретичної підготовки в системі вищої професійної та професійно-технічної освіти, сучасні форми організації навчальної діяльності майбутніх фахівців під час навчання у ЗВО) [2, с.388].

У сучасних умовах суттєвою проблемою є організація практичної підготовки студентів. Дистанційна освіта призвела до мінімізації можливості отримати практичний досвід на підприємствах транспортної галузі. Стажування та практика можуть допомогти студентам застосовувати свої знання в практичних ситуаціях.

Економічна культура майбутніх техніків повинна бути збалансованою з технічними знаннями. Важливо сприяти співпраці між факультетами технічних та економічних спеціальностей для розвитку міждисциплінарних навичок.

Студенти повинні бути активними учасниками в освітньому процесі. Групові проекти, семінари та дискусії сприяють розвитку аналітичного мислення та економічної культури. Заохочення студентів до проведеного наукових досліджень в галузі економіки транспорту може сприяти подальшому розвитку цієї сфери та внесенню новацій.

У зв'язку зі змінами в галузі транспорту та логістики, навчальні програми повинні регулярно оновлюватися, щоб відповідати актуальним вимогам. Проте це вимагає приведення у відповідність матеріально-технічного забезпечення закладу освіти, що в сучасних умовах є досить проблематичним.

Отже, стан формування економічної культури майбутніх техніків з транспортних технологій та управління перевезеннями на автомобільному транспорті в Україні потребує подальших заходів для забезпечення високої якості підготовки фахівців у цій галузі. Завданням освітньої системи в Україні є забезпечення високого рівня підготовки майбутніх техніків, щоб вони могли ефективно впроваджувати інноваційні підходи, раціонально використовувати ресурси та сприяти сталому розвитку транспортної галузі в Україні.

Література

1. Гаргаун Н. Експериментальна перевірка ефективності сконструйованої моделі та комплексу педагогічних умов формування економічної культури молодших спеціалістів техніків-електриків у процесі фахової підготовки. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2022. С. 208–215.

2. Гаргаун Н. Методичні принципи формування економічної культури студентів технічних спеціальностей коледжів. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019, № 2 (65). С.383-391.

ОЛЬХОВЕЦЬКИЙ ВЛАДИСЛАВ

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини (м. Умань)

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Процес вищої освіти впливає не лише на професійний розвиток здобувачів вищої освіти, але і на особистісну та моральну трансформацію. Ми проведемо аналіз впливу університетської освіти на формування цінностей, переконань і життєвого ставлення студентів. Крім того, ми розглянемо роль самосвідомості, саморозвитку та професійного зростання в процесі становлення особистості здобувача.

Вища освіта в сучасному світі відіграє надзвичайно важливу роль, не тільки як засіб отримання знань і кваліфікації, але і як фактор формування особистості молодих людей. Університетське середовище, навчальні програми та академічні дисципліни мають величезний потенціал для впливу на студентів, допомагаючи їм стати не лише компетентними фахівцями, а й зрілими та відповідальними громадянами.

Університетська освіта має потужний вплив на формування цінностей та переконань студентів. Наукова праця Марії Санчеса «Вища освіта і формування цінностей: аналіз впливу» досліджує, як університетська спільнота та навчальні програми можуть сприяти розвитку ціннісних орієнтацій та глибоких переконань у студентів. Цей процес може включати в себе формування відповідальності перед суспільством, розуміння соціокультурних питань та розвиток громадянської свідомості [2].

Важливим аспектом впливу університетської освіти є розширення горизонтів та здатність до критичного мислення. Вивчення різноманітних дисциплін та дискусії університетського середовища спонукають студентів аналізувати ідеї, ставлення та погляди, що допомагає сформувати їх власний моральний компас.

Самосвідомість, саморозвиток та професійне зростання є ключовими елементами становлення особистості здобувача вищої освіти. Дослідження Олени Коваленко висвітлені у статті «Роль саморозвитку у формуванні особистості студента», де звернена увага на важливість самопізнання та розвитку особистих навичок для досягнення успіху у навчанні та майбутній кар'єрі. Професійний розвиток, включаючи навички, які здобувачі вищої освіти отримують під час навчання, також визначає їхню здатність впливати на суспільство та власну кар'єру [1].

Отже, вища освіта в університеті не лише надає здобувачам академічні знання але і впливає на їхнє ціннісне сприйняття, переконання та розвиток особистості. Розуміння цього впливу, а також ролі самосвідомості, саморозвитку та професійного зростання, допомагає створити сприятливе середовище для здобувачів в ході професійного навчання, щоб вони могли досягти успіху не лише у навчанні, а також у особистому житті.

Література

1. Коваленко О. Роль саморозвитку у формуванні особистості студента. *Український журнал психології*, 52(4), 2018. С. 387-401.

2. Sanchez M. Higher Education and Value Formation: An Impact Analysis. *Journal of Educational Research*, 40(2), 2017. 145-160 p.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПАСИВНИХ БУДИНКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ КЕЙС-МЕТОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ БУДІВЕЛЬНИКІВ

Енергетична ефективність будівлі характеризується кількістю енергії, необхідної для створення належних умов проживання та/або життєдіяльності людей у такій будівлі. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель» передбачає збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії та стратегії термомодернізації будівель [1].

Основними трендами у будівництві стають будівельні матеріали, конструкції, технології, які зберігають навколишнє середовище, а їхніми основними показниками є низька ціна, екологічність, швидкість та простота монтажу. Сьогодні актуальним є зведення «пасивних будинків» (пасивно обігріваються енергією навколишнього середовища), «будинків із нульовим споживанням енергії», «активних будинків» (не споживають енергію, а виробляють її, використовуючи теплові насоси, сонячні колектори, сонячні батареї, вітрогенератори, установки зі спалювання біогазу тощо). Зважаючи на викладене, доцільним у підготовці майбутніх будівельників є дослідження енергетичної ефективності будівель з використанням кейс-методу, який уможливує набуття учнями вміння використовувати теоретичний матеріал для аналізу практичних проблем енергетичної ефективності будівель, вироблення вмінь формулювати проблеми і рішення, формування здатності всебічного аналізу ситуацій тощо.

Для досягнення більшого результату педагоги можуть передбачити інтеграцію кейс-методу з різними методами:

- методи опису – матеріал кейсу містить опис ситуації з енергоефективності пасивних будівель, а учні мають запропонувати можливі рішення з урахуванням власного життєвого або практичного досвіду;
- проблемний метод – теоретичний матеріал містить проблему, завданням учнів є підбір варіантів її вирішення;
- «мозкова атака» – розроблення та представлення кожним учнем пропозицій щодо вирішення завдань кейсу; може передбачати розподіл завдань між учнями, схожими з таким розподілом при виконанні роботи у складі будівельних бригад на виробництві;
- дискусія – уможливує обмін думками учнів щодо завдання кейсу та шляхів її розв'язання;
- системний аналіз – передбачає завдання з аналізу теоретичного матеріалу кейсу, співвідношення його з наявним власним досвідом, знаннями, практичними вміннями [2].

Пояснювальний кейс з теми «Пасивні будинки» містить теоретичний матеріал про важливі складові пасивного будинку: високий рівень теплоізоляції; добре ізольовані віконні рами з потрійним склом; конструкція без теплових містків; герметична оболонка будівлі; комфортна вентиляція з високою ефективною рекуперацією тепла тощо. Завданням для учнів є визначення, завдяки яким технічним рішенням, які використовуються в пасивному будинку, можна зробити свій будинок незалежним від подорожчання енергоносіїв, або перебоїв електрики.

Описові кейси містять інформацію про сучасні енергоефективні будівельні матеріали, зокрема сендвіч-панелі, фасадні термопанелі, керамічні блоки, новітні покрівельні матеріали тощо. Завданнями для учнів можуть бути такі: визначити частини будинків, конструкцій для використання зазначених будівельних матеріалів для «пасивних будинків» тощо.

Мінікейси з питань дослідження пасивних будинків можна використовувати з вивчення окремих тем «вимоги до утеплення і енергоспоживання будівель», «теплоізоляція будинку за принципом замкнутого теплового контуру» тощо.

Одиничні кейси використовуються при вивченні нормативних документів: кейс містить інформацію домобудівельних норм, зокрема норми з теплової ізоляції та енергоефективності будівель, вимоги щодо загальної енергетичної ефективності будівлі, до характеристик систем опалення; охолодження; гарячого водопостачання; кондиціонування повітря; механічної вентиляції; освітлення або поєднання цих систем [3]. Завданням для учнів може бути пошук інформації про варіанти вирішення цих проблем в інших країнах.

Тестові кейси передбачають виконання певних завдань з перевірки набутих знань з енергетичної ефективності пасивних будинків.

Зазначимо, що розроблення і використання кейсів педагогами є творчим процесом та передбачає різні варіанти і можливості.

Отже, використання педагогами кейс-методу у дослідженні енергоефективності будівель уможливує професійний розвиток: розвиває вміння працювати з інформацією, здатність приймати рішення, системне мислення, самостійність та ініціативність, готовність брати на себе відповідальність за результати власної діяльності і за роботу всієї групи тощо.

Література

1. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель» 22 червня 2017 року № 2118-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19#Text>.
2. Пятничук, Т. В. (2023). Методика застосування кейс-методу у дослідженні енергоефективності будівельної галузі у професійній підготовці. Вісник Глухівського НПУ імені Олександра Довженка. Наукове видання. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 2 (52). С. 96-102.
3. ДБН В.1.2-11:2021. Енергозбереження та енергоефективність. Київ: Мінрегіон України, 2022.

РАТУШНЯК НАТАЛІЯ

Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти (м. Хмельницький)

МОТИВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Мотивація є рушійною силою активності та цілеспрямованості вчителя у творчій педагогічній діяльності, що є системою мотивів або стимулів, яка спонукає вчителя до певного способу поведінки. В умовах зростання вимог до педагога на ринку праці, роботодавців, держави, батьків загострюється питання формування загальних і фахових компетенцій. Потреба у досягненні успіху, бажання якісного виконання власної роботи, впевненість у собі, оптимізм характеризують рівень зацікавленості педагога у формуванні мотиваційних компетенцій.

Дослідження ефективності мотивування педагогів важливе, оскільки вирішення завдань, які стоять перед системою освіти, імовірно за умови створення відповідної мотиваційної системи, здатної спонукати вчителя до ефективної діяльності. Реформаторські перетворення у системі освіти потребують інноваційного педагога з високим рівнем мотиваційної компетентності до власного неперервного професійного розвитку [1].

У науковій літературі існує безліч формулювань поняття «мотивація», проте всі вони зводяться до того, що мотивація – це сукупність зовнішніх і внутрішніх факторів, які спонукають працівника до цілеспрямованої діяльності.

Учитель-професіонал володіє не лише знаннями та навичками, необхідними для його безпосередньої педагогічної діяльності, але й має бажання та мотивацію опанувати суміжні знання, які дозволять йому підвищувати свою професійну компетентність та побудувати успішну кар'єру.

Мотивація педагога як основа, на якій формується система професійної діяльності вчителя, досліджувалася такими вченими, як Н. Гузій, І. Зязюн, Г. Сагач та інші. Зокрема, І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос звертають увагу на багатогранність мотивації особистості педагога, а саме:

- на себе – самоутвердження (щоб бачили в мені кваліфікованого, вимогливого, справжнього вчителя);
- на засоби педагогічного впливу (коли найважливіше для вчителя – програма, заходи, способи їх пред'явлення);
- на здобувача освіти (дитячий колектив в актуальних умовах – адаптація);
- на мету педагогічної діяльності (на допомогу учневі у розвитку – гуманістична стратегія) [2, с. 26].

Водночас мотивація педагогів залежить як від внутрішніх (суб'єктивних) чинників (індивідуально-психологічних особливостей особистості педагога, його віку, статі, етапів професійного становлення та розвитку), так і зовнішніх (об'єктивних) чинників (територіальне розташування закладу освіти, наявність сучасного матеріального обладнання, рівень комп'ютеризації та доступу до інтернет-мережі, налагоджені соціальні партнерські контакти із роботодавцями, іншими закладами професійної освіти, психологічний клімат та стиль управління у педагогічному колективі, створення системи заохочення та стимулювання педагогічних працівників, підтримка педагогів у їхньому бажанні до неперервного професійного розвитку). Саме внутрішня мотивація з погляду задоволеності працею та її продуктивністю є найбільш ефективною [1].

Суть професійної мотивації вчителів полягає у виявленні та ідентифікації чинників, які стимулюють їхню професійну діяльність, усуненні перешкод, що заважають цій діяльності, та створенні умов для зростання їхньої компетентності. У кінцевому підсумку, професійні вимоги до педагогів закладів освіти є ключем до вирішення багатьох проблем підвищення компетентності та ефективності викладання.

«Компетентність», згідно із визначенням у Законі України «Про вищу освіту», – це динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [3]. А професійною компетентністю вчителя є спеціальна компетентність у галузі дисципліни, що викладається; методична компетентність в галузі формування знань, умінь і навичок; психолого-педагогічна компетентність в галузі мотивів, здібностей, спрямованості [4].

Мотиваційна компетентність учителя – одна з суттєвих характеристик педагога, яка сприяє його успішній професійній діяльності та самовдосконаленню, суспільній захищеності у сучасних умовах та конкурентоспроможності на ринку праці. Тільки розуміючи, що змушує педагога до дії, які мотиви в основі його професійної діяльності, можна розробити ефективну систему формування мотиваційної компетентності педагога [5].

У Концепції НУШ зауважено: «Українська школа буде успішною, якщо до неї прийде успішний учитель. Нова школа потребує нового вчителя, який зможе стати агентом змін. Реформаю передбачено низку стимулів для особистого і професійного зростання, з метою залучення до професії найкращих» [6].

Властива ознака фаху вчителя – потреба в професійному зростанні впродовж усієї його діяльності. Світогляд «професійного розвитку» характеризується як зростання професійних досягнень унаслідок акумулювання нового і систематичного перегляду вже наявного досвіду. Професійний рівень учителя залежить від знань, які він здобуває у закладах вищої освіти та в межах різних програм професійного розвитку; практичні знання, засвоєні під час педагогічної діяльності, є для вчителя найважливішими, як і ті, якими він оволодіває за допомогою критичного мислення, на основі аналізу власної діяльності, діяльності колег і під час практичних досліджень.

Як зауважує О. Цогла, формування мотиваційної компетентності вчителя у системі післядипломної педагогічної освіти має відбуватися з урахуванням індивідуальних особливостей педагога на постійній основі. Водночас, воно має свої особливості, про які слід пам'ятати і враховувати: мікроклімат, у якому професійно зростає педагог, сприяє розвитку його фахової компетентності, допомагає поліпшити самооцінку, вдосконалити знання та уміння; налаштування педагогів на усвідомлення цінності своєї професії, відчуття радості від успіхів у роботі, зміцнення творчої енергії та працездатності; прислухатися до потреб вчителя [5].

Інститути післядипломної педагогічної освіти мають змогу впливати на мотивацію вчителя до педагогічної та наукової діяльності, зокрема, завдяки: узагальненню та популяризації прогресивного педагогічного досвіду, виробленню методичних рекомендацій для впровадження в закладах освіти; забезпеченню неперервності освіти педагогічного працівника; здійсненню управлінського та методичного супроводу.

Отже, розвиток мотиваційної компетентності педагогічних працівників є умовою формування професійної компетентності та елементом успішної професійно-педагогічної діяльності.

Література

1. Сиско Н. М. Мотивація як важливий чинник неперервного професійного розвитку викладача закладу професійної освіти. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Педагогічна*, 2018, (24). С. 177-180.
2. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; підручник. Київ, Україна: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://surl.li/dwaig>
4. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія. Житомир, Україна : Видавництво Житомирського державного університету імені І. Франка, 2011. 412 с.
5. Цогла О. О. Актуальність формування мотиваційної компетентності педагога / Цогла О. О. // *Вісник післядипломної освіти. Серія : Педагогічні науки*, 2020, Випуск 11(40). С. 245-262. URL: <http://surl.li/lobbr>.
6. Концепція «Нова Українська школа». Міністерство освіти і науки України. URL: <http://surl.li/hoha>.

СВІДЕРСЬКИЙ ІГОР

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

На сучасному етапі суспільного поступу, що характеризується динамічними трансформаціями в усіх сферах господарської діяльності, змінюються зміст, форми і способи здобуття освіти, праці й життєдіяльності людини загалом. Інженерія – це галузь, яка надає здобувачам вищої освіти універсальні навичок, ніж вони потребують для виконання інженерних робіт. Інженерні курси озброюють їх вміннями, необхідними для того, щоб стати успішними підприємцями.

У сучасних умовах фах інженера-механіка набув ознак універсальності, оскільки представники цієї професії залучаються до виробництва матеріальних благ усіх галузей народного господарства. Відповідно до Міжнародної стандартної класифікації професій (ISCO 88: International Standard Classification of Occupations/ILO, Geneva), Єдиного тарифно-кваліфікаційного довідника робіт та професій робітників, Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників, Державного класифікатора професій ДК 003:2010 професія інженер-механік (код КП – 2145; код ЗКППТР – 2145.2) містить такі професійні відгалуження: головний інженер (промисловість) (код КП – 1222.1; код ЗКППТР – 20735); головний інженер (на транспорті) (код КП – 1226.1; код ЗКППТР – 68); інженер з діагностування технічного стану машинно-тракторного парку (код КП – 2145.2; код ЗКППТР – 22275); інженер з експлуатації машинно-тракторного парку (код КП – 2145.2; код ЗКППТР – 22466); інженер-технолог (механіка) (код КП – 2145.2; код ЗКППТР – 22493); інженер з транспорту (код КП – 2149.2; код ЗКППТР – 22448); інженер-конструктор машин та устаткування сільськогосподарського виробництва (код КП – 2149.2); інженер з організації керування виробництвом (код КП – 2419.2; код ЗКППТР – 22357); інженер з науково-технічної інформації (код КП – 2433.2; код ЗКППТР – 22336).

Інтенсивний розвиток науки і техніки зумовлює розширення сфер діяльності фахівців та збільшує перелік кваліфікаційних вимог. У зв'язку з цим діяльність інженерів-механіків урізноманітнюється відповідними спеціалізаціями: технічне обслуговування й ремонт автомобільного транспорту, теплова техніка, виробнича техніка, мехатроніка, розвиток виробів тощо.

Отже, інженер-механік – це фахівець, обізнаний із стратегіями, моделями, способами, алгоритмами проєктування, конструювання, основами експлуатації обладнання машин, апаратів у різних сферах виробництва, який розуміється в економіці, особливостях організації виробництва, володіє здатністю до продуктивної роботи в команді у результаті створення ефективних суб'єкт-суб'єктних відносин. Роль та функції підприємницької діяльності інженера зводяться до сприяння соціально-економічній стабільності суспільства. За сучасних обставин дестабілізації економіки та обмеження фінансових ресурсів саме суб'єкти малого бізнесу, які не вимагають великих стартових інвестицій і мають швидке обертання ресурсів, спроможні за певної підтримки швидко й економічно доцільно розв'язувати проблеми демонополізації та стимулювати розвиток економічної конкуренції.

Розвиток підприємницької активності громадян України окреслює необхідність у підготовці майбутніх інженерів-механіків як конкурентоспроможних фахівців, які здатні інтегрувати професійно значущі якості й гнучкі навички, генерувати інноваційні бізнес-ідеї, організовувати їх реалізацію, вміло й відповідально управляти командною роботою для отримання запланованого результату, досягнення комерційного зиску на основі рентабельного використання наявних ресурсів. У цьому контексті постає необхідність у модернізації основних освітніх компонентів підготовки майбутніх інженерів-механіків з експлуатації машин та механізмів та цілеспрямованому формуванні у них підприємницьких здатностей, що стане основним фактором їх успішної підготовки до професійної діяльності в техносфері, а також до відкриття власної справи й успішного ведення бізнесу.

Необхідність підготовки майбутніх фахівців до підприємництва підтверджується змістом Законів України «Про освіту» (2017), «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012), а також Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року (2017), Стратегії Сталого розвитку України на період до 2030 року (2018), Національної економічної стратегії – 2030 (2021), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2009) тощо.

Різні питання щодо підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності знаходяться у сфері наукових інтересів багатьох українських і зарубіжних дослідників. Питання теорії й методики підготовки здобувачів професійної освіти до підприємництва розглядаються в дослідженнях С. Алексєєвої, М. Артюшиної, Л. Базиль, І. Гриценко, Л. Єршової, М. Вачевського, Д. Закатнова, Г. Матукової, В. Орлова, О. Падалки, В. Радкевич, М. Стрельникова та ін. Сутнісні характеристики професійної діяльності інженерів різних профілів і спеціалізацій проаналізовано в працях І. Бендери, М. Карпаша, Т. Картель, В. Петрук, О. Попової, Ю. Трофімова та ін. Технології розвитку професійно значущих якостей майбутніх фахівців у технічних університетах досліджують Т. Бондаренко, В. Дуганець, М. Згуровський, М. Клименко, О. Коваленко, О. Кошук, О. Романовський, О. Тітова та ін. Психолого-педагогічні аспекти підприємницької діяльності проаналізовані в наукових дослідженнях З. Гіптерс, Ю. Пачковського, С. Посохова, В. Семиченко та ін. Підприємницька компетентність була також предметом наукової уваги багатьох зарубіжних авторів, таких як: К. Браш, Д. Лабро, П. Грін, Х. Нек, А. Стенфорд, Дж. Харт та ін.

Водночас проблема розвитку підприємницької компетентності майбутніх інженерів-механіків ще не була предметом цілісного психолого-педагогічного дослідження. У наукових розвідках системно не схарактеризовано суть, структуру і зміст означеного феномену, не розкрито особливостей процесу поетапного розвитку означеної компетентності майбутніх інженерів-механіків.

На основі аналізу теоретичних напрацювань науковців, освітнього досвіду професійної підготовки майбутніх інженерів-механіків у технічних університетах виявлено суперечності між:

- потребою суспільства у вмотивованих до самозайнятості інженерах і недостатньою теоретичною та практичною розробленістю педагогічних умов, що забезпечують розвиток підприємницької компетентності здобувачів вищої технічної освіти;
- необхідністю цілеспрямованого розвитку підприємницької компетентності майбутніх інженерів-механіків з експлуатації машин та механізмів і невідповідністю існуючих у технічних університетах педагогічних технологій та методик;
- значенням детермінант формування і розвитку ключових компетенцій як факторів підвищення ефективності професійної діяльності інженерів і недостатнім урахуванням цих факторів у проєктуванні траєкторії професійного розвитку;
- об'єктивною потребою вдосконалення процесу формування професійної компетентності майбутніх інженерів-механіків та недостатнім психолого-педагогічним забезпеченням формування уявлень про професійний успіх, здатності до самозайнятості і підприємницької діяльності.

Таким чином, постає необхідність у проведенні дослідження щодо розвитку підприємницької компетентності майбутніх інженерів у технічних університетах, що сприятиме розв'язанню окреслених вище суперечностей.

ROZWÓJ KADRY KIEROWNICZEJ W WARUNKACH DYNAMICZNEJ ZMIANY

W klasycznej formule funkcje kierownicze sprowadzają się do czynności zapewniających realizację zadań o podstawowym znaczeniu dla żywotności i trwałości określonej organizacji. Mamy tu zatem do czynienia z wyspecjalizowaną pracą ukierunkowaną na utrzymanie systemów kooperacyjnego wysiłku, w ramach której można wyróżnić działania dotyczące wyposażenia organizacji w systemy komunikowania się, definiowanie i formułowanie celów oraz dbałość o zapewnienie warunków dla koordynacji wysiłków ludzkich dla realizacji postawionych zadań³⁰. Praktyczne działania w tych obszarach wymagają obecnie posiadania przez przedstawicieli kadr kierowniczych kompetencji technicznych, behawioralnych i zarządczych właściwych dla rozwiązywanych problemów w warunkach fundamentalnej transformacji działalności gospodarczej charakterystycznej dla przemysłu 4.0 oraz niespodziewanych i ekstremalnych zmian w otoczeniu.

W tej sytuacji ważnym zagadnieniem jest formowanie i rozwijanie przez menedżment wymienionych wyżej kompetencji potrzebnych dla efektywnego zarządzania. W literaturze przedmiotu znajdujemy obszerny wykazy cech osobowych i umiejętności, które kierownicy różnych szczebli powinni posiadać i doskonalić. Niezależnie jednak od zawartości takich wykazów i stopnia ich szczegółowości stanowią one projekcje otwarte na ich modyfikacje wynikające z aktualnego kontekstu działania.

W procesie doskonalenia zawodowego kluczową rolę przypisuje się procesowi uczenia się. Wśród wielu koncepcji teoretycznych dotyczących działalności edukacyjnej na szczególną uwagę zasługuje stanowisko przyjmujące, że człowiek jest samodzielnym i kreatywnym podmiotem, którego wiedza stanowi konstrukcję wytworzoną w wyniku własnej, wieloaspektowej aktywności realizowanej w określonym kontekście sytuacyjnym. Efekty tej aktywności uzyskuje się w procesie całościowej edukacji obejmującej różne formy kształcenia formalnego, pozaformalnego i nieformalnego.

Potrzeba stałego rozwoju zawodowego reprezentantów kadry kierowniczej jest ważnym elementem ich profesjonalizmu zawodowego. Aktywność tę można traktować jako działania na rzecz integralnego rozwoju obejmującego wszystkie procesy psychofizyczne i wszystkie aspekty osobowości człowieka. Ważnym mechanizmem w tym procesie jest autokreacja jako jeden z istotnych mechanizmów świadomego sposobu kształtowania człowieka. Jak zauważa L. Turos, autokreacja jest rodzajem samokształtowania jednostki ludzkiej, kreującego jej integralny rozwój we wszystkich obszarach osobowości³¹. Jest to szczególnie istotne w przypadku członków kadry kierowniczej, której działalność organizowana jest w znacznym stopniu w trybie autonomicznym.

Interesujące badania eksploracyjne związane z doskonaleniem zawodowym reprezentantów kadry kierowniczej przeprowadzili studenci Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. Badania te dotyczyły między innymi oceny poziomu posiadanych kompetencji przez samych zainteresowanych – kierowników różnych szczebli. Na tym tle przedmiotem rozważań podjętych w niniejszym artykule jest sposób zaangażowania kadry kierowniczej w rozwijanie potrzebnych kompetencji, a celem badań jest zidentyfikowanie działań podejmowanych w tym obszarze przez przedstawicieli kadry kierowniczej.

Metodą zastosowaną w badaniach był sondaż diagnostyczny z wykorzystaniem techniki ankiety. W prezentowanych badaniach celowo dobraną próbę respondentów (N=52) stanowili kierownicy obydwu płci ze zróżnicowanym stażem na stanowiskach kierowniczych przy dominującej grupie wiekowej 35-45 lat.

W procesie doskonalenia kompetencji ważną kwestią jest określenie luk kompetencyjnych, które stanowią podstawową przesłankę dla podejmowanych działań rozwojowych. Dokonaną przez respondentów ocenę wybranych kompetencji ilustrują dane w tabeli 1.

Tabela 1

Ocena poziomu posiadanych kompetencji

KOMPETENCJA	1 Brak kompetencji	2 Niski poziom kompetencji	3 Przeciętny poziom kompetencji	4 Wysoki poziom kompetencji	5 Bardzo wysoki poziom kompetencji
Samodoskonalenie	1	1	13	20	17
Zarządzenie zasobami ludzkimi	1	3	14	20	14
Zarządzanie zespołem rozproszonym	4	2	17	20	9
Wykorzystanie sztucznej inteligencji w zarządzaniu	18	19	13	1	1
Przywództwo	1	2	8	25	16

*liczebność próby badawczej N=52

Źródło: Badania studentów

³⁰ Barnard Ch. I. : Funkcje kierownicze. NOWOCZESNOŚĆ. Kraków 1997, s. 235-237.³¹ Turos L.: Andragogika pracy. Warszawa 2006, s. 126-130.

Wśród zaprezentowanych w tabeli 1 danych na szczególną uwagę zasługuje niska ocena możliwości wykorzystania sztucznej inteligencji w procesie zarządzania (ok. 71 % respondentów) oraz potrzeba rozwijania kompetencji w zakresie zarządzania zespołem rozproszonym. Ta ostatnia wynika zapewne z konieczności upowszechnienia pracy zdalnej w okresie pandemii covid 19.

Ograniczenie luki kompetencyjnej wymaga podjęcia stosownych działań, wśród których wyróżnia się udział w dostępnych szkoleniach. Dane dotyczące aktywności kadry kierowniczej w tym obszarze zawarte są w tabeli 2.

Tabela 2

Udział w szkoleniach (w 2022r.)

Zakres szkolenia	TAK Uczestniczyłem (%)	NIE Uczestniczyłem (%)
Zarządzanie zespołem	46	28
Monitorowanie komputerowe pracy	6	94
Stosowanie komunikatorów internetowych	17	83
Szkolenia pracownicze	48	52
Cyberbezpieczeństwo	50	50
Zarządzanie projektami	21	79
Przemysł 4.0	6	94
Inne	65	35

*liczebność próby badawczej N=52

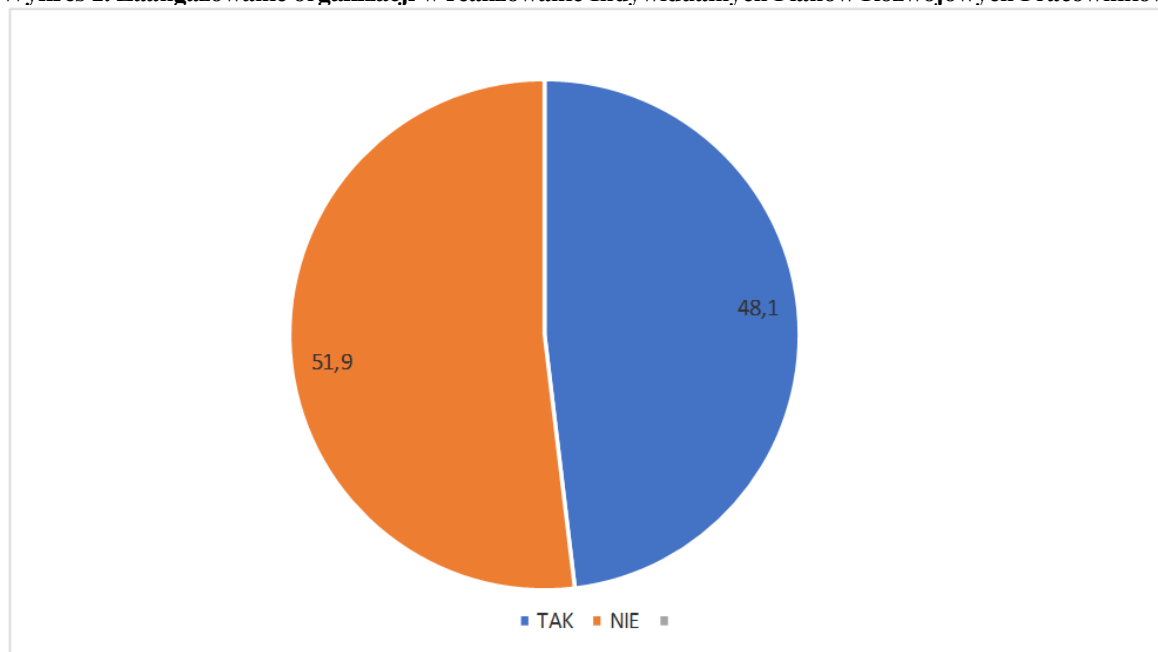
Źródło: Badania studentów

Zawarte w tabeli 2 dane wskazują na stosunkowo niski udział kadry kierowniczej w szkoleniach dotyczących zastosowań narzędzi IT i związaną z tym problematyką dotyczącą «przemysłu 4.0». Interpretacja tego stanu rzeczy wymaga pogłębionych badań dotyczących małego zaangażowania kadry kierowniczej w tym obszarze.

Ważnym jak się wydaje obszarem aktywności w doskonaleniu zawodowym kadry kierowniczej jest wdrożenie Indywidualnych Planów Rozwojowych Pracowników. Zaangażowanie organizacji w tym obszarze ilustruje wykres 1.

Dane zaprezentowane na wykresie wskazują, że tak ważne z punktu widzenia rozwoju zawodowego pracowników Indywidualne Plany Rozwoju często nie są wykorzystywane w organizacji jako efektywne narzędzie doskonalenia kadry kierowniczej.

Wykres 1. Zaangażowanie organizacji w realizowanie Indywidualnych Planów Rozwojowych Pracowników

Źródło: Badania studentów

Interesującą okolicznością inspirującą członków kadry kierowniczej do niekonwencjonalnych działań są niespodziewane wydarzenia zmieniające radykalnie warunki prowadzenia działalności. Przykładem takiej sytuacji była pandemia «covid 19», zmuszająca menedżerów do niezwłocznego wdrożenia systemu pracy zdalnej. Okoliczność ta zmusiła jednocześnie menedżerów do szybkiego przystosowania się do nowych uwarunkowań o niezwyklej dynamice. Wymagało to doskonalenia kompetencji w obszarach zaprezentowanych na wykresie 2. Przedmiotowe kompetencje okazały się niezbędne dla organizacji pracy w nowych, niespotykanych wcześniej warunkach.

Wykres 2. Działania rozwojowe podjęte po wprowadzeniu pracy zdalnej

Źródło: badania studentów

Zaprezentowane wyniki badań wskazują, że badani menedżerowie identyfikują luki kompetencyjne przede wszystkim w obszarach dotyczących specyficznych zastosowań technologii IT oraz zarządzania w warunkach charakterystycznych dla przemysłu 4.0. W tej sytuacji wyraźnym ograniczeniem w doskonaleniu kompetencji w tym zakresie jest stosunkowo małe zaangażowanie kadry kierowniczej w szkoleniach dotyczących tej problematyki. Także bardzo ograniczony udział w realizacji Indywidualnych Planach Rozwojowych Pracowników może świadczyć o niewykorzystaniu potencjału rozwojowego wynikającego z wdrożenia tego instrumentu. Jednocześnie dynamiczne, nieoczekiwane turbulencje w otoczeniu organizacji stanowią czynnik sprawczy dla doskonalenia kompetencji zarządczych w nowych uwarunkowaniach.

Na tym tle można sformułować wskazówki ukierunkowujące działania na rzecz doskonalenia zawodowego kadry menedżerskiej:

- Wskazane jest skupienie uwagi menedżerów na rozwijaniu kompetencji niezbędnych dla uwarunkowań charakterystycznych dla przemysłu 4.0 oraz wykorzystania sztucznej inteligencji w procesie zarządzania;
- Ważnym zagadnieniem jest optymalizacja współpracy w ramach organizacji w zakresie wykorzystania instrumentów doskonalenia zawodowego kadry kierowniczej.

Należy przy tym wyraźnie podkreślić, że eksploracyjny charakter przeprowadzonych badań nie daje podstaw do formułowania uogólnień i może stanowić jedynie inspirację do pogłębionych badań dotyczących tej jakże istotnej problematyki.

Na tym tle odrębną kwestią jest przygotowanie kadr kierowniczych do działania w warunkach gwałtownych wydarzeń, takich jak np. działania wojenne. Ta problematyka wykracza poza ramy podjętych w artykule dociekań.

Bibliografia

1. Barnard Ch. I. : Funkcje kierownicze. NOWOCZESNOŚĆ. Kraków 1997, s. 235-237.
2. Knowles M.S., Holton E.F., Swanson H.A.: Edukacja dorosłych. PWN. Warszawa 2009.
3. Kuc R., Żemigala M.: Menedżer nowych czasów. HELION. Gliwice 2010.
4. Turoś L.: Andragogika pracy. Warszawa 2006.

ТУПАЛЬСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР
Криворізький національний університет (м. Кривий Ріг)

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Основні засади функціонування системи фахової передвищої освіти, визначені у Законі України «Про фахову передвищу освіту», спрямовані на створення умов для поєднання освіти з виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави [3]. Для забезпечення сприятливої професійної підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів транспортної галузі необхідним є виявлення ініціатив закладів фахової передвищої освіти щодо розвитку інноваційної практико-орієнтованої діяльності на засадах соціального партнерства.

Динамічний розвиток транспортної галузі зумовлюється не тільки техніко-технологічними новаціями та прогресом у наданні послуг, що співвідносяться із європейськими критеріями. В умовах війни та для відновлення України у повоєнний період транспортна галузь має надважливе значення у забезпеченні ефективної діяльності в усіх сферах економіки. Відтак, підготовка майбутніх фахівців для транспортної галузі у закла-

дах освіти має бути спрямована на вимоги ринку праці та забезпечувати результат, що полягає в готовності випускників до якісної роботи, у числі й у нестандартних ситуаціях.

Інноваційні проекти транспортної галузі, узагальнені у Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року орієнтовані на підтримку та практичне впровадження інноваційних освітніх програм професійної підготовки та перепідготовки персоналу для транспортної галузі, у тому числі шляхом дуальної освіти, виконання спільних програм закладів освіти, органів державного управління, бізнес-структур і громадських організацій та співпраці з міжнародними структурами, а також передбачають виконання спільних програм закладів освіти, органів державного управління та бізнес-структур з розвитку діяльності транспортної галузі [2].

Ініціативність закладів фахової передвищої освіти та необхідність виконання програм розвитку транспортної галузі можуть «об'єднатися» для реалізації спільної мети на основі використання механізмів соціального партнерства – системи колективно-договірного регулювання соціально-трудова відносин між соціальними суб'єктами шляхом розроблення й реалізації спільних соціально-трудова договорів, програм чи угод на визначені терміни; соціальні відносини, що забезпечують оптимальний баланс та реалізацію основних інтересів різних соціальних груп; об'єднання зусиль різних суб'єктів (соціальних партнерів) заради спільно визначених цілей, що передбачає низку спільних дій, спільний пошук шляхів розв'язання наявних проблем або можливостей і їх реалізацію» [1, с. 945].

Соціальне партнерство між закладами фахової передвищої освіти та підприємствами, установами, організаціями (приватними партнерами), професійними об'єднаннями транспортної галузі, а також науковими установами та закладами освіти різних типів та форм підпорядкування орієнтоване не тільки на реалізацію принципу зв'язку теорії навчання з виробництвом, а формує організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх фахівців, інтегровану із соціально-економічними факторами та спрямовану на задоволення потреб економіки на місцевому, регіональному та державному рівнях.

Прикладами форм соціального партнерства у професійній підготовці майбутніх фахових молодших бакалаврів транспортної галузі є: організація технологічної та виробничої практики здобувачів освіти на базах підприємств транспортної галузі, автосервісах; організація дуального навчання, організація профорієнтаційної роботи; оновлення змісту професійної підготовки; підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників; проведення спільних заходів, конкурсів фахової майстерності; перспективне працевлаштування тощо. Для майбутніх фахівців автотранспортної галузі соціальне партнерство надає умови для відпрацювання практичних навичок на сучасному обладнанні, освоєння прогресивних технологій діагностики автомобілів з використанням програмного забезпечення, окрім того – отримання інформацію про існуючі вакансії та опанування підприємницькими компетентностями.

Створюючи у закладі фахової передвищої освіти модель підготовки майбутніх фахівців транспортної галузі на засадах соціального партнерства, забезпечується досягнення цілей ринку праці, закладу освіти, особистості здобувача.

Література

1. Енциклопедія освіти / НАПН України; голов. ред. В. Г. Кремень, редкол.: О. І. Ляшенко та ін. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
2. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 30 травня 2018 р. № 430-р. URL : <http://surl.li/teps>
3. Про фахову передвищу освіту : [Електронний ресурс]. Закон України від 06 червня 2019 № 2745-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

ХИМАН ГАЛИНА

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка (м. Глухів)

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ АРТТЕРАПЕВТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ

Підготовка майбутніх фахівців у сучасних умовах вимагає застосування відповідних принципів, що відповідають як вимогам світової педагогічної науки, так і запитам практики. Враховуючи завдання, що стоять сьогодні перед вітчизняною системою освіти, з огляду на необхідність її модернізації, постає необхідність застосування відповідних базових положень, з метою формування професійної компетентності фахівців, які проходять підготовку у ЗВО, зокрема майбутніх психологів. Це зумовлено тим, що тільки застосування адекватних основоположних принципів дозволить організувати процес підготовки студентів у відповідності до вимог сьогодення.

Під принципами підготовки майбутніх фахівців розуміють загальні положення, що визначають зміст, методику та організацію процесу підготовки студентів, на їх основі створюються конкретні вихідні установки, правила, рекомендації для досягнення цілей підготовки. Незнання принципів або їх невміле застосування

гальмує успішність навчання, ускладнює засвоєння знань, формування якостей та здатностей особистості. Сукупність принципів дозволяє повною мірою схарактеризувати освітній процес, усі аспекти діяльності як педагогів, так і здобувачів освіти.

Теоретичні положення професійної підготовки майбутнього психолога в установах вищої освіти відображено в працях О. Бондаренка, Л. Долинської, М. Свтуха, С. Максименка, В. Панка, Н. Пов'якель, Н. Пророк, В. Синьова, Н. Чепелевої, Т. Яценко та ін. Чимало наукових праць присвячено дослідженню проблеми формування фахової компетентності психологів (П. Бачинський, С.Бондар); визначенню їхніх особистісних якостей як показника професіоналізму (О.Бондаренко, Л.Долинська, О.Дубовик, Н. Пророк, В. Семиченко).

Успішне формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі фахової підготовки потребує визначення педагогічних принципів. Означений процес базується як на загальнодидактичних, так і на специфічних принципах. Н. Батечко зазначає, що в умовах розвитку сучасної освіти відбувається інтегрування «загальнодидактичних (науковості освіти і навчання; єдності теорії й практики, освіти і навчання; систематичності й послідовності; розвивального і виховного характеру навчання; доступності; структурної єдності предметної й процесуальної сторін змісту освіти; взаємозв'язку змісту, форм і методів навчання) та специфічних (узгодженість змісту освіти з цілями підготовки майбутніх фахівців) принципів формування змісту освіти професійної підготовки» [1, с. 8–9].

Серед *специфічних принципів* формування арттерапевтичної компетентності виокремлюємо такі:

– *принцип розвивальної взаємодії* забезпечує теоретичне і практичне передбачення різних варіантів побудови освітнього процесу з урахуванням створення творчого середовища;

– *принцип вільного вибору і безоцінних суджень*, принцип передбачає розуміння творчості як такої, що уможливує вираження свого особливого неповторного ставлення до матеріалу. Психолог повинен дати кожному учаснику свободу вибору та можливість проявляти творчий підхід до справи. Свобода вибору передбачає право на помилку;

– *принцип навчальних проблемних ситуацій*. Навчальні проблемні ситуації сприяють формуванню і закріпленню креативних умінь, викликають потребу долати труднощі, адже «проблемна ситуація – вихідний момент продуктивного мислення, джерело і стимул пошукової пізнавальної активності й творчої діяльності людини»;

– *принцип саморозвитку* стимулює майбутніх психологів до усвідомлення цінності й вагомості особистісного розвитку, самоосвіти, самопізнання та самовдосконалення;

– *принцип продуктивності* орієнтує майбутніх фахівців на отримання конкретного результату (продукту) власної освітньої діяльності.

Таким чином, перелічений комплекс загальнодидактичних і специфічних принципів, що лежать в основі формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у процесі фахової підготовки, становить взаємопов'язану систему, в якій вищезазначені принципи тісно взаємодіють. Вважаємо, що лише за умови їх реалізації можна домогтися позитивних результатів стосовно формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у визначенні особливостей реалізації запропонованої системи педагогічних принципів у процесі формування арттерапевтичної компетентності майбутніх психологів у ЗВО.

Література

1. Батечко Н. Г. Сучасні підходи до формування змісту підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип. 4. С. 5–20. URL: <http://surl.li/mglmr>.

YUEYUAN WU

Temopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Temopil)

FORMATION OF FUTURE JOURNALISTS' PROFESSIONAL IMAGE IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF COLLEGES: METHODOLOGY AND PRACTICE

The current state of development of pre-higher education in Ukraine requires scientists and practicing teachers to take a balanced approach to the organization of educational activities of students who receive the educational and qualification level of junior professional Bachelor. Nowadays, it is necessary for college graduates to be ready for future professional activity in the chosen specialty and educational program, as well as to have a formed professional image even during the studies. Radical changes in Ukrainian society proved the importance of the mass media as the fourth power and its significant influence on the formation of the worldview and consciousness of citizens. Mass media and professional journalists play an important role in the formation of the state. With this in mind, future journalists should have a clear position and develop their own professional image even during the studies.

The scientific definition of «professional image» is quite often used in journalism and public relations, where communication between subjects takes place with the help of the «image» phenomenon. As proved by E. Jones, K. Brenner, J. Knight [1], the professional image of an individual contributes to the establishment of effective con-

tacts and has a psychotherapeutic effect, because it encompasses a formed system of feelings, motivational and evaluative qualities. We share the opinion of psychologists [2; 3], that on the basis of an adequately formed professional image, the future specialist becomes more communicative, responsible, professionally confident, and the level of his social activity and diplomacy increases.

While performing professional duties, future journalists often replace the construction of a complex portrait of their interlocutor with his image, and also evaluate events through the prism of their own image position. Let's note that such substitutions are symbolic and reflect only the main features, and therefore can sometimes hinder the quality and unbiased implementation of professional activities, because they do not allow to effectively perform professional journalistic tasks. In view of this, a positive and qualitatively formed professional image of a journalist acts as a powerful personal tool that helps establish contacts with subjects of professional interaction.

In the methodological plane, we proceed from the position that a professional image has a psychotherapeutic effect, endows its owner with such personal traits as sociability, responsibility, activity, diplomacy, reflexivity, etc. In our opinion, a successfully formed professional image positively affects the professional career and personal development of the future specialist, because it covers the formed system of feelings, motivational and evaluative orientations and personal traits and qualities that are necessary for the competent performance of professional functions and duties. We share the position of psychologists [2; 3] that the professional image has a significant impact on self-development, self-improvement and helps reduce professional stress, as well as prevents the emergence of negative personal complexes.

From a practical point of view, we assign a significant role (in the technology of professional image formation during the organization of the educational process in colleges) to the use of specific tools of image making (techniques and methods). We consider image-making as a professional activity that is directly aimed at creating a positive image of a person, which is formed in full accordance with the chosen image model. In particular, in accordance with the requirements of the journalistic profession, the formation of the professional image of the future junior Bachelor-journalist should take place in the educational process of the college with the help of specific image-making techniques. Our practical research with students of Halytsky applied college named after Vyacheslav Chornovil on the formation of their professional image confirmed the positive potential of such techniques as: emotionalization; visualization; positioning; accentuation of information; metaphorization; verbalization; neurolinguistic programming.

As evidenced by the formative stage of the experiment organized by us, these techniques had a positive impact on the formation of the professional image of the students of the 061 Journalism specialty who were studying at the Halytsky applied college named after Vyacheslav Chornovil and allowed them to develop the most adequate image even during the studies.

So, let's emphasize that the activity of forming a professional image of journalist students should be systematic and directly aimed at optimizing the entire educational process in the institution of pre-higher education. The educational process in the college should be organized in such a way that it maximally contributes to the establishment of subject-subject relations during communication with teachers and students.

References

1. Jones, E., Brenner, K., Knight, J. (1990). When failure elevates self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 16(2). P. 200–209.
2. Digman, J. M. (1990). Personality Structure: Emergence of the Five-Factor Model. *Ann. Rev. Psychol.* V. 41. Pp. 417–440.
3. Goldberd, L. R. (1990). An alternative «Rescription of personality» The Big- Five factor structure. *Journal of personality and Social Psychology*. V. 59. P. 1216–1229.

JADCZAK KATARZYNA

Akademia Nauk Stosowanych Stefana Batorego

BRANŻOWE CENTRA UMIEJĘTNOŚCI: POWSTAWANIE, FUNKCJONOWANIE I ICH ZNACZENIE NA RYNKU PRACY

*Nie takie ważne, żeby człowiek dużo wiedział, ale żeby dobrze wiedział,
nie żeby umiał na pamięć, a żeby rozumiał,
nie żeby go wszystko troszkę obchodziło, a żeby go coś naprawdę zajmowało.*
Janusz Korczak

W świecie zmian technologicznych i funkcjonalnych, profesjonalnym narzędziem w zdobywaniu i potwierdzaniu kwalifikacji zawodowych oraz zapewnieniu jakości na rynku pracy staną się Branżowe Centra Umiejętności (BCU). Będą one dostępne w ramach edukacji zawodowej, kształtując umiejętności przyszłych pracowników i wykorzystując je do zmieniającego się rynku pracy. W artykule omówiono proces powstawania Branżowych Centrów Umiejętności oraz ich znaczenie w wybranej branży. Moje doświadczenia skupione są wokół doświadczeń zdobytych w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im J. Dziubińskiej w Zduńskiej Dąbrowie; przy tej szkole

powstaje właśnie Centrum dla zawodu technik weterynarii. To także optymistyczny sygnał, że dokonywane są zmiany w systemie kształcenia zawodowego. Źródłem interesujących doświadczeń jest także praca pedagogiczna w Akademii Nauk Stosowanych Stefana Batorego w Skierniewicach, kształcącej obecnie na trzynastu kierunkach (w tym pedagogicznych) i ciesząca się wyborem absolwentów szkół średnich. Nasza uczelnia kształci w profilu praktycznym, zatrudniając specjalistów i kadre ze stosownym doświadczeniem.

Branżowe Centra Umiejętności (BCU): pojęcia, terminy definicje i cele

Branżowe Centra Umiejętności to instytucje edukacyjne, szkoleniowe oraz egzaminacyjne o zasięgu ogólnokrajowym. Koncentrują się one na: rozwijaniu umiejętności zawodowych w branży, umożliwią uzyskanie lub uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

Głównym celem BCU jest zapewnienie praktycznej wiedzy i umiejętności, które są bezpośrednio powiązane z zawodem, którym BCU są dedykowane.

Branżowe centra prowadzą działalność:

- edukacyjno – szkoleniową,
- wspierającą współpracę szkół, placówek i uczelni z pracodawcami,
- innowacyjno – rozwojową upowszechniającą wiedzę i nowe technologie oraz transformację ekologiczną i cyfrową,
- wspierającą realizację doradztwa zawodowego dla uczniów i aktywizację zawodową studentów, doktorantów i absolwentów studiów,

Oferta BCU skierowana jest także do nauczycieli przedmiotów zawodowych, nauczycieli akademickich oraz pracowników w zakresie dedykowanej dziedziny zawodowej.

Powstawanie Branżowych Centrów Umiejętności

Proces powstawania BCU rozpoczyna się od identyfikacji potrzeb danego rynku pracy. Zobowiązane jest ono do nawiązania współpracy z organizacjami branżowymi właściwymi (podmiotami branżowymi) dla danej dziedziny zawodowej. Mają one na celu objęcie BCU wsparciem merytorycznym, kadrowym i organizacyjnym. To dzięki przedstawicielom danej branży, konsultacjom społecznym wiemy jakie są trendy, co się zmieniło i jakie są prognozy rozwojowe danego zawodu. Stąd kolejnym etapem tworzenia BCU jest planowanie programów edukacyjnych. Na podstawie zebranych informacji powstają rozkłady materiału, materiały edukacyjne dostosowane do zmieniających się warunków pracy. Obejmują one treści teoretyczne i praktyczne, aby można było je zastosować w przypadku zmieniających się warunków kształcenia. Następnym etapem to realizacja obowiązkowych zadań:

- rozwój umiejętności zawodowych uczniów, studentów, doktorantów, nauczycieli akademickich oraz innych osób dorosłych w danej dziedzinie w ramach szkoleń zawodowych,
- prowadzenie szkoleń branżowych dla nauczycieli kształcenia zawodowego w danej dziedzinie,
- wspieranie osób dorosłych w zakresie podnoszenia kwalifikacji lub przekwalifikowania zawodowego w danej dziedzinie w ramach kursów z zakresu edukacji pozaformalnej (sektorowej).
- Pełnienie przez podmiot branżowy funkcji instytucji certyfikującej kwalifikacje z zakresu edukacji pozaformalnej (sektorowej) włączonej do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji,
- Prowadzenie zajęć z zakresu kształcenia zawodowego dla uczniów i słuchaczy szkół prowadzących kształcenie zawodowe, w szczególności w zakresie zajęć praktycznych obejmujących wybraną część programu nauczania danego zawodu,
- Prowadzenie zajęć dla studentów w danej dziedzinie, w których prowadzone jest kształcenie na studiach,
- Prowadzenie turnusów doksztalcenia teoretycznego młodocianych pracowników,
- Prowadzenie ośrodka egzaminacyjnego w zakresie egzaminów zawodowych lub innych egzaminów właściwych dla danej dziedziny,
- Prowadzenie platformy zdalnego uczenia się w danej dziedzinie.

Bardzo ważnym etapem w tworzeniu BCU jest wzmacnianie współpracy pomiędzy kształceniem zawodowym a biznesem w ramach tzw. *trójkątów wiedzy*; szkoła – uczelnia – pracodawcy. Daje to informację zwrotną o zapotrzebowaniu rynku pracy na umiejętności, kwalifikacje i zawody w danej dziedzinie. Działalność innowacyjno – rozwojowa BCU obejmuje zwiększenie transferu wiedzy i nowych technologii do edukacji oraz wprowadzenie nowatorskich rozwiązań w kształceniu zawodowym, w tym upowszechnienie innowacji w danej dziedzinie zawodowej. Te wszystkie etapy przełożą się na działalność doradczą – promocyjną BCU. Promocja zawodów i kształcenia, upowszechnianie zmian wdrażanych w kształceniu zawodowym, wspieranie osób z niepełnosprawnościami w wejściu na rynek pracy.

Infrastruktura i kadra: Wymagane jest zapewnienie wyposażenia oraz wykwalifikowanej kadry, która będzie prowadzić szkolenia. Trenerzy, szkoleniowcy muszą posiadać wykształcenie kierunkowe w zakresie danej branży oraz minimum 3 letnie doświadczenie zawodowe. Kryterium ma na celu zapewnić wysokiej jakości szkolenia i kursy dzięki zaangażowaniu kadry z odpowiednimi kwalifikacjami i doświadczeniem. W branżach jest konieczne inwestowanie w nowoczesne technologie i laboratoria.

Warunkiem utworzenia BCU jest włączenie kwalifikacji sektorowej do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Każdy podmiot branżowy jest zobowiązany do przygotowania i zgłoszenia do ministra właściwego co najmniej jednej z kwalifikacji z zakresu edukacji pozaformalnej (sektorowej) odpowiadającej na potrzeby danej dziedziny. Czym jest kwalifikacja sektorowa?

То kwalifikacje o charakterze zawodowym nieuregulowane odrębnymi przepisami, odpowiadające na potrzeby danej branży lub sektora i uwzględniające ich specyfikę, nadawane przez podmioty prowadzące działalność statutową w obszarze danej branży lub sektora, którym zostały nadane uprawnienia do certyfikowania danej kwalifikacji sektorowej na podstawie art.41 ust.1. dla których dokumentem potwierdzającym nadanie kwalifikacji jest certyfikat kwalifikacji sektorowej³².

Dokumentem potwierdzającym nabycie umiejętności będą:

- Certyfikat kwalifikacji sektorowej, potwierdzający nabycie określonej kwalifikacji, właściwej dla danej dziedziny,
- Zaświadczenie o ukończeniu szkolenia branżowego, zawierające informację o zakresie i wymiarze odbytego szkolenia branżowego,

Ocena i rozwiązania wprowadzone w BCU muszą być regularnie audytowane, programy aktualizowane do potrzeb rynku pracy co będzie miało wpływ na powstanie wykwalifikowanej kadry pracowniczej.

Znaczenie Branżowych Centrów Umiejętności na Rynku Pracy

BCU to klucz do pełnego korzystania z umiejętności i kompetencji zawodowych pracowników oraz rozwoju gospodarczego. Najważniejsze zalety powstawania BCU:

- Dostosowanie do potrzeb rynku: BCU zapewnia dostęp do programów edukacyjnych, które umożliwiają korzystanie z najnowszego sprzętu, narzędzi i programów dostosowanych do potrzeb rynku pracy, co przekłada się na konkurencyjność absolwentów na rynku,
- Redukcja luki kompetencyjnej: szkolenie pracowników z umiejętności wymaganych przez kluczowe branże, BCU zminimalizuje pojawienie się luki kompetencyjnej i niedopasowania kwalifikacji,
- Wzmocnione kompetencje: Absolwenci BCU będą bardziej atrakcyjni dla pracodawców, posiadając praktyczne umiejętności i certyfikaty, które są ich funkcjonalne,
- Wsparcie rozwoju regionalnego: Branżowe Centra Umiejętności poprzez współpracę z pracodawcami lokalnymi, samorządami będą wpływać na poziom zatrudnienia i malejące bezrobocie w regionie,

Branżowe Centra Umiejętności zapewniają element wsparcia w rozwoju rynku pracy poprzez dostarczanie wykwalifikowanych pracowników o specjalistycznych umiejętnościach. Ich wykorzystanie i działanie jest możliwe, gdyż zmieniają się technologie, metody i formy pracy. Rola Branżowych Centrów Umiejętności w dostarczaniu wysokiej jakości usług edukacyjnych jest niezwykle istotna i będzie postępować wraz z rozwijającym się rynkiem pracy.

Działalność początkowa centrów będzie podlegać nieustannemu monitorowaniu. Z pewnością pierwsze lata funkcjonowania tych placówek uświadomią obszary do doskonalenia, ponieważ proces pracy podlega badaniu (Baraniak, 2009). Centra spowodują przyspieszenie procesu doskonalenia zawodowego i umożliwią szybkie reagowanie na potrzeby rynku pracy.

Bibliografia

- Baraniak B. , *Metody badania pracy*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009
U S T A W A z dnia 30 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy – *Prawo oświatowe* oraz niektórych innych ustaw

ЯРОШ ЛЮБОВ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕЛЕКТРОТЕХНІКА» В АГРАРНОМУ КОЛЕДЖІ

Навчальний процес аграрного коледжу передбачає таку підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності, яка включає чотири взаємопов'язані аспекти: предметний, дидактичний, технологічний та психологічний. Предметний аспект має на увазі досить хороше володіння змістом дисципліни. Технологічний має на увазі систему знань та умінь необхідних для професійної діяльності. Під психологічним аспектом мають на увазі мотиваційну спрямованість студента на свою майбутню професійну діяльність. Дидактичний аспект, як правило, представляє сукупність взаємозалежних форм, прийомів та засобів навчання з певною метою – індивідуальною підготовленістю до майбутньої професії.

Підготовка студентів коледжу буде ефективним, якщо цей процес керований та цілеспрямований, має творчий характер та побудований з урахуванням індивідуалізації. Якщо навчання сприймається як засіб розвитку творчих здібностей, то цьому підходу відповідає концепція проблемного навчання. У дидактиці проблемним називається таке навчання, при якому формування інтелектуальних умінь та засвоєння знань відбувається у процесі відносного самостійного вирішення студентами системи завдань-проблем під загальним керівництвом викладача. Основна суть проблемного викладу в тому, що викладач показує шлях вирішення проблем в доступних студентам протиріччях, розкриває хід думок у процесі розв'язання проблеми. Проблемне навчання є засобом та умовою досягнення низки найважливіших цілей коледжу. Активність особистості студента, його індивідуалізація – найважливіша умова свідомого, неформального засвоєння знань.

³² USTAWA z dnia 30 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy – *Prawo oświatowe* oraz niektórych innych ustaw

На сьогоднішній день під проблемним навчанням розуміється така організація навчального процесу, яка передбачає створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій та активну самостійну діяльність студентів з їх вирішення, внаслідок чого відбувається творче оволодіння знаннями, навичками, вміннями та всебічний розвиток інтелектуальних здібностей.

Мета застосування технології проблемного навчання – навчити студентів йти шляхом самостійних відкриттів та знахідок. Ця мета досягається, якщо буде вирішено такі завдання:

- підвищення пізнавальної активності у процесі оволодіння знаннями;
- створення умов для придбання студентами засобів пізнання та дослідження;
- застосування диференційованого та інтегрованого підходів у навчальному процесі.

Розглянемо особливості застосування методу проблемного навчання у процесі формування фахової компетентності майбутніх техніків-електриків у коледжах аграрного профілю. Дисципліна «Електротехніка» є однією з технічних дисциплін, характер змісту якої – логіко-доказовий. Для освоєння такого змісту найкращі такі системи методів і форм навчання: проблемно-повідомлення на лекціях та експериментального дослідження на лабораторному практикумі. Це поєднання форм і методів забезпечує нерозривний зв'язок між теорією та практикою навчання. Для кращого пояснення розглянемо кілька практичних завдань із дисципліни «Електротехніка»:

Завдання 1. *Визначити опір реостату, здійснивши необхідні вимірювання та розрахунки (кількість витків, площа поперечного перерізу дроту, радіус керамічної основи).*

Завдання 2. *Дано електродзвоник постійного струму, гальванічний елемент, дроти. Як з'єднати дроти, щоб замикання ланцюга викликало лише один удар молоточка об дзвінкову чашку?*

Вирішення таких завдань дослідним шляхом дає можливість студентам відомі їм закономірності застосувати для аналізу реальних задач. Розглянемо ще один приклад створення проблем при вирішенні задачі на тему «З'єднання провідників».

Завдання 3. *Визначте силу струму, поточного через кожен резистор у ланцюзі, схема якої зображена малюнку, якщо напруга на затискачах 8 В, а опір резисторів $R_1=R_2=R_3=8\ \text{Ом}$. Схема цього ланцюга представлена на рисунку 1.*

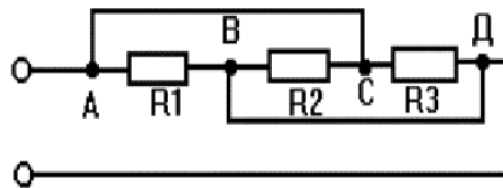

Рис. 1. Схема ланцюга до умови задачі

Це завдання викликає складнощі, так як відразу не зрозуміло, як з'єднані провідники – це якраз і є початком проблемної ситуації. У завданнях такого виду головною дійовою особою є студенти. Вони вирішуючи проблему, самі висувають гіпотези, доводять їх та перевіряють. В ході вирішення проблемних завдань в студентів розвивається вміння логічно мислити, прогнозувати, формується здатність до винахідництва, подолання конфліктних ситуацій.

Якщо проаналізувати роботи вчених, які займаються проблемним навчанням, можна побудувати наступну структуру цієї технології навчання, досить просту і доступну для практичного застосування:

- актуалізація опорних знань;
- виникнення проблемної ситуації;
- усвідомлення сутності утруднення та постановка проблеми;
- знаходження способу вирішення шляхом здогадки чи висування гіпотези;
- доказ гіпотези чи здогадки;
- перевірка правильності вирішення проблеми [1].

Проблемне навчання ґрунтується на закономірностях розвитку мислення. Воно покликане навчити студентів самостійно отримувати знання, самостійно мислити, аналізувати та робити висновки. Застосовуючи проблемний підхід до навчання можна уникнути механічного запам'ятовування. Якщо перед студентами ставиться навчальна проблема, створюється у той чи інший спосіб проблемна ситуація, у них з'являється інтерес, вони активно включаються до процесу вирішення проблеми – все це сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Отже, проблемне навчання позитивно впливає на активне ставлення студентів до навчання, формує їх інтерес як мотив вчення та творчий потенціал у вирішенні навчальних завдань, стимулює загальний інтелектуальний розвиток студентів.

Література

1. Манько В. А. Проблемне навчання як актуальна науково-педагогічна проблема. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. Харків, 2006. Вип. 25. С. 102-106.

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ І КАР'ЄРНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ І ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

АРТЮШЕНКО ВОЛОДИМИР
Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ З МОНТАЖУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ СИСТЕМ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Енергетична безпека України є одним з найважливіших елементів національної безпеки. В умовах тривалої руйнівної війни віддається перевага підвищенню енергоефективності й використанню енергії із відновлюваних та альтернативних джерел. Впровадження заходів із запобігання та адаптації до зміни клімату також є одним із пріоритетів глобального розвитку енергетики [1].

На атомну енергетику в Україні припадає близько 50 % генерації електричної енергії. Проте більшість енергоблоків повинні бути виведені з експлуатації починаючи з 2025 року. Значна кількість теплоелектростанцій відпрацювала більше 50 років та виводиться з експлуатації починаючи з 2021 року. Водночас за останні три роки обсяг потужностей відновлюваних джерел енергії в Україні зріс у чотири рази [2].

Питання енергетичної безпеки особливо загострилося з початком російської агресії проти України. Через критичні пошкодження енергетичної інфраструктури питання пошуку альтернативних джерел енергії та роботи з ними стали для України нагальними. Актуальним вони залишаються і в повоєнний час. За таких умов особливого значення для забезпечення енергетичної самозарадності країни набувають заходи щодо активізації використання в суспільному й виробничому секторах відновлювальної енергетики, що неможливо без масової підготовки відповідних фахівців, готових до відкриття в цій галузі власної справи і розвитку вітчизняного малого бізнесу.

Можливості майбутнього розвитку України – це інноваційний стрибок прискореного економічного розвитку на основі ефективного використання наявного потенціалу людського капіталу [3, с. 108]. Але за результатами аналізу розвитку підприємництва в Україні, відображеного в Національній економічній стратегії на період до 2030 року, відомо, що менше 10 % респондентів знають, як залучити кошти й готові ризикувати під час реалізації бізнес-ідеї, і лише 10 % з них вірять у те, що можуть розробити бізнес-ідею. Це свідчить, на жаль, про низький рівень розвитку підприємницької культури в Україні. Це пояснюється браком необхідних компетентностей, адже лише 10 % українських підприємців погоджуються, що вітчизняна освітня система надає потрібні знання [2, с. 185]. Поряд із цим, у сучасному соціумі поступово виокремлюється особлива соціальна верства активних, дієвих осіб, які прагнуть не пристосовуватися до новітніх обставин цивілізаційного буття, а, виявляючи ініціативу, всебічно самореалізовуватися й бути економічно незалежними [4, с. 82].

Саме до такої версти мають долучатися фахівці, підготовлені за новою професією – майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики. Ця професія пов'язана з виконанням професійних завдань у фірмах, установах та організаціях, які займаються обслуговуванням систем відновлювальної енергетики, а саме: сонячних електростанцій, систем теплопостачання на основі геліоколекторів, систем теплових насосів у лікарнях, школах, багатоквартирних будинках, приватних домогосподарствах тощо [5].

Новою метою професійної освіти визнано формування й розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією, спеціальністю у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоспроможності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя [6]. Зазначимо, що особливістю нової професії є її прикладний характер. З огляду на це, вітчизняна професійна освіта покликана активізувати підготовку для сфери відновлювальної енергетики конкурентоспроможних фахівців, здатних самостійно управляти розвитком своєї особистості, життя й кар'єри, спроможних працювати в складних умовах війни та повоєнного розвитку малого бізнесу, що потребує від них розвиненої підприємницької компетентності.

Визначена сфера застосування набутої кваліфікації є зручною для відкриття власної справи. Це посилює актуальність дослідження з розроблення педагогічних умов розвитку у майбутніх майстрів з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики підприємницької компетентності. Обґрунтування й упровадження таких умов уже в середньостроковій перспективі сприятиме досягненню відчутного психологічного, педагогічного, економічного соціального ефекту. Психологічний ефект полягатиме у розвитку гармонійно розвиненої й успішної особистості, здатної долати стресові умови воєнного часу та успішно адаптуватися до умов повоєнного відновлення. Педагогічний ефект визначатиметься формуванням здатності випускників закладів професійної освіти до розвитку професійної кар'єри шляхом самозайнятості. Економічний ефект досягатиметься шляхом збільшення числа відкритих випускниками закладів професійної освіти фопів, зростання надходжень до бюджету України, зміцнення енергетичної безпеки держави. Соціальний ефект полягатиме у зниженні дефіциту кваліфікованих майстрів з монтажу та обслуговування

систем відновлювальної енергетики, підвищенні якості обслуговування населення у сфері використання альтернативних видів енергії, зменшенні рівня безробіття серед молоді і зростанні самозарадності українського суспільства.

Отже, питання розвитку підприємницької компетентності майбутніх майстрів з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики є актуальним як для всіх високорозвинених країн світу, так і для України. Ця проблема ще не була достатньо представлена в українському науково-освітньому просторі. Для її вирішення необхідно обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови розвитку підприємницької компетентності майбутніх майстрів з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики, що сприятимуть готовності випускників до самозайнятості шляхом відкриття власної справи за здобутою професією. Заклади освіти, в яких готують таких фахівців, потребують навчально-методичного забезпечення для спрощення процесу створення педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності та відкриття власної справи у сфері відновлювальної енергетики.

Література

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 року № 605-р «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». URL: <http://surl.li/auzop>.
2. Аналіз розвитку підприємництва: висновки та ключові аспекти. В: Національна економічна стратегія на період до 2030 року. URL: <http://surl.li/aycdi>
3. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.
4. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А. та ін. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: «Полісся», 2020. 292 с.
5. Наказ Міністерства економіки України від 13 січня 2022 року № 106-22 «Про затвердження професійного стандарту «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлювальної енергетики». URL: <http://surl.li/mspqe>
6. Радкевич В.О. Теоретичні та методичні засади розвитку професійної освіти і навчання: результати, проблеми, перспективи. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2016. Вип. 11. С. 5-22.

БАЗИЛЬ ЛЮДМИЛА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

КОНЦЕПЦІЯ КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ

Сучасний етап цивілізаційного поступу людства, ускладнений широкомасштабною війною рф проти України, характеризується численними кризовими явищами у різних сферах людського буття (зниження показників рівня національної економіки й добробуту населення, зростання кількості місць офіційного працевлаштування, збільшення числа молодих людей, які виїжджають у різні країни світу з метою віднайдення можливостей для власної самореалізації тощо). Представники органів законодавчої і виконавчої влади, громадських організацій, наукових установ і освітніх інституцій на державному, регіональному й місцевому рівнях докладають певних зусиль для їх розв'язання. Зокрема, з початку XXI століття одним із реальних джерел і дієвих засобів розвитку національної економіки, покращення соціального добробуту громадян і зниження рівня безробіття позиціонується молодіжне підприємництво.

Про необхідність залучення молоді до малих і середніх форм бізнес-діяльності йдеться у доповідях Президента України, виступах представників Кабінету Міністрів, різних політичних партій, керівників обласних, районних та місцевих адміністрацій, наголошується у нормативно-правових документах, наукових публікаціях учених. Так, Статтею 42 Конституції України кожному громадянину гарантовано «...право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом». При цьому Українською державою має забезпечуватися «захист конкуренції у підприємницькій діяльності» [1]. «Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів» [1] – підкреслюється в Конституції України.

З-поміж завдань молодіжної політики, означених у Законі України «Про основні засади молодіжної політики» (2021), визначено: «формування загальнолюдських, загальнокультурних і загальнонаціональних цінностей, навчально-пізнавальних, громадянських, соціальних, комунікативних, підприємницьких та інших компетентностей», а назвою статті 22 цього законодавчого акту задекларовано «особливі гарантії молоді у сфері зайнятості та підприємництва», однак зміст обмежується гарантіями працевлаштування молоді.[2]

У контексті дослідження звернемося до Державної цільової соціальної програми на 2021–2025 роки «Молодь України» (2021), в якій анонсовано необхідність проведення різних заходів, «підготовки інформаційних і методичних матеріалів, виготовлення й розміщення соціальних фільмів, роликів, соціальної реклами з метою свідомого вибору життєвого шляху молоді, її ознайомлення з процесами державотворення,

механізмами функціонування і взаємодії інститутів політичної системи, діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, професійного та кар'єрного розвитку в Україні, популяризації роботи в креативних індустріях, формування культури підприємництва (у тому числі соціального), стимулювання до відкриття власної справи, вивчення STEM та STEAM-дисциплін, проведення наукових досліджень» [3]

Важливо, що в Концепції цієї програми проаналізовано напрацьований у 2016–2020 рр. досвід молодіжної політики. Серед здобутків задекларовано: впровадження інструментів щодо участі молоді у процесах ухвалення рішень на місцевому та регіональному рівнях; започаткування численних програм, конкурсів, проєктів для самореалізації молоді, міжнародних обмінів; збільшення числа молодіжних центрів і фінансова підтримка проєктів громадських організацій тощо.

Водночас з-поміж проблем, констатовано: низьку активність молоді в політичному житті країни на державному, регіональному та місцевому рівнях (56 % молодих людей взагалі не виявляють інтересу й бажання до участі в суспільному житті); незначну участь в діяльності громадських організацій (лише 2,4 %) та молодіжних центрів (3,6 %); низький рівень поінформованості молоді про свої права, обов'язки та можливості для розвитку власного потенціалу і самореалізації (27,3 % молоді поінформовані про ті чи інші форми участі, знають про різні інструменти участі, вагаються та не користуються ними); низький рівень сформованості компетентностей, необхідних молоді для свідомого вибору професії, кар'єрного розвитку, провадження підприємницької діяльності, розвитку лідерських якостей. [4]

Частковому вирішенню означених проблем до 24 лютого 2022 р. сприяла діяльність міжнародних, всеукраїнських і регіональних акцій із розвитку молодіжного підприємництва («Start-up bussiness», 2016); міжнародних конкурсів із молодіжного підприємництва («Diamond Challenge for High School Entrepreneurs», 2017, University of Delaware USA); конкурсів бізнеспланів («Всеукраїнський конкурс бізнеспланів підприємницької діяльності серед молоді», 2015), фестивалів молодіжних проєктів соціального підприємництва («Beauty around me», 2016; «Demo Day», 2019); форумів («Бізнес-молодь: ефект wow від співпраці» 2017); марафонів (Онлайн-марафон «Інтернет маркетинг», 2021); громадської організації «ПОРУЧ», міських ГО («Молоді агенти змін» (м. Київ), «Джем Толока» (м. Переяслав), «НОВА Енергія» (м. Харків),) молодіжних центрів (Київський молодіжний центр, «Толока Хаб» (м. Переяслав), «Advanced worker» (м. Дніпро), «Квадрат» (м. Вінниця), «Місто ідей» (м. Ковель), «М-Формація» (м. Бердичів), «Speak & Do» (м. Полтава), «Резиденція молоді» (м. Чернівці), «HUB 6/9» (м. Харків) тощо; проведення численних конференцій, дебатів, тренінгів щодо популяризації ідей малого і середнього бізнесу, мотивування молоді до самозайнятості й підтримки підприємницьких ініціатив, поглиблення знань й удосконалення вмінь здобувачів професійної освіти, необхідних для розв'язання конкретних проблемних ситуацій і становлення молодіжного підприємництва загалом.

Однак із введенням в Україні воєнного стану громадським організаціям, що опікуються життєдіяльністю молоді, довелося істотно змінити свої функції і максимальні зусилля зосередити на наданні послуг щодо допомоги цивільному населенню. Вважасмо, що молодіжним осередкам, особливо в складних умовах сьогодення, доцільно продовжувати організовувати заходи, що сприятимуть самозайнятості молоді й успішному веденню молодими підприємцями власного бізнесу. Адже, саме цей сектор позиціонується одним із найбільш вагомих пріоритетів і потужних джерел соціально-економічного поступу України у воєнний і повоєнний час.

У воєнних реаліях, неоднозначне, а часом, і негативне ставлення суспільства до підприємницького типу господарювання, страх невдач, недостатність коштів і матеріальних ресурсів для започаткування власної справи, відсутність дієвих платформ з актуальним інформаційним контентом, що стимулювали б молоді до бізнесу, а також безперервного вільного доступу до ринку товарів і послуг – це той незначний перелік перешкод, котрі нівелюють зусилля міжнародних і вітчизняних громадських організацій, державних інституцій, закладів освіти та громадськості загалом у становленні молодіжного підприємництва.

Зорієнтованість державної молодіжної політики на створення сприятливих обставин підтримки малого і середнього підприємництва та необхідних гарантій бізнес-діяльності молодих підприємців, безперечно, сприятимуть різнобічній самореалізації випускників закладів професійної освіти.

На жаль, в Україні доводиться констатувати вкрай низький показник молодіжного підприємництва, що підтверджено аналітичними матеріалами з держбюджетної науково-дослідної роботи «Ефективні механізми формування ринку праці: молодіжний аспект» (2019-2021 рр.), виконаної співробітниками Державного інституту сімейної та молодіжної політики. Показник підприємців серед молоді становив менше 5 %, а прагнення започаткувати власну справу було виявлено лише в 1/3 молодих громадян [5]. Погоджуючись із висновками емпіричних розвідок А. Капліної, О. Левченко, Є. Сірого, А. Янішевської й інших дослідників [6], вважаємо, що основними гальмівними чинниками розвитку молодіжного підприємництва в Україні є:

- складні цивілізаційні, політичні, соціальні, економічні обставини, у т.ч. нерозробленість чітких механізмів методико-інформаційної, фінансово-кредитної, інвестиційної підтримки молодіжного підприємництва й інституційного сприяння бізнес-діяльності молоді;

- недосконалість податкової системи щодо сектору молодіжного підприємництва (вкрай складна процедура адміністрування податків, надмірна бюрократична схема регулювання малого і середнього підприємництва тощо);

- відсутність фінансових ресурсів для започаткування молоддю власної справи та недостатність залучення інвестицій;
- проблемність отримання молодими підприємцями кредитів та доступу до інших фінансових ресурсів;
- недостатній рівень фінансування регіональних програм щодо підтримки підприємницьких ініціатив молоді;
- недостатність ресурсної та інформаційної бази малого бізнесу, а також неспроможність впливати на зміни і ризики, які виникають у процесі економічної діяльності малих підприємств на ринку;
- недостатня обізнаність здобувачів професійної освіти у питаннях державної молодіжної політики, зокрема, міжнародних проєктів, всеукраїнських конкурсів, заходів, що організуються молодіжними центрами в регіонах;
- відсутність у здобувачів професійної освіти системних знань та практичних навичок щодо започаткування й успішного ведення власного бізнесу, оцінювання та управління ринковими процесами, що спричиняє формування в них неготовності докладати для цього максимальні зусилля;
- недостатня зорієнтованість викладачів і майстрів виробничого навчання, а відтак і учнів, до умов сучасної ринкової економіки, котрі динамічно змінюються;
- недостатній рівень якості й професіоналізму кадрового забезпечення підготовки майбутніх молодих підприємців.

Отже, розвиток молодіжного підприємництва в Україні у воєнний і повоєнний час буде можливим за умови системної підтримки цього сегменту на загальнодержавному, регіональному (обласному) й місцевому рівнях, зокрема, шляхом: створення й запровадження єдиної системи стимулювання влади, бізнесу, науковців і суб'єктів освітніх процесів до започаткування молоддю власної справи й успішного її ведення; розроблення та реалізації комплексної програми фінансово-кредитної, інвестиційної підтримки молодіжного підприємництва шляхом удосконалення законодавчого підґрунтя і нормативно-правової бази молодіжного підприємництва; створення та впровадження стратегій, концепцій і методик консультування суб'єктів освітніх процесів із молодіжного підприємництва; розроблення системи пільг і преференцій молодим підприємцям; всебічного розвитку підприємницьких навичок та здібностей здобувачів професійної освіти. У цьому контексті підкреслимо, що педагогічним працівникам важливо навчитися здійснювати інформаційне забезпечення цього процесу, допомагати молоді опанувати системні знання, колективно виконувати аналітично-дослідну роботу, оцінювати готовність молодих підприємців і результати їхніх дій та прогнозувати ймовірне визначення тенденцій розвитку подій, станів середовища, певних факторів на основі статистичних даних, припущень, передбачення, організувати розроблення предметно-цільового проєкту на різних рівнях підприємницької діяльності: управлінському, економічному, маркетинговому, кадрових рішень, впровадження інформаційних технологій управління.

Безперечно, зорієнтованість бізнес-сфери на надання допомоги молодим підприємцям у започаткуванні й успішному веденні власної справи, має вагомe значення в забезпеченні належної підтримки молодіжного підприємництва. Ефективна підприємницька освіта є наріжним каменем у формуванні фінансової грамотності, набутті практичних умінь і навичок. Вирішальне значення в опануванні молодими людьми основ підприємництва відіграє відповідна підготовка викладачів, інтегрована в систему освіти. Окрім цього, на нашу думку, необхідно активізувати ресурс професійного навчання для формування в здобувачів професійної освіти навичок ведення бізнесу та забезпечення самозайнятості.

Вирішити означені питання вбачається можливим на основі розроблення, наукового обґрунтування й запровадження в освітню практику відповідної освітньої парадигми, концепції, моделі та методик консультування молоді. У межах дослідження консультування розглядаємо як своєрідну стратегію своєчасної і дієвої допомоги майбутнім молодим підприємцям у створенні власної справи й адаптуванні бізнесу до різних форс-мажорних обставин, що є цілісною, унікальною за змістом системою спільної продуктивної діяльності здобувача професійної освіти і консультанта. Основним очікуваним результатом такої діяльності є істотні зрушення на рівні свідомості здобувачів професійної освіти, зокрема, перегляд ставлення до майбутньої підприємницької діяльності, мінімізація проблемних аспектів життя, подолання невпевненості, труднощів у оволодінні основами фінансової грамотності і підприємництва, покращення емоційної сфери, оптимізація особистісних якостей.

Загальними ж характерними ознаками консультування позиціонуємо уважне, позитивне ставлення педагога-консультанта до індивідуально-особистісних ресурсів і потенційних можливостей здобувачів освіти, які воліють самостійно планувати свою особистісну і професійну сторони життєдіяльності; емпатія і конгруентність суб'єкт-суб'єктних стосунків.

Технологічний процес завжди передбачає виконання операцій із використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) за конкретних умов у певній послідовності. У процесуальному аспекті технологія відповідає на питання: «Як зробити?», «З чого і з допомогою яких засобів зробити?».

Зважаючи на це, консультування з молодіжного підприємництва відображає загальну тактику реалізації окремих освітніх технологій і проєктується на врахуванні закономірностей функціонування системи «педагог – соціальне середовище – здобувач освіти – майбутній підприємець» відповідно до певних обставин навчання (індивідуальне, групове, колективне, масове тощо). Отже, під технологією консультування з

молодіжного підприємництва розуміємо систему взаємопов'язаних дій суб'єктів освітньої діяльності, що включає методи, засоби навчання і теорії їх використання, забезпечуючи розвиток підприємницької компетентності й формування ділової активності майбутніх фахівців.

У консультуванні з молодіжного підприємництва враховуємо принцип первинності досвіду (викладач, організовуючи процес навчання або консультування, на початку заняття пропонує здобувачам професійної освіти проблемні питання, суперечливі завдання чи вправи, які необхідно виконати, ініціюючи в такий спосіб процес пошуку знання); принцип інтерактивності (одночасна діяльність усієї групи здобувачів в засвоєнні інформації економічного змісту, їх залучення в діалогове навчання на основі обміну ідеями та способами дії); принцип інтегрованості (взаємозумовлене і взаємопов'язане застосування окремих технологій: особистісно-орієнтованої освіти, проблемного, диференційованого навчання, технології професійного пояснення); принцип керованості (реалізація методів діагностичного цілепокладання, планування, проєктування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою коригування результатів); принцип відтворюваності (можливість відтворювати технологію в інших закладах освіти, різними педагогами); принцип подієвості (використання спеціально організованих освітніх подій (ситуацій) задля здійснення впливу на того, хто навчається, змінюються його уявлення, цінності і життєві смисли.

Концептуальна ідея консультування з молодіжного підприємництва полягає в проєктуванні діяльного простору здобувачів професійної освіти задля їхнього професійного розвитку і саморозвитку, в якому типові дії (стереотипи, алгоритми) є загальними способами виконання окремих операцій із розв'язання певного виду проблемних завдань.

Відтак дидактико-методичне забезпечення консультування позиціонуємо як інтегровану множину методів, засобів і форм навчання, що реалізуються в процесі безпосередньої взаємодії суб'єктів освітнього процесу, забезпечуючи розвиток підприємницької компетентності і формування ділової активності майбутніх фахівців. Відповідно до цього навчально-методичний комплекс структурно поєднуватиме такі складники: банк інформаційних листів; портфель кейсів, бізнес-квестів; комплекти завдань індивідуально-особистісної й професійної спрямованості; електронна база презентацій; методичні рекомендації для проведення імітаційно-рольових і організаційно-ділових ігор; навчально-методичні матеріали для організації роботи навчальної фірми; практичні і методичні поради з розроблення бізнес-плану, проєктування бізнес-моделей; комплекти контрольних-вимірних матеріалів для оцінювання рівня набуття змістових компонентів підприємницької і кар'єрної компетентностей тощо.

На нашу думку, забезпеченню динамічних зрушень у рівнях розвиненості підприємницької компетентності здобувачів професійної освіти слугуватиме цілісна реалізація нової парадигми, концепції, моделі та методик консультування з молодіжного підприємництва на заняттях, під час виконання прикладних завдань економічного змісту; в позааудиторній роботі, шляхом зорієнтовування майбутніх фахівців до успіху в підприємстві, зокрема у ході розв'язання парадоксальних (ноогенівських) задач, а також виконання завдань бізнес-квестів.

Література

1. Конституція України в редакції від 01.01.2020 р. URL: <http://surl.li/gdy1>
2. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» в редакції від 30.03.2023 р. URL: <http://surl.li/ezxwd>
3. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки URL: <http://surl.li/cnatw> .
4. Концепція Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 рр. URL: <http://surl.li/ezxyj> .
5. Сірий Є. Проблематика молодіжного підприємництва в науководослідній роботі державного інституту сімейної та молодіжної політики (анотаційні матеріали НДР). Молодіжне підприємство. Вип. 1. 2022. С.79-89. URL: <http://surl.li/melud>
6. Базиль Л. Молодіжне підприємство і професійна освіта України в умовах воєнного стану. Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (7 квітня 2023 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2023. С. 19-25

ВАНІНА НАТАЛІЯ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК УМОВА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Молодь – це та категорія населення, від якої безпосередньо залежить розвиток нашої країни. Молоді люди володіють необхідним потенціалом, реалізація якого найближчим часом може істотно поліпшити соціально-економічне становище суспільства і відродити національні та духовні надбання українського народу.

Молодіжне підприємство – це елемент підвищення рівня зайнятості серед молоді та створення нових малих підприємств і додаткових робочих місць [1]. Незважаючи на те, що молодіжне підприємство – не нове явище для української економіки, останнім часом питання його розвитку та стимулювання входження

молоді в бізнес набули особливої актуальності. Повномасштабна війна показала, що більш амбітна та позитивно налаштована молодь швидше за інших може повернутися до ведення бізнесу, його інвестування та розвитку у повоєнній відбудові України.

Діяльність підприємця пов'язана з усвідомленням суб'єкту бізнесу як матеріальної, а й соціальної значимості своєї діяльності, необхідності вольових зусиль та власної відповідальності для досягнення результату, ролі міжособистісних відносин у результатах діяльності. Спонукальними мотивами діяльності молодих підприємців виступають: потреба у високих доходах, самоствердження як фахівця, особистісне самоствердження, прагнення бути самостійним, ні від кого не залежати, займання керівної посади, здобуття творчої свободи, апробація своїх можливостей у невідомій раніше справі [2].

Також у мотивації підприємця все частіше виділяється потреба у самоактуалізації, спрямованої на реалізацію свого особистісного потенціалу, що принципово відрізняє справжнього підприємця від людини, єдиним прагненням якого є збагачення, а також від малого підприємця, для якого бізнес – спосіб підтримки певного рівня існування.

Сучасний бізнес представлений середнім віком українського підприємця – 45 років для чоловіків і 43 роки для жінок. Лише 16 % – це молоді підприємці у віці 18-35 років [3]. Але, як з'ясувалося, вік людини, яка починає підприємницьку діяльність, зазвичай немає принципового значення, що дозволяє припустити можливість більш раннього включення у підприємництво за наявності високої внутрішньої мотивації, необхідних знань та психологічної підготовки, що надають майбутньому бізнесмену великі можливості. Саме тому яскравою сучасною тенденцією стало залучення дитини в сімейний бізнес. Настав час, коли ми почали використовувати досвід традиційно-патріархального стилю виховання, що поступово включає підлітка у справу сім'ї, від посиленої праці, яка відповідає можливостям дитини, до професійно орієнтованого, і, нарешті, управлінського з урахуванням освіти та здібностей. І це виправдано, тому що в віці 14-15 років у підлітка зростає інтерес до самосвідомості та самореалізації, планування майбутнього.

Намагаючись зайняти значне місце у суспільстві, самоствердитися, підліток засвоює норми взаємин, що дозволяють йому вирішувати завдання життєвого самовизначення та життєвої самореалізації через професійне самовизначення. Його успішність визначається психологічною готовністю до вибору професії, а адекватність залежить від відповідності обраної професії схильностям, професійній спрямованості, здібностям та потенціалу розвитку особистості, а також ситуації на ринку праці.

Від ступеня орієнтації людини у величезному числі різноманітних професій, від готовності до професійно-статусної ролі, залежить успішне входження молодого людини в доросле життя, його позитивний настрій, задоволеність життям.

Провідною роллю, у процесі формування готовності до професійної діяльності є такі психологічні механізми, як ідентифікація з батьками, з вчителями, друзями; рефлексія особистого та чужого досвіду; оптація до професійної діяльності у період навчання; стимулювання усвідомлення своєї професійної придатності. Відношення батьків, близьких членів сім'ї надає винятковий вплив на сприйняття підлітками престижу та значущості професій, у сім'ї формуються майбутні професійні орієнтації особистості, професійні інтереси, схильності та спеціальні здібності дитини. Низка молодих людей орієнтована на бізнес, перш за все тому, що в ньому припускають реалізувати «ділову хватку», «вміння керувати людьми», «організаторські здібності» і, загалом, юнацьке прагнення реалізувати свої можливості. Багато підлітків прагнуть підприємництва, відчуваючи потребу займатися справою, яка потребує творчого, нестандартного підходу, прагнучи самореалізації при високому матеріальному стимулі праці, що забезпечується у сукупності психологічної та економічної спроможностях.

Повсюдно простежується, що поряд із зростанням потреби молоді реалізувати себе у сфері бізнесу, вона не знаходить задоволення повною мірою, тому що створено соціально-психологічні умови до самореалізації у підприємстві. Саме тому проблемою нашого дослідження став пошук умов забезпечення готовності молоді до вибору сфери професійної освіти та діяльності, що дозволяють надалі презентувати себе як підприємливого суб'єкта діяльності. Увага до підліткового віку, як оптимального для підготовки до підприємницької діяльності, зумовлено потребою підлітка у самостійності, в ієрархізації мотивів, що забезпечуються соціалізуючим впливом з урахуванням бізнес-кар'єри як цінності.

Висуваючи актуальні завдання самовизначення здобувача професійної (професійно-технічної) освіти у бізнес-діяльності, необхідно забезпечити сприятливі умови для самореалізації та самоактуалізації у професійній діяльності / бізнесі для наступного вікового періоду. На нашу думку, сприяти підліткам у самовизначенні – значить допомогти їм оцінити наявність у себе необхідних для бізнесу якостей та рівень їх розвитку, допомогти усвідомити власний потенціал, дати чіткі уявлення про перспективи самореалізації, підготувати до активної та самостійної позиції, що сприяє подальшому розвитку необхідних якостей.

Комплексне дослідження проблеми дозволило визначити необхідність у консультуванні з молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в період воєнного стану та повоєнного відновлення економіки України і головне завдання роботи консультанту – допомогти учню грамотно здійснити вибір професійного поля діяльності, озброїти його певними знаннями: про види професій, вимоги, які пред'являються їх специфікою до особистості професіонала; про потреби ринку праці, навчальних закладах, які забезпечують відповідну професійну освіту, та, головне, об'єктивним знанням про особистісну готовність до самовизначення та самоактуалізації у підприємницькій діяльності.

Література

1. Левченко А. О., Янішевська А. В. Молодіжне підприємництво – перспективний шанс для молодих спеціалістів. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2009. № 15. С. 52-56.
2. Мотиваційний механізм розвитку підприємницької діяльності в економіці України: монографія / Л. В. Проданова, О. В. Котляревський; Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси : Видавець Пономаренко Р.В., 2019. – 240 с.
3. Як і чому була створена «Дія. Бізнес» – перша екосистема для підприємців. URL: <http://surl.li/msphd>

ГРИЦЕНОК ІННА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ФОРМИ І МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Методологічний вимір цього дослідження ретельно вивчає різні стратегії та підходи, необхідні для надання консультаційних послуг у рамках парадигми безпеки професійно-технічної освіти. Безцінним методологічним підходом є навчання на основі досвіду, яке ставить здобувачів професійної освіти в автентичні підприємницькі контексти. З'ясовується ключова роль наставництва та коучингу як педагогічних методів розвитку підприємницьких компетенцій серед учнівської молоді, яка навчається. Використання кейс-стаді та методології проблемного навчання має важливе значення для розвитку критичного мислення та навичок вирішення проблем, що є необхідними для підприємців-початківців у турбулентному економічному кліматі [1 – 5].

Менторство та коучинг, як педагогічні методики, посідають чільне місце у сфері консультування. Досвідчені підприємці та галузеві експерти, виступаючи в ролі наставників і коучів, пропонують не лише цінні поради, а й емоційну підтримку, сприяючи всебічному розвитку молодих підприємців. Такі наставницькі стосунки, які часто тривають протягом тривалого часу, сприяють розвитку підприємницького мислення та надають молоді необхідні навички для подолання труднощів, пов'язаних з воєнним станом та економічною турбулентністю.

Паралельно з цим, групові воркшопи та семінари стають потужною формою консультування. Таке колективне навчальне середовище сприяє формуванню у молодих підприємців духу співпраці, заохочуючи обмін ідеями, досвідом та стратегіями вирішення проблем. Такі спільні форуми, що часто проводяться в рамках ЗП(ПТ)О, виховують почуття солідарності та колективної стійкості, необхідне для подолання складнощів післявоєнного відновлення економіки.

Поряд з цими традиційними формами, зростаюча інтеграція методів онлайн і дистанційного консультування є інноваційною відповіддю на вимоги воєнного стану і сучасного цифрового ландшафту. Використовуючи цифрові платформи та телекомунікаційні технології, ці методи долають географічні обмеження і пропонують консультації та підтримку молодим підприємцям у режимі реального часу, тим самим підвищуючи їхню доступність у середовищі, що характеризується мінливістю та невизначеністю.

Описано ключові педагогічні умови, необхідні для успішного консультування учнівської молоді з питань молодіжного підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Ці умови були визначені шляхом експерименту і характеризуються трьома ключовими факторами: створення сприятливого освітнього середовища, яке заохочує та розвиває учнівське підприємництво; розробка ефективних методів організації консультаційних сесій, спеціально розроблених для учнівської молоді ЗП(ПТ)О, зацікавлених у молодіжному підприємстві; підвищення професійних навичок консультантів, щоб краще підготувати їх до надання всебічної та індивідуальної допомоги учнівській молоді ЗП(ПТ)О, які звертаються за порадою з питань молодіжного підприємництва. Таким чином, підкреслюється важливість цих трьох педагогічних умов для забезпечення успіху консультування учнівської молоді з питань молодіжного підприємництва у ЗП(ПТ)О [6 – 9].

Комплексно досліджено складний взаємозв'язок педагогічних умов, організаційних форм і методів навчання у сфері консультування молодіжного підприємництва в системі професійно-технічної освіти України у складні періоди воєнного стану та післявоєнної відбудови економіки. Це дослідження робить внесок не лише в академічний дискурс, а й у прагматичний розвиток освітньої політики та практик, спрямованих на розвиток підприємницької стійкості та інноваційності серед учнівської молоді країни, зміцнюючи таким чином траєкторію України на шляху до післявоєнного економічного відновлення та довгострокового процвітання.

Отже, організація консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва в системі ПТО України в період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки характеризується різноманіттям організаційних форм і методологічних підходів. Поєднання індивідуального консультування, групової динаміки, онлайн-ресурсів, навчання на власному досвіді, наставництва, коучингу та кейс-педагогіки в сукупності створює комплексну екосистему підтримки. Ця екосистема забезпечує молодих підприємців багатогранними компетенціями, необхідними для того, щоб орієнтуватися в умовах воєнного стану та зробити значний внесок у подальше економічне відродження України [10].

Література

1. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохацька Г. В. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: «Полісся», 2020. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/724963/>
2. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Сохацька Г. М., Теловата М. Т. (Ред.). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: «Полісся», 2021. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728893/>
3. Алексеева С. В., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Кузьмінська Л. Д., Орлов В. Ф., Закатнов Д. О. (Ред.). Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: навчальний посібник Житомир: «Полісся», 2019. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/717525>
4. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Сохацька Г. М. Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся, 2021. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/729005/>
5. Гриценко І. А., Байдулін В. Б., Савченко М. О. Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: «Полісся», 2021. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728126/>
6. Гриценко І. А. Розвиток навичок малого підприємництва в учнівській молоді закладів професійної (професійно-технічної) освіти. В В. О. Радкевич (Ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)*, Київ, 17-20. 2022. С.68-70,
7. Гриценко І. А., Єршова Л. М. Інтерактивні форми й методи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. *Професійна педагогіка*, 1(24), с.81-90, 2022. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.81-90>, [in Ukrainian]. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/731901/>
8. Гриценко І. А. Методика розвитку підприємницької активності учнівської молоді засобами проєктної діяльності. *Наукові записки Малої академії наук України*, 2(24), с. 19-27, 2022. <http://doi.org/10.51707/2618-0529-2022-24-03>, [in Ukrainian]. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/731900/>
9. Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників до молодіжного підприємництва: Довідник. / Авторі-упорядники: Базиль Л. А., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Савченко М. О., Теловата М. Т., Тітова О. А. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. – 196 с.
10. Молодіжне підприємництво в умовах воєнного стану: практичний порадник: Базиль Л. А., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Савченко М. О., Теловата М. Т.; за ред. Тітової, О. А. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. – 96 с.

ЄРШОВА ЛЮДМИЛА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Молодь – є категорію населення віком від 14 до 35 років, від якої безпосередньо залежатиме ефективність повоєнної відбудови України, майбутній розвиток її економіки і суспільства. Молоді люди володіють потенціалом, здатним істотно покращити соціально-економічне становище суспільства й прискорити повоєнне відновлення, якщо забезпечити їх компетентностями, необхідними для самореалізації в умовах війни й цифрового ринку праці. З цією метою у ст.8 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993) держава декларує сприяння створенню молодіжних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів для реалізації програми підготовки молоді до підприємницької діяльності, надання інформаційних та консультативних послуг. З цією метою органами місцевого самоврядування передбачена також система заходів підтримки молодіжного підприємництва (наприклад, довгострокове пільгове кредитування, забезпечення виробничими приміщеннями, страхування комерційного ризику тощо) [9]. Молодіжне підприємництво вважається дієвим фактором підвищення рівня зайнятості серед молоді, зростання числа малих підприємств, збільшення робочих місць, розвитку малого бізнесу і зміцнення демократичних засад функціонування українського суспільства. Це актуалізує важливість наукового обґрунтування більш прагматичних підходів до підготовки молоді до професійної самореалізації шляхом самозайнятості. Одним із них є організація в закладах освіти консультування з молодіжного підприємництва.

У дослідженнях вітчизняних науковців (С. Алексеева, Л. Базиль, В. Байдулін, І. Гриценко, Д. Закатнов, В. Орлов та ін.) підготовка здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності представлена як важливий фактор впливу освіти на розвиток малого бізнесу та скорочення безробіття серед молоді [1; 2; 6; 7]. В сучасних умовах здатність випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти до відкриття та успішного ведення власної справи розглядається також як дієвий фактор прискорення повоєнного відновлення економіки України та забезпечення сталого розвитку суспільства.

Методика консультування з молодіжного підприємництва є способом організації практичної і теоретичної діяльності учасників консультування, що зумовлений закономірностями й особливостями змісту підготовки молоді до підприємницької діяльності [8, с. 358].

Мета методики – обґрунтування принципів консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва, його змісту, форм і методів, а також розроблення окремих методик консультування майбутніх фахівців з відкриття і ведення власної справи в умовах війни та повоєнного відновлення України.

Основні завдання методики:

- на основі вивчення педагогічних феноменів, пов'язаних з підприємницькою діяльністю молоді, розкрити між ними закономірні зв'язки (наприклад, простежити зв'язок між змістом професійної підготовки майбутніх фахівців, рівнем їх готовності до підприємництва, відсотком випускників, працевлаштованих у сфері малого бізнесу, та рівнем безробіття в певному регіоні);
- на основі виявлених закономірностей здійснити визначення переліку нормативних документів щодо організації в закладах П(ПТ)О консультування з молодіжного підприємництва, із зазначенням вимог до діяльності всіх суб'єктів консультативної діяльності;
- виявлення педагогічного й соціально-економічного значення консультування з молодіжного підприємництва та його місця в системі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників;
- визначення завдань консультування з молодіжного підприємництва;
- визначення та застосування методів, засобів, форм організації консультативної діяльності для підвищення ефективності підготовки випускників закладів П(ПТ)О до підприємницької діяльності (розвиток підприємницької компетентності; розвиток готовності до відкриття власної справи й ведення соціально відповідального бізнесу; здатність до економічно виправданого ризику тощо) [8, с. 359].

Основні компоненти методики визначають її змістову та формальну сторони. Змістова сторона стосується обґрунтування: змісту, моделей, алгоритмів, що допомагають усвідомленню сутності консультування з молодіжного підприємництва як соціально-педагогічного феномена; основних наукових категорій вивчення феномена «консультування з молодіжного підприємництва»; співвідношення цілей такого консультування з прямими та опосередкованими його результатами. Формальна сторона визначає: форми зв'язків із різними науками, що впливають на зміст і результати консультативної діяльності; співвідношення активності всіх учасників консультативної діяльності; характер колективних, групових, індивідуальних форм консультативної діяльності; кількість і складність завдань, які ставляться перед здобувачами професійної освіти щодо їх підготовки до підприємницької діяльності тощо.

Теоретичні аспекти консультування з молодіжного підприємництва передбачають необхідність обґрунтування: закономірностей консультування з молодіжного підприємництва; принципів консультативної діяльності з підготовки здобувачів професійної освіти до відкриття й ведення власної справи; аналіз основних категорій консультування з молодіжного підприємництва.

Практичні аспекти консультування з молодіжного підприємництва визначаються шляхом виокремлення та аналізу: основних видів консультативної діяльності в закладах П(ПТ)О з підготовки молоді до підприємницької діяльності; форм організації консультування з молодіжного підприємництва; особливостей змісту консультативної діяльності, зумовлених специфікою галузі, для якої готуються в закладі П(ПТ)О майбутні фахівці; умінь і навичок, які мають бути сформовані у майбутніх кваліфікованих робітників для підвищення їх готовності до відкриття власної справи.

Технологічні аспекти консультування з молодіжного підприємництва покликані обґрунтувати перелік часткових методик (технологій), які б містили певні алгоритми: організації в закладах П(ПТ)О консультування з молодіжного підприємництва; формування в закладів П(ПТ)О бізнес-орієнтованого освітнього середовища; форм і методів підвищення педагогічної майстерності педагогів закладів П(ПТ)О для проведення зі здобувачами освіти ефективної консультативної діяльності щодо відкриття і ведення власної справи; змісту консультування з молодіжного підприємництва під час проведення занять (зі спеціальних дисциплін, введених безпосередньо з метою розвитку підприємницької компетентності; з дисциплін загальнотеоретичної і загальнопрактичної підготовки), виробничої практики; виховних та інших позааудиторних заходів; підготовки молоді до підприємницької діяльності в центрах кар'єри, бізнес-центрах та інших структурних підрозділах закладів П(ПТ)О; розвитку фінансової грамотності майбутніх фахівців, їх ділової активності, правової культури, психологічної готовності до ведення бізнесу в умовах воєнних дій та повоєнного відновлення економіки; організації психолого-педагогічного та юридичного консультування здобувачів професійної освіти для їх підготовки до молодіжного підприємництва; ознайомлення майбутніх фахівців з сучасним бізнес-консультуванням молодих підприємців тощо.

З огляду на сучасний стан підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, варто зазначити, що найбільше уваги формуванню підприємницької компетентності здобувачів освіти приділяється у тих закладах освіти, де створені й функціонують центри кар'єри, центри кар'єрного розвитку або інші структурні підрозділи, до цілей яких включено підготовка молоді до відкриття і ведення власної справи [7, с. 91-95]. Очевидно, що для забезпечення практико-орієнтованого науково-методичного супроводу такої підготовки доцільно розробити й адаптувати до діяльності центрів кар'єри спеціальні методики консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва у воєнний час та в період повоєнного відновлення економіки України.

Відомо, що в центрах кар'єри в контексті підготовки молоді до підприємництва зазвичай здійснюється психологічне, юридичне та економічне консультування щодо відкриття власної справи [6, с. 12]. Тому важливо розробити окремі методики для кожного з цих напрямів консультативної діяльності.

Методика психологічного консультування майбутніх кваліфікованих робітників з питань їх готовності до підприємницької діяльності покликана надати консультантам центрів кар'єри методичну допомогу в питаннях добору форм і методів індивідуальної та групової роботи з молоддю для розкриття її задатків і здібностей до підприємницької діяльності, посилення внутрішньої готовності особистості до реалізації цього виду діяльності, розвитку здатностей, необхідних для виконання професійних функцій в екстремальних умовах війни та в період повоєнного відновлення країни.

Методика юридичного консультування здобувачів професійної освіти з відкриття і ведення власної справи має допомогти консультантам зорієнтуватися в сучасному законодавстві з регулювання всіх сфер підприємницької діяльності, механізмах державного сприяння організації молодіжного підприємництва, підвищити правову компетентність і правову культуру майбутніх фахівців до рівня, необхідного для відкриття й подальшого ведення власної справи, і достатнього для організації захисту власних інтересів і прав у державному правовому полі в період війни й повоєнної відбудови.

Методика бізнес-консультування майбутніх кваліфікованих робітників щодо фінансової безпеки підприємницької діяльності покликана допомогти бізнес-консультантам центрів кар'єри добирати актуальний зміст та адекватні форми й методи розвитку економічної культури майбутніх підприємців, ознайомлювати здобувачів освіти зі сферою професійного бізнес-консультування та з перевагами грамотного користування послугами малого бізнесу послугами кваліфікованого посередництва у процесі розв'язання питань розвитку власного бізнесу.

Література

1. Alekseeva S., Yershova L. Content and forms of modern training of future specialists for entrepreneurship activity. *Professional Pedagogics*. 2020. Vol. 21. P.44-52. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21.44-52>
2. Aliksieieva S., Yershova L., Kravets S., Odnoroh H., Lapshyna O. Self-education and self-management to develop entrepreneurship competence in future professionals. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 104, 03002. URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403002>
3. Patoka A., Baidulin V. (2020). Pedagogical technology of formation of interest in entrepreneurial activity among students of professional (vocational) educational institutions. *Professional Pedagogics*. 2020. Вип.2. С. 116-122. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21.116-122>.
4. Shesterikova L. Development of entrepreneurial competence in educational and professional programs for training of performing artists. *Professional Pedagogics*. 2022. Вип. 2(23). С. 63-70. URL: <http://surl.li/mecyqk>
5. Yershova I., Titiva O. Determination of the pedagogical conditions for organization of youth entrepreneurship consulting in vocational (vocational and technical) education institutions. *Professional Pedagogics*. 2022. Vol. 2(25). P. 58-65.
6. Базиль Л. А., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Савченко М. О., Теловата М. Т., Тітова О. А. Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників до молодіжного підприємництва: Довідник. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. 196 с.
7. Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Савченко М. О., Теловата М. Т.; Тітова, О. А. (ред.). Молодіжне підприємництво в умовах воєнного стану: практичний порадник. Київ: ІПО НАПН України, 2022. 96 с.
8. Єршова Л. Методика консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва. Інноваційна професійна освіта. Випуск 2(9): Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної) Інституту професійної освіти НАПН України (27–30 березня 2023р.). Київ: ІПО НАПН України, 2023. С.358-362.
9. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні». <http://surl.li/ezxxk>

ЗАКАТНОВ ДМИТРО

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

МОДЕЛЬ КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Внаслідок російської агресії Україна втратила значну частку свого економічного потенціалу, суттєво ускладнилися умови здійснення економічної, насамперед – підприємницької, діяльності. Як наслідок, значно зменшився ВНП та зросло безробіття, насамперед, – серед молоді. Повоєнне відновлення економіки України позитивно впливатиме на зайнятість молоді, але при цьому значна частка молоді реалізовуватиме свої професійні плани у сфері підприємництва. Одним із засобів підготовки учнів закладів освіти до побудови та реалізації освітньо-професійної траєкторії, головним вектором якої є підприємницька діяльність, є консультування з молодіжного підприємництва. Консультування з молодіжного підприємництва можна визначити як напрям реалізації освіти для кар'єри, що включає розвиток особистісних якостей і специфічних знань, вмінь та навичок, притаманних підприємницькій діяльності, та підвищення обізнаності здобувачів освіти стосовно напрямів реалізації самозайнятості та перспектив особистісного та кар'єрного зростання у сфері підприємницької діяльності. При цьому одним з результатів такого консультування є формування у випускників закладів освіти кар'єрної та підприємницької компетентностей. За такого підходу кар'єрне консульту-

вання повинно враховувати специфіку кар'єрного консультування та специфіку підготовки особистості до підприємницької діяльності. За такого підходу консультування з молодіжного підприємництва можна розглядати як напрям кар'єрного консультування, що має за мету формування кар'єрної компетентності, поєданого є розвитком підприємницької компетентності.

Специфіку консультування з молодіжного підприємництва доцільно досліджувати з використанням відповідної моделі, яка має враховувати як необхідність підготовки молодої особи до побудови своєї освітньо-професійної траєкторії в цілому, так й її особливості в разі вибору підприємницької діяльності як генерального вектору її розвитку. Проте, зазначене протиріччя не є дихотомічним, хоча професійна діяльність за наймом та самостійна підприємницька діяльність складаються із сукупностей особистісних якостей та компетенцій, які не завжди перетинаються. За такого підходу модель консультування з молодіжного підприємництва має містити елементи, які є одночасно складниками моделей формування кар'єрної компетентності та підприємницької компетентності.

Моделі формування підприємницької компетентності студентів закладів вищої освіти обґрунтовано у дисертаційних дослідженнях Г. Матукової [1], М. Стрельникова [2] та інших дослідників, модель формування підприємницької компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) наведено у дисертації М. Ткаченка [3]. Теоретичні підходи щодо моделювання кар'єрної компетентності учнів ЗП(ПТ)О обґрунтовано в ряді монографічних [4; 5] та дисертаційних досліджень [6; 7], інших наукових публікаціях. Аналіз та синтез зазначених досліджень, а також вивчення різних типологій педагогічних моделей [8] дає змогу прийти до висновку, що характер взаємодії педагогічного феномену, що досліджується, а саме – консультування з молодіжного підприємництва, відповідає характеристикам структурно-функціональної моделі, в яких може бути поданими не лише компоненти формування підприємницької компетентності учнів закладів П(ПТ)О та їх взаємозв'язки, але й їх функціональна зорієнтованість.

Література

1. Матукова Г. І. Теоретико-методологічні засади розвитку підприємницької компетентності у майбутніх фахівців економічного профілю : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 670 с.
2. Стрельников М. В. Розвиток підприємницької компетентності магістрантів з управління та адміністрування : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Полтава, 2017.
3. Ткаченко М. В. Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018.
4. Підготовка учнів ПТНЗ до планування й реалізації професійної кар'єри: теорія і практика : монографія [Алексеева С. В., Закатнов Д. О. та ін.] ; за заг. ред. Д. О. Закатнова. К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014.
5. Система консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: монографія [Алексеева С. В., Величко Н. О., Єршова Л. М. та ін.]. Житомир: «Полісся», 2019.
6. Біскуп В. С. Кар'єрна компетентність студентської молоді: соціологічний аспект : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04. Львів, 2017. 20 с.
7. Клименко М. М. Розвиток кар'єрної компетентності майбутніх інженерів-механіків з експлуатації машин та механізмів у технічних університетах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 20 с.
8. Лодатко Є. Педагогічне моделювання: монографія. Київ: Видавництво Богдан, 2022. 206 с.

ЗАСЛАВСЬКА СВІТЛАНА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ БУДІВЕЛЬНИКА

У повоєнний період в Україні, звичайно, дуже швидко розвиватиметься будівництво, особливо зруйнованих громадянських та житлових об'єктів. Водночас, відомо, що будівництво є одним із серйозних джерел забруднення навколишнього середовища. На будівлі нині припадає 40 % світового енерговикористання, і вони виробляють понад третину глобальних викидів парникових газів. Ці впливи визнаються та враховуються при проектуванні та в технологіях, що знижують вплив будівель на навколишнє середовище [1].

Негативний вплив сектора будівництва є результатом виробництва та переробки будівельних матеріалів, а також самого процесу будівництва та експлуатації будівель. Зважаючи на це, екологічні методи будівництва є критичною частиною глобальної боротьби проти зміни клімату та захисту навколишнього середовища.

Рішення цієї проблеми лежить в площині застосування «зелених технологій», основні функції яких полягають у забезпеченні: якості зовнішнього середовища; комфорту внутрішнього середовища; утилізації відходів; зменшення викидів в атмосферу газів, що спричиняють парниковий ефект; раціонального водовикористання; збільшення частки відновлюваних джерел енергії при експлуатації та обслуговуванні будівель; безпечності життєдіяльності.

У лабораторії професійних технологій Інституту професійної освіти НАПН України протягом останніх років проводяться дослідження щодо розробки екологічних технологій для виконання будівельних робіт, зокрема облицювальних.

Встановлено, що екологічні вимоги при виконанні облицювальних робіт включають три групи:

- 1) **організаційні**, покликані, по можливості, максимально зберігати зелені насадження, що знаходяться на будівельному майданчику, зберігати та повертати зворотню тару від плитки постачальнику;
- 2) **технологічні**, націлені на використання екологічно чистих матеріалів, застосування інноваційних маловідходних та безвідходних технологій;
- 3) **особистісні**, що передбачають наступне: відходи та сміття скидати з будівель та споруд тільки з використанням закритих лотків та бункерів-накопичувачів; не виливати залишки розчинників на землю та не закопувати технічні відходи, наприклад, цементний розчин у землю; не засипати сміттям кореневі шийки та стовбури дерев, що ростуть на будівельному майданчику тощо.

При навчанні майбутніх облицювальників-плиточників слід формувати у них екологічну компетентність при вивченні конкретних тем програми та курсу в цілому. Тим часом до чинного нормативного документа професійної (професійно-технічної) освіти СП(ПТ)О 7132.F 43.33-2017 *Лицювальник – плиточник 3-7 розряду* [2] не включена в програму як окрема тема «Екологія». Зазначена проблема не розглядається при навчанні окремим технологіям із виконання облицювальних робіт. До переліку ключових компетентностей не включена екологічна.

Тобто на часі – перегляд існуючих нормативних документів та розробка нових з урахуванням екологічних вимог, екологічна сертифікація будівельних матеріалів та технологій, екологічне виховання майбутніх будівельників.

Література

1. Gibberd, J. Green Building Technologies. In: Yang, P. (ed.). *Cases on Green Energy and Sustainable Development*. Hershey, PA: IGI Global, 2020. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-8559-6>
2. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти СП(ПТ)О 7132.F 43.33-2017 *Лицювальник-плиточник 3-7 розрядів*. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 13 листопада 2017 р. № 1465. *Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України*. URL: <http://surl.li/melwa>

КАЗАЧІНЕР ОЛЕНА, БОЙЧУК ЮРІЙ, ГАЛІЙ АЛЛА

Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди (м. Харків)

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У збройних конфліктах питання збереження закладів освіти як безпечного простору є надзвичайно гострим. Під час військових дій та ще тривалий час після їх закінчення заклади освіти в Україні працюватимуть у нових для себе вимогах до збереження освітнього середовища [1].

Безпечне освітнє середовище забезпечує наявність безпечних умов навчання та праці комфортну міжособистісну взаємодію, сприяючи емоційному благополуччю учнів, педагогів та батьків відсутність будь-яких проявів насильства та наявність достатніх ресурсів для їх запобігання.

Питання створення безпечного освітнього середовища як простору для розвитку особистості було предметом наукових пошуків таких вітчизняних науковців, як: В. Іорданова, Н. Москвіна, О. Косигіна, Д. Князькіна, І. Подтиканин, Г. Васянович, С. Борисова та інших.

Однією з відомих організацій, яка виконує завдання створення безпечного простору для дітей, що пережили або переживають психотравмуючі ситуації, є Early Starters International [2].

ESI розробила 18 безпечних просторів для дітей раннього віку: 7 – у Молдові, 7 – в Ізраїлі, 2 – у Празі, один – у Львові, Україна, та один у Кракові, Польща. Співробітники, переважно жінки-біженки з України з відповідним досвідом, отримують професійний розвиток та підтримку у вирішенні викликів, які виникають. Безпечний простір для маленьких дітей також є базою, де організуються громадські заходи для матерів, такі, як сімейні відвідування музеїв або походи, а також додаткові послуги, такі, як юридичні консультації та вивчення мови. Зараз ця організація налічує 50 співробітників, більшість із яких – матері-біженки з України. Понад 5000 дітей відвідали безпечні місця, запроваджені організацією, і тисячам сімей надано необхідні послуги. Щодня приблизно 500 дітей приєднуються до цієї діяльності та користуються освітніми та соціальними послугами, які вони надають. Більш детально з діяльністю організації Early Starters International можна ознайомитися за посиланням [3].

Як відомо, одним із дієвих та найбільш безпечних інструментів роботи з дитиною та допомоги у розв'язанні її проблем, у тому числі пов'язаних зі стресом, страхами, депресивним станом тощо, є казкотерапія.

Так, в онлайн-форматі на платформі Zoom проведено майстер-клас зі створення терапевтичної або психокорекційної казки. Було представлено різновиди казок (за Т. Зінкевич-Євстигнєвою), прийоми, що використовуються під час створення казки, її алгоритм (за Р. Ткач). За цим алгоритмом учасники майстер-класу мали можливість покроково створити власну казку для дітей та представити її. Здебільшого казки виявилися цікавими, порушували різноманітні проблеми дітей та пропонували їх розв'язання. Якщо виникала необхідність, то казку можна було переробляти або доопрацювати, намалювати ілюстрації, створити завдання для роботи над авторським твором. Майстер-клас відбувся в інтерактивній формі, у форматі співпраці.

Таким чином, можна дійти висновку про те, що у зв'язку з останніми подіями в Україні (зокрема, тривалий воєнний стан) створення безпечного освітнього середовища в закладах освіти наразі постає однією з ключових проблем сьогодення та потребує пошуків шляхів розв'язання.

Однією з відомих організацій, яка виконує завдання створення безпечного простору для дітей, що пережили або переживають психотравмуючі ситуації, є Early Starters International.

Було представлено власний невеликий практичний досвід співпраці з організацією Early Starters International у контексті підготовки фахівців, що працюють із дітьми, що пережили або переживають психотравмуючі ситуації, зокрема майстер-клас зі створення терапевтичної або психокорекційної казки, оскільки казкотерапія є одним із дієвих та найбільш безпечних інструментів роботи з дитиною та допомоги у розв'язанні її проблем, у тому числі пов'язаних зі стресом, страхами, депресивним станом тощо.

Література

1. Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки. URL: <http://surl.li/jloju>
2. Early Childhood Safe Spaces. Ukraine. URL: <https://www.earlystarters.org/>
3. Ukraine Emergency Response – Early Childhood Safe Spaces. URL: <http://surl.li/mspch>

КЛИМЕНКО МАРИНА

Національний транспортний університет (м. Київ)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ДО КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Цивілізаційні виклики сучасного етапу вітчизняного державотворення актуалізують необхідність вираження громадянами активної світоглядної позиції, виявлення підприємницьких якостей з метою відновлення національної економіки України, тобто максимального зосередження зусиль на здійсненні істотного внеску в соціально-економічний поступ, зокрема досягнення успіху у професійній діяльності, створення сприятливих умов для кар'єрного зростання й успішної підприємницької діяльності на засадах економічної свободи. Саме трансформація суспільної громадянської позиції і суттєві зрушення в свідомості громадян щодо їхньої активної участі у соціально-економічному і духовному зростанні соціуму забезпечать відновлення й перебудову Української держави. У зв'язку з цим актуальності набувають дослідження, зорієнтовані на вивчення та формування кар'єрних орієнтацій молоді, що, певною мірою, обумовлюють соціально-економічний поступ країни.

Суспільна значущість і доцільність досліджень проблемних питань, що розкривають різні аспекти розвитку кар'єри, в українському науково-освітньому просторі увиразнюється необхідністю повоєнного відновлення економіки, реалізацією ідей функціонування суспільства сталого розвитку. У перші десятиліття XXI століття в країнах, де відбувається перехід від індустріального суспільства до інформаційно-технологічного суспільства сталого розвитку, суспільства знань, учені відмічають кардинальні світоглядні зміни в розумінні понять «кар'єра», «кар'єрні орієнтації», «професійна кар'єра», «кар'єрна компетентність», «кар'єрний розвиток». Наразі трансформується не тільки визначення сутності кар'єри, а й видозмінюється індивідуально-особистісне ставлення майбутніх фахівців до означеного феномена. Явища, які у XX ст. розглядали з позицій кар'єризму і тлумачили, як девіантний прояв людської поведінки, натеper усвідомлюють як показники ефективного розвитку людини, фактор поліпшення соціально-психологічного клімату, підвищення конкурентоспроможності фахівця, організації.

У зарубіжних країнах вивчення феномена кар'єри розпочалося ще у 20-ті роки минулого століття, а в 70-ті – феномен кар'єри набув масового обговорення, про що свідчать численні публікації у зарубіжних виданнях, як-от: *Journal of Vocational Behavior*, *Journal of Career Development*, *Journal of Management Development Quarterly*, а також відкриття відділень кар'єри в Академії Управління США та Американському товаристві тренування і розвитку.

Певні зрушення спостерігаємо і в українському дискурсі. З початку XXI ст. у вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях паралельно вживаються терміни «професійне становлення», «професійний життєвий шлях», «професійна самореалізація», «професійна діяльність», «кар'єра», «професійна кар'єра», «розвиток професійної кар'єри», «кар'єрний розвиток». При цьому поняття «кар'єра» характеризується унікальним лексико-змістовим наповненням. У суспільстві викристалізовується позиція, що фахівець, який «робить кар'єру», – це особистість, зорієнтована на реалізацію власного професійного потенціалу і життєвого досвіду. Відтак кар'єра стає важливим показником життєвого і професійного успіху, свідченням досягнення бажаного статусу й відповідного рівня та якості життя, самореалізації в ньому. Вибір кар'єри, кар'єрні орієнтації людей проявляються у пізнанні, сприйнятті й позиціонуванні ними матеріальних і духовних цінностей. Їхній вибір та світоглядна позиція зумовлені культурними й соціально-економічними традиціями, що склалися у конкретному суспільстві.

На державному рівні затверджено низку законодавчих актів та нормативно-правових документів, а саме: Закон України «Про зайнятість» (2013) [1], «Порядок надання послуг з професійної орієнтації осіб» (2020) [2], «Порядок надання соціальних послуг суб'єктам ринку праці кар'єрними радниками, спеціалізованими кар'єрними радниками, консультантами по роботі з роботодавцями» (2023) [3] тощо, однак у їх змісті

поняття кар'єра, кар'єрні орієнтації, стратегія кар'єрного розвитку не вживається взагалі. Отже, пріоритетним лишається напрям професійної орієнтації, а будь-які спроби розвивати кар'єрну орієнтацію заперечуються.

На нашу думку, такі явища є вагомою причиною, по-перше, стримування розвитку та функціонування системи кадрового забезпечення в державі; по-друге, відсутності ефективної системи моніторингу потреб суспільства і держави у фахівців із відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки; по-третє, недосконалості механізму формування державного замовлення на підготовку фахівців, а також збалансованої системи управління професійною орієнтацією молоді, об'єктивних принципів її відбору і навчання, по-четверте, повільних темпів упровадження сучасних технологій професійного розвитку; по-п'яте, недостатнього застосування наукових підходів, результатів наукових досліджень у формуванні та реалізації державної кадрової політики.

Соціально-економічні перетворення спонукають до перегляду та переосмислення самоцінності, рівня набутих компетентностей, визначення стратегій підготовки до реалізації професійної кар'єри. Сучасний прогрес суспільства, виробництва, економіки України означає необхідність оволодіння «засобами інтелектуального виробництва», незалежно від обраної професії. В системі вищої освіти поступово утверджується нова освітня парадигма, трансформована з економічно розвинених країн світу, де формою власності, джерелом прибутку є «спрямований інтелект, тобто здатність набувати і застосовувати знання» [4]. Однак реалії педагогічної практики засвідчують фрагментарність реалізації парадигмальних ідей у системі вищої освіти.

Відтак важливими категоріями для формування професійних і кар'єрних орієнтацій кожної людини, про які не згадується у Державному стандарті професійної підготовки майбутніх фахівців, є обдарованість, захопленість і моральна відповідальність. У цьому контексті кар'єрну компетентність позиціонуємо як стійке утворення, що визначає професійний шлях людини, зумовлюється ціннісними орієнтирами та відповідними світоглядними пріоритетами у визначенні й моделюванні кар'єрної траєкторії. Функцію кар'єрних орієнтацій пояснюємо розумінням їх сутності як внутрішнього джерела кар'єрних цілей людини, що мають понад-часову особистісну й професійну значущість.

На основі теоретичного аналізу наукових публікацій, навчально-методичного забезпечення, результатів педагогічних спостережень і переосмислення практичного досвіду ЗВТО встановлено, що розвиток кар'єрної компетентності характеризується власною динамікою. Основними чинниками, які впливають на зростання рівнів розвитку кар'єрної компетентності, визначаємо такі: соціально-психологічні реалії, що обумовлюють професійні інтереси, ціннісні орієнтації студентів щодо перспектив їхнього професійного і кар'єрного розвитку; індивідуально-особистісні уявлення про професійний успіх, ставлення і переконання студентів технічних навчальних закладів щодо інженерної діяльності, опанування відповідних знань, набуття професійних умінь і навичок; мотиваційно-ціннісна спрямованість майбутніх інженерів-механіків до безперервного саморозвитку і самовдосконалення; узгодженість об'єктивних наукових відомостей, які засвоюють майбутні фахівці їхнім суб'єктивним уявленням та їхня відповідність світоглядним переконанням і позиціям викладачів, утвердження суб'єктно-діяльнісного компонента кар'єрної компетентності; самооцінка і самоідентифікація студентами себе як творчих фахівців інженерних спеціальностей; цілісна зорієнтованість освітнього процесу професійної підготовки майбутніх інженерів-механіків у технічних університетах на розвиток кар'єрної компетентності як інтегративного особистісно-професійного новоутворення, залучення студентів до прогнозування кар'єри, планування і вибудовування її як процесу самопізнання, самооцінки, саморозвитку і самовдосконалення; узгодження цільових настанов і завдань у викладанні навчальних курсів циклів гуманітарних, соціально-економічних дисциплін, загально-професійної, професійної та практичної підготовки, виконання індивідуальних навчально-дослідницьких проєктів, посилення реалізації ідей інтердисциплінарності, компетентісно-діяльної та практичної спрямованості освітнього процесу професійної підготовки майбутніх інженерів; наявність сприятливого ціннісно-емоційного середовища для підготовки майбутніх інженерів-механіків до реалізації кар'єри; інші фактори, зокрема індивідуально-особистісні якості.

Узагальнення отриманих результатів наукового аналізу проблем професійної підготовки інженерів і сучасних вимог до такої підготовки приводить до висновку: традиційна професійна підготовка майбутніх інженерів потребує вдосконалення щодо розвитку кар'єрної компетентності студентів, що активізує їхню пізнавальну діяльність, посилюючи динаміку набуття професійно значущих якостей, а також забезпечуватиме готовність до самореалізації, позитивно впливаючи на процес їхнього особистісно-професійного становлення та кар'єрного зростання.

Література

1. Закон України «Про зайнятість». URL: <http://surl.li/mgtzpj>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання послуг з професійної орієнтації осіб». URL: <http://surl.li/mgtzps>
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання соціальних послуг суб'єктам ринку праці кар'єрними радниками, спеціалізованими кар'єрними радниками, консультантами по роботі з роботодавцями». URL: <http://surl.li/mgtzpz>
4. Falkenberg Steven, «Factors in Employee Motivation / Satisfaction», Eastern Kentucky University, 1997. URL: <http://surl.li/mguab>

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПЕДАГОГА У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ЧАС

Події останніх років, пов'язані з війною, виснажили емоційні резерви багатьох людей через загрозу безпеці й стабільності, постійний страх за своє життя та життя близьких. Така ситуація призвела до депресії велику кількість людей. Не виключенням є і педагогічні працівники. Оскільки робота педагога надзвичайно емоційна, то часто супроводжується стресами. Вони зазвичай пов'язані з психологічними навантаженнями, постійною відповідальністю, великою кількістю обов'язків, дисципліною і поведінкою здобувачів освіти, напруженим графіком роботи, надмірними вимогами системи освіти, авторитарністю керівництва, складною ситуацією в суспільстві тощо. Постійні стреси у повсякденній роботі педагогів, сприяють ряду негативних наслідків в роботі, впливаючи на добробут, задоволеність роботою та відданість справі, а, отже, і на якість виконаної ними роботи й часто до професійного вигорання.

В дослідженнях з соціальної та організаційної поведінки стверджується, що добробут працівника можна підтримувати за допомогою трьох ключових систем: особистих ресурсів працівників, соціальної підтримки з боку колег та керівників, а також організаційної підтримки, заснованої на впровадженні працевлаштуваннями справедливих та прозорих систем, що пропонують навчання для розвитку тощо [1; 2]. Основна увага приділяється особистим ресурсам, які працівники можуть використовувати для управління емоційними проблемами та факторами стресу, щоб вони не чинили негативного впливу на їхній добробут та роботу. Зокрема, підвищення одного з ключових ресурсів особистості праці – життєстійкості [3]. Під стійкістю розуміють здатність справлятися з труднощами й оволодівати від них [4; 5]. Стійкість розуміється як один з особистих ресурсів працівників – поряд з ефективністю, оптимізмом та надією – який дозволяє їм почуватися добре і добре працювати [6].

Емоційна стійкість важлива для педагога, оскільки вона допомагає краще впоратися зі стресом та емоційними труднощами, які можуть виникнути в роботі з учнями та батьками. Забезпечити емоційну стійкість допоможуть наступні практики:

- Спостереження за своїми власними емоціями й реакціями. Розуміння того, як людина реагує на певні ситуації, може допомогти їй контролювати свої емоції.
- Здорове харчування, фізичні вправи та здоровий сон. Фізичне здоров'я має велике значення для психічного здоров'я.
- Медитація, йога або глибоке дихання. Це може допомогти розслабитися та знизити рівень стресу.
- Розвиток емоційного інтелекту допоможе краще розуміти й керувати своїми власними емоціями та взаємодіяти з емоціями інших.
- Спілкування з колегами та друзями про свої думки та емоції. Підтримка з боку інших людей може бути дуже корисною.
- Постійне навчання і саморозвиток допоможе бути впевненим у своїй роботі й знизить рівень стресу, пов'язаний з невпевненістю.
- Вміння вирішувати конфлікти з учнями, батьками й колегами знизить стрес та напругу.
- Регулярний відпочинок й заняття улюбленими справами.

Стабільний емоційний стан і здоров'я допомагають ефективніше впоратися з емоційними викликами, з якими педагог стикається в роботі.

Дослідження соціології та психології праці підтверджують думку про те, що стрес, пов'язаний з роботою, можна пом'якшити за допомогою емоційного інтелекту, який дозволяє працівникам ефективно управляти своїми емоціями, що, своєю чергою, сприяє розвитку емоційної стійкості [7; 8]. Емоційний інтелект – це здатність поєднувати мислення і почуття для прийняття оптимальних рішень, що є ключем до успішних відносин із самим собою та іншими. Емоційний інтелект, як і стійкість, вважається навичкою, що розвивається [9]. Логіка аргументу полягає в тому, що, розвиваючи емоційний інтелект, тобто здатність розпізнавати та ефективно керувати емоціями, пов'язаними з роботою, працівники можуть краще впоратися з емоційними ситуаціями, з якими вони стикаються на роботі, та легше відновлюватись після переживання цих проблем.

Емоційний інтелект педагога виявляється особливо важливим під час війни, коли здобувачі освіти можуть переживати стрес, тривогу, страх, іноді втрату близьких, та інші емоційні труднощі. Емоційний інтелект корелюється з академічними досягненнями, покращенням здоров'я, міцнішими стосунками, більшою самоефективністю та покращенням якості життя. Розвиток навичок емоційного інтелекту має вирішальне значення для успіху в освіті для людей різного віку. Для учнів: підвищує самосвідомість; сприяє прийняттю позитивних рішень; зменшує стрес, тривожність і депресію; підвищує життєві навички; виховує підтримувальну дружбу; заохочує співпереживання. Роль емоційного інтелекту педагога у воєнний і повоєнний період є надзвичайно важлива, як для нього самого, так і учнів з якими він працює. Зростає роль емпатії в діяльності, педагог повинен бути здатний співчувати та розуміти емоції своїх учнів. Важливо виявляти розуміння і підтримку учнів, які переживають труднощі. Необхідною навичкою є здатність контролювати свої емоції,

щоб бути стабільним джерелом підтримки для учнів, а паніку і страх потрібно залишати поза межами аудиторії. Як і педагогу, так і учням потрібно навчатись стратегій самоуправління в стресових ситуаціях, адаптуватися й відновлюватися після труднощів. Важливо відкрито спілкуватися з батьками та учнями, надавати інформацію про доступні ресурси та підтримку, також слухати учнів, які хочуть поділитися своїми думками та враженнями. Для вирішення складних ситуацій доцільно співпрацювати з іншими педагогами, психологами, щоб забезпечити комплексну підтримку для учнів.

Для розвитку розвитку емоційного інтелекту, в межах освітнього процесу, ми пропонуємо використовувати вправи: «Відображення почуттів», «Зрозумій іншого», «Внутрішній голос», «Дзеркальне відображення суджень», «Хто ти?», «Передача почуттів», «Список емоцій», «Геометрична фігура» [10].

Емоційний інтелект педагога є ключовим елементом підтримки учнів під час війни та повоєнний час, оскільки він може сприяти розвитку сильних відносин, психологічної стійкості та навичок саморегуляції, що допомагають учням подолати стрес та труднощі.

Література

1. Aldamman K., Tamrakar T., Dinesen C., Wiedemann N., Murphy J., Hansen M., . . . Vallières F. (2019). Caring for the mental health of humanitarian volunteers in traumatic contexts: The importance of organisational support. *European Journal of Psychotraumatology*, 10(1), 1–12. URL: <https://doi.org/10.1080/20008198.2019.1694811>
2. Roodbari H., Axtell C., Nielsen K., Sorensen G. (2022). Organisational interventions to improve employees' health and wellbeing: A realist synthesis. *Applied Psychology*, 71, 1058–1081. URL: <http://surl.li/mgubf>
3. Luthans F., Vogelgesang G. R., Lester P. B. (2006). Developing the psychological capital of resiliency. *Human Resource Development Review*, 5(1), 25–44. URL: <https://doi.org/10.1177/1534484305285335>
4. Rajan-Rankin S. (2014). Self-identity, embodiment and the development of emotional resilience. *British Journal of Social Work*, 44(8), 2426–2442. URL: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct083>
5. Tucker P. (2021, July 22). What is resilience? *Psychiatric Times*. URL: <http://surl.li/mguau>
6. Youssef-Morgan C. M., Dahms J. P. (2017). Developing psychological capital to boost work performance and well-being. In Burke R. J., Page K. M. (Eds.), *Research handbook on work and well-being* (pp. 332–350). Edward Elgar.
7. Durán A., Extremera N., Rey L. (2004). Self-reported emotional intelligence, burnout and engagement among staff in services for people with intellectual disabilities. *Psychological Reports*, 95(2), 386–390. URL: <http://surl.li/mguax>
8. Extremera N., Mérida-López S., Sánchez-álvarez N., Quintana-Orts C. (2018). How does emotional intelligence make one feel better at work? The mediational role of work engagement. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(9), 1–13. URL: <https://doi.org/10.3390/ijerph15091909>
9. Pérez-González J.-C., Saklofske D. H., Mavroveli S. (Eds.). (2020). *Trait emotional intelligence: Foundations, assessment, and education*. Frontiers Media SA. URL: <https://doi.org/10.3389/978-2-88963-773-7>
10. Vasylyshyn Kovalchuk, Ivan Prylepa, Oleksandra Chubrei, Inna Marynchenko, Vitalii Opanasenko, Yevhenii Marynchenko. (2022). Development of Emotional Intelligence of Future Teachers of Professional Training. *International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE)*, 14(1): 39-51. DOI: 10.9756/INT-JECSE/V14I1.221006

КОСТЮЧИК АНДРІЙ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФЕРМЕРІВ: КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПРОГНОСТИЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах світової фінансової кризи, викликів, що постали перед Україною у зв'язку з військовою агресією РФ, формування і розвиток економічних знань, умінь, економічної свідомості та економічного мислення кожного члена суспільства є одним із визначальних завдань педагогічної науки і педагогічної практики: економічні знання та вміння наших громадян, фахівців є тією рушійною силою, яка здатна подолати наслідки економічної кризи, викликаною війною. Саме ці, ці знання та вміння є необхідними критеріями для прагматичного оцінювання кожною людиною свого власного економічного стану та започаткування результативних дій щодо його покращення.

Варто зазначити, що неодмінною умовою соціально-економічного розвитку суспільства є подальше зростання і підвищення ефективності агропромислового виробництва, повне задоволення потреб населення у сільськогосподарській продукції. Задля виконання стратегічних завдань розвитку агропромислового комплексу країни вагомим чинником стають фермери – власники (або орендарі) земельних угідь, які ведуть своє господарство сім'єю та/або з використанням найманої робочої сили. Згідно освітньо-професійної програми «Організація і технологія ведення фермерського господарства» (спеціальність 201 Агрономія) здобувачі готуються не тільки для самостійного ведення фермерського господарства: вони можуть очолювати підприємств, орендно-розрахункові виробничі підрозділи і працювати виконавцем технологічних процесів із виробництва продукції сільського господарства. Випускники – бакалаври з організації і технології ведення фермерського господарства – мають вміння виконувати комплекс робіт, володіти сукупністю компетентностей, що дозволяють виробляти якісну продукцію, інколи і рослинництва, і тваринництва.

Природно, ці фахівці повинні мати ґрунтовну економічну підготовку. Зокрема, на завершення опанування освітньо-професійної програми вони мають знати: основи ринкової економіки; ціни та ціноутворення;

оплату праці; орієнтуватися в питаннях економічного життя країни, пояснювати сутність, аналізувати, узагальнювати та науково оцінювати економічні процеси та явища; виявляти їх протиріччя, встановлювати фактори розвитку і застою в господарстві; характеризувати важливі економічні показники (продуктивність, собівартість тощо); виокремлювати зв'язки (прямі й опосередковані) між економічною діяльністю людей, матеріальним виробництвом й іншими сторонами суспільного життя; аналізувати вплив на економіку політичних, культурних та інших факторів; демонструвати вміння розробляти бізнес-план, вивчати стратегію фінансування.

Інтегративний комплекс щойно вказаних складників економічної підготовки (сукупність економічних знань, практичних умінь, досвіду, економічної культури та мислення, наявність стійкої потреби й інтересу до професійної економічної діяльності) і визначають зміст економічної компетентності майбутнього бакалавра з організації і технології ведення фермерського господарства. Натомість аналіз освітньої практики свідчить, що наразі існує нагальна необхідність у перегляді узвичаєних, усталених підходів і зміні стереотипів у професійно-економічній підготовці майбутніх фахівців з організації і технології ведення фермерського господарства, оскільки тільки спеціаліст із високим творчим потенціалом, умотивований до активної виробничої діяльності, глибокого аналізу фінансово-господарського стану підприємства, постійного професійного самовдосконалення зможе забезпечити конкурентоспроможність свого підприємства. Тут вартує погодитися з С. Стеблюк, яка наголошує: «Сьогодні існує необхідність у перегляді традиційних підходів і зміні стереотипів в економічній підготовці майбутніх фахівців, оскільки тільки спеціаліст із високим рівнем професіоналізму зможе бути конкурентоспроможним, здатним до активної роботи, глибокого аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, постійного професійного самовдосконалення».

Науково-теоретичними основами розв'язання завдання обґрунтування педагогічних умов та розроблення докладної методики цілеспрямованого розвитку економічної компетентності майбутніх бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства вважаємо праці учених, які досліджували концепцію компетентнісного підходу в професійній освіті (С. Амеліна, А. Ашерів, В. Бадер, Л. Базель, І. Бех, В. Биков, Д. Гельфанова, Т. Герлянд, М. Головань, А. Грітченко, О. Гура, Р. Гуревич, Л. Єршова, С. Калашнікова, А. Каленський, В. Кручек, О. Овчарук, В. Онищенко, В. Орлов, Л. Петренко, Н. Побірченко, О. Пометун, Дж. Равен, О. Радкевич, О. Романовський), психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки фахівців-аграрників (І. Бендера, Л. Білан, І. Буцик, О. Васюк, Л. Вікторова, О. Вощевська, О. Джеджула, В. Дуганець, А. Дьомін, О. Дьомін, Н. Журавська, С. Заскалета, В. Ільїн, Л. Іщенко, Т. Іщенко, Д. Костюк, В. Манько, В. Мозговий, М. Пригодій, П. Решетнік, Я. Рудик, І. Сопівник, Р. Сопівник та ін.). Окремі аспекти формування та розвитку економічної компетентності учнів, студентів розглядали Д. Антонюк, Ю. Бицора, Т. Бурлаєнко, Г. Дмитренко, А. Завгородня, В. Ісакова, Г. Ковтун, Ю. Люлькова, О. Мартиненко, Н. Овсюк, В. Попов, П. Приступа, С. Стеблюк, О. Топузов та ін. Результати аналізу досліджень свідчать про недостатню розробленість теоретичних і методичних аспектів професійно-економічної підготовки майбутніх бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства. У практиці підготовки цих фахівців недостатня розробка означеної проблеми виявляється у: а) низькій сформованості у випускників здатностей ефективного здійснення економічної діяльності; б) надто обмеженому включенні в освітній процес сучасних методик і технологій розвитку економічних знань, умінь, економічного мислення студентів; в) відсутності конкретних науково-методичних рекомендацій педагогічним працівникам коледжів, задіяним до підготовки бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства, щодо проєктування змісту професійно-економічної підготовки цих фахівців, відбору інноваційних педагогічних технологій, сучасних методик задля цілеспрямованого розвитку економічних здатностей випускників програми.

Узагальнення наукових напрацювань із досліджуваної проблеми, аналіз тенденцій розвитку фахової передвищої освіти, сучасних практик підготовки бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства у коледжах дозволили виявити низку суперечностей, що потребують розв'язання, зокрема, між:

- об'єктивною потребою суспільства в ініціативних, інноваційних, економічно грамотних фахівцях з організації і технології ведення фермерського господарства, здатних творчо розв'язувати складні проблемно-виробничі завдання, надійно забезпечити конкурентоспроможність свого підприємства, і недостатнім рівнем підготовки бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства до професійно-економічної діяльності;

- зрослими потребами агропромислового комплексу у професійно компетентних, економічно свідомих, конкурентоздатних фермерах і недостатньою обґрунтованістю та розробленістю педагогічною наукою теоретичних і методичних основ професійно-економічної підготовки бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства на засадах інноваційної педагогіки;

- сучасними завданнями закладів фахової передвищої освіти щодо підготовки висококваліфікованих, всебічно розвинутих, економічно компетентних бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства та недостатньою підготовленістю педагогічних працівників до реалізації ідей компетентнісного підходу;

- усвідомленістю педагогічними працівниками аграрних коледжів необхідності цілеспрямованого розвитку економічної компетентності майбутніх бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства і обмеженістю існуючого науково-методичного та дидактичного забезпечення цього процесу.

Прогнозуємо такі шляхи розв'язання наголошених суперечностей:

- організація в закладі фахової передвищої освіти інноваційного освітнього середовища зі спрямованістю педагогічної діяльності викладачів на розвиток економічних знань, економічної свідомості, економічного мислення, а також економічної культури студентів;
- оптимізація змісту освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства за критеріями опанування студентами економічної діяльності;
- обов'язкова особистісна включеність кожного студента у розв'язання економічних ситуацій при проведенні практик, груповий обмін думками, ідеями щодо розв'язання конкретних економічних проблем на практичних заняттях;
- широка інтеграція елементів економічних знань з іншими фаховими дисциплінами (міжпредметні зв'язки);
- широке впровадження в освітній процес аграрних коледжів сучасних педагогічних технологій (проблемного навчання, технології навчального проєктування, імітаційно-ігрових технологій, кейс-технології, інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій тощо);
- залучення до програм підготовки майбутніх бакалаврів з організації і технології ведення фермерського господарства викладачів, майстрів виробничого навчання, виробничників, що мають практичний досвід професійно-економічної діяльності.

ЛАПА ОКСАНА

Інститут професійної освіти НАПН України, (м. Київ)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ВETERANІВ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Нинішня війна українського народу проти російських загарбників породжує безліч викликів перед нашою державою. Без сумніву, після перемоги українське суспільство буде зацікавлене не тільки у відновленні економіки та інфраструктури, але й у налагодженні повноцінного життя людського соціуму. Як зазначає міністерка у справах ветеранів Юлія Лапутіна, біля 10 % населення України (4-5 мільйонів осіб) стануть дотичними до ветеранських послуг після завершення війни [3].

До категорії причетних у першу чергу належатимуть комбатанти або учасники бойових дій, включно з пораненими та особами, які отримають інвалідність внаслідок війни. Також велику кількість дотичних осіб складатимуть члени родин та близькі люди ветеранів і героїв, які загинули, відстоюючи українську незалежність, територіальну цілісність і суверенітет. Українська держава та всі її інституції повинні забезпечити дотримання прав ветеранів війни та активно сприяти соціальній адаптації осіб, які повернуться з війни.

Під соціальною адаптацією, як правило, розуміється процес пристосування особи до умов певного соціального середовища, формування відповідної системи відносин із соціальними об'єктами, рольова пластичність поведінки, інтеграція людини у соціальні групи, прийняття норм і цінностей певного соціального середовища, освоєння стабільних соціальних умов і форм соціальної взаємодії [6]. Адаптація завжди пов'язана з прийняттям людиною різноманіття власних соціальних ролей, адекватним відображенням себе та своїх соціальних зв'язків. Соціальна адаптація вважається взаємообумовленими процесами пристосування особи до соціуму і задоволення потреб особистості у суспільстві. Найкраща відповідність рівня соціальних потреб людини і рівня їх задоволення забезпечує високий рівень соціальної адаптації.

Вік майбутніх ветеранів сьогоденної війни становитиме 25-45 років; це будуть потенційно соціально активні і працездатні люди, навіть ті, які матимуть певні обмеження по здоров'ю. Юлія Лапутіна також наголошує на тому, що ветерани з бойовим досвідом мають «прийти додому, в родину, інтегруватися в громаді, отримати можливість перенавчання на якусь цивільну спеціальність і потім працевлаштуватися» [1].

Таким чином, значну роль у соціальній адаптації ветеранів війни відіграватиме професійна адаптація як система заходів, метою яких є відновлення або вдосконалення професійних навичок засобами професійного навчання, надання інформаційних, консультаційних та профорієнтаційних послуг, що забезпечить інтеграцію у суспільство і конкурентоспроможність на ринку праці.

Професійна адаптація або перепідготовка, забезпечення зайнятості ветеранів є провідними умовами оптимального переходу з військової служби до цивільного життя. Українська держава бачить якісну та ефективну адаптацію більшості ветеранів до цивільного життя через професійну адаптацію: залучення до розвитку ветеранського підприємництва, створення програм для працевлаштування ветеранів, діяльність за регіональними напрямками соціальної адаптації.

Професійна адаптація може бути різноманітною: від короткострокових навчальних курсів, спрямованих на підвищення кваліфікації чи перепідготовку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти до отримання третього рівня вищої освіти.

Наразі реалізація заходів із професійної адаптації для ветеранів війни, військовослужбовців та членів їх сімей регулюється постановами Кабінету Міністрів України від 31 березня 2015 р. № 179 та від 21 червня 2017 р. № 432. Організація і проведення професійної адаптації здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та є безкоштовними для ветеранів.

На нашу думку, заклади професійної (професійно-технічної освіти) мають зіграти провідну роль у вирішенні питань професійної орієнтації, перепідготовки та працевлаштування ветеранів у ринкових умовах відбудови економіки України, адже сучасна професійна освіта поступово перетворюється на «інноваційну, інклюзивну, гнучку, доступну, престижну й привабливу для молоді та дорослих освітню підсистему, інтегровану в суспільно-економічні процеси» [4, с. 97].

Професійне навчання ветеранів війни може проходити за денною, вечірньою (змінною), очно-заочною, дистанційною, екстернатною формою навчання, з відривом і без відриву від виробництва, за індивідуальними навчальними планами.

Окрім цього, ветерани війни мають право на підтвердження відповідним офіційним свідоцтвом самостійно набутих знань, умінь, навичок за певною професією.

У нашій державі існує певний алгоритм підтвердження результатів неформального навчання. Він містить наступні кроки: 1) звернення до будь-якого державного центру зайнятості; 2) заповнення анкети самооцінювання за робітничою професією; 3) інформування особи про вимоги до кваліфікаційного рівня такої професії; критерії оцінювання, процедуру підтвердження кваліфікації; суб'єкта, який здійснює таке підтвердження; графік та орієнтовну вартість підтвердження кваліфікації (у разі відсутності пільг); 4) подання заяви та пакету необхідних документів; 5) самостійний вибір суб'єкта оцінювання із запропонованого списку; 6) проходження процедури підтвердження кваліфікації, яка визначає рівень професійних знань, умінь і навичок; 7) отримання свідоцтва або сертифікату державного зразка у разі успішного складання іспиту.

Існує перелік робітничих професій, за якими здійснюється підтвердження кваліфікації: кухар, зварник, охоронець, електрозварник ручного зварювання, продавець непродовольчих товарів, слюсар-ремонтник.

Таким чином, заклади професійної (професійно-технічної) освіти повинні забезпечувати максимальну професійну адаптацію ветеранів війни шляхом надання різноманітних освітніх послуг, сприяти оптимальній соціальній адаптації, швидкій реінтеграції ветеранів у цивільне мирне життя, що посилить повоєнне відновлення економіки і суспільного життя України.

Література

1. Лапутіна Ю. Це категорія потужних людей // *Радіо свобода*. URL: <http://surl.li/merce>
2. Лапа О.В. Роль практичного психолога у формуванні екологічної свідомості здобувачів професійної освіти. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: зб. матер. XVII звітної Всеукр. наук-практ. конф. (м. Київ, 27-30.03.2023 р.) / ІПО НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. К.: ІПТО НАПН України. URL: <http://surl.li/merci>
3. Лебедина О. В Україні після війни буде 4-5 млн. ветеранів – міністерка // *Дзеркало тижня (24 травня 2023 року)*. URL: <http://surl.li/mercl>
4. Медведенко Л. Реабілітація має бути доступна всім ветеранам // *Армія Inform*. URL: <http://surl.li/merco>
5. Професійна (професійно-технічна) освіта України: початок XXI століття: Енциклопедичне видання / За ред. Радкевич В.О. Житомир, «Полісся», 2021.937 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/733565/>
6. Тюптя Л.Т., Іванова І.Б. *Соціальна робота: теорія і практика*. Київ: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.

МАЙБОРОДА ЛЮДМИЛА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Перебування країни в умовах воєнного стану ускладнило професійну діяльність педагогічних працівників, додалися специфічні обов'язки й функції. В даних умовах педагогу необхідно не лише дотримуватись затвердженого плану і програми підготовки, але й враховувати реалії зовнішніх умов перебування, внутрішній психологічний стан і технічні можливості здобувачів освіти до навчання, контролювати і своєчасно надавати їм необхідну допомогу (організаційну, педагогічну, психологічну), швидко реагувати на динамічні зміни й поточний стан, корегувати навчальну діяльність й приймати рішення, а інколи вдаватись до нестандартних дій тощо. За таких умов актуальним стає впровадження в освітній процес змішаного навчання, що відповідно зумовлює збільшення самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників, яке потребує її організації.

С. Гончаренко зазначив, що педагогічна ефективність самостійної навчальної роботи здобувачів освіти залежить від якості керівництва нею педагогом. А, саме від якості: розробленої системи завдань й чітко визначеної мети; навчання здобувачів раціональним прийомом праці, інструктажу здобувачів перед виконанням завдань, спостереження за ходом роботи, своєчасної допомоги у подоланні труднощів і виправленні помилок, підведенні підсумків, аналізу і оцінювання результатів роботи [1]. В. Лозова відмічає: допомогу педагогами в оволодінні навчально-організаційними, навчально-інформативними і навчально-інтелектуальними вміннями, культурою читання, слухання, запису, запам'ятовування, зосередження уваги, пошуку інформації, раціональної організації часу; врахування потреб, інтересів, здібностей здобувачів [2]. Задля успішного виконання самостійної роботи здобувачами освіти Ю. Зінковський відзначає необхідність здійснення реального планування із врахуванням співвідношення аудіторної і самостійної роботи, контролю, створення

педагогами умов, мотивації, визначені зв'язку самостійної роботи із майбутньою професійною діяльністю, забезпечення навчально-методичної підтримки й індивідуальність завдань [3].

Отже, організація самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання потребує від педагога ретельної підготовки й охоплює організаційні, педагогічні і психологічні аспекти його професійної діяльності.

На нашу думку, методика організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання має складатись з чотирьох етапів: підготовчого, діагностичного, діяльнісного, контроль-аналітичного. На *підготовчому етапі* педагогічні працівники мають, відповідно до своєї навчальної дисципліни, професійної підготовки тощо:

- скласти і погодити навчально-методичну документацію з планування навчального процесу, проаналізувати розділи програми та визначити матеріал для самостійних робіт майбутніх кваліфікованих робітників;
- сформулювати мету, визначити форми, методи, здійснити відбір змісту, тривалість самостійних робіт тощо;
- підготувати необхідне матеріально-технічне та комплексно-методичного забезпечення самостійних робіт.

Діагностичний етап передбачає визначення готовності майбутніх кваліфікованих робітників до самостійної роботи в умовах змішаного навчання:

- технічна можливість здобувачів освіти до практичної реалізації самостійної роботи в он-лайн режимі;
- психологічна можливість здобувачів освіти виконувати самостійні завдання/роботи (самоорганізація, мотивація, тривожність тощо);
- знання, уміння і навички майбутніх кваліфікованих робітників необхідні для виконання самостійних робіт.

Діяльнісний етап полягає в проведенні педагогічними працівниками вступного і поточного інструктажів самостійної роботи, поетапного виконання завдань самостійної роботи майбутніми кваліфікованими робітниками, поточний контроль й коригування навчальної діяльності здобувачів освіти, навчальних завдань тощо.

Контрольно-аналітичний етап передбачає:

- оцінювання педагогічними працівниками виконаних самостійних робіт здобувачами освіти;
- рефлексію педагогічних працівників, щодо проведеної самостійної роботи.

Ретельна підготовка й організація самостійної роботи педагогічними працівниками є запорукою успішного виконання самостійних робіт майбутніми кваліфікованими робітниками в умовах змішаного навчання.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / вид. 2-ге, доп. й вип. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
2. Лозова. В.І. Самостійна робота // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с., С. 803.
3. Зеньковський Ю.Ф. Самостійна робота студентів // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с., С. 804.

ОРЛОВ ВАЛЕРІЙ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

КОНСУЛЬТУВАННЯ З КАР'ЄРИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Консультації із здобувачами професійної освіти у більшості випадків розпочинаються запитанням: «Що обрати – професійну кар'єру чи власний бізнес?» Надалі і консультант, і здобувач освіти обговорюють ситуативні питання щодо особливостей самозайнятості й успіху в підприємстві. Аналізуючи конкретні труднощі й ризики започаткування власної справи, консультант підводить здобувача освіти до висновку, що головне в започаткуванні й успішному провадженні власного бізнесу – це підприємницький підхід до вирішення проблем і розвиток сильних індивідуально-особистісних характеристик людини.

У більшості публікацій, в яких висвітлюється проблема підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності на заняттях з оволодіння основами підприємницької діяльності і фінансової грамотності, консультаціях з молодіжного підприємництва багато уваги приділяється саме пошуку відповідей на запитання: «У чому суть підприємницького підходу? Які ознаки підприємливого типу особистості? Чим відрізняється професійна кар'єра і підприємництво: що між ними спільного і в чому розбіжності? Яка роль підприємництва у професійній кар'єрі і чи можна знайти застосування сформованим підприємницьким якостям випускника закладу П(ПТ)О на виробництві? Як визначити свій тип особистості і як вирішити, куди рухатися далі?»

Багаторічний досвід і результати аналізу вітчизняних і зарубіжних досліджень свідчить, що сучасна парадигма у професійній освіті поступово змінюється. Вже не актуальною є проблема вибору «кар'єра чи підприємництво». Центральне місце займає питання формування уявлень про кар'єру у власне підприємницькій діяльності. Очевидним є твердження, що у кожного здобувача професійної освіти, який мріє про

успішну кар'єру має бути сформована така якість, про яку у вітчизняній професійній педагогіці тривалий час були лише негативні характеристики, або не згадувались взагалі – підприємливість (здатність особи втілювати задуми в життя, креативність, потяг до інновацій і вміння ризикувати, вміння генерувати продуктивні ідеї і реалізувати їх).

Не має значення, яку професію здобув випускник закладу П(ПТ)О – слюсар, будівельник, кухар, агент з організації туризму – підприємливість кожного з них – це очікувана якість для роботодавця і гарантія успішної кар'єри для самого фахівця. Кар'єрні орієнтації мають сенс, який людина хоче реалізувати на етапі вибору й здійснення свого професійного розвитку, це – індивідуальне поєднання і послідовність реалізації професійних задумів, пов'язані з навчанням, набуття досвіду роботи і його вдосконалення впродовж усього життя. У плануванні професійного майбутнього, прогнозуванні конкретних подій, встановленні цільових орієнтирів майбутні фахівці керуються, передусім, індивідуально-особистісною ієрархією кар'єрних орієнтацій, відображеної у свідомості особи.

Важливо зазначити, що соціально-економічна і політична нестабільність українського суспільства в умовах воєнного стану зумовлює зростання безробіття і падіння рівня життя населення. З-поміж причин економічної кризи вирізняється особлива складність ситуації вітчизняного ринку праці, технологічна застарілість виробництва, переважання традиційних моделей, методів і технологій економічного розвитку. Успішне подолання кризових явищ можливе, якщо в суспільстві сформується ціннісні пріоритети, узгоджені з новітніми європейськими стандартами. Одним з таких пріоритетів є ставлення до підприємництва, зокрема молодіжного підприємництва, як до визначального напрямку повоєнної відбудови і розвитку вітчизняної економіки, зростання добробуту громадян України.

Усвідомлення самої можливості будувати кар'єру, займаючись підприємництвом, ще не утвердилося у суспільстві, а відповідно і в системі професійної освіти, де поняття «кар'єра» і «підприємництво» десятиліттями мали негативне забарвлення і лише порівняно недавно стали сприйматися як важливі складові соціально-економічного розвитку суспільства. Ми усвідомлюємо, що подолання кризи на рівні суспільної свідомості – це набагато складніший і важливіший процес, ніж модернізація промислового виробництва. У зв'язку з цим особливу увагу зосереджуємо на важливості розвитку підприємницької і кар'єрної компетентностей, формуванні кар'єрних орієнтацій майбутніх фахівців у царині матеріального виробництва і духовного збагачення вагомих ціннісно-світоглядних орієнтирів пересічних громадян і суспільства загалом. Соціально-економічні чинники сучасного етапу цивілізаційного становлення незалежної Української держави зумовлюють громадян до вираження активної творчої позиції, вияву підприємницьких якостей, тобто максимального зосередження зусиль на здійсненні істотного внеску в соціально-економічний поступ, зокрема створення місць працевлаштування населення, досягнення успіху у професійній діяльності, створенні сприятливих умов для кар'єрного зростання і успішної підприємницької діяльності на засадах економічної свободи.

Відзначимо, що жодна модернізація і перебудова економіки країни не відбудеться, допоки не відбудуться зміни у суспільній свідомості в цілому й кожного громадянина зокрема щодо його активної участі в соціально-економічному і духовному зростанні соціуму. Від характеристик кар'єрних орієнтацій молоді залежать успіхи цивілізаційного поступу держави. На наше переконання, у процесі формування професійних і кар'єрних орієнтацій провідне місце має займати система професійної (професійно-технічної) освіти України. У зарубіжних країнах вивчення феномена кар'єри розпочалося у 20-ті роки минулого століття, а в 70-і – феномен кар'єри набув масового обговорення, про що свідчать численні публікації у зарубіжних виданнях (*Journal of Vocational Behavior, Journal of Career Development, Journal of Management Development Quarterly*), а також відкриття відділень кар'єри в Академії Управління США та Американському товаристві тренування і розвитку. Вчені розвинених країн Європейського Союзу і США аргументовано довели, що в цивілізованому світі мотивує людей до праці не стільки матеріальна винагорода, скільки внесок, який, на їхню думку, вони можуть зробити задля розвитку справи. Фахівець, який в своїх кар'єрних сподіваннях і з сформованими підприємницькими якостями отримує задоволення від своєї роботи. Йому легше долати проблемні ситуації. Він більш активно налаштований на особистісну самореалізацію.

Соціально-економічні перетворення спонукають до перегляду та переосмислення фахівцями самооцінки, рівня набутих компетентностей, визначення стратегій кар'єрного розвитку в обраному напрямі підприємницької діяльності.

Сучасний прогрес суспільства, виробництва, економіки України означає необхідність оволодіння «засобами інтелектуального виробництва», незалежно від обраної професії. В системі професійної освіти поступово утверджується нова освітня парадигма, трансформована з економічно розвинених країн світу, де формою власності, джерелом прибутку є «спрямований інтелект, тобто здатність набувати і застосовувати знання»³³. Однак реалії педагогічної практики засвідчують фрагментарність реалізації парадигмальних ідей у системі вітчизняної професійної освіти.

Відтак важливими категоріями для формування підприємницьких і кар'єрних орієнтацій кожної людини, про які не згадується у Державному стандарті професійної підготовки майбутніх фахівців, є обдарованість, захопленість і моральна відповідальність. Кар'єрні орієнтації у підприємницькій діяльності позиціонуємо як стійкі утворення, що визначають професійний шлях людини, зумовлюються ціннісними орієн-

³³ Falkenberg Steven, «Factors in Employee Motivation/ Satisfaction», Eastern Kentucky University, 2007. <http://surl.li/mguab>

тирами та відповідними світоглядними пріоритетами у визначенні й моделюванні професійної траєкторії. Функцію кар'єрних орієнтацій у підприємстві пояснюємо розумінням їх сутності як внутрішнього джерела життєвих цілей людини, що мають понадчасову особистісну й професійну значущість.

Серед типових психологічних проблем формування кар'єрних орієнтацій, професійного становлення сучасного підприємця загалом виокремлюємо неузгодженість ідеального й реального образу обраного сенсу життя, несприйняття ціннісних орієнтацій щодо успіху у підприємницькій діяльності в умовах ринкового середовища, неузгодженість реальної та ідеальної мотивації щодо самоактуалізації особистості в сучасних умовах, неадекватність самооцінки власних компетентностей³⁴. Вважаємо, що причиною такої неузгодженості є розбіжності між процесами розвитку професійної та підприємницької компетентності і кар'єрних орієнтацій, які за принципом наступності повинні бути взаємодоповнювати один одного. Сучасні роботодавці запозичують зарубіжні підходи до кадрової політики, пред'являючи вимоги до професійних і підприємницьких якостей співробітників на кожному ступені їх кар'єрного зростання. Тому в царині професійної педагогіки важливо врахувати вимоги часу і спрямовувати діяльність педагогів закладів П(ПТ)О на усунення таких розбіжностей у здобувачів професійної освіти. Актуалізувати підходи, які сприятимуть оптимальному плануванню кар'єр, раціональному визначенню досяжних цілей, об'єктивній оцінці рівня своїх можливостей, набутих кар'єрних, підприємницьких і професійних компетентностей.

ПАХОМОВ ІЛІЯ

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти», (м. Біла Церква)

МОЖЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень щодо професійного становлення особистості (Т. Березнюк, І. Зошій, В. Кулішов, І. Матійків, Н. Панчук, Н. Шетеля, С. Шевчук та інші) свідчить, що цей процес повинен постійно коригуватися відповідно до вимог ринку праці. Якщо здобута професія чи спеціальність не є актуальною на ринку праці, професійного становлення особистості не відбудеться. Тому метою нашого дослідження є аналіз можливостей професійного становлення працівника відповідно до вимог ринку праці м. Біла Церква (Київська область).

Біла Церква має значні можливості для професійного становлення особистості, бо є найбільшим містом у Київській області, значним економічним, культурним та освітнім центром Київщини, розташованим за 80 км на південь від Києва. Близькість до Києва, зручне транспортне сполучення, розвинута соціально-економічна інфраструктура в поєднанні з природними умовами надають місту значної інвестиційної та туристичної привабливості. Населення міста складає понад 200 тис. осіб, з них більшість (60 %) – працездатного віку, які потребують професійної самореалізації. Її вони можуть здійснити на одному з підприємств, організацій та установ міста різної форми власності. Так, у місті є близько 2 тис. малих підприємств, на яких працюють 24 тис. осіб (20 % осіб працездатного віку) та понад 10 тис. підприємців фізичних осіб (8 % осіб працездатного віку).

Також професійне становлення особистості може здійснюватися на одному з великих підприємств міста: ПрАТ «Росава», ТОВ «Інтер-ГТВ», ТОВ «Білоцерківський завод Трібо», ПАТ «Білоцерківський завод залізобетонних конструкцій», ТОВ «Білоцерківський домобудівельний комбінат», КП «Білоцерківбуд», ТОВ «Валтекс», ТОВ НВП «БілоцерківМАЗ», ДП «Білоцерківський завод Еталон», ПАТ НВФ «Ферокерам», ТОВ «СП Укрінтерм», ТОВ «Завод пакувального обладнання Термо-Пак», ТДВ «Білоцерківський кар'єр», ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», ТОВ «Біофарма», ТОВ «Маревен Фуд Європа», ТОВ «Білоцерківський молочний комбінат», ПАТ «Білоцерківський консервний завод», ДП ПАТ «Білоцерківський хлібокомбінат», КП «Білоцерківхлібопродукт», ПАТ «Білоцерківський вантажний авіаційний комплекс (КП БВАК)».

Крім промислових підприємств, можливості професійної самореалізації є і у державних організаціях та установах різних відомств: органах державної влади та місцевого самоврядування, установах Міністерства оборони України (насамперед у військових частинах), Міністерства юстиції України (управлінні юстиції, РАГСі, виправній колонії та органі пробації), Міністерства внутрішніх справ (органах поліції), Міністерства освіти та науки (25 закладах загальної середньої, 46 – дошкільної, 5 – позашкільної, 6 – вищої, 6 – фахової передвищої та 5 – професійної (професійно-технічної) освіти), Міністерства охорони здоров'я (12 закладах охорони здоров'я), інших міністерств та відомств. Цікаво, що багато органів та установ обласного підпорядкування розташовані саме у Білій Церкві, що дозволяє ставити питання щодо надання місту статусу адміністративного центру Київської області. Звичайно, така кількість роботодавців створює значну кількість вакансій, на які варто орієнтуватися, обираючи власний шлях професійного розвитку. Згідно інформації Білоцерківської філії Київського обласного центру станом на 01.09.2023 року роботодавці Білої Церкви проінформували центр зайнятості про наявність 488 вакансій, що становить лише 4 % від загальної кількості вакансій по Київській області.

³⁴ Walentyna Łozowiecka. Teoretyczne i praktyczne zasady kształtowania postaw konkurencyjnej zdolności jednostki / W.Łozowiecka /Edukacja i praca. Konteksty–wyzwania –antynomie. Bydgoszcz, 2008. – s. 247-256.

У структурі вакансій за видами економічної діяльності майже третина їх (28 %) пропонувалася на підприємствах промисловості, значна частина – у системі охорони здоров'я (12 %), торгівлі (8 %) та на транспорті (6 %). Незначна частина (3 %) вакансій – у сфері державного управління. У професійному розрізі найбільше вакансій пропонувалося для робітників з обслуговування та експлуатації устаткування та машин (13 %): швачка (6 %), верстатник (4 %), оператор (2 %), машиніст важкої техніки (1 %). Значна частка вакансій належать до сфери охорони здоров'я (12 %): лікарі (7 %), реабілітологи (2 %), медсестри (3 %). Також багато вакансій пропонувалася для кваліфікованих робітників з інструментом (11 %): електрик (4 %), автослюсар (3 %), слюсар-інструментальник (2 %), токарь (2 %). Деяку частку вакансій пропонували для працівників сфери торгівлі та послуг (6 %): продавець (4 %), вантажник (2 %); працівників автотранспорту: водій (6 %); працівників пенітенціарної служби: молодший інспектор відділів нагляду та охорони виправної колонії (3 %); інженер (2 %); кухар (2 %). Інші вакансії займали менше 1 % від загальної кількості вакансій по місту.

Таким чином, найбільше перспектив отримати роботу є у сфері промисловості, охорони здоров'я, торгівлі та транспорту. Здобути професії та спеціальності, які користуються попитом на ринку праці міста, можна у численних закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти.

Так, у 5 закладах професійної (професійно-технічної) освіти міста здобувачі можуть здобути такі професії, які допоможуть досягти професійного розвитку у сфері промислового виробництва (верстатник, електрик, токарь, верстатник широкого профілю, електрогазозварник, фрезерувальник, машиніст важкої техніки), будівництва (маляр, штукатур, столяр, муляр, плиточник) та сфері обслуговування (кухар, кондитер, офіціант, бармен, радіомеханік, автоелектрик, слюсар-електрик, автослюсар, водій). У 6 закладах фахової передвищої освіти міста бажаючі також можуть здобути професії та спеціальності, які мають відношення до промисловості (технолог легкої промисловості, технолог м'ясопродуктового виробництва, електроенергетик, слюсар-ремонтник, зварювальник, оператор холодильнокомпресорних установок), сфери обслуговування (поліграфіст, перукар, кравець, швачка, манікюрник, електрик, бухгалтер, автослюсар), сфери охорони здоров'я (медсестра, фельдшер, акушер, зубний технік, молодший ветеринар), сфери освіти (вчитель початкових класів, вихователь закладу дошкільної освіти, викладач образотворчого мистецтва, соціальний працівник). Значні можливості для професійного розвитку отримують і здобувачі вищої освіти. Її можна здобути у 6 закладах вищої освіти міста за спеціальностями: викладач закладу вищої освіти, психолог, менеджер, бібліотекар, архіваріус, юрист, економіст, страховий агент, соціальний працівник, аудитор, агроном, спеціаліст з садово-паркового та лісового господарства, геодезист та землепорядник, ветеринарний лікар, електро-енергетик, технолог харчового виробництва, еколог, гідробіолог, філолог, біотехнолог, маркетолог, ресторатор-готельєр.

Таким чином, у місті Біла Церква створені значні можливості для професійного розвитку особистості, який може відбуватися у численних державних, комунальних та приватних підприємствах, організаціях та установах різної форми власності, які пропонують бажаючим близько 0,5 тис. вакансій. Здобути професії та спеціальності, які користуються попитом на ринку праці міста, можна у численних закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти.

РЯБОВА ЗОЯ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У РЕАЛІЗАЦІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

В умовах трансформаційних перетворень, що обумовлені воєнним станом, відбуваються відповідні адаптаційні процеси життєдіяльності закладів освіти. Трансформаційні перетворення обумовлюють такі процеси як: формування та розвиток комунікаційної політики; інтенсивний розвиток людського капіталу; формування нової методології підготовки здобувачів освіти; розвиток системи замовлення на підготовку кваліфікованих робітників (узгодження потреб та запитів споживачів). Зазначені процеси, у своїй сукупності, являють собою певний вид соціальної технології, яка спрямована на виявлення ефективних засобів управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О). Саме технологічний підхід в управлінні ЗП(ПТ)О забезпечує оптимізацію та інтенсивність управлінської діяльності, підвищення її результативності.

Взагалі, вирішенню адаптаційних питань життєдіяльності ЗП(ПТ)О в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення сприятиме укладення певних договорів між стейкхолдерами та закладами освіти щодо реалізації певних проєктів. Такі договори укладаються в межах реалізації державно-приватного партнерства. Підкреслимо, що запровадження технології державно-приватного партнерства в професійній (професійно-технічній) освіті обумовлена низкою факторів і сприятиме: модернізації української системи освіти шляхом імплементації кращих зарубіжних практик в систему освіти й запровадження європейських норм та вимог; активізації спільної діяльності закладів освіти з державними та приватними секторами економіки для задоволення актуальних запитів держави, суспільства, особистості; підвищенню рівня конкурентоспроможності економіки шляхом формування кваліфікованого кадрового потенціалу для задоволення потреб суспільства, ринку праці; адаптації освітніх програм закладу освіти і строків навчання до особистісних освітніх потреб здобувачів та запитам ринку праці, що забезпечить стійку прибутковість [1].

Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти розглядаємо як поєднання спільних зусиль закладу освіти та приватних організацій щодо реалізації певних проєктів за результатами яких відбувається формування конкурентоспроможного фахівця [2]. У процесі державно-приватного партнерства в професійній освіті саме технологічний підхід сприятиме його успішній реалізації. Технологію державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти розглядаємо як поетапний процес за визначеними умовами взаємодії закладу освіти та приватних організацій з використанням відповідної моделі, що гарантує отримання соціально-значущого результату.

Зазначена технологія передбачає здійснення певних етапів, що є послідовними та взаємопов'язаними. Їх реалізація гарантує отримання запланованого результату. Це такі *послідовні етапи*: створення робочої групи щодо координації спільної діяльності; визначення та взаємоузгодження цілей спільної діяльності; розробка критеріальної основи діяльності (технологія менеджменту якості); розробка плану та програми спільної діяльності; командна взаємодія для досягнення цілей спільної діяльності; моніторинг та самомоніторинг результатів діяльності; отримання результатів, їх аналіз та інтерпретація (коригування за потребою); презентація результатів діяльності та перспективне моделювання подальшої спільної діяльності.

Використання технології державно-приватного партнерства в освіті забезпечує підвищення рівня конкурентоспроможності держави взагалі й рівня конкурентоспроможності ЗП(ПТ)О [3]. Під конкурентоспроможністю розуміють здатність країни (закладу) створити такі умови для діяльності бізнес-структур, які сприятиме постійному зростанню робочих місць, що забезпечить стійку прибутковість. Разом із тим, інтеграційні процеси в життєдіяльності українського суспільства обумовлюють необхідність розроблення різних механізмів державно-приватного партнерства в освіті та їх реалізацію. Такі механізми передбачають спільну діяльність державних та приватних секторів економіки. У наступних публікаціях ми розглянемо характеристики механізмів державно-приватного партнерства та технології їх реалізації в ЗП(ПТ)О.

Література

1. Радкевич В. Принципи розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в повоєнний час. *Professional Pedagogics*. 2022. Вип. 25. С. 104-1. doi:10.32835/2707-3092.2022.25.104-114.
2. Рябова, З. В. (2022). Модель державно-приватного партнерства у системі професійної освіти. *Інноваційна професійна освіта. Випуск 3(4): Професійна освіта для сталого розвитку: виклики в умовах воєнного стану, результати і перспективи: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (20 жовтня 2022 р.)*, 246-249. URL: <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/4/4>
3. Кравець С. Нормативно-правове забезпечення розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Professional Pedagogics*. 2022. Вип. 24. С. 127-3. doi:10.32835/2707-3092.2022.24.127-137.

СИНЧУК ІРИНА

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м.Вінниця)

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ З УРАХУВАННЯМ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО СТИЛЮ

В умовах стрімкої інтеграції України в міжнародний науково-освітній простір вивчення та викладання іноземних мов, особливо англійської, як мови міжнаціонального та ділового спілкування, є не лише складовою освіти, а й стає надзвичайно актуальною та необхідною потребою. Відповідно до загальноєвропейських рекомендацій Ради Європи, метою вивчення будь-якої іноземної мови є вільне спілкування нею, а вивчення граматики іноземної мови є невід'ємною частиною оволодіння нею. Проблема формування іншомовної граматичної компетентності вивчала низка вітчизняних науковців: О. Бігич, Н. Дмитренко, С. Ніколаєва, Н. Склярченко, І. Тригуб, М. Шемуда та багато інших. Серед зарубіжних дослідників проблеми формування іншомовної граматичної компетентності виділимо: Б. Артс, Е. Россітер, М. Свон, С. Торнбері та інші.

Цілі вивчення іноземної мови включають навчання учнів правильному, осмисленому та доцільному використанню граматики. У цьому відношенні граматику можна розглядати як раціональну та динамічну систему, що містить структури, що характеризуються трьома вимірами: форма, значення, використання.

Виділимо деякі особливості організації освітнього процесу щодо формування іншомовної граматичної компетентності старшокласників з урахуванням індивідуального стилю навчання [1, с. 232]:

- здійснення послідовної комунікативно-когнітивної підготовки, яка пов'язана з підвищенням змістовності мовлення старшокласників;
- використання на уроках іноземної мови прийомів, які спонукатимуть учнів висловлювати своє ставлення до проблем, що обговорюються під час вивчення певної теми;
- здійснення індивідуалізованого навчання, яке зорієнтоване на використання іноземної мови, що вивчається в майбутній практичній діяльності старшокласників;
- більшою мірою використання різноманітних форм і видів самостійної роботи старшокласників.

До компонентів пізнавальних процесів, які впливають на засвоєння іноземної мови відносимо:

1. Мислення, як один із головних аспектів, адже відбувається інтелектуальний розвиток, учні свідомо опановують логічні операції, тому це важливо організувати освітній процес вивчення іноземної мови з використанням проблемних ситуацій та їх обговорення.

2. Мовлення – формується зв'язне та логічне висловлення власної думки, удосконалюється та суттєво ускладнюється за формою та змістом як усне, так і писемне мовлення, отже, все це зумовлює використання відповідного мовленнєвого матеріалу сучасного та автентичного матеріалу на уроках.

3. Пам'ять – в учнів виникає бажання керувати нею та підвищувати її продуктивність, тому виникає потреба використовувати на уроках спеціальні прийоми запам'ятовування матеріалу та його відтворення та засвоєння.

4. Розвивається увага, зосередженість, стійкість, яка цілеспрямована на досліджуваний матеріал, все це завдяки розвитку логічного мислення, тому варто враховувати цю складову пізнавального процесу і не ігнорувати мимовільну увагу, що виникає як результат безпосередньої зацікавленості учня.

5. Уява – старшокласники розкривають свій внутрішній світ, критично ставляться до своєї роботи та посилюють самоконтроль, а матеріал, що вивчається у старшій школі, значно ускладнюється, тому виникає потреба активізувати як творчу, так і репродуктивну уяву.

6. Сприйняття – це характерна сторона пізнавальних процесів старшокласників, розвивається осмисленість, вибірковість і цілеспрямованість спостереження за певними явищами чи подіями, що особливо притаманне при вивченні складного матеріалу, наприклад: граматики англійської мови, сприйняття окремих явищ і схем.

7. Мотивація – відіграє особливу роль у процесі вивчення іноземної мови, оскільки залежить від активності учнів, їх зацікавленості та якості виконання поставлених завдань, формується в результаті використання сучасного змісту, іншомовного матеріалу, колективних форм роботи, методів оцінювання, а також використання комп'ютерних технологій [2, с. 13-18].

Під час формування іншомовної граматичної компетентності старшокласників з урахуванням індивідуального стилю навчання в учнів підвищується почуття відповідальності та свідоме ставлення до освітнього процесу, що дає змогу організувати самостійну роботу учнів та стимулювати їх використовувати всі можливі сучасні засоби навчання для забезпечення самовиховання та саморозвитку.

Література

1. Николаева С. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
2. Полонська Т. Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи : метод. рек. . Київ : Педагогічна думка, 2014. 80 с.
3. Дмітренко Н. Є. Врахування індивідуального навчального стилю студента в умовах авто-номного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування. Освітній простір України. №15 (1), 2019. С.62-70.

СМИРНОВА ІРИНА

Дунайський інститут Національного університету
«Одеська морська академія» (м. Ізмаїл)

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МОРЯКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні позначився на всіх сферах суспільного життя і, в першу чергу, на організації освітнього процесу, що зумовило необхідність перейти до гнучкої трансформації діяльності освітньої сфери на період дії воєнного стану. Уся система освіти України опинилася в складних реаліях функціонування, а перед керівниками освітніх закладів і професорсько-викладацьким складом виникли проблеми, що потребують негайного вирішення, з урахуванням того, що в минулому вони були відсутні [1]. У зв'язку з новими викликами і загрозами у сфері судноплавства в сучасних умовах потребують ретельного аналізу результати навчання майбутніх судноводіїв – знання, уміння, навички, способи мислення, ціннісні орієнтації, професійно важливі властивості фахівців з навігації й управління суднами, які вони повинні мати після завершення навчання.

Необхідність покращення якості й ефективності неперервної професійної підготовки майбутніх судноводіїв зумовлена роллю водного транспорту в сучасних умовах, зростанням вимог до безпеки судноплавства, особливо пов'язаному із бойовими діями в Чорноморському регіоні, а також вимогами міжнародних нормативно-правових документів (Міжнародної конвенції ПДМНВ 78/95, «Конвенції про працю в морському судноплавстві»), що передбачають контроль за стандартами підготовки членів екіпажів суден, якості засвоєння ними знань, навичок і набуття компетентностей [2].

Результатом професійного становлення має стати сформована готовність майбутніх судноводіїв до професійної діяльності – набута в процесі неперервної професійної підготовки особистісна властивість фахівця, що охоплює професійні мотиви, ціннісні орієнтації, сукупність загальних і спеціальних знань, професійно важливі властивості, розуміння, уміння і навички у сфері навігації та управління морськими суднами, що в інтеграції забезпечують здатність до виконання професійної діяльності за спеціальністю та подальший професійний розвиток [2].

Професійні якості є важливою складовою професійної компетентності, тобто здатності усвідомлено використовувати знання у практичній діяльності, яка оцінюється за результатами виконання роботи відповідно до стандартів [3]. Професійна діяльність моряків залежить від рівня підготовки у вищому навчальному закладі й практичного досвіду роботи. Тому в системі якісної підготовки існують професійні вимоги до компетентності фахівців морського профілю, відображені в нормативних документах та освітньому стандарті з підготовки фахівців морського профілю [4].

Розглядаючи освітнє середовище вітчизняних закладів освіти, зазначимо, що воно являє собою сукупність як об'єктивно наявних, так і спеціально створених суспільних, духовних, педагогічних і матеріальних освіти, що надають цілеспрямований вплив на формування і розвиток особистості.

Це середовище, на нашу думку, складається з двох компонентів:

1) матеріальний, який являє собою матеріальні предмети, що оточують курсанта в процесі набуття освіти: учбову літературу, комп'ютерну техніку, засоби наочності, озброєння і військову техніку, предмети побуту, форму одягу, аксесуари тощо.);

2) нематеріальний компонент втілюється у виховній сфері вітчизняного закладу освіти.

Основоположним і стабілізуючим елементом виховної сфери тут є духовне і моральне виховання курсантів, визначення істинних духовних і моральних орієнтирів і використання їх у формуванні світогляду курсанта [5]. Особливої уваги в сучасних умовах набуває його патріотичне виховання та вміння комунікувати із іншими моряками, не залежно від їх переконань. Обидва ці питання потребують особливого приділення уваги під час навчання.

На думку П. Криворучко, забезпечення ефективної працездатності морських фахівців обумовлюється комплексом особистісних професійно-важливих якостей, що характеризують підвищену адаптивність, стресостійкість, самоєфективну мотивацію професійної діяльності, здатність до налагодження конструктивних соціально-комунікативних зв'язків всередині екіпажу, здатність до саморегуляції та вольового самоконтролю в екстремальних умовах тривалого плавання [6].

У разі проведення оптимізації та удосконалення освітнього процесу, включення спеціальної та спеціалізованої підготовки, як окремих тренувальних елементів до програм підготовки, є можливість значно підвищити фахову компетентність фахівця. Також суттєву допомогу в навчанні здійснюють засоби ІКТ. Всі можливі небезпечні та екстремальні ситуації відпрацьовуються на тренувальному обладнанні в реальному режимі. Формування професійних навичок, за розробленими методиками, у різних умовах роботи судна на тренажерному устаткуванні, розвиває у здобувачів інженерний тип фахового мислення, що дуже важливо і необхідно при роботі в морі, а також надає можливість більш ефективно виявляти свою професійну компетентність у виконанні завдань у районах, де відбуваються бойові дії [1].

Література

1. Герганов, Л. (2023). Формування нової парадигми підготовки фахівців у закладах вищої морської освіти в умовах воєнного стану в Україні. Scientific Collection «InterConf», (157), 109–118. URL: <http://surl.li/msyeyi>
2. Даниленко О. Б. Система неперервної професійної підготовки майбутніх судноводіїв у вищих морських навчальних закладах [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Даниленко Олександр Борисович ; Держ. прикордон. служба України, Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2020. – 40 с.
3. Тирон О. М. Соціально-психологічні особливості морських екіпажів як підгрунтя формування іншомовної компетентності моряків / О. М. Тирон // Наука і освіта : наук.-практ. журнал. 2016. № 2-3. С. 56-60 <http://surl.li/msyefe>
4. Смирнова, І. М.; Мусоріна, М. О.; Мазур, Т. М. Якість освіти фахівців морської галузі. Наукові записки Вип.149. НПУ імені МП Драгоманова. 2020 р. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38814>
5. Шевченко Р.І., Говоров Д.В. Основні компетентності військового моряка в контексті стратегічних пріоритетів розвитку галузі. Морська безпека та оборона № 1 (2023), с.105-109. URL: <http://surl.li/mgufe>
6. Криворучко П. П. Психологічне забезпечення професійної діяльності корабельних спеціалістів у тривалому плаванні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 20.02.02 «Військова педагогіка і психологія» / П. П. Криворучко. К., 2006. 16 с.

ТКАЧОВА ЯНА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Соціально-педагогічна діяльність стає надзвичайно важливою, оскільки орієнтована на адаптацію майбутніх соціальних педагогів в умовах воєнного стану. Вона спрямована на розвиток та підтримку особистості в умовах стресу, тривоги та невизначеності. Основною метою є забезпечення безпеки, психологічної підтримки та розвитку соціальної адаптації. Вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів передбачає ознайомлення їх з основними видами професійної активності, які необхідно буде застосовувати в подальшій роботі з метою здійснення соціально-педагогічної діяльності [2].

Якість професійної підготовки фахівців є тим інтегративним критерієм, який характеризує здатність випускника вже з перших днів роботи за фахом конструктивно, творчо розв'язувати виробничі ситуації, демонструвати здібності самостійно опановувати новітні виробничі технології, розвивати навички навчання впродовж життя [3].

Процес становлення особистості соціального педагога необхідно планувати з орієнтацією на особливості самої особистості та впливу середовища, враховуючи при цьому те, що процес професійної підготовки майбутнього фахівця припадає на віковий період становлення громадянської позиції, включення у професійну діяльність тощо. Зміст професії соціального педагога розглядається крізь призму його суспільно-корисної діяльності, а також усвідомлення себе повноцінним громадянином суспільства, який самореалізується в професійній діяльності [4].

Соціально-педагогічна діяльність спрямована на розвиток та саморозвиток особистості, створення умов найбільшого сприяння та психологічного комфорту. Соціальний педагог виступає посередником між здобувачем і соціумом. Це означає, що у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти майбутній соціальний педагог є рушійною силою соціально-педагогічної діяльності. Особливості соціально-педагогічної діяльності полягають у наступному, а саме: здійсненні посередництва між закладами освіти, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю; сприянні участі здобувачів у науковій, технічній, художній творчості, спортивній, суспільно корисній діяльності, виявленні задатків, обдарувань, розкритті здібностей; залученні до культурно-освітньої, профілактично-виховної, спортивно-оздоровчої, творчої роботи; впливу на подолання особистісних, міжособистісних, внутрішньосімейних конфліктів, надання потрібної консультативної психолого-педагогічної допомоги дітям і підліткам, групам соціального ризику, особам, які потребують піклування, тощо; здійсненні функціонально-рольової взаємодії з членами педагогічного колективу; організації професійної взаємодії з фахівцями різних соціальних служб; сприянні гармонізації взаємовідносин у педагогічному колективі [1].

Таким чином, соціально-педагогічна діяльність в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою для підтримки та розвитку здобувачів. Вона спрямована на забезпечення безпеки, психологічної підтримки та розвитку особистостей, а також на створення умов для збереження гідності та освіти в умовах війни. Робота в цих умовах вимагає спеціалізованих знань, професіоналізму та високої відданості принципам гуманізму та прав людини. Правильно організована соціально-педагогічна діяльність передбачає орієнтацію на особистість, індивідуальність людини, надання їй комплексної соціально-психолого-педагогічної допомоги у розв'язанні особистісних проблем, усвідомленні себе творцем власного життя. Підготовка майбутніх соціальних педагогів потребує вдосконалення соціально-педагогічної діяльності, що зумовлені сучасними умовами життя, вимогами ринку праці, зміною соціального замовлення щодо рівня готовності здобувача до виконання соціально-педагогічних функцій та потребою особистості у самореалізації через професійну діяльність.

Література

1. Гавриленко С. (2022). Особливості ведення службової документації соціального педагога закладу освіти. *НВВ КЗ СОШПО*, 55.
2. Мехед О. (2019). Формування здорового способу життя як важлива частина виховання та соціалізації підростаючого покоління. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*, 4 (160). 84 – 88.
3. Мося, І., Лапа, О., & Лузан, П. (2022). Якість професійної підготовки фахівців як предмет педагогічного оцінювання. *Професійна педагогіка*, 1(24), 259 – 276.
4. Ткачова, Я. (2021). Психолого-педагогічні особливості професійного зростання соціальних педагогів закладів професійної освіти. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*. 73 – 74.

ШАФОРСТОВ ОЛЕКСІЙ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ АВТОМОБІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ У МІЖКАТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Сучасний стан розвитку українського суспільства та системи освіти висуває нові вимоги до фахової підготовки педагогічних кадрів для професійної (професійно-технічної) освіти. Особливої ваги набувають питання системної роботи з підвищення рівня професійної компетентності, формування педагога, здатного до перманентного професійного самовдосконалення [1, с.71].

Сьогодні здобувачі освіти мають володіти сучасними технологіями з обраної професії, що постійно оновлюються, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, бути спроможними використовувати комунікативні вміння для розв'язання навчальних та виробничих завдань.

Формування професійних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників є сферою відповідальності майстра виробничого навчання, роль якого в закладі професійної (професійно-технічної) освіти за

останні роки значно змінилася. Майстер усе більше стає організатором професійно-практичної підготовки здобувачів освіти, головним завданням якого є сприяння розвитку пізнавальної активності та самостійності здобувачів освіти. Професійна компетентність майстрів виробничого навчання включає необхідний рівень їх фахової та педагогічної підготовленості, що створює можливості для ефективної реалізації трудових функцій, урахування сучасних освітніх технологій та тенденції розвитку виробничої сфери. Розвиток методичної компетентності передбачає підготовку педагогічних працівників до використання цифрових, проєктних технологій навчання, інтерактивних практикоорієнтованих методів навчання, що реалізуються у тісній взаємодії з роботодавцями [1, с.72].

Співробітниками лабораторії дистанційного професійного навчання ІІТО НАПН України було організоване опитування майстрів виробничого навчання з метою з'ясування їх умотивованості до професійного вдосконалення, стану та форм організації підвищення їх кваліфікації, обґрунтування перспективних напрямів роботи з розвитку професійної компетентності. В опитуванні взяли участь 1888 респондентів з 21 області України. Педагогічний стаж 64,3 % опитаних складає понад 10 років (21,9 % – від 4 до 10 років, 13,9 % – до 3 років), 66,1 % респондентів вказали, що мають спеціальну педагогічну освіту [1, с.72-73].

Найбільш затребуваними та перспективними технологіями розвитку професійної компетентності майстри виробничого навчання вважають технології дистанційного навчання та тренінгові технології, а формами – самоосвіту та курси підвищення кваліфікації [1, с.74].

Основним висновком є необхідність постійного навчання та саморозвитку майстрів виробничого навчання для відповіді на виклики, які ставлять перед ними сучасні технології та стандарти.

Додаткові зусилля мають бути спрямовані на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією функції планування та організації освітнього процесу і функції здійснення методичної роботи, розвиток методичної компетентності майстрів, що зумовлюватиме вдосконалення професійно-практичної підготовки в навчальних майстернях, наближених до умов виробництва, розроблення та вдосконалення методики виробничого навчання. Вагомого значення набуває комплекс цінностей, ставлень, особистісних якостей і, зрештою, мотивів виробничої та методичної діяльності майстрів виробничого навчання (фахівців і педагогів). Сучасні підходи до проєктування й організації розвитку професійної майстерності повинні бути засновані на усвідомленні його цілей як розвитку особистості педагога у всій повноті та цілісності особистісних, педагогічних і фахових якостей.

Таким чином, результати опитування засвідчили зацікавленість майстрів виробничого навчання в розвитку професійної майстерності. Вони вище оцінюють власну фахову підготовленість у порівнянні з педагогічною (методичною, комунікативною). Додаткові зусилля мають бути спрямовані на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією функції планування та організації освітнього процесу і функції здійснення методичної роботи, розвиток методичної компетентності майстрів, що зумовлюватиме вдосконалення професійно-практичної підготовки в навчальних майстернях, наближених до умов виробництва, розроблення та вдосконалення методики виробничого навчання. Вагомого значення набуває комплекс цінностей, ставлень, особистісних якостей і, зрештою, мотивів виробничої та методичної діяльності майстрів виробничого навчання (фахівців і педагогів). Сучасні підходи до проєктування й організації розвитку професійної майстерності повинні бути засновані на усвідомленні його цілей як розвитку особистості педагога у всій повноті та цілісності особистісних, педагогічних і фахових якостей [1, с.75].

Аналізуючи теоретичні джерела з проблеми формування та розвитку методичної компетентності педагога, ґрунтуючись на принципах компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного підходів, структуру методичної компетентності майстрів виробничого навчання представляється як сукупність наступних компонентів: ціннісно-мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, технологічного, рефлексивного і професійно важливих якостей.

Визначені компоненти методичної компетентності майстрів виробничого навчання відображають необхідний рівень їх методичної підготовленості, що надасть їм можливість ефективно реалізовувати свої посадові компетенції, враховуючи сучасні освітні технології та сучасні тенденції розвитку виробничої сфери поштового зв'язку. Такі складники, на наш погляд, становлять низку найзагальніших понять, які мають бути деталізованими в комплексі знань, умінь, здатностей, цінностей, мотивації і ставлень до методичної діяльності майстрів виробничого навчання як фахівців і педагогів.

Література

1. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України; Кручек, В.А., (2020). Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Всеукраїнської веб-конференції (07 травня 2020 року). Київ: ІІТО НАПН України.

ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ, АНДРАГОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ І ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

АНДРОЩУК ІГОР

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Нові соціально-економічні умови, зміни, що відбуваються в галузі освіти, зумовлюють необхідність переосмислення підходів, запровадження інноваційних форм і методів підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, з огляду на професійні функції й завдання, які реалізують учителі трудового навчання та технологій у педагогічній діяльності. Зокрема, у Законі України «Про освіту» наголошено, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [1]. Це потребує від педагогів здатності організовувати безперервний і цілеспрямований освітній процес у ході урочної й позаурочної діяльності учнів. Підтвердженням цієї думки є основні ідеї, викладені в Концепції Нової української школи, відповідно до яких конкурентоспроможними та успішними на ринку праці стають ті фахівці, що вміють окреслювати цілі й досягати їх, критично мислити, працювати в команді, а головне – навчатися впродовж життя [4, с. 2]. Саме позаурочна діяльність на засадах добровільності, відсутності вікових обмежень дає змогу співпрацювати громадським організаціям, закладам освіти й батькам, реалізуючи принцип «навчання впродовж життя». Для успішно його втілення необхідно підготувати фахівців, готових до організації та провадження позаурочної діяльності за різними її напрямками й формами. Особливо це на часі в умовах воєнного стану в Україні [5], коли позаурочна діяльність учнів є потужним засобом формування громадян нашої держави з високим рівнем національної свідомості.

Науковці солідарні щодо необхідності підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти до організації та провадження позаурочної діяльності учнів. Зокрема, В. Берека, О. Биковська, О. Благодімов, А. Грігченко, І. Казанжи, Д. Кільдеров, М. Курач, Л. Оршанський, Г. Пустовіт, В. Титаренко, Н. Ткаченко та інші наголошують на важливості проведення педагогічних практик у закладах позашкільної освіти.

Науковці вбачають у позаурочній діяльності важливий складник безперервного навчання впродовж життя, розвитку особистості. На значущості підготовки вчителів до різних напрямів позаурочної діяльності учнів наголошено в таких дослідженнях: І. Казанжи «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позаурочної виховної роботи»; Н. Ткаченко «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до проектування позаурочної виховної діяльності»; О. Стребна «Підготовка вчителів початкових класів у післядипломній освіті до громадянського виховання учнів у позаурочній діяльності»; Л. Кондратова «Підготовка вчителя до організації проєктної діяльності учнів основної школи в позаурочній роботі»; І. Рядинська «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позаурочної роботи з учнями (друга половина ХХ ст.)» та ін. Дослідниця І. Казанжи, розкриваючи особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів до позаурочної виховної роботи, трактує позаурочну виховну роботу як взаємодію двох важливих напрямів виховання: позакласної та позашкільної роботи, що забезпечують гармонійний розвиток дітей і молоді. Серед основних педагогічних умов, що забезпечують підвищення ефективності позаурочної роботи, І. Казанжи називає: спрямованість зусиль педагога щодо об'єднання зусиль батьків, позашкільних закладів освіти, громадськості; забезпечення особистісної активності школярів у різноманітних формах колективної діяльності; домінуючий характер ігрової діяльності за всіма напрямками позаурочної виховної роботи з молодшими школярами; залучення дітей до планування діяльності класного колективу; забезпечення такої системи перспектив, що була б узгоджена з інтересами як усього дитячого колективу, так і кожного окремого школяра [3, с. 9]. Результатом підготовки майбутніх педагогів, за висловом науковця, стає готовність студентів до позаурочної виховної роботи, що охоплює кілька компонентів: когнітивно-виховний, конструктивно-виховний, регулятивно-оцінний [3, с. 10]. О. Стребна, студіюючи особливості підготовки вчителів початкових класів у післядипломній освіті до громадянського виховання учнів у позаурочній діяльності, витлумачує позаурочну діяльність учнів як таку, що відкриває надзвичайно широкі можливості для реалізації різних напрямів виховання. Авторка називає метою підготовки вчителів-класоводів їхню ефективну діяльність у позаурочний час [6, с. 7]. Водночас ці дослідження не відображають особливостей різних напрямів позаурочної діяльності учнів.

Актуальність підготовки майбутніх педагогів до позаурочної діяльності, на наш погляд, зумовлена суперечностями, що наявні в нормативних документах. У пункті першому статті 21 Закону України «Про позашкільну освіту» [2] зазначено: «Педагогічним працівником позашкільного навчального закладу повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має вищу педагогічну або іншу фахову освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в

позашкільних навчальних закладах. Педагогічним працівником позашкільного навчального закладу може бути також народний умілець з високими моральними якостями за умови забезпечення належної результативності навчально-виховного процесу». У контексті цього виникає невідповідність між рівнем професійної компетентності педагогічного працівника закладу позашкільної освіти та вимогами названого документа. Це аргументоване можливість провадження позаурочної й позашкільної діяльності учнів фахівцями без належної педагогічної освіти, що є однією з причин незадовільного стану позаурочної діяльності учнів.

На підставі всебічного осмислення наукових праць виокремлено два основні напрями досліджень із порушеної проблеми: перший пов'язаний із вивченням теорії й методики підготовки педагогів до організації позаурочної діяльності; другий – з окресленням напрямів позаурочної діяльності учнів та методикою їх реалізації в контексті проблем виховання. Однією з основних проблем в цьому напрямі виокремлюємо те, що науковці нерідко ототожнюють позаурочну діяльність із позакласною або позаурочну діяльність вихованців аналізують у контексті позашкільної діяльності.

Результати аналізу наукових джерел засвідчують, що проблема підготовки майбутніх учителів до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів донині не поставала предметом спеціального студіювання. Усі вчені обстоюють солідарну позицію стосовно важливості позаурочної художньо-технічної діяльності учнів у процесі всебічного розвитку й значущості підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до організації цього виду діяльності.

Отже, вивчення різних наукових ідей і концептуальних положень, запропонованих у наукових дослідженнях, умотивовує необхідність з'ясування теоретичних та методичних засад підготовки майбутніх учителів до організації позаурочної діяльності учнів. На такому тлі докладного опису потребує стан підготовки педагогів до організації позаурочної діяльності учнів з врахуванням її змістової спрямованості.

Література

1. Закон України «Про освіту» // База даних [Законодавство України]. – URL : <http://surl.li/ixnq>
2. Закон України «Про позашкільну освіту». – URL : <http://surl.li/meorz>
3. Казанжи І. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позаурочної виховної роботи : автореф. дис. ... кандидата пед.наук : 13.00.04. Одеса, 2002. 22 с
4. Концепція Нової української школи. – URL : <http://surl.li/meosm>
5. Концепція позашкільної освіти в умовах воєнного стану. – URL : <http://surl.li/jxtvo>
6. Стребна О. В. Підготовка вчителів початкових класів у післядипломній освіті до громадянського виховання учнів у позаурочній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Чернігів, 2011. 20 с.

АФОНЧЕНКО МАРИНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ПРОЕКТНИЙ МЕТОД ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАОХОЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО САМОРОЗВИТКУ

У контексті умов професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови, що постійно змінюються, з'являються і нові вимоги до студентів. Так, з популяризацією дистанційного навчання, значна роль відводиться самостійній роботі та саморозвитку. Одним із методів пробудження інтересу студентів до розвитку власних умінь та навичок та отримання нових знань є використання під час навчально-виховного процесу інноваційних технологій та проектного методу, адже вони передбачають використання для вирішення завдань творчого мислення та нестандартного підходу.

Питання використання проектного методу під час професійної підготовки майбутніх вчителів активно досліджується сучасними науковцями. До прикладу, Ю. Жилияєвою [1] було досліджено питання загальнопедагогічної підготовки з використанням проектною технології. У роботі дослідниці було висвітлено, що проектна діяльність у підготовці майбутнього вчителя може відбуватися у двох вимірах, а саме організаційному та змістовому. Організаційний вимір, або аспект, передбачає реалізацію проектною технології під час традиційної лекційно-семінарської системи професійної підготовки. У цьому випадку проектний метод зможе гуманізувати її за умови використання проектною технології системно як у класній, так і під час позакласної діяльності. У той час як змістовий вимір означає, що задля досягнення кращого засвоєння студентами навчального матеріалу, варто виділити у ньому цикл проблем, що потребують мотивованого вирішення, а також завдань, що забезпечать інтегроване засвоєння студентами матеріалу навчання під час їхньої проектною діяльності.

У дослідженні О. Дубасенюк [2], зокрема, висвітлюється зв'язок між інноваційними освітніми технологіями та педагогічною творчістю, яку студенти – майбутні вчителі – можуть реалізувати на рівні широкому, що може проявитися у вигляді вміння нестандартно та варіативно розв'язувати різні педагогічні задачі та таким чином проявлення саморозвитку; та на рівні вужчому, або ж проявленні певного новаторства у педагогіці. Такий творчий характер професії педагога не потребує суцільної деталізації та конкретизації під час

їхньої професійної підготовки. Ефективним, однак, вважається створення різних варіантів, або альтернатив подання матеріалу з використанням додаткових розвиваючих матеріалів, при цьому із збереженням лише основного орієнтиру – досягнення певної педагогічної мети.

Крім цього, Н. Матюшенко [3] виводить поняття продуктивних технологій, що можна використовувати під час підготовки майбутніх вчителів, під чим можна розуміти такі технології, що сприяють креативному мисленню майбутнього педагога та вмінню створювати свій власний підхід до викладання. Необхідним елементом є створення таких умов, що дозволять студентам виконати освітні проекти, які супроводжуються розвитком у них особистісних новоутворень, необхідних для подальшої діяльності, а також створення освітньо-корисного соціального продукту. Така практико-орієнтована підготовка допомагає студентам набути соціальної та суб'єктивної ідентичності та розвинути необхідні комунікативні навички.

Говорячи про конкретні прийоми, що можна використовувати під час підготовки майбутніх вчителів іноземної мови та які є ефективними, ми можемо виокремити деяких сучасних науковців, що використовували їх у своїх дослідженнях. У роботі Г. Бреславської [4] описано використання студентами спеціальних портфелів, які вони самостійно створюють та до змісту яких входять: навчальна мета студента; план проекту; власні презентації та буклети, підготовлені студентами; методичні та дидактичні матеріали, знайдені ними. У процесі навчання студенти повинні не лише отримати теоретичні знання щодо того, що таке метод проектів та як його використовувати у майбутній педагогічній діяльності, а й розробити власну ідею проекту на певну тему, оформити її та зробити презентацію для викладача та одногрупників. Таким чином, студенти могли розвинути свою професійну компетентність для подальшої педагогічної діяльності.

Зокрема, у процесі підготовки майбутнього вчителя ефективним вважається використання веб-квестів. Як було досліджено М. Кадемією [5], під цим поняттям можна вважати проектну методику з використанням інтернету, орієнтовану на розвиток в студентів вміння самостійно працювати, та яку можна поєднати із груповим підходом до навчання та програмним матеріалом. Веб-квести передбачають розв'язок задач різними інноваційними методами, та можуть бути журналістськими, конструкторськими, творчими, переконувачими, квестами з вирішення спірних проблем та ін.

Таким чином, ми можемо бачити, що проектний метод та інноваційні технології широко використовуються сучасними дослідниками у підготовці майбутніх вчителів. Вони є доведеними як ефективний метод формування у них комунікативних навичок та навичок самостійної і дослідницької роботи, а також вміння мислити креативно та знаходити неординарні способи вирішувати проблеми та розв'язувати задачі, а отже інноваційні технології та проектний метод здатні спонукати студентів до професійного саморозвитку.

Література

1. Жилияєва, Ю.М. (2009) Метод проектів та проектна технологія в контексті загальнопедагогічної підготовки вчителя. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка (44). С. 110-115.
2. Дубасенюк О.А. (2009) Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14-47.
3. Матюшенко Н. В. (2014) Практико-орієнтована підготовка майбутніх учителів гуманітарного профілю засобами продуктивних технологій. Наука і освіта: наук.-практ. журнал. 2014. № 5. С. 242-248.
4. Бреславська, Ганна (2013) Проектна технологія у професійній підготовці майбутніх вчителів. Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи: у 3-х томах. Зб. наук. пр. За ред. М. Євтуха, Д. Герцюка, К. Шмида. ЛНУ імені Івана Франка, 2013. Том 1. С. 188-193
5. Кадемія, М. Е. (2011) Використання веб-квестів у процесі підготовки вчителя технологій. Наукові записки. Серія: Педагогіка. №3, 2011. С. 350-353

ВОВК БОГДАН

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка (м. Глухів)

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Від 24 лютого 2022 року триває масштабна військова агресія росії проти України. Введений воєнний стан вносить суттєві корективи як щодо життя нашого суспільства, так і до системи вищої освіти в цілому. У зв'язку з тим, що у більшості регіонів нашої держави зберігається загроза для життя та здоров'я громадян, та по кілька разів на день оголошується повітряна тривога, то частина закладів освіти, особливо які знаходяться у 20-кілометровій прикордонній зоні, тимчасово призупинили освітній процес і працюють дистанційно. Сьогодні змінило освітянське життя, проте незмінним лишається те, що усі ми повинні активно працювати заради дітей, нашого майбутнього.

Такі обставини зумовлюють активне використання цифрових технологій в дистанційному освітньому процесі закладів вищої освіти. У зв'язку з цим науковці та освітяни визначають як актуальне питання вдосконалення дистанційного навчання з різноманітними його формами для забезпечення безперервного освітнього процесу.

Дистанційне навчання – це сукупність інформаційних технологій та методик викладання, які передбачають здобуття освіти без фізичної присутності здобувачів у закладі освіти [1]. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти [2].

У цей непростий час важливим завданням університетів постає об'єднання зусиль держави, громадськості з метою забезпечення необхідних умов для розвитку, освіти, повноцінної соціалізації здобувачів вищої освіти і створення безпечного освітнього середовища. Заклади вищої освіти зараз стають осередками, які дають змогу здобувачам вищої освіти не лише опанувати професійні знання та практичні вміння, а й психолого-педагогічну підтримку. Зараз доцільно використовувати всі наявні форми та методи дистанційної взаємодії між учасниками освітнього процесу відповідно до конкретної ситуації; володіти навичками онлайн-комунікацій, організації та проведення онлайн-заходів, відеоконференцій, семінарів, консультацій; налагоджувати комунікацію з учасниками освітнього процесу в телефонному режимі, через листування електронною поштою, в соціальних мережах, чатах тощо.

В епоху цифровізації за допомогою сайту заклад освіти може організувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу і створити віртуальну бібліотеку, своєрідний банк освітніх ресурсів, оновлювати інформаційне наповнення, використовуючи ресурси онлайн-освіти всієї України [3].

Ефективними стали чати здобувачів вищої освіти та їх батьків із викладачами в соціальних мережах, таких як WhatsApp, Viber, Telegram і інші, для отримання інформаційно-освітніх та педагогічних послуг. Використання таких електронних платформ, як GoogleMeet, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams та інших відіграє ключову роль в забезпеченні дистанційного навчання у педагогічних закладах вищої освіти під час воєнного стану.

Для організації освітнього процесу майбутніх педагогів професійного навчання на кафедрі професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка активно використовуються сучасні технології дистанційного навчання на базі платформ Zoom, GoogleMeet, Google Classroom, Microsoft Teams, Kahoot!, Moodle та інші, які забезпечують освітній процес та надають користувачам суттєві переваги. Для кожної групи створені Google Classroom, в яких викладач публікує навчальний матеріал зі своєї дисципліни (силабус, конспекти лекцій, практичних та лабораторних занять, презентації, відеофрагменти, тестові завдання, літературні джерела тощо.) та поводить онлайн заняття згідно розкладу. Частина матеріалу здобувачі можуть засвоювати вдома у зручний для нього час, іншу частину — опрацювати з викладачем під час спільних онлайн занять, семінарів, консультацій тощо.

Найчастіше в освітньому процесі застосовується наступна система дистанційного навчання, яка передбачає виконання трьох кроків:

– крок перший: здобувач вивчає навчальний матеріал з лекції наданих в Google Classroom, наукових статей, тез доповідей наукових конференцій, семінарів та інших матеріалів. Додатково викладач проводить онлайн-лекції на якій дається інформація з теми;

– крок другий: здобувач закріплює нові знання під час онлайн практичних та лабораторних занять, виконання тестових вправ, педагогічних задач, ситуаційних завдань, інтерактивних тренажерів тощо які розміщуються в Google Classroom;

– крок третій: викладач, під час онлайн консультацій або використовуючи соціальні мережі, Google Classroom тощо відповідає на запитання, які виникли в процесі самостійного навчання, допомагає з практичним закріпленням знань, а саме опануванням і відпрацюванням умінь та навичок/програмних компетентностей з відточуванням особливих нюансів.

Таким чином, зазначені вище кроки дистанційного навчання мають важливе практично-теоретичне значення та надають можливість повторювати або поєднувати їх у тій послідовності, яка дозволяє студентам досягти бажаної мети навчання.

Література

1. Антошук С. В., Гравіт В. О. Основи організації дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті : наук. посіб. Суми : НІКО, 2015. 180 с.
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466. URL: https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/
3. Освіта України в умовах воєнного стану : інформаційно-аналітичний збірник / за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ, 2022. 358 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КЕЙСІВ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Сучасність ставить перед людством глобальні екологічні виклики. Зрослі потреби в забезпеченні неперервного сталого поступу цивілізації, переосмисленні існуючих відносин у системі «екологія – суспільство – економіка» зумовлюють необхідність узгодження цих складових з метою задоволення сучасних і майбутніх потреб поколінь. Українська державна екологічна політика спрямовується на досягнення стратегічних цілей, серед яких – формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.

Євроінтеграційні поступки України орієнтують державну політику сфери освіти на загальноєвропейські цінності розвитку суспільства. Сьогодні пріоритетними напрямками ЄС виступають упровадження цілей сталого розвитку, що задекларовано в низці європейських й вітчизняних документів, зокрема у: Порядку денному у сфері сталого розвитку до 2030 року («Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development»), Європейському зеленому курсі («A European Green Deal»), Стратегії сталого розвитку України, Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року». Саме ці документи передбачають упровадження високих стандартів, вимог і цінностей в екологічній сфері, що отримали назву європейських.

Саме на розуміння і вирішення складних сучасних екологічних проблем, їх соціальних та економічних наслідків орієнтована сучасна екологічна освіта в Україні. У цьому контексті значна роль в системі вітчизняної освіти належить закладам її професійної ланки, цілеспрямована організація освітнього процесу яких відображає науково обґрунтований проєкт логічно структурованої системи етапів, процедур і практик задля гарантованого розвитку екологічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників засобами екологізації змісту їх професійної підготовки і продуктивної педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу [1; 3].

У процесі екологічної освіти у закладах професійної освіти перевага надається активним та інтерактивним методам, методам стимулювання до навчальної діяльності, які базуються на педагогічних методиках ідентифікації, емпатії та рефлексії в процесі навчання. Активні та інтерактивні методи екологічного спрямування передбачають роботу в малих групах, дискусії, диспути, «мозкові штурми», рольові та ділові ігри, тренінги, розробку екологічних проєктів, екологічні польові практикуми, організацію екологічних стежок, дослідну роботу на заповідних територіях тощо [2, с.76].

В екологічній освіті особливо цінним є метод екологічних проєктів, під яким розуміють конкретне творче завдання, індивідуальне або групове виконання якого забезпечує поетапний рух до визначеної та усвідомленої мети. Цей метод сприяє формуванню не лише екологічної культури та екологічної свідомості, а й екологічної поведінки, оскільки передбачає застосування теоретичних знань на практиці та реалізацію їх у конкретних результатах (наприклад, проєкт екологічного чистого міста, моделюванні способів утилізації побутового сміття та відходів, модернізації системи водопостачання тощо). Також досить цінним у використанні є метод кейсів, що містить у своїй структурі опис типових екологічних ситуацій, прикладів, допомагає зосередити увагу здобувачів освіти на екстремальних або виняткових випадках, дозволяє реалізувати природничі експерименти. За умов використання кейс-методу навчальний матеріал подається у вигляді певних екологічних проблем, а знання набуваються в результаті її розв'язання.

Як бачимо, застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників надасть змогу визначити оптимальні підходи для створення навчально-методичного супроводу та відповідного освітнього середовища для ефективного формування екологічної компетентності майбутніх фахівців та здійснювати адекватну екологічну освіту підростаючого покоління, актуалізувати екологічну складову у змісті професійно-практичних дисциплін за рахунок міждисциплінарного характеру екологічних знань; забезпечення накопичення практичного досвіду втілення ціннісних екологічних орієнтацій, знань і вмінь та виробничих практик, виконання лабораторних і практичних робіт та проєктів екологічного спрямування.

Література

1. Гайдук О. В., Герлянд Т. М., Каленський А. А., Пятничук Т. В. Розроблення й застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства: методичний посібник. Київ: ІПО НАПН України, 2022. 121 с.
2. Герлянд Т.М. Вектори екологізації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (7 квітня 2023 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2023. С. 75-77.
3. Каленський А.А., Герлянд Т.М. Принципи розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: педагогічні науки*. 2022. Вип. 3(50). Ч. 1. С. 233-238. URL: <http://surl.li/meoyd>

МОТИВАЦІЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Умотивований учитель по праву займає другу позицію серед дев'яти ключових компонентів формули нової школи. Учитель який мусить бути конкурентоспроможним, професійно мобільним, соціально відповідальним, здатним оперативно реагувати й адаптуватися до мінливих умов інформаційно глобального світу, відкритим для творчого сприйняття нових ідей і готовим їх реалізовувати на практиці, головне, – здатним постійно дбати про власний особистісний і професійний розвиток. «Школа українська буде успішна, якщо до неї прийде успішний учитель. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина-лідер, яка може вести за собою, яка любить свій предмет, яка його фахово викладає» [1]

З-поміж усіх компонентів педагогічної діяльності основним і надзвичайно важливим для сучасного педагога та його професійної діяльності особливо в умовах сьогодення є мотивація.

Цей термін є похідним від слова «мотив». Як зазначає Л. Божович, «В якості мотиву можуть поставати предмети зовнішнього світу, уявлення, ідеї, почуття і переживання, – словом, все те, в чому знайшла втілення потреба» [2].

Мотивація діяльності майбутнього педагога – досить складне утворення, яке вміщує різні види спонукань: власне мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, установки, ідеали.

У професійній педагогічній діяльності виокремлюють ті самі групи мотивів, що і в навчальній. Мотиви поділяються на зовнішні (мотив досягнення, престижу роботи у відповідних навчальних закладах та ін.) та внутрішні (орієнтація на процес і результат своєї діяльності, особистісно-професійного росту, самоактуалізації). До дослідження поняття мотиву дослідники підходили з різних точок зору. Так, Г. Мюррей з-поміж інших мотивів виділяє мотив влади, основною ознакою якого є потреба у домінуванні та відповідні їм дії.

Авторська колегія навчального посібника «Педагогіка» під редакцією П. Підласистого цілком доречно дотримується думки, що: «Домінуючим мотивом педагогічної діяльності є сама дитина та турбота про неї, про її щасливе майбутнє, яка входить у цей суперечливий світ» [3]. Ці науковці також відзначають, що існують й інші мотиви педагогічної діяльності (науково-педагогічний інтерес, необхідність заробляти «на життя», бажання зберегти активність і молодість духу, спілкуючись з дітьми, та ін.).

А. Орлов з-поміж інших мотивів педагогічної діяльності виокремлює поняття центрації. За його словами, центрація – це: «особливим чином побудована проста взаємодія вчителя й учнів, заснована на емпатії, безоцінному прийнятті іншої людини і конкурентності, однаковості переживань і поведінки» [3].

Враховуючи зміни в змісті загальної середньої освіти, що відбувалися на основі компетентнісного підходу, та переорієнтацію системи трудового навчання з предметно-операційної на проєктно-технологічну, змінилися й погляди на підготовку вчителя.

Формування професійної компетентності вчителя трудового навчання розглядається, сьогодні, як невід'ємна складова реформи системи вищої педагогічної освіти в цілому. Основна мета якої передбачає підготовку технічно і технологічно освіченого фахівця відповідно до вимог інформаційного суспільства, формування необхідних знань, умінь і навичок технічного характеру та формування основних компонентів інформаційної культури [4].

Цілі і завдання вищої освіти передбачають максимальну реалізацію змісту, умов і способів діяльності студентів у професійній підготовці. Інтеграція освітнього процесу і майбутньої професійної діяльності вимагає цілеспрямовано, всіма елементами освітнього процесу, задавати систему переходів від навчальної до професійної діяльності [5]. Нині саме компетентнісний підхід є тим пріоритетним напрямом, який орієнтує на навчання, самовизначення, самоактуалізацію, соціалізацію і розвиток індивідуальності.

Розвиток професійної компетентності – це динамічний процес засвоєння і модернізації професійного досвіду, який веде до розвитку індивідуальних професійних якостей, накопичення професійного досвіду, що передбачає безперервний розвиток і самовдосконалення.

Впровадження компетентнісного підходу при підготовці майбутніх вчителів трудового навчання дозволяє не лише застосовувати вихідні знання та вміння, але й формує здатність до практичної діяльності в конкретних професійних ситуаціях, творче вирішення професійних проблем, а також дозволяє легко орієнтуватися в професійному середовищі та володіти культурою праці.

З усього різноманіття способів і методів розвитку та становлення майбутнього вчителя трудового навчання жоден не буде ефективним, якщо педагог сам не усвідомлює необхідності підвищення власної професійної компетентності. Мотиваційним показником такого усвідомлення є розуміння значущості професії вчителя, здатність узяти на себе відповідальність за запропоновані нові методичні підходи та їх реалізацію, прояв зв'язаності особистих інтересів з потребами конкретного учня, навчального закладу, суспільства.

Проаналізувавши вищезазначені думки провідних науковців можна констатувати той факт, що мотивів є дуже багато і мотивація у кожного педагога до здійснення професійної діяльності різна, на наше глибоке

переконання усі ці мотиви є вкрай важливими особливо тепер у роботі з сучасною молоддю, проте ключовим мотивом до педагогічної діяльності повинна бути сама дитина та любов до неї, бажання навчати, виховувати з задоволенням. Не менш важливим має бути прагнення вчителя до досягнення вершини педагогічної майстерності, а відтак здійснення успішної педагогічної діяльності та роботи з дітьми. А передусім цьому важка праця, самонавчання, самовдосконалення та саморозвиток як необхідні складові формування професійної готовності до успішної педагогічної діяльності, що, в свою чергу, може також виступати як мотивація.

Література

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
2. Божович, Л. І. Проблема розвитку мотиваційної сфери дитини / Л. І. Божович // Вивчення мотивації поведінки дітей та підлітків. – М., 1972. – С. 41–42.
3. Орлов, А. Б. Психологія личности и сущности человека. Парадигмы, проекции, практики : учеб. пособ. [для студ. вузов] / Орлов А. Б. – М. : Изд. центр «Академия», 2000. – 272 с.
4. Ничкало Н. Г. Філософія сучасної освіти / Н. Г. Ничкало // Педагогіка і психологія, 1996. – №4. – С. 49–57.
5. Вдовиченко Р. П. Між професійною підготовкою та компетентністю / Р. П. Вдовиченко // Управління освітою (Шкільний світ), 2003. – № 15–16. – С. 2–3.

ДУШКО ВІТАЛІЙ, БОХОНЬКО ЄВГЕН
Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ВІДНОВЛЕННЯ ДЕТАЛЕЙ АВТОМОБІЛЯ» У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Державний освітній стандарт 2023 року з професії «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» визначає професійні кваліфікації для слюсарів з ремонту колісних транспортних засобів третього, четвертого, п'ятого та шостого розрядів [1].

Професійно-практична підготовка здійснюється у навчальних майстернях, лабораторіях, на навчально-виробничих дільницях та/або безпосередньо на робочих місцях підприємств. Після завершення навчання кожен учень (слухач) повинен уміти самостійно виконувати всі роботи, передбачені освітньо-кваліфікаційною характеристикою, технологічними умовами і нормами, встановленими у відповідній галузі.

За освітньо-кваліфікаційною характеристикою випускник професійно-технічного навчального закладу повинен знати: основні відомості про загальну будову автомобілів; призначення, розміщення та кріплення, принципи роботи, види, типи та загальну будову автомобілів та мотоциклів. Повинен знати технічні методи виявлення та усунення складних дефектів, виявлених у процесі ремонту колісних транспортних засобів та ін.

У робочій навчальній програмі з професії слюсар з ремонту колісних транспортних засобів Хмельницького Вищого професійного училища №4 присутня лабораторна робота «Усунення дефектів різбових з'єднань», яка відноситься до теми нашої роботи.

При вивченні теми «Відновлення деталей автомобіля» на нашу думку є доцільним використовувати слюсарно-механічну обробку. До неї входять такі складові: шабрування, фрезерування, шліфування. Притирання, штифтування, постановки заплат, відновлення різбових з'єднань.

Розглянемо детальніше способи відновлення різбових з'єднань. Найпростіше відремонтувати отвір першим способом, який включає в себе наступні операції: розсвердлювання отвору до зняття старої різби, нарізування в отворі різби ремонтного розміру. Але ремонт у такий спосіб призведе до порушення взаємозамінності, тому він не завжди може бути застосований. Ремонт різбових отворів постановкою укрупнених також не завжди доцільний, оскільки поставити укрупнені в тих випадках, коли товщина стінки навколо отворів занадто мала неможливо.

Більш перспективний спосіб ремонту різбових отворів – спіральними пружними вставками. Вставка являє собою пружинну спіраль, виготовлену з дроту ромбовидного перетину. На кінці спіралі загнутий технологічний повідець, за допомогою якого вставку закручують в попередньо підготовлений отвір.

Виконання операцій при ремонті отворів спіральними вставками не представляє особливої складності. Дефектне отвір розсвердлюють, нарізають в ньому різби під спіральну вставку і за допомогою спеціального ключа закручують її в отвір, поки останній виток вставки не опиниться на 0,5 мм нижче рівня основної поверхні. Після цього зрубують технологічний повідець [2].

Практика відновлення деталей показала, що ремонт дефектних різбових отворів за допомогою спіральних різбових вставок ефективний і доцільний для різбових отворів в корпусних деталях. Винятком є сильно зношені різбові отвори, діаметр яких більше зовнішнього діаметра вставки.

Література

1. Державний стандарт професійно-технічної освіти. URL: <http://surl.li/mfsgg>
2. Відновлення різбових з'єднань. URL: <http://surl.li/mfsgm>

ВИМОГИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ КНИГИ З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Швидке зростання обсягів інформації та легкий доступ до неї за допомогою сучасних засобів та технологій призводить до інформаційного переваження людини. Для учасників освітнього процесу виникає проблема не відсутності навчальної інформації, а її надлишок, подекуди неякісний контент тощо. В таких умовах роль навчальної книги, як джерела достовірної інформації з певної галузі знань, значно зростає. Водночас, в Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки зазначається, що переважна більшість закладів професійної освіти (П(ПТ)О) має низький рівень забезпечення сучасними засобами навчання, у т.ч. підручниками та навчальними посібниками [1].

Навчальні книги відіграють важливу роль в професійній підготовці фахівців у будь-якій галузі. Вони є основним засобом передачі знань і інформації, необхідних для успішного формування практичних умінь, самостійного навчання та підвищення рівня компетентності з певної професії. До переваг навчальної книги відносять: надання структурованого і систематизованого матеріалу, який може бути вивчений учнем в індивідуальному темпі; можливість самостійно вивчати матеріал здобувачами освіти, долати труднощі і робити повторення; глибше осмислювати інформацію та закріплювати знання.

Навчальні книги можуть бути класифіковані за різними критеріями, залежно від їх призначення, структури та методології навчання [2]. Найбільш затребуваними є підручники та навчальні посібники. Навчальний посібник – це навчальне видання, яке містить основні поняття та систематизований матеріал розділу (теми) навчальної програми курсу.

У професійній підготовці фахівців швейної галузі широко використовуються навчальні посібники з окремих розділів курсів «Матеріалознавство», «Основи конструювання одягу», «Обладнання швейного виробництва» та «Технологія виготовлення одягу», оскільки вони надають учням професійних ліцеїв доступ до швидкозмінної фахової інформації з нових матеріалів, обладнання, напрямів розвитку моди, технік обробки текстильних матеріалів та проектування і виготовлення одягу різного асортименту [3].

До навчальних посібників з фахових дисциплін висувають такі вимоги: актуальність та якість навчального матеріалу, що відповідає рівню розвитку швейної галузі; дотримання міжпредметних зв'язків; наявність практичних завдань; високий науково-методичний рівень та якість викладу і оформлення матеріалу тощо. Сучасний навчальний посібник крім якісного контенту має мати практичну спрямованість, містити низку практико орієнтованих завдань, кейсів та рекомендацій і прикладів щодо їх виконання, націлених на оволодіння учнями необхідними професійними знаннями, вміннями та навичками для успішної роботи в швейній галузі.

Отже, перед педагогічними колективами закладів П(ПТ)О постає нагальне завдання створення навчальної літератури нового покоління з урахуванням поточних вимог на базі сучасних інформаційних технологій.

Література

1. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 груд. 2021 р. № 1619-р // Урядовий кур'єр. – 2021.
2. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення. – Чин. від 2016.01.07. – Київ, 2016.
3. Царьова Є.С. Особливості розроблення електронних посібників з професій швейного виробництва. / Є.С. Царьова // Професійна педагогіка. - 2020 - № 21. – С. 123-128.

КАБИШ МАРІНА
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка (м. Глухів)

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

В умовах сучасних військових викликів стрімко змінюється якість професійної освіти, де провідником позитивних змін є педагогічний працівник. Натомість проблемою, що потребує невідкладного розв'язання, є дисбаланс між запитами українського суспільства на педагогічних працівників-професіоналів, майстрів своєї праці, та реальним станом професійної освіти, реальною здатністю викладачів, майстрів виробничого навчання реалізовувати освітні реформи.

Справедливо виникає питання: а яким сьогодні, в умовах діджиталізації як перезавантаження суспільства має бути викладач закладу ПО, педагогічний працівник, який покликаний розвинути особистість до

того рівня, щоб учень міг на достатньо високому рівні опанувати майбутню професію, розвинути свої ключові компетентності.

Сучасні виклики, конструктивні фактори, необмежені можливості інтернету суттєво змінюють саму тактику і стратегію навчання та потребують нового педагогічного мислення, нової концепції професійного зростання педагогічних працівників, зокрема викладачів загальноосвітніх предметів.

Теоретичне обґрунтування концепції розвитку педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти є важливою передумовою, детермінантою визначення напрямів, етапів, методологічних підходів, завдань, цілей, умов, принципів, форм, засобів, педагогічних технологій системного розвитку досліджуваного феномена.

Метою концепції є обґрунтування системи цілеспрямованого розвитку педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів ПО для підвищення ефективності їхньої професійно-педагогічної діяльності.

Провідною ідеєю концепції є положення про те, що неперервний, безупинний, наростаючий розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін повинен бути спрямованим на «формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя» [1];

Розроблена концепція цілеспрямованого розвитку педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів ПО ґрунтується на таких вихідних положеннях:

1. З урахуванням домінантних принципів розвитку європейської педагогічної освіти [2, с.44], результатів сучасних науково-педагогічних досліджень, опертям розвитку педагогічної майстерності викладачів визначено такі концептуальні підходи та принципи: гуманізація освітнього процесу; демократизація педагогічної взаємодії; неперервність професійного розвитку особистості; інтеграція змісту розвитку професіоналізму викладача; змішана освіта педагогічних працівників (поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти).

2. Методологія дослідження проблеми розвитку педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін має ґрунтуватися на положеннях таких наукових підходів: *компетентнісного, інформаційного, системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, комунікативного, гуманістичного, синергетичного, середовищного, культурологічного, аксіологічного, технологічного, інтеграційного*.

3. Розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів ПО ґрунтується на системі загальних і специфічних принципів.

4. Педагогічну майстерність викладачів загальноосвітніх дисциплін закладів професійної освіти визначаємо як інтегративну комплексну властивість особистості, що ґрунтується на досконалій професійно-педагогічній компетентності, забезпечує високий рівень самоорганізації педагогічної діяльності за рахунок синтезу знань, досвіду, цінностей і якостей педагога та виявляється у творчому розв'язанні професійно спрямованих завдань опанування учнями системою знань з дисципліни загальноосвітньої підготовки задля розвитку ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників.

5. Основними концептуальними напрямками розвитку педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін визначено такі: розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін у системі підвищення кваліфікації; розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін в системі методичної роботи обласних навчально (науково) методичних центрів; розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін у системі методичної роботи закладу професійної освіти; опанування викладачами загальноосвітніх дисциплін досвідом професійно-особистісного зростання при відвідуванні відкритих занять, педагогічних шкіл, майстерень тощо; розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін засобами методичних об'єднань викладачів; розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін у процесі виконання науково-педагогічних досліджень; розвиток педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін у процесі підготовки та проведення навчальних занять, виховних заходів, при підготовці вихованців до олімпіад, конкурсів тощо.

6. Визначені, охарактеризовані й обґрунтовані провідні ідеї, положення, цілі, завдання, гіпотези, методологічні підходи, принципи, чинники педагогічні умови, напрями є опертям проєктування системи розвитку феномену.

Література

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 16.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#>

2. Федюк Г. З. Розвиток педагогічної майстерності вчителів природничих предметів у процесі неперервного професійного самовдосконалення. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. Львів, 2020. 280 с.

3. Кабиш М. Ю. Діагностика розвитку педагогічної майстерності викладача загальноосвітніх дисциплін закладу професійної освіти. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 59. Том 1. С. 195–201. URL: <https://doi.org/10.24919.2308-4863/59-2-29>.

ЕКОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Європейською Комісією у Європарламенті 11 грудня 2019 р., офіційно представлений Європейський зелений курс (European Green Deal). Це комплекс заходів, спрямованих на перетворення Європи на кліматично-нейтральний континент до 2050 р. Україна поділяє цілі ЄС у кліматичній політиці. Однією з перших у Європі наша держава ратифікувала Паризьку кліматичну угоду (2016 р.). У серпні 2020 р. уряд України повідомив керівні органи ЄС про участь України у Європейському зеленому курсі [3].

Російсько-українська війна призводить до негативних наслідків для навколишнього середовища, так наприклад, забруднення ґрунту, річок, знищення лісів, а також до шкоди для людей, які хоч-не-хоч, але вимушені контактувати зі шкідливими речовинами. Орієнтовні збитки для довкілля, спричинені бойовими діями, станом на 30.06.23 складають 56,4 млрд дол., зокрема: 29,2 – атмосферному повітрю, 25,6 – землі, 1,6 – водним ресурсам) [9].

Реалізація нових викликів, які висуває сучасна цивілізація, може відбутися через зміни у змісті й формах освіти. Тому, підготовка педагога професійного навчання в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови України передбачає: формування у нього глибоких екологічних професійних знань, умінь і навичок; екологічного фахового мислення; розуміння екологічних проблем на різних рівнях (глобальному, державному, регіональному, галузевому); екологічної відповідальності на основі професійних знань про екологічні проблеми на виробництві, збереження та захист навколишнього середовища; знань і умінь, що можуть забезпечити креативний підхід до розв'язання екологічних проблем на виробництві; мотивації й потреби в безпечній та екологічно доцільній трудовій діяльності, формування та усвідомлення необхідності розв'язання екологічних завдань, здатності до багатоаспектної (правової, економічної, морально-етичної тощо) оцінки екологічних проблем та ситуацій.

Крім того, педагог професійного навчання організовує цілеспрямований процес формування системи наукових знань про природу і суспільство, поглядів і переконань, що забезпечують становлення відповідального ставлення молоді до природи, реальним показником якого є їхні практичні дії. Досягненню цілей екологічної освіти дозволяють екоорієнтовані педагогічні технології [1; 6; 7; 10].

На основі вивчення прогресивних педагогічних ідей, теорій, сучасних освітніх парадигм виокремлено такі провідні методологічні підходи до розроблення екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті: системний, компетентнісний, технологічний, діяльнісний та особистісно орієнтований [2; 4; 5].

Змістовна частина в межах екоорієнтованої технології повинна розглядатися з позицій сучасних теорій екологічної освіти, принципів системності, ідей розвивального екологічного навчання і соціального замовлення, що комплексно спрямовано на досягнення гармонії між людиною та довкіллям.

У єдності та взаємозв'язку із змістовною частиною екологічної освіти перебувають процесуальні компоненти екоорієнтованої освітньої системи. Наприклад, у процесуальній характеристиці екоорієнтованої освітньої системи визначається як доцільність окремих елементів, так і комплексність усіх методичних засобів та адекватність змісту екологічної освіти і контингенту здобувачів освіти. Передбачається можливість застосування, використання, відтворення та повторення цієї технології в інших однотипних освітніх закладах іншими викладачами.

Програмно-методичне забезпечення екоорієнтованої технології повинно задовольняти вимоги науковості, системності, технологічності, достатньої повноти і реальності здійснення. Від професіоналізму педагогів залежить якість результатів, отриманих упродовж реалізації екоорієнтованої технології. Саме проблема якості відтворення конкретної технології викладачами-послідовниками обумовлює її затребуваність у педагогічному середовищі.

Специфіка педагогічної технології, екоорієнтованої зокрема, полягає в тому, що в ній з'являється й здійснюється такий освітній процес, який повинен гарантувати досягнення поставлених навчальних цілей. Оперативний зворотній зв'язок є наскрізним у цьому процесі.

Як відомо, кожна технологія втілює у своїй структурі певну концепцію побудови системи навчання. Тому екоорієнтована технологія будь-якого процесу є беззаперечним описом конкретної педагогічної системи, де набуває своєї реалізації.

Отже, екоорієнтована педагогічна технологія, що розробляється викладачем професійного навчання, не механічний, назавжди заданий процес з незмінним виходом на конкретний результат, а організаційно-змістовна структура, що визначає напрям екологічної взаємодії викладача, здобувачів освіти з довкіллям при нескінченій багатоманітності застосування навчальних підходів.

Література

1. Бородієнко, О.В. (2015) Метод експертної оцінки в моделюванні системи розвитку професійної компетентності керівників. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 35, 35-38.
2. Гайдук, О.В., Герлянд, Т.М., Каленський, А.А. & Пятничук, Т.В. (2022) *Розроблення й застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства* ППО НАПН України, Київ, Україна. 2022 ISBN 978-617-95280-4-0
3. Іванюта, С. П., Якушенко Л. М. (2022) Європейський зелений курс і кліматична політика України : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Ю. Сменковського. Київ : НІСД, 95. URL: <http://surl.li/mepbt>
4. Каленський А.А. (2017) Фахова передвища освіта: концептуальні засади стандартизації підготовки молодших спеціалістів. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*, 277, 101-105.
5. Каленський А.А. (2017) Концептуальні засади екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній (професійнотехнічній) освіті. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: педагогічні науки*, Вип. 1 (48), 87–94. DOI: 10.31376/2410-0897-2022-1-48-87-94
6. Пуховська, Л., Радкевич, В., Бородієнко, О., Радкевич, О., Базелюк, Н., Корчинська, Н., & Леу, С. (2018). *Системи оцінювання якості професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: монографія*. Житомир: «Полісся».
7. Радкевич, В., Бородієнко, О. (2015). Коучинг як інноваційна педагогічна технологія. *Професійно-технічна освіта*, 2(67), 17-19.
8. Радкевич, В., Пуховська, Л., Бородієнко, О., Радкевич, О., Базелюк, Н., Корчинська, Н., Леу, С., Артемчук, В. (2019). *Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія*. Київ: ІПТО НАПН України.
10. Російсько-українська: війна вплив на довкілля. URL: <http://surl.li/jqqhy>
11. Borodiyenko O., Malykhina Ya., Kalenskyi A., Ishchenko T. (2020) Economic, psychological and pedagogical preconditions of implementation of result-based management. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, Vol 2, No 33, 535-546. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207237>

КОЗЛОВСЬКА АЛІНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Соціально-економічні трансформації, що відбуваються в країні, підвищують вимоги не лише до фахової підготовки майбутніх робітників, але й їхньої здатності до самореалізації у професійній діяльності, прийняття рішень щодо подальшого професійного розвитку, наявності адаптаційних навичок в умовах ринку праці тощо [1]. Досягненню збалансованості між професійними інтересами і можливостями людини та потребами суспільства в певних видах професійної діяльності сприяє професійна орієнтація. Профорієнтація допомагає людині обрати майбутню професію з урахуванням власних здібностей, потреб і бажань.

В наш час змінився підхід до професійної орієнтації – від тимчасової допомоги старшокласнику у його професійному самовизначенні, для вибору професії раз і на все життя до пошуку шляхів постійного розвитку особистості у професійній діяльності, підвищення кваліфікації та професійного рівня й планування кар'єри. За даними наукових досліджень професійна орієнтація сприяє зниженню відрхувань учнів з професійних навчальних закладів у 3-4 рази [2].

Профорієнтаційна робота займає важливе місце в діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О), вона передбачає проведення різних заходів для молоді: днів відкритих дверей, майстер-класів, тренінгів з кар'єрного розвитку тощо. Значний внесок у цю діяльність роблять практичний психолог та соціальний педагог. Педагоги постійно шукають інноваційні форми профорієнтаційної роботи, оновлюють її зміст.

Так, на базі закладів П(ПТ)О сьогодні активно створюються центри кар'єри, які будуть надавати консультативні послуги для учнів і випускників з професійної орієнтації й планування кар'єри, провадити профорієнтаційну роботу з учнями закладів загальної середньої освіти. Наприклад, у Хмельницькій області в 22 закладах П(ПТ)О уже функціонують такі осередки допомоги учнівській молоді.

Ще однією тенденцією, що характеризує зміни у профорієнтаційній роботі, є створення гуртків на базі закладів П(ПТ)О сумісно з Хмельницьким палацом творчості дітей і юнацтва під егідою Департаменту освіти і науки Хмельницької міської ради [3]. Тематика гуртків досить розгалужена і охоплює такі сфери як харчова промисловість, швейна галузь, будівництво, столярна справа, комп'ютерні технології, автосправа та ін. (табл. 1).

**Перелік назв гуртків для проведення профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю на базі закладів
П(ПТ)О Хмельницької області**

№	Заклад освіти	Назва гуртка
1	Вище професійне училище №4	Технічний дизайн
		Столяр (виготовлення виробів з деревини)
		Металообробка (слюсарна справа)
2	Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг	Конструювання та моделювання одягу. Fashion-дизайн
		Culinary Arts
		Кулінарний Арт-Хаб
		Кондитерська справа
3	Вище професійне училище № 25	Секретар керівника. Офіс-менеджер
		Основи Web-технологій. IT-Хаб
		Технічний дизайн. Дизайн середовища
4	Вище професійне училище № 11	Автосправа (автосервіс з ремонту транспортних засобів)
		Автосправа (рихтувальник кузовів)
		Юні овочівники
5	Хмельницький професійний ліцей електроніки	Основи робототехніки на платформі Arduino
		3D Майстер
		Підготовка операторів БПЛА
6	Хмельницький професійний ліцей № 8	Конструювання та моделювання одягу

Отже, аналіз сучасних підходів до проведення профорієнтаційної роботи в закладах П(ПТ)О свідчить, що поряд з традиційними формами та методами інформування молоді щодо можливостей професійного самовизначення та вибору майбутньої професії з'являються нові підходи до професійної орієнтації та професійного консультування учнівської молоді, серед яких вирізняється гурткова робота на базі закладів П(ПТ)О.

На нашу думку, актуальними є обґрунтування змісту програм гурткової роботи різної тематики; спрямування програм на вибір майбутньої професії на основі урахування можливостей, інтересів та схильностей молоді до певних видів діяльності; вибір оптимальних форм, методів та технологій навчання учнівської молоді.

Література:

1. Планування й розвиток професійної кар'єри учнівської молоді у системі професійно-технічної освіти: навчальний посібник / [С. В. Алексєєва, Л. М. Єршова, Д. О. Закатнов, В. Т. Лозовецька, В. Ф. Орлов]; за ред. Д. О. Закатнова. – Житомир: «Полісся», 2018. – 186 с.
2. Про Концепцію державної системи професійної орієнтації населення. Постанова КМУ від 27 січня 1994 р. № 48. URL: <http://surl.li/mepch>
3. Методичні матеріали Хмельницького палацу творчості дітей і юнацтва. – Хмельницький, 2023. – 5 с.

КОНОНЕНКО АНДРІЙ

Дунайський фаховий коледж Національного університету
«Одеська морська академія» (м. Ізмаїл)

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У КОЛЕДЖАХ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Реалії війни залишили відбиток на всіх галузях людської діяльності. Освіта теж не стала виключенням. Системні руйнування інфраструктури, людські втрати як серед викладачів і студентів, необхідність пристосувати освітній процес під повітряні тривоги – все це притаманне освітньому процесу в коледжі морської галузі. Проблеми, що були спричинені спочатку пандемією Covid-19, а потім повномасштабним вторгненням російської федерації в Україну можна описувати досить довго, їх накопичилось немало. Одним із шляхів (можливо, навіть основним) боротьби з ними стало масове застосування мобільних (у тому числі комп'ютерних) технологій, що приводить до цифрової трансформації освіти. У сучасному світовому просторі цифрові технології є найбільш динамічною сферою за показниками власного розвитку. Так, кількість мобільних з'єднань значно перевищує кількість мешканців у світі, а кількість людей, у яких є можливість користуватися мобільним телефоном перевищує кількість людей, що можуть задовольняти елементарні базові потреби [1].

Очевидно, що впровадження таких технологій має на увазі як наявність спеціальних апаратних та програмних засобів, що дозволяють з ними працювати, так і певного рівня розвитку цифрових компетентностей кінцевих користувачів. Важливою складовою цифровізації є розробка відповідних електронних освітніх ресурсів, що для коледжів морської галузі має певну специфіку.

Матеріально-конструктивна форма ЕОР як соціокультурного феномена визначається розвитком у суспільстві способів діяльності, технології діяльності, тобто. соціальним замовленням на конкретну техно-

логію діяльності. Сучасні цифрові технології зумовлюють трансформацію традиційного освітнього процесу у пізнавальну діяльність, засновану на цифрових компетентностях.

Така трансформація потребує створення нових засобів навчання, що відповідають сучасним потребам. Розробка, впровадження та використання таких засобів мають на увазі наявність у кінцевих користувачів певного рівня цифрових компетентностей. Причому під кінцевими користувачами з одного боку ми розуміємо споживачів (учнів, студентів) і з іншого – педагогів (вчителів, тьюторів).

Врахування специфіки привело до розуміння необхідності створення цифрового продукту, який дозволив би ефективно застосовувати наявні цифрові навички учасників освітнього процесу. Такого продукту, який би для технічної розробки ЕОР, наприклад, навчального посібника, не вимагав наявності спеціальної інженерної освіти, а був би інтуїтивно зрозумілий і простий у використанні. Водночас такий продукт має бути високотехнологічним та забезпечувати високий рівень юзабіліті кінцевого користувача та який би мав відповідний освітній контент з розробленими методиками його застосування у навчальному процесі [2].

Таким ресурсом є Ontos.xyz, який складається з редактора та переглядача, що дозволяє відображати як готельні ЕОР, так і їх колекції. Редактор дозволяє створювати структуру ЕОР, у вигляді графа – набору вузлів і зв'язків між ними, а також забезпечує можливість надання кожному вузлу контексту усіх типів, що підтримуються браузером. Таким контекстом можуть бути текстові документи, зображення, html-сторінки, ресурси web 2.0 та ін. Побудований таким чином ЕОР дозволяє здійснити інтеграцію даних із різних джерел з можливістю адаптації під умови будь-якої предметної галузі, безвідносно до її специфіки [3].

Таким чином, залишаються актуальними цифрові компетентності творців ЕОР, оскільки їм немає необхідності вивчати нові програмні ресурси для роботи з окремими концептами – вузлами графа). Даний ресурс має інтуїтивно-зрозумілий інтерфейс, що дозволило кінцевим користувачам витративши зовсім небагато часу для вивчення його можливостей ефективно використовувати його в освітньому процесі.

Даний програмний комплекс дозволяє провести первинну візуалізацію структури ЕОР, інтерпретувачи його структурні елементи як вузли (вершини) графа, а логіку переходів між структурними елементами відобразити у вигляді спрямованих зв'язків. При такому підході будується комп'ютерна онтологія, що є деяким агрегатором, який забезпечує інтеграцію семантичного та технологічного підходу. Побудова ЕОР з використанням онтологічного підходу потребує відповідної технологічної підтримки щодо мов опису, моделей, програмних інструментів та систем.

На сьогоднішній день програмне рішення Ontos.xyz, на відміну його функціональних аналогів, орієнтоване використання у навчальному процесі, має українську локалізацію та максимально зрозумілий, орієнтований на кінцевого користувача інтерфейс.

Література

1. Вдовиченко Ю.В. Цифрові технології як основа та рушійна сила розвитку сучасної глобальної економіки: URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2018/17.pdf
2. Лихогляд К., Кононенко А. Формування професійної компетентності у майбутніх судових механіків: використання it-сервісів. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Том 174 № 18. 2022 р. URL: <http://surl.li/mepgg>
3. Guraliuk, Andrii; Zakatnov, Dmytro; Lapaenko, Svitlana; Ahalets, Inna; Varaksina, Nataliia. Integrative Report «Technology for Creating Electronic Educational Resources.» In: ICL2022: 25th International Conference on Interactive Collaborative Learning (Hilton Park Vienna, Austria 27-30 September 2022). (English). URL: <http://surl.li/mepfz>

КРАВЧУК ОЛЕКСАНДР

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ЕЛЕКТРИКИ АВТОМОБІЛЯ» У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

На нашу думку є доцільним проаналізувати дану тему на прикладі Державного стандарту професійно-технічної освіти який визначає порядок підготовки професії – «Слюсар-електрик з ремонту електроустаткування» зі спеціалізацією – слюсар-електрик з ремонту електроустаткування на автомобільному транспорті та кваліфікацією – слюсар-електрик з ремонту електроустаткування на автомобільному транспорті 2 – 6-го розрядів (№1030 від 31.08.2016) [1, с. 1–3].

Державний стандарт професійно-технічної освіти для підготовки (підвищення кваліфікації) робітників з професії Слюсар-електрик з ремонту електроустаткування (2-го розряду) є обов'язковим для виконання всіма професійно-технічними навчальними закладами, підприємствами, установами та організаціями, що здійснюють (або забезпечують) підготовку (підвищення кваліфікації) кваліфікованих робітників, незалежно від їх підпорядкування та форми власності.

Професійно-практична підготовка здійснюється у навчальних майстернях, лабораторіях, на навчально-виробничих дільницях та/або безпосередньо на робочих місцях підприємств. Після завершення навчання

кожен учень (слухач) повинен уміти самостійно виконувати всі роботи, передбачені освітньо-кваліфікаційною характеристикою, технологічними умовами і нормами, встановленими у відповідній галузі.

За освітньо-кваліфікаційною характеристикою випускник професійно-технічного навчального закладу повинен знати: основні відомості про загальну будову автомобілів; призначення, розміщення та кріплення, принципи роботи, види, типи та загальну будову приладів (агрегатів) електроустаткування легкових автомобілів (генераторів, стартерів, реле-регуляторів) та мотоциклів; слюсарні операції та технологію їх виконання; призначення і принципи застосування спеціальних пристроїв і контрольно-вимірювальних інструментів та приладів; способи прокладки проводів; прості електромонтажні схеми з'єднань деталей і складових одиниць; основи електротехніки. Повинен уміти: робити демонтаж основних приладів електроустаткування з автомобіля. Розбирати прилади (агрегати) електроустаткування (найпростіших видів) автомобілів на окремі складові одиниці. Очищати, промивати, протирати та продувати стисненим повітрям деталі, прилади, агрегати електроустаткування автомобілів із застосуванням простих ручних пристроїв і обладнання [2].

Типовий навчальний план по темі електроустаткування передбачає засвоєння таких навчальних предметів: спеціальна технологія будови автомобіля; електроматеріалознавство; електротехніка з основами промислової електроніки [1, с. 8-9].

Зокрема типова навчальна програма з предмета «Спеціальна технологія будови автомобіля» включає таку тему, як електрообладнання автомобіля, (поняття про електрообладнання легкових автомобілів, мотоциклів та їх погоджену роботу; призначення та класифікація систем запалювання; призначення, розміщення, кріплення взаємодія приладів електрообладнання: акумуляторної батареї, генератора, стартера, контрольно-вимірювальних приладів, приладів системи освітлення та сигналізації на різних видах, типах, класах автомобілів; загальна будова та принцип роботи генератора та стартера найпростіших видів) [1, с. 18].

Типова навчальна програма з предмета «Електроматеріалознавство» включає в себе такі теми, як: основні параметри електротехнічних матеріалів; основні властивості провідникових матеріалів; основні властивості напівпровідникових матеріалів; основні властивості діелектриків; основні властивості магнітних матеріалів [1, С. 22].

Типова навчальна програма з предмета «Електротехніка з основами промислової електроніки», включає в себе такі теми, як: основи електростатики; постійний струм та кола постійного струму; електромагнетизм; змінний струм та кола змінного струму; електричні та радіотехнічні вимірювання, електровимірювальні прилади; трансформатори; електричні машини: електричні машини змінного струму, електричні машини постійного струму; електричні апарати; промислова електроніка; виробництво, розподіл та споживання електричної енергії [1, с. 24-25].

Типова навчальна програма з виробничого навчання включає в себе виробниче навчання в навчальних майстернях (підключення електрообладнання) та виробничу практику на підприємстві (самостійне виконання робіт слюсаря-електрика з ремонту електроустаткування на автомобільному транспорті 2-го ряду; кваліфікаційна пробна робота) [1, с. 36].

Таким чином, можна зробити висновки, що Державний стандарт професійно-технічної освіти забезпечує якісну підготовку з теми електрики автомобіля в закладах професійно-технічної освіти.

Література

1. Державний стандарт професійно-технічної освіти. URL: <http://surl.li/mftld>
2. Електрообладнання автомобілів. – Львів: Львівська політехніка, 2004. – 168 с.

КРАСИЛЬНИКОВА ГАННА, КРАСИЛЬНИКОВ СЕРГІЙ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Практична підготовка фахівців є невід'ємною складовою освітнього процесу, від якості організації якої залежить конкурентоздатність випускників на ринку праці. Відтак, для забезпечення комплексного підходу до реалізації практичної підготовки фахівців доцільно усі види практик підпорядкувати, в межах освітніх програм, єдиним вимогам (тісний зв'язок між усіма видами практик, зв'язок практик з практичними складовими фахових навчальних дисциплін, єдність методичного забезпечення практичної підготовки та критеріїв оцінювання результатів їх проходження, уніфіковані форми звітності з практик тощо) [1].

Наскрізна програма практичної підготовки – це основний нормативний та організаційно-методичний документ, який визначає концептуальні засади практичної підготовки фахівця відповідно до освітньої програми спеціальності, визначає назви практик, мету, завдання та критерії оцінювання результатів, регламентує послідовність, тривалість і терміни проведення різних видів практик відповідно до навчального плану. Вона містить програми усіх практик в межах освітньо-професійної програми (ОПП), відповідає вимогам стандартів вищої освіти, враховує специфіку спеціальності та останні досягнення науки і виробництва, надає повну уяву про всю систему практичної підготовки за спеціальністю [2].

Мета наскрізної програми практичної підготовки в межах ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти [3] полягає у структуруванні всіх етапів професійної підготовки здобувачів вищої освіти, формуванні стійкого фахового зацікавлення студентів до спеціальності, закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих студентами в процесі вивчення циклу спеціальних (фахових) дисциплін, формування компетентностей і практичних навичок з професійної діяльності за спеціальністю. Крім цього у вступній частині програми зазначається перелік компетентностей та програмних результатів навчання (ПРН), які мають бути засвоєні здобувачами освіти під час практичної підготовки [4].

Практична підготовка здобувачами вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)» містить такі види практик: педагогічна практика в закладах професійної та фахової передвищої освіти (1 курс, 2 семестр, 4 кредити ЄКТС, тривалість 3 тижні); педагогічна практика в закладах вищої освіти (2 курс, 3 семестр, 5 кредитів ЄКТС, тривалість – 3 тижні); переддипломна практика (2 курс, 3 семестр, 11 кредитів ЄКТС, тривалість 6 тижнів).

Для формування спеціальних (фахових) компетентностей та досягнення ПРН, зазначених в [3], наскрізною програмою практичної підготовки передбачено такі види діяльності здобувачів вищої освіти:

- вивчення чинних нормативних документів в галузі освіти, у т.ч. стандартами освіти відповідних рівнів;
- ознайомлення з правилами внутрішнього розпорядку закладу освіти, режимом дня здобувачів освіти;
- вивчення питань організації освітнього процесу в закладі освіти, основних напрямів його роботи;
- відвідування занять досвідчених педагогів та аналіз їх проведення;
- складання планів-конспектів пробних та залікового уроків (занять) та розроблення необхідних дидактичних матеріалів;
- самостійне проведення пробних та залікового уроків (занять) та позааудиторних заходів;
- проведення науково-дослідної роботи в межах виконання індивідуального завдання;
- збір та опрацювання матеріалів для укладання звітної документації з практики та ін.

Інші види діяльності здобувачів вищої освіти під час практичної підготовки різняться в залежності від специфіки практики.

Наскрізна програма підготовки містить перелік баз практик – закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти, які мають можливість забезпечити необхідні умови для виконання програми певного виду практики та з якими укладено відповідні угоди. Бази практик мають відповідати низці вимог: забезпечувати здобувачам вищої освіти безпечні умови проходження практики; гарантувати дотримання графіку проходження практики у повному обсязі; мати сучасну матеріально-технічну та програмно-методичну бази, організовувати освітній процес на основі новітніх освітніх концепцій, сучасних підходів в освіті, широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій, у т.ч. дистанційних; надавати вільний доступ практикантам до фондів бібліотеки, інших джерел інформації тощо.

При цьому, згідно з [2] здобувачам вищої освіти (особливо заочної форми навчання) надається право самостійно підібрати для себе базу і запропонувати її для проходження практики, подавши на випускову кафедру відповідний лист-погодження від організації / підприємства тощо.

У розділі «Організація практики» схарактеризовані загальні підходи до планування, проведення та контролю за проходженням практики з боку її керівників від бази практики та кафедри; наведені обов'язки учасників проведення та проходження практики. Розділ «Форми та методи контролю» містить характеристику унормованих процедур проведення підсумкового контролю за результатами проходження практики; узагальнені критерії оцінювання результатів проходження практики тощо.

У розділі «Загальні вимоги до звітів та підведення підсумків практики» здобувачам вищої освіти надаються методичні рекомендації до структури звітної документації та її змісту; посилання на відповідні нормативні документи з оформлення літературних джерел та навчальних робіт, обсягу звіту тощо. На завершення – програма містить перелік джерел посилання, які використані при її складанні, у т.ч. на методичні рекомендації та програми проходження усіх видів практик в межах ОПП.

Отже, наскрізна програма практичної підготовки в межах ОПП «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти є цілісним документом, який характеризує наскрізну практичну підготовку здобувачів вищої освіти, спрямовану на набуття ними практичного досвіду професійної діяльності; адаптацію до вимог сучасного ринку праці в освітній сфері; розвиток навичок, необхідних для успішної кар'єри в педагогічній галузі.

Література

1. Методичні рекомендації щодо розроблення навчальної та навчально-методичної літератури у Хмельницькому національному університеті / уклад.: Бегняк В. І., Любохинець Л. С., Яремчук В. С. Хмельницький : ХНУ, 2023. 44 с.
2. Положення про практичну підготовку у Хмельницькому національному університеті. <http://surl.li/codvr>.
3. Освітньо-професійна програма «Професійна освіта. Транспорт». URL: <http://surl.li/lexjr>.
4. Наскрізна програма практичної підготовки для студентів спеціальності 015.38 «Професійна освіта (Транспорт)» / уклад.: І. В. Андрощук, Г. В. Красильникова, І. П. Андрощук. Хмельницький : ХНУ, 2023. 14 с.

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ TRELLO ДЛЯ УПРАВЛІННЯ КОМАНДНОЮ ПРОЄКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний рівень діджиталізації суспільства передбачає використання широкого спектру інструментів прийняття рішень, керування проєктами та іншими аспектами діяльності людини, які є ефективніші ніж традиційні технології. Достатньо пригадати як змінювалося використання паперових технологій для командної роботи над проєктами та візуалізації прийняття рішень, а саме концепція «Інтелект-карт», запропонованою у 70-ті роки ХХ ст. Тоні Бьюзеном та концепція керування виробничим процесом через картки «канбан», що використовувалася фірмою Тойота.

Канбан – методологія управління проєктами, за умовами якої всі завдання та етапи роботи візуалізуються на спеціальній дошці. Існує безліч варіацій канбан-дошок. Найпростіші дошки складаються з трьох колонок: «зробити», «в процесі», «зроблено».

Сьогодні відомо біля двох десятків канбан інструментів для управління проєктами, які конкурують між собою. Найбільшої популярності набули такі програми: Trello, Hygger, MiesterTask, Kanban Tool [1]. Вони можуть бути використані для організації багатьох сфер життя, у т.ч. в освітній діяльності.

Освітня програма підготовки фахівців за спеціальністю 015.38 Професійна освіта (Транспорт) для другого (магістерського) рівня вищої освіти містить фахові компетентності щодо командної роботи над міждисциплінарними проєктами та здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення; щодо управління стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності [2]. Для їх реалізації передбачені такі освітні компоненти, як ОПП.01 Методика навчання у закладах професійної та фахової передвищої освіти, ОПП.02 Педагогічний менеджмент, ОПП.04 Проєктна діяльність, ОПП.05 Педагогіка і методика викладання у закладах вищої освіти. Тому у рамках цих освітніх компонент доцільно ознайомити майбутніх фахівців із сучасними інструментами для роботи над проєктами.

На нашу думку, сервісом, який заслуговує на увагу, є застосунок Trello, він має багато переваг над іншими:

- Візуальна організація проєктів: Trello надає інтуїтивно зрозумілу дошку, яка дозволяє візуально організувати завдання та проєкти, що особливо корисно в освітньому середовищі.
- Гнучкість та настроюваність: сервіс адаптується під різні методики управління проєктами та може бути налаштований з урахуванням потреб конкретної навчальної програми.
- Колаборація: Trello забезпечує командну роботу, дозволяє учасникам проєкту спільно працювати, стежити за змінами та обмінюватися коментарями.
- Мобільність: програма Trello доступна на різних пристроях, що спрощує доступ до інформації та управління проєктами незалежно від розташування користувачів [3].

Сервіс як і інші програми має недоліки, над подоланням яких постійно працюють розробники: обмежені функціональні можливості для більш складних проєктів; час на навчання учасників команди та звикання до інтерфейсу; залежність від інтернет-з'єднання та ін.

Водночас, сервіс постійно удосконалюється через:

- Розвиток функціональності: Trello постійно оновлюється та покращується, тому є перспективи для розширення його функціональних можливостей та удосконалення процесу управління проєктами.
- Інтеграцію з іншими сервісами: Можливість інтеграції Trello з іншими інструментами та сервісами, такими як Google Workspace або Microsoft Office, робить його більш потужним інструментом.
- Ефективне управління навчальними проєктами: Trello може допомогти навчальним закладам ефективно організувати проєктну діяльність, уникаючи помилок та покращуючи комунікацію між учасниками команд.

Отже, використання Trello у закладі вищої освіти може значно покращити організацію та управління командними проєктами, при цьому слід враховувати його обмеження у використанні.

Література

1. Дев'ятнадцять кращих інструментів Kanban для використання в 2022 році. URL: <http://surl.li/lipat>.
2. Освітньо-професійна програма «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)». URL: <http://surl.li/lexjr>.
3. Kelly Ostrowercha. How To Use Trello For Project Management: Expert Tips & Tricks. URL: <http://surl.li/lioxh>.

ПРОЄКТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасна освітня галузь розвивається в умовах сьогодення динамічно, вимагаючи від вчителів більшої гнучкості та творчості в підходах до навчання, виховання та розвитку особистості. Однією з важливих складових фахової компетентності, яку необхідно формувати у майбутніх вчителів, є проєктна компетентність. Ця компетентність допомагає вчителям ефективно використовувати у своїй діяльності проєктні технології, що пов'язані як з педагогічним проєктуванням так і з організацією навчального проєктування учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проєктну компетентність майбутнього учителя досліджували Н. Андрійчук, І. Гончаренко, О. Кучерук, І. Левіна, В. Моторіна, Б. Павлюк, О. Устименко. Розглядали у працях проєктну діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх учителів Г. Бреславська, В. Гаркушеский, К. Савченко, Л. Москальова, І. Шимкова, Т. Шроль, С. Цвілик.

Проєктну компетентність учителя трудового навчання та технологій досліджували: О. Коберник, О. Кітова, Н. Нагорна, А. Нікуліна, Л. Савченко, В. Стешенко, А. Цина та ін. У своїх працях ми приділили увагу реалізації проєктно-технологічного підходу при викладанні різних освітніх компонентів для здобувачів освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Важливим завданням фахової підготовки майбутніх учителів технологій є першочергове орієнтування на формування проєктної компетентності. Щодо розуміння сутності проєктної компетентності, то звернення до праць педагогів, науковців (Н. Андруйчук, О. Коберник, Т. Кучай, Н. Мукан, Н. Нагорна, М. Опачко, А. Чичук та ін. [1-5]), показало наступне: проєктна компетентність полягає в здатності планувати, організувати та реалізовувати проєкти. У контексті освіти, ця компетентність означає, що особа може створювати і реалізовувати проєкти, пов'язані із педагогічним проєктуванням, використовуючи різні методи та ресурси.

В межах педагогічного проєктування ця компетентність вимагає від вчителя вміння ставити цілі, визначати завдання, обирати методи та оцінювати результати [3, с. 141]. Проєктна компетентність важлива для розвитку творчого мислення, самостійності та здатності до розв'язання проблем. Проєктна компетентність включає розвиток творчого підходу до здійснення педагогічної діяльності, здатності до пошуку нетрадиційних рішень у розробці педагогічних проєктів [4, с. 141].

Аналіз літератури, нормативних документів, державних стандартів показав, що формування у майбутніх учителів технологій проєктної компетентності продовжує бути важливим і з тієї причини, що саме на уроках трудового навчання та технологій вчитель формує в учнів фундаментальні навички проєктно-технологічної діяльності. У дослідженнях науковців, педагогів (П. Атаманчук, Ю. Бабанський, Л. Гриценко, О. Коберник, Н. Нагорна, А. Терещук, А. Цина) більший акцент робиться на формування у здобувачів освіти спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) проєктно-технологічної компетентності [5, с. 15].

Специфіка навчання учнів за навчальними дисциплінами «Трудове навчання» та «Технології» в закладах загальної середньої освіти здійснюється на основі виконання учнями навчальних проєктів. З огляду на це майбутні вчителі технологій повинні бути здатні організувати діяльність учнів як проєктно-технологічну: залучати їх до розробки цікавих та корисних проєктів, які поєднують теоретичні знання та практичні навички; створювати умови для практичного виконання завдань, де учні можуть відчутти реальний досвід роботи з різними конструкційними матеріалами та інструментами, технологіями виготовлення виробів; формувати в учнів творче мислення, творчий підхід у вирішенні завдань; розвивати навички командної роботи, навчаючи дітей співпрацювати та комунікувати під час виконання проєктів; об'єктивно оцінювати результати проєктів та надавати зворотний зв'язок учням для їхнього подальшого розвитку.

Формування проєктної компетентності майбутніх учителів технологій впливає на їх здатність у професійній діяльності належним чином організувати проєктне навчання, створювати більш інтерактивне та практичне освітнє середовище, де учні можуть розвивати не лише конкретні навички, а й загальні компетентності, необхідні для успішного життя в сучасному світі.

Таким чином, важливим завданням фахової підготовки майбутніх учителів технологій є першочергове орієнтування на формування професійної компетентності здобувачів освіти, важливою складовою якої є саме проєктна компетентність.

Література

1. Андрійчук Н. М. Проєктна компетентність викладача як забезпечення якості освітньої діяльності. Європейська проєктна культура в Україні: стан, проблеми, перспективи: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 29-30 травня 2020 р.) / за ред. О. Гури, В. Меньяло. 2020. С. 26-27.
2. Гриценко Л. О. Методичні аспекти формування проєктно-технологічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання і технологій. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Випуск 3 (44), 2020. С. 106-115. URL: <http://surl.li/mdhc>

3. Кучай Т. Проектна компетентність – один із найважливіших орієнтирів у системі підготовки фахівців / Т. Кучай, Н. Муқан, М. Опачко, О. Кучай, А. Чичук. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2021. № 10. С. 140-147.

4. Кучай Т. Проектна компетентність як показник особистісного розвитку у сучасному освітньому середовищі / Т. Кучай, Н. Муқан, М. Запотічна, Т. Зорочкіна, О. Кучай. Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2021. Вип. 68. С. 13-16.

5. Нагорна Н. О. Змістова характеристика поняття «проектно-технологічна компетентність» майбутніх вчителів технологій. Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки. 2019. Вип. 177(2). С. 20-24. URL: <http://surl.li/mtdbhb>

ЛІВШУН ОЛЕКСАНДР

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ПРОФЕСІЙНО–ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ

Підготовка вчителів на якісно новому рівні є одним із важливих державних пріоритетів, оскільки модернізація системи освіти в країні ставить перед вищою школою завдання значного покращання професійної підготовки і виховання майбутніх фахівців-педагогів. Адже лише вчитель та його професіоналізм визначають мету і завдання навчального процесу в конкретних умовах, сприяє розвитку особистості учня, проводить підбір педагогічних засобів, форм і методів, що є найефективнішими для повноцінного розвитку дитини і сприяють реалізації поставлених завдань та досягненню визначених цілей.

Якісна професійна підготовка майбутніх учителів трудового навчання є необхідною передумовою їх становлення як професіоналів – компетентних, соціально і психологічно зрілих особистостей, які вирізняються сучасним світоглядом, потребою в саморозвитку й самовдосконаленні.

Діяльність педагога досліджувалась з різних точок зору, теоретично обґрунтовувались різні її аспекти, розкривались шляхи та способи її реалізації. Проте, з аналізу великої кількості наукових праць можемо зробити висновок, що думки провідних науковців у своїй більшості збігались в одному та підкреслювали вагомність особистості вчителя, його професіоналізм та педагогічну майстерність у підготовці підростаючого покоління до праці та життя.

Дослідження процесу формування професійно-педагогічної підготовки вчителя, обґрунтування його наукових засад передбачає вивчення її в єдиній системі професійної підготовки, що поєднує самостійні, але взаємозалежні підсистеми. Проблема професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів всебічно висвітлювалася в роботах П. Аутова, С. Архангельського, В. Безпалько, О. Бондаревської, М. Букач, А. Вербицького, О. Гармаш, В. Гриньової, М. Дьяченко, Т. Іванової, І. Ісаєва, Л. Кандиловича, Г. Каштанової, О. Рудницької, Т. Щеглової та ін. дослідників.

Теоретико-методичні засади професійної підготовки вчителя трудового навчання розглянуті в дослідженнях А. Вербицького, А. Грінченка, О. Коберника, В. Мадзігона, В. Сидоренка, А. Терещука, Г. Терещука, С. Ткачук та ін. [1]. Тому дослідження процесу підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності стає однією з основ забезпечення якісної освіти і залишається актуальним напрямком сучасних досліджень.

Якщо розглядати особливості процесу підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності як професійної, то доречним буде використання терміну «професійно-педагогічна підготовка». Найчастіше підготовку студентів до педагогічної діяльності дослідники пов'язують з її кінцевим результатом – формуванням готовності до певного виду педагогічної діяльності. Так, Г. Троцько зазначає, що сутністю підготовки студентів до педагогічної діяльності є система змістовно-педагогічних та організаційно-методичних заходів, спрямованих на забезпечення готовності майбутнього педагога до педагогічної діяльності [2].

Дослідження авторських трактувань означеного поняття дає можливість виділити основні положення, що визначають сутність професійно-педагогічної підготовки:

– метою і кінцевим результатом професійно-педагогічної підготовки є формування готовності студентів до виконання майбутньої професійної діяльності; професійна підготовка – це система змістових і організаційних заходів;

– професійно-педагогічна підготовка не може бути обмежена лише формуванням знань, умінь, навичок, а й має бути зорієнтована на особистісний всебічний розвиток студента, майбутнього вчителя трудового навчання.

На наш погляд саме особистісний, всебічний розвиток студента уможливиться завдяки використанню у процесі навчання майбутнього вчителя трудового навчання сучасних та новітніх видів декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема і художньої обробки деревини.

Самобутнє мистецтво художньої обробки деревини є найдавнішим видом декоративно-прикладного мистецтва, який не втратив своєї вагомості і в наш час. Цей вид народного мистецтва високо цінується з давніх часів, тому вміння працювати з деревиною не тільки пробуджує історичну та культурну пам'ять,

поєднує з традиціями наших пращурів, але також відображає сучасні тенденції в мистецтві та захоплює митців різного віку, тим самим виступає як стимул до використання чогось нового, оригінального, міксування технік у процесі художньо-творчої практичної діяльності.

Формуванню у школярів трудових умінь та навичок щодо художньої обробки деревини сприяє саме процес навчання їх у школі. В свою чергу це у повній мірі відповідає головній меті освітньої галузі «Технологія» – формуванню технологічно грамотної особистості, підготовленої до життя і активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства. Підготовка вчителя трудового навчання і технологій повинна бути підпорядкована змісту усього навчального предмету у школі.

Становлення і розвиток художньо-промислової освіти, використання декоративно-ужиткового мистецтва у навчальному процесі загальноосвітніх шкіл та підготовка для цієї сфери педагогів залежали від політичних і соціокультурних змін, які відбувалися у суспільстві впродовж ХІХ - ХХІ ст. Встановлено що одним із надактуальних напрямів професійно-педагогічної підготовки вчителів трудового навчання є вивчення основ художнього деревообробництва. Художня обробка деревини, найдавніший вид декоративно-прикладного мистецтва, виготовлення оригінальних виробів з дерева різноманітного функціонального призначення, будучи традиційним видом художньо-практичної діяльності українців, має високу духовно-матеріальну цінність та є важливим засобом виховання і творчого розвитку особистості.

Високе мистецтво художньої обробки деревини знаходить своє втілення в різноманітних способах виготовлення дерев'яних виробів та їх орнаментального оздоблення. У художньому деревообробництві за допомогою одних технічних засобів і прийомів створюється функціональна форма виробів (формотворчі техніки: видовбування, вирізування, виточування, столярство, бондарство, плетіння та ін.), інші - мають декоративне спрямування і завершують, переважно, зовнішнє художнє оформлення (декоративні техніки: різьблення, інкрустація, інтарсія, маркетрі, випалювання, розпис та ін.).

Вивчення художньої обробки деревини та знайомство учнів із техніками, видами, особливостями обробки в усіх її традиціях, без перебільшення глибоко самобутнім різновидом українського декоративно-ужиткового мистецтва, сприяє формуванню в них здорових естетичних смаків, більш успішній самореалізації, соціалізації в середовищі однолітків, професійному самовизначенню, виробляє в школярів своєрідний імунітет проти впливу різних низькопробних художніх проявів в мистецтві, прилучення їх до цілющого джерела національної культури.

Для того, щоб таке навчання було ефективним, необхідна відповідна підготовка майбутнього вчителя трудового навчання до такої діяльності, яка має носити системний інтегративний характер і включати не тільки формування загально-педагогічних і методичних умінь, а й високий рівень володіння практичними навиками у тому числі художніми, творчими, дизайнерськими із власним баченням та технологією обробки деревини.

Навчання майбутніх учителів технологій різним видам декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема художньої обробки деревини, сприяє розвитку їх естетичної і технологічної культури, сприяє творчому розвитку, успішній самореалізації та соціалізації у студентському середовищі, формуванню професійної компетентності.

Крім цього, майстерне володіння різними техніками і технологіями художнього деревообробництва та методикою їх навчання забезпечує необхідну соціальну захищеність майбутнього педагога, його конкурентоспроможність на ринку праці. Звідси, ефективність процесу навчання школярів різних видів художньої обробки деревини залежить від високого рівня спеціальної художньо-трудова та методичної підготовки майбутнього вчителя технологій до здійснення такої творчої діяльності в умовах загальноосвітньої школи [3].

Тому перед закладами професійної, професійно-технічної та вищої освіти які проводять професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів трудового навчання у галузі художньої обробки деревини постає завдання вдосконалення змісту та методики навчання студентів художньої обробки деревини. На наш погляд навчання повинно бути спрямоване на досягнення майбутнім педагогом насамперед фахових компетентностей у досліджуваній галузі, художньо-проектних, техніко-технологічних і методичних; володіння високим рівнем практичної підготовки у проектуванні та виготовленні декоративно-ужиткових виробів з деревини; наявністю вмінь здійснювати моніторинг творчої художньо-трудова діяльності учнів; прагненням педагогів займатися самоосвітою, підвищенням своєї кваліфікації, розвитком професійної компетентності тощо. Пошук сучасних форм, методів та засобів для досягнення означених компетентностей в процесі підготовки майбутнім вчителем трудового навчання і стане об'єктом подальших розвідок.

Література

1. Троцько Г.В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах: Автореф. дис. ... доктора пед. наук / Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПНУ. – К., 1997. – 54 с.
2. Ткачук С.І. Актуальні проблеми професійної підготовки вчителя трудового навчання у вищих педагогічних навчальних закладах / С.І. Ткачук, С.І. Коберник // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.2. URL: <http://surl.li/mtdhu>
3. Цісарук В.Ю. Методика навчання художньої обробки деревини майбутніх учителів технологій: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Національному педагогічному університету імені М.П. Драгоманова. – К., 2013. – 20 с.

СУЧАСНЕ ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАПОРУКА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО МАЙСТРА ДЕРЕВООБРОБНИХ ПРОФЕСІЙ

Світ змінюється з надзвичайною швидкістю. Будь-яке сучасне виробництво вимагає високої мобільності трудових функцій робітників, готовності досить швидко опанувати нову техніку і виробничі технології, успішно адаптуватися до змін в умовах ринкових відносин. В останнє десятиліття в Україні простежується тенденція варіативності й модернізації економічного та технологічного розвитку суспільства, що інтенсифікує інноваційні процеси у сфері професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для деревообробної та будівельної галузі. Кардинальні зміни що відбуваються у сфері будівництва вимагають удосконалення рівня професійної підготовки майбутніх столярів будівельників, оскільки належний рівень кваліфікації робітників їхня професійна компетентність і мобільність є факторами розвитку ефективного виробництва.

На наше глибоке переконання на чолі будь яких змін стоїть людина. Саме від її фахової компетентності залежать ті зміни які відбуватимуться з нами у майбутньому. Тому головним завданням сучасної освіти, зокрема професійно-технічної, є створення такої системи, яка забезпечить кожній людині можливість оволодіти знаннями, їх оновлювати, самореалізуватися, самовдосконалюватися. Професійно-технічна освіта формує особливий тип працівника – суб'єкта соціально-професійної діяльності, самобутню, активну особистість. «На ринку праці котується не просто «робоча сила», а працівник із високим рівнем освіти, вихованості, професійної підготовки». Такий підхід потребує «нового осмислення, врахування світових тенденцій і регіональних особливостей, а також прогностичних підходів».

Для досягнення поставленої мети чи не найважливіше значення відіграє матеріально-технічна база. Здобувачі освіти з деревообробних професій мріють працювати на сучасному деревообробному обладнанні для ручної та механізованої обробки деревини та виконувати опоряджувальні роботи.

Необхідною передумовою для вирішення означених проблем та досягнення вищезазначеного рівня підготовки висококваліфікованих робітників широкого профілю, які володітимуть усіма необхідними виробничими вміннями та технологіями є створення сучасного навчально-практичного центру. Завдячуючи навчально-практичному центру з обробки деревини, здобувачі освіти матимуть змогу отримати якісну підготовку з деревообробки отримавши навички та вміння роботи на сучасному дере-вообробному обладнанні, розширити технологічний процес обробки деревини до 5, 6 – го розрядів. Яке набуде статусу єдиного навчального деревообробного центру з підвищених розрядів столярного напрямку в області.

Створення центру з сучасним та новітнім обладнанням дасть можливість насамперед вирішити ряд питань щодо фахової підготовки майстрів деревообробної галузі, досягнення високих результатів та реалізувати наступні завдання а саме:

- надання можливості застосування новітніх виробничих технологій при підготовці кваліфікованих робітників;
- підготовка висококваліфікованого робітника, конкурентоздатного на ринку праці, спроможного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів;
- навчати на сучасному деревообробному обладнанні та створити якісні умови адаптування під сучасні підприємства міста;
- організацію курсів підвищення кваліфікації для майстрів виробничого навчання;
- надання консультаційної, інформаційної та практичної допомоги працівникам даної галузі;
- здійснення обміну досвідом роботи, науково-технічною інформацією за напрямками своєї діяльності;
- пропагування сучасних технологій, їх впровадження в освітній процес;
- вивчення, узагальнення та впровадження передового досвіду з практичної підготовки фахівців;
- проведення майстер класів для студентів інших навчальних закладів;
- виготовлення столярної та меблевої продукції для потреб закладів освіти міста;
- реалізація корисних практичних проєктів для міста та області.

З економічної точки зору деревообробна галузь це одна із тих галузей економіки яка на даний час є найбільш прибутковою. Велика кількість меблевих, деревообробних, заготівельних підприємств зумовила нестачу висококваліфікованих робітничих кадрів здатних забезпечити попит та задовольнити потреби регіону. Стрімкий розвиток будівельної галузі - за темпами житлового будівництва та кількістю збудованих квадратних метрів житла на душу населення Хмельницький для прикладу на другому місці в державі. Дана галузь для також потребує висококваліфікованого столяра будівельного.

На сьогоднішній день столяр будівельний, або ж верстатник деревообробних верстатів повинен бути конкурентоздатним, компетентним, висококваліфікованим фахівцем із глибоким знаннями та навичками

роботи на сучасному деревообробному обладнанні, володіють сучасними методами та технологіями обробки деревини що в свою чергу вимагає перегляду підходів до здійснення освітньої діяльності.

Як зазначається у проєкті Європейського Фонду Освіти «Туринський процес 2016-2017. Україна. Регіональний рівень» (2016) [2].

Система ПОН (на прикладі Хмельницької області) перебуває на етапі реформування та модернізації. Зовнішніми чинниками, що зумовлюють її реформування, є необхідність приведення системи професійно-технічної освіти у відповідність до потреб економіки регіону, запровадження державноприватного партнерства, оновлення змісту освіти, матеріально-технічної бази із залученням соціальних партнерів, незалежне оцінювання результатів навчання випускників ПТНЗ.

Потреба в модернізації існує також у зв'язку з викликами соціально-демографічного характеру, до яких належать скорочення і старіння населення, високий рівень передчасної смертності в працездатному віці, значне демографічне навантаження на працездатне населення, збільшення кількості соціально вразливих категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб із зони АТО, збільшення міграційного відтоку найманих робітників із професійно-технічною і повною вищою освітою, зменшення чисельності економічно активного і зайнятого населення, невідповідність між попитом і пропозицією робочої сили, надлишок випускників ВНЗ.

Основна проблема деревообробної галузі полягає у тому, що пріоритет у державній політиці відданий принципам «експорту сировини», що, як правило, призводить до неконтрольованої локалізації. Як і раніше велика частина сировинних ресурсів які видобуваються відправляються за кордон. Виходом з цієї ситуації є організація регіональних виробництв з виготовлення готової продукції для потреб споживачів регіону. Відтак набуває актуальності підготовка та перепідготовка кваліфікованих робітників.

Саме тому зараз як ніколи на часі створення НПЦ «деревообробних технологій» з потужною матеріально-технічною базою адже у поєднанні з фаховою майстерністю педагогів, майстрів виробничого навчання та за підтримки влади та бізнесу це дозволить значно підвищити якість підготовки кваліфікованих робітників, наблизити їх рівень до вимог ринку праці, популяризувати робітничі професії серед населення.

Найважливішим є те, що створення сучасного навчально-практичного центру з деревообробки надасть змогу усім бажаючим навчатися та працювати на сучасному деревообробному обладнанні для ручної та механізованої обробки деревини та виконання опоряджувальних робіт.

Таким чином, ми глибоко переконані у тому що вирішення питання сучасного технічного забезпечення навчального процесу в професійно-технічних навчальних закладах що проводять підготовку фахівців деревообробних професій потрібно вирішувати комплексно та на перспективу. На наш погляд вирішенню означених питань якраз і сприятимуть створення навчально-практичних центрів оскільки це не лише запорука фахової підготовки робітничих кадрів а і вирішення багатьох супутніх питань розвитку регіону. У перспективі основними цілями таких центрів на наш погляд може бути:

- забезпечення регіону висококваліфікованими робітничими кадрами деревообробної промисловості;
- підняття рейтингу професійної (професійно-технічної) освіти на якісно новий ступінь, який забезпечить фахову підготовку спеціалістів на рівні європейських стандартів;
- створення сприятливих умов для подальшого розвитку та модернізації професійної (професійно-технічної) освіти;
- створення належних і безпечних умов виробничого навчання учнів;
- впровадження новітніх технологій з виготовлення столярного та меблевого виробництва в освітній процес;
- зміцнення матеріально-технічної бази училища як освітнього комплексу;
- забезпечення підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів для задоволення потреб (до прикладу Хмельниччини) з урахуванням пріоритетів її розвитку, підвищення якості формування робітничого потенціалу;
- стимулювання співробітництва між закладами професійної (професійно-технічної) освіти та деревообробними підприємствами регіону;
- забезпечення підтримки і розвитку фахового розвитку потенціалу особистості через систему професійної (професійно-технічної) освіти протягом всього життя.

Література

1. Стратегія регіонального розвитку Хмельницької області на 2021–2027 роки. Рішення обласної ради від 20 грудня 2019 року № 49-29/2019. / Хмельницька обласна рада. Хмельницький 2019 – 160 с. URL: <http://surl.li/jgftx>

2. Туринський процес 2016-2017. Україна. Аналіз системи професійно-технічної освіти України. Проєкт Європейського Фонду Освіти «Туринський процес 2016-17» / Міністерство освіти і науки України, Європейський Фонд Освіти, 2016 – 57с.

PROJECT ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A WAY TO BUILD THE POTENTIAL OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE POST-WAR PERIOD

It is generally accepted that education is the fundamental factor in the existence of a person, people, nation, and the world. And its significance is especially appreciated in critical times for the community, which, unfortunately, are the present for Ukraine. The reassessment of the role of education in general and vocational education in particular for the future of the country is heard at all levels of discussion of topical issues. According to the Minister of Education and Science of Ukraine Oksen Lisovyi, «Today, the sphere of education and science is the second front for us. This is a fight for the future of Ukraine», as he said on April 6, 2023, during a meeting with UNESCO Assistant Director-General for Education Stefania Giannini. And among the priorities of the Ministry's team, he sees the creation of sustainable interaction with an international coalition of donors and partners [1]. After all, what is done today shapes our tomorrow. Thus, we are clearly witnessing the implementation in our country of the new vocational education strategy for 2022-2029 «Transforming Technical and Vocational Education and Training for successful and just transition», launched by UNESCO, in particular in the context of focusing on public-private partnerships. Building a new architecture of partnerships between educational institutions and donors is based on an understanding of the long-term implementation of the efforts invested, in other words it is not about «help here and now», but about a far-sighted vision of the changes that will take place in the future. According to UNESCO, «in a world undergoing multiple transitions, Technical and Vocational Education and Training (TVET) has a critical role to play in the recovery and transformation of education systems and labour markets worldwide» [2].

Such a formulation of the issue acquires a special meaning in the light of the post-war reconstruction of the country, since the global transformation of the worldview of Ukrainian youth, and partly their professional formation, is taking place now, in the specific conditions of the internal microclimate. Analyzing the main areas of action defined by the Strategy, we are aware of the extraordinary value of each of them for the development of domestic vocational education. However, the steps ahead will also be important: the practical implementation of the outlined areas.

Thus, according to practice, the demand for qualified specialists who have received professional education in the context of public-private partnership demonstrates the high efficiency of such interaction. And the practical experience of its implementation crystallizes the applied tools that provide the best result. Considering the special importance of rapid renewal of the country in the post-war period, we must not only use the potential of public-private partnerships, but also choose those tools that will intensify and optimize the professional training of specialists. Analytics leads to the conclusion that project technologies have quite high ratings among all participants in the educational process [3]. Therefore, project activities can be considered popular and effective. In addition, project technologies are considered one of the most effective for developing the ability to work in a team, make decisions in changing or uncertain conditions, take initiative and reasonably encourage action; to develop creative and critical thinking skills, etc. All the characteristics of the consequences of the use of design technologies in professional training allow us to talk about their value for a qualified specialist who will be on the front line of raising the country from the ruins.

Література

1. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://surl.li/mequn>
2. UNESCO launches new strategy for TVET 2022-2029 at international conference. URL: <http://surl.li/mequu>
3. Проектна діяльність у системі професійної (професійно-технічної) освіти: практичний посібник / В. О. Радкевич, О. В. Бородієнко, Л. П. Пуховська, О. А. Самойленко, О. П. Радкевич, Н. В. Базелюк. – Житомир: «Полісся», 2020. – 236 с.

МОРОЗ ТЕТЯНА, РЯБЕЦЬ СЕРГІЙ

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Необхідність розглядати систему технологічної освіти з боку компетентісного підходу до неї пов'язана з сучасними інтеграційними змінами, глобалізацією освітнього середовища, інформатизацією у сфері освіти та загальними змінами в економіці нашої країни в умовах воєнного стану. Починаючи з 70-х років минулого століття суспільство поступово змінює свою парадигму освітньої діяльності, що не оминувало і технологічну підготовку учнів у ЗЗСО.

Питання компетентісного навчання можна проаналізувати у доробках таких науковців як: Коберник О. [1, 4], Кудря О. [2], Туташинський В. [3], Ткачук С. [4], Хищенко О. [5].

Варто зазначити, що єдиної думки щодо означення термінів «компетентність» та «компетенція» у наукових джерелах ми не знайшли, однак схилиємося до думки педагогів Коберник О. та Хищенко О.

Компетенція – це певне коло умінь учня, який може ефективно використовувати їх на практиці в умовах сучасного суспільства [1]. Компетентність – це певні нахили та здатності учня, що характеризують його компетентну особистість [5].

Незважаючи на відмінності у означеннях термінів, науковці сходяться у думку щодо базових характеристик компетентнісного навчання серед яких:

- універсальність освітньої програми;
- відкритість кругозору учня до вивчення нового;
- відповідність матеріалу, що пропонується до вивчення до вікових категорій учнів.

Технологічна освіта старшокласників передбачає вивчення десяти основних модулів, серед яких є модуль «Кулінарія». Його мета дати учням знання та навички, необхідні для приготування їжі, оформлення страв, сервірування столу тощо. В рамках компетентнісного навчання на уроках кулінарії учні засвоюють ключові та предметні компетентності.

Серед ключових особлива увага приділяється компетентностям з вільного володіння державною мовою, екологічність, культурна компетентність, інформаційна, соціальна, інноваційна. Серед предметних компетентностей виділяємо приготування їжі, оформлення страв, сервірування столу і т.д.

Результатами освоєння учнями всіх перерахованих вище компетентностей є: вміння працювати в групі; знання технології приготування страв; вміння добирати продукти відповідно до технологічної карти; професійно оброблювати продукти для подальшого приготування; вивчати необхідний кухонний інвентар та вміння з ним працювати; знати термінологію кулінарії та оперувати нею; називати основні групи страв та кондитерських виробів.

Таким чином, технологічна освіта учнів на основі компетентнісного підходу, в рамках вивчення модуля «Кулінарія», забезпечує учня необхідним професійними знаннями для подальшої діяльності з цього напрямку.

Література

1. Коберник О. М. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні. Тернопіль: «Азбука», 2017. 208 с.
2. Кудря О.В. Методика вивчення основ кулінарії на уроках трудового навчання: навч.-метод. посіб. Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава: Астрія, 2020. 116 с.
3. Навчальний модуль «КУЛІНАРІЯ» Технології – Рівень стандарту – 10 клас. Туташинський В. І. Нова програма. Підручник. К.: Педагогічна думка, 2018. 216 с.
4. Ткачук С. І., Коберник О. М. Основи теорії технологічної освіти: навч. посібн. Умань: «Візаві», 2014. 304 с.
5. Хищенко О. О. Особливості організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках технологій. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. К., 2017. С. 29-32.

НАГОРНА НАТАЛІЯ

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка (м. Полтава)

SMART-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРЕЗЕНТАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У епоху цифрових технологій SMART-технології стають необхідним інструментом для підвищення якості навчання та підготовки майбутніх учителів технологій. Поняття «SMART-технології» відзначається своєю багатогранністю та актуальністю в контексті освіти. У даному тексті ми розглянемо основні аспекти застосування SMART-технологій у презентаційній діяльності майбутніх вчителів технологій. Поняття може бути тлумачене як «розумні технології», і в контексті освіти воно поєднує в собі використання інформаційних та комунікаційних технологій з метою підвищення ефективності та якості навчання. Використання SMART-технологій у презентаційній діяльності майбутніх вчителів технологій може бути ключовим елементом успішної підготовки фахівців. SMART-технології відрізняються такими характеристиками, як автоматизація, інтегрованість, інтелектуальність та зв'язаність. Ці характеристики дозволяють створювати інноваційні навчальні середовища, де інформація доступна на вимогу, а студенти можуть взаємодіяти з навчальним матеріалом у більш інтерактивний та цікавий спосіб.

SMART-технології відкривають перед майбутніми учителями технологій безмежні можливості в плані створення та проведення презентацій. Сполучення різних інформаційних технологій, таких як електронне навчання, мобільне навчання, усепроникаюче навчання та інші, дозволяє створювати інтегровані презентації, які підвищують ефективність сприймання інформації студентами.

У сучасному освітньому середовищі SMART-технології стають все більш популярними та важливими засобами підвищення ефективності навчання.

Однією з ключових переваг SMART-технологій у навчанні є можливість створення інтерактивних уроків. Це означає, що учні можуть активно брати участь у навчальному процесі, взаємодіяти з матеріалом та вчителем. Інтерактивність сприяє покращенню залучення студентів та стимулює їхню мотивацію для навчання.

SMART-технології, взяті в прямому сенсі, означають розумні технології. Проте це поняття можна розглядати більш детально, враховуючи конкретні визначення та можливості, які воно включає. У сучасному освітньому контексті використання SMART-технологій передбачає створення інтегрованого інтелектуального віртуального середовища. Це середовище повинно бути насиченим освітнім контентом і відкритим для постійного вдосконалення, яке можуть здійснювати всі учасники навчального процесу, включаючи викладачів та студентів. Ключовим аспектом використання SMART-технологій є їх динамічна адаптація до прогресивних технологій навчання та комунікації. Це означає, що система повинна постійно оновлюватися та вдосконалюватися з урахуванням нових можливостей, які з'являються у цих галузях.

Сучасна освіта вимагає ефективного використання інформаційних технологій, особливо SMART-технологій, які включають в себе різні підходи, такі як e-learning, m-learning, ulearning, f-learning і змішане навчання (blended learning) [1]. Статичний компонент SMART-освіти включає електронні підручники з основними концептуальними матеріалами, які рідко змінюються. Однак динамічний компонент вимагає постійного оновлення. Цей динамічний компонент заснований на платформах, що використовують хмарні сервіси та соціальні мережі для забезпечення взаємодії між учасниками навчального процесу в режимі реального часу.

SMART-технології в освіті відкривають можливості для покращення навчального процесу. Одним із важливих компонентів є середовищний аспект. Цей аспект дозволяє створювати і вдосконалювати освітній контент через обмін досвідом та накопичення знань під час підвищення кваліфікації педагогічними працівниками.

Застосування SMART-технологій в освіті призводить до таких результатів: покращення сприйняття матеріалу студентами завдяки візуалізації та опрацюванню більшої кількості інформації, що підвищує ефективність навчання; стимулювання творчого потенціалу студентів через розробку презентаційних проєктів та виконання курсових і дипломних робіт; підвищення дослідницької активності студентів, оскільки наявність альтернативних джерел інформації спонукає їх до логічного мислення та формування власних висновків.

Використання SMART-технологій в освіті створює сприятливі умови для підвищення якості та ефективності навчального процесу.

Переваги використання SMART-технологій у створенні та проведенні презентацій в сучасному освітньому та діловому середовищі є невідомими без поглибленого аналізу цих інноваційних інструментів. Ці технології розширюють можливості вчителів, спікерів і презентерів, роблячи процес створення та проведення презентацій більш ефективним та захопливим. Однією з ключових переваг SMART-технологій у презентаційній діяльності є їхні інтерактивні можливості. Це дозволяє створювати презентації, де аудиторія може брати активну участь у процесі. Використання сенсорних панелей, пера або дотикових екранів дозволяє створювати динамічні елементи на слайдах, які можна маніпулювати під час презентації. Це сприяє активному залученню та співпраці аудиторії, підвищує рівень їхньої участі та мотивації. Ще однією важливою перевагою є можливість індивідуалізації навчання. SMART-технології дозволяють створювати індивідуальні навчальні програми для кожного учня або слухача, враховуючи їхні потреби та рівень знань. Це робить навчання більш ефективним та сприяє оптимальному використанню часу студентів [2].

SMART-технології також відкривають широкі можливості для візуалізації навчального матеріалу. Графіка, відео, анімація та інші візуальні елементи допомагають краще розуміти складні концепції та ідеї, сприяючи покращенню сприйняття матеріалу. Зручність у користуванні є іншою вагомою перевагою SMART-технологій. Вони роблять створення та використання презентацій більш зручними та інтуїтивно зрозумілими. Легка навігація між слайдами, можливість редагування контенту та взаємодія з аудиторією за допомогою спеціальних інтерактивних інструментів спрощують процес проведення презентацій. Крім того, SMART-технології сприяють підвищенню рівня співпраці та комунікації між учнями, студентами та вчителями [3].

Вплив SMART-технологій на навчальний процес та засвоєння матеріалу стає все більш значущим завдяки новим сервісам та інструментам, які надаються на сучасному ринку освітніх технологій. Ось деякі з останніх інновацій та їхній вплив на навчання: штучний інтелект (AI) в освіті; віртуальна та розширена реальність (VR та AR); хмарні сервіси та спільна робота; машинне навчання та аналітика даних; освітні платформи та мобільні додатки.

Загалом, останні SMART-технології революціонізують навчальний процес, допомагаючи покращити засвоєння матеріалу та розвивати різні компетенції серед студентів та вчителів. Вони роблять навчання більш цікавим, доступним та ефективним.

Література

1. Кадемія М. Ю. Відкрите SMART-середовище навчання в підготовці педагогічних працівників у закладах вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. № 50. С. 279–282.
2. Коношевський Л. Л., Гуревич Р. С. Особливості професійної SMART-технології як засіб підвищення якості освіти. *SMART-освіта: досвід, реальність, перспективи*: Монографія, Вінниця. 2019. 220 с.
3. Якубов С. Технології-SMART та навчальні матеріали. *Hi-tech у школі*. 2011. № 3–4.

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БУДОВИ АВТОМОБІЛЯ

Сьогодення вимагає від сучасного педагога володіння великим арсеналом засобів розвитку навчально-пізнавальної активності студентів. Ці засоби, в свою чергу, розширилися і поглибилися у зв'язку із застосуванням у навчальному процесі комп'ютерної техніки. Так сьогодні інтерактивне, проєктне і дистанційне навчання стало досить популярним. Набула нового характеру самостійна робота студентів і взагалі навчально-виховний процес став більш інформаційним, активним, особистісно-орієнтованим. Паралельно підвищились і вимоги до викладача.

Аналіз новітніх технологій навчання свідчить, що вони суттєво відрізняються від попередніх організаційно, змістовно ж базуються на відомих, добре себе зарекомендованих на практиці способах навчання, серед яких є і проблемне. Воно не тільки не втратило актуальності, а й набуло більшого значення. Завдання новітніх інформаційних технологій співпадають з можливостями проблемного навчання.

Результативність навчання з використанням проблемності пояснюється тим, що воно засноване на принципах наукового пізнання, де протиріччя об'єктивної дійсності виступають як рушійна сила. Протиріччя, з яким зустрічається педагог, збуджує його мислення, творчу уяву, інтерес, бажання знайти відповідь, що спонукає до діяльності, наукового пошуку, теоретичних міркувань та експерименту. Проблемне навчання полягає в створенні проблемних ситуацій, в усвідомленні, прийнятті та вирішенні цих ситуацій у ході спільної діяльності студентів і педагога, при оптимальній самостійності перших і під загальним напрямним керівництвом останнього, а також в оволодінні студентами в процесі такої діяльності узагальненими знаннями і загальними принципами вирішення проблемних завдань. Принцип проблемності зближує між собою процес навчання з процесами пізнання, дослідження, творчого мислення, здійснити відкриття. Протиріччя існують як для педагога, так і для студента. Єдина різниця полягає в тому, що вони стосуються різних рівнів пізнання. Викладач розв'язує протиріччя, які ведуть до відкриття нових знань для науки, суспільства, а студент робить відкриття для себе, і поповнює обсяг своїх знань. Таким чином, протиріччя, при певних умовах, може стати рушійною силою навчання. Шлях до зближення процесів наукового пізнання і навчання педагога і психолога вбачають в перенесенні принципу проблемності з психології мислення до навчання.

Найбільш суттєвим моментом використання проблемності в навчанні є створення психологічного стану у студента, при якому в нього виникає інтерес до розв'язання протиріччя, бажання його розкрити – проблемна ситуація. Якщо навчальний матеріал представити студентом як певну систему задач, навчальних проблем, то цим вони втягуються в розумову діяльність з його вивчення. При такому навчанні педагог піклуються про те, щоб навчити студентів головному; не про те, щоб дати їм навчальний матеріал в готовому вигляді, а про те, щоб вони дійшли до самостійних висновків, до відкриття певних закономірностей, пояснення явищ та процесів, яких стосується навчальний матеріал. Крім того викладач в процесі такого навчання прагне, щоб основне навантаження припадало не на пам'ять студентів, а на їх логічне мислення. Він піклується не тільки про те, щоб студенти набули необхідних знань та умінь, але й про те, щоб вони навчилися порівнювати, робити протиставлення, аналізувати явища та процеси, здійснювати класифікацію, робити узагальнення, тобто вміти користуватись основними прийомами мислення. В такому разі засвоєні поняття, знання й уміння дадуть можливість робити аргументовані судження і глибокі умовиводи. Таке навчання дозволить сформулювати в студентів активність, самостійність, творчість, потребу в подальшому пізнанні навколишньої дійсності шляхом самоосвіти. Не слід проблемне навчання розуміти як один з способів активізації розумової діяльності студентів.

Аналіз навчального матеріалу з будови автомобіля та процесу навчання дав можливість встановити, що найбільш дійовими протиріччями, які можуть викликати проблемну ситуацію є такі: інформаційно-пізнавальні, процесу пізнання і логічні. Найважливішими серед них є інформаційно-пізнавальні. Вони є об'єктивно-діалектичними і тісно пов'язані зі змістом навчального матеріалу, тобто з інформацією, яку учні засвоюють. Більш поширеними при вивченні будови автомобіля є протиріччя процесу навчання. Це протиріччя між наявними знаннями й новими вимогами, між різноманітністю можливих дій і необхідністю вибору найбільш доцільних, раціональних, між наявними знаннями і новими умовами практичного їх використання, між теоретично можливим шляхом вирішення завдань і практичною можливістю виконання чи не раціональністю вибраного способу, між образом дії і практичною дією учня, між попереднім досвідом і новим способом дії, чи новим підходом до аналізу навчального матеріалу, що засвоюється. В процесі навчання можна використати і логічні протиріччя. Найбільш суттєвими серед них є протиріччя суджень. Вони найчастіше виникають під час конструювання, планування технологічних процесів, коли стикаються судження «можливо – неможливо», «раціонально – нераціонально», «впливає на процес позитивно чи негативно». Проблемні ситуації такого типу відіграють важливу роль у формуванні активної розумової діяльності учнів. Насамперед вони сприяють розвитку аналітико-синтетичної діяльності студентів, у результаті чого розв'язання технічних задач стає більш доказовим, а значить і раціональним. Такий поділ протиріччя в знач-

ній мірі умовний. В багатьох випадках в навчальному процесі протиріччя взаємопов'язані і переплітаються між собою. Наприклад, сторони інформаційно-пізнавального протиріччя внутрішньо не пов'язані з суб'єктом, але зовнішньо кожний з них при взаємодії з суб'єктом може стати частиною нового протиріччя. Дуже важливим є те, що такий поділ протиріччя дає можливість класифікувати, виділити типи проблемних ситуацій. Оскільки поділ протиріччя, як зазначалося, є умовним, то і типи проблемних ситуацій можна вважати умовними. Хоча це зовсім не зменшує його значення. Виділення типів проблемних ситуацій є надзвичайно важливим для практики проблемного навчання.

На основі зазначених вище протиріччя можна виділити такі типи проблемних ситуацій:

1. Проблемні ситуації, які виникають при вивченні невідповідності між знаннями, які є у студента і новими вимогами. Часто такі ситуації виникають при невідповідності між старими знаннями і новими фактами. Наприклад, під час вивчення гальмівної системи, студенти вже знають, що якщо сильно натиснути на педаль гальма, то автомобіль почне рухатись «юзом» і стає некерованим. Однак вони знають і про те, що в сучасних автомобілях цього уникають. Виникає проблема «Як цього уникнути?»

2. Проблемні ситуації, які виникають у зв'язку з різноманітністю вибору з системи наявних знань і способів дії тих, що необхідні в даній ситуації. Наприклад, під час вивчення системи мащення, викладач демонструє, за допомогою мультимедійного проєктора, схему з однією порожньою клітинкою і задається запитання: «Якої складової не вистачає у цій схемі?» Вислухавши їх міркування повідомляється, що це масляний насос.

3. Проблемні ситуації, що виникають при пошуку використання наявних знань і способів дії в принципово нових умовах. Наприклад, під час вивчення паливної системи, перед студентами доцільно поставити проблему: «Чому паливний бак не вибухає, адже покажчик рівня пального, який встановлений в ньому підключений до джерела живлення електричного струму?»

4. Проблемні ситуації, які виникають при виявленні невідповідності між теоретично можливим шляхом вирішення завдання і практичною нездійсненністю чи недоцільністю вибраного способу. Наприклад, під час перетину перехрестя, часто автомобіль стоїть з працюючим двигуном, згоряє паливо. Виникає проблема: «Як використати енергію спаленого палива?»

5. Проблемні ситуації, які виникають при прояві невідповідності між певним технічним пристроєм і його схематичним зображенням. Це пов'язано з використанням символічних позначень. Наприклад, при вивченні диференціального механізму чи коробки передач, треба за символами «побачити» зубчасті колеса, планетарну шестерню, сателіти тощо. Крім того, треба уявити їх взаємодію в роботі.

6. Проблемні ситуації, що виникають при прояві психологічного бар'єру минулого досвіду. В практиці навчання часто предмети чи дії, з якими пов'язані нові знання, попередньо були включені в систему проблемних завдань, тобто є в досвіді. Як відомо з психології, це може привести до прояву психологічного бар'єру минулого досвіду, що стає суб'єктивною перешкодою на шляху до розв'язання нової задачі і одночасно умовою, що викликає пізнавальну потребу, проблемну ситуацію. Коли ж виникає потреба діяти по-новому, засвоїти новий спосіб дії, виникає боротьба, конфлікт у свідомості студента між старим і новим. Бажання його подолати охоплює інтелектуальну сферу студента і він починає діяти по-новому.

7. Проблемні ситуації, що виникають в результаті прояву протиріччя між створеним образом дії і самою практичною дією. Наприклад, вивчаючи трансмісію автомобілів та розглядаючи автоматичну коробку передач, перед студентами доцільно буде поставити проблемне запитання: «Чи можна буксирувати автомобіль з автоматичною коробкою передач, перемістивши важіль в положення N – нейтральний режим?»

8. Проблемні ситуації, що виникають в умовах прояву протиріччя суджень. Із психології відомо, що у людини дуже розвинута схильність здійснювати судження і пов'язувати нове з вже знайомим. Але оскільки між предметами і явищами багато складних причинно-наслідкових зв'язків, то можуть виникати самі різноманітні судження, причому такі, які часто суперечать або навіть протилежні одне одному. Бажання завершити логічну структуру суджень про дану ситуацію, потреба в її завершеності і відсутність необхідних знань і умінь приводять до виникнення проблемних ситуацій. Хоча такі проблемні ситуації не завжди витікають з навчальної проблеми. Часто буває, що суперечливість суджень веде лише до думки про помилковість одного з них. Наприклад, вивчаючи систему пасивної безпеки, під час розгляду подушок безпеки можна поставити проблемне запитання: «Які особливості будови подушки безпеки?»

Таким чином можна зробити висновок, що створення проблемної ситуації це найбільш відповідальний і складний етап проблемного навчання. Від того, наскільки вміло педагог володіє прийомами створення проблемних ситуацій, в основному залежить результат навчання. До створення проблемної ситуації викладачу треба готуватись, все продумати як буде сформульована проблема, в якому вигляді буде представлено протиріччя, яким прийомом загострити протиріччя, довести його до конфліктного вигляду, в яке завдання включити протиріччя.

Література

1. Білан А. М., Гетта В. Г. Методика навчання будови автомобіля: Навч. посібник. – Чернівці, 2012. – 333 с.
2. Коваленко О. Е. Засоби активізації пізнавальної діяльності учнів (Методичні основи технології навчання). – Харків: Основа, 2001. – 135 с.

3. Стрельников В. Проблеми вибору педагогічних технологій в аспекті особистісно-орієнтованої освіти / Імідж. – №3-4. – 2001. – С. 40-42.
4. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ–Вінниця, 2000. – 486 с.

САМБОРСЬКА ОЛЕНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

УЧАСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАТИКИ У МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Практична підготовка фахівців має бути ґрунтована на засадах гуманізації, демократизації й національних цінностях. Це вмотивовує її сфокусованість на інтеграцію до європейської освіти та якісну підготовку фахівців у закладах вищої освіти України. Реформування змісту вищої педагогічної освіти вимагає нового педагогічного мислення, послідовної й водночас нагальної трансформації освіти, що прогнозує глибоку структурну та системну перебудову [1, с. 156]. Ці процеси неможливі без забезпечення наступності між навчанням та професійною діяльністю.

Зростання вимог до якісного рівня професійної підготовки майбутнього учителя закладу загальної середньої освіти, посилення ролі знань та практичного досвіду майбутнього фахівця, його конкурентоспроможності на ринку праці, здатності адаптуватися і реагувати на соціально-економічні та науково-технічні зміни, готовності до реалізації професійних функцій в умовах сьогодення зумовлюють пошук нових підходів, форм і методів професійної освіти [2, с. 54].

Важливим компонентом підготовки майбутніх учителів технологій та інформатики до моніторингу навчальних досягнень здобувачів є педагогічна практика. Наукову цінність для дослідження становлять погляди дослідників, які розуміють педагогічну практику як цілеспрямований вид діяльності людей і спосіб буття людини у світі; спосіб вивчення студентами природи навчально-виховного процесу через безпосередню участь у ньому [3, с. 168]; простір, у якому проходить інтеграція знань різного характеру й типу в діяльності майбутнього викладача закладу вищої освіти [4]; важливу частину освітнього процесу, що має на меті навчити магістрантів творчо застосовувати в педагогічній діяльності теоретичні знання та практичні навички, отримані в процесі опанування психолого-педагогічних і спеціальних дисциплін, сприяти розвитку в майбутніх викладачів закладів вищої освіти стійкого інтересу до педагогічної діяльності [5].

Отож, з метою залучення майбутніх учителів технологій та інформатики до моніторингу навчальних досягнень здобувачів під час проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти вважаємо доцільним адаптувати деякі форми діяльності. Зокрема, майбутнім учителям технологій та інформатики доречно запропонувати проведення міні-моніторингу навчальних досягнень здобувачів під час проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти для подальшого вдосконалення навиків роботи з системою моніторингу навчальних досягнень здобувачів та пошуку нових технологій моніторингу. В межах дослідження розроблено завдання для міні-моніторингу навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти.

При оцінюванні завдань для міні-моніторингу навчальних досягнень здобувачів повинні враховуватись наступні показники: знання теоретичних основ моніторингу навчальних досягнень студентів; вміння творчо та нестандартно мислити; вміння застосовувати знання про моніторинг навчальних досягнень студентів у викладацькій діяльності; доцільність запропонованих рішень; наявність елементів науково-дослідного характеру; здатність до самоосвіти.

За результатами проходження педагогічної практики в закладі загальної середньої освіти здобувачі-практиканти оформлюють звіт. Тому майбутнім учителям технологій та інформатики запропоновано оформити такий звіт у вигляді електронного професійного портфоліо. Саме це становить наступний етап виконання завдання для міні-моніторингу. Таке портфоліо не тільки стимулюватиме професійний розвиток майбутніх учителів технологій та інформатики, а й забезпечуватиме створення структурованої медіатеки цифрових освітніх ресурсів професійного спрямування, які можна доповнювати у будь-який час. Структуру такого портфоліо презентовано на рисунку 1 [6, с. 38-39]. Один із підрозділів електронного професійного портфоліо – «міні-моніторинг», у якому здобувачі-практиканти можуть розмістити результати виконання завдання: програму міні-моніторингу, інструментарій для міні-моніторингу та методичні рекомендації щодо покращення освітнього процесу. Рекомендуємо оформлювати електронне портфоліо у вигляді: структурованої системи папок; мультимедійної презентації; блогу (або сайту) в мережі Інтернет; текстового документу (з рисунками, гіперпоєсиланнями тощо).

Таким чином, підсумуємо, що основною метою педагогічної практики майбутніх учителів у закладах загальної середньої освіти є набуття початкового професійного досвіду в умовах, наближених до фахової діяльності. А готовність до моніторингу є специфічною професійною характеристикою майбутнього педагога, формуванню якої сприятиме оновлена програма проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти для майбутніх учителів технологій та інформатики.

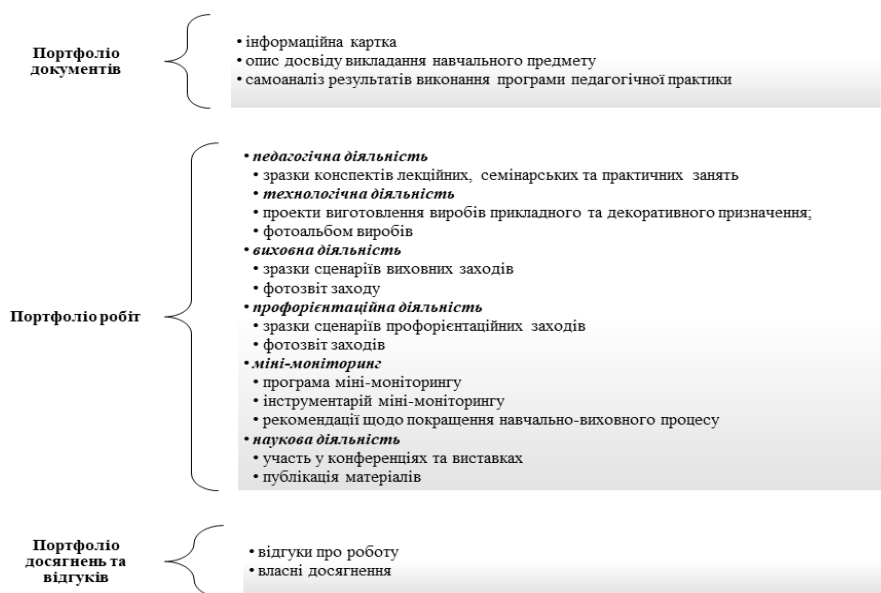

Рис. 1. Орієнтовна структура електронного професійного портфоліо майбутнього учителя технологій та інформатики

Література

1. Кобрій В. Педагогічні умови практичної підготовки фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах України / В. Кобрій // Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. – Випуск 14, 2015. – С. 156–165.
2. Ящук С. М. Професійна підготовка магістрів технологічної освіти: теорія та методика : монографія / Сергій Миколайович Ящук. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. – 368 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 374 с.
4. Берека В. Є. Проектування змісту педагогічної практики майбутніх менеджерів освіти / В. Є. Берека // Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. Вип. 14, 2013. – С. 64–68.
5. Черкас Г. В. Педагогічна практика у системі підготовки вчителів / Г. В. Черкас // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання спорту. – Вип. 8, 2008. – С. 155–158.
6. Самборська О. В. Підготовка майбутніх магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів : метод. рекомендації для викладачів вищих навчальних закладів / О. В. Самборська. – Хмельницький: ФОП Мельник А. А., 2017. – 108 с.

ТИТОВА ОЛЕНА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Проблема розвитку професійної компетентності викладачів, зокрема у фахових коледжах, демонструє міждисциплінарний характер і очевидно вимагає комплексного дослідження, основу якого мають складати методологічні засади та система принципів і способів організації теоретичного і практичного складників вивчення досліджуваного феномену [2].

На основі тлумачення поняття «методологічний підхід» як сукупності ідей, (що виражають загальну наукову позицію вченого), принципів (що складають основу дослідницької стратегії) та способів діяльності (для реалізації обраної стратегії на практиці) [1], визначимо функцію методологічних підходів. Як відомо, єдність методологічних підходів до формування або розвитку досліджуваного феномену визначає методологію дослідження. У зарубіжній педагогічній теорії знаходимо дві моделі, які ілюструють методологію.

Таблиця 1

Моделі методології у зарубіжній педагогічній теорії

1 – Модель Е. Ентоні (Anthony's Model) [4]	2 – Доповнена модель Дж. Річарда та Т. Роджерса (Richard and Rogers' Revised Model) [5]
МЕТОДОЛОГІЯ: підхід → метод → спосіб	МЕТОДОЛОГІЯ: підхід → задум → процес

Аналіз представлених моделей дозволяє зробити висновок стосовно того, що методологія поєднує теорію з практикою, а на основі методологічних підходів визначаються педагогічні умови формування або розвитку досліджуваного феномену. Слід також зауважити, що, орієнтуючись на вимоги методологічних підходів науковець розробляє методику та підбирає діагностичний інструментарій.

Очевидним є те, що у будь-якому дослідженні методологію складатимуть загальні (основні) методологічні підходи (ті, що є витребуваними у будь-якому педагогічному дослідженні, проте обґрунтовуються з позицій напрямів дослідження та структури досліджуваного феномену) та специфічні (методологічні підходи, які надають дослідженню певних особливостей, новизни; вибираються з позицій напрямів дослідження та структури досліджуваного феномену).

Зважаючи на ці позиції, до основних методологічних підходів розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів, на нашу думку, варто віднести підходи: *системний* (вимогами якого є дослідження процесу розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів як системи, що поєднує зміст, методи, форми, технології і засоби), *діяльнісний* (за вимогами цього підходу професійний розвиток викладача має здійснюватися під час здійснення ним освітньої, виховної, методичної, наукової та іншої діяльності у закладі освіти та за його межами), *особистісно-орієнтований* (передбачає необхідність самоосвіти викладача, а також орієнтацію на себе як особистість, зважаючи на те, що вже досягнуто, і те, чого викладач потребує для подальшого професійного розвитку), *аксіологічний* (за вимогами цього підходу необхідно створити умови для формування системи цінностей як у викладачів закладу освіти, так і у здобувачів), *культурологічний* (передбачає розвиток загальної і професійної культури викладачів), *комунікативний* (наголошується на розвитку ефективної комунікації з усіма учасниками освітнього процесу).

До переліку специфічних підходів пропонуємо включити *компетентнісний* (спрямовує процес підвищення кваліфікації викладача на розвиток професійної компетентності до найвищих рівнів), *середовищний* (передбачає, з одного боку, створення розвивального освітнього середовища викладачем, а з іншого – розвиток професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів у середовищі закладу освіти засобами корпоративного навчання), *інформаційний* (наголошує на можливості професійного зростання викладача через ефективне використання інформації, інформаційних технологій та діяльності з опрацювання інформації), *гуманістичний* (орієнтує процес розвитку професійної компетентності викладачів на особистість викладача, урахування його потреб і бажань, природних задатків, розвиток творчого потенціалу тощо), *синергетичний* (забезпечує міждисциплінарний характер професійного розвитку викладача, уможливорює застосування моделей та алгоритмів пізнання з однієї області для інших [3]), *технологічний* (передбачає розвиток професіоналізму викладача завдяки технологізації процесу, що дозволяє структурувати етапи, цілі, форми, методи і засоби, щоб зробити сам процес цілеспрямованим).

Таким чином, орієнтація на положення та дотримання вимог схарактеризованих методологічних принципів дозволяє концептуально визначити напрями і позиції діяльності викладачів фахових коледжів, спрямованої на результативне професійне зростання. Подальші дослідження варто орієнтувати на вибір і обґрунтування принципів розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів з урахуванням актуальних напрямів та чинників, а також означених методологічних підходів.

Література

1. Жигір В. І. Методологічні підходи як основа науково-педагогічних досліджень у професійній освіті. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Вип. 48(101). 2016. С. 107–115. <http://surl.li/merii>
2. Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Методологія та організація науково-педагогічних досліджень: підручник. Київ: Компринт, 2016. 491 с.
3. Тітова О. А. Педагогічна система розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів у аграрних університетах: теоретичне обґрунтування та методичне забезпечення : монографія. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2019. 324 с.
4. Anthony, Edward M. 1963. "Approach, Method, and Technique". English Learning 17: 63-67. An Arbor: University of Michigan Press.
5. Richard, Jack and Rodgers, Theodore S. 1993. Approaches and Method in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.

ХРАПАЧ ДМИТРО

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ВИРОБНИЧЕ НАВЧАННЯ У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ТРАНСПОРТ»

Модернізація виробництва в умовах динамічних розвитку економічного простору вимагає підготовки працівників, які швидко пристосовуються до змін, готові впоратися з новими професійними функціями й здатні сприйняти виклики як звичайний режим функціонування виробництва. Отже, сучасна людина живе й діє в умовах, які вимагають високого професіоналізму й значних інтелектуальних зусиль. Відтак, сьогодні потрібен професійно мобільний випускник, готовий повноцінно жити й працювати в умовах невизначеності

й непередбачуваності, націлений на постійний саморозвиток й самовдосконалення як відповідь на сучасні соціально-економічні умови розвитку суспільства [1].

Умови, що склалися на ринку праці, ставлять випускників у жорсткі межі конкуренції. Тому, підсилення закладами вищої освіти (ЗВО) практичної підготовки фахівців сприяє швидкій адаптації випускників на ринку праці і, фактично, стає пріоритетною в процесі їх соціалізації. Приклади реалізації таких програм підготовки бакалаврів професійної освіти автотранспортного профілю можна побачити у багатьох вітчизняних університетах, у т.ч. Хмельницькому національному університеті (ХНУ).

У вищій освіті підготовка бакалаврів за спеціальністю 015.38 «Професійна освіта (Транспорт)» з 2019 року базується на відповідному освітньому стандарті та розрахована на 240 кредитів ЄКТС з терміном навчання – 4 роки [2]. Розроблена відповідно до стандарту вищої освіти освітньо-професійна програма (ОПП) «Професійна освіта. Транспорт (обслуговування та ремонт автомобілів)» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти передбачає значну практичну підготовку фахівців у формі практик [3]: на другому курсі навчання – навчально-технологічна практика; на третьому курсі навчання – виробнича (автообслуговуюча) практика; на четвертому курсі – виробнича (ремонтна) практика. В загальному на усі види практик відведено 9 навчальних тижнів з обсягом навантаження – 12 кредитів ЄКТС.

Крім цього ОПП передбачає такий вид практичної підготовки як виробниче навчання, що організовується для бакалаврів професійної освіти впродовж 3-го та 4-го навчальних семестрів обсягом 8 кредитів ЄКТС як вибіркового курсу. За умови вибору цього освітнього компоненту здобувачі вищої освіти мають можливість відвідати 108 аудиторних годин у формі практичних занять в майстернях кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва ХНУ. Решта часу – 132 години, відводиться на самостійну роботу студентів.

Змістом програми виробничого навчання структурований таким чином, що перша половина курсу (3-й навчальний семестр) присвячена формуванню загальнотрудових умінь та навичок, а саме користуватися спеціальним контрольно-вимірвальним інструментом, обладнанням та пристосуваннями для демонтажно-монтажних робіт, нормативною та технічною документацією. Вивчаються такі теми практичних занять: організація робочих місць та техніка безпеки при розбиральних та складальних роботах; шатунно-поршнева група автомобільних двигунів; демонтажно-монтажні роботи колінчастого валу, газорозподільного механізму двигуна; очисники моторного масла автомобільних двигунів; вузли та пристрої системи живлення карбюраторного, інжекторного та дизельного двигуна; прилади системи пуску автомобільних двигунів; світлові прилади автомобілів та інші.

В 4-му семестрі здобувачі вищої освіти вивчають теми практичних занять: зчеплення та приводи керування зчепленням; механічні та автоматичні коробки перемикання передач; карданна передача; головна передача, диференціал та піввісь; елементи незалежної та залежної підвіски; демонтажно-монтажні роботи камерного та безкамерного колеса [4].

Отже, виробниче навчання бакалаврів професійної освіти відіграє ключову роль у їх практичній підготовці в межах спеціалізації «Транспорт», націлене на формування фахових компетентностей майбутніх фахівців: обслуговувати автомобільний транспорт різних конструкцій з використанням сучасного ремонтного обладнання; здатності приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді, збирати, аналізувати та інтерпретувати ту інформацію (дані) в галузі автомобільного транспорту.

Література

1. Кадрове забезпечення підприємств України, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення URL: <http://surl.li/mgupa>.
2. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта». Наказ Міністерства освіти і науки України 21.11.2019 р. № 1460. URL: <http://surl.li/awtgv>.
3. Освітньо-професійна програма «Професійна освіта. Транспорт» URL: <http://surl.li/mguot>.
4. Силабус навчальної дисципліни «Виробниче навчання». URL: <http://surl.li/mguov>

ЧМИР ВІКТОР

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

Інтенсивний розвиток науки, техніки та технологій вносить корективи в систему підготовки фахівців всіх рівнів. Це обумовлено як новими вимогами до здобувачів вищої освіти, так і новими можливостями системи освіти.

Багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених присвячено дослідженню проблемам педагогічної технології [1, с. 28-39], [2, с. 26-29] та інноваційним методам [3, с. 76-85]. На сьогодні активно досліджується поняття інноваційної педагогічної технології. М. Івкіна, М. Ліхман, У. Абдулгасис, А. Большаков та

ін. вивчали інноваційні підходи до підготовки майбутніх інженерів. Проте, питання впровадження інноваційних технологій в систему підготовки студентів за спеціальністю «Професійна освіта» потребує детального аналізу та вивчення.

У сучасному розумінні технології підготовки вчені [3, с. 128-139] виділяють кілька сутнісних ознак цього поняття: постановка цілі та її максимальне уточнення; визначення змісту навчання відповідно до цілі, завдань; визначення методів і форм навчальної діяльності слухачів; визначення методів і форм роботи викладача; орієнтація цілі, змісту, методів, форм навчання на гарантоване досягнення результатів; оцінка поточних результатів, корекція навчання, спрямована на досягнення цілі; підсумкова оцінка результатів.

Основна функція технології навчання полягає в тому, щоб сконструювати і реалізувати такий навчальний процес, який гарантує досягнення поставленої цілі. Основою послідовної орієнтації навчання на ціль є оперативний зв'язок, який повинен пронизувати увесь навчальний процес.

Аналіз вище вказаних психолого-педагогічних праць, опитування викладачів та власний педагогічний досвід дає нам можливість виділити основні інноваційні технології підготовки студентів за спеціальністю «Професійна освіта», а саме: метод проєктів, інтелектуальні ігри, диференційне навчання, інтегровані завдання (заняття), завдання (заняття) з комп'ютерною підтримкою.

Результати опитування дозволяють нам стверджувати, що найчастіше викладачами використовуються завдання з комп'ютерною підтримкою (28 %), значну увагу викладачі приділяють інтегрованим завданням (12 %) та диференційному навчанню (6 %). Лише 3,5 % викладачів використовують метод проєктів під час навчально-виховного процесу. 18 % педагогів комбінують методи та частково їх використовують під час занять. І майже третина (32,5 %) викладачів ВВНЗ послуговується традиційними методами навчання. Вважаємо, що активізація використання інноваційних технологій підготовки студентів за спеціальністю «Професійна освіта» підвищить якість освіти та зорієнтує студентів на майбутню професійну діяльність.

Таким чином інноваційні технології, імplementовані у процес підготовки студентів за спеціальністю «Професійна освіта» допомагають підвищити його ефективність та результативність. Основні інноваційні технології, які використовуються у процесі їх підготовки, є: метод проєктів, інтелектуальні ігри, диференційне навчання, інтегровані завдання (заняття), завдання (заняття) з комп'ютерною підтримкою.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому планується дослідити педагогічні умови застосування інноваційних технологій в системі професійної підготовки студентів за спеціальністю «Професійна освіта».

Література

1. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи: колективна монографія/ Львівський національний ун-т ім. Івана Франка Львів: Світ, 1999. 302 с
2. Анісімова Т. В. Використання інформаційних технологій в процесі навчання фізики. Вісник Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. 2009. № 15. С. 26–29.
3. Берестецька Н. В. Інтегроване навчання як інноваційна форма організації процесу іншомовної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників інженерних спеціальностей. Народна освіта: електронне наукове фахове видання Київського обласного інституту післядипломної освіти, 2011. № 2 (14).

ШАФОРСТОВ ОЛЕКСІЙ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ АВТОМОБІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ У МІЖАТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Сучасний стан розвитку українського суспільства та системи освіти висуває нові вимоги до фахової підготовки педагогічних кадрів для професійної (професійно-технічної) освіти. Особливої ваги набувають питання системної роботи з підвищення рівня професійної компетентності, формування педагога, здатного до перманентного професійного самовдосконалення.[1, с. 71]

Сьогодні здобувачі освіти мають володіти сучасними технологіями з обраної професії, що постійно оновлюються, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, бути спроможними використовувати комунікативні вміння для розв'язання навчальних та виробничих завдань.

Формування професійних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників є сферою відповідальності майстра виробничого навчання, роль якого в закладі професійної (професійно-технічної) освіти за останні роки значно змінилася. Майстер усе більше стає організатором професійно-практичної підготовки здобувачів освіти, головним завданням якого є сприяння розвитку пізнавальної активності та самостійності здобувачів освіти.

Професійна компетентність майстрів виробничого навчання включає необхідний рівень їх фахової та педагогічної підготовленості, що створює можливості для ефективної реалізації трудових функцій, урахування сучасних освітніх технологій та тенденції розвитку виробничої сфери. Розвиток методичної компетентності передбачає підготовку педагогічних працівників до використання цифрових, проєктних технологій

навчання, інтерактивних практикоорієнтованих методів навчання, що реалізуються у тісній взаємодії з роботодавцями [1, с. 72].

Співробітниками лабораторії дистанційного професійного навчання ІПТО НАПН України було організоване опитування майстрів виробничого навчання з метою з'ясування їх умотивованості до професійного вдосконалення, стану та форм організації підвищення їх кваліфікації, обґрунтування перспективних напрямів роботи з розвитку професійної компетентності. В опитуванні взяли участь 1888 респондентів з 21 області України. Педагогічний стаж 64,3 % опитаних складає понад 10 років (21,9 % – від 4 до 10 років, 13,9 % – до 3 років), 66,1 % респондентів вказали, що мають спеціальну педагогічну освіту. [1, с. 72-73].

Найбільш затребуваними та перспективними технологіями розвитку професійної компетентності майстри виробничого навчання вважають технології дистанційного навчання та тренінгові технології, а формами – самоосвіту та курси підвищення кваліфікації [1, с. 74].

Основним висновком є необхідність постійного навчання та саморозвитку майстрів виробничого навчання для відповіді на виклики, які ставлять перед ними сучасні технології та стандарти.

Додаткові зусилля мають бути спрямовані на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією функції планування та організації освітнього процесу і функції здійснення методичної роботи, розвиток методичної компетентності майстрів, що зумовлюватиме вдосконалення професійно-практичної підготовки в навчальних майстернях, наближених до умов виробництва, розроблення та вдосконалення методики виробничого навчання. Вагомого значення набуває комплекс цінностей, ставлень, особистісних якостей і, зрештою, мотивів виробничої та методичної діяльності майстрів виробничого навчання (*фахівців і педагогів*). Сучасні підходи до проєктування й організації розвитку професійної майстерності повинні бути засновані на усвідомленні його цілей як розвитку особистості педагога у всій повноті та цілісності особистісних, педагогічних і фахових якостей.

Таким чином, результати опитування засвідчили зацікавленість майстрів виробничого навчання в розвитку професійної майстерності. Вони вище оцінюють власну фахову підготовленість у порівнянні з педагогічною (методичною, комунікативною). Додаткові зусилля мають бути спрямовані на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією функції планування та організації освітнього процесу і функції здійснення методичної роботи, розвиток методичної компетентності майстрів, що зумовлюватиме вдосконалення професійно-практичної підготовки в навчальних майстернях, наближених до умов виробництва, розроблення та вдосконалення методики виробничого навчання. Вагомого значення набуває комплекс цінностей, ставлень, особистісних якостей і, зрештою, мотивів виробничої та методичної діяльності майстрів виробничого навчання (*фахівців і педагогів*). Сучасні підходи до проєктування й організації розвитку професійної майстерності повинні бути засновані на усвідомленні його цілей як розвитку особистості педагога у всій повноті та цілісності особистісних, педагогічних і фахових якостей. [1, с. 75]

Аналізуючи теоретичні джерела з проблеми формування та розвитку методичної компетентності педагога, ґрунтуючись на принципах компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного підходів, структуру методичної компетентності майстрів виробничого навчання представляється як сукупність наступних компонентів: ціннісно-мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, технологічного, рефлексивного і професійно важливих якостей.

Визначені компоненти методичної компетентності майстрів виробничого навчання відображають необхідний рівень їх методичної підготовленості, що надасть їм можливість ефективно реалізовувати свої посадові компетенції, враховуючи сучасні освітні технології та сучасні тенденції розвитку виробничої сфери поштового зв'язку. Такі складники, на наш погляд, становлять низку найзагальніших понять, які мають бути деталізованими в комплексі знань, умінь, здатностей, цінностей, мотивації і ставлень до методичної діяльності майстрів виробничого навчання як фахівців і педагогів.

Література

1. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України; Кручек, В.А., (2020). Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: *матеріали Всеукраїнської веб-конференції (07 травня 2020 року)*. Київ: ІПТО НАПН України.

ШТОКАЛЮК ВЛАДИСЛАВ, ГЕРНІЧЕНКО ІВАН

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ОБґРУНТУВАННЯ ІДЕЇ ЯК ПЕРШИЙ ЕТАП ПІДГОТОВКИ ПРОЄКТУ

Результативне виконання проєкту здійснюється з допомогою процесів управління проєктом, які можуть бути згруповані у наступні етапи: ініціація, планування, виконання, моніторинг та контроль, завершення проєкту. Головним продуктом першого етапу проєкту – ініціації – є сформований у формі «паспорта проєктної ідеї» опис концепції проєкту, обґрунтування необхідності та реалістичності проєкту, його формальна авторизація.

Ініціація будь-якого проєкту починається із визначення проєктної ідеї – основного задуму проєкту. З урахуванням наміченої ідеї розробляється приблизний план її реалізації, провадиться попередня оцінка необхідних ресурсів. Завершенням цього етапу стає оцінка життєздатності проєкту та ухвалення рішення про те, чи варто працювати над ним далі.

На етапі ініціації проєкту будується його концептуальна модель, ключовою ланкою якої є головна ідея проєкту. У ряді випадків початком ініціації проєкту стає сама поява цікавої ідеї. Потім той, кому вона сподобалася, має подумати, кого її реалізація може зацікавити. Тобто в цьому випадку спочатку з'являється ідея, а потім вирішується питання про те, для кого її реалізація корисна та вигідна, які та чії проблеми вона може вирішити.

Але нерідко спочатку ініціаторами проєкту усвідомлюється певна проблема – невідповідність того, що потрібно тому, що ми маємо. Потім ініціатори проєкту розпочинають пошук того, як усунути цей розрив між «існуючим» і «бажаним». Уявлення про продукт чи послугу, створення яких дозволить вирішити виявлену проблему, стають ідеєю проєкту.

На практиці ініціація проєкту є багаторазовими зворотньо-поступальними рухами між різними формулюваннями проблеми та різноманітними ідеями про шляхи її вирішення.

Отже формулювання проєктної ідеї – це ітераційний процес між двома точками: проблемою та ідеєю.

У цьому процесі відбувається одночасний розвиток самої ідеї (від загального бачення – до опису цілей проєкту, його очікуваних результатів) та розуміння проблеми (від звичайної констатації до ясного якісного та кількісного її опису). Для складання переліку проблем, генерації ідей щодо їх вирішення у процесі виконання проєктів широко використовуються різні варіанти мозкового штурму, серед яких можна відзначити стратегію Діснея, метод «6-5-3» та інші.

Для структурування результатів роботи на етапі формулювання проблем і створення ідей проєкту можна використовувати різні графічні моделі – «дерево проблем», що являє собою структуровану, побудовану за ієрархічним принципом сукупність проблем, на вирішення яких може бути спрямований проєкт, або «дерево ідей» – структуровану та побудовану за ієрархічним принципом (сукупність висунутих під час мозкового штурму ідей, які можуть бути реалізовані в результаті проєкту. У цій схемі також мають бути виділені генеральна ідея проєкту («вершина дерева ідей»), підпорядковані їй ідеї першого, другого та наступного рівнів («гілки дерева ідей»).

Підсумком роботи на етапі ініціації має стати зрозумілий опис того, як реалізація проєкту допоможе вирішити заявлену проблему. З опису має бути видно, що вирішувана проблема є актуальною. Має бути зрозуміло, чий та які саме потреби задовольнятимуть створені завдяки проєкту продукти та послуги. Крім того, слід показати вигідні відмінності запропонованого варіанта вирішення проблеми від наявних альтернатив.

Поряд із демонстрацією необхідності проєкту важливо показати його здійсненність. Для цього крім мети проєкту у загальному вигляді дається характеристика засобів та методів її досягнення, будується календарний план-графік ключових подій, визначається приблизний перелік та обсяги необхідних ресурсів, зазначаються можливі шляхи ресурсного забезпечення. На етапі ініціації також оцінюються основні ризики проєкту та намічаються шляхи та методи їх зменшення.

Література

1. Практика реалізації педагогічних проєктів: навчально-методичний посібник до курсу / авт.-упоряд. І.В.Сгорова. Івано-Франківськ, 2021. 112 с.
2. Полевая Н. М. Основы проектной деятельности: учебное пособие для студентов направления подготовки «Социальная работа» / Н. М. Полевая, В. В. Ситникова. – Благовещенск: Амурский гос. ун-т, 2020. – 100 с.
3. П'ять вдалих кроків до європейського проєкту України. URL: <http://surl.li/ldpnc>

ЯМКОВИЙ ОЛЕКСАНДР

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

СТРУКТУРНІ ТА ЗМІСТОВІ ОСОБЛИВОСТІ СЕРЕДОВИЩА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Професійний розвиток педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти є необхідною умовою забезпечення якості підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців. Зокрема у ст. 59 Закону «Про освіту» вказується, що заклади освіти, у яких працюють педагогічні й науково-педагогічні працівники, повинні сприяти їхньому професійному розвитку й підвищенню кваліфікації [1]. Відповідно однією із умов підвищення професіоналізму викладачів закладів освіти, зокрема коледжів є створення відповідного освітнього середовища.

В науково-педагогічній літературі під поняттям «освітнє середовище професійного розвитку педагогів» розуміють цілеспрямовано організовану, керовану, відкриту соціально-педагогічну систему, яка забезпечує всебічні умови для розвитку особистості педагога як фахівця, реалізації його творчого потенціалу, удосконалення фахових компетентностей [2]. Створення освітнього середовища впливає на мотивацію педагогів, залучає їх до самоосвіти, внаслідок чого набувається досвід професійної діяльності.

Важливим чинником професійного розвитку викладачів коледжу є мотивація, яка поділяється на внутрішню та зовнішню. Внутрішня мотивація безпосередньо пов'язана із змістом професійної діяльності педагогічного працівника. Для педагога це може бути любов до дітей, закоханість у свою професію, бажання до самовдосконалення тощо. У свою чергу зовнішня мотивація обумовлюється зовнішніми обставинами. Перш за все, це підвищення заробітної плати, кар'єрне зростання, грошове заохочення, поліпшення умов праці тощо.

Зокрема, зовнішнім мотивом професійного розвитку педагогічних працівників є атестація – система заходів, спрямована на всебічне комплексне оцінювання педагогічної діяльності, за якою визначається відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання.

Ключову роль у функціонуванні освітнього середовища професійного розвитку педагогічних працівників відіграє методична рада та методичний кабінет. Постійно діючим, колегіальним органом, що створюється з метою планування та координації навчально-методичної роботи в коледжі є методична рада коледжу. До складу науково-методичної ради коледжу входять як правило заступники директора, завідувачі відділень, голови циклових комісій та методисти коледжу.

Основними напрямками методичної роботи в коледжі є: розробка й упровадження в практику роботи циклових комісій методичних рекомендацій, положень щодо вдосконалення навчально-методичної роботи; вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду; надання методичних консультацій викладачам; організація виставок педагогічних досягнень викладачів, новинок психолого-педагогічної, методичної літератури, періодичної преси; організаційний та методичний супровід атестації педагогічних працівників; робота з молодими викладачами тощо.

Методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників здійснюється методичними кабінетами, які функціонують у кожному закладі фахової передвищої освіти. Організаторами роботи методичних кабінетів як інформаційно-методичних центрів, є методисти. Вони покликані сприяти професійному розвитку педагогічних працівників, удосконаленню їх педагогічної майстерності, індивідуального стилю професійної діяльності тощо.

Науково-методична робота, що сприяє підвищенню рівня професійного розвитку педагогічних працівників будується в коледжі на основі державних директивних документів, освітньо-професійних програм, навчальних планів, інформації про передовий педагогічний досвід, науково-педагогічних досліджень, новинок психолого-педагогічної літератури, інструктивно-методичних матеріалів з проблем організації методичної роботи тощо.

Відзначимо, що основними формами методичної роботи є: засідання методичної ради коледжу, засідання циклових комісій, науково-практичні конференції, семінари-практикуми, методичні консультації, тижні циклових комісій, відкриті заняття, засідання «школи молодого викладача».

Важливу роль в сприянні професійного розвитку педагогічних працівників, впровадженню сучасних інноваційних досягнень педагогічної науки відіграє циклова комісія. Відповідно до ст.32, п.5 Закону України «Про фахову передвищу освіту» циклова комісія є структурним навчально-методичним підрозділом відповідного відділення, що провадить освітню, методичну, наукову, виховну діяльність за певною спеціальністю та спорідненими навчальними дисциплінами [3]. У закладах фахової передвищої освіти циклові комісії об'єднують викладачів загальноосвітніх дисциплін та спеціальних дисциплін.

До основних завдань циклових комісій в коледжах відносять: розробка та впровадження в освітній процес освітньо-професійних програм підготовки фахівців; розробка та удосконалення навчально-методичного забезпечення дисциплін; забезпечення виконання навчальних планів і навчальних програм дисциплін; аналіз стану викладання; впровадження інноваційних методів навчання; організація позааудиторної роботи студентів тощо.

Таким чином, професійний розвиток педагогів закладів фахової передвищої освіти здійснюється в умовах відповідного освітнього середовища через реалізацію основних технологій, форм та методів навчання.

Література

1. Верховна Рада України. Законодавство України, 2017. Про освіту. Закон України. URL: <http://surl.li/ixnq>
2. Мартинець Л. А. Управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у загально-освітньому навчальному закладі: [монографія] / Л. А. Мартинець. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – 408 с.
3. Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <http://surl.li/matq>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

ВАКУЛЕНКО ОЛЕКСАНДР

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка (м. Полтава)

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА

Дидактичні технології у формуванні художньо-графічної компетентності майбутніх учителів технологій вищої технологічної освіти набувають особливого значення. Головна мета цього процесу полягає в розробці ефективних методик і технік, які допоможуть студентам краще розуміти та освоювати художні аспекти технологій. Технологічна освіта для майбутніх учителів технологій повинна бути цілеспрямованою та орієнтованою на практичну діяльність. Сучасні технології надають можливість використовувати інтерактивні методи навчання, комп'ютерні програми для графічного дизайну, що дозволяє ефективно впроваджувати практичні завдання та проекти для студентів.

Формування художньо-графічної компетентності здобувачів вищої технологічної освіти вимагає використання дидактичних технологій. Дослідження видатних педагогів, таких як С. Гончаренко [1], О. Пехота [2], допомагає визначити ці технології. Вони розглядають дидактичну технологію як системний метод організації навчання, включаючи методи впливу та засоби спілкування викладача і студентів. Ці технології стають важливим інструментом у формуванні компетентності студентів і готують їх до активної участі в освітньому процесі та подальшому професійному розвитку.

У контексті формування художньо-графічної компетентності студентів вищої технологічної освіти, термін «дидактичні технології» описує послідовність дій, за якою кожен елемент цієї компетентності відповідає певному способу його вивчення і засвоєння.

Під час розробки дидактичних технологій для формування художньо-графічних компетентностей здобувачів вищої технологічної освіти були враховані різні аспекти, включаючи теоретичні, методичні, педагогічні та організаційні підходи до навчання дисциплін художнього спрямування. Основними складовими розробленої технології є: навчальна діяльність академічного типу (лекції, семінари, практикуми); навчальна діяльність академічного типу з елементами дослідницької роботи; навчальна діяльність дослідницького типу; імітаційно-професійна діяльність; навчально-професійна діяльність; самостійна робота студентів.

Ці форми навчальної діяльності спрямовані на формування художньо-графічних компетентностей студентів технологічних спеціальностей вищої освіти.

Під час розробки дидактичних технологій для формування художньо-графічних компетентностей студентів вищої технологічної освіти важливо враховувати специфіку і освітнє призначення дисциплін технологічного спрямування. Основними складовими розробленої технології для технологічних факультетів є практичні дисципліни. Для формування художньо-графічних компетентностей студентів технологічних спеціальностей вищої технологічної освіти ми виділяємо такі дидактичні технології:

Інтегративні технології спрямовані на розвиток предметних та міжпредметних навичок студентів, дозволяючи їм бачити зв'язки між різними видами мистецьких виразів. Ця підхід сприяє поліхудожньому вихованню та розумінню матеріалу.

Інноваційні технології в контексті художньо-графічної компетентності включають в себе нововведення, які поліпшують навчальний процес та його результати. Це може включати в себе як нові ідеї та підходи до навчання, так і використання нетрадиційних технік живопису та рисунку. Використання таких технік допомагає студентам розвивати творче мислення, активізувати їхній художній потенціал та виразити індивідуальність у дизайні.

У контексті формування художньо-графічної компетентності студентів вищої технологічної освіти, важливими стають мультимедійні технології та цифровий живопис. Мультимедійні технології представляють собою комплекс апаратних і програмних засобів, які дозволяють користувачеві взаємодіяти з різними типами інформації, такими як графіка, текст, звук та відео, об'єднані в єдину систему. У галузі мистецької освіти мультимедійні технології спрямовані на формування медіаграмотності студентів та їх підготовку до роботи в сучасному медіапросторі.

Цифровий живопис є важливим аспектом формування художньо-графічної компетентності студентів вищої технологічної освіти. Він передбачає створення електронних зображень за допомогою комп'ютерних імітацій традиційних інструментів художника. Оволодіння цифровим живописом вимагає знань та вмінь, таких як закони перспективи, кольорознавство, композиція та інші аспекти образотворчого мистецтва, що сприяє формуванню художньо-графічної компетентності студентів.

Комп'ютерна графіка є важливим аспектом формування художньо-графічної компетентності студентів вищої технологічної освіти. Вона включає в себе створення та обробку візуальних зображень з використанням

обчислювальної техніки. Комп'ютерна графіка охоплює різноманітні методи візуального представлення реальних або уявних об'єктів і може бути розділена на растрову, векторну, фрактальну та тривимірну (3D) графіку. Для роботи з графічними зображеннями використовуються різні програми, такі як засоби перегляду, графічні редактори та фоторедактори. Оволодіння комп'ютерною графікою дозволяє студентам розвивати свої художньо-графічні навички та креативність, що важливо для їхньої компетентності в області візуального мистецтва.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997.
2. Пехота О. Освітні технології : навч.-метод. посібник / За заг. ред. О. Пехоти. Київ: А.С.К., 2002. 256 с.

VYSHNEVSKA MARYNA

Kyiv National University of Technologies and Design (Kyiv, Ukraine)

QUALITY ASSURANCE AND MODERNIZATION OF HIGHER EDUCATION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

In an era marked by globalization and the ever-expanding reach of knowledge, higher education occupies a pivotal role as a catalyst for societal progress and individual empowerment. Within this dynamic landscape, the quality assurance and modernization of higher education stands as a critical focal point. The European continent has been witnessing a profound transformation in its educational landscape, underpinned by an ambitious commitment to integration and harmonization, culminating in the Bologna Process and the European Higher Education Area (EHEA). As this process continues to evolve, the imperative of ensuring and enhancing the quality of higher education becomes paramount, demanding rigorous scrutiny, innovative strategies, and the persistent pursuit of excellence.

This abstract aims to explore the challenges and opportunities in European higher education quality assurance within the context of integration. We examine the complexities of modernization, including innovative pedagogical methods, technology, and internationalization, as they reshape the higher education landscape. We also delve into the mechanisms and frameworks governing quality assurance, focusing on alignment with European standards. The work presents research findings, case studies, and analyses to foster a comprehensive understanding of these inter-sections. It emphasizes the role of higher education in societal development and the need for its continuous enhance-ment within the framework of European integration.

The landscape of higher education in Europe has undergone a significant transformation in recent decades, driven by the imperatives of European integration and the establishment of the EHEA. As we stand at the intersection of modernization and quality assurance in higher education, it is crucial to address the multifaceted challenges and opportunities this presents, particularly in the context of Ukraine. This section presents the key concepts and proposed solutions for modernizing the higher education system in Ukraine in line with European standards.

Challenges in Modernizing Higher Education: Modernization of higher education necessitates a profound understanding of the challenges that currently hinder its progress in Ukraine. These challenges include outdated curricula, limited access to internationalization, inadequate infrastructure, and insufficient alignment with the Bologna Process. To address these issues, Ukraine must focus on comprehensive curriculum reform, investing in infrastructure, and fostering internationalization efforts through student and staff mobility programs.

Curriculum Reform and Innovative Pedagogical Approaches: To modernize higher education in Ukraine, it is imperative to restructure curricula to meet the evolving needs of students and society. European standards emphasize student-centered learning, competence-based education, and the integration of research and practical experience into coursework. By adopting these principles, Ukrainian universities can enhance the relevance of their programs and better prepare graduates for the demands of the global job market. [3]

Technological Advancements and E-Learning: The integration of technology into education has become indispensable, particularly in the wake of the COVID-19 pandemic. Investing in digital infrastructure, e-learning platforms, and virtual laboratories can improve access to quality education in Ukraine. Furthermore, technology facilitates the collection of data for quality assurance, enabling universities to continuously monitor and enhance the effectiveness of their programs.

Internationalization and Mobility Programs: European integration calls for increased mobility of students and academic staff. Establishing partnerships with European institutions, participating in Erasmus+ programs, and promoting cultural exchange can expose Ukrainian students and faculty to diverse perspectives and innovative teaching methods. This internationalization effort will enrich the educational experience and improve the overall quality of higher education. [2].

Quality Assurance Mechanisms: Robust quality assurance mechanisms are central to modernizing higher education in Ukraine. Universities should develop clear, transparent, and evidence-based processes for program accreditation and assessment. External peer review, benchmarking against European institutions, and stakeholder feedback should inform continuous improvement efforts.

Inclusive Higher Education: Modernization should also prioritize inclusivity and equity in higher education. Expanding access to underrepresented groups, including individuals with disabilities and marginalized communities, ensures that the benefits of higher education are distributed equitably across society. [1]

In conclusion, the modernization of higher education in Ukraine within the context of European integration is an intricate journey, but it is one that holds immense promise. By embracing innovative pedagogical approaches, leveraging technology, promoting internationalization, and implementing robust quality assurance mechanisms, Ukraine can position itself as a hub of excellence in higher education. This transformation not only aligns with European standards but also empowers the nation's youth to thrive in an increasingly interconnected and competitive world. The proposed solutions outlined in this abstract provide a roadmap for the holistic modernization of higher education in Ukraine, setting the stage for a brighter future in the European Higher Education Area.

References

1. Council of the European Union. (2021). Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021-2030). Official Journal, C 66, 1–21. URL: <http://surl.li/merkn>
2. Nikolaiev Ye. (Ed.) (2017). Higher Education in Ukraine: Agenda for Reforms. Kyiv, Ukraine: Konrad-Adenauer Stiftung Ukraine Office (eng).
3. Локшина, О. (2023). Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021–2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти. Український Педагогічний журнал, (4), 5–17. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-5-17>

ГУЗАРСЬКА ТЕТЯНА, БЛІК ВІКТОРІЯ
Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ІННОВАЦІЙНІ НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

В освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти якісні навчальні видання для освітнього процесу посідають важливе місце для підготовки конкурентоспроможних фахівців. Матеріали, що пропонують для навчальних закладів, мають відповідати сучасним вимогам до різних видань. Поряд із підручниками та методичних матеріалами під час навчання активно використовують – посібники. Зміст посібника має розкривати сутність заданої теми, відповідно до програми, із використанням сучасних інноваційних матеріалів. Посібник є інформаційною складовою освітнього процесу, використання якого сприяє формуванню компетентностей та відповідних результатів навчання. Додаткова інформація, що представлена у навчальному посібнику, дозволяє також поглиблювати та доповнювати знання із профільного предмета. Використання посібників в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти сприяє розвитку у здобувачів освіти пізнавальної діяльності та творчих здібностей, інтересу та мотивації до вивчення предмету, прагнення в учнів застосувати здобуті знання у своїй діяльності на практиці. Використання навчальних посібників набуло широкої популярності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти різних видів і має значний вплив на якість навчання та підготовку майбутніх фахівців.

Розглянемо деякі аспекти, що характеризують важливість використання навчальних посібників у професійній освіті:

- сприяють систематизації знань (дозволяють здобувачам освіти отримувати інформацію в логічному порядку і допомагають усвідомити основні концепції та принципи професії);
- спрощують самостійну роботу (можуть бути використані здобувачами для самостійного вивчення матеріалу. Це важливо для підготовки до іспитів, вивчення нових технік тощо);
- мають практичне спрямування (навчальні посібники часто містять приклади та вправи, які допомагають здобувачам зрозуміти, як застосовувати теоретичні знання на практиці, що робить навчання більш практичним і корисним);
- забезпечують актуальність інформації (відображають сучасні тенденції та розвиток галузі);
- допомагають стимулювати інтерес до навчання;
- сприяють ефективному викладанню (важливий допоміжний засіб для підготовки та проведення уроків педагогами).

Отже, навчальний посібник – це навчальне видання, що доповнює або частково (повністю) замінює підручник та офіційно затверджене як такий вид видання. Навчальні посібники для закладів професійної (професійно-технічної) освіти затверджуються та рекомендуються до використання Міністерством освіти і науки України як нормативні видання з відповідним грифом. Існують такі різновиди посібників для навчального процесу: наочний посібник, практичний посібник, навчальний наочний посібник, навчально-методичний посібник [1].

Існують також різновиди неперіодичних видань навчального посібника:

- навчально-наочний посібник – навчальне видання, яке містить ілюстративно-наочні матеріали, що сприяють вивченню і викладанню дисципліни, засвоєнню їх змісту;
- навчально-методичний посібник – навчальне видання з методики викладання навчальної дисципліни (її розділу, частини) або з методики розвитку та виховання особистості [2].

Навчальний посібник може бути представлений не лише окремим виданням, але й комплексом науково-методичних матеріалів, до яких включені зошит-посібник або розвиваючі ігри для різного віку здобувачів освіти.

При розробленні навчальних посібників автору необхідно враховувати те, що навчальні посібники мають бути написані у доступній формі, навчальний матеріал має бути пов'язаний з практичними завданнями, в книзі повинні прослідковуватись тісні міжпредметні зв'язки. Перед тим як використовувати навчальний посібник в своїй роботі і рекомендувати його учням чи студентам педагог має переконатися в його якості та відповідності навчальній програмі. Посібники дають змогу отримати додаткову інформацію та поглибити вивчення того чи іншого предмету. Під час викладання певного курсу викладач може запропонувати студентам чи учням один чи декілька навчальних посібників, що стануть вдалим доповненням до основних підручників, які використовуються в освітньому процесі [3].

Нами розроблено проєкт навчального посібника «Оздоблюючі матеріали. Фурнітура», що призначений для учнів закладів вищих професійних училищ та може використовуватись у закладах системи професійної (професійно-технічної) освіти. В ньому подається навчальний матеріал, який допомагає краще опанувати дисципліну, а саме окремий її розділ.

Проєкт навчального посібника «Оздоблюючі матеріали. Фурнітура» містить текст (основний та додатковий), ілюстративний матеріал до кожної теми (фото, графічні зображення), контрольні запитання до кожної теми та завдання для практичного опанування навчального матеріалу. Для перевірки рівня засвоєння знань з теми розроблено систему тестових завдань різних рівнів складності. Окрім інформативної, навчальний посібник виконує мотиваційну, організаційну, комунікативну, творчу та формуально-оцінювальну функції.

Зазначимо, що використання навчального посібника в освітньому процесі дає змогу отримати здобувачам освіти більше корисної інформації та краще розібратися з тією чи іншою темою. Навчальні посібники є невід'ємною частиною професійної освіти і допомагають забезпечити ефективне, систематичне та якісне навчання студентів, які готуються до роботи в різних галузях. Вони сприяють формуванню необхідних навичок і знань, що є важливими для успіху на ринку праці. При розробленні сучасного навчального посібника потрібно доповнювати його сучасними посиланнями, QR-кодами, які дадуть можливість в невеличкому за обсягом виданні надати більше інформації у вигляді відео чи цікавих фактів з посиланням на підтверджену інформацію.

Література

1. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів / Додаток 1 до наказу МОНУ № 588 від 27.06.2008 р. http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/2362.
2. Загальні вимоги до змісту та оформлення навчальних посібників та навчально-методичної літератури: методичні рекомендації для викладачів на основі чинних нормативних документів / [уклад. Л. О. Котлова]; – Житомир, 2014. – 56 с.
3. Сайт «Освітня політика». URL: <http://education-ua.org/navchalniy-posibnik.php>

ГУМЕННА ЛІДІЯ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

Базовим аспектом державно-приватного партнерства (ДПП) у сфері професійної освіти є розробка та вдосконалення законодавства, яке регулює державно-приватне партнерство в освіті, та створення відповідних інституцій і організацій для координації та підтримки таких партнерств.

Методичні рекомендації щодо розвитку ДПП у сфері професійної освіти:

1. **Створення сприятливого мікроклімату.** Заохочення приватних компаній та навчальних закладів до участі в партнерствах. Це може включати, зокрема, фінансові стимули, податкові пільги, доступ до ресурсів тощо. Створення сприятливого клімату, в даному контексті, означає створення умов, які спонукають приватні компанії й початкові заклади до активної участі в партнерствах з державними освітніми установами [1]. Ці умови можуть включати різні заохочення та пільги, такі як: 1. Надання фінансової підтримки або фінансових стимулів, які допомагають компаніям і навчальним закладам зекономити чи отримати додатковий дохід завдяки участі в партнерствах, що включає: гранти, субсидії, фінансову допомогу тощо. 2. Зменшення податкових обов'язків для компаній, які активно взаємодіють з освітніми закладами. Наприклад, зниження податку на прибуток або інших податкових платежів. 3. Забезпечення доступу до різних ресурсів, таких як: лабораторії, обладнання, бібліотеки, бази даних, які допомагають покращити якість освіти та досліджень. Отже, заохочення приватних компаній та навчальних закладів за допомогою цих заходів сприяє активній участі їх у державно-приватних партнерствах у сфері освіти.

2. Розроблення програм та курсів. Спільне розроблення навчальних програм та курсів між державними та приватними навчальними закладами. Забезпечення актуальністю та відповідністю навчальних програм потребам ринку праці. Запропонована ідея стосується співпраці між державними та приватними навчальними закладами в розробці навчальних програм та курсів у сфері професійної освіти. Ось кілька деталей і уточнень: 1. Державні та приватні навчальні заклади можуть об'єднати зусилля для створення спільних навчальних програм. Це означає, що експерти з обох секторів можуть працювати разом, щоб створити навчальні плани, які враховують найновіші тенденції та вимоги ринку праці. 2. Однією з ключових цілей спільної розробки програм є забезпечення актуальності та відповідності навчальних програм потребам сучасного ринку праці. Для цього необхідно включати в програми актуальні технології, навички та знання, які мають попит серед роботодавців. 3. Під час розробки спільних програм важливо залучити експертів з галузі, які можуть мати слушну думку щодо потреб ринку праці. Це допоможе реалізувати програми як ефективні та практичні. 4. Навчальні програми мають бути динамічними та піддаватися постійному оновленню, для цього важливо створити відповідний механізм, за допомогою якого програми будуть переглядатися та адаптовуватися до змін у галузі та на ринку праці. 5. Державні та приватні партнери повинні визначити, яким чином буде фінансуватися розробка та впровадження навчальних програм. Сюди включається розподіл фінансових зобов'язань, гранти, спонсорство тощо.

Така спільна робота над розробленням програм та курсів може сприяти створенню значно ефективнішої та відповідної освітньої системи, яка задовольняє потреби як учнів, так і роботодавців.

3. Моніторинг. Визначення механізмів моніторингу та оцінки результатів державно-приватних партнерств. Спостереження за якістю навчання та підготовки студентів. Уточнення механізму моніторингу та оцінки результатів.

Державні та приватні партнери повинні спільно розробити систему моніторингу, яка включатиме участь обох сторін. Це може означати проведення регулярних зустрічей, робочих груп або вебінарів для обговорення поточного стану партнерства.

Важливо визначити ключові показники успішності державно-приватного партнерства, такі як: кількість студентів, які завершили курси, рівень задоволеності студентів та роботодавців, результати навчання тощо. Дані повинні збиратися, аналізуватися та використовуватися для прийняття рішень.

Оцінка якості навчання. Важливим аспектом моніторингу є оцінка якості навчання та підготовки студентів. Це може бути здійснено через аудити, оцінки викладачів, анкети студентів, а також оцінки результатів навчання. Державні та приватні партнери мають підготовляти регулярні звіти щодо результатів своєї спільної діяльності.

Ці звіти можуть бути представлені відповідним освітнім органам, фінансовим установам або іншим зацікавленим сторонам. На основі результатів моніторингу й оцінки якості партнери будуть готовими до коригування своєї стратегії та дій для поліпшення результатів.

Важливо забезпечити публічний доступ до даних та звітів про діяльність державно-приватних партнерств, щоб забезпечити відкритість та прозорість процесів. Моніторинг і оцінка допомагають забезпечити ефективну роботу державно-приватних партнерств та забезпечити якість навчання і підготовки студентів.

4. Спільні проєкти та дослідження. Заохочення спільних дослідницьких проєктів та інноваційних ініціатив. Сприяння обміну знань та технологій між державними та приватними секторами. Така думка наразі є дуже важливою і відображає сучасні тенденції в розвитку освіти та науки. Ось деякі доповнення щодо цього аспекту:

– спільні дослідницькі проєкти дають змогу поєднати зусилля державних і приватних учасників для розробки нових технологій, методик і підходів у професійній освіті. Це може привести до створення інноваційних продуктів і послуг, які відповідають сучасним вимогам ринку праці;

– співпраця між державними та приватними секторами сприяє обміну знань, дослідницькими можливостями і ресурсами. Це може включати доступ до лабораторій, технологічних розробок і фінансової підтримки;

– швидка зміна технологій і ринкових умов вимагає гнучкості й адаптації в освітній системі. Спільні проєкти дають змогу оперативно реагувати на зміни і впроваджувати нові рішення;

– участь студентів у спільних проєктах і дослідженнях дає їм можливість отримати практичний досвід і навички, які відповідають потребам ринку праці, що підвищує їхню конкурентоспроможність. Окремого дослідження потребують питання підготовки кадрів, інформаційної кампанії, контролю та звітності.

Рекомендовані нами методичні рекомендації спрямовані на створення ефективних механізмів співпраці між державними та приватними навчальними закладами у сфері професійної освіти за умови реалізації базового аспекту державно-приватного партнерства (ДПП) у сфері професійної освіти.

Література

1. Дьоміна І. О. Державно-приватне партнерство як механізм розвитку сфери освіти в Україні в умовах децентралізації та глобалізації. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. URL: <http://surl.li/mtjfn>

ОСОБЛИВОСТІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНИ

Законом України «Про освіту» (2017) задекларовано серед складників мети освіти виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь суспільству [5]. Виховання, як складова цілісного освітнього процесу орієнтується на формування в учнівської молоді відповідальності як соціально-політичної цінності українського народу.

Розглянемо вітчизняний та зарубіжний досвід громадянської освіти сучасної молоді, як одного із напрямів виховної роботи в закладах освіти. У вітчизняній та зарубіжній педагогіці питання громадянського виховання вивчаються І. В. Андрощук, І. П. Андрощук, І. Бехом, О. Гриценчук, Т. Дем'янюк, Г. Єгоровим, І. Жаданом, Т. Клименко, Л. Крицькою, П. Давидовим, Л. Мицик, Л. Пономаренко, М. Сонною, О. Сухомлинською, L. Vöhme та ін.

Європейську програму громадянської освіти було започатковано у 1979 році, коли Комітетом міністрів Ради Європи було ухвалено резолюцію «Про вивчення прав людини». На конференції Ради Європи у 1982 році «Підготовка до життя» було задекларовано залежність майбутнього Європейського співтовариства від готовності та здатності всіх його членів до збереження, прийняття та підтримки демократії, загальнолюдських цінностей і прав людини. Зі створенням у 1985 році «Європейського центру громадянського виховання» було запроваджено додаткові сертифікати з професійної підготовки викладачів та фахівців за схваленною Європейською Радою програмою «Виховання в дусі прав людини в школах Західної Європи». Така взаємодія в рамках Європейського співтовариства соціальної та економічної політики дотепер становить основу його ефективної діяльності [3, с. 8–9].

Набуттям Україною на початку 1990-х років незалежності висунуло першочергове завдання громадянської освіти. Проведення у 1993 році ЮНЕСКО Міжнародного конгресу «Освіта – для прав людини й демократії» акцентувало увагу освітніх закладів на необхідності включення до навчальних програм тем із прав людини, гуманітарного права та демократії. З метою формування ціннісних орієнтацій та вмінь особистості з активного громадянства, у 1997 року Радою Європи було започатковано проєкт «Освіта для демократичного громадянства» [4]. У 2004 році Радою Європи було затверджено Рекомендації Комітету міністрів з визнанням громадянської освіти формальними та неформальними соціальними інституціями як дієвого чинника забезпечення соціальної однорідності, інтеркультурної освіти, взаєморозуміння та міжрелігійного діалогу.

У центрі сучасної зарубіжної громадянської освіти знаходиться викладання й вивчення законів демократії, прав людини, уміння розв'язування соціально-політичних, ідеологічних, культурних, екологічних проблем, критично оцінюючи здобутки минулих поколінь, примножуючи своєю діяльністю його культурні досягнення [8; 9].

Як бачимо, в країнах Західної Європи провідним виступає прагматично-когнітивний підхід, заснований на пізнанні прав і свобод людини, знанні основ громадянського виховання з формування системи моральних цінностей особистості, цінностей західної демократії та розвитку її емоційної сфери. З початку XXI століття західноєвропейська демократія знаходиться на шляху до утворення полілінгвістичної, поліетнічної, полікультурної Європи за цінностями співробітництва, співіснування та взаєморозуміння [3; 6].

Рамкою компетентностей для культури демократії Ради Європи (Competences for Democratic Culture, 2016) почуття відповідальності задекларовано як таке, що дає можливість особистості успішно долучатися до демократії [9].

В громадянській освіті країн Східної Європи, у тому числі й в Україні, превалує емоційний підхід, заснований на формуванні системи духовних та моральних громадянських цінностей особистості. За часів незалежності України, за сприяння Конституції України (2014), Державної національної програми «Освіта: Україна XXI ст.» (1994), Концепції громадянської освіти та виховання (2000), в державі поступово вибудовується система виховання громадянських якостей молоді, заснована на задекларованому в цих нормативно-правових документах соціальному замовленні відносно громадянського виховання особистості. Як зазначає М. Соннова, в сучасній Україні розвиваються дві системи громадянської освіти. Перша заснована на ідеях української етнопедagogіки з відродження національної ідеї та свідомості, духовності, традицій [7]. Друга, не обмежуючись українським національно-культурним простором, визначає домінантою розвитку громадянина здатність до вирішення актуальних питань буття. Вітчизняна громадянська освіта являє собою систему освітньо-виховних заходів з формування інтегративної якості особистості – громадянськості, яка визначається її здатністю до усвідомлення своїх прав і обов'язків стосовно держави та суспільства, демократичної системи цінностей, формуванням досвіду відповідальної діяльності в демократичному суспільстві.

Вивчення досвіду громадянської освіти в країнах Західної Європи дало змогу виявити прагматично-когнітивний підхід: виховання сучасної молоді в дусі прав людини, включення до навчальної програм тем із прав людини, гуманітарного права та демократії, обізнаність педагогів у основах громадянського виховання

з формування системи моральних цінностей особистості, цінностей західної демократії та розвитку в них емоційної сфери.

Натомість, як було встановлено, в громадянській освіті країн Східної Європи, у тому числі й в Україні, переважає емоційний підхід, що ґрунтується на формуванні системи духовних та моральних громадянських цінностей особистості. В сучасній Україні розвиваються дві системи громадянської освіти: перша заснована на ідеях української етнопедагогіки з відродження національної ідеї, духовності, традицій та свідомості; друга – визначає домінантою розвитку громадянина здатність до вирішення актуальних понять буття.

Література

1. Андрощук І. Формування громадянської відповідальності у майбутніх учителів як важлива складова професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2022, № 1 (115). С. 3–12.
2. Андрощук Ірина, Андрощук Ігор. Методологічні підходи щодо підготовки майбутніх учителів до формування громадянської відповідальності учнів. *Молодь і ринок*, 2022, № 6 (204). С. 6–11.
3. Гриценчук О. Формування громадянської свідомості (Європейський аспект). *Рідна школа*. 2002. № 10. С. 8–9.
4. Єгоров Г. Європейська стратегія громадянської освіти і виховання учнів. *Історія в школах України*. 1997. № 3. С. 50–55.
5. Закон України «Про освіту»: від 5 вересня 2017 року, № 2145-VIII. URL: <http://surl.li/mtken>
6. Сіверс З. Ф., Духневич В. М., Осадько О. Ю. Політико-правова свідомість молоді: психологічний аналіз. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 222 р.
7. Соннова М. Зарубіжний та вітчизняний досвід громадянського виховання. *Вісник Львівського університету*. Серія: педагогіка. 2006. Вип. 21. Ч. 1. С. 123–131.
8. Böhme L. Politische Bildung für Schülerinnen und Schüler mit sonderpädagogischem Förderbedarf. Frankfurt am Main, 2019. 556 p.
9. Competences for Democratic Culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. *Council of Europe*. 2016. URL: <https://rm.coe.int/16806ccc07>.

ЖЕЖЕРУН ДЕНИС

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ТРАНСПОРТНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ І РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Сучасна нормативно-правова база у Республіці Польща та Україні визнає важливість підготовки молодих фахівців до підприємництва як одного із пріоритетів в галузі освіти. Законодавство в обох країнах сприяє впровадженню підприємницької освіти в навчальні програми навчальних закладів. Відповідно до цього нормативно-правового забезпечення є важливим елементом навчального процесу так як і розвиток підприємницьких компетенцій серед студентів. Підтримка з боку законодавства дозволяє університетам та коледжам активно впроваджувати підприємницькі курси та програми. Крім того, правова база сприяє створенню інфраструктури для підтримки стартапів та інноваційних проєктів студентів. Завдяки нормативно-правовому забезпеченню, студенти мають можливість здобувати практичний досвід через стажування та участь у підприємницьких проєктах. Закони також сприяють розвитку інкубаторів та підтримки стартапів, що надає можливість студентам реалізовувати свої підприємницькі ідеї.

Сучасний світ характеризується зростаючою конкуренцією та швидкими змінами в економіці та технологіях. У такому середовищі підприємливість та здатність адаптуватися стають ключовими факторами професійного розвитку. Важливою складовою професійного становлення сучасної особистості є розвиток підприємницьких компетенцій у студентів.

Підприємницькі компетенції охоплюють широкий спектр навичок та якостей, включаючи креативність, прийняття рішень, лідерство, комунікацію, вміння робити бізнес-аналіз, а також здатність до прийняття ризику та розв'язання проблем. Ці навички необхідні не лише для тих, хто прагне стати підприємцем, але і для всіх, хто прагне працювати у сучасному бізнес-середовищі, будь то менеджер, фахівець, вчений або творча особистість.

Професійне становлення особистості - це процес розвитку та росту як професіонала в обраній сфері діяльності. Цей процес включає в себе низку етапів і аспектів, які сприяють розвитку і самореалізації особистості в професійному контексті. Деякі ключові аспекти професійного становлення Республіка Польща реалізує завдяки стабільному та постійному росту економіки, що досягається завдяки ефективному регулюванню підприємницької діяльності, серед іншого. Важливим є той факт, що під час фінансово-економічної кризи 2008-2009 років Республіка Польща не лише втрималася від спаду, але й продовжила зростання. Підприємці стали важливою опорою у подоланні негативних наслідків цієї кризи.

Основою для розвитку професійної освіти і навчання в Європейському Співтоваристві є врахування положень ключових програмних документів. Ці документи визначають основні пріоритети створення єди-

ної європейської методології, спрямованої на підвищення якості та ефективності систем освіти і навчання, гарантування доступу до навчання протягом усього життя для всіх громадян і відкритість систем освіти та навчання Європейського Союзу перед світом. Такі напрями формують загальну теоретичну основу для становлення інноваційних систем професійної освіти і навчання в країнах-членах Європейського Союзу і стимулюють їх до зближення в галузі освіти.

Українське правове регулювання підприємницької діяльності базується на положеннях Господарського кодексу України та ряду спеціальних законів, в той час як у Республіці Польща, крім інших документів, діють норми Закону «Право підприємців» та Кодексу торговельних товариств. Важливим аспектом є те, що у 2018 році в Республіці Польща відбулися суттєві зміни у правовому регулюванні підприємницької діяльності.

Українські вчені часто звертають увагу на досвід Республіки Польща при дослідженні окремих аспектів правового регулювання підприємницької діяльності в Україні, особливо в корпоративному праві.

Ураховуючи ці фактори, а також спільність принципів економічного правопорядку та успіхи Республіки Польща в сфері економічного розвитку, варто приділити більше уваги правовому аналізу регулювання підприємницької діяльності в сучасному українському та польському праві. Наприклад, вчені В. Васильєва і І. Яценко проявили науковий інтерес до дослідження правового регулювання корпоративних правовідносин в Республіці Польща.

Вперше, в Україні у статті 1 Закону України «Про підприємництво», було офіційно визнане поняття «підприємництво». Згідно з цим Законом, підприємництво (до 11 березня 2000 року) визначалося як самостійна ініціативна, систематична діяльність, проваджена на власний ризик, з метою виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг або торгівлі з метою одержання прибутку. В контексті української доктрини підприємництва, найбільш схожим поняттям в Республіці Польща є «підприємство» у його функціональному аспекті. Це відноситься до постійної, організованої, ініціативної та професійної господарської діяльності з метою отримання прибутку.

Водночас, поняття «підприємництво» або «підприємницька діяльність» не має чіткого нормативного визначення в законодавстві Республіки Польща і, фактично, не є юридично обов'язковим. Найбільш схожим легальним терміном, який наближений до поняття підприємництва, так, як воно визначене в українському законодавстві, є «господарська діяльність» (польською мовою – *działalność gospodarcza*) в Республіці Польща.

Це поняття зазнало змін на різних етапах свого розвитку і не мало сталого нормативного визначення та інтерпретації. Наприклад, до 30 квітня 2018 року, відповідно до статті 2 Закону Республіки Польща, господарською діяльністю вважалася прибуткова діяльність, така як виробництво, будівництво, торгівля, надання послуг, пошук, розвідка та видобуток корисних копалин, а також професійна діяльність, яка провадиться організовано та безперервно. У цій статті було перелічено конкретні види діяльності, які можуть вважатися господарською в контексті цього Закону. Польський законодавець подальшими поправками уточнив юридичне поняття господарської діяльності. Згідно зі статтею 3 Польського Податкового Кодексу від 6 березня 2018 року, яка є чинною, господарська діяльність тепер визначається як організована діяльність, спрямована на одержання прибутку, що провадиться власною особою і має постійний характер.

Законодавство Республіки Польща визначає нормативні ознаки господарської (підприємницької) діяльності як такі, що включають: організованість, постійність, проведення діяльності від свого імені, наявність конкретної мети.

В свою чергу, для підприємницької діяльності в Україні, у контексті ст. 42 ГК України, притаманні наступні ознаки: самостійність, ініціативність, систематичність, ризиковість, специфічна мета.

Необхідно брати до уваги, що розвиток законодавства залежить від впливу факторів правотворення, які представляють собою об'єктивні умови суспільного розвитку. Ці умови визначаються потребами і інтересами суспільства на певному етапі його розвитку і спонукають до змін у правовому регулюванні. У теорії держави та права України, фактори формування та розвитку законодавства традиційно поділяють на три групи. Перша група включає чинники, які визначають предмет законодавчого регулювання і відображають первинні стимули, що виникають у суспільстві та державі. Наприклад, це може включати проведення в Україні економічних реформ, що призвели до прийняття численних законів, спрямованих на встановлення нового правового режиму власності, визначення статусу суб'єктів господарювання, регулювання фінансових відносин і т.ін. Друга група факторів відображає суб'єктивну сторону законодавчої діяльності та визначає позиції учасників процесу. Третя група складається з факторів юридичного характеру, які включають принципи побудови і функціонування системи законодавства, внутрішні системні зв'язки і взаємозв'язки.

Законодавство Республіки Польща, що регулює підприємницьку діяльність, відрізняється своєю унікальністю, оскільки воно формувалося під впливом правових систем римського, німецького, французького, австрійського, російського, радянського та європейського права.

Можна стверджувати, що процес розвитку окремих аспектів законодавства щодо підприємництва в Республіці Польща, так само як і самого підприємництва, має свої коріння ще з часів існування звичаєвого права. Пізніше з'явилися історичні документи, такі як «Польська Правда» (відома як Ельблонська книга) XIII століття, збірники Магдебурзького права, Статути Казимира Великого 1347 року, а також три Литовські статuti з 1529, 1566 і 1588 років. У цих джерелах були закладені правові норми, які обмежено регулювали торговельно-фінансові відносини між різними категоріями населення польських земель і з часом стали осно-

вою для формування сучасного законодавства Республіки Польща щодо підприємницької діяльності. Проте нормативно-правовим актом, який вперше системно регламентував порядок реалізації підприємницької ініціативи у РП став «Закон про господарську діяльність» від 23 грудня 1988 року.

Після приєднання Республіки Польща до Європейського Союзу, процес інтеграції та узгодження її законодавства щодо підприємництва зі стандартами ЄС став більш інтенсивним і комплексним.

Незважаючи на прогресивні законодавчі положення, що регулюють підприємницьку діяльність в Польщі, державні органи та громадське суспільство розуміють необхідність подальшої модернізації та лібералізації законодавства. Вони прагнуть спростити або повністю відмінити деякі бюрократичні процедури, забезпечити більшу юридичну стабільність та покращити бізнес-середовище загалом. Ці цілі призвели до розробки «Конституції бізнесу» Міністерством розвитку та фінансів Республіки Польща спільно з громадськими організаціями та представниками підприємців. Більшість положень «Конституції бізнесу» набула чинності 30 квітня 2018 року.

«Конституція бізнесу» включає п'ять законів, які були прийняті 6 березня 2018 року: Підприємницький статут Республіки Польща, Закон про омбудсмена для малих і середніх підприємств, Закон про Центральний реєстр та інформацію щодо господарської діяльності та інформаційний пункт для підприємців, Закон про правила участі іноземних підприємців та інших іноземних осіб у господарських операціях на території Республіки Польща, а також Постанови щодо впровадження Закону про підприємців та інших законів, що стосуються господарської діяльності.

Можна зробити висновок, у світлі сучасних викликів економіки та суспільства, актуальність розвитку підприємницьких компетенцій у студентів зростає. Нормативно-правове забезпечення в Республіці Польща та Україні підтримує цей процес, роблячи його законодавчо визнаним і важливим для освіти. Розвиваючи підприємницькі навички та ментальність у студентів, Україна і Польща готують молоде покоління до активної участі у господарському та інноваційному розвитку. Освіта, практичний досвід та підтримка в університетському середовищі допомагають створити нове покоління фахівців, готових до викликів і можливостей, які принесе сучасний бізнес-світ.

Досвід Республіки Польща у функціонуванні системи підготовки до підприємницької діяльності може бути цінним для реформування національної економіки, зокрема створенні нових законодавчих актів, запровадження нових кваліфікацій, стандартів і програм, а також розробки нормативно-правової бази. Ці реформи мають потенціал перетворити підприємництво в Україні на важливий чинник сталого економічного розвитку, підвищити міжнародну конкурентоспроможність України та надати громадянам можливості для професійного та економічного зростання.

Література

1. Applicability of the Obligation to Arbitrate under Section 21 of the U.N. Headquarters Agreement of 26 June 1947 y. ICJ Reports. 1988. *International Court of Justice*. URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/77>.
2. Blicharz R., Pawełczyk M. Przedsiębiorca, czyli kto? *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*. 2004. No 3. S. 5-11.
3. O Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy : Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 2018. poz. 647.
4. O działalności gospodarczej : Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1988. No 41. poz. 324.
5. Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Гриценко, І. А., Єршова, Л. М., Закатнов, Д. О., Орлов, В. Ф., Сохацька, Г. В., (2020). Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: «Полісся».
6. Базиль Л. О., Орлов В. Ф., (2019) Підприємницька компетентність і ділова активність – необхідні якості професійного успіху фахівця. Реєстраційне свідоцтво № 8229 серія КВ від 17.12. 2003 року, 15 с.
7. Бондарчук М. Ю. Системи підтримки малого підприємництва в Україні та в Республіці Польща. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 9-1. С. 80–84.
8. Дякуновський О. Є. «Конституція бізнесу» – якісно нове законодавче регулювання підприємництва в Республіці Польща: досвід для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. No 56. С. 108–112.
9. Дякуновський О. Є. Загальні засади правового регулювання підприємництва в Республіці Польща. *Форум права. Електронне фахове наукове видання*. 2016. No 5. С. 35-40. URL: <http://surl.li/mguws>
10. Жежерун Д.А. «Сучасний стан підготовки майбутніх фахівців до підприємництва в європейському освітньому просторі» Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, 2023, Вип. 2ст. ст: 185-191
11. Ключко А. А. Принципи і методи державного регулювання підприємництва. *Державна фінансова політика України в умовах євроінтеграції: погляди науковців та практиків* : зб. тез наук. доп. за матеріалами II Всеукр. наук.- практ. конф. (Львів, 18 лютого 2021 р.). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. С. 126-129.
12. Конституція Польської Республіки (з передмовою В. Шаповала) / В. М. Шаповал. Київ: Москаленко О. М., 2018. 84 с.
13. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 р. No 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. No 30. Ст. 141.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Державно-приватне партнерство (далі – ДПП) детермінується синергією чинників, що сприяють розвитку соціальної, економічної, законодавчої, управлінської сфер у системі професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) та євроінтеграційними процесами. Каталізаторами, які визначають особливості розвитку ДПП в сфері П(ПТ)О є: підвищення ефективності та якості надання освітніх послуг; прискорення інвестицій у відновлення та оновлення інфраструктури закладів П(ПТ)О з орієнтацією на сучасні технічні й технологічні умови [1, с. 225]; використання потенціалу приватного сектора; реалізація реформ сучасної професійної освіти та євроінтеграційні процеси розвитку системи кваліфікацій.

У соціальному контексті розвиток ДПП у системі П(ПТ)О характеризується здебільшого ознаками соціального партнерства: формальне соціальне (на основі угод, галузевих та регіональних рад) та неформальне (у конкретних проєктах) партнерство. Таке партнерство передбачає «колективно-договірне регулювання соціально-трудових відносин між соціальними суб'єктами шляхом розроблення й реалізації спільних соціально-трудових договорів, програм чи угод на визначені терміни; об'єднання зусиль різних суб'єктів (установ з підготовки кадрів, підприємств, організацій роботодавців, галузевих організацій, профспілок, центральних, регіональних та місцевих органів влади) заради спільно визначених цілей [1, с. 945-946]. Прикладами такого партнерства є співробітництво між закладами освіти різних типів і рівнів підпорядкування, між закладами П(ПТ)О та громадськими організаціями, науковими установами, професійними спілками, соціально-культурними організаціями тощо. На засадах соціального партнерства між закладами П(ПТ)О та представниками регіонального ринку праці організовується і виробнича практика здобувачів освіти. Формальне соціальне партнерство сприяє появі додаткових форм участі недержавних суб'єктів у розвитку системи П(ПТ)О, зокрема: участь у забезпеченні якості П(ПТ)О шляхом розроблення професійних стандартів; участь таких недержавних суб'єктів, як представники роботодавців та профспілок у діяльності регіональних рад П(ПТ)О з метою формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів; більш активне сприяння впровадженню дуальної освіти тощо.

Економічне значення ДПП в сфері П(ПТ)О вбачається у результатах проєктної діяльності. Співвідношення між економічними потребами ринку праці та наявністю ресурсного потенціалу системи П(ПТ)О (сукупність наявних ресурсів, можливостей, які будуть використані для задоволення потреб користувачів за умов оптимального використання наявних ресурсів та сприятливих макро- та мікроекономічних умов господарювання) зумовлює об'єднання зусиль різних суб'єктів для розвитку проєктів на державному, регіональному та місцевому рівнях. Прикладом такого партнерства є створення альянсів між закладами П(ПТ)О та бізнесом для потреб економіки з метою реалізації суспільно значущих проєктів (дуальне навчання у конкретній галузі виробництва, науково-дослідницькі проєкти з виготовлення певної продукції, надання послуг; проєктна робота з розроблення професійних стандартів для потреб економіки тощо). Таке партнерство, як правило, є тимчасовим і створюється як конкретний проєкт, що розвивається відповідно до завдань і закінчується у разі досягнення конкретного результату.

На законодавчому рівні ДПП визначається Законом України «Про державно-приватне партнерство» (2010) та нормативно-правовими документами. Відповідно до завдань Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (2019) одним із завдань є ДПП та взаємозв'язок із ринком праці (формування системи професійних кваліфікацій, впровадження механізмів стимулювання роботодавців до участі в освітньому процесі, створення умов для розвитку дуальної форми здобуття освіти, визнання неформальної й інформальної освіти, повних і часткових професійних кваліфікацій, популяризація професійної освіти серед дітей, молоді, дорослих, планування професійного розвитку та кар'єри). Тенденція розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О на законодавчому рівні характеризується такими ознаками: важливе суспільне значення; реалізація проєкту на конкурентній основі, коли для відбору приватного партнера проводиться конкурс; забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої самостійної діяльності (без залучення приватного партнера); довготривалість відносин (від 5 до 50 років); передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; чіткий розподіл відповідальності між державним та приватним партнерами (державний партнер виконує регулюючу та координуючу функцію (визначення цілей, якості послуг, цінова політика, моніторинг), а приватний безпосередньо реалізує проєкт); внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством [3].

В управлінському аспекті розвиток ДПП в сфері П(ПТ)О характеризується здатністю різних суб'єктів господарювання володіти інструментами стратегічного управління, проєктного менеджменту, маркетингу, кластерного підходу тощо задля залучення інвестицій. Йдеться про потенціал закладів П(ПТ)О виконувати реальну цілеспрямовану роботу щодо створення інвестиційної привабливості, що ґрунтується на: інновацій-

ній привабливості (система показників, що характеризує ефективність використання інноваційного потенціалу закладу професійної освіти в умовах розроблення або впровадження інноваційного проєкту або програми); інтелектуальному потенціалі (сукупність інтелектуальних ресурсів і можливостей, що можуть бути використані в процесі взаємодії і взаємозв'язку для провадження інноваційної партнерської діяльності з метою забезпечення конкурентоспроможності закладу професійної освіти); ресурсності та потенціалі (сукупність економічних ресурсів і виробничих можливостей суб'єктів партнерства, які можуть бути використані для досягнення спільних цілей). ДПП на управлінському рівні відображається у контексті процесів децентралізації, що поступово інтегрує ДПП до практик стратегування соціально-економічного розвитку регіонів. Власне і регіональні стратегії є проєктами розвитку регіону за різними напрямками на засадах ДПП, адже для їх реалізації об'єднуються представники обласної районної державної адміністрації, обласних рад, органів місцевого самоврядування, заклади освіти усіх рівнів та форм підпорядкування, громадські організації та інші зацікавлені сторони.

Євроінтеграційні процеси дають можливість започатковувати й реалізовувати ДПП в сфері П(ПТ)О із залученням інвестицій міжнародних партнерів. Таке партнерство визначається розвитком проєктів міжнародної співпраці у сфері освіти, професійної підготовки, молоді та спорту задля підтримки освітнього, професійного та особистого розвитку громадян, задля внеску до стійкого зростання, якості робочих місць і соціального згуртування, для розвитку інновацій та посилення європейської ідентичності і активного громадянства. Серед актуальних проєктів такі, що спрямовані на якість професійної освіти, розвиток національної системи кваліфікацій, інклюзивність та гендерна рівність, зелені та цифрові трансформації, підготовка педагогів та ін. (ЄФО, «EU4Skills: кращі навички для сучасної України», Erasmus+ «PAGOSTE» та ін.).

Кризові явища в економіці України та окремих регіонів, спричинені війною, особливо гостро відображаються обмеженістю можливостей інноваційного розвитку державного сектору економіки, соціальних інституцій та виробничих структур. Потреби відновлення економіки України та відбудови інфраструктури держави у воєнний та повоєнний періоди зумовлюють необхідність адаптації механізмів ДПП у П(ПТ)О для збереження, розвитку та примноження людського капіталу.

Література

1. Енциклопедія освіти / НАПН України; голов. ред. В. Г. Кремень, редкол.: О. І. Ляшенко та ін. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
2. Кравець, С. Г. Перспективи розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти для відновлення економіки України. *Інноваційна професійна освіта*. 2023. Вип. 2(9). С. 222-226.
3. Про державно-приватне партнерство. *Закон України Відомості Верховної ради України (ВВР)*, 40, 524. 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>

КОСТЮК ОЛЕКСАНДР, НАДВОРСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР

*Володимирський педагогічний коледж
імені Агатангела Кримського (м.Володимир)*

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВИТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Вища освіта в умовах євроінтеграції набуває нових особливостей та вимог, оскільки країни, що прагнуть інтегруватися в європейський освітній простір, мають відповідати європейським стандартам та цінностям. Професійна та вища освіта в умовах євроінтеграції набуває нового значення і стає ключовим чинником розвитку країни. Євроінтеграція передбачає гармонізацію освітнього простору, впровадження європейських стандартів та підвищення якості освіти відповідно до європейських практик.

Професійні та вищі навчальні заклади повинні адаптувати свої навчальні програми до європейських стандартів. Це включає в себе розробку програм, які відповідають Болонському процесу для вищої освіти і стандартам професійної підготовки, що прийняті в Європейському Союзі. Навчальні заклади та навчальні програми повинні пройти процедуру акредитації, яка гарантує їх відповідність стандартам якості. Сертифікати, отримані в результаті успішного завершення акредитованих програм, повинні бути визнані в міжнародному масштабі.

Університети і вищі навчальні заклади повинні активно співпрацювати з аналогічними інституціями у Європейському Союзі та інших країнах. Міжнародні обміни студентів та викладачами, спільні дослідницькі проєкти та програми мобільності сприяють обміну знаннями та досвідом.

Оскільки багато європейських країн використовують англійську як мову навчання, важливо забезпечити, щоб студенти мали відповідну мовну підготовку. Курси англійської мови та можливість здобути освіту в англійськомовних програмах можуть бути корисними.

Професійна освіта має готувати студентів до працевлаштування не лише в рідній країні, але й за кордоном. Це включає в себе надання студентам можливостей для стажування та практики в міжнародних компаніях. Університети повинні сприяти розвитку інноваційних навчальних середовищ, включаючи використання сучасних технологій, лабораторій і дослідницьких центрів.

Залучення стейкхолдерів до роботи освітніх закладів, співпраця з громадськістю, роботодавцями та іншими зацікавленими сторонами важлива для забезпечення відповідності освіти потребам суспільства і ринку праці. Професійна та вища освіта в умовах євроінтеграції має бути спрямована на формування висококваліфікованих фахівців, які можуть конкурувати на світовому ринку праці, а також на розвиток суспільства та інновацій. Успіх цього процесу вимагає спільних зусиль уряду, навчальних закладів і громадськості для досягнення спільних цілей.

Формування якості професійної та вищої освіти в умовах євроінтеграції є важливим завданням для багатьох країн, особливо для тих, які прагнуть адаптувати свою освітню систему до європейських стандартів та підвищити конкурентоспроможність своїх випускників на міжнародному ринку праці.

Забезпечення якості професійної та вищої освіти в умовах євроінтеграції є важливою задачею для багатьох країн, включаючи Україну. Євроінтеграція передбачає гармонізацію освітніх стандартів та підвищення конкурентоспроможності випускників на міжнародному ринку праці. Уряд повинен створити систему акредитації для вищих навчальних закладів та програм. Акредитація гарантує, що навчальні програми відповідають міжнародним стандартам і якісно підготовлюють студентів. При цьому, акредитаційні органи повинні мати незалежний статус та високий рівень професійної компетентності.

Важливим елементом євроінтеграції є співпраця з міжнародними університетами та організаціями. Міжнародні обміни студентів та викладачами, спільні дослідницькі проекти та подібні ініціативи сприяють підвищенню якості освіти. Викладачі повинні мати можливість підвищувати свою кваліфікацію та отримувати досвід від міжнародних колег. Це допомагає підтримувати актуальність навчальних програм та методів навчання.

Системи моніторингу та оцінки якості освіти повинні бути об'єктивними та надійними. Вони дозволяють виявляти проблеми та недоліки та вчасно реагувати на них. Роботодавці повинні брати участь у формуванні навчальних програм та відгуків на якість підготовки випускників. Це допомагає гарантувати, що випускники відповідають потребам ринку праці.

Важливим аспектом є залучення громадськості та цивільного суспільства до моніторингу та контролю за якістю освіти. Це сприяє відкритості та відповідальності системи освіти.

Забезпечення якості професійної та вищої освіти в умовах євроінтеграції вимагає комплексного підходу та спільних зусиль уряду, навчальних закладів, роботодавців та громадськості. Це важливий крок для підвищення конкурентоспроможності країни та підготовки випускників до викликів сучасного світу.

Отже, вища освіта в умовах євроінтеграції стає більш доступною, міжнародно визнаною та орієнтованою на підготовку висококваліфікованих фахівців, які можуть конкурувати на світовому ринку праці. Це вимагає зусиль уряду, університетів та громадськості для досягнення високих стандартів якості та розвитку сучасної освітньої системи.

KUGAI KSENIA

Kyiv National University of Technologies and Design, (Kyiv)

FOREIGN LANGUAGE TEACHING PERSONALISATION: AN ESSENCE OF THE CONCEPT

Foreign language teaching has undergone significant transformations over the years, with educators and researchers constantly seeking innovative methods to enhance the learning experience. One of the most prominent contemporary trends in language education is the concept of personalisation, which involves tailoring the teaching process to individual students' unique needs, interests and abilities. The work analyses the essence of personalisation in foreign language teaching, examining the theoretical foundations and practical implications of this approach. To do so, we draw upon the insights of renowned scholars such as B. Bray, H. Parkhurst, J. DiMartino, J. H. Clarke, J. Rubin, K. McClaskey, N. Aristova, O. Malykhin, V. García Hoz.

Joan Rubin, a prominent figure in the field of Second Language Acquisition (SLA), introduced the Input Hypothesis [1, p. 41-51]. This hypothesis posits that language learners acquire language most effectively when they are exposed to input that is slightly beyond their current level of competence. In the context of personalisation, this theory underscores the importance of customising input to match each learner's individual proficiency level. Personalisation, therefore, aligns with Rubin's notion of providing learners with optimal linguistic challenges.

The Dalton Plan of education created by Helen Parkhurst [2], while not specifically designed for language education, emphasizes self-directed learning and individualised instruction. In the context of foreign language teaching, this approach encourages students to take charge of their learning, set their goals, and explore language at their own pace. Personalisation in language education can be seen as an extension of the Dalton Plan, allowing learners to shape their language learning journey according to their preferences and needs.

According to Victor García Hoz, socio-cultural theory emphasizes the role of social interaction and cultural context in language acquisition [3, p. 155]. Personalisation in foreign language teaching can incorporate this theory by tailoring language materials and activities to align with students' sociocultural backgrounds and interests. By doing so, educators can create a more meaningful and engaging language learning experience.

Personalisation in foreign language teaching involves creating individualised learning paths for each student. This can be achieved through diagnostic assessments, which identify learners' strengths, weaknesses, and learning styles. Educators can then adapt their teaching materials and methods to address these specific needs, ensuring that learners receive the support and challenges necessary for effective language acquisition.

B. Bray and K. McClaskey's concept of personalised learning pathways [4] emphasises the use of flexible content and resources. In the context of language education, this means providing learners with a variety of authentic materials, such as texts, videos, and podcasts, that align with their interests and proficiency levels. Furthermore, technology can be leveraged to offer interactive and adaptive language learning platforms that adjust to each learner's progress.

Formative assessment plays a crucial role in personalised language teaching. Regular feedback and assessment help educators monitor individual progress and adjust their teaching strategies accordingly. This interactive process ensures that learners receive timely support and guidance, fostering continuous improvement.

Personalisation in foreign language teaching has the potential to boost students' motivation and engagement. When learners have a say in their learning process and encounter materials that resonate with their interests, they are more likely to be enthusiastic about language acquisition. This heightened engagement can lead to more effective and lasting learning outcomes.

According to O.V. Malykhin and N.O. Aristova [5], the introduction of the technology «creating a situation of success» in the educational process is based on the principles of a person-oriented approach, covering such aspects as the uniqueness of each participant, individualisation of training, taking into account personal characteristics, recognising the personality of each training participant, the relationship between the individual and the group, etc.

By tailoring instruction to individual learners' needs and abilities, personalisation can lead to improved learning outcomes. Students are more likely to make progress when they receive targeted support, engage with relevant materials, and have opportunities to apply their language skills in meaningful contexts.

Personalisation can also foster greater cultural sensitivity and awareness among language learners. By incorporating learners' sociocultural backgrounds into the curriculum, educators can help students develop a deeper understanding of the cultural nuances and context of the language they are learning.

In conclusion, personalisation in foreign language teaching represents a promising approach to meet the diverse needs of language learners. Drawing from the theoretical foundations of the above mentioned scholars, educators can implement practical strategies that enhance motivation, engagement, and learning outcomes. By tailoring instruction to individual learners, language educators can unlock the full potential of each student, creating a more effective and meaningful language learning experience. As the field continues to evolve, personalisation remains an essential concept in foreign language education, offering a pathway to more successful and empowered language learners.

References

1. Rubin, J. (1975). What the "Good Language Learner" Can Teach Us. *TESOL Quarterly*, 9, 41-51.
2. Parkhurst, H. (2007). Education on the Dalton Plan. *Parkhurst Press*. P. 316.
3. Guerrero, P. J., & Ruiz, A. J. (2020). La educación personalizada según García Hoz. *Revista Complutense De Educación*, vol. 31 (2), pp. 153-161. URL: <https://doi.org/10.5209/rced.61992>
4. Bray, B., & McClaskey, K. (2015). Make learning personal: The what, who, WOW, where, and why. Corwin. P. 241.
5. Малихін, О.В., Арістова Н.О. (2018). Реалізація положень технологічного підходу в навчанні професійно-орієнтованої англійської мови. Режим доступу: URL: <http://surl.li/merks>

ЛАНІН ВСЕВОЛОД

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка (м. Полтава)

ВІТЧИЗНЯНА ВИЩА ОСВІТА В СУЧАСНИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВАХ: ВИКЛИКИ ТА СЬОГОДЕННЯ

Вступивши на шлях євроінтеграції Україна ставила за мету наступні завдання: підвищення економічного розвитку, політичної стабільності, покращення якості життя громадян тощо. Однією з найважливіших складових цього процесу було підвищення якості освіти в Україні. Слід зазначити, що умови євроінтеграції несуть за собою ряд викликів та можливостей для системи вищої освіти України. В умовах євроінтеграції якість вищої освіти має відповідати європейським стандартам, які базуються на принципах Болонського процесу, учасником якого Україна є з 2005 року тощо.

Однак, при цьому існують й певні ризики. Одним із таких ризиків є втрата або ж асиміляція нашої власної ідентичності в освітній галузі. Внаслідок цього, перед нами постають складні та багатогранні завдання, які вимагають комплексного підходу, який має враховувати як європейські стандарти, так і національні особливості. Однією з ключових умов збереження власної ідентичності вищої освіти є підтримка національних традицій та особливостей в освітньому процесі. Вітчизняна педагогіка має значну спадщину,

яка може бути використана у навчанні та дослідженнях (з точки зору культури та історії. Наприклад, створення програм, які б підкреслювали національну специфіку та сприяли вдосконаленню вітчизняної освіти).

Зберігаючи власну ідентичність, наша вища освіта в майбутньому має стати конкурентоспроможною та не обмежувати себе лише європейським ринком освітніх послуг. Серед базових рекомендацій, як не втратити свою автентичність вітчизняній освіті в сучасних умовах існування вищої освіти, можна назвати наступні:

– зосередитися на якості освіти, а не на кількості випускників. Студенти мають отримувати якісну освіту та здобувати навички, які матимуть практичне застосування у їхньому майбутньому житті та професійній кар'єрі, замість надмірного акценту на кількості випускників без належного навчання.

– надалі підвищувати рівень підготовки серед педагогічних працівників, а також здобувачів освіти. Підвищення рівня підготовки викладачів та студентів є важливою метою для забезпечення якісної освіти і досягнення успіху в навчанні. Дане завдання є постійним та вимагає системного підходу й постійного вдосконалення. Основна ідея полягає в тому, щоб навчальний процес був орієнтованим на результати й відповідав сучасним вимогам та можливостям.

– не зупинятися на досягнутому й у подальшому створювати умови для міжнародного співробітництва.

Забезпечення якості вищої освіти є надважливим завданням для України. Впровадження європейських стандартів та вимог, розвиток системи внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості, а також покращення матеріально-технічної бази вищів сприятимуть підвищенню якості вищої освіти в Україні та забезпечать їй відповідність європейським стандартам. Це, в свою чергу, сприятиме євроінтеграції України та підвищенню конкурентоспроможності країни на ринку освітніх послуг.

Література

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <http://surl.li/mphq>
2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. URL: <http://surl.li/merkv>

ЛУЗАН ПЕТРО

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Головним механізмом модернізації всіх структурних ланок фахової передвищої освіти за ідеями сучасної практико-орієнтованої методології виступає компетентність як інтегративна властивість особистості фахівця, що об'єднує знання, уміння, навички, професійні якості і цінності, які й забезпечують здатність техніків, технологів та інших молодших спеціалістів успішно виконувати професійну діяльність. При реалізації положень компетентнісного підходу непересічне значення має особистість викладача, успішність, продуктивність і якість його педагогічної діяльності, здатність постійно навчатися, професійно розвиватися.

Професійний розвиток педагогічного працівника становить неперервний процес прогресивного і гуманістичного формування особистості, яка прагне до постійного вдосконалення, до самоствердження, кар'єрного зростання, вироблення нової якості професійно-педагогічної дії. Вершиною професійно-особистісного становлення, формування, удосконалення викладача фахового коледжу, зокрема в складних умовах воєнного часу, є досягнення найвищого рівня педагогічної діяльності – творчої професійної компетентності.

Натомість професійна компетентність не є раз і назавжди набутою здатністю, усталеною властивістю особистості викладача завжди успішно навчати, виховувати, розвивати своїх вихованців. Із постійним оновленням освітнього процесу, видозміною пріоритетів у професійних установах і функціях, зокрема спричинених війною з РФ, поступово втрачають свою ефективність усталені методики і технології професійно-педагогічної діяльності, за певних умов перестають бути продуктивними ті чи інші освітні технології. Якщо в особливих умовах діяльності викладач не усвідомлює себе активним суб'єктом неперервного професійно-особистісного зростання, формально проходить курси підвищення кваліфікації, недостатньо дбає про свій інноваційний розвиток, то він поступово втрачає набутий рівень професіоналізму діяльності і творчості. Тому вкрай актуальною проблемою розвитку професійної компетентності викладача фахового коледжу постає цілеспрямоване, системне зростання його сталої професійної позиції і культури, прагнення підняти себе до вершини педагогічної майстерності.

Підґрунтям розв'язання проблеми слугують ідеї, сформульовані у працях вітчизняних і зарубіжних учених із: 1) філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Курило, В. Огнев'юк та ін.); 2) теоретичних і методичних засад професійної освіти (С. Гончаренко, Н. Ничкало, В. Орлов, В. Радкевич, С. Сисоєва); 3) психології особистості та її діяльності (Г. Балл, Г. Костюк, С. Максименко, В. Рибалка, І. Якиманська); 4) професійної підготовки і розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців (Л. Базиль, І. Білосевич, О. Бородієнко, Р. Гуревич, Т. Герлянд, А. Гуржій, Л. Єршова, О. Кошук, В. Кручек, В. Курок, І. Нищак, М. Пригодій, Л. Пуховська, Г. Райковська, О. Спінін, В. Ягупов); 5) освіти дорослих в Україні і зарубіжних

країнах (С. Калашнікова, Л. Лук'янова, М. Ноулз, Л. Сігасва, Л. Хомич та ін.); б) інноваційних моделей підвищення кваліфікації (Н. Білик, Л. Даниленко, Н. Клокар, Г. Назаренко, В. Олійник, О. Радкевич та ін.); 7) професійно-особистісного становлення педагога (О. Вержбицька, І. Зайченко, А. Каленський, Є. Барбіна, А. Бекірова, Х. Гафуров, А. Гриценко, Н. Гузій, І. Зязюн, О. Лук, Н. Островерхова, В. Паламарчук, С. Сисоєва та ін.); розроблення сучасних технологій професійного розвитку особистості (В. Биков, В. Мадзигон, В. Бочарнікова, М. Лещенко, С. Різниченко, О. Романовський, Л. Романишина, R. Varro, C. Beeby, B. Bloom, S. Dawkins, U. Drews, D. Heght, A. Lewis, T. Murrey, A. Astin, M. Bandler, M. Branson, B. Little, C. Cannon, T. Danitz, та ін.).

Натомість, результати аналізу наявних наукових праць переконують: обґрунтування теоретичних і методичних засад розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, зокрема викладачів фахових коледжів ще чекає свого самостійного дослідження.

Для розв'язання проблеми цілеспрямованого розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів слід, насамперед, розробити понятійну систему дослідження, визначити основні дефініції («професійний розвиток» «професійна компетентність», «професійна компетентність педагогічного працівника», «професійна компетентність викладача фахового коледжу» тощо); розробити концепцію, визначити методологічні підходи, чинники, принципи розвитку досліджуваного феномена; вивчити особливості, встановити напрями цілеспрямованого розвитку професіоналізму педагогічних працівників; науково обґрунтувати принципи, організаційно-педагогічні умови та моделі системного розвитку педагогічної діяльності викладачів; визначити і обґрунтувати методи, форми, засоби й технології системного розвитку викладачів в особливих умовах діяльності; розробити діагностичні методики оцінювання рівнів компетентісного розвитку особистості викладача коледжу.

Відомий вчений-методолог С. Гончаренко справедливо наголошував на тому, що системний підхід як напрям наукового пізнання виходить з того, що об'єкт дослідження має вивчатися як система. Відтак, основна концептуальна ідея дослідження ґрунтується на припущенні, що задля цілеспрямованого розвитку професійної компетентності викладачів варто розробити педагогічну систему, яка структурно і функціонально поєднує цілі, зміст, методи, форми, засоби, технології тощо за визначеними напрямками зростання професіоналізму цих працівників, і запровадження якої в освітній процес фахового коледжу в умовах воєнного і повоєнного часу позитивно впливатиме на ефективність професійної підготовки фахових молодших бакалаврів. Обґрунтована нами модель системи розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів презентує сукупність взаємопов'язаних компонентів, об'єднаних у такі блоки: *методологічно-цільовий* – включає мету, завдання, методологічні підходи, принципи (загальнопедагогічні та специфічні) розвитку досліджуваного феномена; *суб'єктний* блок – розроблена система поєднує зусилля педагогічних працівників фахових коледжів (викладачів, майстрів виробничого навчання, методистів, керівників тощо), студентів, роботодавців, інших стрейкхолдерів для досягнення цілей компетентісно орієнтованої освіти; *змістовий* блок презентує зміст розвитку професійної компетентності викладачів у системі підвищення кваліфікації в закладах післядипломної освіти, у методичній роботі коледжу, у самоосвіті, при підготовці до занять та заходів виховної роботи, при проведенні науково-педагогічних досліджень тощо; *технологічний* – показує, якими методами, формами, засобами, технологіями досягаються цілі розвитку досліджуваної інтегративної властивості викладача; *діагностувально-результативний* (містить: критерії, показники, рівні розвитку професійної компетентності викладачів коледжів; результат як зрушення у рівнях розвитку досліджуваного феномена).

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з розробкою докладної методики системного розвитку професійної компетентності педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти.

МАСЛІЧ СВІТЛАНА

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти (м. Біла Церква)

ПРИНЦИПИ РОЗРОБЛЕННЯ СТАНДАРТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Сучасне суспільство потребує компетентних фахівців для розвитку економіки. Важливе значення для ринку праці відіграє якісна підготовка кваліфікованих робітничих кадрів. Як наслідок, перед системою професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) постає низка завдань, пов'язаних із швидким реагуванням на потреби роботодавців, ринку праці й економіки в цілому. Неабияку роль у цьому процесі відіграє відповідність стандартів П(ПТ)О реалізації державної політики щодо підготовки конкурентоспроможного людського капіталу.

Зазначимо, що документом, у якому визначено вимоги до змісту П(ПТ)О, перелік компетентностей та результатів навчання, професійні та освітні кваліфікації, загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти та ін., є стандарт П(ПТ)О [1]. Стандарти, за якими відбувається підготовка майбутніх кваліфікованих робітничих кадрів, розробляються на основі компетентісного підходу, під яким будемо розуміти «комплексний підхід побудови змісту навчання з конкретної професії, зорієнтований на набуття необхідних знань, умінь і навичок для праці» [2].

Здійснивши аналіз нормативно-правової бази з розроблення стандартів П(ПТ)О, зокрема Закону України «Про освіту», Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів П(ПТ)О за компетентнісним підходом, ми виокремили основні критерії, на яких базуються принципи розроблення стандартів:

1. Структурування змісту стандарту відбувається на компетентнісному підході, що передбачає формування у здобувачів освіти ключових, загальних та професійних компетентностей.
2. Перелік та зміст професійних компетентностей визначається відповідно до професійних стандартів.
3. Ключові компетентності повинні відповідати змісту майбутньої професійної діяльності, їх формування та розвиток мають відбуватися впродовж усієї освітньої траєкторії здобувача освіти.
4. Складовою стандарту П(ПТ)О є результати навчання, що визначаються за кожною кваліфікацією.

Зауважимо, що результати навчання здобувачів освіти пов'язані з рівнем сформованості відповідних компетентностей. Тому визначення необхідних компетентностей у межах професії – один з пріоритетних напрямів розроблення стандартів П(ПТ)О. Для прикладу, порівняємо перелік ключових компетентностей для здобувачів освіти з професій «Агент з організації туризму», «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» та «Монтажник радіоелектронної апаратури та приладів», стандарти яких були розроблені й затверджені у 2022-2023 рр. Спільними ключовими компетентностями для здобувачів освіти з зазначених професій є: комунікативна; математична; цифрова; особистісна, соціальна й навчальна; підприємницька; екологічна та енергоефективна. Разом з тим для здобувачів освіти з професій «Агент з організації туризму» та «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» наступною необхідною компетентністю визначено громадянсько-правову, у той час, як для професії «Монтажник радіоелектронної апаратури та приладів» – громадянську компетентність. Зміст компетентностей (за категорією «повинен знати») представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Зміст громадянсько-правової (громадянської) компетентності для здобувачів освіти з професій «Агент з організації туризму», «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» та «Монтажник радіоелектронної апаратури та приладів»

Професія	Зміст громадянсько-правової (громадянської) компетентності
Агент з організації туризму	Повинен знати: основні трудові права та обов'язки працівників; основні нормативно-правові акти у професійній сфері, що регламентують трудову діяльність; <i>соціальні гарантії та чинний соціальний захист на підприємстві згідно законодавства; способи вирішення трудових спорів</i> ; основи законодавства про захист прав споживачів
Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів	Повинен знати: основні трудові права та обов'язки працівників; основні нормативно-правові акти у професійній сфері, що регламентують трудову діяльність; <i>положення, зміст, форми та строки укладання трудового договору (контракту), підстава його припинення; соціальні гарантії та чинний соціальний захист на підприємстві, зокрема види та порядок надання відпусток; порядок розгляду і способи вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів</i> ; основи законодавства про захист прав споживачів
Монтажник радіоелектронної апаратури та приладів	Повинен знати: основні трудові права та обов'язки працівників; основні нормативно-правові акти у професійній сфері, що регламентують трудову діяльність; <i>положення, зміст, форми та строки укладання трудового договору (контракту); соціальні гарантії та чинний соціальний захист на підприємстві, зокрема види та порядок надання відпусток; порядок розгляду і способи вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів</i>

Джерело: складено автором на основі [3; 4; 5].

Оскільки туризм – галузь, що охоплює соціокультурні аспекти, доречно, що у майбутніх агентів з організації туризму повинна бути сформована компетентність культурної обізнаності та самовираження, що підтверджується стандартом з даної професії. Зміст результатів навчання у стандартах П(ПТ)О охоплює їх перелік та опис необхідних знань та умінь. За результатами навчання присвоюються відповідні кваліфікації.

Стандарти є основою розроблення освітніх програм та навчальних планів, за якими відбувається підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів. Важливим компонентом освітніх програм є додаткові компетентності, регіональний компонент, предмети за вибором здобувачів освіти, оскільки наближають рівень підготовки здобувачів освіти у ЗП(ПТ)О вимогам роботодавців, які у свою чергу повинні залучатися до розроблення стандартів.

Варто зазначити, що зміст та якість професійної освіти в умовах сьогодення набувають особливого значення, адже Україні потребує посилення економіки в умовах війни та повоєнної відбудови. А отже, міць держави залежить і від професійних навичок кожного працівника.

Література

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом : наказ Міністерства освіти і науки від 17.02.2021 № 216. URL: <http://surl.li/mftqjh>.
2. Освітні стандарти, навчальні плани та програми. URL: <http://surl.li/dsril>.
3. Державний освітній стандарт. 4221.Н.79.00-2022. Професія – Агент з організації туризму. Код–4221. Вид. офіц. Київ, 2022. 18 с.
4. Державний освітній стандарт. 7231.Г.45.20-2023. Професія – Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів. Код–7231. Вид. офіц. Київ, 2023. 32 с.
5. Державний освітній стандарт. 7242.С.26.00-2023. Професія – Монтажник радіоелектронної апаратури та приладів. Код–7242. Вид. офіц. Київ, 2023. 29 с.

МОСЯ' ПРИНА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ КОЛЕДЖУ

В умовах воєнного стану неперервна модернізація вітчизняної економіки і промисловості на засадах широкого впровадження інформаційних, ядерних, мікротехнологій, нанотехнологій, біотехнологій, інжинірингу та ін. зумовлює необхідність реформування усіх галузей освіти, зокрема і фахової передвищої, за векторами суттєвого підвищення якості підготовки техніків, технологів, менеджерів, інших молодших спеціалістів. Природно, основним, головним чинником удосконалення освітнього процесу завжди визнавалася педагогічна діяльність викладача, його здатність сформувати мотивацію студентів до ґрунтовного опанування сучасними знаннями, розвинути необхідні професійні якості, виховати соціально активних, патріотично налаштованих громадян України.

Натомість аспекти неперервного професійного розвитку викладачів, підвищення їх кваліфікації не тільки під час обов'язкових курсів у закладах післядипломної освіти, а й в системі методичної роботи коледжу, самоосвітній діяльності нині є вкрай актуальною. Вказана проблема актуалізується й тим, що в педагогічних дослідженнях відсутня єдність думок учених щодо теоретичних аспектів розвитку професійної компетентності викладачів коледжів (педагогічні закономірності, принципи, організаційно-педагогічні умови, правила, вимоги та ін.) Відтак, мета нашого дослідження – визначити сутність, структуру, принципи та організаційно-педагогічні умови цілеспрямованого розвитку професійної компетентності цих педагогічних працівників.

За результатами аналізу сучасних наукових досліджень визначено, що учені (Л. Базиль, В. Бондар, Т. Герлянд, С. Гончаренко, А. Гуржій, Л. Єршова, С. Заскалета, І. Зязюн, А. Каленський, В. Кремень, В. Курок, Р. Курок, М. Пригодій, В. Луговий, Л. Лук'янова, С. Ніколаєнко, Н. Нічкало, В. Орлов, Л. Пуховська, В. Радкевич, О. Радкевич, С. Сисоєва, Ж. Таланова та ін.) демонструють єдність думок у тому, що компетентнісний підхід у професійній освіті спрямований на формування підготовленого до практичної діяльності фахівця, здатного вже з перших днів роботи за спеціальністю творчо виконувати поставлені завдання, постійно навчатися, неперервно професійно розвиватися. Натомість поки що понятійна система цієї теорії розроблена недостатньо – існує розмаїття підходів розуміння сутності поняття «професійна компетентність», його структури, принципів цілеспрямованого розвитку тощо.

На основі логічних правил визначення понять професійну компетентність викладача фахового коледжу визначаємо як *інтегративну властивість особистості, що виявляється в педагогічній діяльності, поведінці та вчинках фахівця і зумовлює його готовність і здатність кваліфіковано виконувати свої трудові функції за рахунок збалансованого поєднання комплексу методологічних, психолого-педагогічних, методичних, організаційних, предметно-галузевих (спеціальних), екологічних, правових та ін. знань, умінь навчально-методичної роботи, навичок виховання і розвитку особистості студентів, морально-етичних цінностей, необхідних професійних якостей (творче ставлення до освітньої діяльності; розумна любов до студентів; наполегливість і цілеспрямованість; відповідальність; витримка; самовладання; толерантність, доброта; педагогічна спостережливість і уважність; досконале володіння мовою і мисленням; натхнення та інтуїція; оптимізм; педагогічний такт; здоров'я і зовнішній вигляд та ін.) та зумовлює достатні рівні вихованості і навченості здобувачів фахової передвищої освіти.*

За результатами аналізу психологічної структури педагогічної діяльності виокремлено такі структурні компоненти цієї інтегративної властивості викладача: *мотиваційно-ціннісний* – передбачає сформованість мотивів, прагнень до інноваційної педагогічної діяльності, ціннісних орієнтацій викладача на оволодіння високими рівнями професіоналізму; *когнітивно-інформаційний* – включає комплекс теоретичних і технологічних (процедурних) знань (з педагогіки, психології, методики навчання, цифрових технологій, з наукової галузі, що викладається тощо); *поведінково-діяльнісний* – презентує комплекс умінь і навичок, що забезпечують якісну реалізацію викладачем своїх трудових функцій; *особистісно-рефлексивний* – включає регулю-

вання власної життєдіяльності, здатності до рефлексії у професійній діяльності; *емоційно-вольовий* компонент включає здатність розуміти власний емоційний стан при розв'язанні педагогічних ситуацій; наполегливість у саморозвитку, цілеспрямованість дій в інформаційно-освітньому середовищі коледжу.

Щойно схарактеризованою структурою досліджуваної компетентності зручно користуватися при діагностиці розвитку феномену. Натомість для розроблення конкретних методик і технологій розвитку професійної компетентності викладачів коледжів доцільно визначити ті різновиди професійної компетентності, які є основними, витребуваними в сучасній освітній практиці. За допомогою Google Forms опитування викладачів фахових коледжів було визначено той перелік видів компетентностей, який притаманний сучасному викладачу коледжу. Зокрема, респонденти вказали, що наразі основними різновидами їх професійної компетентності є такі: дидактична, предметна, методична, екологічна, інклюзивна, здоров'язберігаюча, економічна, дослідницька, комунікативна, проєктивна, оцінювально-аналітична, організаційна, психологічна, аутопсихологічна, загальнокультурна, конфліктологічна, інформаційно-цифрова, виховна, прогностична, правова, соціальна, політична, творча.

Для визначення теоретичної основи розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів варто звернутися до загальних положень педагогічної науки щодо таких наукових конструктів, як педагогічний закон, педагогічна закономірність, педагогічний принцип. Відомий вчений-методолог української педагогічної науки у книзі «Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення С. Гончаренко вказує, що знання законів, закономірностей і принципів педагогічної науки та уміння їх застосовувати в освітній практиці допомагає педагогам творчо розв'язувати проблеми навчання і виховання, визначати послідовність своїх дій, прогнозувати освітні результати.

Для визначення сукупності принципів цілеспрямованого розвитку професійної компетентності викладачів коледжів вартує визначитися з сутністю законів і закономірностей освітнього процесу. За результатами аналізу підходів учених до виокремлення цих теоретичних конструктів до педагогічних закономірностей розвитку професійної компетентності викладачів віднесено: 1) закономірності освітніх цілей (ефективність освітнього процесу визначається гармонією і збалансованістю цілей різних рівнів: загальнолюдських, державних, громадських, національно-регіональних, шкільних тощо); 2) закономірності змісту освіти (ефективність навчання визначається способами структурування змісту освіти і т. ін.); 3) закономірності технологій, форм і методів навчання (ефективність навчання залежить від від-повідності видів і способів організованої діяльності віковим та іншим індивідуальним особливостям тих, хто навчається; збільшення в навчальному процесі частки відкритих завдань, які не мають однозначно наперед визначених розв'язків і відповідей, збільшує інтенсивність і ефективність розвитку креативних якостей здобувачів освіти); 4) закономірності використання засобів навчання (використання як засобів навчання реальних об'єктів пізнання забезпечують природовідповідний характер навчання, яке виявляється для здобувачів більш доступним і ефективним, ніж пізнання, яке починається з теоретичних абстракцій; побудова навчальної літератури (зокрема електронних посібників, підручників) на діяльнісній основі забезпечує посилення розвиваючого компоненту освіти тощо); 5) закономірності системи контролю й оцінювання освітніх результатів (зовнішні освітні продукти здобувача освіти відображають його внутрішні освітні зміни – розвиток креативних, когнітивних, оригінальних особистісних якостей тощо).

Нарешті, важливо визначитися з критеріями добору принципів. Вартує погодитися з О. Радкевичем у тому, що при визначенні принципів слід послуговуватися такими критеріями: *об'єктивності* (визначення цих нормативних вимог здійснюється на основі об'єктивно існуючих педагогічних закономірностей); *орієнтованості* (зорієнтованість на вирішення відповідного рівня педагогічних завдань, визначаючи тим самим загальні орієнтири, формуючи загальну стратегію педагогічної діяльності); *системності* (кожний принцип повинен висувати цілком визначені вимоги до всіх компонентів системи: цілей, змісту, засобів, методів і форм організації виховання та навчання; принцип виступає системотвірним чинником, підпорядковує функціонування і розвиток систем у цілому); *аспектності* (розкриття нових підходів, нових можливостей вдосконалення процесу виховання і навчання); *доповненості* (кожен новий принцип доповнює інші, не замінюючи їх); *ефективності* (спрямованість принципу на ефективність навчання і виховання в цілому); *теоретичної та практичної спрямованості* (кожен принцип має суттєве значення як для розвитку педагогічної теорії, так і для вдосконалення педагогічної практики).

Отже, орієнтуючись на зміст прийнятих педагогічних закономірностей та щойно наведені критерії, до загальних і специфічних принципів розвитку професійної компетентності викладачів коледжів нами віднесено: загальні принципи – *зв'язку теорії з практикою, науковості, активності і свідомості, системності та послідовності, доступності, наочності, розвивального і виховуючого навчання*; специфічні принципи – *неперервності, самоорганізації, модульності, інформатизації, інтегративності, індивідуального підходу*.

Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язуємо з експериментальним визначенням та теоретичним обґрунтуванням організаційно-педагогічних умов цілеспрямованого розвитку професійної компетентності викладачів коледжів.

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЕКОНОМІЧНИХ КОЛЕДЖАХ: ДОСВІД І СУПЕРЕЧНОСТІ

Стрімкі зміни в економіці України, спричинені війною з РФ, потребують розв'язання низки актуальних проблем, серед яких чільне місце посідає реформування фахової передвищої освіти на засадах підвищення якості професійної підготовки фахівців, зокрема, майбутніх фахових молодших бакалаврів-економістів. Наразі у прогресивному розвитку економіки країни, утвердженні ринкових принципів господарювання фахівці-економісти відіграють вкрай важливу роль: від їх компетентності залежить успішність фінансово-господарської діяльності підприємства, і, в цілому, ефективність та конкурентно-спроможність вітчизняної економіки. Крім того, сучасні фахівці-економісти мають успішно працювати із зарубіжними партнерами, сприяти залученню інвестицій, кращих практик господарювання.

Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів фахової передвищої освіти, передбачає такі спеціальності для економічної галузі: 051 – економіка; 056 – міжнародні економічні відносини; 071 – облік та оподаткування; 072 – фінанси, банківська справа та страхування; 073 – менеджмент; 075 – маркетинг; 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Щорічно велика кількість випускників цих спеціальностей виходить на ринок праці, пропонуючи свої кваліфікації, які часто не відповідають вимогам роботодавців. Відтак, проблема підвищення якості професійної, компетентнісно орієнтованої підготовки майбутніх економістів у коледжах наразі є вкрай важливою.

Не викликає сумніву той факт, що вагомим фактором підвищення ефективності підготовки фахівців у коледжах є об'єктивне, систематичне оцінювання якості опанування студентами компонентами освітньо-професійної програми. Це підтверджують положення низки нормативних документів, у яких вказується на моделі, процедури, порядок забезпечення якості підготовки фахівців у коледжах. Зокрема, Закон України «Про освіту» конкретно вказує, що якість освіти – це відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг. Поряд із вказаним поняттям визначається якість освітньої діяльності як рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг. Декларується, що оцінювання результатів навчання має здійснюватися за принципами валідності (обґрунтованості та придатності засобів, методик і процедур оцінювання для конкретних цілей), відкритості та прозорості, об'єктивності, надійності, доступності, відповідальності. Закон України «Про фахову передвищу освіту» вказує, що основним критерієм результативності цієї освітньої галузі є її якість – відповідність умов освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам фахової передвищої освіти. Наголошується, що при цьому слід забезпечити релевантність, надійність, прозорість та об'єктивність оцінювання якості освітньої діяльності.

Науково-теоретичними засадами розв'язання проблеми оцінювання якості підготовки фахівців в економічних коледжах слугують праці вітчизняних науковців: методологічні засади забезпечення і моніторингу якості освіти – А. Гуржій, В. Кремінь, В. Луговий, Н. Ничкало, В. Радкевич, Ж. Таланова, О. Слюсаренко, А. Ставицький, В. Ткаченко, Є. Хриков; Г. Цехмістрова; теоретичні основи оцінювання якості професійної освіти обґрунтовували О. Локшина, О. Ляшенко, С. Бабінець, В. Бобрицька, С. Кретович, І. Булах, Л. Гриневич; методичні основи моніторингу та оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах висвітлювали П. Лузан, Л. Ярошук, А. Каленський, Н. Ваніна, Р. Курок, О. Лапа, І. Мося, О. Титова, Т. Пашенко, В. Чешук, Л. Юрченко, О. Ямковий та інші.

Не дивлячись на чисельність наукових розвідок проблем моніторингу освітнього процесу та діагностики навчальних досягнень студентів, маємо констатувати, що розроблення та обґрунтування теоретичних і методичних аспектів оцінювання якості підготовки фахівців в економічних коледжах потребує сучасних наукових досліджень.

Відтак, цілком зрозумілими є причини актуалізації проблеми обґрунтування та розроблення теоретичних і методичних аспектів оцінювання якості підготовки фахівців в економічних коледжах, які проявляються у вигляді протиріччя між: вимогами ринку праці, роботодавців до професійної компетентності випускників закладів фахової передвищої освіти та застарілими принципами, методами, засобами, формами внутрішнього оцінювання якості освітнього процесу в економічному коледжі.

Зазначена суперечність зумовлює необхідність пошуку відповідей на низку конкретних запитань:

- як оцінити результати компетентнісно орієнтованого навчання студентів економічного коледжу в перебігу опанування освітньо-професійної програми?;
- як поєднати інноваційні форми, технології і засоби оцінювання результатів опанування майбутніми фаховими молодшими бакалаврами-економістами освітньо-професійною програмою, щоб вони системно і об'єктивно визначили реальний рівень сформованості професійної компетентності випускника економічного коледжу?;

– якими мають бути цілі, підходи, принципи, організаційно-педагогічні умови, методи, форми, засоби, етапи оцінювання результатів компетентісно-орієнтованої підготовки студентів, щоб у своєму синтезі вони утворювали технологію, запровадження якої в освітній процес економічного коледжу забезпечить суттєве зростання якості підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів?

Відповіді на щойно поставлені запитання і складають зміст завдань, напрямів, концептуальних підходів щодо розв'язання проблеми оцінювання якості підготовки фахівців в економічних коледжах.

РАБЕЦЬКА НАДІЯ

Одеський морехідний фаховий коледж морського та рибпромислового флоту імені Олексія Соляника (м. Одеса)

THE VALUE-PROFESSIONAL POTENTIAL OF FUTURE PHILOLOGISTS REGARDING THE REGULATION OF THE INTERNAL REDISTRIBUTION OF COMPETENCES IN THE CONDITIONS OF A HIGHER SCHOOL

The basis of the value theory is the accentuation of the self-development of the individual, as a concept of self-feeling, for which the individual recognizes the requirements of the state standard in the conditions of credit-modular innovations, transforms them to himself, adequately to the level of consciousness, the formation of needs and the development of abilities, etc. That is why we consider self-development as a conscious process of forming the mastery of a teacher, his individual characterological style, self-education and self-improvement, as well as purposeful, motivational, free choice and initiation of ensuring levels of professional competence. In this case, the concepts of «qualification» and «competence» are identical.

The psychological-pedagogical aspect of the training of this specialist is based on the views of such scientists as G. Moskovits, R. Oxford, R. Scarcella, I. Stevik, E. Theroni, D. Yule, for whom a change in emphasis regarding the requirements of the professional support of the future is relevant teacher from the formal factors of qualification and education to the formation of his value orientations and personal traits [1 – 4].

The purpose of the article is to substantiate the competence potential of teachers regarding the regulation of the internal redistribution of values in the conditions of a higher school.

Competence is the presence of knowledge, experience and skills necessary for effective activity in a given subject area. Competence is a character trait of a person who has comprehensive knowledge in any field and an authoritative position in making important decisions [3].

Philological competence is the ability of masters to correctly (in accordance with the state standard) correlate relevant language features in certain conditions and situations of communication, readiness to use different means of speech within the framework of a scientific paradigm, as well as to accept the culture and literary heritage of an ethnological language, which allows to achieve a high level of mastery of Ukrainian language [2, 4].

O. Markova considers professional competence as a combination of five aspects of labor activity: pedagogical communication; pedagogical activity; the person of the teacher; learning (ability to learn); education as the ability to educate. In the middle of each block, the following factors are objectively distinguished [3, 4]:

- professional and psychological positions (self-esteem, awareness of the essence of one's work);
- psychological features related to cognitive (pedagogical thinking, reflection, self-evaluation, observation) and motivational (motives, goal-setting, interests) spheres;
- pedagogical knowledge and skills (actions performed at a sufficiently high level).

Thus, the competence potential of teachers is determined by professional competence in the aspect of determining the teacher's personal characteristics as a form of activity, covering his effective pedagogical component.

However, a high level of professional competence depends on the specific features of the emotional, volitional and cognitive spheres, temperament and character of the individual.

Therefore, we define philological competences as highly specialized pedagogical competences, which must be formed by a master of philology without defining and specifying the language and literature that he will teach in the future. We will consider these competencies more broadly than I. Treshina, taking into account communicative competencies in the field of native and foreign languages, which are related to *linguistic ones* (lexical, phonetic, spelling skills, grammar); *socio-cultural* (knowledge about the native country and the country whose language is being studied, norms of behavior and culture); *discursive* (the ability to logically build communication); *strategic* (ability to predict difficulties in communication) competencies [4].

To *philological competences*, cultural, linguistic, and literary competences should be added, which are certainly related to social competences, reflecting the readiness to start communication, to hear and listen to the interlocutor, the ability to choose an appropriate set of linguistic means depending on the status and social role of the addressee [1, p. 47].

An important step in the development of philological professional formation is the study of a foreign language. Every foreign language lesson is a crossroad of cultures, it is a practice of intercultural communication. A foreign language, which students master, not only introduces the culture of the countries whose language is being studied, but also, through comparison, highlights the peculiarities of their national culture, introduces them to universal values.

Research and experimental work was carried out on the basis of Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University in the period from 2022 to 2023. 49 students (masters) of general professional disciplines took part in the research and experimental work.

The analysis of the data obtained in the pre-experimental section of the psychological-pedagogical experiment (Fig. 1) allows us to record with sufficient certainty the predominance of low and medium levels of formation of the master's philological competence.

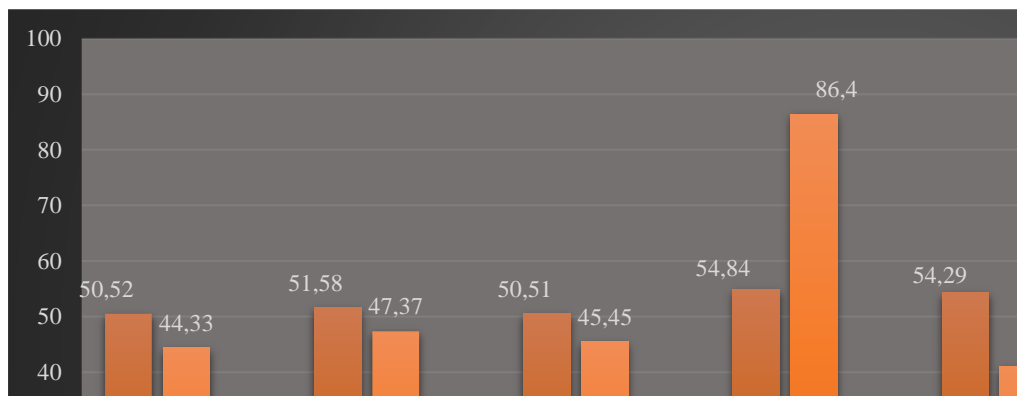

Fig. 1. Levels of formation of master's philological competence before the experimental stage

The diagnosis of the level of formation of the master's philological competence at the final stage of the psychological-pedagogical experiment was carried out in the fall of 2023 (Fig. 2).

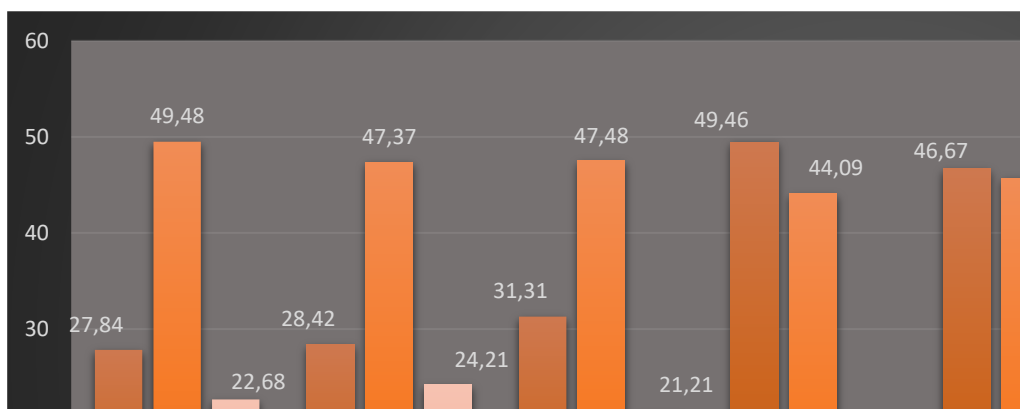

Fig. 2. Assessment of the levels of master's philological competence at the final stage of the pedagogical experiment

In the research and experimental work, in the experimental groups, the share of respondents with a low level of master's philological competence decreased by an average of 22 %, and the share of those with a high level increased by 22 %. The average level of master's philological competence, as a result of their transition from low to medium, and from medium to high, remained almost unchanged.

Conclusions. Thus, the competence potential of teachers regarding the regulation of the internal redistribution of values in the conditions of a higher school is characterized by the formation of separate pedagogical skills and abilities that have pronounced stagings. The essence of pedagogical skills is based on the unity of theoretical and practical training, the possibility of developing skills by automating individual actions, their multi-level nature (from reproductive to creative).

Література

1. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах освіти: навч. посіб. для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти. К.: ВВП «КОМПАС», 1997. 64 с.
2. Борова Т. А. Теоретичні та методичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.06. К., 2012. 438 с.
3. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. 243 с.
4. Драч І.І. Формування професійної компетентності студентів у вищому навчальному закладі. *Вісник післядипломної освіти*. К., 2008. Вип. 9. С. 28–33.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО ESG 2015

Особливості сучасного етапу розвитку української вищої освіти (ВО) зумовлені євроінтеграційним курсом нашої держави, а це, зазначає А. Бутенко, вимагає імплементації європейських стандартів, практик, освітніх тенденцій ЄПВО в національне законодавство як об'єктивна вимога часу [1, с. 18].

Розглянемо становлення правових засад СЗЯВО в Україні й проведемо аналіз їх відповідності до ESG 2015. А. Сбруєва і І. Єременко запропонували таку періодизацію: 1992–1995 – «установчий» період, розпочалися пошуки оптимальної для України моделі інтернаціоналізації ЗЯВО; 1996–2004 – «унормувальний», ускладнено процедури ліцензування й акредитації, посилено їх регламентацію й централізацію, вплив МОНУ на процеси управління ЗЯВО; 2005–2009 – «болонізаційний», позначився приєднанням України до Болонського процесу (2005) й визнанням України як урядового члена EQAR (2008), створенням інституційних систем ВЗЯВО й посиленням міжнародної співпраці у галузі ВО; 2010 – перш. пол. 2014 – «накопичувальний», продовжено розробку нормативних засад процесів ЗЯВО, конкретизовано вимоги до ОП та ЗВО, однак, існуючі концептуальні підходи до ЗЯВО в Україні все ще не узгоджувалися з вимогами в ЄПВО; 2014–2019 (2019 – рік завершення дослідження А. Сбруєвої і І. Єременко) – «легітимізаційний», унормовано зовнішні й внутрішні виміри ЗЯВО та діяльність НАЗЯВО з урахуванням ESG 2015, закладено законодавчу базу формування європейського виміру ЗЯВО на національному (Закони «Про ВО» (2014), «Про освіту» (2017)) та інституційному рівнях, проте, незавершеними залишалися такі процеси, як: повноцінне передавання повноважень щодо ЗЯВО від МОНУ до НАЗЯВО, розробка методології, механізмів і підготовки експертів внутрішнього виміру ЗЯВО в ЗВО й зовнішнього виміру в НАЗЯВО, що володіють європейськими методиками цього процесу [4, с. 151-168].

На наш погляд, цей «легітимізаційний» етап, започаткований у 2014 році прийняттям Закону «Про ВО», тривав до початку 2023 року. В кінці 2022 року А. Бутенко констатував, що частина обов'язкових елементів ЗСЗЯВО, визначених європейськими стандартами й рекомендаціями, не була закріплена в законодавстві України. Не унормованими залишалися питання інституційної акредитації і постакредитаційного моніторингу, удосконалення потребувало нормативне забезпечення системи апеляцій рішень НАЗЯВО, самого статусу НАЗЯВО, насамперед щодо його незалежності [1, с. 21]. Значна частина цих й інших питань щодо забезпечення діяльності НАЗЯВО була вирішена у 2023 році, чим і було започатковано новий, сучасний етап, на якому практично забезпечено відповідність правових засад СЗЯВО до Європейських стандартів.

У новій редакції Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в ЄПВО, ухваленій на Міністерській конференції 14-15 травня 2015 року (ESG 2015) розкрито системний підхід до ЗЯВО, що передбачає три види взаємопов'язаної та взаємоузгодженої діяльності – щодо: внутрішнього забезпечення якості вищої освіти (ВЗЯВО); зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (ЗЗЯВО); роботи агенцій із забезпечення якості. У сукупності ці пов'язані частини є основою європейської системи ЗЯВО [5, с. 6, 7, 8, 9].

Закон «Про ВО» містить розділ «Забезпечення якості освіти», в ст. 16 якого закріплено систему ЗЯВО, складниками якої є: система забезпечення ЗВО якості освітньої діяльності та якості ВО (ВСЗЯВО); система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності ЗВО та якості ВО (СЗЗЯВО); системи забезпечення якості діяльності НАЗЯВО і незалежних установ оцінювання та ЗЯВО [3]. Констатуємо, що комплексний підхід до ЗЯВО, окреслений в ESG 2015, знайшов свою реалізацію у вітчизняному законодавстві. СЗЯВО в Україні за своєю метою і загальною структурою релевантний до ESG 2015.

Відповідають до них і кожний зі складників цієї системи. ВСЗЯВО, згідно з ч. 2 ст. 16 Закону «Про ВО», передбачає здійснення таких процедур і заходів, як: визначення принципів і процедур ЗЯВО; моніторинг і періодичний перегляд ОП; щорічне оцінювання здобувачів ВО, НПП у ЗВО й оприлюднення результатів; забезпечення підвищення кваліфікації НПП, ресурсів для організації освітнього процесу, у т. ч. самостійної роботи студентів, за кожною ОП; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом, публічності інформації про ОП; дотримання академічної доброчесності НПП і здобувачами ВО, у т. ч., створення й забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату; тощо [3]. Як зазначено у доповіді НАЗЯВО про якість ВО в Україні, саме ВСЗЯВО та їх розвиток й удосконалення стали найбільш вразливими до викликів воєнного часу. Проблемою, яка потребує негайного вирішення у сфері ЗЯВО, є те, що навчання у ЗВО переважно віддалене (синхронне й асинхронне), що вимагає інших підходів до викладання, вимірювання і з'ясування сформованості компетентностей і досягнення РН. Те, що НПП і здобувачі ВО надають перевагу усталеним вимогам до освітнього процесу й контролю, у той час, як поточна ситуація в суспільстві та освіті потребує гнучкості, віднесено у цій Доповіді до чинників, які ускладнюють реалізацію ВСЗЯВО у воєнний час [2, с. 5, 6].

СЗЗЯВО, відповідно до ч. 3 ст. 16 Закону «Про ВО», передбачає здійснення комплексу процедур і заходів, як, забезпечення: ефективності процесів і процедур ВЗЯВО; системи процедур ЗЗЯВО; оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до ESG 2015; налагодження доступного і зрозумілого звітування; проведення періодичних перевірок діяльності СЗЯ та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями; тощо [3].

Щодо агенцій із ЗЯВО як третього складника СЗЯВО. В Україні такою Агенцією є National Agency for Higher Education Quality Assurance / Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Окрім нього, вітчизняний законодавець передбачив і незалежні установи оцінювання та ЗЯВО – недержавні організації (установи, агенції, бюро, тощо), акредитовані НАЗЯВО, що здійснюють оцінювання ОП, результатів навчання та/або ЗВО (їхніх структурних підрозділів) з метою вироблення рекомендацій і надання допомоги ЗВО в організації СЗЯВО та внесення пропозицій НАЗЯВО щодо акредитації ОП (ч. 1 ст. 23 Закону «Про ВО»). Щодо статусу НАЗЯВО, згідно зі ст. 17 того ж закону, це агентство є: постійно діючим колегіальним органом; юридичною особою публічного права, яка діє згідно із Законом «Про ВО» і статутом [3]. Відповідно до своїх статутних документів і законодавства, НАЗЯВО діє на постійній основі, має належне нормативно-правове забезпечення своєї діяльності та є офіційно визнаним державним органом, уповноваженим на ЗЯВО, як і вимагають ESG 2015.

Безпосередньо правове забезпечення діяльності НАЗЯВО також послідовно й систематично приводиться у відповідність до ESG 2015. З їх урахуванням, зокрема щодо наявності достатніх і належних фінансових ресурсів для здійснення своєї роботи, у ст. 22 Закону «Про ВО» визначено джерела фінансування НАЗЯВО. Ними є: кошти державного бюджету (щороку встановлюється Верховною Радою України окремим рядком під час затвердження Державного бюджету України); кошти, отримані як оплата послуг з акредитації, а також кошти, отримані за надання інших послуг, пов'язаних із ЗЯВО, у розмірах, що визначаються НАЗЯВО; гранти з метою підвищення ЯВО в Україні, у т. ч. надані для вдосконалення системи оцінювання ЯВО; інші джерела, не заборонені законодавством. На втілення ESG 2015 щодо регулярного оприлюднення звітів про результати діяльності із ЗЯВО, у ч. 2 ст. 18 Закону «Про ВО» передбачено, що НАЗЯВО щороку готує та оприлюднює доповідь про якість ВО в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства, звіт про власну діяльність, формує пропозиції щодо законодавства із забезпечення ЯВО та направляє ці документи Верховній Раді України, Президентові України, Кабінетові Міністрів України, ЗВО для їх обговорення й реагування на них [3].

Роль і значення НАЗЯВО щодо реалізації державної політики із ЗЯВО істотно підсилено на законодавчому рівні, що відбувається на виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері ВО. Так, згідно з п. 8 ч. 1 ст. 18 Закону «Про ВО» зі змінами від 30.03.2021, до повноважень НАЗЯВО віднесено розроблення порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради ЗВО, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії та подання його на схвалення до МОНУ. Останніми змінами й доповненнями, внесеними в п. 1, 5, 6¹ ст. 18 того ж закону від 02.05.2023, передбачено, що НАЗЯВО: розробляє положення про акредитацію ОП, інституційну акредитацію ЗВО, акредитацію незалежних установ оцінювання й ЗЯВО, Апеляційну палату, а також зміни до них і подає їх для затвердження до центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки; здійснює пост-акредитаційний моніторинг («здійснення послідовних подальших дій за результатами оцінювання» [5, с. 18]) та є обов'язковим елементом СЗЯВО; тощо [3]. При цьому, всі повноваження НАЗЯВО, на наш погляд, покликані забезпечити досягнення основної мети його діяльності – оцінювання системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти і визначення рівня її відповідності до встановлених вимог.

Література

1. Бутенко А. П. Стан відповідності законодавства України про якість вищої освіти Стандартам та рекомендаціям, закріпленим в ESG 2015. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 18-21. <http://surl.li/mtnbg>
2. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році / за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 59 с.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://surl.li/jpgjo>
4. Сбруєва А. А., Єременко І. В. Формування європейського виміру забезпечення якості вищої освіти в контексті інтернаціоналізації освітнього простору: монографія / за заг. ред. А. А. Сбруєвої. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 254 с.
5. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) (Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)). К.: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.

САВЧУК РУСЛАН

ПрАТ ЖЗОК (м. Житомир)

УПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

З 2015 року в Україні сформовано значний досвід впровадження елементів дуальної форми здобуття освіти. Це – спосіб навчання, за яким теоретичний матеріал опановується в закладі освіти з педагогом, а практичне навчання відбувається на виробництві під керівництвом досвідчених практиків [3]. Суттєва відмінність такої форми від традиційних «практичних занять» полягає в «інтеграції виробничої освіти та теорії» [1, с. 4], її здатності подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом та підвищити якість підготовки майбутніх фахівців з урахуванням вимог роботодавців [5, с.8].

Стартувала дуальна освіта в Україні пілотним проектом з організації навчально-виробничого процесу з елементами дуальної форми навчання (2015 – 2017) на базі трьох закладів професійної (професійно-технічної) освіти у Києві, Львові і Запоріжжі. Навіть упровадження не повноцінної дуальної освіти, а лише її елементів довело ефективність цієї форми здобуття освіти, а саме: до 97 % зріс рівень працевлаштування випускників; покращилася якість професійної підготовки; зросли надходження до бюджетів закладів освіти; зменшилися їх витрати на комунальні послуги й витратні матеріали; зміцнилися зв'язки закладів освіти з роботодавцями. Нині, за офіційними даними МОН України, рівень участі роботодавців у дуальній формі навчання майбутніх фахівців найвищим є у м. Києві (175), Житомирській (160), Львівській (134), Вінницькій (125), Хмельницькій (125) та Рівненській (111) областях [3].

У 2019 р. було розпочато ще один проект, у якому взяло участь 16 закладів фахової передвищої і 28 закладів вищої освіти. Варто зазначити, що серед лідерів упровадження дуальної освіти – топові агро- та IT-компанії, що залишаються прибутковими навіть в умовах воєнного стану, доводячи той факт, що найбільше зацікавлені в участі у запровадженні дуальної форми здобуття освіти успішні підприємства найбільш прибуткових сфер економічної діяльності України. Це підтверджують і публікації учасників міжнародної науково-практичної конференції «Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми третього року запровадження пілотного проекту у закладах вищої та фахової передвищої освіти України» (м. Київ, 23 листопада 2022 р.), а саме: О. Фем'як, В. Карашук, М. Митрохіна, В. Філатова, О. Скидан, В. Бугайчук, О. Шиляєва, А. Антонюк, О. Костюк, Н. Момот [4].

Однак, варто також зазначити, що війна все ж уплинула на якість здобуття освіти за дуальною формою навчання. Учасниками пілотного проекту в закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти було названо основні фактори негативного впливу на хід навчання: морально-психологічні, скорочення фінансування більшості програм закладів освіти, зниження рівня життя здобувачів освіти та їх неспроможність платити за навчання, переміщення закладів освіти, зміна статусу викладачів і здобувачів на вимушено переселених осіб, фізична неможливість присутності на заняттях; збільшення навантаження на самостійне опрацювання матеріалу; проведення занять на вихідних; припинення занять через повітряні тривоги; виникнення проблем з оформленням включеного населення тощо. Найбільше таких проблем виявилось в закладах освіти аграрного профілю. Так само війна вплинула і на роботодавців-учасників проекту. Із 156 підприємств, зазначених у звітах закладів освіти, як партнерів, 26 не змогли розпочати навчання за дуальною формою, 22 – припинили після початку війни, 5 – зменшили число здобувачів-дуальників [2, 49-50, 52].

Дуальна форма здобуття освіти функціонувала в Україні на основі Закону України «Про освіту», Середньострокового плану пріоритетних дій уряду на період 2017–2020 р.р.; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти»; Наказу МОН від 12.12.2019 № 1551 «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти»; Плану заходів з реалізації підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2019 №214); Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки; Плану заходів з реалізації Стратегії людського розвитку на 2021–2023 роки

У червні 2023 р. Міністерством юстиції України зареєстровано наказ МОН України від 13.04.2023 року № 426, який затверджує Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти [7]. Нове Положення визначає особливості дуальної форми здобуття фахової передвищої і вищої освіти, якими є «поєднання навчання в закладах освіти та в інших суб'єктах освітньої діяльності з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації». Положення покликане сприяти реалізації студентоцентрованого підходу. З цією метою зроблено акцент на задоволення очікувань здобувачів освіти щодо: набуття сучасних знань практичного характеру, умінь і навичок професійної діяльності на реальних робочих місцях у виробничому середовищі, полегшення адаптації до обраної професії та досягнення професійного успіху. Найбільші очікування від упровадження цього положення покладаються у питаннях застосування дуальної освіти з метою пришвидшення повоєнного відновлення економіки України, задоволення зростаючого попиту на висококваліфіковані кадри за стратегічно важливими напрямками діяльності (енергетика, екологія, будівництво, машинобудування, аграрний сектор), цифровізації та інтеграції України в ЄС. У положенні висвітлено питання функцій основних учасників дуальної форми здобуття освіти, особливостей планування освітнього процесу та його організації.

Відтак, можна говорити, що дуальна форма здобуття освіти апробована усіма рівнями підготовки майбутніх фахівців – професійної, фахової передвищої і вищої. За період свого впровадження в Україні показала позитивні результати і має гарні перспективи для повоєнного відновлення України.

Література

1. Баклашко В., Гришко Н., Ткачук Н. Дуальна освіта: сучасні тенденції розвитку в Україні. В: Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми третього року запровадження пілотного проекту у закладах вищої та фахової передвищої освіти України: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 23 листопада 2022 р. Київ: Науково-методичний центр ВФПО, 2022. С.4-6.

2. Бучинська О., Давліканова О., Іщенко Т., Лилик І., Чайковська А., Яшкін О. Аналітичний звіт за результатами третього року пілотного проєкту в закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2021-2022). Київ: ТОВ «Вістка», 2022. 100 с. URL: <https://cutt.ly/g9MfH5u>
3. Дуальна освіта. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт (2023, 10 березня). URL: <http://surl.li/mgveg>
4. Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми третього року запровадження пілотного проєкту у закладах вищої та фахової передвищої освіти України: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 23 листопада 2022 р. Київ: Науково-методичний центр ВФПО, 2022.
5. Коверсун Н., Телевех Я. Нові виклики сьогодення: дуальна освіта. В: Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми третього року запровадження пілотного проєкту у закладах вищої та фахової передвищої освіти України: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 23 листопада 2022 р. Київ: Науково-методичний центр ВФПО, 2022. С. 8-9.
6. Онтологія дуальної освіти: досвід Німеччини та України. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://surl.li/fjapo>
7. Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт (2023, 27 червня). URL: <http://surl.li/iprmh>

СКІБІНА ОЛЕНА

Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка (м. Полтава)

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК УМОВА ІНТЕГРУВАННЯ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Сучасне суспільство в епоху глобалізації висуває нові вимоги до організації, управління а, головне, до якості освіти. Саме якість освіти не лише визначає загальний рівень соціально-економічного розвитку країн, а й стає стратегічною галуззю, що забезпечує безпеку та формування потенціалу розвитку за рахунок підготовки підростаючого покоління. При цьому якість освіти розглядається як комплексний показник, що поєднує всі етапи становлення особистості, умови та результати навчального процесу, такі як ефективність діяльності освітньої установи, відповідність реально досягнутих результатів нормативним вимогам, соціальним та особистісним очікуванням.

У той же час для вищої професійної освіти все більш значущою стає орієнтація на запити роботодавця. З огляду на сучасні технологічні зміни, посилення цифрової трансформації суспільства вимоги до вищої освіти постійно зростають. На жаль, високий рівень освіти в Україні не дав змогу перетворити людський капітал на значний фактор виробництва. Національна система освіти потребує прискореної інтеграції в Європейський освітній простір на основі впровадження європейських стандартів, підвищення якості освітнього процесу та активної участі в міжнародних програмах ЄС (Erasmus+, Horizon Europe, EUREKA).

Проблематика сфери вищої освіти, впровадження європейських освітніх стандартів отримує широке висвітлення у роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких можна виокремити П. Абхілаша, О. Дашковську, В. Погребняка, А. Сапіра, І. Сологуб, А. Холфельдера. Однак з огляду на отримання Україною статусу кандидата в члени ЄС існує необхідність комплексного дослідження питань, пов'язаних із подальшою інтеграцією вищої освіти в Європейський освітній простір.

Заклади вищої освіти традиційно є складними системами, що характеризуються великою різноманітністю, кількома шляхами взаємодії та групами зацікавлених сторін. Крім того, зміни, які впроваджуються в цих системах, вимагають модифікації наявних цілей і процесів, результати яких будуть помітні в довгостроковій перспективі. Модернізацію освіти сьогодні офіційно визнано генеральною, стратегічною лінією державної політики України в галузі освіти. Вона необхідна для удосконалення всієї системи вищої професійної освіти. Сьогодні для всіх очевидна необхідність постійного розширення та оновлення професійних знань, особливо у практичній сфері застосування. Епоха глобалізму зумовила процес міжнародної інтеграції багатьох сфер людської життєдіяльності, включаючи освіту, уніфікуючи як економічну, так й духовно-інтелектуальну складову суспільних відносин.

Однією з найважливіших умов ефективності системи вищої професійної освіти України є сьогодні формування єдиних з Європою критеріїв якості освіти, дотримання єдиних технологічних норм та вимог до системи освіти. При цьому наявність єдиних професійних кваліфікацій в освітньому просторі не лише України, а й усієї Європи передбачає, у свою чергу, наявність у випускників закладів вищої освіти, необхідних у межах обов'язкових професійних та загальнокультурних компетенцій. У межах модернізації вищої освіти дедалі ширше застосування в Україні знаходять інновації, інноваційні інформаційні та освітні техно-логії, нові принципи організації навчального процесу, розробка та використання нових критеріїв оцінки якості освіти, запровадження нового переліку напрямів підготовки. Особливого значення надається впровадженню в національну систему вищої освіти державних стандартів нового покоління, заснованих на компетентнісному підході. Їм відводиться істотна роль у здійсненні інтеграції національної системи вищої освіти у європейський освітній простір, тому що, стандарти нового покоління є основою об'єктивної оцінки якості вищої освіти України.

Крім того, результатами інтеграції вітчизняної системи вищої освіти в Європейський освітній простір можна визначити модернізацію структури вищої освіти з урахуванням європейських стандартів (часткове приведення Національної рамки кваліфікацій у відповідність до Рамки кваліфікацій ЄПВО; встановлення рівнів: короткий цикл, бакалаврський, магістерський, освітньо-науковий, науковий та відповідних ступенів); упровадження в освітню практику наближеного до європейського переліку галузей знань та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти; інтернаціоналізацію закладів вищої освіти за рахунок розширення можливостей участі в міжнародних проєктах і програмах ЄС, залучення іноземних студентів і викладачів, дослідників; включення українських ЗВО до 1 000 найкращих університетів світу [1].

Таким чином, у межах подальшої інтеграції науково-інноваційної системи України до європейського освітнього простору необхідно зосередитись на визначенні ключових освітніх і наукових напрямів стратегічного спрямування; використанні європейських підходів до організації моделей функціонування науково-дослідних та освітніх установ, зокрема на основі кластерного підходу та державно-приватного партнерства; забезпеченні дієвого моніторингу якості вищої освіти; встановленні пріоритетності розбудови інноваційної інфраструктури; залученні додаткового фінансування та грантової допомоги в межах спільних проєктів з ЄС у галузі вищої освіти.

Література

1. Дашковська О., Погребняк В. Підсумки та перспективи модернізації системи вищої освіти в Україні. Освітня аналітика України. 2022. № 2 (18). С. 35-44.

СУБІНА ОКСАНА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Запровадження в освітній процес підготовки майбутніх фахівців технологій змішаного навчання включає в себе інтеграцію передових форм і методів навчання очної освіти, інформаційно-комунікаційних освітніх технологій, сучасних онлайн-ресурсів та інструментів, таких як віртуальна реальність, штучний інтелект, навчальні симуляції тощо. Це дозволить забезпечити здобувачам освіти розвиток якісних знань та конкурентних фахових компетентностей, глибоке розуміння своєї професії та готовність до швидкої адаптації на ринку праці.

Прогресивний розвиток освітніх технологій і розробка альтернативних методів навчання та викладання створили передумови для більш ефективної й дієвої реалізації навчальних ресурсів, які дозволяють удосконалити взаємодію здобувачів освіти та педагогів за допомогою сучасних освітніх методик і характеризуються впровадженням в навчальний процес гнучких інноваційних технологій навчання [1, с. 19-34]. Загальна доступність інтернету розширила освітні можливості як для здобувачів освіти, так і для викладачів [2, с. 227-233].

Удосконалення різних форм очної й дистанційної освіти шляхом поєднання аудиторної роботи, дистанційних та електронних технологій започаткувало створення нової сучасної освітньої парадигми – змішаного навчання (*blended learning*), що має поєднувати переваги аудиторної роботи і он-лайн освіти.

У багатьох наукових дослідженнях з проблематики змішаного навчання [3, с.529-548] зазначається, що **основна мета реалізації змішаного навчання** полягає в тому, щоб очна та дистанційна форми навчання і викладання взаємодоповнювали одна одну, поєднуючи переваги кожної з цих форм [4, с.83-89].

Змішане навчання може поєднувати, здавалося б, протилежні підходи, такі як формальна та неформальна освіта, очне навчання і онлайн практику, цілеспрямоване педагогічне керування та опору на самовизначення, а також цифрові довідкові матеріали й колегіальні зв'язки, для досягнення поставлених індивідуальних та організаційних цілей [5].

Основу змішаного навчання складає дидактично обґрунтоване поєднання технологій очної «класичної освіти» та технологій віртуального або on-line навчання, що базується на нових інформаційно-комунікаційних технологіях. Це, в свою чергу, передбачає формування та розвиток в усіх учасників освітнього процесу, – як у здобувачів освіти, так і у педагогічних та науково-педагогічних працівників фахових компетентностей щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій, електронних і мобільних ресурсів, а також професійних умінь і навичок проєктування та управління процесом змішаного навчання.

Важливе завдання, що має вирішити викладач в умовах реалізації змішаного навчання, – правильно скласти курс, сформувати та розподілити навчальний матеріал для очної і дистанційної форм роботи, враховуючи при цьому – колективну роботу по опануванню дисципліни під керівництвом викладача, завдання для самостійної групової роботи, індивідуальні завдання з дисципліни тощо. До дистанційної частини курсу рекомендується включати проєктні групові завдання, творчі, лабораторні і практичні вправи, проміжні тести для самоперевірки та перевірки знань різного рівня й складності, а також – додаткові матеріали та посилання на довідкові інформаційні інтернет джерела. Перевірка знань обов'язково має проводитися не лише дистанційно або на онлайн платформі, але й в аудиторії [6].

Водночас, практичний досвід реалізації змішаного навчання в закладах освіти, вказує на те, що *головною функцією педагога при організації навчання в змішаному форматі* – стає функція фасилітатора, консультанта, тьютора, – помічника здобувачів освіти при опануванні ними навчального матеріалу та формуванні власної освітньої траєкторії. Педагога, який скеровує і стимулює процес навчання, координує самостійну роботу здобувачів освіти з виконання навчальних завдань, з пошуку необхідної інформації та їх колективної діяльності, підтримує і скеровує прагнення до самовдосконалення, саморозвитку та самореалізації.

Враховуючи, що змішане навчання може поєднувати найкращі елементи двох навчальних середовищ очної аудиторної освіти та дистанційного електронного навчання (Bonk & Graham, 2006) [7], а також допускає використання різних форм і методів навчання й викладання, напрацьованих класичною дидактикою, в поєднанні з інноваційними інформаційно-комп'ютерними технологіями, тобто поєднання методів, що відповідають різним потребам здобувачів освіти незалежно від предмета, який вони вивчають (McSparran & King 2002) [8] можна виділити наступні форми й методи освіти, що практично застосовуються в системі змішаного навчання:

- аудиторна робота, може включати всі форми організації освітнього процесу, зокрема, – навчальні заняття, самостійну та індивідуальну роботу, консультації, професійно-практичну підготовку. Аудиторна робота дає можливість активної соціальної взаємодії та спілкування між усіма учасниками освітнього процесу;
- дистанційне навчання передбачає використання цифрових технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах, зокрема, для проведення: навчальних занять; професійно-практичної підготовки; контрольних заходів та організації самостійної роботи.

При цьому, при проведенні як аудиторної роботи так і онлайн навчання рекомендується застосування активних та інтерактивних освітніх методик, інформаційно-комунікаційних технологій та інтернет ресурсів для наочності, практичних прикладів, комп'ютерного моделювання виробничих ситуацій, застосування електронних тренажерів тощо.

Література

1. Caner M.: The Definition of Blended Learning in Higher Education. In book: Blended Learning Environments for Adults: Evaluations and Frameworks Buy Hardcover (pp.19-34).. April 2012, URL: <http://surl.li/jltum>
2. R. Osguthorpe, and C. Graham: Blended Learning Environments: Definitions and Directions. Quarterly Review of Distance Education 4 (3): pp.227-233 (2003).
3. Bicen, H., Ozdamli, F., Uzunboylu, H.: Online and blended learning approach on instructional multimedia development courses in teacher education. Interactive Learning Environments 22(4), 529–548 (2014), URL: <http://surl.li/mtorp>
4. Deschacht, N., Goeman, K.: The effect of blended learning on course persistence and performance of adult learners: A difference-in-differences analysis. Computers & Education 87, 83–89 (2015), URL: <http://surl.li/mtosa>
5. Rossett, A., Frazee, R.V.: Blended Learning Opportunities. Ama special report, American Management Association (2006), URL: <http://surl.li/mtosl>
6. Антошук С. В. Генезис змішаного навчання / С. В. Антошук, Л. Л. Ляхощка // Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти : підручник / за заг. ред С.П. Касьяна, Л.Л. Ляхощкої, Л. В. Бондаренко; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – Київ, 2019. – 196 с. – URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718620>
7. Bonk, C. J. & Graham, C. R., (2006), The Handbook of Blended Learning. San Francisco: Pfeiffer, URL: <http://surl.li/kusje>
8. McSparran, M. & King, C. (2005). Blended Is Better: Choosing Educational Delivery Methods. In P. Kommers & G. Richards (Eds.), Proceedings of ED-MEDIA 2005--World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia & Telecommunications (pp. 4932-4939). Montreal, Canada: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

СУРГУНД НАТАЛІЯ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ У ПОДОЛАННІ КРИЗ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Умови мінливості та кризової невизначеності на сучасному етапі розвитку нашої країни, що особливого значення набувають в умовах війни, призводять до великої динамічності економіки та розбалансування ринку праці. Це посилює важливість проблеми формування професійної мобільності для майбутніх сучасних фахівців, оскільки вона виступає однією з важливих характеристик професійної діяльності людини та визначає здатність працівника гнучко реагувати на закриття та переміщення підприємств, переорієнтацію їх діяльності, скорочення персоналу, зміну змістовності професійної діяльності. Тому питання щодо формування професійної мобільності сучасного фахівця є надзвичайно *актуальними*, оскільки професійна мобільність характеризує ефективну можливість подолання професійних криз на основі поліваріантності адаптивного реагування, як суб'єкта професійного розвитку, на динамічні зміни у сфері його професійної діяльності та кар'єри.

У синергетичній системі професійного розвитку особистості професійна мобільність виконує роль своєрідних «мостів», що сприяють у точках біфуркацій – усвідомлено-оптимальним переходам фахівця від однієї траєкторії професійного розвитку до іншої, сприяючи «безкатастрофному» подоланню професійних криз [1]. Це сприяє гнучкій адаптації працівника до динамічних змін реально існуючої соціально-економічної та професійної ситуації.

Існуючі зміни в економіці країни та на ринку праці обумовлюють значну динамічність системи професійного розвитку особистості, в межах простору якої і відбувається професіоналізований рух працівника та його розвиток як фахівця та професіонала. Сучасними дослідженнями визначається, що система професійного розвитку особистості є відкритою, нелінійною та нерівноважною синергетичною системою. В такій системі в кризові моменти розвитку (в критичних точках професійних криз – у точках біфуркацій) на базі процесів професійної мобільності особистості відбуваються зміни вектору професійного розвитку фахівця як знаходження шляху до подолання кризи [2].

Крім того, в ситуації професійної кризи професійна мобільність виступає як гармонізуючий спосіб психологічного реагування людини на динамізм змін у професійній сфері в умовах їх невизначеності [2]. Відповідно, при невизначеності розвитку професійної кризи професійна мобільність виступає адаптивною характеристикою сучасного фахівця, його здатності до інтраособистісної гармонізації та сприйняття нового «Я-професійного образу».

Аналіз гуманістичних засад психологічних підходів К. Роджерса (клієнт-центрована терапія К. Роджерса) та Е. Фромма (психотерапевтична методика гуманістичного психоаналізу Е. Фромма) у контексті проблематики професійної мобільності як фактору ефективного подолання криз професійного розвитку особистості дозволяє означити їх спільні положення на основі їх гуманістичної спрямованості: – людина розглядається обома авторами на основі безумовно позитивного ставлення до неї та віри в її великий потенціал розвитку та самовдосконалення; розвиток інтро- та екстрогармонізованої особистості є спільною гуманістичною спрямованою метою обох методик (що відповідає визначенню професійної мобільності як фактору гармонізації професійного розвитку фахівця в умовах динаміки професійних криз [3]); – розвиток віри у власні сили та розвиток внутрішньої активності особистості та здатності до креативності та творчого виходу за жорсткі рамки професійно-особистісних шаблонів та стереотипів розглядаються як характеристики продуктивного функціонування особистості, на що й гуманістично спрямовані обидва психотерапевтичні підходи. Підкреслимо, що одночасно розвиток даних особистісних характеристик відповідає характеристикам моделі розвитку професійно мобільної поведінки особистості.

Отже, в контексті ускладненої динамічності сучасного кризового стану економіки України внаслідок воєнних дій, професійна мобільність виступає як ефективний фактор долаття криз професійно-особистісного розвитку фахівця.

Література

1. Гладкова В.М., Пожарський С.Д. *Основи акмеології*: підручник. Львів : Новий світ-2000, 2007. 320 с.
2. Сургунд Н. А. Професійна мобільність як психологічна основа подолання професійних криз у синергетичній системі професійного розвитку особистості. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди». Додаток 2 до Вип. 36: Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології»*. Київ : Гнозис, 2015. Вип. 12. С. 82–94.
3. Сургунд Н. А. Гуманістичні засади психологічних підходів К. Роджерса та Е. Фромма як фактор розвитку професійної мобільності особистості при подоланні криз професійного розвитку. *Наукові перспективи. (Серія «Психологія»)*. 2022. Випуск №7(25). С.537-553.

ФІСЮК АЛЛА, БЛІК ВІКТОРІЯ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИМОГ ДО ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА

Професійна (професійно-технічна) освіта відіграє ключову роль у підготовці людей до широкого кола професій. Заклади професійної освіти мають завдання надати здобувачам освіти знання, навички та досвід, необхідні для досягнення успіху в обраній ними сфері, для конкурентоспроможності на сучасному ринку праці, що швидко розвивається. Важливою складовою ефективної професійної освіти є розробка якісної навчальної літератури. Ці навчальні матеріали є основою, на якій здобувачі освіти можуть розвивати свої знання та навички, тому вкрай важливо, щоб вони були добре розробленими, актуальними та адаптованими до конкретних потреб професійно-технічних програм.

Зважаючи на важливість професійної освіти та постійний запит на навчальні ресурси, навчальна література стала дуже різноманітною та доступною. Проєктування навчальної літератури – це важливий етап в освітньому процесі, який передбачає розробку матеріалів, призначених для навчання різним професіям. Основні види навчальної літератури [1]:

- підручник – навчальне видання з систематизованим викладом навчального матеріалу з дисципліни (предмету) (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі та офіційно затверджене як таке;
- методичні рекомендації (методичні вказівки) – навчальне або виробничо-практичне видання роз'яснень з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни (предмету), роду практичної діяльності, із описом методики виконання окремих завдань, робіт, заходів тощо;
- курс лекцій – навчальне видання повного викладу тем навчальної дисципліни (предмету), визначених програмою;
- конспект лекцій – навчальне видання стислого викладу курсу лекцій або окремих розділів навчальної дисципліни (предмету);

- практикум – навчальне видання практичних завдань і вправ, що сприяють засвоєнню набутих знань, умінь і навичок;
- навчальний посібник – видання, що доповнює або частково (повністю) замінює підручник та офіційно затверджене як таке;
- навчальний наочний посібник – образотворче видання матеріалів на допомогу у вивченні, викладанні чи вихованні;
- навчально-методичний посібник – видання з методиками викладання навчальної дисципліни (її розділу, частини) або з методики виховання.

Активно в освітньому процесі у закладах професійної освіти використовуються навчальні посібники. Посібники розрізняють за такими ознаками: характер викладу навчального матеріалу (академічний, прикладний); провідні методи вивчення навчального матеріалу (інформаційний, розвивальний, проблемний, програмований, комплексний); дидактична спрямованість (дидактичний, декларативний, догматичний, монографічний) [2].

Найбільш поширений тип навчального посібника, у якому представлена готова інформація у вигляді слова, ілюстрацій, графічних і символічних зображень, доповнена елементами проблемності. Уміння та навички формуються головним чином на основі конкретних правил, готових зразків та завдань проблемного характеру.

Перед кожним педагогом закладу професійної освіти стоять завдання, що полягають у виявленні та використанні можливостей навчального посібника, а також проблема підвищення результативності процесу навчання здобувачів. Результативність освітнього процесу зумовлюється і залежить від якісного розроблення навчального посібника, його етапів – від теоретичного задуму до логічного завершення. Представлений у навчальному посібнику матеріал має бути об'єктивним, науковим та логічно зрозумілим. Структура навчального посібника, термінологія, прийоми введення нових понять у текст, використання наочності мають бути спрямовані на досягнення мети – донесення необхідної інформації до учня (студента), стимулювання інтересу до предмета.

Наочність, що використовується у навчальному посібнику, має базуватися на ілюстративних матеріалах (навчальні малюнки, моделі, муляжі, схеми тощо). Наявність у навчальному посібнику ілюстративного матеріалу сприяє зоровому розвитку учнів, допомагає виявити взаємозв'язок між науковими знаннями і життєвою практикою, між теорією і практикою, полегшує навчання та сприяє інтересу до знань, допомагає сприймати об'єкти у різних аспектах, стимулює розвиток мотивації.

При проєктуванні навчального посібника необхідно дотримуватися таких вимог: чіткість та логічність викладення навчального матеріалу; адаптованість до аудиторії; підтримка активного навчання здобувачів освіти; пояснення термінів і ключових понять; наявність ілюстративного та графічного матеріалу; актуальність інформації; наявність методології і доказів (якщо навчальний посібник має науковий або дослідницький характер, то він повинен включати методологію, докази і посилання на авторитетні джерела); зручність використання; періодичне оновлення інформації; педагогічну цінність.

Для підготовки майбутніх фахівців швейного профілю у закладах професійної (професійно-технічної) освіти розроблено проєкт навчального посібника на тему «Швейні машини та їх класифікація». Структура навчального посібника, термінологія, прийоми введення нових понять у текст, використання наочності спрямовані на донесення необхідної інформації до здобувачів освіти, а також стимулюють інтерес до предмета.

При відборі ілюстрованого матеріалу з теми: «Швейні машини та їх класифікація» опирались на те, що зміст навчального матеріалу нескладний, але потребує великої кількості ілюстрованого матеріалу (фото) – видів швейних машин, які є у достатній кількості в мережі Інтернет, для візуального сприйняття. У розробленому проєкті навчального посібника використані такі елементи апарату засвоєння знань: контрольні запитання, підписи-пояснення ілюстрованого матеріалу.

Література

1. Каменєва Т.М. Теоретичні основи навчання [Електронний ресурс]: Навчально-методичний посібник / Каменєва Т.М.. – К.: МНУЦ, 2018. – 282 с. URL: <http://surl.li/mftwg>
2. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць : Вип. 7 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 96 с.

ФРИЗ РОМАН

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Процеси відновлення економіки України у воєнний та повоєнний час, відбудова критично важливих об'єктів інфраструктури, нарощування військово-промислового комплексу та ін. потребують залучення значних ресурсів, серед яких людський капітал є найціннішим ресурсом, набагато важливішим, аніж при-

родні ресурси або накопичене багатство. Людський капітал є значущим фактором економічного зростання та ефективності [4, с.17]. Історичний досвід засвідчує, що методи та механізми управління ресурсами є більш вагомим аспектом розвитку у порівнянні з обсягом самих ресурсів. Тому навіть в умовах воєнного стану, публічні та приватні інституції, в межах притаманних їм функцій, повинні визначитись з їх місією і призначенням у повоєнній відбудові України та уже напрацювати механізми та методи такої участі. Це стосується і закладів професійної освіти, які повинні забезпечити належний рівень та актуальність професійних знань, умінь та навичок робітників, як основних складових людського капіталу. В сучасних складних умовах, реалізувати це можливо за умови залучення фінансових ресурсів та матеріальної бази приватного сектору економіки на умовах партнерства [5, с. 214].

Проект повоєнного відновлення України передбачає можливу корпоратизацію закладів професійної освіти, розвиток державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти, розробку положення «Про партнерство закладів освіти і бізнесу», економічне стимулювання бізнесу, який інвестує у професійну освіту та ставить за ціль на кінець 2032 р. підписання 350 договорів про державно-приватне партнерство та залучення 25000 підприємств для здійснення підготовки за дуальною формою освіти, тощо [3, с. 20, 136, 350].

Безумовно, відбудова та повоєнне відновлення України буде здійснюватися у рамках процесу європейської інтеграції. Рух до членства в Європейському Союзі та відновлення – це як дві однонаправлені рушійні сили одного процесу. Зокрема, серед ключових висновків у «Звіті за результатами моніторингу системи П(ПТ)О в рамках Туринського процесу в Україні» (2023 р.) зазначено, що перспективи відновлення професійної освіти в Україні передбачають комплексну реформу, яка зосереджена на розвитку людського капіталу, а також, спрямована на підтримку відбудови країни та її європейську інтеграцію [9, с. 5]. Євроінтеграція від самого початку була пов'язана з відбудовою Європи після Другої світової війни. Через економічну співпрацю країни рухалися до процвітання, і своєрідним «локомотивом» розвитку економіки завжди вважалась будівельна галузь. Це пояснюється мультиплікативним ефектом капіталу вкладеного в галузь будівництва, яка споживає продукцію багатьох інших галузей, водночас створюючи нові робочі місця. Ринок будівництва має великі перспективи та чекає оптимальних умов для реалізації відкладеного попиту [2].

Базовою проблемою професійної освіти, яка потребує розв'язання, є невідповідність підготовки кваліфікованих робітників потребам національної економіки та суспільства, що, зокрема, зумовлено недостатньою співпрацею закладів професійної освіти з роботодавцями та бізнес-партнерами. Як зазначає С. Кравець, незбалансованість потреб ринку праці та результатів надання освітніх послуг у системі професійної (професійно-технічної) освіти обмежує можливості переходу економіки на інноваційний шлях розвитку та зумовлює необхідність «донавчання» працівників у виробничих структурах з метою покращення якості отриманих знань та посилення практичної орієнтованості навичок випускників [1, с. 137]. Також в національних та регіональних звітах у рамках Туринського процесу зазначаються такі проблемні аспекти розвитку державно-приватно партнерства в сфері професійної освіти: слабка взаємодія між ринком праці та системою освіти; невизначеність та недосконалість законодавчого регулювання та, навіть, нерозвиненість, неможливість реального застосування механізму співпраці у сфері державно-приватного партнерства, потреба у розширенні змістовних статей щодо державно-приватного партнерства в профільному законі, брак цільової політики держави, брак мотивації у сторін; практична відсутність стимулів для державно-приватного партнерства на місцевому, галузевому, регіональному, національному рівнях, рівні закладу професійної освіти [8, с. 25, 103, 110].

У вирішенні цих питань важливо зосереджувати увагу на покращенні взаємозв'язків між ринком праці та системою освіти. Прагнучи вирішити частину проблем щодо організації та забезпечення якості освітнього процесу в умовах постійного недофінансування, керівники закладів професійної освіти намагаються самостійно налагодити співпрацю з підприємствами будівельної галузі, стикаючись при цьому з колом фінансових, стратегічних, операційних, репутаційних, правових і технологічних ризиків, що істотно впливає на їх готовність до співпраці в сфері державно-приватного партнерства [7, с. 22-23].

Згідно із статистичними даними станом на 01.01.2023 р. на умовах державно-правового партнерства (в усіх галузях) укладено 193 договори, з яких реалізується 18 [6], тобто фактично механізм державно-приватного партнерства не застосовується. Означене посилює актуальність дослідження проблем розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти, зокрема й у будівельній галузі, та вирішення низки суперечностей між:

- об'єктивною потребою будівельної галузі у кваліфікованих робітниках з високим рівнем професійної кваліфікації – та недостатньою обґрунтованістю організаційно-педагогічних умов розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти будівельної галузі, що сприятиме удосконаленню професійної підготовки таких фахівців;
- потребою активізації державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти будівельної галузі на основі вивчення європейського досвіду – та недосконалістю нормативно-правового забезпечення взаємодії сторін такого партнерства у професійній підготовці кваліфікованих робітників;
- потребою вдосконалення механізмів участі сторін партнерства у професійній підготовці кваліфікованих робітників будівельної галузі – та не розробленістю необхідної для цього технології розвитку державно-приватного партнерства.

Література

1. Кравець С. Г. Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти: орієнтація на європейський досвід. *Інноваційна професійна освіта*. 2022. Вип. 1 (2). С. 136-138. URL: <http://surl.li/merwe>
2. Паламарчук О. М., Петришина С. В. Будівельна галузь України: стан та прогнози. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 51. URL: <http://surl.li/merwi>
3. Проект Плану відновлення України. *Матеріали робочої групи «Освіта і наука»*. Липень, 2022. URL: <http://surl.li/gsena>
4. Прушківська Е. В., Переверзева А. В. Людський капітал: проблеми та перспективи. *Економічний вісник НГУ*. 2007. № 3. URL: <http://surl.li/merwq>
5. Радкевич В. О. Державно-приватне партнерство у розвитку професійної освіти в умовах воєнного та повоєнного часу. *Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: матеріали IV Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Запоріжжя, 29-31 травня 2023 р.)* / [за наук. ред. С.В. Кюрчев, В.О. Радкевич, В. М. Кюрчев та інш.]. Запоріжжя : ТДАТУ, 2023. С. 210-215. URL: <http://surl.li/merws>
6. Стан здійснення ДПП в Україні. URL: <http://surl.li/jcwk>
7. Туринський процес 2016 Україна. Резюме регіональних звітів. URL: <http://surl.li/merxa>
8. Туринський процес 2018-2020 Україна. URL: <http://surl.li/merxn>
9. Torino process system monitoring report: Ukraine (2023). *European Training Foundation*, 2023. URL: <http://surl.li/merxs>

ЦАРЬОВА КАТРІНА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ СФЕРИ ПОСЛУГ

Сучасні державотворчі процеси в Україні супроводжуються гуманізацією та демократизацією суспільного життя, становленням національної культури та утвердженням державної мови. Національна економіка сьогодні потребує фахівців, які здатні забезпечувати потреби ринку сфери послуг, успішно працювати задля задоволення потреб населення та сприяння відновленню країн в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови. В основі професійної діяльності працівників сфери послуг (кухарі, кондитери, пекарі, продавці, перукарі, майстри з пошиття одягу, майстри житлово-комунального господарства, сантехніки, агентиз продажу та постачання та ін.) – процеси налагодження конструктивної комунікативної міжособистісної взаємодії, якість забезпечення яких залежить від рівня сформованості у них професійних і ключових компетентностей під час професійної підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О).

У Законі України «Про освіту» зазначено перелік ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, серед яких і вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; громадянські та соціальні компетентності [7]. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти» ці та інші компетентності відображаються у змісті Стандартів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – СП(ПТ)О) термінами ключових компетентностей і характеризуються уміннями: висловлювати власну думку усно і письмово, критично та системно мислити, здатністю логічно обґрунтовувати позицію, проявляти творчість та ініціативність, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми[5]. Комунікативна компетентність у СП(ПТ)О з конкретних професій визначається змістом відносно особливостей професії та специфіки майбутньої професійної діяльності. Для здобувачів професійної освіти сфери послуг комунікативна компетентність є вкрай важливою, і у разі її якісної сформованості – забезпечує здатність і готовність випускника до ефективних комунікацій при виконанні виробничих завдань та наданні послуг.

Нова парадигма сучасної професійної освіти передбачає впровадження вимог Рамкової програми ЄС щодо оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя [8]. Серед восьми основних ключових компетентностей – компетентність у мовах визначається як здатність ефективно використовувати різні мови для спілкування. Ця компетентність базується на здатності розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово; включає уміння слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних та культурних контекстах. Основними знаннями, вміннями, навичками та ставленнями, що пов'язані з мовною компетентністю є: використання словникового запасу, знання функціональної граматики різних мов та усвідомлення основних видів словесної взаємодії та реєстрів мов; знання суспільних звичаїв, культурних аспектів та діалектів мов; уміння розуміти розмовні повідомлення, ініціювати, підтримувати та завершувати бесіди, читати, розуміти та складати тексти з різним рівнем володіння різними мовами відповідно до особистих потреб; уміння вивчати мови у системі формальної, неформальної та інформальної освіти протягом усього життя; ставлення до мовної компетентності – це цінування куль-

турної різноманітності, інтерес до різних мов і міжкультурного спілкування; повага до індивідуальних мовних особливостей кожної людини, зокрема до рідної мови осіб, які належать до меншин та/або є мігрантами. Як зазначає С. Кравець, питання щодо вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг є актуальним і в умовах інтернаціоналізації професійної освіти, ознаки розвитку якої передбачають: підготовку майбутніх фахівців знавичками у сфері міжнародної співпраці, підвищення рівня їхньої комунікації, підвищення толерантності у суспільстві тощо [2, с.62].

У Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (далі – НРК) комунікація є одним із дескрипторів опису результатів навчання, складність яких зростає від рівня до рівня, і вирізняється українська рамка кваліфікацій від Європейської рамки власне наявністю дескриптора «комунікація», що наголошує на значенні співпраці з іншими [6, с. 25-26]. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розроблення професійних стандартів, дескриптор – це твердження, сформульоване в термінах узагальнених результатів навчання, що використовується для опису кваліфікаційного рівня НРК. Комунікація пояснює взаємодію осіб з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності та є одним із результатів сформованості відповідної професійної компетентності у сукупності із знаннями, уміннями/навичками, відповідальністю і автономією[4].

Відповідно до опису кваліфікаційних рівнів у НРК, на рівнях професійної (професійно-технічної) освіти (2-5), опанування результатами навчання за дескриптором «комунікація» передбачає:

2-ий рівень – взаємодію в колективі з метою виконання завдань; продукування деталізованих усних і письмових повідомлень;

3-ий рівень – здатність до ефективної роботи в команді; сприйняття критики, порад і вказівок; продукування деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності;

4-ий рівень – здійснення наставництва, передавання досвіду; продукування складних деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності або навчанні;

5-ий рівень – взаємодію з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у професійній сфері та/або у сфері навчання; донесення до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності [6].

Здобувачі професійної освіти сфери послуг, які навчаються у ЗП(ПТ)О здебільшого опановують професійні кваліфікації, що співвідносяться із 4-им кваліфікаційним рівнем, а «мобілізація й правильне спрямування у виробничих процесах знань, умінь, комунікації, автономності й відповідальності у підсумку забезпечує здатність кваліфікованого робітника самостійно виконувати складні спеціалізовані виробничі чи навчальні завдання у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, зокрема в нестандартних ситуаціях» [1,с. 30].

Таким чином, відповідно до нормативних вимог комунікативна компетентність є обов'язковою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг,адже безпосередньо відображає знання державної мови, уміння здійснювати усне і письмове, вербальне й невербальне професійне, ділове, міжособистісне спілкування з урахуванням норм сучасної культури спілкування, забезпечує взаємообмін думками, досвідом, є основою у вираженні власної думки, відстоюванні особистих позицій, налагодженні конструктивних відносин у майбутній професійній діяльності. Окрім того, професійна комунікативна компетентність є основним фактором формування позитивного іміджу фахівця, сприяє його самопрезентації, визначає ефективність вирішення професійних завдань і, звісно, впливає на економічні показники як розвитку підприємства, так і матеріального достатку самого працівника.

Література

1. Козак А. Р. Формування професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування в професійно-практичній підготовці: дисертація ... канд. пед. наук. / Андрій Романович Козак; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – Київ, 2021. – 250 с.
2. Кравець С. Г. Трансформація ключових компетентностей майбутніх фахівців готельно-ресторанного сервісу в умовах інтернаціоналізації / С. Г. Кравець // Молодь і ринок. – 2018. – №1 (156). – С. 61-67.
3. Звіт про порівняння європейської рамки кваліфікацій і української національної рамки кваліфікацій.– 2023. URL: <http://surl.li/merze>
4. Методичні рекомендації щодо розроблення професійних стандартів / Національне агентство кваліфікацій. – 2023. URL: <http://surl.li/merzc>
5. Про затвердження Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти: постанова КМУ від 20.10.2021 № 1077 // Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://surl.li/azxxw>
6. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій[електронний ресурс]: постанова КМУ від 23.11.2011 № 1341 // Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://surl.li/gkrz>
7. Про освіту[електронний ресурс]: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://surl.li/ixnq>
8. Commission Staff Working Document Accompanying the Document Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning SWD/2018/014 final – 2018/08 (NLE). URL:<http://surl.li/merzj>

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Одним із провідних завдань нашого часу є реалізація концепції неперервної освіти та забезпечення здатності «навчання впродовж усього життя, у зв'язку зі зростаючими вимогами до сучасних фахівців, а також з метою посилення конкурентоспроможності особистості на ринку праці. Розвиток сучасного суспільства настільки інтенсивний, що отримані, в процесі навчання, професійні знання з часом стають недостатніми, застарілими та потребують постійного якісного оновлення, пошуку різноманітних шляхів з метою особистісного професійного розвитку.

Професійним розвитком майбутніх учителів трудового навчання та технологій, вважаємо, цілеспрямований і безперервний процес зростання, становлення у навчально-професійній діяльності його професійно значущих знань та вмінь, компетентностей, особистісних якостей і педагогічних здібностей, соціальних навичок для творчої самореалізації у професійній сфері як індивіда, особистості і суб'єкта діяльності для досягнення успіху впродовж життя. У процесі професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій важливо досягти гармонійного поєднання формальної та неформальної освіти.

Відповідно до Міжнародної стандартної класифікації освіти формальною освітою вважається освіта, яка здійснюється в системі шкіл, коледжів, університетів, інших офіційних освітніх закладів, що, як правило, утворюють неперервні «сходишки» денної освіти для дітей і молоді і зазвичай розпочинається від п'яти до семи років та продовжується до віку від 20 до 25 років. У деяких країнах ці «сходишки» визначають програми, що поєднують часткову зайнятність з певною участю у звичайній шкільній чи університетській системі [1, с. 41]. Об'єктом нашого дослідження є майбутні вчителі трудового навчання та технологій, тому під «формальною освітою» розуміємо освітній процес у закладі вищої освіти. На нашу думку, професійний розвиток здобувачів вищої освіти, під час формальної освіти, буде ефективний якщо освітньо-професійна програма відповідає сучасним тенденціям та враховує запити ринку праці; науково-педагогічні працівники постійно працюють над особистісним професійним зростанням і відповідно здійснюють оновлення своїх курсів до вимог сучасності; здобувачі вищої освіти активно, свідомо та відповідально відносяться до освітнього процесу. Разом з тим, у формальній освіті значну роль відіграє суб'єкт-суб'єктна взаємодія (викладач-студент), яка позитивно впливає на педагогічне спілкування та професійне зростання майбутніх учителів.

Неформальною освітою, вважається, будь-яка організована і безперервна освітня діяльність, що не відповідає точно наведеному вище визначенню формальної освіти. Така освіта може здійснюватися в межах і поза межами освітніх закладів та доступна для осіб будь-якого віку. Вона охоплює освітні програми для надання грамотності дорослим, базової освіти дітям, не охопленим школою, життєвих навичок, трудових умінь і загальної культури. Програми неформальної освіти не обов'язково вибудовуються в систему «сходинок» і можуть мати різну тривалість [1, с. 41]. Неформальна освіта є однією з важливих форм розвитку та вдосконалення компетентностей, набутих в рамках формальної освіти, а також розвитку нових здібностей, які значно підвищують конкурентоспроможність фахівців. Для майбутніх учителів це можливість сформулювати, розширити і поглибити свої професійні здібності, задовольнити особисті освітні інтереси. Якщо формальна освіта становить основу професійної підготовки, то неформальна освіта – розширює спектр компетентностей у сфері, що цікавить і розвиває професійнонеобхідні здібності педагога, особливо емоційну стійкість, самоконтроль в стресових ситуаціях, здатність критично мислити і працювати в команді, лідерські якості, здатності до навчання впродовж життя, потреба для пізнання як стійкої риси особистості тощо.

Основними формами неформальної освіти професійного розвитку майбутніх учителів є: участь у конференціях, семінарах, вебінарах, олімпіадах, круглих столах, майстер-класах, виставках, презентаціях, тренінгах, творчих студіях чи майстернях, проходження онлайн-курсів чи інших видів навчального контенту. Форми неформальної освіти доповнюються різноманітними методами (дискусії, розбір кейсів, моделювання проблемних ситуацій, портфоліо, проведення ігор (ділових, рольових), консультацій, інноваційних методик навчання тощо), які дають можливість майбутньому вчителю реалізувати особистісну внутрішню потребу в самореалізації, саморозвитку та самовдосконаленні. Неформальна освіта має потенціал до інтеграції особистісного та професійного розвитку майбутніх фахівців, зокрема і майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Отже, професійний розвиток майбутнього вчителя трудового навчання та технологій – це достатньо складний процес, під час якого особистість не лише формує, розвиває та вдосконалює свої компетентності, якості, здібності, а й відчуває позитивний та негативний вплив майбутньої педагогічної професії. Завдяки гармонійному поєднанню формальної та неформальної освіти, а також із забезпеченням впровадження сучасних форм навчання в освітній процес закладу вищої освіти, на засадах демократичності й мобільності, відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії й зацікавлень здобувача освіти здійснюється ефективний професійний розвиток майбутнього фахівця.

Література

1. International Standard Classification of Education. ISCED 1997 / UNESCO. www.uis.unesco.org/en/pub/pub.

УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Умови сьогодення стають перед професійною освітою усе нові виклики. Серед них і актуалізація процесів управління, модернізація традиційних управлінських технологій, розробка нових та адаптація світових технологій управління в практику професійної освіти.

Серед значної кількості визначень поняття «управління» в контексті даної теми доцільним є його розгляд, як «спланованого процесу, який включає: мотивацію людей на досягнення цілей організації; створення умов для виконання визначених завдань; створення комфортних обставин, що сприяють зростанню і оптимальному використанню творчих здібностей і вмінь кожної людини; вибудову і підтримку робочих стосунків індивіда й організації, об'єднання зусиль з реалізації спільно сформульованих задач; оптимальне використання матеріальних і людських ресурсів [4, с.16]. Отже, традиційно, управління розглядають, як систему наукового знання щодо сутності, змісту, природи, теорій, законів, закономірностей, принципів, способів, методів та форм управлінського процесу; як здатність ефективно застосовувати зазначені категорії в практичній управлінській діяльності; як сукупність певних управлінських дій щодо використання ресурсів та розвитку потенціалу; як управлінський вплив на людей та інші об'єкти управління метою спрямування їх дій на отримання конкретних результатів. Саме такий зміст управління має сьогодні лягати у наукові розробки та їх практичну адаптацію у процеси управління професійною освітою та визначення особливостей технології управління. Цей сегмент наукового і практичного знання достатньо висвітлений у науковій, науково-методичній та науково-практичній літературі, однак умови воєнного часу, планування післявоєнної відбудови та інтеграції професійної освіти України у європейський та світовий освітній простір потребують подальшого активного дослідження теорії та практики управлінських процесів.

Науковці почали приділяти особливу увагу проблематиці технологій управління організаціями ще наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. [5]. З цього часу сформувалася розгалужена система управлінських технологій, які доцільно розглядати, як такі, що:

- застосовуються в управлінських процесах в будь-яких організаційних системах (загально-управлінські технології);
- адаптовані до управління у певних соціальних системах;
- забезпечують управління певними процесами в конкретних управлінських ситуаціях (ситуативні технології), наприклад, управління в умовах державно-приватного партнерства, в умовах впровадження організаційних змін, в умовах кризи тощо.

Рядом сучасних науковців подаються визначення поняття «технології управління». На нашу думку, найбільш такими, що відповідають сучасному стану розвитку управлінських технологій можна зазначити такі:

- «технологія управління» – сукупність формалізованих знань про виконання процесу управління, що містить вимоги щодо кваліфікації управлінського персоналу та опис методів отримання й перетворення вхідної інформації про стан зовнішнього середовища і стан об'єкта управління в управлінські впливи для досягнення цілей підприємства [2, с.59];
- «технологія управління організацією» – сукупність знань (концепцій, теорій, принципів, способів, методів тощо) про процеси управління організацією та систему фізичних об'єктів організації, що використовуються для виконання поставлених управлінських цілей (які прямо чи непрямо пов'язані з використанням і координацією ресурсів організації для виробництва / надання продукції та/або послуг), у поєднанні з відповідною активністю її персоналу, що спрямовують діяльність організації на отримання очікуваних результатів і забезпечують ефективність управлінських рішень у конкретній ситуації. (3; с. 31).

Наразі для ефективного управління розвитком професійної освіти стає формування сучасного технологічного укладу управління професійною освітою. Під технологічним укладом слід розуміти систему технологій, що використовується у певній сфері, галузі, процесі. В контексті формування системи сучасних управлінських технологій у розвитку професійної освіти слід зауважити, що така система має забезпечувати відповідне до вимог професійної освіти внутрішнє середовище та відповідне до соціальної місії професійної освіти зовнішнє середовище. Саме логічна, доцільна, прагматична, гармонізація управлінських технологій, що застосовуються у внутрішньому і зовнішньому управлінському середовищі, забезпечить сталий розвиток професійної освіти. Сучасний технологічний уклад в галузі управління розвитком професійної освіти, можна визначити, як застосування управлінських технологій, що забезпечують сталий розвиток системи освіти. Такі технології мають бути орієнтовані на цифровізацію управлінських процесів, застосування аналітики для прийняття управлінських рішень на основі великих даних (*Big Data*) та штучного інтелекту; технології раціонального використання наявних ресурсів та розвитку наявного потенціалу; пріоритетність цілей закладу професійної освіти, орієнтацію на результативність діяльності; активізацію діяльності персоналу; вибору напряму діяльності закладу професійної освіти у довгостроковій перспективі

та його реалізацію, визначення ключових показників процесів і результатів у коротко- та середньостроковій перспективі; управління якістю, постійним зростанням рівня компетентностей педагогічних працівників.

Важливим аспектом розвитку сучасних управлінських технологій є процес трансферу управлінських технологій, який регулюється Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» і сприяє інтеграції професійної освіти в європейський та світовий освітній простір. В контексті управління формою трансферу технологій виступає надання наукомістких послуг у сфері управління, зокрема консалтингу, менеджменту, підготовки кадрів [1].

Для розвитку професійної освіти важливим є трансфер управлінських технологій в умовах державно-приватного партнерства, в умовах реінжинірингу управлінських технологій та інш.

Отже, сучасні технології управління професійною освітою забезпечать її сталий розвиток за умов планового, динамічного дослідження особливостей застосування загальних традиційних управлінських технологій, аналізу світових тенденцій в управлінні закладами професійної освіти, трансферу управлінських технологій та адаптації існуючих технологій до реалій управління системою професійної освіти в Україні.

Література

1. Конспект лекцій з дисципліни «Трансфер технологій» для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня всіх спеціальностей. укл. О. Плахотнік. Кам'янське. ДДТУ. 2021. 65 с.
2. Кузнецова І. Визначення сутності дефініції «технологія управління» // Вісник КНТЕУ. 2009. №1. С.55-62.
3. Пятницька Г., Найдюк В., Ракша Н. Трансфер технологій управління // Вісник КНТЕУ. 2012. №5. С.27-43.
4. Управління закладом освіти: підручник / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, О. С. Боднар, В. В. Радул, О. М. Старокожко, Ю. І. Кондратенко. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ: БДПУ, 2022. 506 с.
5. *Woodward J. Industrial Organization: Theory and Practice / Joan Woodward.* – London, New York : Oxford University Press, 1965. – 281 p.; *Tompson J. D. Organizations in Action: Social Science Bases of Administrative Theory / James D. Tompson.* – New York : McGraw-Hill, 1967. – 192 p.; *Perrow C. A Framework for the Comparative Analysis of Organizations / Charles Perrow // American Sociological Review.* – 1967. – Vol. 32, № 2 (April). – P. 194–208.; *Negandhi A. R. A Research Model to Determine the Applicability of American Management Know-How in Differing Cultures and / or Environments / Anant R. Negandhi, Bernard D. Estafen // The Academy of Management Journal.* – 1965. – Vol. 8, № 4 (Dec). – P. 309–318.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

БОРОДІЙ ТЕТЯНА

Хмельницький національний університет (м.Хмельницький)

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФОРМА АКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

У сучасному світі освіта стає дедалі більш складною та вимогливою. Суспільство переживає стрімкий розвиток, зміни в технологіях, економіці та культурі відбуваються надзвичайно швидко. У цьому контексті актуальність навчання, яке здатне підготувати учнів до сучасної реальності, набуває першочергового значення. Саме тут виникає питання: як забезпечити якісну освіту, яка не тільки передасть знання, а й розвинуватиме учнівські навички, які стануть ключовими в їхньому майбутньому? Саме здатність до комунікації, вміння чітко й аргументовно висловлювати свою думку, поважати опонента є важливими компетентностями. Для формування цих компетентностей важливу роль відіграють інтерактивні методи навчання.

Слово «інтерактив», пояснюють О. Пометун та Л. Пироженко, прийшло до нас з англійської від слова «inter» – взаємний і «act» – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [1]. За А. Вербицьким інтерактивне навчання та метод – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [2]. На думку Н. Коломієць інтерактивними вважаються такі методи навчання, які реалізуються завдяки активній взаємодії учнів і дають змогу на основі внеску кожного з них у спільну справу отримувати нові знання, організувати спільну діяльність, ідучи від окремої взаємодії двох осіб до широкої співпраці класного колективу [3].

Історично склалось, що освіта у закладах загальної середньої освіти надається учням у колективах (класах), тобто існує класно-урочна форма навчання. Основною одиницею такого навчання є урок. Кожний урок будується за певною структурою і передбачає організацію навчання за різними моделями. Скориставшись підходами, запропонованими Я. Голантом ще у 60-х р.р. ХХ ст. Він виділяв активну і пасивну моделі навчання залежно від участі учнів у навчальній діяльності. Ми розглянемо інтерактивну модель навчання за О. Пометун і Л. Пироженко (рис. 1) і порівняємо її.

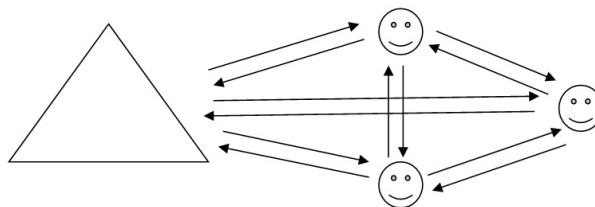

Рис. 1. Схема інтерактивної моделі навчання

Схема даної моделі відображає постійне спілкування учителя з учнями, учнів з учнями. Відбувається спілкування всіх членів колективу. При навчанні за такою моделлю застосовують ділові та рольові ігри, дискусії, мозковий штурм, фронтальне опитування, круглий стіл, дебати. Перераховано позитивні та негативні сторони моделі. Позитивними сторонами моделі є: розширення пізнавальних можливостей учнів (здобування, аналіз, застосування інформації з різних джерел); як правило, високий рівень засвоєння знань; учитель без зусиль може проконтролювати рівень засвоєння знань в учнів; учитель має можливість розкритись як організатор, консультант; партнерство між учителем і учнями та всередині учнівського колективу. Негативні: на вивчення певної інформації потрібен значний час; необхідний інший підхід в оцінюванні знань учнів; в учителя відсутній досвід такого виду організації навчання; відсутні методичні розробки уроків з різних предметів. Подану модель можна назвати «Полілог», вона є свідченням активного навчання. Якщо порівняти дані моделі, то можна зробити висновки про те, що при наявності певних недоліків остання модель є досить ефективною. Навчальні методи як і навчальний процес за умов інтерактивного навчання полягає в тому, що навчання здійснюється у процесі постійної, активної, позитивної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Відбувається колективне, групове, індивідуальне навчання, навчання у співпраці. Той, хто вчить і той, хто вчиться є рівноправними суб'єктами навчання. В результаті організації навчальної діяльності за таких умов в аудиторії створюється атмосфера взаємодії, співробітництва, що дає змогу вчителю стати справжнім лідером колективу. Організація інтерактивного навчання передбачає використання дидактичних і рольових ігор, моделювання життєвих ситуацій, створення проблемної ситуації. Не всяке навчання в змозі реалізувати специфічну потребу людини до об'єднання з собі подібними, в досягненні і розвитку такої спільноти – у

спілкуванні. Будь-яке спілкування покликано забезпечити: спільну діяльність (пізнавальну, виробничу); залучення до цінностей ініціатора спілкування (педагогічне спілкування) і заохочення ініціатора спілкування до цінностей іншої людини. Адже педагогічне спілкування – специфічний вид спілкування, який спрямовується педагогом і в певній мірі асиметрично поєднує, наприклад, діловий, ігровий, духовний елементи, формує ціннісну орієнтацію дитини [1].

Відмітимо, що використання інтерактивних методів дають змогу: створити умови для залучення всіх слухачів до процесу пізнання; надати можливості кожному слухачеві розуміти і рефлексувати з приводу того, що він знає і думає; виробити життєві цінності; створити атмосферу співпраці, взаємодії; розвинути комунікативні якості та здібності; створити комфортні умови навчання, які б викликали у кожного слухача відчуття своєї успішності, інтелектуальної спроможності, захищеності, неповторності, значущості. Інтерактивні методи передбачають: моделювання життєвих ситуацій; вирішення творчих завдань; спільне розв'язання проблем тощо. Одне із значень інтерактивного методу полягає в тому, що в ході діалогового навчання слухачі вчаться критично мислити, розв'язувати складні проблеми на підставі аналізу обставин і відповідної інформації, приймати продумані рішення, приймати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. Для цього на заняттях організується індивідуальна, парна і групова роботи, застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, йде робота з документацією різними джерелами інформації [2].

Незалежні дослідження, проведені різними вченими, показали, що оволодіння матеріалом і рівні його засвоєння зростають майже у чотири рази при застосуванні інтерактивних методів навчання. Економія часу, необхідного для вивчення необхідного матеріалу, в середньому становить 30 %, а набуті знання зберігаються у пам'яті значно довше завдяки залученню всіх органів чуття й активних дій учнів у процесі навчання [4]. Проводячи дослідження С. Ткачуком, і маючи уже певний досвід роботи стверджує, що застосування інтерактивних методів, де всі без виключення учні, в тому числі «найслабші», обов'язково, навіть не прикладаючи суттєвих зусиль, засвоюють одну десяту частину інформації в процесі вивчення нового матеріалу. При цьому немає значення рівень складності виучуваного матеріалу [5].

Підводячи підсумок можна сказати, що сучасні учні вимагають більше, ніж просто передачу інформації. Вони потребують навичок критичного мислення, співпраці, комунікації, рішення проблем та творчості. Інтерактивні методи навчання надають можливість розвивати ці навички, а також забезпечують активний та спільний процес навчання. Таким чином, інтерактивні методи навчання стають необхідним інструментом для сучасних освітніх систем у боротьбі з викликами сучасного світу. Вони дозволяють не лише передавати знання, але й активно розвивати учнівські навички, які стануть ключовими для їхнього майбутнього успіху.

Література

1. Комар О.А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія. – Умань: РВЦ «Софія», 2008. – 332 с.
2. Якимів Л.М. Інтерактивні методи навчання. Сутність та призначення. Впровадження на прикладі методу «Рольова гра». URL: <http://surl.li/hxegv>.
3. Коломієць Н.А., Дидактичні засади застосування інтерактивних методів навчання молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09, Київ., 2009.
4. Архипова С.П. Діалогові технології навчання як засіб підготовки до неперервної освіти // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Ред. кол.: В.О.Зайчук т. ін. – К.: НМЦ ВО, 2002. – Вип. 38. – С. 103-108.
5. Ткачук С. І. Формування творчої активності учнів на уроках трудового навчання в процесі застосування інтерактивних технологій / С.І. Ткачук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2008. – Вип. 18. – С. 149-154. URL: <http://surl.li/mtsop>.

АБРАМОВА ОКСАНА

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький)

ТВОРЧЕ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТІВ «КОНСТРУКТОР НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ» У БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

У Законі України «Про освіту» та Державному стандарті базової середньої освіти [1], визначено низку важливих положень НУШ, зокрема, автономію закладів освіти, принцип академічної свободи учасників освітнього процесу. Це дозволяє педагогам самостійно вирішувати низку ключових питань, пов'язаних із освітою, таких як розробка освітніх програм, вибір методів і форм навчання та оцінювання результатів навчання учнів тощо. Така академічна свобода надає вчителям важливий інструмент для творчого підходу до навчання та адаптації освітнього процесу учнівським інтересам і можливостям, потребам громади, відповідність до інфраструктури та матеріально-технічної бази закладу освіти тощо. Завдяки новим стандартам, заклади освіти стають більш гнучкими та адаптованими до потреб сучасної освіти, а вчителі отримують можливість бути справжніми креативними педагогами, сприяючи найкращим результатам для своїх учнів.

У межах наданої фахової автономії, вчитель трудового навчання та технологій має можливість моделювати зміст навчання, у якому можна розвивати всі наскрізні уміння, що притаманні ключовим компетент-

ностям та створювати навчальну програму для розвитку технологічної освіти у відповідному регіоні чи області. Вчителі трудового навчання і технологій разом із закладами освіти взяли на себе вирішальну роль – стали важливими архітекторами майбутньої освітньої системи, яка відповідає сучасним вимогам технологічного розвитку. Такий підхід сприяє більш ефективній освіті, оскільки він робить навчання більш доступним та цікавим для учнів, а також враховує потреби сучасного суспільства та ринку праці.

Таким чином, вирішальна роль вчителів трудового навчання і технологій та закладів освіти полягає у підготовці молодого покоління до викликів сучасного технологічного світу та забезпеченні доступу до актуальних знань і ресурсів.

Новизною для вчителя і закладу освіти є той факт, що існує безліч можливих моделей реалізації технологічної освіти. Тому предмет «Технології» може мати різне наповнення залежно від конкретних умов у різних закладах та регіонах нашої країни. Зважаючи на це, при упровадженні НУШ на рівні базової середньої освіти, корисним у організації роботи вчителя може стати онлайн-інструмент «Конструктор навчальних програм», розроблений проектом «Навчаємось разом» за підтримки МОН, Українського інституту розвитку освіти та команди підтримки реформ МОН. Даний інструмент має потенціал для об'єднання у команди учительської і наукової спільноти разом для спільної роботи й обміну навчально-методичними наробками. Після реєстрації на платформі конструктору [2] у користувача з'являється власний кабінет (рис. 1), у якому є можливість створення власної команди або приєднання до вже існуючої чи самостійна робота. Користувачу доступні можливості у публічних документах вибору модельної програми та створення на її базі навчальної програми чи календарно-тематичного планування (КТП) в особистому кабінеті користувача чи у спільних документах команди, що відповідають Держстандарту та потребам місцевих спільнот. Також користувач може обрати навчальну програму із запропонованих на платформі та внести в неї зміни із урахуванням особливостей навчального середовища та вподобань учнів класу.

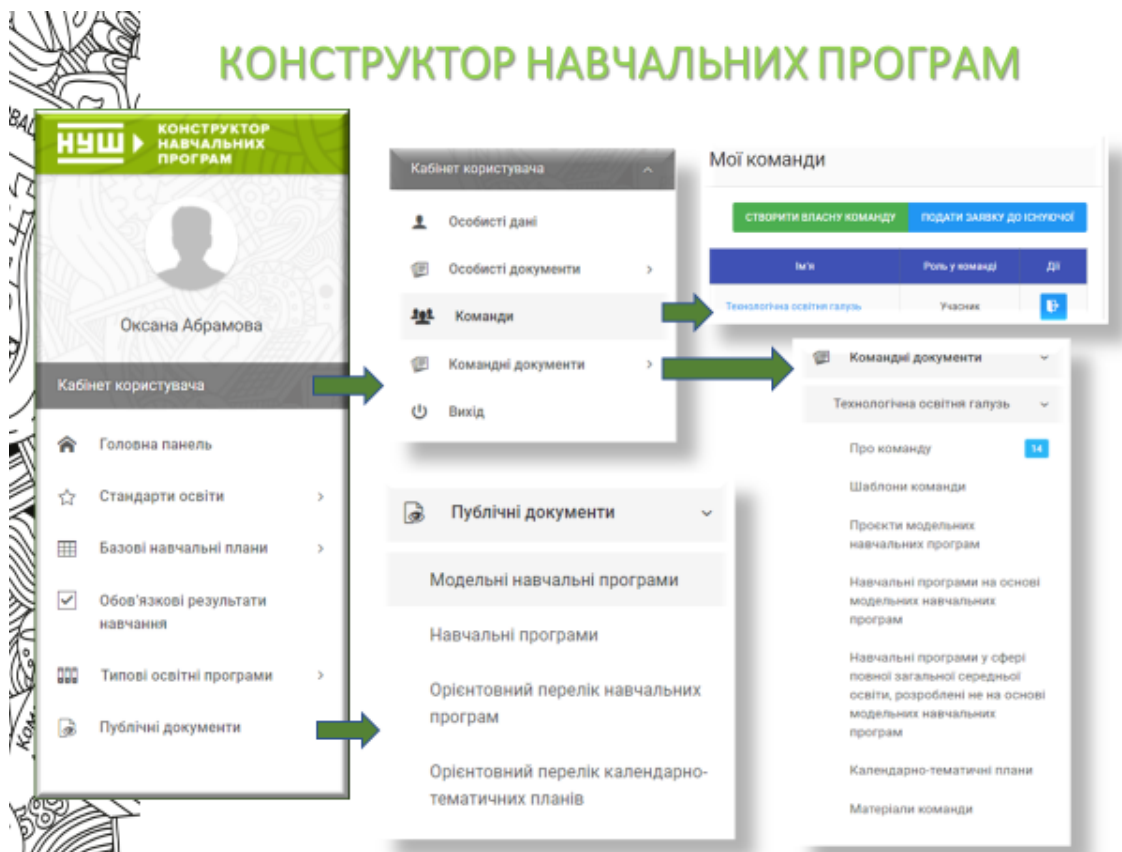

Рис. 1. Можливості для користувача онлайн-інструменту «Конструктор навчальних програм»

Конструктор навчальних програм – це інструмент для проектування, який дозволяє створювати та адаптувати програми і навчальні матеріали для своїх уроків, надає вчителю можливість структурувати навчальну програму чи КТП відповідно до вибраних параметрів. Робота з конструктором вимагає від вчителів додаткових навичок та компетентностей у цифровій сфері, відкриває нові можливості для індивідуалізації навчання.

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <http://surl.li/tcte>
2. Конструктор навчальних програм. URL: <http://constructor.nushub.org.ua/>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Згідно Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти [1]. Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом загальної середньої освіти (ЗЗСО), є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне.

Метою нашого дослідження є аналіз форм і методів оцінювання навчальних досягнень учнів закладів загальної середньої освіти в сучасних умовах.

Незважаючи на те, що заклади освіти мають право на свободу вибору форм, змісту та способів оцінювання, дуже часто на практиці спостерігається надання переваги тестуванню при оцінюванні навчальних досягнень учнів. Однак, в процесі оцінювання необхідно враховувати відмінності між дітьми. За допомогою тестів можна перевірити тільки окремі складові освітнього процесу. Тести не оцінюють того, що справді важливо, та й їхні результати дуже однобокі. Інколи шкільні заняття будуються довкола тестів і відповідного матеріалу, і через це вчителям дуже важко знайти час, щоб дати дітям справді потрібні їм знання, сформулювати вміння і зацікавити їх предметом.

Зосереджуючись на підготовці до тестувань, вчителі жертвують часом, який могли б витратити на розвиток, наприклад, вроджених творчих здібностей і підприємницького хисту – саме тих талантів, які можуть бути в нагоді дітям у майбутньому.

Сучасному педагогу необхідно використовувати найрізноманітніші методики і форми навчання, щоб розвивати в учнів винахідливість, творчість, вміння розв'язувати проблеми, вміння співпраці й спілкування, критичне мислення й глибоке знання предметів. Світова економіка більше не платить людям за те, що вони знають. Вона платить за те, що вони можуть зробити з тим, що знають. Роботодавці шукають працівників, які вміють критично аналізувати, співпрацювати, спілкуватися, розв'язувати проблеми й творчо мислити.

Повертаючись до тестів, пропонуємо використовувати більше тестів з відкритою формою. Вони не мають єдиної правильної відповіді. Їх складно об'єктивно оцінити, але на відкриті запитання респонденти відповідають зовсім інакше, ніж на тести з кількома варіантами відповідей. Оцінювання потрібне і є важливою складовою освіти, проте є певна стурбованість формою, в якій воно відбувається, і його шкідливими наслідками. Оцінювання – це процес, який визначає прогрес і досягнення учня. Оцінювання порівнює досягнення однієї людини з досягненнями інших людей і складає рейтинг на основі певних критеріїв.

Зазвичай оцінювання виконує кілька функцій. Перша – діагностична: допомогти вчителям зрозуміти рівень учнівських здібностей і розвитку. Друга – інформативна: зібрати інформацію про діяльність школярів і підтримати їхній прогрес. І третя – підсумкова: скласти судження про загальну успішність учнів наприкінці викладання предмету.

Одна з проблем, пов'язаних із системами оцінювання полягає в тому, що вони майже нічого не пояснюють, зате чимало порівнюють. Школярі часто отримують оцінки, не знаючи, що вони означають, а вчителі деколи ставлять бали не розуміючи до кінця, чому поставили саме таку оцінку. Крім того, проблема оцінок полягає в тому, що вона не може передати всю складність процесу, який вона підсумовує.

Якщо ми хочемо знайти правильний шлях і поставити в центрі шкільного життя навчання, а не оцінки, ми мусимо відмовитися від маніакального бажання звести навчальний процес до цифр. Замість рейтингу можна використовувати шкалу прогресу, яка описує, які вміння мають учні на різних етапах навчання і як вони змінюються. Оцінювання, окрім рівневого або бального може здійснюватися у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо).

Крім того, можна описати усі компетентності, що визначені Міністерством освіти і науки України і мати чіткий опис кожної з них на різних рівнях, наприклад початковий, достатній, добрий, високий. Цими описами можуть мати змогу користуватися як вчителі, так і учні і їх батьки, а також роботодавці.

Перед тим, як вибирати будь-яку модель оцінювання, ЗЗСО мусить спершу визначити риси ідеального випускника. Що він має знати, вміти, якими компетентностями володіти? Коли заклад загальної середньої освіти визначиться з цим, він зможе вирішити, як оцінювати успішність учнів і як ефективно заклад освіти може створити середовище, яке допоможе школярам досягти успіху. Щоб поліпшити навчальні досягнення і домогтись якісної звітності, ЗЗСО не повинні покладатися винятково на стандартизовані тести. Ці інструменти обмежені й, відповідно, дають однобічну й недостатньо вичерпну інформацію. ЗЗСО мусить знайти спосіб, як удосконалити оцінювання й використовувати дані, зібрані з різноманітних джерел.

Оцінювання – неодмінна складова навчання. Добре продумане формальне й неформальне оцінювання має спонукати учнів учитися й досягати успіху щонайменше трьома способами:

Мотивація. Ефективне оцінювання надихає учнів на успіх. Воно забезпечує конструктивний зворотній зв'язок, який допомагає їм зрозуміти, що вони роблять, і заохочує вдосконалюватися там, де це можливо.

Досягнення. Ефективне оцінювання вказує учням на те, що вони зробили й чого досягли. Крім того, воно дає змогу порівняти власні успіхи з досягненнями інших учнів у подібних умовах, а це значить, що учні можуть скласти собі уявлення про власний прогрес і можливості.

Стандарти. Ефективне оцінювання встановлює чіткі й адекватні стандарти, які спонукають учнів прагнути більшого й забезпечують додаткову практичну підтримку на цьому шляху.

Оцінювання не має вважатися кінцевою метою освіти. Це важлива складова цього процесу, яка мусить переплітатися зі щоденними процесами навчання й розроблення або оновлення шкільної навчальної програми. Воно має бути невід'ємною і при цьому допоміжною частиною повсякденної шкільної культури.

Література

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <http://surl.li/jxuaab>

ВІННИЦЬКА ОЛЕНА

Навчально-виховне об'єднання № 23 м. Хмельницького

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Згідно Концепції Нової української школи зміст освіти потребує оновлення, тому вона спрямована на новий освітній результат: формування компетентностей, вміння здобувати і застосовувати знання у нових навчальних та життєвих ситуаціях, реалізацію принципів, зорієнтованих на розкриття особистісних можливостей та інтересів учнів з метою формування успішної, цілеспрямованої, самостійної, мобільної особистості. Усе це передбачає впровадження в освітній процес нових підходів до навчання, націлених на формування м'яких навичок (soft skills), інтелектуально розвиненої, ініціативної особистості учня, здатної нестандартно та творчо мислити, вирішуючи завдання у будь-яких життєвих ситуаціях [1].

Упровадження сучасних освітніх технологій забезпечують як активізацію пізнавальної самостійної діяльності учня, реалізацію навчання через дослідження, так і уможливають ефективну реалізацію компетентнісного підходу в освітньому процесі. Такі технології стануть у нагоді в умовах дистанційної та змішаної форм навчання з допомогою застосування широкого переліку цифрових інструментів, зокрема можливостей вебплатформи «Всеукраїнська школа онлайн» [1].

В науковому обігу існує понад 300 визначень сутності поняття «освітні технології». Також використовуються поняття «педагогічні технології», «навчальні технології», «виховні технології», «соціально-виховні технології», «технології управління», «інформаційні технології» [2].

Освітні технології є широким поняттям, воно включає також і педагогічні технології, до складу яких входять навчальні, виховні технології та технології управління. Освітніми технологіями є також соціально-виховні. Інформаційні технології є особливою групою освітніх технологій, вони є наскрізними, перетинають виокремлені групи технологій, використовуються у навчанні, вихованні та управлінні [2].

У дослідженні притримуємось думки, що освітньою технологією (за Михайліченком М. В., Рудиком Я. М.) є спосіб спільної діяльності вчителя та учнів, для якого притаманні передусім послідовність у реалізації дій (алгоритмічність), постійне і систематичне вимірювання рівня навчальних досягнень і сформованості виховних якостей (діагностичність), взаємозв'язок основних елементів технології, якими є мета, зміст, форми, методи, засоби взаємодії учасників педагогічного процесу, результат (системність) [2].

Отже, згідно Концепції Нової української школи, положень, викладених вище та власного досвіду роботи для уроків громадянської та історичної освітньої галузі, зокрема, для уроків історії, вважаємо актуальними насамперед такі освітні технології, як: проєктна технологія, технологія розвитку критичного мислення, хмарні технології, технологія проблемного навчання, інтерактивні технології, сторітеллінг, кейс-технологія, технологія майндмепінгу.

Варто узагальнити власний педагогічний досвід та коротко окреслити можливості застосування означених технологій на прикладі уроків історії у закладі загальної середньої освіти.

Застосування проєктної технології забезпечує мотивацію до навчання та розкриває творчий потенціал учнів. Під час роботи над проєктом учні не лише опановують комплекс історичних умінь, а й вчаться отримувати нові знання, аналізувати їх, взаємодіяти один з одним, досліджувати історичні проблеми в життєвому контексті і завжди мають кінцевий результат своєї діяльності, що сприяє усвідомленню ролі знань для розвитку особистості [3]. На уроках історії технологію проєктної діяльності можна використовувати в межах майже всього програмного матеріалу. Обрані теми проєктів мають бути змістовними, цікавими, та ускладнюватися залежно від віку учнів.

Застосування технології розвитку критичного мислення на уроках історії дає змогу зацікавити учня, спонукати його до діяльності, створити умови для узагальнення інформації, сприяти розвитку критичного мислення, навичок самоаналізу, рефлексії, а також на вдумливе, осмислене читання, розуміння прочита-

ного, аналіз та узагальнення інформації, на спільну роботу з іншими учнями класу [4]. Варто уточнити, що використання цієї технології розраховане не на запам'ятовування, а на серйозний, творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та пошук її вирішення.

Використання елементів технології проблемного навчання від час вивчення історії підвищує ефективність інтелектуального розвитку особистості учня.

Ефективність застосування хмарних технологій на уроках історії залежить від вправності учителя інтеграції їх у освітній процес. Також хмарні технології дають змогу організувати взаємодію із широким колом учнів незалежно від їх розташування, що є особливо цінним під час дистанційного формату роботи.

Особливо актуальними технологіями є й інтерактивні технології. У процесі такого навчання учні мають можливість обмінюватися думками, ідеями, пропозиціями, а викладач стає організатором спільної діяльності, ділової співпраці, творчого пошуку, створює атмосферу ширості, поваги. Під час застосування інтерактивних технологій на уроках історії освітній процес організовується так, щоб майже всі учні були залученими до процесу пізнання, мали можливість рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають [4]. Роль учителя змінюється, він стає ментором. Упровадження такої технології сприяє формуванню в учнів пізнавального інтересу до вивчення історичних явищ та активізує розвиток творчих здібностей учнів.

Сторітеллінгом називають технологію створення історії та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача. Технологія сторітеллінгу навчає повністю занурюватися в ті чи інші історичні періоди, переосмислювати значення подій, розуміти причинно-наслідкові зв'язки, створює творчі асоціації: епоха – події, людина – епоха. Також на уроках історії є актуальним застосування цифрового сторітеллінгу, коли розповідання історії доповнюється візуальними компонентами.

Кейс-технологія також є актуальною для уроків історії, адже у процесі роботи над кейсами в учнів формується здатність відстоювати власну думку та позицію, навички прийняття важливих рішень щодо вирішення проблем, виховується почуття відповідальності.

Застосування технології майндмепінгу на уроках з історії суттєво підвищує ефективність освітнього процесу, позитивно впливає на розвиток мислення, уяви, творчих здібностей учнів, підсилює мотиваційний аспект. Цей метод можна застосовувати на різних етапах уроку, під час повторення теоретичного матеріалу, для систематизації тематичного матеріалу.

Таким чином, застосування визначеного переліку сучасних освітніх технологій на уроках громадянської та історичної освітньої галузі сприяє досягненню максимального взаєморозуміння й співпраці між учителем та учнем, підвищує якісний рівень знань. Предметом подальших наукових розвідок є висвітлення методики використання кожної із запропонованих освітніх технологій на уроках історії.

Література

1. Лисогор Л., Берендєєв С., Косенчук Ю. Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи. Випуск 1 : Навч.-метод. посібн. – Київ, 2023. – 117 с.
2. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології: навчальний посібник. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016 – 583 с.
3. Вітюк М. В. Використання методу проектів на уроках історії / М. В. Вітюк // Науковий журнал «ЛОГОС. Мистецтво наукової думки». Історичні науки – № 3. – Квітень, 2019. – С. 54-55.
4. Пометун О., Гупан Н. Методика розвитку критичного мислення учнів ліцею на уроках історії: методичний посібник [Електронне видання]. – Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021 – 250 с.

ВІТРУК ОЛЬГА

*Володимирський педагогічний коледж
імені Агатангела Кримського (м. Володимир)*

ВІТРУК РОМАН

Хмельницький національний університет (м.Хмельницький)

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Нова українська школа – це середовище активного навчання, де учні можуть розвивати навички, які у майбутньому стануть їм у пригоді в реальному житті. Нова українська школа впроваджує ряд суттєвих змін у систему освіти, в тому числі щодо особливостей навчання. Реалізація завдань Нової української школи становить суттєвий етап у розвитку освітньої системи України. Нова українська школа була запроваджена з метою сучасного оновлення навчального процесу, збільшення його практичної спрямованості та підготовки учнів до активної участі в сучасному житті. Однак в реалізації цих завдань виникають певні проблеми і відкриваються перспективи для подальшого розвитку освіти в Україні.

Суттєвою проблемою реалізації завдань Нової української школи є недостатні фінансові ресурси, тобто впровадження нових підходів до навчання вимагає фінансових інвестицій в підготовку вчителів, придбання сучасного навчального обладнання, створення і оновлення навчальних матеріалів та програм.

Ефективне впровадження нової методики навчання потребує вчителів, які мають відповідну кваліфікацію та готовність до постійного професійного зростання. Нова система оцінювання та атестації вимагає

певного часу для адаптації вчителів і учнів. Ця проблема вимагає уваги та підтримки вчителів у процесі їхньої адаптації до нових вимог.

Не всі школи мають доступ до сучасної технічної інфраструктури, що може ускладнити впровадження інтерактивних методів навчання та використання комп'ютерних технологій. Зміна підходів до навчання вимагає адаптації і зусиль з боку здобувачів освіти.

Перспективи реалізації завдань Нової української школи:

– підвищення якості освіти реалізовується впровадженням сучасних методів навчання для покращення якості освіти в Україні та підготовки молоді до активної участі в сучасному світі. Нова українська школа спрямована на розвиток критичного мислення учнів, що є ключовими навичками для успіху в сучасному суспільстві. Завдяки акценту на інформаційних технологіях та медіаграмотності, в здобувачів освіти формуються компетентності, необхідні для роботи та життя в інформаційному суспільстві.

– нова система навчання може сприяти зменшенню соціальних і економічних нерівностей в освіті, якщо забезпечити доступ до неї всім шаром населення. Підготовка молоді за сучасними стандартами може підвищити конкурентоспроможність випускників у міжнародному контексті.

– завдання Нової української школи важливі для майбутнього розвитку України, і їхня реалізація вимагає спільних зусиль учителів, учнів, батьків і держави.

Реалізація завдань Нової української школи є актуальним питанням для освітньої системи України. Ця реформа, яка була започаткована у 2014 році, передбачає впровадження нових підходів до навчання та оцінювання учнів, а також модернізацію навчальних програм та зміни у виховному процесі. Проте, разом із завданнями, з якими ця реформа ставить перед собою, виникають і певні проблеми.

Головною перспективою є можливість покращення якості освіти в Україні. Зміни в підходах до навчання та оцінювання можуть сприяти розвитку критичного мислення, творчості та практичних навичок учнів. Нова українська школа спрямована на підготовку молодого покоління до життя в умовах сучасного світу, де швидкість змін є великою. Це може підвищити конкурентоспроможність українських випускників на міжнародному рівні. Новий підхід до навчання сприяє розвитку творчого потенціалу учнів, що може мати далекосяжний вплив на розвиток суспільства та економіки. Реформа надає можливість вчителям покращити свої професійні навички та бути більш компетентними у викладанні.

Якщо реформа буде реалізована ефективно, вона може сприяти зменшенню нерівності в якості освіти між різними регіонами та групами населення. Успіх реформи Нової української школи в значній мірі залежить від вирішення зазначених проблем та забезпечення необхідних ресурсів та підтримки. Також важливо залучити всіх зацікавлених сторін, включаючи батьків, учнів, вчителів і громадськість, до діалогу та спільної роботи над вдосконаленням освітньої системи України.

Отже, Нова українська школа відіграє ключову роль в сучасній системі освіти України. Її завдання та роль полягають у впровадженні сучасних підходів до навчання та підготовці нового покоління громадян, які будуть готові до викликів сучасного світу. Нова українська школа є важливим елементом реформи освіти в Україні і має великий потенціал для покращення якості освіти та підготовки нового покоління громадян, які будуть готові до викликів сучасності.

Література

1. Вітюк В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». Педагогічний пошук. 2017. №2(94). С. 3–6.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://surl.li/hoha>
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytela. URL: <http://surl.li/adrvk>

ГАЙДАМАХА РОСТИСЛАВ

Колодівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Скалатської міської ради Тернопільської області

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВИТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Нова українська школа – це розпочата ключова реформа Міністерства освіти і науки. Головна мета – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка створюватиме всі необхідні умови для формування в учнів не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті.

Нова українська школа – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут враховують думку кожного, вчать критично мислити. Впровадження концепції НУШ – це довготривала та дороговартісна реформа. План її реалізації передбачає наступність дій і відповідне ресурсне забезпечення на кожному етапі, а також має обов'язково враховувати загальний контекст суспільних змін. Крім того батьки, відправляючи свою дитину до школи, повинні бути впевненими, що у закладі освіти з нею нічого не трапиться, вона навчатиметься у безпечному освітньому середовищі. Безпечне освітнє середовище – це якраз і є відображення філософії концепції Нової української школи та освітньої програми. Аналізуючи ці вимоги НУШ – впливає вис-

новок, що учитель має бути моделлю бажаної поведінки і ставлення, а тому, має на постійній основі підвищувати свою кваліфікацію відповідно до концепції та повною мірою розуміти свою роль як моделі бажаної поведінки та ставлення до людей з повагою, добротою й відповідальністю.

Що ж саме, змінюється для учнів? З'являються певні перспективи:

– основні зміни стосуються підходів до навчання, тому, що основною метою НУШ є виховання інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини;

– замість «зазубрювання» і запам'ятовування, різних понять учні повинні набувати компетентностей. Це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність;

– формується потужний центр знань, на який будуть накладатися уміння цими знаннями користуватися а також цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи у професійному та приватному житті;

– схожість з європейською системою освіти. Український атестат про загальну середню освіту будуть визнавати у ЄС. Завдяки цьому буде легше вступити у Європейський вищий навчальний заклад.

Проте, попри всі позитивні прогнози та вже наявний позитивний досвід впровадження концепції, є також і неприємні відгуки від батьків здобувачів освіти:

– під час проведення дослідження пілотних класів, яке проводило МОН – 49 % батьків учнів пілотних класів зазначили, що їм бракує оцінювання за чіткими критеріями (хоча дослідники пишуть, що причиною цього може бути їхня недостатня поінформованість про формувальне оцінювання, що передбачає не виставлення балів, а вербальне оцінювання);

– третина батьків не отримують свідоцтва досягнень своїх дітей (але спочатку потрібно дослідити, чи всюди видають цей документ і чому батьки мало про нього знають);

– велика недостача навчально-методичних матеріалів для вчителів;

– у порушення закону “Про повну загальну середню освіту”, 19 % учителів працюють у класах з понад 30-ма учнями;

– затримки із фінансуванням та надходженням обладнання;

– є школи, які на повну використовують педагогічну автономію, яку їм дав новий закон «Про освіту», і НУШ у школі лише імітується);

– велика частина батьків каже: «Про все й ні про що. Теми для такого віку важкі».

Підсумовуючи та аналізуючи описану тематику, зауважимо, що просто зміни в програмі та підходах – ще не означає їх успішність і готовність учителів, дітей і батьків прийняти новий порядок. У різних закладах загальної середньої освіти України освітній процес має свої особливості. Концепція НУШ – це надзвичайна та грандіозна ідея «нової освіти», проте, дієвому та якісному впровадженню таких інновацій мають передувати достатнє фінансування та своєчасне забезпечення технічними засобами, наочними та дидактичними матеріалами, а також педагогічними кадрами.

ГОРІНЧОЙ РОДІОН

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка (м. Полтава)

ГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Графічна підготовка на уроках технологій в Новій Українській Школі (НУШ) спрямована на розвиток креативності та візуальної грамотності учнів. У цьому новому підході акцент робиться на індивідуальних особливостях кожного учня та створених умовах для розкриття їхнього потенціалу. Сучасний учень не просто споживає інформацію, але й навчається створювати графічні матеріали, використовуючи сучасні технології. Графічна підготовка на уроках технологій, щоб учням розвивати свою креативність та вміння виражати свої ідеї візуально. Вони навчаються створювати інфографіку, графічні презентації, візуалізовані проєкти та інші графічні роботи. Ця навичка лише не розвиває їхній творчий потенціал, але і готує до вимог сучасного інформаційного світу. Учні вчати виражати свої ідеї, аналізувати інформацію та представляти її візуально. Важливо також виховувати в них відповідальність за використання графічних ресурсів та розуміння етики в графічному дизайні.

У системі Нової Української Школи (НУШ), можливо, акцент зроблено на активному розвитку особистості учнів, зокрема в контексті графічної підготовки. Нова освітня парадигма дає переваги самостійному навчанню та творчому розвитку дітей. Учні мають можливість розвивати графічну підготовку, експериментувати з візуальними матеріалами та інструментами. Вони стають творцями власних графічних робіт, де акцент робиться на їхній індивідуальній творчості та самовираженні. Вони не тільки вивчають технічні аспекти графічної підготовки, але й розвивають креативність та візуальне мислення. Вони навчаються аналізувати та відображати інформацію у візуальній формі, що є важливою навичкою в сучасному інформацій-

ному світі. Відзначимо, що графічна підготовка в НУШ сприяє розвитку інноваційного учнівського та креативного мислення, дозволяючи їм виражати свої ідеї та думки через мову графіки і візуального мистецтва. У цьому контексті вчитель виступає як підтримка та наставник, сприяючи розвитку індивідуальних талантів та творчого потенціалу кожного учня [1].

На уроках технологій в рамках Нової Української Школи (НУШ), навчання спрямоване на розвиток графічної підготовки учнів, де учні беруть активну участь у процесі. Основні аспекти навчання в цьому контексті включають:

1. Повна інтеграція із сучасними технологіями: учні в НУШ мають можливість використовувати сучасні графічні інструменти та програми для створення графічних робіт. Вони володіють базовими навичками роботи з цифровою графікою та візуалізацією.

2. Розвиток творчого мислення: навчання сприяє розвитку творчого мислення учнів. Вони навчаються розробляти графічні концепції, створювати власні дизайн-проекти та виражати свої ідеї через графіку.

3. Освоєння принципів дизайну та візуальної грамотності: учні вивчають основні принципи композиції, кольорової гармонії, шрифтового дизайну та інші аспекти візуальної грамотності.

4. Практичні навички графічного дизайну: учні створюють графічні проекти, включаючи афіші, логотипи, інфографіку та інші графічні матеріали, що розвиває їх практичні навички в графічному дизайні.

5. Усвідомлення важливості візуальної комунікації: учні навчаються розуміти, як візуальні елементи впливають на сприйняття інформації та емоційну реакцію глядачів.

В цілому, навчання графічній підготовці на уроках технологій в НУШ сприяє розвитку творчих та практичних навичок учнів у цій сфері [2, с. 23].

Вчителю необхідно діяти як експерту, що передає учням не лише знання, а й вміння в сфері графічної підготовки. Він сприяє розвитку творчих здібностей учнів, сприяє самовираженню та формуванню індивідуального підходу до графічної творчості. Ця роль включає у себе організацію активного навчання, надання конструктивного фідбеку та створення умов для самостійного розвитку учнів у галузі графічного мистецтва. Реалізація педагогіки партнерства, компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів у НУШ зумовлює реалізацію вчителем нових професійних ролей фасилітатора, тьютора, коуча, модератора [3].

Графічна підготовка учнів в контексті Нової Української Школи виявляється надзвичайно важливою компонентою загальної освіти. Вона сприяє формуванню компетентностей та якостей особистості, необхідних для подальшого професійного розвитку учня, адаптує його до вибраного напрямку профільного навчання та майбутньої трудової діяльності. Серед цих важливих якостей варто відзначити акуратність, охайність, спостережливість, уважність, точність, зорову пам'ять, пізнавальну і виконавську активність. Графічна підготовка створює необхідні передумови для ефективного засвоєння інших предметів навчального плану, а також дозволяє учням розкрити свій потенціал у проєктній та конструкторській діяльності, які займають провідне місце у сучасному навчальному процесі.

На уроках технологій в Новій Українській Школі вже реалізується графічна підготовка учнів на різних етапах навчання. Початок цього процесу припадає на 5-й клас під час вивчення теми «Використання графічного редактора», де учні ознайомлюються з першими графічними редакторами та навчаються створювати та редагувати зображення. У 6-му класі, під час вивчення теми «Технології в дизайні», учні більш детально досліджують поняття комп'ютерної графіки та вивчають основи роботи з растровими і векторними зображеннями. Глибокий аналіз графічного дизайну проводиться в 9-му класі, коли учні вивчають тему «Графічний дизайн та його застосування». Під час цього курсу вони мають можливість створювати повноцінні векторні зображення та досліджувати застосування графічного дизайну в сучасному світі. Спеціальні ресурси, які доступні на вебсайтах Міністерства та Комітету цифрової трансформації України, включають Дизайн системи Дії, що включає шрифт e-Ukraine, логотипи, державні та спеціальні символи, які можуть бути використані для брендування сервісу Дія. Ці ресурси стоять в розпорядженні всіх громадян України [4].

Отже, графічна підготовка учнів на уроках технологій в Новій Українській Школі є важливою складовою їхньої загальної освіти. Графічна підготовка починається з ранніх класів і поступово поглиблюється на різних етапах навчання. Вона включає в себе роботу з графічними редакторами, основи комп'ютерної графіки та графічного дизайну. Цей підхід допомагає учням оволодіти не лише практичними навичками, але й розвивати творчість та креативність. Також важливою є можливість користуватися спеціальними ресурсами для графічного брендування та створення графічних елементів. Це надає можливість учням та громадянам України активно використовувати графічний дизайн у сучасному світі та сприяє подальшому розвитку графічної культури в країні.

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. Київ, 2018. URL: <http://surl.li/ijket>
2. Шевчук І. «Нові ролі» педагога. *Методичні діалоги* : інтернет-газета Віньковецького РМК. URL: <http://metoddialogu.blogspot.com>
3. Васенко В. Графічна освіта учнівської молоді України. *Освіта в Україні XIX - початку XX століття*: колективна монографія. Видання 2-ге стереотипне. Київ: Міленіум, 2011. С. 83-110.
4. Дизайн система Дії у відкритому доступі. URL: https://thedigital.gov.ua/news/diia_design

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами здобувача освіти, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Але українська школа не готує до цього.

Реалізація завдань технологічної освіти в Новій українській школі є важливим кроком у підготовці молодого покоління до сучасного світу, де технології відіграють важливу роль. Уроки трудового навчання в новій українській школі спрямовані на розвиток компетентностей, які допоможуть учням успішно впоратися з практичними завданнями та вивчити навички, корисні в їхньому майбутньому житті. Ось деякі принципи формування компетентностей на уроках трудового навчання:

1. Контекстуальна спрямованість: Завдання та проекти, які виконують учні на уроках, повинні бути відповідними сучасному світу та життєвому досвіду учнів. Наприклад, створення корисних побутових предметів, веб-сайтів, графічного дизайну тощо.

2. Інтердисциплінарність: Залучати елементи інших предметів, таких як математика, наука, мистецтво тощо, для розв'язання завдань трудового навчання. Це допоможе учням розглядати проблеми з різних поглядів та розвивати комплексне мислення.

3. Активна участь учнів: Сприяти активному залученню учнів у процес навчання, дозволяючи їм обирати завдання та проекти, які цікавлять їх найбільше. Такий підхід сприяє особистісному розвитку та відчуттю власної важливості.

4. Практичний досвід: Надавати можливості для практичного виконання завдань. Наприклад, ремонт, будівництво, обробка матеріалів, програмування тощо. Практичний досвід робить навчання більш підтримуваним та корисним.

5. Розвиток критичного мислення: Сприяти розвитку навичок критичного мислення, зокрема, аналізу, оцінювання та прийняття рішень у контексті проєктів та завдань.

6. Співпраця та комунікація: Залучати учнів до групової роботи та співпраці над проєктами. Важливо навчати комунікаційним навичкам, адже вони є важливими в будь-якій сфері життя.

7. Оцінка за результатами: Оцінювати учнів за їхніми досягненнями та зусиллями на основі результатів виконаних проєктів та завдань, а не тільки за тестами та контрольними роботами.

8. Застосування сучасних технологій: Використовувати сучасні технології, такі як комп'ютери, програми для дизайну, виробництва тощо, для покращення якості навчання та результативності проєктів.

9. Підтримка інклюзивності: Забезпечте можливість участі уроках трудового навчання для всіх учнів, включаючи тих, у кого є особливі освітні потреби.

10. Постійне оновлення програми: Зважайте на зміни у сучасному світі та наукові досягнення, і оновлюйте навчальну програму відповідно до нових вимог і можливостей.

Розглянемо декілька ключових аспектів, які потрібно врахувати для реалізації даних принципів.

Забезпечення школи сучасними комп'ютерами, доступом до Інтернету та необхідним програмним забезпеченням. Забезпечення рівного доступу для всіх здобувачів освіти, незалежно від їхнього рівня доходів та місця проживання. Здійснювати навчання вчителів з використання сучасних технологій в навчанні. Це може включати в себе використання онлайн-курсів, тренінгів та роботу з вчителями-експертами. Розробка інтерактивних навчальних матеріалів, які залучають учнів і створюють сприятливі умови для активного навчання. Заохочення та підтримка створення технологічних проєктів у сфері технологій, включаючи робототехніку, розробку веб-сайтів, мобільних додатків та інше.

Організація технологічних конкурсів та заходів, що спонукають учнів до активного вивчення та застосування технологій. Запровадження відкритого навчання. Це дозволить зменшити витрати на навчальні матеріали та зробити їх доступними для всіх. Співпраця з індустрією та вищими навчальними закладами. Розвиток партнерства з технологічними компаніями та вищими навчальними закладами для надання учням можливостей стажування та профорієнтаційної допомоги. Оцінка успішності учнів здійснюється не тільки за знаннями, але і за їхніми практичними навичками та здатністю до самостійного розв'язання завдань.

Отже, технологічна освіта в Новій українській школі розвивається відповідно до сучасних потреб та вимог суспільства та ринку праці. Загальною метою технологічної освіти є забезпечення того, щоб здобувачі освіти отримували сучасну, цифрову освіту, яка підготує їх до майбутніх викликів і можливостей в цифровому світі.

Технологічна освіта сприяє поєднанню різних галузей знань, таких як інформатика, наука, інженерія, мистецтво та інші, для розвитку більш глибокого розуміння та креативності, покладає основний акцент на практичне застосування знань та навичок у реальних ситуаціях. Вона має бути інтегрованою в навчальні програми та сприяти розвитку навичок, які стануть корисними в житті і на ринку праці.

Література

1. Реалізація гуманістичних ідей В. Сухомлинського в умовах Нової української школи / Зб. наук. пр. [ред. кол. : В. С. Берека (гол.) та ін.]. – Хмельницький : ПП Символ, 2018. – 210 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» // Вища освіта. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та закордоном. URL: <http://surl.li/euvkc>
3. Міністерство освіти і науки України. Офіційний веб-сайт. Вища освіта. URL: <http://surl.li/hoha>
4. Ничкало Н.Г. Педагогіка медіальна у контексті міждисциплінарності / Н.Г. Ничкало// Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук, пр. – Випуск 50 / редкол. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», – 2018. – С. 15.
5. Шевчишина О.В. Психологічна готовність педагога до розвитку життєстійкості дітей у закладах загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. / О.В. Шевчишина. – Хмельницький: ОІППО, 2020. – 69 с.

КОВАЛЬЧУК МАРИНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

СКРАЙБІНГ-ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Скрайбінг, скрайбер, на перший погляд, новоутворений неологізм. Відзначимо, що насправді з цим поняттям знайомі з дитинства. Адже колись всі були в певному сенсі скрайберами. За допомогою простих малюнків намагалися передати побачене, почуте, певну інформацію, почуття, настрої, емоції. Виявляється, таким чином можна просто й доступно розповісти про складне, цікаво пояснити певний матеріал. Даний метод отримав назву скрайбінг – процес візуалізації складного змісту просто й доступно, під час якого замальовка образів відбувається прямо під час передачі інформації. Особливість скрайбінгу полягає в тому, що одночасно залучаються різні органи чуттів: слух та зір, а також уява людини, що сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню. Саме ці особливості роблять скрайбінг одним із методів сучасних технологій, який допомагає доступно та легко пояснювати складний матеріал, сприяє розвитку освіти, презентаціям та доповідям, веденню записів та щоденників. Варто відзначити його доступність, адже використовувати цю техніку може кожна людина у своїх щоденних справах.

Отже, скрайбінг (від англійського scribe – накидати ескізи або малюнки) – новітня техніка презентації, у якій мова оратора ілюструється «на льоту» малюнками на білій дошці (або аркуші паперу), яка була винайдена британським художником Ендрю Парком для Британської асоціації з поширення наукових знань. Під час скрайбінгу виходить ніби «ефект паралельного проходження», коли ми й чуємо, й бачимо приблизно одне й те ж, при цьому графічний ряд фіксується на ключових моментах аудіоряду. Наразі скрайбінг – інноваційна технологія, за допомогою якої можна привернути увагу учнів, забезпечити їх додатковою інформацією та виокремити головні моменти доповіді.

Скрайбінг – це зображення малюнків, перетворення речей на візуальні образи. Про скрайбінг як окрему професію почали говорити порівняно недавно. На Заході візуальне мислення як індустрія розвивається з 70-х років. Одним із перших, хто здогадався використовувати скрайбінг як продуктивний та інтерактивний засіб для концептуалізації інформації, якою користуються учні та вчителі в школі, став американський викладач Пол Богуш. Саме він спростував давно завчений освітній девіз «Читай параграф із підручника – відповідай на запитання», довівши ефективність використання скрайб-презентації у навчальному процесі. Справжнім проривом в освітньому веб-просторі також став скрайб Кена Робінсона про зміни освітньої парадигми [1].

Головна мета скрайбінгу – допомогти краще опанувати зміст та запам'ятати сенс нової інформації завдяки залученню візуалізації. Головне завдання цього прийому – донести інформацію у максимально зрозумілому і привабливому для учнів форматі. Тому для створення яскравої картини залучаються різноманітні типи зображень – малюнки, піктограми, символи, окремі ключові слова (написи, гасла), схеми, діаграми тощо. Головними перевагами скрайбінгу є яскравість; лаконічність; інформативність; креативність представлення інформації. В ідеалі, дивлячись на скрайб-візуалізацію, учень повинен відтворити в пам'яті почуту розповідь хоча б у загальних рисах [2].

Насправді скрайбінг можуть використовувати всі – учні, вчителі і в початкових класах, і в старшій школі. За допомогою скрайбінга, на уроках технологій, для більшої зрозумілості учнів, можна демонструвати послідовність виконання тої чи іншої роботи також можна створити звіт за результатами роботи над проектом, доцільно використовувати скрайбінг для пояснення нового матеріалу і перевірки засвоєного. Може бути також використаний як засіб узагальнення вивченого, як домашнє завдання, як «мозковий штурм» і рефлексія на уроці, можна «екранізувати» казки, вірші, загадки, коротенькі оповідання тощо, створити рекламний ролик представити публічний звіт, провести конкурс, організувати лекцію тощо [3].

Зазначимо, що скрайбінг-презентація є сучасним видом презентацій, що характеризується динамічністю та емоційністю. На думку О. Ярмошук, В. Василюк, О. Демчук, перевагами скрайбінг-презентації є участь та увага учнів; якісне засвоєння інформації та запам'ятовування ключових моментів; зручне сприйняття інформації; можливість безперервного спілкування зі учнями.

Важливо відзначити, що візуалізація інформації уможливує зосередження уваги учнів на головних теоретичних положеннях. Однак, на думку науковців та дослідників, не можна скрайбінг сприймати лише в якості образних малюнків. Скрайбінг-презентація дозволяє наочно продемонструвати свої ідеї, перетворивши

їх на графіки, матриці, ієрархічні структури та діаграми. Водночас усі види схем і малюнки складають цілісний динамічний візуальний образ, спрямований на активне сприйняття та засвоєння учнями інформації.

Скрайбінг є ефективним засобом викладу навчального матеріалу. Однак не варто забувати про реалізацію дидактичної мети під час викладу нового навчального матеріалу, а не зосереджувати увагу учнів лише на малюнках. Основна мета педагога, який розробляє або використовує у своїй педагогічній діяльності скрайбінг-презентації, – донести до учнів основні поняття, терміни, технологію або пояснити школярам послідовність виконання певних трудових операцій. Як зазначають дослідники, аргументи в скрайбінг-презентації мають висвітлюватися один за одним, у логічній послідовності, а учнів необхідно постійно залучати до взаємодії. Використання скрайбінг-презентацій дає змогу мотивувати та стимулювати навчально-пізнавальну діяльність учнів, активізувати увагу на базових поняттях, візуалізувати навчальний матеріал у зручну для сприймання та засвоєння форму.

Зазначимо, що використання скрайбінгу дозволяє перетворювати тези презентації в слова і образи, описувати зв'язки і робити смислові акценти на базових поняттях навчального матеріалу. Учителю, який розробляє скрайбінг-презентацію, не обов'язково володіти технікою класичного малюнка, але він має розуміти, за допомогою яких візуальних образів можна донести до свідомості учнів певний навчальний матеріал. Тобто як правильно і зрозуміло замінювати дієслова та іменники на символи й образи у формі замальовок, щоб доступно донести навчальну інформацію. Однак це потребує певної підготовки та асоціативного мислення у вчителя та учнів. Саме реалізація принципу наочності забезпечує раціональне поєднання слів та ілюстрацій, яке здатне візуалізувати основні ідеї скрайбінг-презентації. Головне завдання означеного способу подачі інформації – швидко і якісно донести її до учнівської аудиторії. Вагомим позитивним аргументом у використанні скрайбінга, на думку Л. Білоусової та Н. Житеньової, є те, що всі ілюстрації можна підготувати заздалегідь, і це дозволить уникнути непотрібного хвилювання під час проведення самого заходу. Під час створення презентації можуть використовуватися готові картинки, графіки, аудіо- і відеоряд [4].

Отже, скрайбінг-презентації є інноваційним методом візуального представлення інформації, який набуває все більшої популярності на уроках технологій. Сутність цього методу полягає в створенні ілюстративних та інформативних малюнків, що візуалізують основний зміст презентації, підкреслюють ключові ідеї та забезпечують легке сприйняття матеріалу. Завдяки скрайбінгу, учні можуть активно взаємодіяти з інформацією, розвиваючи при цьому свої креативні та аналітичні навички. Значення скрайбінгу на уроках технологій важко переоцінити. Цей метод сприяє покращенню сприйняття матеріалу, підвищує інтерес до предмету, розвиває навички візуального мислення та комунікації. Крім того, скрайбінг може бути використаний для створення інтерактивних презентацій, які сприяють більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу та підвищенню креативності учнів. Таким чином, скрайбінг презентацій стає необхідним інструментом на уроках технологій, допомагаючи покращити якість освіти та підготувати учнів до вимог сучасного інформаційного світу.

Література

1. Скрайбінг – новітня техніка презентації // Освіта.ua URL: <https://osvita.ua/school/51803/>
2. Метод «Скрайбінг»: яскраве подання навчального матеріалу // На Урок URL: <http://surl.li/dpyfi>
3. Що таке скрайбінг: розповідаємо просто про складне // Teach Hub. URL: <http://surl.li/mgbue>
4. Андрощук І.В. Скрайбінг-презентація як засіб підвищення ефективності освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти /: стаття / І.В. Андрощук, І.П. Андрощук. // Інформаційні технології і засоби навчання, 2019, Том 72, № 4.

КОНДИСЮК ЯРОСЛАВ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ШУМІК МАРІЯ

Володимирський педагогічний коледж
імені Агатангела Кримського (м. Володимир)

ВРАХУВАННЯ СТРАТЕГІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Сучасна освіта в контексті «Нової української школи» (НУШ) в Україні орієнтується на модернізацію системи навчання з метою підготовки учнів до вимог сучасного світу та розвитку їхніх ключових компетентностей таких як критичне мислення, комунікаційні навички, співпраця, цифрова грамотність і багато інших. Застосування стратегій Нової української школи на уроках трудового навчання та технологій може мати численні переваги для навчання та розвитку здобувачів освіти. Дозволяють створювати інтерактивні та цікаві уроки, які стимулюють активну участь учнів. Вони можуть взаємодіяти з навчальним контентом, виконувати завдання та розв'язувати завдання, що робить навчання більш привабливим. Використання стратегій та технологій НУШ допомагає учням аналізувати і критично оцінювати інформацію, яку вони отримують. Вони вчаться підтримувати свої думки за допомогою аргументів та шукати докази для своїх тверджень. За допомогою технологій можна створити індивідуальні навчальні шляхи для кожного учня, враховуючи їхні потреби та рівень підготовки.

Сучасні технології можуть зробити навчання цікавішим та захопливим для здобувачів освіти. Інтерактивні завдання, графіка та відео можуть зробити уроки більш привабливими і стимулювати бажання вивчати матеріал. Уроки технологій можуть допомагати здобувачів освіти застосовувати свої знання на практиці. Вони можуть створювати реальні вироби, проєкти або програми з використанням технологій, що допомагає їм розвивати практичні навички.

Технології НУШ сприяють використанню сучасних педагогічних підходів, таких як проєктне навчання, проблемне навчання, що сприяє розвитку творчого мислення та проблемного вирішення завдань. Застосування стратегій підвищує мотивацію вчителів, оскільки вони мають доступ до різноманітних навчальних ресурсів та інструментів, які допомагають їм покращити якість навчання.

Технології в Новій українській школі спрямовані на модернізацію навчального процесу та впровадження сучасних методів навчання, включаючи предмети, такі як трудове навчання та технології. Для успішної реалізації завдань Нової української школи необхідно забезпечити здобувачів освіти підручниками. Використання електронних підручників та навчальних платформ дозволяє учням отримувати доступ до актуальної та інтерактивної інформації. Вони можуть вивчати теоретичний матеріал, виконувати завдання та взаємодіяти з навчальним контентом онлайн.

Нова українська школа підтримує відкритий доступ до навчальних ресурсів. Вчителі та учні можуть користуватися вільно доступними онлайн-матеріалами, які розширюють можливості для навчання та дослідження в галузі трудового навчання та технологій.

Вчителі можуть використовувати інтерактивні дошки, веб-камери, проєкційні системи та інші технології для демонстрації процесів та навчального матеріалу. Це може полегшити зрозуміння складних концепцій та допомогти учням бачити та вивчати наочним способом. Використання технологій сприяє розвитку проєктного навчання здобувачів освіти можуть створювати власні проєкти, включаючи дизайн виробів, програми, робототехнічні системи тощо, і вирішувати реальні завдання. Здобувачі освіти можуть взаємодіяти з однолітками, вчителями та експертами з інших регіонів України чи світу через відеоконференції та інші засоби зв'язку, що розвиває їхні комунікаційні навички та розширює горизонти.

Технології допомагають вчителям вести електронні журнали, встановлювати зв'язок з батьками через онлайн-платформи для звітності та оцінки успішності учнів. Стратегії Нової української школи на уроках трудового навчання та технологій відіграють важливу роль у покращенні якості навчання та підготовці учнів до сучасного світу.

Звітність і оцінювання: стратегії повинні передбачати систему звітності та оцінювання, яка відображає результати та досягнення учнів на уроках технологій. Використання цифрових інструментів для збору та аналізу даних може сприяти об'єктивності оцінок.

Загалом, стратегії Нової української школи на уроках технологій мають створювати сприятливі умови для розвитку учнів, підвищувати їхню мотивацію та зацікавленість у навчанні, а також підготувати їх до викликів сучасного світу і суспільства. Використання технологій у навчальному процесі на уроках трудового навчання та технологій в новій українській школі може поліпшити якість навчання та підготовку учнів до вимог сучасного світу та ринку праці.

Застосування технологій НУШ на уроках технологій допомагає створити більш ефективне та цікаве навчальне середовище, сприяє розвитку навичок, які важливі для успіху в сучасному світі, і готує учнів до викликів майбутнього.

«Нова українська школа» є важливою ініціативою для модернізації освітньої системи в Україні та підготовки молодого покоління до викликів сучасного світу.

Література

1. Вітюк В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». Педагогічний пошук. 2017. №2(94). С. 3-6.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://surl.li/hoha>
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytela. URL: <http://surl.li/mesak>

МЕЛЬНИК НАТАЛІЯ

Вінницький державний педагогічний університет
ім. Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ЗЕЛЕНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасна практика екологічної освіти в європейських країнах базується на взаємодії людини з природним середовищем та підвищенні рівня екологічної культури, які формуються з раннього віку про що вказують відповідні положення: Міжнародної конференції з проблем навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.) та Міжнародної конференції з екологічної освіти (Тбілісі, 1997 р.). Значною мірою залежить від стану природного середовища конкретної країни, наукових засобів визначення цього стану та рівня соціально-економічного і культурного розвитку цієї країни.

У більшості європейських країн програма дій Співтовариства (1978-1983) – цей документ, що декларує систему керівних принципів взаємодії з навколишнім середовищем з метою запобігання деградації довкілля та запобігання його забрудненню [1].

Формувати екологічну культуру з дитинства необхідно для того, щоб стати свідомими та ощадливими громадянами та господарями власної землі, мати достатні знання про механізми, спрямованість і методи природоохоронної роботи в біосфері.

Сьогодні в країнах ЄС існує формальна екологічна освіта (в дитячих садках, школах, вищих навчальних закладах, вищі навчальні заклади), а також через неформальну (засоби масової інформації, фільми, музеї, через заходи екологічних організацій тощо), але й через неформальну (ЗМІ, фільми, музеї, заходи екологічних організацій тощо), але й через неформальну (ЗМІ, фільми, музеї тощо) активно розвиваються [2].

Європейський досвід виховання дітей у зеленому середовищі відзначає багатство ініціатив та підходів, спрямованих на сприяння здоровому розвитку та навчанню дітей у природному середовищі. Ось деякі з ключових аспектів цього досвіду:

1. Шкільні уроки на природі: багато європейських країн активно використовують природні ресурси для навчання. Уроки відбуваються в парках, лісах, садах і навіть на фермах. Це дозволяє дітям розвивати природу на практиці і розуміти важливість екосистеми.

2. Педагогіка лісу: ідея педагогіки лісу відбувається в тому, щоб діти проводили більше часу на свіжому повітрі і вивчали природу через ігри, спостереження та дослідження. Цей підхід популярний у країнах, таких як Швеція, Фінляндія та Норвегія.

3. Інтеграція зелених технологій: у деяких європейських школах впроваджують зелені технології, такі як сонячні панелі та системи водопостачання з дощової води. Це сприяє вихованню дітей у дусі сталого розвитку і відповідного використання ресурсів.

4. Екологічна освіта: багато включених європейських країн екологічну освіту у шкільну програму. Діти вивчають проблеми навколишнього середовища, дізнаються про екологічні виклики та способи їх вирішення. Також це може включати в себе вивчення рослин, тварин, водних систем та інших аспектів природи [3].

5. Програми підтримки екологічної активності: деякі школи сприяють розвитку активних груп дітей, які працюють над екологічними проектами та ініціативами у співпраці з місцевими органами влади та громадськими організаціями. Це може включати в себе висадку дерев, прибирання сміття в парках та інші ініціативи.

6. Доступ до природних місць: у багатьох європейських країнах є доступ до природних місць для відпочинку та навчання. Це можуть бути національні парки, заповідники або навіть спеціально створені природні навчальні об'єкти.

7. Зелена інфраструктура шкіл: багато шкіл встановлюють зелені дахи, сади та інші елементи зеленої інфраструктури на шкільних майданчиках, що сприяє створенню здорового та сприятливого середовища для дітей.

8. Екологічні принципи у харчуванні та вживанні ресурсів: в країнах також розвивається усвідомленість щодо екологічних аспектів вибору їжі та використання ресурсів. У деяких школах та дитячих садках діти можуть вирощувати свої овочі та фрукти, а також вивчати принципи екологічного харчування.

9. Розвиток особистості через природу: природа сприяє розвитку творчості, фізичної активності та емоційного здоров'я дітей. Вона дає спокійно та можливість виражати свої думки та емоції.

10. Рециклінг та відходи: у школах може бути встановлена система сортування відходів, де учні та вчителі розрізняють відходи на різні категорії, такі як папір, пластик, скло та органічні відходи. Це сприяє ефективному рециклінгу та зменшенню кількості сировини, що пропускається на смітник [4].

Ці підходи допомагають дітям розвивати природну цікавість, виховувати екологічну свідомість та ставити більш відповідальними громадянами, які розуміють важливість дбайливого ставлення до навколишнього середовища.

Загалом, європейський досвід виховання дітей у зеленому середовищі сприяє формуванню екологічно свідомості громадян, які більше поважають природу і розуміють важливість її збереження. Це може створити більш сталий та здоровий світ для майбутніх поколінь.

Література

1. Ніколаєва С. М. Система екологічного виховання дошкільнят / С. М. Ніколаєва. – М.: Мозаїка-Синтез, 2011. – 256 с.
2. Парамонова Л. А. Дошкільна та початкова освіта за кордоном: Історія та сучасність: Навч. посібник для студ. вищ. пед. навч. Закладів Л.А. Парамонова, Є.Ю. Протасова – М.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 240 с.
3. Шульженко А. К. Екологічне виховання: Європейський досвід : навч. посібник / А. К. Шульженко – М.: Копі-центр, 2003. – 58 с.
4. Червонецький В. В. Екологічна освіта учнів у школах країн європейського регіону та північної Америки: [монографія] / В. В. Червонецький. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. – 312 с.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Серед виховних напрямів сьогодення найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і майбутніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, здорового способу життя, готовності до змін [1].

Тому сьогодні, як ніколи раніше, існує потреба в нових підходах і нових способах виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. У той же час слід мати на увазі, що Україна володіє довгою і чудовою культурою та історією, досвідом суспільного життя, служить потужним джерелом і міцною основою для освіти дітей та молоді. Вони вже увійшли в педагогічний і загальноосвітній простір, але нинішній соціальний процес вимагає переосмислення і відкриває нові можливості в сфері освіти.

Національно-патріотичне виховання формує усвідомлення своєї причетності до історії, традицій, культури свого народу, любові до своєї Батьківщини, вболівання за долю свого народу, його майбутнє.

Навчальна дисципліна «Технології» має значний потенціал у формуванні та розвитку національно-патріотичних почуттів учнів. Змістове наповнення технологічної освіти є таким, що у повній мірі дозволяє ознайомлювати підрастаюче покоління з українською культурою, вагомими надбаннями (як матеріальними, так і духовними) українців минулого – з різними видами українського декоративно-прикладного мистецтва, видами українських народних ремесел і промислів, українським лялькарством, традиціями української народної кухні та ін.[2, С. 74–75].

Таким чином, вчитель має можливість впливати на емоції дитини і виховувати за допомогою відбору певної культурної інформації на патріотичні та національні почуття учнів. Наприклад, аплікація з соломи, виготовлення виробів з використанням техніки вишивки може включати в себе створення таких художніх композицій, які відображають історію українського народу, його визвольні рухи та перемоги сучасних захисників України. Якщо звернути увагу на теперішній час, то безпосередньо на уроках технологій можуть створюватися такі вироби, які можна передати нашим воїнам, які захищають нашу країну. Зокрема, можна з учнями взяти участь у плетінні маскувальної сітки, виготовленні окопної свічки, сплести патріотичні браслети та виготовити сувеніри з патріотичною символікою.

Отже, національно-патріотичне виховання є складовою світогляду учнів, що передбачає формування високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. В Україні національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямків діяльності держави та суспільства.

Література

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. URL: <http://surl.li/mtrrs>
2. Кудря О. Підготовка майбутніх учителів технологій до національно-патріотичного виховання школярів в умовах НУШ. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Вип. 4, 2022. С. 71–78.

ПОЛЯКОВ СЕРГІЙ

Ліцей №32 «Європейський» Полтавської міської ради
(м. Полтава)

ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Сьогодення вимагає від вчителя гнучкості та вміння пристосовуватися до змін в освітньому середовищі. Що, зокрема, забезпечується та реалізується шляхом використання сучасних комп'ютерних технологій та комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання.

Використання комп'ютерних технологій розкриває перед вчителем широкий простір можливостей створення та використання індивідуалізованого освітнього контенту з метою підвищення графічної компетентності учнів основної школи. Проте поряд з цим виникає проблема підготовки вчителів до використання таких технологій.

Питання використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання в останні роки розвивається дуже стрімко. Проблематика використання комп'ютерних технологій у контексті підвищення графічної компетентності не є новою. Питанню розвитку графічної компетентності та графічної підготовки учнів присвячені роботи дослідників, таких як А.П. Верхола, Л.О. Гриценко, О.М. Джеджула, Д.Е. Кільдеров, Г.О. Райковська, В.К. Сидоренко, Д.О. Тхоржевський, І.С. Якиманська, М.Ф. Юсупова та інші.

Відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти для Нової української школи [1], метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження.

Графічна компетентність є важливим елементом у розвитку потенціалу учнів. Важливо розуміти, що поняття графічної компетентності у процесі технологічної освіти є лише одним із складових базових знань у ньому. Сутність графічної компетентності спрямована на покращення якості процесу трудової підготовки учня шляхом використання графічних знань та умінь для виконання проєктно-технологічної діяльності [2].

Таким чином, у рамках технологічної освітньої галузі формування графічної компетентності спрямовано на оволодіння учнем знаннями та уміннями, необхідними для графічного відображення технічного і творчого задумів на всіх етапах проєктування та безпосередньо у процесі виготовлення виробу.

Процес формування графічної компетентності учнів основної школи повинен відповідати освітнім потребам учнів та сучасним тенденціям у розвитку технологій і суспільства в цілому. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання це універсальний та багатофункціональний інструментарій доступний вчителю для досягнення поставлених освітніх цілей.

Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання являють собою широкий набір технологічних інструментів та програмних засобів, розроблених з метою сприяння та полегшення навчання завдяки використанню комп'ютерної техніки, використання яких в освітньому процесі сприяє створенню сучасного освітнього середовища.

Наприклад, використання засобів тривимірного моделювання (Tinkercad, Blender, AutoCAD, Sketchup, Openscad) в технологічній освіті допомагає створювати прототипи деталей, виробів та механізмів, що сприяє формуванню графічної компетентності учнів та дозволяє ознайомлюватися із сучасними способами та засобами проєктної діяльності.

Створені тривимірні моделі та креслення у поєднанні з іншими програмними чи апаратними комп'ютерними засобами використовуються для створення додаткових освітніх матеріалів: високоякісні креслення, відеоролики на основі запису екранної діяльності [3,4], подальше додавання тривимірних моделей у презентації, створення проєктів доповненої та віртуальної реальності тощо.

Мобільні пристрої та додатки до них допомагають реалізувати інтерактивність у розвитку графічної компетентності учня. Наприклад, мобільний додаток MetAClass дозволяє створювати проєкти доповненої та віртуальної реальності з можливістю додавання різноманітного мультимедійного контенту та інтерактивності [5]. Універсальний переглядач тривимірних моделей реалізовано у мобільному додатку CAD Assistant, який окрім відкриття різноманітних типів файлів тривимірних моделей має можливості виконання розрізів та перерізів цих моделей безпосередньо на мобільному пристрої.

Використання хмарних сервісів, онлайн платформ та відеохостингів дає можливість доступу до освітніх матеріалів через мережу Інтернет будь-коли та будь-де. На практиці це розміщення матеріалів у Google Classroom чи Google Диску, створення інтерактивних вправ на платформах Kahoot!, Quizlet, завантаженні відеоматеріалів на YouTube та ін.

Отже, підвищення графічної компетентності учнів основної школи стає актуальним завданням у контексті сучасного освітнього середовища. Використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання є сучасним способом досягнення цієї мети. Комп'ютерні технології дозволяють реалізувати інтерактивність у взаємодії з графічними об'єктами, що активізує навчальний процес та сприяє створенню учнями власного графічного контенту з подальшою його реалізацією у проєктно-технологічній діяльності.

Дослідження у даному напрямку є перспективними, оскільки, швидкий розвиток комп'ютерних технологій сприяє пошуку нових та вдосконаленню існуючих методик використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання в освітньому процесі, розробці нових підходів для підвищення графічної компетентності учнів.

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <http://surl.li/kenu>
2. Поляков С.В. Поняття графічної компетентності учня основної школи на уроках трудового навчання. Витоки педагогічної майстерності: наук. журн. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2019. - Вип. 24. – С. 172-177.
3. Гриценко Л.О., Поляков С.В. Розробка відео-уроку з креслення засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Трудова підготовка в рідній школі. – № 4. – 2016. – С. 57-60.
4. Поляков С.В. Технологія розробки дидактичного супроводу засобами CAMTASIASTUDIO процесу навчання креслення. Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасний вчитель трудового навчання та технологій: досвід та перспективи» 26-27 жовтня 2016 р. – м. Рівне: С. 74-76.
5. Гриценко Л., Поляков С. Створення проєктів доповненої реальності з використанням мобільного додатку AugmentedClass для формування графічної компетентності учнів основної школи. Українська професійна освіта. 2020. № 8. С. 84-95.

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Електронні засоби внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти розділяються на декілька категорій. До *першої категорії* відносять системи управління навчанням (Learning Management Systems, LMS), а саме: Moodle [9], Canvas [7], та Blackboard [1], що відіграють ключову роль у структуруванні навчального процесу та моніторингу якості освіти учнів.

Зазначимо, що системи управління навчанням дають змогу вчителям створювати навчальні модулі, завдання, тести та інші форми оцінювання результатів навчання в цифровому форматі. Ці системи не тільки спрощують процес розподілу навчальних матеріалів, але й автоматизують збір даних про успішність учнів. Вони також охоплюють інструменти для аналітики та звітності й дають змогу відстежувати академічну активність учнів, зокрема час, проведений на платформі, завершені модулі та результати тестів, генерувати звіти для подальшого аналізу. Завдяки централізованому зберіганню даних та їх аналізу, системи управління навчанням підвищують точність та об'єктивність оцінювання результатів навчання. Вони є ефективними для внутрішнього контролю якості освіти, який допомагає вчителям та адміністраторам виявляти слабкі місця в навчальному процесі й оперативно вносити корективи.

Друга категорія електронних засобів внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти складається із спеціалізованих платформ для тестування та опитувань. До цієї категорії належать такі платформи, як: Google Forms [5] та Socrative [12]. Ці інструменти фокусуються на вимірюванні знань та навичок учнів за допомогою цифрових тестів.

Зазначимо, що спеціалізовані платформи для тестування та опитувань дають змогу вчителям створювати індивідуалізовані тести, проводити опитування з автоматичним оцінюванням та аналізом результатів навчання учнів. Особливість цих платформ полягає у можливості швидко змінювати параметри тестів, адаптувати їх до потреб конкретних учнів та отримувати звіти в реальному часі. Ці платформи також дають змогу інтегрувати різноманітні формати завдань: вибір однієї правильної відповіді, сортування, відповіді відкритого типу та інші. Це охоплює широкий спектр когнітивних і практичних навичок, що підлягають оцінюванню. А завдяки автоматизації процесу оцінювання, ці платформи забезпечують вищу точність та об'єктивність результатів. Вони є важливим інструментом для внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти, сприяючи вчителям зосередитися на інтерпретації даних та подальшому плануванні навчального процесу.

Третя категорія електронних інструментів складається з систем для аналізу даних, зокрема: Tableau [13], Edsby [3], BrightBytes [2] або Google Data Studio [4] тощо. Ці системи використовуються для збору, обробки та візуалізації даних, отриманих з різних джерел, і потребують наявності попередньо зібраної інформації для детального аналізу навчальних досягнень учнів.

Зуважимо, що електронні аналітичні та моніторингові засоби характеризуються значним ступенем гнучкості в налаштуванні параметрів даних. Вони дають змогу вчителям та адміністраторам закладів освіти користуватися налаштуваннями для конкретних метрик, а саме: успішність учнів, відвідуваність, участь у навчальному процесі та інші показники. Ці інструменти також охоплюють можливість інтеграції з іншими системами управління навчанням та електронними платформами для тестування. Це дає змогу створювати комплексні кейси успішності учнів, зібрані з різних електронних джерел, та формувати на їх основі стратегії навчання учнів.

Наголосимо, що електронні аналітичні та моніторингові засоби значуще підвищують якість внутрішнього контролю в освіті. Вони потребують стратегічного підходу до аналізу даних та взаємодії з іншими системами, а також відкривають нові горизонти для персоналізації навчання й оперативного реагування на проблемні зони.

Четверта категорія електронних засобів внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти представлена системами соціально-емоційного аналізу (Panorama Education [3]) та портфоліо-орієнтованими платформами (Seesaw [11], Mahara [8], Google Sites [6]). Ці платформи фокусуються на нематеріальних аспектах навчального процесу, таких як: мотивація та емоційний стан учнів і дають змогу аналізувати їх взаємодію з академічними показниками успішності.

Портфоліо-орієнтовані платформи допомагають учням і вчителям у підготовці навчальних завдань, оцінюванні результатів навчання та в інших активностях. Це сприяє формуванню ґрунтовного розуміння особливостей навчального процесу та персональних досягнень учнів. Платформи забезпечують можливість інтеграції з мультимедійними засобами, а саме: фотографії, відео, документи. Вони також дають змогу ефективно ділитися навчальними матеріалами між учнями, вчителями та батьками, що підтримує їхню взаємодію і співпрацю. Це особливо актуально в реалізації холістичного підходу до оцінювання якості освіти. Вони не лише слугують інструментом для зберігання та презентації навчальних матеріалів, але й дають змогу вчителям, учням і батькам разом рефлексувати на основі отриманих знань і вмінь.

Отже, обґрунтовані категорії електронних засобів внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти охоплюють широкий спектр потреб у контексті сучасної освіти. Зауважимо, що кожна категорія відповідає конкретним завданням: від автоматизації рутинних процесів – до комплексного аналізу показників успішності учнів. Вибір платформи потребує аналізу цілей та ресурсів закладу освіти, а також узгодження з педагогічною стратегією. Електронні засоби дають змогу підвищити ефективність, точність та персоналізацію процесу оцінювання, а інтеграція з іншими системами та платформами додатково збільшує їх корисність, дозволяючи створювати узгоджену екосистему для управління якістю освіти. Належний вибір та впровадження електронних засобів може значно трансформувати підходи до внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти в Україні.

Література

1. Blackboard. (2021). Educational Technology Services. URL: <https://www.blackboard.com/>
2. BrightBytes. (2021). The Leading Fully Managed Data and Analytics Platform for Education. URL: <https://www.brightbytes.net/>
3. Edsby. (n.d.). Edsby for Students - How Edsby helps students. URL: <http://surl.li/mubqcd>
4. Google Data Studio. (2021). URL: <https://datastudio.withgoogle.com/>
5. Google Forms. (2021). URL: <https://www.google.com/forms/about/Quizlet>
6. Google Workspace. (2021). Google Sites: Create & Host Business Websites. URL: <http://surl.li/mubqvy>
7. Instructure. (2021). Canvas by Instructure | World's #1 Teaching and Learning Software. URL: <http://surl.li/mubqch>
8. Mahara. (n.d.). Home - Mahara ePortfolio System. URL: <https://mahara.org/>
9. Moodle Project. (2021). About Moodle. URL: [https://docs.moodle.org/en/About Moodle](https://docs.moodle.org/en/About_Moodle)
10. Panorama Education. (2021). Supporting Student Success. URL: <https://www.panoramaed.com/>
11. Seesaw. (2021). Elevate Learning in Elementary. URL: <https://web.seesaw.me/>
12. Socrative. (n.d.). Home - Socrative. URL: <https://www.socrative.com/>
13. Tableau Software. (2023). Business Intelligence and Analytics Software. URL: <https://www.tableau.com>

РИСЬ ОКСАНА

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УЧНІВ ТЕХНОЛОГІЇ ДОМАШНЬОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ В ПОБУТОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасні процеси в освітній сфері, що пов'язані із реформою НУШ, спрямовані на підготовку учнівської молоді до реального життя. Освіта в сучасному світі вже давно втратила вузьке спрямування на формування теоретичних знань. Сьогодні важливо, щоб школярі здобували практичні навички, які допоможуть їм у їхньому майбутньому житті. Відповідно до діючого Державного стандарту базової середньої освіти передбачається опанування школярами базових знань технологічної освітньої галузі по ряду напрямів, серед яких виділимо наступний важливий напрям – «самозарадність у побуті» [1].

Однією з ключових сфер, в яких важливо навчати учнів, є побутова діяльність та основи домашнього господарювання. Це реалізується на уроках трудового навчання та технологій при вивченні особливостей побутової діяльності та самообслуговування. Аналіз літературних джерел показав, що окремі питання з даної проблематики висвітлювали у своїх працях В. Вдовченко, Л. Дзигаленко, О. Кудря, А. Олексюк, Ю.Сєрьогіна, Ю. Срібна, О. Тігаренко та ін.

Метою статті є аналіз особливостей навчання учнів технології домашнього господарювання в побутовому середовищі на уроках трудового навчання та технологій.

Навчання технології домашнього господарювання в побутовому середовищі сприяє формуванню в учнів готовності до викликів, які приносить доросле життя. Діючою на даний час програмою НУШ з технологічної освіти для 5-6 класів [4] передбачено вивчення модуля «Мій побут», а навчальними програмами «Трудове навчання» (5-9 класи, 2017 р.), за якими продовжують навчатися учні 7-9 класів [3] передбачається вивчення розділу «Технологія побутової діяльності та самообслуговування».

Вивчення основ домашнього господарювання в побутовому середовищі на уроках трудового навчання спрямоване на формування в учнів практичних навичок, які стануть корисними в їхньому повсякденному житті. У навчальному процесі увагу дітей важливо фокусувати на особливостях керування своїм домашнім бюджетом, навчати готувати смачну та здорову їжу, формувати уміння доглядати за своїм житлом, прати та шити, доглядати за одягом і взуттям, а також розуміти основи гігієни та безпеки вдома, вести здоровий спосіб життя. Ці навички роблять їх більш незалежними та готовими до подальшого самостійного життя.

Ефективне формування в учнів знань з основ домашнього господарювання в побутовому середовищі здійснюється на основі завдань з елементами проєктування, що спрямовані на розвиток в учнів навичок самообслуговування та самозарадності у побуті [2, с. 197]. Така організація навчального процесу сприяє розвитку й інших важливих навичок. Здійснення експериментального дослідження методики навчання учнів 7-9 класів

технології побутової діяльності та самообслуговування на уроках трудового навчання показало, що учні вчать планувати свій час, організовувати робочий процес, співпрацювати в команді, а також вирішувати проблеми, які можуть виникнути в повсякденному житті. Все це розвиває їхні аналітичні та креативні здібності.

Уроки, присвячені основам домашнього господарювання в побутовому середовищі, сприяють підготовці учнів до дорослого життя. Вони дозволяють зануритися учням у реальний світ, здійснити підготовку до реального життя. Притримуємося тієї думки, що учні, які мають можливість вивчити основи домашнього господарювання в побутовому середовищі, будуть впевненіше справлятися зі щоденними викликами: зможуть самостійно керувати процесами в домашньому середовищі, виконувати роботу по дому, здійснювати самообслуговування в побуті.

Таким чином, навчання учнів основам домашнього господарювання в побутовому середовищі на уроках трудового навчання та технологій є надзвичайно важливою складовою сучасної освіти, формування у них необхідних практичних навичок спрямоване на підготовку до життя у реальному світі. Важливо відзначити, що ці навички побутової діяльності є корисними для всіх учнів, незалежно від їхнього майбутнього професійного шляху. Освічені та навчені в домашньому господарюванні учні стають більш незалежними та підготовленими до життя.

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 URL: <http://surl.li/mesam>
2. Кудря О., Рись О. Викладання технологій побутової діяльності в новій українській школі. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Випуск 3 (50), 2022. Частина 2. С. 193-201 URL: <http://surl.li/mesan>
3. Навчальна програма з трудового навчання для 5-9 класів, 2017 URL: <http://surl.li/mesap>
4. Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти / авт. Терещук А.І., Абрамова О.В., Гащак В.М., Павич Н.М.) 2021, 33 с. URL: <http://surl.li/dcwby>

РУТКОВСЬКА ОЛЕНА

Лицей № 32 «Європейський» Полтавської міської ради (м. Полтава)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Технологічна освіта відіграє важливу роль у формуванні практичних навичок та вмінь учнів учнівської молоді, являючись потужним інструментом для розвитку творчих здібностей дітей. Творчість є важливим аспектом розвитку кожної особистості, вона сприяє формуванню креативного мислення, винахідливості та умінь розв'язувати нестандартні завдання. Уроки трудового навчання та технологій мають суттєвий вплив на ефективний розвиток цих навичок.

Звернення до літературних джерел показало, що питанню розвитку творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання та технологій приділили увагу науковці, педагоги В. Артюшенко [1], Л. Гриценко [2], Н. Писарева, Ю. Срібна, Н. Слюсаренко, С. Ткачук, А. Цина, С. Шпортюк [4] та ін.

Потрібно відзначити, що одним із способів сприяти творчому розвитку учнів – це надавати їм можливість вибирати проекти або завдання для виконання на уроках технологій, які особисто їм цікаві. Це стимулює їх творчість і допомагає розкрити їхній потенціал. Також важливо розвивати учнівську ініціативу. Пошук інноваційних рішень, спільна робота над проектами, обговорення ідей – все це сприяє розвитку творчих здібностей та комунікативних навичок. Уроки технологій мають бути не лише місцем для вивчення конкретних технік чи технологій, але і своєрідною платформою для виявлення і розвитку творчого потенціалу учнів. Здібності до творчого мислення є важливим активом у житті людини, і тому їх формування на уроках технологій може мати довгостроковий позитивний вплив на особистість учнів.

Використання методу проектів для формування творчих здібностей учнів є важливою складовою сучасного підходу до технологічної освіти учнів в умовах НУШ. Різні аспекти розвитку учнів засобами проектних технологій відображено у працях Н. Боринець, Н. Богомазюк, Л. Гриценко [2], О. Кудрі, А. Кісь [3], Д. Огієнко, Л. Рак, О. Рись [4] та ін.

Спираючись на власний педагогічний досвід зауважимо, що метод проектів сприяє розвитку креативності, ініціативи та навичок розв'язування проблем. Відзначимо основні аспекти, на які важливо звернути увагу у навчальному процесі.

По-перше, вибір проектів за інтересами учнів. Спонукайте учнів вибирати проекти або завдання, які їх цікавлять. Коли діти працюють над темами, які їх вже зацікавили, вони більше схильні проявляти ініціативу та творчість.

По-друге, співпраця та комунікація. Заохочуйте учнів до спільної роботи над проектами. Коли вони спільно обговорюють ідеї, обмінюються думками і рішеннями, це сприяє розвитку творчого мислення та взаємодії.

По-третє, вирішення реальних проблем. Задавайте проєкти, які вимагають пошуку нових рішень для реальних проблем. Це стимулює учнів думати креативно та шукати інноваційні відповіді.

По-четверте, самостійність та відповідальність. Давайте учням відчуття відповідальності за весь процес проєкту – від планування до виконання та презентації результатів. Це розвиває навички самостійності та лідерства.

По-п'яте, використання різних засобів і ресурсів. Заохочуйте учнів використовувати різноманітні ресурси, інструменти та технології для реалізації своїх ідей.

По-шосте, оцінка і відзначення. Визначаєте креативність та творчість як один з критеріїв оцінювання проєктів. Підкреслюйте і відзначаєте успіхи учнів у цьому напрямку.

Таким чином, метод проєктів сприяє розвитку в учнів творчих здібностей, робить навчання цікавим і, в той же час, відповідальним процесом. Використання даного методу у навчальному процесі дозволяє учням активно досліджувати та розв'язувати реальні завдання, сприяє розвитку самостійності, критичного мислення, співпраці та здатності до творчого рішення проблем. Учні, які беруть участь у проєктах, часто мають можливість виразити свою унікальну творчість та інноваційний підхід у роботі над завданням, що сприяє їхньому загальному розвитку.

Література

1. Артюшенко В. Л. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання. Технологічна освіта: проблема, інновації, перспективи: матеріали міжвузівської науково-практичної web-конференції (м. Лисичанськ, 18 березня 2014 р.). Лисичанськ: ТОВ «Лисичанська друкарня», 2014. С. 7- 9.

2. Кудря О., Кісь А. Навчання старшокласників створенню виробів за власним проєктом. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 2. Бердянськ : БДПУ, 2022. С.224-233 URL: <http://surl.li/mesau>

3. Рись О. Розвиток в учнів творчих здібностей у процесі вивчення технологій побутової діяльності. Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Полтава, 2022 р.) Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С.213-216. URL: <http://surl.li/mesax>

4. Шпортюк С.М. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання. Теоретико-методичні аспекти технологічної освіти учнівської та студентської молоді засобами естетичної культури та дизайну: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (24-25 вересня 2020 року). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. С. 224-227. URL: <http://surl.li/mesay>

СЕРДЮК ГАЛИНА

Інститут професійної освіти НАПН України (Київ)

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Завдання розбудови української національної школи потребує нових підходів до ролі вчителя, який має володіти методичною майстерністю та дослідницькою компетентністю. Сучасний учитель як агент змін, вибудовує свою діяльність на ідеї партнерства, володіє свободою творчості й розвивається професійно. Відповідно до Концепції НУШ ключові компетентності для життя, з-поміж яких вільне володіння державною мовою та навчання впродовж життя, розглядаємо в контексті нової ролі вчителя-філолога в системі шкільної освіти. Оскільки «нова школа буде плекати українську ідентичність», освітнє середовище має забезпечити умови, засоби, технології для навчання й формування багатогранної особистості [1,19]. З огляду на це зростає роль науково-методичної роботи, яку виконує вчитель як дослідник, новатор, лідер. Погоджуємося з думкою, що «сучасний вчитель-філолог XXI століття має прагнути професійного саморозвитку, самореалізації, творчого пошуку...» [2,157]. Досліджуючи проблему організації науково-методичної роботи вчителів української мови і літератури в старшій профільній школі, ми спиралися на результати науково-методичних студій О. Артеменко, Л. Базиль, А. Заїки, В. Коваль, Л. Пасічник, М. Пентилюк, С. Сиваш, О. Семенов, В. Сидоренко, Т. Собченко.

Орієнтуючись на компетентнісні засади, на яких ґрунтується сучасна освіта, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на дослідницьких навичках і вміннях педагога. На нашу думку, учитель української мови і літератури в новій українській школі повинен володіти дослідницькою компетентністю, яку «розглядаємо як важливу умову реалізації індивідуальної дослідницької траєкторії вчителя-філолога та системного залучення учнів до навчально-дослідницької роботи» [3, 36]. Функції, що визначені в Концепції Нової української школи як провідні, розглядаємо з позиції оновленого іміджу вчителя-словесника. Окрім функцій планування, створення сприятливого освітнього середовища, рефлексії та професійного саморозвитку, особливого значення набуває функція проведення педагогічних досліджень та надання методичної допомоги, узагальнення та самоаналіз власного методичного досвіду.

Науково-методичну роботу вчителя-філолога розуміємо як системно організовану наукову, дослідницьку, методичну діяльність, що ґрунтується на глибокій мотивації вчителя до професійного саморозвитку. Зміст такої роботи корелюється відповідно до мети здійснювати систематичну роботу з удосконалення професійних компетентностей. Узагальнюючи теоретико-практичні дослідження щодо науково-методичної роботи філолога, її класифікації та видів, зазначимо, що структурні підрозділи (методичні комісії, об'єднання) школи/ліцею традиційно організують взаємовідвідування, проведення відкритих уроків, семінарів, роботу з учителями-початківцями, участь у професійних конкурсах, підвищення кваліфікації. Зазначимо, що відповідно до результатів дослідження освітніх втрат під час війни, ініційованого Державною службою якості освіти у 2022 р., потреба в науковій підтримці вчителів складає від 15 до 20 % (залежно від регіонів) [4]. І хоч на перших позиціях потреба в технічній підтримці освітнього процесу, психологічній та матеріальній підтримці педагогів під час воєнного стану, ми вважаємо, що все залежить від якості організації та забезпечення, цілісності та системності науково-методичної роботи з учителями. У довгостроковій перспективі актуальним є оновлення системи методичного супроводу вчителя-філолога, що оптимізує час і простір педагогічного спілкування (як в онлайн так і офлайн-режимі). Передусім визначимо, що оновлених підходів потребує зміст роботи з учителями-словесниками. Виокремимо науково-методичну, навчально-методичну, організаційно-методичну, презентаційну роботу, що реалізуються в освітньому закладі.

Працюючи над розробкою моделі розвитку дослідницької компетентності вчителя української мови і літератури в системі науково-методичної роботи ліцею, ми визначаємо систему компонентів, що сприяють як професійному саморозвитку фахівця, так і високому рівню мовно-літературної освіти, яку забезпечує вчитель. Залучення сучасних учителів-філологів до дослідницької роботи є необхідним чинником для розвитку їхніх здібностей і як результат – запорукою розвитку здібностей їхніх учнів [5].

Орієнтуючись на узагальнені вимоги до вчителя, викладені в Концепції Нової української школи, визначаємо потребу розробити систему науково-методичної роботи вчителів-словесників як ефективного засобу вдосконалення професійної майстерності, розвитку креативності. Маючи ґрунтовні теоретико-практичні орієнтири щодо методичної роботи, учитель-філолог опановує різні види методичної роботи в науково-методичній системі школи/ліцею. Ми розуміємо перспективи професійного розвитку словесника в царині творчої свободи і фахової підтримки на основі передового науково-методичного досвіду вчителів-практиків.

Література

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://surl.li/hoha>
2. Собченко Т. Сучасні вимоги до підготовки майбутніх філологів у закладах вищої освіти в умовах цифровізації. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 8 (346). Ч. II, 2021, 157-166.
3. Сердюк Г. А. Аналіз основних дефініцій дослідження розвитку дослідницької компетентності вчителів української мови та літератури. *Professional Pedagogics*, 1(26), 2023, 31-40. URL: <http://surl.li/mesbc>
4. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. URL: <http://surl.li/mesbd>
5. Заїка А. Ю. Сучасний стан готовності майбутніх учителів-філологів до дослідницької діяльності з учнями старшої школи в загальноосвітніх навчальних закладах України. *Молодий вчений*. 5 (69), 2019, 126-129.

ХМАРУК АНАСТАСІЯ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

АКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Навчання – процес двосторонній, і тому його якість залежить як від дидактичної досконалості роботи вчителів, так і від відношення учнів до проведених занять, від рівня їхньої пізнавальної активності. Тільки така інтеграція наукової змістовності й методичної майстерності учителя із умілим стимулюванням пізнавальної діяльності учнів створює надійну основу для глибокого й міцного оволодіння ними навчальним матеріалом. Тому стають усе більше популярними активні методи навчання, використання яких припускає не пасивне засвоєння учнями готових знань, а створення умов для активної творчої діяльності щодо придбання цих знань, формування вмінь і навичок. Враховуючи це, у науково-методичній літературі [1] за рівнем прояву пізнавальної активності й самостійності учнів всі методи навчання розділяють на дві великі групи: пасивні й активні (рис.1).

Пасивні методи визначають форму взаємодії учнів і вчителя, у ході якої вчитель є основною діючою особою на уроці, а учні виступають у ролі пасивних слухачів, підпорядкованих директивам учителя. Зв'язок учителя з учнями у випадку використання пасивних методів здійснюється за допомогою опитувань, самостійних, контрольних робіт, тестів тощо.

Активні методи навчання забезпечують активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів, стимулюють їх до активної розумової й практичної діяльності в процесі оволодіння навчальним матеріалом. Якщо вчитель використовує ці методи навчання, то учні вже не пасивні слухачі, а активні учасники уроку. Якщо у випадку застосування пасивних методів основною діючою особою й менеджером уроку був учитель, то тут учитель й учні перебувають на однакових правах. Якщо пасивні методи припускали авторитарний стиль взаємодії на уроці, то активним методам відповідає демократичний стиль.

Активні методи навчання		
Неімітаційні	Імітаційні	
	ігрові	неігрові
Інтелектуальна розминка (експрес-опитування); навчальна дискусія; мозковий штурм; «групи, що дзиччать»; синдикат; самостійна робота з літературою; використання навчальних і контролюючих машинних програм; активно-групові консультації; олімпіади; учнівські наукові конференції; тестування	Ділові ігри, метод розігрування ролей, ігрове проєктування, індивідуальний ігровий тренінг на ЕОМ.	Метод кейса, рішення ситуаційних завдань, індивідуальний технологічний тренінг на ЕОМ.

Рис. 1. Види активних методів навчання

Активні методи навчання при вмілому застосуванні дозволяють вирішити одночасно три навчально-організаційні завдання: 1) підкорити процес навчання керуючому впливу викладача; 2) забезпечити активну участь всіх учнів у навчальній роботі; 3) установити безперервний контроль за процесом засвоєння навчального матеріалу.

Активні методи навчання є одним з найбільш ефективних засобів залучення учнів у навчально-пізнавальну діяльність.

До ігрових імітаційних форм також можна віднести такі форми:

- Стажування з виконанням посадової ролі – форма й метод активного навчання конкретного типу, при якому «моделлю» виступає сама реальність, а імітація стосується в основному виконання ролі (посади).
- Імітаційний тренінг припускає відпрацювання певних спеціалізованих навичок й умінь з роботи різними технічними засобами й пристроями.
- Розігрування ролей (інсценівка) – ігровий спосіб аналізу конкретних ситуацій, в основі яких лежать проблеми взаємин у колективі, проблеми вдосконалювання стилю й методів керівництва.
- Ігрове проєктування – практичне заняття, суть якого складається в розробці інженерного, конструкторського, технологічного й іншого видів проєктів в ігрових умовах, що максимально відтворюють реальність.
- Дидактична гра – це модель, тобто заміщення реально існуючого об'єкта, процесу, явища, здійснюване за допомогою різних засобів.

Методи активного навчання можуть використовуватися на різних етапах навчального процесу:

- 1 етап – первинне оволодіння знаннями: проблемна лекція, евристична бесіда, навчальна дискусія й ін.;
- 2 етап – контроль знань (закріплення): колективна розумова діяльність, тестування й ін.;
- 3 етап – формування професійних умінь, навичок на основі знань і розвиток творчих здібностей: модельоване навчання, ігрові й неігрові методи [2].

Результати аналізу наукових праць [3; 4; 5] дають змогу стверджувати, що використання активних методів навчання впливає на емоції учнів, активізуючи їх. Активізація виявляється як безпосереднє сильне переживання що вчиться, яке додає спрямованість його мисленню служить стимулом діяльності. Учні ефективніше навчаються, що в майбутньому дозволить застосовувати здобуті знання в процесі практичної діяльності, що в свою чергу забезпечує формування знань, умінь та навичок, залучаючи учнів до активної навчально-пізнавальної діяльності.

Отже, активні методи навчання це інноваційні методи, які є активними інструментами при використанні в навчально-виховному процесі не тільки для здобувачів освіти, а й для вчителів-предметників. За допомогою цих методів можна поглибити знання учнів, розширити їх інтереси, розвивати творчі ідеї, спілкується з іншими людьми тощо. Використання активних методів навчання дають можливість педагогічним працівникам краще зрозуміти своїх учнів та їх емоції, почуття, характер та сприйняття навчального матеріалу.

Література

1. Активні методи навчання // StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/5458011/page:22/>
2. Теоретичні засади застосування активних методів навчання. URL: <http://surl.li/mgcecy>
3. Активні методи – Лекція № 3.4 // Донецький професійно-педагогічний коледж. URL: <http://surl.li/mgcfkg>
4. Галаєвська Л. Активні методи навчання. URL: <http://surl.li/fgzal>
5. Активні методи навчання працівників. Навчальні матеріали онлайн. URL: <http://surl.li/mgcgw>

ХОРЖЕВСЬКА АЛІНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сучасні тенденції в галузі освіти актуалізують потребу реалізації принципу гуманізації освіти, методологічну переорієнтацію освітнього процесу з інформативної форми на розвиток особистості, індивідуально-диференційований і особистісно орієнтований підходи до навчання. У цьому процесі найважливіше місце належить уроку – основній формі навчання, зокрема його різновиду – нестандартному уроку [1].

Нестандартний урок – це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну (невстановлену) структуру. Думки педагогів щодо значення нестандартних уроків розходяться: одні вбачають у них прогрес педагогічної думки, правильний крок у напрямку демократизації школи, можливості для творчої реалізації учасників освітнього процесу. Існує й інша точка зору в межах цього підходу, відповідно до якої, саме нестандартно проведений урок, не лише стимулює творчість учителя і його вихованців, створює сприятливі умови для співробітництва учнів один з одним і з учителем, а й вимагає особливої майстерності від вчителя. До таких уроків слід готуватись особливо ретельно, а тому нетрадиційні уроки проводяться не так вже й часто. Згідно з другим підходом, нестандартні уроки вважаються небезпечним порушенням педагогічних принципів, вимушеним відступом педагогів під натиском лінивих учнів, які не бажають і не вміють серйозно працювати [4].

Відмітимо, що нестандартні уроки з'явилися в середині 70-х років ХХ ст. З того часу форми проведення цих уроків стали більш численними й різноманітними. Якоюсь мірою вони набули буденності в учнівському житті, навіть до класичних уроків викладачі включають елементи нестандартності. Сьогодні нестандартні (нетрадиційні) уроки є звичайною ознакою будь-якої школи, можна навіть говорити про «моду» на той чи інший тип уроку, та ставлення до них не можна назвати однозначним. Зрозуміло, що незвичайні за змістом, організацією, такі заняття приваблюють школярів, сприяють розвитку особистих здібностей, стимулюють їх навчально-пізнавальну діяльність. Але ці уроки вимагають значних витрат часу від викладача та учнів [1].

У сучасній педагогічній і психологічній літературі досі не існує єдиного підходу щодо визначення поняття «нестандартний урок». Найбільш поширеною є характеристика такого уроку як імпровізованого навчального заняття, що має нестандартну (невизначену) структуру та незвичайний задум і організаційну форму. З іншого боку, нестандартними можна назвати уроки з використанням певної технології навчання. Наприклад, особистісно зорієнтований урок, урок у розвиваючій системі навчання, модульний урок, проблемний або інтерактивний урок [1]. Нестандартні (нетрадиційні) форми навчання можна визначити як такі, що вже відомі в номенклатурі організаційних форм навчання, але їх актуалізація здійснюється в ті моменти, коли з'являються якісно нові соціальні завдання, а також форми, які відзначаються нестандартністю організації навчального процесу, забезпечуючи оптимальність розв'язання навчально-розвиваючих (навчально-виховних) завдань [1]. Нестандартні уроки дозволяють урізноманітнювати форми і методи роботи з учнями, відходити від шаблонів, сприяють вихованню творчої особистості, розширенню функцій викладача, дають можливість враховувати специфіку навчального матеріалу та індивідуальні особливості слухачів [1].

Зазначимо, що враховуючи трактування поняття «нестандартний урок», структура нових типів уроків також відмінна від традиційних, а саме, дидактика виходить з таких аспектів ефективності уроку: керування пізнавальною діяльністю учнів на основі закономірностей і принципів навчання; напружена, досконало організована й результативна пізнавальна діяльність учнів; ретельна діагностика причин, що впливають на якість занять, прогнозування здійснення і результатів навчально-виховного процесу, вибір на цій основі досконалої технології досягнення запроєктованих результатів; творчий підхід до розв'язання нестандартних завдань відповідно до наявних умов та можливостей; обґрунтований вибір, доцільне застосування необхідного і достатнього для досягнення мети комплексу дидактичних засобів; диференційований підхід до окремих груп учнів; ефективне використання кожної робочої хвилини на уроці; атмосфера змагання, стимулювання, дружнього спілкування, прогнозування навчальної діяльності, вибір на цій основі досконалої технології досягнень запрограмованих результатів. Нестандартні уроки дозволяють урізноманітнювати форми й методи роботи, позбавлятися шаблонів, створюють умови для виховання творчих здібностей школяра, розширюють функції вчителя, дають змогу враховувати специфіку певного матеріалу та індивідуальні особливості кожної дитини. Використання нестандартних форм уроків сприяє формуванню пізнавальних інтересів школярів, діти безпосередньо беруть участь у процесі навчання. Пізнавальна діяльність учнів переважно має колективний характер, що створює передумови для взаємодії суб'єктів навчання, дає можливість для обміну інтелектуальними цінностями, порівняння й узгодження різних точок зору про об'єкти, які вивчаються на уроці [3].

За допомогою нестандартних уроків в освітньому процесі ефективно вирішується чимало завдань навчання, виховання і розвитку учнівської молоді [1]. Для ефективного вирішення цих завдань доцільно дотримуватися загальних вимог до нестандартного уроку: визначеність, ясність, чіткість і реальність основної дидактичної мети заняття; вивчення змісту навчального матеріалу на правильній психолого-дидактичній основі; педагогічно виправданий та психологічно обумовлений підбір форм і методів для заняття в цілому і для кожного його структурного елемента; доцільне поєднання групової, фронтальної та індивідуальної роботи учнів залежно від загальної дидактичної і конкретних цілей заняття [1].

Застосування нестандартних уроків в навчальному процесі має численні переваги, а саме: поперше, нестандартні уроки допомагають зняти ярлики з учнів: кожний учень, потрапляючи у нестандартні ситуації, може проявити себе з невідомої сторони; по-друге, нестандартні уроки сприяють підвищенню інтересу учнів до предмету; по-третє, нестандартні уроки розвивають мислення, логіку, навчають учнів міркувати, приймати рішення і відповідати за власні вчинки; по-четверте, нестандартні уроки допомагають дітям знайти контакт один з одним, навчають працювати в команді, є доброю профілактикою конфліктів між школярами. Нестандартні уроки навчають спілкуватися. Таке функціональне навантаження уроку дозволяє використовувати

елементи відразу декількох ефективних педагогічних технологій (особистісно-орієнтованого навчання і виховання, диференційованого, проблемного, діалогового, рефлексивного і т. д.) або яку-небудь одну (у відповідності з цілями і завданнями) [3].

Основна функція нетрадиційного уроку в системі технологічної освіти полягає в створенні необхідного дидактичного фону для прояву і задоволення особистісних потреб учнів і педагогів. Наприклад, прагнення до гласності реалізується в уроках типу «громадський огляд знань», «прес-конференція»; тяга до роздумів, дискусій, суперечок, у ході яких народжується істина, - в уроках-диспутах, дискусіях, дебатах. Усвідомлення важливості ділового партнерства приходить на уроках з використанням групових форм роботи. Тут же знаходить відображення потреба в милосерді, розширенні і зміцненні людських контактів. Потреба поважати справу, вміти її виконувати, судити про людину по конкретних справах, а не тільки за словами – на уроках-рольових іграх. Звернення суспільства до людини та її внутрішнього світу, прагненням, потребам знаходить відображення в уроках-консультаціях, а також на уроках з дидактичними іграми [3].

Отже, кожен урок повинен викликати у дитини зацікавленість. Планувати потрібно, враховуючи індивідуальні та вікові особливості учнів, їхній емоційний настрій. Концепція кожного цікавого заняття завжди повинна мати творчий задум. Учитель повинен поставити себе на місце дитини, не обмежувати політ фантазії і нестандартні рішення обов'язково знайдуться. А бездоганне володіння матеріалом і педагогічна імпровізація допоможуть провести урок цікаво. Саме тому, нестандартні уроки є важливою складовою сучасної освіти, яка сприяє якісному і глибокому засвоєнню знань та розвитку навичок, необхідних для успішного виходу учнів у сучасний світ.

Література

1. Застосування нестандартних уроків у професійно-технічному навчальному закладі при викладанні предметів загальнопрофесійної та професійно-теоретичної підготовки. URL: <http://surl.li/mubwa>
2. Роль нестандартних уроків. URL: <http://surl.li/mgcoz>
3. Нестандартні форми організації уроків. URL: <http://surl.li/mgcos>

ЦІСАРУК ВІТАЛІЙ

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка (м. Кременець)

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ STEM-ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Розробка нових стандартів освіти передбачає важливість та необхідність впровадження STEM-освіти у практику сучасного навчання. Впровадження STEM-технологій у освіту дозволяє здобувачам навчитися використовувати на практиці отримані теоретичні знання. Учні починають бачити, як можна застосувати ті чи інші формули, явища та закони за допомогою реальних об'єктів, котрі використовуються у повсякденному житті.

STEM-освіта (Science, Technology, Engineering, Mathematics) - термін, яким називають підхід до освітнього процесу, відповідно до якого основою набуття знань є проста та доступна візуалізація наукових явищ, що дає змогу легко охопити і здобути знання на основі практики та глибокого розуміння процесів [2].

Одним із пріоритетних методів в освіті є метод проєктів, в основі якого є розвиток пізнавальних навичок учнів, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати критичні та творчі здібності.

На зміну стандартному навчанню прийшов метод, який став пріоритетним – це STEM-освіта. Тому в даний час в системі освіти для підвищення якості освіти студентів, школярів впроваджено у навчальний процес, проєктної діяльності, що базується на STEM-освіті.

На уроках трудового навчання та технологій учні виконують творчі проєкти. В залежності від вікової категорії і типу ці проєкти мають різну складність і різну кількість етапів.

На нашу думку, правильно виконаний творчий проєкт вже є STEM-проєктом, оскільки для його реалізації учневі необхідно використати знання не тільки з трудового навчання і технологій, а й з математики, фізики, хімії, креслення, інформатики, образотворчого мистецтва та ін.

Перевагою методики впровадження STEM-освіти через технологічну галузь є те, що учні навчаються на реальному об'єкті, використовуючи матеріали, інструменти та пристосування, з котрими вони зустрічаються у повсякденному житті.

Конструювання і створення об'єктів проєктування є тільки невеликою частиною добре спланованого STEM-проєкту. У шкільному навчальному плані передбачено практично мінімальну кількість годин на вивчення дисциплін технологічного напрямку, тому після реалізації проєкту в матеріалі ми рекомендуємо продовжити його вивчення за допомогою інших предметів.

Також маємо зауважити, що при організації колективних творчих STEM-проєктів, проєктна робота виходить за межі навчальних занять, тому при використанні нових підходів необхідно змінювати викладання та навчання і передбачити можливість консультування здобувачів освіти з різних галузей.

Отже, орієнтація на цю мету в реалізації технологічної освіти зумовлює необхідність переформатування освітнього процесу у напрямі пріоритетного використання діяльнісних технологій у безперервній проєктній діяльності учнів. Продуктивною в даному випадку є STEM-технологія, спрямована на інтеграцію наукових галузей, використання яких у проєктній діяльності створює умови для прояву ініціативи здобувачів освіти, їх творчої активності, здатності стати співчасником спільної проєктної діяльності в команді.

Література

1. Ernst, Jeremy V. Impact of Experiential Learning on Cognitive Outcome in Technology and Engineering Teacher Preparation. *Journal of Technology Education*. V. 24.2, 2013. P. 31–40.
2. STEM. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/STEM> (дата звернення: 04.09.2023).
3. STEM-освіта. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/> (дата звернення: 16.09.2023).

ЩЕРБАТЮК АНАСТАСІЯ

Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

ФОРМУВАННЯ УМІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПРАЦЮВАТИ У ГРУПАХ

Формування умінь молодших школярів працювати у групах є важливою складовою сучасної освіти. Ця тема належить до актуальних наукових проблем, оскільки вона стосується розвитку ключових навичок та компетенцій, необхідних у сучасному світі. У спільній роботі діти вчаться співпрацювати, вирішувати завдання, обговорювати ідеї та розвивати свої соціальні та когнітивні навички. Таким чином, ця тема визнається важливою для досягнення успіху в освіті та майбутньому житті дітей.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що групова навчальна діяльність – це організована вчителем спільна навчальна діяльність учнів одного класу, під час якої група (а не окремі учні) отримує завдання, виконання яких потребує спільних зусиль учнів – спільного планування роботи, обговорення й вибору способів виконання завдань, взаємодопомоги, співробітництва, самоцінювання. Виконувати навчальні завдання учні можуть лише спільно або індивідуально. Кінцевий продукт групової роботи – це не механічне об'єднання окремих зусиль – суми результатів членів групи, а якісно новий результат завдяки прояву групового ефекту – результату, збагаченого колективними зусиллями думки й різноманітними почуттями.

Значний внесок у розробку загальних принципів організації групової роботи дали дослідження В. Дяченко, В. Котова, Г. Цукерман, О. Ярошенко та ін. Цінність колективної діяльності у шкільному середовищі ґрунтовно описав А. Макаренко. У своїй педагогічній системі він насамперед виділив основні ознаки колективної роботи: спільна мета, спільна праця, спільна організація цієї праці; органічний зв'язок з іншими групами; наявність органів координування і управління, відносини відповідальної залежності.

Групова форма навчальної діяльності виникла як альтернатива існуючим традиційним формам навчання. В її основу покладено ідеї Ж. Руссо, Г. Песталоцці, Дж. Дьюї про вільний розвиток і виховання дитини. Г. Песталоцці стверджував, що «...вміле поєднання індивідуальних та групових навчальних заходів допомагає дітям успішно вчитися, а їх діяльність та ініціатива підвищують ефективність уроку». Своєрідним груповим тренуванням в системі освіти стала Белл-Ланкастерська система. Вона була названа від прізвищ англійського священика Ендрю Белла і вчителя Джозефа Ланкастера, котрі одночасно застосували її в Англії та Індії. Розвиваючи ідеї Я. Коменського, автори цієї системи запропонували схему взаємного навчання [3].

Найбільший інтерес до групових форм навчальної діяльності спостерігається за останніх два десятиріччя. У своїх дидактичних дослідженнях Я. Бартецький, М. Виноградов, В. Котов, В. Оконь, І. Чередов та інші групову діяльність розглядають як форму організації навчання та фактор підвищення навчальної успішності або як одну з умов реалізації розвиваючої функції навчання. Відповідно у цьому випадку предметом аналізу авторів є особливості засвоєння навчальної інформації та перебігу пізнавальних процесів за умов спільної діяльності та спілкування.

Проблема практичного застосування організації групового навчання у викладанні різних дисциплін стала предметом дослідження науковців та методистів (К. Бабанов, О. Ярошенко). О. Пометун та Л. Пироженко розглядають групове навчання як одну з інтерактивних технологій [1].

І. Чередов розподіляє організацію групової навчальної діяльності на парну, ланкову, бригадну, кооперативно-групову та диференційовано-групову форми.

У розробку загальних принципів організації групової навчальної діяльності значний внесок зробили дослідження В. Дяченко (дидактичні основи організації диференційованого навчання молодших школярів); В. Котова (визначення групових форм при варіативності організації навчально-пізнавальної діяльності школярів) [3]; В. Сластьоніна (підвищення інтелектуального розвитку школярів при поєднанні індивідуальних і групових форм організації навчання) [3, с. 52]; Г. Цукерман (організація дискусії у груповій роботі учнів) [1, 4]; О. Ярошенко (вимоги до діяльності вчителя у процесі групової діяльності учнів) [5].

З досліджень О. Ярошенко, групову навчальну діяльність учнів можна застосовувати на всіх етапах процесу навчання. Проте на етапах первинного сприйняття нового матеріалу належний рівень цієї діяльності досягається лише за умови, що всі учні класу характеризуються високим та середнім рівнем навчальних можливостей, добре володіють навичками самостійної роботи і виявляють велику працездатність [2].

Узагальнюючи все вищесказане, зауважимо, що організація та проведення групових форм роботи учнів може розвинути навички мислення високого рівня, і така діяльність дозволяє дітям ефективно та творчо планувати та організувати спільну діяльність, висловлювати різні точки зору та висвітлювати ключові проблеми. Ідея полягає у формулюванні та розвитку критичного мислення, пропонуванні альтернативного вирішення проблеми тощо [6].

Вдале і доцільне поєднання групових форм організації навчання та технології розвитку критичного мислення допомагає успішному навчанню дітей, які активність і самостійність підвищують ефективність уроку. Результатом цього процесу стає, як сформована в учнів здатність організувати роботу групи (планувати дії; розподіляти ролі; дотримуватись норм співпраці реалізувати задумане; представляти свої висновки у вигляді моделі, схеми тощо), так і здатність свідомо вибирати зручну та ефективну форму роботи із завданням та, за необхідності, ініціювати групову роботу при виконанні проблемних завдань.

Література

1. Брега Н. Упровадження технології колективно-групового навчання: *Сучасна школа України* (Шк. Світ): 2001 . №9 .С. 9-19.
2. Белкіна О. В. Критичне мислення учнів початкових класів. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. №4. С. 37-43.
3. Богданова І. М. Педагогічна інноватика. Одеса: ТЕС, 2000. 148 с.
4. Варій М. Й. Загальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 1007 с. 89
5. Вільга І. Врахування сталих індивідуальних рис особистості як аспект гуманізації навчання і виховання. *Педагогіка і психологія*. 2014. №2. С.61-63.
6. Рахімов А. Формування творчого мислення школярів в процесі навчальної діяльності. Київ: АССА, 2016. 167 с.

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Цифровізація сучасного суспільства визначається концептуальними засадами державної політики щодо розвитку цифрових компетентностей населення відповідно до європейських критеріїв розвитку цифрової економіки, освіти та електронної демократії. Спрямованість національної освіти та системи кваліфікацій на досягнення гармонійності із європейськими стандартами якості освіти зумовлює потребу практичного впровадження Рамкової програми оновлених ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2018), серед яких важливою є цифрова компетентність, що включає: цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, здатність створювати цифровий контент, вирішувати проблеми, забезпечувати захист особистих даних та інформації [7]. У Концепції розвитку цифрових компетентностей та відповідного плану з її реалізації (2021) зазначається низка заходів, спрямованих на підвищення рівня цифрової компетентності педагогічних працівників. Йдеться про забезпечення безперервного розвитку професійних цифрових компетентностей для фахівців в системі підвищення кваліфікації різних галузей діяльності; запровадження програм, спрямованих на підвищення рівня обізнаності дітей та підлітків, цифрових компетентностей батьків та педагогічних працівників щодо небезпек у цифровому середовищі; удосконалення професійних стандартів з урахуванням затверджених рамок професійних цифрових компетентностей тарозроблення відповідних програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців; розроблення та затвердження опису цифрової компетентності, який визначає ключові поняття, структуру цифрової компетентності за сферами, обсяг знань, умінь і практичних навичок громадян, рівні володіння цифровою компетентністю та ін. [5].

Поступова реалізація цих заходів безпосередньо сприяє розвитку цифрової компетентності педагогів професійного навчання, однак сучасні реалії (політичні виклики, реформи освітньої галузі, складні умови організації освітніх процесів, у тому числі й у закладах професійної освіти) вимагають від педагогів системного використання цифрових технологій, наявності і постійного підвищення рівня цифрової компетентності. Якщо до 2020 року цифрова компетентність усіх суб'єктів освітнього процесу сприяла покращенню якості професійної підготовки шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій та впровадження технологій дистанційного навчання (за потреби), то в умовах пандемії та воєнної агресії здатність педагогічних працівників до розуміння, застосування доцільного інтегрування цифрових технологій в освітній процес набуває вкрай важливого значення.

Зазначені обставини актуалізували процеси цифровізації суспільства на загальнодержавному рівні, що посилюється й констатацією факту про низький рівень цифровізації регіонів, цифрової обізнаності населення, цифрової компетентності освітян. Групою науковців та практиків (Н. Морзе, О. Базелюк, І. Воротнікова, Н. Дементієвська, О. Захар, Т. Нанаєва, О. Пасічник, Л. Чернікова) розроблено опис цифрової компетентності педагогічного працівника, що містить вимоги до структури та рівнів цифрової компетентності, необхідних для успішного здійснення ним професійної діяльності в умовах розвитку цифрового суспільства. Цифрову компетентність описано за такими напрямками: 1) вчитель в цифровому суспільстві; 2) професійний розвиток; 3) використання цифрових ресурсів; 4) навчання та оцінювання учнів; 5) формування цифрових компетентностей учнів [4, с.5].

У змісті професійного стандарту «Педагог професійного навчання» цифрова компетентність, як засіб для професійного розвитку та успішної соціалізації у цифровому суспільстві, визначається у переліку загальних компетентностей, а для виконання конкретної трудової функції щодо організації освітнього процесу – конкретизує зміст професійної компетентності «здатність здійснювати освітній процес з використанням різних форм, видів, методів, засобів та технологій навчання»[6].

Виклики XXI століття та реформи освітньої галузі вимагають від педагогів системного використання цифрових технологій, наявності і постійного підвищення рівня цифрової компетентності. Це зумовлюється тим, що цифрова доба постійно пропонує нові інструменти для навчання, а завдання педагога – розумітися на технологіях та інтегрувати їх в освітній процес [1, с. 16-17]. У процесі усвідомленого професійного розвитку педагог професійного навчання повинен на рефлексивній основі критично оцінювати власний рівень сформованості цифрової компетентності, використовуючи при цьому цифрові ресурси (наприклад, Дія. Освіта «Цифрограм»). Співставлення отриманих результатів щодо рівня сформованості цифрової компетентності із критеріями, які сьогодні диктуються вимогами цифрового суспільства та виявлення прогалин, спонукають педагога до побудови індивідуальної програми її розвитку пошуку засобів, форм і навчальних матеріалів для удосконалення цієї компетентності. Розглядаючи професійний розвиток педагогічного працівника як процес системного «нарощування» нових знань і досвіду, С. Кравець пропонує такі форми про-

фесійного зростання: самоосвіта, формальне та неформальне навчання, стажування, навчання упродовж життя на вищих рівнях освіти (магістратура, аспірантура), сертифікація у межах участі в проєктах всеукраїнського на міжнародного рівнів; співробітництво, взаємодія звернення за допомогою до педагогів, до закладів освіти вищих рівнів, наукових установ та інших громадських організацій тощо [2, с. 82]. На думку Т. Криворот та М. Пригодія, розвитку цифрової компетентності педагога та удосконаленню освітнього процесу позитивно сприяють: тренінгова підготовка педагогічних працівників щодо застосування цифрових технологій та їх раціонального поєднання із традиційними методами навчання, універсальні офісні програми та прикладні засоби цифрових технологій, а також електронні варіанти навчально-методичних матеріалів (презентації, електронні словники, посібники, довідники, лабораторні практикуми, програми-тренажери, тестові програми) [3, с. 34-35].

Таким чином, цифрова компетентність є важливою складовою професійної компетентності педагога професійного навчання і характеризує рівень його професійної майстерності щодо доцільного, впевненого та відповідального використання цифрових сервісів для професійного спілкування, спільної роботи та професійного розвитку. У контексті компетентнісного підходу, що передбачає навчання упродовж життя й системне удосконалення знань, умінь/навичок, набуття нового досвіду, цифрова компетентність слугує засобом безперервного професійного розвитку на етапі підготовки до проведення занять, у процесах самонавчання, сертифікації, в період підвищення кваліфікації тощо.

Література

1. Білик Н.І. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної освіти / Н.І. Білик, В. В.Пилипенко, С. П. Шостя // Імідж сучасного педагога.– 2023. – Випуск 6(195).– С. 15–20. URL: <http://surl.li/mgvws>
2. Кравець С. Технологія розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання / Світлана Кравець // *Professional Pedagogics*. –2020. – Випуск 2(19). – С. 80–85. URL: <http://surl.li/mgvwy>
3. Криворот Т. Тренінгова підготовка педагогічних працівників до застосування цифрових інтернет-технологій у освітньому процесі / Тетяна Криворот, Микола Пригодій // *Professional Pedagogics*. – 2022. – Випуск1(24). – С. 33–41. URL: <http://surl.li/mgvxf>
4. Морзе Н. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника / Н. Морзе, О. Базелюк, І. Воронікова, Н. Дементієвська, О. Захар, Т. Нанаєва, О. Пасічник, Л. Чернікова // Відкрите освітнє Е-середовище сучасного університету: електронне наукове фахове видання. – 2019. – Спецвипуск «Нові педагогічні підходи в STEAM освіті». – С. 1-53. URL: <http://surl.li/mgvxh>
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. // Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://surl.li/caonw>
6. Професійний стандарт «Педагог професійного навчання»: Наказ Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України від 29.12.2022 року № 38-ОД. URL: <http://surl.li/kyzat>
7. Commission Staff Working Document Accompanying the DocumentProposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLongLearning SWD/2018/014 final – 2018/08 (NLE). URL: <http://surl.li/merzi>

БАСАЛЮК ВІКТОР, ГОРДІЙЧУК ГАЛИНА

Вінницький державний педагогічний університет (м. Вінниця)

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВИТИ

Динамічна цифрова трансформація, що охопила весь світ, відкрила шлях для переходу дистанційного навчання з нішового сегменту до критичного елемента освітньої галузі. Ця трансформація особливо актуальна в умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану в Україні, зокрема, у сфері професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, де унікальні характеристики технологій дистанційного навчання можуть значно збагатити навчальний досвід, подолавши географічні межі та обмеження часу.

Ефективність освітньої діяльності закладів вищої освіти (ЗВО) може бути досягнута шляхом використання різноманітних технологій дистанційного навчання. Зокрема, наведені нижче шляхи використання таких технологій можуть сприяти оптимізації освітнього процесу у ЗВО:

- упровадження онлайн-курсів та вебінарів, що дозволяє студентам отримувати доступ до навчального матеріалу та взаємодіяти з викладачем незалежно від місця проживання. Це дозволяє збільшити доступність освіти для студентів із віддалених регіонів, а також забезпечує гнучкий графік навчання;
- використання відео- та аудіоматеріалів, які можуть бути використані для демонстрації теоретичних і практичних аспектів матеріалу, що пропонується для вивчення. Це дозволяє студентам переглядати матеріали у зручний для них час та в повторному режимі;
- використання спеціалізованих платформ навчання, наприклад, LMS дозволяє організувати та керувати навчальним процесом. Студенти можуть отримувати завдання, виконувати тести, спілкуватися з викладачами та студентами через ці платформи;

– використання інтерактивних ігор та симуляцій, які можуть стати ефективними засобами навчання, особливо під час вивчення практико орієнтованих дисциплін. Вони дозволяють студентам отримати практичний досвід і навички через віртуальне середовище, що може бути особливо корисним для здобувачів ЗВО. Інтерактивні ігри та симуляції стимулюють активну участь студентів, сприяють розвитку критичного мислення, швидкого вирішення практико орієнтованих проблем та колаборативної роботи;

– використання спільного редагування та обміну документами. Спеціальні платформи для спільного редагування документів, такі як Google-документи, дозволяють студентам співпрацювати над проектами, виконувати завдання та обмінюватися матеріалами в режимі реального часу. Це сприяє розвитку навичок колективної роботи та спільного вирішення виникаючих проблемних ситуацій;

– використання мобільних додатків та платформ, що дозволяє студентам отримувати доступ до навчальних матеріалів та ресурсів через свої смартфони або планшети. Це забезпечує гнучкість та мобільність навчання, дозволяючи студентам навчатися в будь-якій зручній для них час та з будь-якого місця.

Усі ці засоби сприяють оптимізації освітньої діяльності студентів ЗВО, забезпечуючи доступність, гнучкість та індивідуальність засвоєння освітнього контенту. Використання адаптивних платформ та програм дозволяє студентам працювати в своєму темпі та розвиватися відповідно до власних можливостей.

Проте, на наш погляд, важливо враховувати особливості і можливості конкретного освітнього закладу, освітні потреби студентів цього закладу, особливості діяльності, до якої їх готує ЗВО з тим, щоб забезпечити необхідну програмну, методичну і освітню підтримку. Також украй важливою є підготовка викладацького складу ЗВО до застосування і впровадження відповідних технологій навчання в освітній процес.

Дистанційна форма навчання повністю перейшла на використання цифрових пристроїв із можливістю передавання інформації через екран монітора. У зв'язку з цим перед педагогами виникає завдання використати переваги цифрових технологій для навчання і мінімізувати негативний вплив їх на процес засвоєння інформації тими, хто навчається» [2, с. 129].

Умови дистанційного навчання в закладах вищої освіти вимагають особливого підходу до використання педагогічних технологій, прийомів та засобів навчання. Дистанційне навчання вимагає адаптації традиційних методів до віртуального середовища та використання нових інноваційних підходів.

Одним із способів адаптації традиційних педагогічних технологій до умов їх використання в дистанційному режимі є створення і використання інтерактивних навчальних матеріалів. Це можуть бути відео-уроки, презентації, інтерактивні навчальні документи і посібники, електронні курси, інтерактивні документи (форми опитування і тестування, ментальні карти, хмари слів, дошки оголошень, інфографіка, плакати, ігри тощо).

Ще одна важлива особливість – це використання інтерактивних комунікаційних засобів. Через спеціальні платформи для спілкування, форуми, чати, вебінари тощо здобувачі можуть взаємодіяти між собою та з викладачами. Це сприяє активній комунікації, обміну думками, дискусійності та колективному обговоренню проблем. Важливо забезпечити належне модерування та сприяти плідному обговоренню важливих питань, щоб студенти могли взаємодіяти ефективно та отримувати зворотній зв'язок.

Зрозуміло, що використання інтерактивних завдань та тестів допомагає забезпечити контроль навчання та оцінювання знань здобувачів в умовах дистанційного навчання. Завдання можуть бути різноманітними: від письмових робіт і тестів до проєктів та онлайн-вправ, що перевіряють напрацювання практичних навичок. Використання цих педагогічних інструментів дозволяє перевірити розуміння матеріалу, розвивати критичне мислення та самоорганізацію студентів.

Важливою вимогою, на наш погляд, є забезпечення можливості для отримання зворотного зв'язку та підтримки здобувачів освіти. Ефективне використання технологій дистанційного навчання передбачає наявність каналів комунікації з викладачами та тьюторами, які забезпечують відповіді на запитання, консультують та надають необхідну допомогу. Це може бути електронна пошта, чати, онлайн-консультації або інші засоби зв'язку, які забезпечують надійну підтримку студентів упродовж усього освітнього процесу.

Цифрові сервіси та інструменти дозволяють викладачу зробити свою роботу більш продуктивною і динамічною. Вони забезпечують викладачеві можливість: створювати контент і робити його інтерактивним; планувати структуру заняття, використовуючи всі можливі формати спільної роботи; одержувати зворотний зв'язок від здобувачів освіти, які навчаються в режимі «тут і зараз»; перевіряти знання студентів в ігровій формі; створювати свій професійний он-лайн-простір та ін. [1, с.11].

Таким чином, використання різних технологій, форм, методів і засобів в освітньому процесі ЗВО сприяє особистісним змінам у здобувачів освіти, підвищенню мотивації до вивчення навчальних дисциплін, зростанню практичних навичок використання цифрових інструментів, які так необхідні в їхній майбутній професійній діяльності.

Література

1. Гуревич Р. Цифрове освітнє середовище в закладах освіти // Р. Гуревич, Г. Гордійчук, В. Кобися, Л. Коношевський, О. Коношевський // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія: педагогіка і психологія. – 2023. – Випуск 73. – 120 с.
2. Касьян С. П. Особливості відображення інформації в електронних освітніх ресурсах / С. П. Касьян // Вісник післядипломної освіти. «Серія «Педагогічні науки». 2021. – Вип.16 (45). – С. 128–139.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТВОРЕННІ ПОСІБНИКА «ТУРБІНА ТА МЕХАНІЧНИЙ НАГНІТАЧ»

У сучасному світі двигуни внутрішнього згоряння (ДВЗ) знайшли своє досить широке поширення у транспорті. Серед них виділяються пристрої, які працюють на газу, бензині та дизельному пальному.

Більшість сучасних двигунів мають у своїй конструкції турбіну або механічний компресор. Це робить двигун більш динамічним та потужним, проте будова такого ДВЗ значно складніша. Вивчення теми «Будова турбіни та механічного компресора» є важливим етапом при підготовці інженерів-педагогів галузі автотранспорту. Навчальний посібник є допоміжним засобом навчання, основним призначенням якого є сприяння в практичній діяльності або в оволодінні навчальною дисципліною, ефективній організації самостійної освітньої діяльності, здійсненні самоконтролю набутих знань.

Питання цифровізації освіти та реалізації цифрових технологій у освітньому процесі закладів освіти усіх рівнів можна знайти в дослідженнях О. Спіріна, Л. Карташової, В. Бикова, Я. Бойко, Р. Гуревича, О. Пінчук, А. Рибчука Л. Ліщинської, О. Буйницької, Н. Морзе та ін.

Феномен швидкої цифровізації освіти взаємопов'язаний із особливостями сучасного покоління, яке швидко інтегрується у глобальний освітній простір. Цифровізація освітнього середовища розширює межі можливостей комунікацій, що змінює соціальну ситуацію, трансформує мотиваційно-ціннісну сферу, впливає на особистісне та професійне самовизначення здобувачів освіти цифрового покоління, зануреного в цифрове середовище та цифрові комунікації, носія цінностей, що формується під впливом комп'ютерів, мобільних пристроїв, Інтернету, соціальних мереж [1].

Зазначимо, що освіта відіграє особливу роль у процесі цифрової трансформації в суспільстві, виступаючи як фактор, який забезпечує необхідні умови для переходу в цифрову епоху, де пріоритетним завданням стає підготовка висококваліфікованих майбутніх фахівців, які відповідають «цифровому» часу. Відповідно, це тягне за собою необхідність кардинальних змін у системі освіти, таких як перетворення освітніх програм, методів та організаційних форм навчання, широке впровадження та застосування цифрових інструментів та комунікацій у освітній діяльності за допомогою цифрового середовища, навчання. Використання Інтернету, мобільних пристроїв, соціальних мереж формують технологічний освітній простір, який актуалізує прагматизацію, професіоналізацію, спеціалізацію, конкуренцію на рівні високотехнологічних компетенцій [2].

Розглянемо особливості додатку Sway, який може використовуватись при створенні посібника.

Sway – онлайн-презентації від компанії Microsoft. Нам добре відомі інші презентації цієї компанії – Power Point. Презентації Power Point стали стандартом за замовчуванням в освіті. Їх із задоволенням освоюють і викладачі, і студенти. Вони мають багато можливостей, не складні в використанні, добре програються на комп'ютерах та ноутбуках. PowerPoint та Sway мають дуже різні функції, хоча зовні дуже схожі. Перегляд презентацій Power Point на смартфоні з невеликим екраном не дуже комфортний, та й в Інтернет їх завантажити не зовсім просто. Але ж більша частина молоді виходить в Інтернет саме з телефонів. Для вирішення даного протиріччя корпорація Microsoft влітку 2015 року створила онлайн-презентації Sway. Це безкоштовний хмарний сервіс, який дозволяє створити онлайн-презентації для представлення в Інтернеті. Sway можуть використовуватися: для створення портфоліо, презентації студентських проєктів, мультимедійного супроводу заняття, створення електронного посібника.

Підсумовуючи, можна сказати, що створення різноманітних посібників з використанням цифрових технологій є досить цікавим та перспективним напрямком досліджень.

Література

1. Рибчук А. В. Цифрова трансформація глобального освітнього середовища / А. В. Рибчук, І. Є. Журба, О. Р. Прочишин. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – №1. – С. 262–268.
2. Перекрест М.І. Цифровізація української освіти, 2020. URL: <http://surl.li/mgexj>

ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА «ОСНОВИ ТЕОРІЇ АВТОМОБІЛЯ» З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ні для кого не є секретом, що автомобілі все більше проникають у життя сучасної людини і стають частиною нашого життя. Вони допомагають вирішувати широке коло завдань та розширюють можливості людини у сучасному світі. Теорія автомобіля – наука, що вивчає механіку руху автомобіля, його взаємодію з опорною поверхнею та експлуатаційні властивості. Вивчення теорії автомобіля дозволяє здобувачу освіти вільно володіти запасом усіх фізичних законів та явищ, які присутні при використанні та обслуговуванні автомобілів.

Навчальний посібник – навчальне видання, що доповнює або частково замінює підручник та офіційно затверджене як таке. Навчальний посібник є видом навчальної літератури, офіційне підтвердження доцільності їх використання у навчально-виховному процесі в загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних навчальних закладах України реалізується досить часто для навчання учнів, студентів та інших [1].

Проблему використання інформаційно-комунікативних технологій у освітньому процесі розглядали в своїх працях такі науковці: В. Безпалько, В. Биков, М. Бухаркіна, Р. Гуревич, М. Жалдак, О. Кареліна, М. Кадемія, С. Патаракін, С. Полат та інші.

У законодавчих актах, таких як «Цифровій адженді України» та «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» розкриваються основні принципи цифровізації та зазначається, що метою цифровізації є досягнення цифрової трансформації наявних та створення нових галузей економіки, а також трансформація сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні. Якщо дотримуватися цих принципів, можна реалізувати переваги, що надають цифрові технології і успішно користуватися ними. Також, відповідно до Цифрової адженди України зазначається, що для ефективного впровадження цифровізації в освітньому середовищі необхідно щоб процес цифровізації розпочався із закладів вищої освіти.

Зупинимось на визначенні поняття «цифровізація» – з англ. digitalization – це впровадження цифрових технологій в усі сфери життя: від взаємодії між людьми до промислових виробництв, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Це перехід біологічних та фізичних систем у кібер біологічні та кібер фізичні (об'єднання фізичних та обчислювальних) компоненти; перехід діяльності з реального світу у світ віртуальний (онлайн) [2]. Цифрове навчання – це стратегія навчання, яка використовує технології для виконання всієї навчальної програми та дозволяє здобувачам освіти навчатися швидко та в будь-якому місці і будь-який час [3].

Автори підтримують точку зору науковців, які вважають, що цифровізація сприяє спрощенню освітнього процесу, роблячи його більш гнучким, пристосованим до реалій сучасного дня, що у свою чергу забезпечує формування конкурентоспроможних професіоналів [4].

Для проєктування навчального посібника «Основи теорії автомобіля» на нашу думку доцільно використовувати цифрові технології, які подані нижче.

1. eBooksWriter – це зручний професійний інструмент для підготовки різнопланових електронних публікацій: книг, брошур, е-посібників та е-підручників. Пакет є повнофункціональним редактором, що забезпечує підготовку публікацій на візуальному рівні, має всі основні можливості текстового редактора: форматування символів і абзаців, застосування стилів (допускається створення нових стилів), робота з таблицями, вставка гіперпосилань тощо.

2. eBookMaestro – універсальна програма для створення комп'ютерних навчальних засобів (електронні книги, презентації, альбоми, галереї, тренувальні курси, тести, опитувальники та ін.).

Таким чином, цифрові технології допомагають розвивати здібності, які вимагатимуть від здобувачів освіти професійної діяльності, такі як вирішення проблем, створення структури мислення та розуміння процесів. У результаті вдосконалення цифрових технологій освіта стає більш гнучкою та доступною. Хоча, звісно є і певні ризики її широкого використання.

Література

1. Швецова-Водка Г. М. Загальна теорія документа і книги. – Київ : Знання, 2014. – 405 с. – (Вища освіта XXI століття) – ISBN 978-966-346-642
2. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020»). ГС «ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА», 2016. URL: <http://surl.li/muhvo>
3. Villagrasa S., Fonseca D., Redondo E., Duran J. Teaching case of gamification and visual technologies for education Journal of Cases on Information Technology, 2014. № 16 (4). С. 38–57
4. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / За ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. Київ, 2019. С. 188–197.

ВОЛОШИН АНДРІЙ

Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти
«Київський професійний коледж автотранспортних технологій» (м. Київ)

ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕХАНІКІВ АВТОМОБІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Поступова реалізація завдань Плану відновлення України у воєнний та повоєнний періоди за програмами у сферах логістики та сполучення, довілля й енергетичної безпеки, сільського господарства, будівництва тощо передбачає безпосереднє залучення до цих процесів фахівців транспортної галузі, рівень підготовленості яких до надання якісних професійних послуг сприятиме відновленню економіки країни та її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Визначені у 2018 році Національною транспортною стратегією України на період до 2030 року проблеми та шляхи інноваційного розвитку цієї галузі економіки сьогодні потребують пришвидшення темпів їх вирішення та практичної реалізації в умовах сьогодення. Йдеться не тільки про усунення невідповідностей у системі професійної підготовки майбутніх фахівців транспортної галузі сучасним техніко-технологічним вимогам, а про побудову й розвиток інноваційної та ефективної транспортної системи для задоволення транспортних послуг та розвитку бізнесу [3].

Європейські стандарти, оновлені технічні умови, оптимізація та цифровізація виробничих процесів тощо – мають вирішальне значення для формування нових вимог до професійних кваліфікацій потенційних працівників, що веде за собою оновлення освітньо-професійних програм (далі – ОПП), навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення професійної підготовки майбутніх механіків автомобільного транспорту у коледжах.

Стандарт фахової передвищої освіти за освітньо-професійним ступенем «фаховий молодший бакалавр» (галузь знань 27 Транспорт, спеціальність 274 Автомобільний транспорт) [2] є основою для розроблення ОПП підготовки фахівців у професійних коледжах, які у процесі навчання опановують компетентності, пов'язані із вирішенням спеціалізованих задач та виконанням практичних завдань у сфері автомобільного транспорту, зокрема й тих, що пов'язані із усіма етапами «життєвого циклу» автомобільних транспортних засобів та інфраструктури автомобільного транспорту. Така діяльність вимагає застосування положень і методів технічних наук і характеризується певною невизначеністю умов, передбачає відповідальність за результати своєї діяльності та здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.

Професійна підготовка майбутніх фахових молодших бакалаврів за спеціальністю 274 «Автомобільний транспорт» здійснюється на основі ОПП «Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів», після опанування якої здобувач освіти отримує освітню кваліфікацію: «фаховий молодший бакалавр з обслуговування та ремонту автомобілів і двигунів», професійну кваліфікацію: «механік» (5-ий рівень Національної рамки кваліфікацій).

Зміст професійної підготовки майбутніх механіків визначається загальними і спеціальними компетентностями, які узагальнені у термінах «результати навчання» і забезпечують формування у студентів інтегральної компетентності за спеціальністю. Варто зазначити, що результати навчання, сформульовані в ОПП співвідносяться із значенням дескрипторів Національної рамки кваліфікацій 5-го кваліфікаційного рівня [1]. Наприклад, дескриптор «комунікація» формується у процесі викладання української та іноземної мов за професійним спрямуванням, а «відповідальність і автономія», розуміння своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомлення цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні – у ході вивчення навчальних дисциплін «Історія України», «Культурологія», «Соціологія» та ін. Означені дескриптори відображають і опанування знаннями щодо законодавчих, нормативно-правових, соціально-економічних, інженерно-технічних та санітарно-гігієнічних основ цивільного захисту, обов'язків і поведінки населення в умовах надзвичайних ситуацій, особливого, надзвичайного та воєнного стану. Окрім важливості фахових знань, що формуються у процесі вивчення спеціальних навчальних дисциплін (загальний обсяг понад 1500 год), вважаємо за доцільне наголосити на важливості практичної підготовки (технологічна та виробнича практики – 405 год), що організовується безпосередньо на підприємствах автомобільної галузі. У процесі практичної підготовки формуються саме ті професійні уміння, які є необхідні випускникам для здійснення ефективної виробничої діяльності в реальних умовах функціонування сучасних підприємств, які забезпечені високотехнологічним обладнанням для вимірювання фізичних величин та параметрів; мають натурні зразки або макети автомобільних транспортних засобів та об'єктів інфраструктури автомобільного транспорту; використовують спеціалізоване програмне забезпечення у виробничих процесах.

Грунтуючись на сформованих здатностях щодо використання у професійній діяльності знань з конструкції, експлуатаційних властивостей, робочих процесів автомобільних транспортних засобів, нормативно-правових актів з експлуатації, обслуговування та ремонту об'єктів автомобільного транспорту та їх систем, на практиці студенти мають змогу обирати технологічні процеси та устаткування, оснащення, засоби автоматизації та механізації у процесі експлуатації, обслуговування та ремонту об'єктів автомобільного транспорту, їх систем та елементів; складати, документувати (оформлювати) й оперувати технічною документацією технологічних процесів на підприємствах автомобільного транспорту; проєктувати елементи об'єктів автомобільного транспорту; аналізувати технологічні процеси експлуатації, обслуговування та ремонту об'єктів автомобільного транспорту; експлуатувати об'єкти автомобільного транспорту, їх системи та елементи; організовувати ефективну виробничу діяльність об'єктів автомобільного транспорту; здійснювати технічну діагностику об'єктів автомобільного транспорту, їх систем та елементів із застосуванням комп'ютерної техніки та програмного забезпечення. Досвід проходження студентами практики на підприємствах автомобільної галузі може стати основою для організації випускниками власної підприємницької діяльності в транспортній системі.

Таким чином, проєктування змісту підготовки майбутніх механіків автомобільної галузі у коледжах здійснюється відповідно до нормативно-правових документів з урахуванням запитів здобувачів освіти, сучасних реалій у державі та потреб транспортного ринку праці, що потребує підготовки висококваліфікованих робітників, здатних сприяти наближенню перемоги України над агресором та відновленню національної економіки.

Література

1. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. URL: <http://surl.li/gkrz>
2. Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 274 Автомобільний транспорт освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр». Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.01.2023 №82. URL : <http://surl.li/htath>
3. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 30.05. 2018 р. № 430-р. URL : <http://surl.li/teps>

ВОЛОШИНА АННА

Вінницький державний педагогічний університет
ім. Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

РОЗВИТОК НАВЧАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА

Заглиблення суспільства в цифровий світ в цілому надає безліч переваг, оскільки це не тільки сприяє прискоренню науково-технічного прогресу й інтелектуалізації всіх видів діяльності, але також створює позитивні умови для формування якісно нового соціуму, де активно розвивається творчий потенціал кожної людини та заохочується різноманітність шляхів самореалізації [1]. Технології сьогодення, засоби комунікації на відстані та медіа дозволяють вводити нові методи та способи покращити навчання, дозволяють більш ширші можливості для вибору змісту, форм та організацію навчального процесу, напружені на розвиток інтелектуального потенціалу учнів.

Сучасний освітній простір передбачає активну участь учнів у власному навчанні та розвитку їх навчальної автономії. Одним із засобів досягнення цієї мети є використання електронних підручників під час проведення уроків англійської мови.

Використання інформаційних технологій в методиці автономного навчання іноземних мов є найбільш актуальним в сьогоденні. Це питання широко обговорюється і досліджується багатьма дослідниками, такими як А. В. Рацул, Н. Є. Дмитренко, О. Ю. Самчук, І. В. Самойлюкевич та іншими.

Слід зазначити, що використання електронних носіїв інформації значно покращує і спрощує навчання під час уроку. Водночас, учитель перетворюється з лектора в фасилітатора. Таким чином, це допомагає учням стати більш самостійними та самодостатніми, даючи їм більшу автономію у здобутті освіти [1]. Разом з автономією учень отримує можливість персоналізувати навчальний матеріал під свої потреби. Учитель також може проявити гнучкість у подачі інформації та виборі завдань для роботи в класі.

Як зазначає А. В. Рацул [2] у своїй роботі, використання інформаційних технологій це не лише нові засоби для навчання, а й нові форми та методи викладання, новий підхід до процесу навчання. Основною метою викладання іноземних мов у школі є формування і розвиток іншомовних комунікативних навичок і вмінь школярів, а завданням вчителя є створення таких умов, що допоможуть кожному учневі знайти свій інтерес до вивчення англійської мови. Сучасні засоби навчання, такі як електронні підручники та інші вебінструменти, сприяють реалізації індивідуального підходу до навчання іноземних мов, який, у свою чергу, допомагає реалізувати максимально продуктивне й ефективне навчання, враховуючи здібності кожного з учнів, їхній рівень іншомовної комунікативної компетентності, спроможності навчитися новому, їхні інтереси, таланти тощо.

Дмитренко Н. Є [3] у своїй роботі висвітлює можливості за яких формуються навички і вміння автономного навчання учнів в професійному використанні англійської мови. Цифрові носії значно полегшують процес навчання. Використання електронних підручників під час проведення уроків дозволяє не тільки полегшити сам процес навчання, а й спонукає учнів проявляти інтерес та самостійність у вивченні навчального матеріалу англійської мови, спонукає шукати шляхи практичного застосування набутих знань у житті.

Як зазначають О. Ю. Самчук і І. В. Самойлюкевич [4], у світлі сучасних змін у галузі освіти особливо актуальною стає проблема навчальної автономії. Ця проблема активно вивчається протягом останніх тридцяти років і набуває все більшого значення внаслідок зростання обсягу інформації та зростання ролі самоосвіти і саморозвитку. Питання про методику навчання іноземних мов на основі навчальної автономії обговорюється вже давно, але сьогодні, в контексті зростаючої важливості англійської мови у спілкуванні, ця тема досліджується ще глибше [4].

На відміну від самостійного навчання, навчальна автономія означає не лише визначення способу виконання конкретного навчального завдання, яке визначено вчителем і зазвичай виконується під час самостійної роботи учнів, а і передбачає вибір того матеріалу який необхідно освоїти задля досягнення поставленої цілі. Використання електронного підручника на уроках англійської мови дозволяють виявити більшу мотивацію до вивчення матеріалу через відчуття новизни та інтерактивності матеріалу. Електронні підручники надають учням можливість самостійно вибирати темп та послідовність навчання, що сприяє розвитку навичок саморегуляції та планування. Мультимедійні елементи і інтерактивні завдання в електронних підручниках стимулюють розвиток критичного мислення учнів, оскільки вони аналізують та обирають інформацію самостійно.

З усього вищезазначеного можна зробити висновок, що використання електронного підручника на уроках англійської мови сприяє розвитку навчальної автономії в учнів. Це дозволяє підвищити їх мотивацію, розвивати навички самодисципліни та планування, а також стимулює розвиток критичного мислення. На сьогодні електронний підручник це сучасний навчальний допоміжний засіб для вчителя і учня, який дозволяє покращити якість навчання та сприяє розвитку учнів.

Література

1. Андрійчук Ю. О. Використання мультимедійних презентацій як засобу формування лексичної компетентності на уроках англійської мови в 10-му класі : дипломна робота магістра : 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська)); Хмельниц, нац. ун-т. Хмельницький, 2022. 102 с.
2. Рацул, А. В. (2008). Досвід впровадження інформаційних технологій у навчання іноземних мов в середніх загальноосвітніх закладах освіти. Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки (№ 131), 123-130.
3. Дмитренко, Н. Є. (2022). Формування навичок і вмінь автономного навчання професійно орієнтованого англійськомовного спілкування студентів ЗВО. Іноземні мови, 4, 8-16. URL: <http://surl.li/mgwba>
4. Самчук, О. Ю., Самойлюкевич, І. В. (2020). Розвиток автономії учня під час вивчення іноземної мови як важлива мета нової української школи. Теорія і практика навчання іноземних мов. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/30824>

ГОЛУБ ІВАН

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ПІДГОТОВКА ТА СТВОРЕННЯ ІНФОГРАФІКИ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРОФЕСІЙНОГО КОЛЕДЖУ

Сучасний вчитель має завжди перебувати у творчому пошуку, завжди відкривати щось нове для себе і своїх учнів. С.У. Гончаренко з цього приводу писав: «Будь-який сучасний педагог, безпосередньо або опосередковано, бере участь в експериментах. Об'єктом експериментальної діяльності завжди є учні. Творити, шукати, експериментувати, постійно оновлювати зміст і методи роботи з формування особистості учня є тепер не лише правом, але й обов'язком учителів».

Дослідно-пошукова експериментальна робота має стати невід'ємною частиною діяльності педагогічного працівника професійного коледжу. Одним із різновидів такої роботи є створення інфографіки. Її дуже легко розмістити на персональному сайті педагогічного працівника або опублікувати в офіційних соціальних мережах навчального закладу.

Робота педагогічного працівника над створенням інфографіки для публікації в освітніх соціальних мережах, сприяє активному процесу його самоосвіти і саморозвитку, набуттю нового досвіду, підвищенню рівня володіння сучасними засобами інформаційно-комунікативних технологій, модернізації освітнього процесу. Це динамічний feedback-процес, який передбачає постійну взаємодію між педагогічним працівником та здобувачами освіти, їх батьками і колегами.

Під час роботи над інфографікою педагогічний працівник має справу з великими обсягами різноманітної інформації, зокрема й іноземною мовою. Пошук, аналіз та обробка цієї інформації активізує його аналітичне мислення. Створена інфографіка – це результат його інформаційно-аналітичної діяльності, а набутий у процесі цієї роботи досвід сприяє розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічного працівника.

Інформаційно-аналітичну діяльність педагогічного працівника професійного коледжу розглядаємо як взаємодію і взаємовплив мотивації, практичного інтелекту, інтелектуальних здібностей, життєвого, професійного та власного педагогічного досвіду, мудрості педагогічного працівника, інтуїції, творчості і його саморефлексії у процесі роботи з інформацією.

Інформаційно-аналітична компетентність педагогічного працівника професійного коледжу – це складова його професійно-педагогічної компетентності, яка включає інформаційно-аналітичні знання, навички, вміння, здібності, професійні якості, особистий досвід у сфері пошуку, оцінювання, використання, збереження, аналізу, оформлення і передачі інформації, яка може бути представлена за допомогою освітніх соціальних мереж.

Перше знайомство здобувача освіти із інфографікою, створеною педагогічним працівником – це важливий елемент освітнього процесу. Як писав І.А. Зязюн: «Перші хвилини твого спілкування з учнями мають стати вирішальними у формуванні їхнього позитивного ставлення до тебе на рівні почуття прекрасного й піднесеного, з перших хвилин ти мусиш захопити, заповнити школярів розповіддю...».

З метою активізації вивчення здобувачами освіти свого предмету бажано використовувати і візуальну подачу інформації – інфографіку. Зазначимо, що мислення як вищий пізнавальний процес в освітньому процесі здобувача освіти виконує ряд функцій: активізує творче відображення світу і на основі сенсорної інформації перебуває дійсність допомагаючи здобувачу освіти робити теоретичні та практичні висновки; виходячи за межі чуттєвого, мислення розширює коло його пізнання; встановлює зв'язки та відношення між предметами, підсумком яких є певна думка здобувача освіти або ідея, виражена словами.

Мислення здобувача освіти завжди пов'язане з проблемною ситуацією. Проблема ситуація – це конфлікт між тим, що дане суб'єкту, і тим, чого він повинен досягти.

Одним із видів мислення є інтуїтивне мислення, яке характеризується швидкоплинністю, відсутністю чітко виражених етапів, мінімальною усвідомленістю. Розвиток інтуїтивного мислення здобувача освіти формує підґрунтя для інсайту. Інсайт – миттєве усвідомлення розв'язання певної проблеми. Від усвідомлення проблеми здобувач освіти переходить до прийняття рішення. Інтуїція – це здатність до безпосереднього отримання знань розумом або відчуттям, без попереднього спостереження та роздумів. Інтуїтивне мислення відбувається швидко та без зусиль. Воно схоже на чуттєве сприйняття, але відрізняється від нього тим, що інтуїтивні дані не є відчуттям і не викликані певними діями на органи чуттів.

Інфографіка (скорочено від «інформація» та «графіка») являє собою тип зображення, який поєднує представлені у тексті дані з візуальним малюнком і таким чином допомагає педагогічному працівнику донести зміст інформації у стислій формі до своєї аудиторії. Тобто, інфографіка – це візуалізація даних, яка спрямована на передачу здобувачу освіти складної інформації у такий спосіб, аби її швидко і легко можна було зрозуміти.

Інфографіка створюється як аналітичний конструктор, який допомагає здобувачу освіти зрозуміти причинно-наслідковий зв'язок, зробити багатовимірні порівняння, вивчати представлені дані, оцінювати їх достовірність та робити висновки. Аналітичне мислення є основою для практичного відображення фактичних даних за допомогою інфографіки.

Мислення педагогічного працівника під час створення інфографіки має аналітично-пошуковий характер. Здобувач освіти, сприймаючи зразок інфографіки, активізує спочатку своє інтуїтивне мислення, а потім – аналітичне. Правильно підібрана кольорова палітра інфографіки сприятиме позитивному настрою здобувача освіти.

Існує багато різноманітних сайтів та програм для створення інфографіки. З детальним описом ви можете ознайомитись в моїх попередніх статтях.

Отже, підготовка та створення інфографіки педагогічним працівником професійного коледжу сприяє розвитку його інформаційно-аналітичної компетентності, яка є невід'ємною частиною професійно-педагогічної діяльності. А також, використання інфографіки як методу навчання в професійному коледжі розширює можливості для наочності та представлення інформації, допомагаючи систематизувати великі об'єми даних, створює позитивне середовище для навчальної діяльності своєю кольоровою палітрою. Інфографіка є підґрунтям для розвитку інтуїтивного мислення здобувачів освіти та сприяє їх якісному навчанню.

Література

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010 – 308 с.
2. Майборода Л. А. Методичні підходи до створення персональних сайтів педагогами професійного навчання ПТНЗ Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини (8). стор. 15-22, 2015. URL: <http://surl.li/muiga>
3. Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ: теорія і практика. Монографія / В. В. Ягупов, Н. О. Величко, І. В. Гириловська, А. Г. Гуралюк, Д. О. Закатнов, Л. А. Майборода, В. В. Паржницький, за наук. ред. В. В. Ягупова: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 176 с. URL: <http://surl.li/muige>
4. Свистун В. І., Ягупов В. В. Інформаційно-аналітична діяльність керівників професійно-технічних навчальних закладів Edukacja – technika – informatyka, 1 (11). стор. 147-152, 2015. / URL: <http://surl.li/muifu>
5. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд.: І. А. Зязюна, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін.; За ред. І. А. Зязюна. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 462 с.
6. Andreas Kerren and John T. Stasko. Information Visualization. / Human-Centered Issues and Perspectives. Lecture Notes in Computer Science. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2008.
7. Dan Pilone & Tracey Pilone. Head First iPhone & iPad Development. / O'Reilly Media, Inc. - 2011.
8. Edward Rolf Tufte. Beautiful Evidence. / Graphics Press LLC. - 2006.
9. Mark Smiciklas. The Power of Infographics / QUE. Pearson Education, Inc. - 2012.

ГОНЧАРЮК ІВАН, ГОРДІЙЧУК ГАЛИНА

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

В умовах пандемії і воєнного стану в Україні науково-методичні напрацювання з проблем організації дистанційного навчання значно розширилися і системно запроваджуються в практику підготовки фахівців усіх галузей і рівнів освіти. Заклади освіти використовують можливості створених інформаційно-освітніх середовищ своїх закладів, що в свою чергу підсилює результативність дистанційного навчання.

В умовах пандемії COVID-19 і воєнного стану в Україні підготовка майбутніх кваліфікованих робітників відбувається в складних соціально-економічних умовах. Така тенденція потребує реформування освіти у

зкладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О): поєднання класичної форми навчання з дистанційною, паралельне впровадження концепції дистанційної освіти, що передбачає розробку різноманітних технологій, які забезпечать підвищення ефективності освітнього процесу, вдосконалення форм і методів навчання і виховання учнів. Отже, забезпечення функціонування освіти в дистанційному режимі є об'єктивною необхідністю.

Дистанційне навчання визначається як процес передавання знань від викладача до учня, формування вмінь і навичок під час інтерактивної взаємодії, як між викладачем і учнем, так і між ними та інтерактивним джерелом інформаційного ресурсу, який відображає основні цілі, зміст, методи, організаційні форми та засоби навчання, які здійснюються в умовах реалізації цифрових технологій [3, с. 24].

В.Ю. Биков у своїй монографії «Моделі організації систем відкритої освіти» виокремлює такі різновиди дистанційного навчання:

- дистанційне навчання – форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, в якому його учасники (суб'єкти навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально;
- традиційне дистанційне навчання – різновид дистанційного навчання, за яким учасники й організатори навчального процесу здійснюють взаємодію переважно асинхронно у часі, значною мірою використовуючи як транспортну систему постачання навчальних матеріалів та інших інформаційних об'єктів системи поштового, телефонного або телеграфного зв'язку;
- е-дистанційне навчання – різновид дистанційного навчання, за яким учасники й організатори навчального процесу здійснюють переважно індивідуалізовану взаємодію як асинхронно, так і синхронно у часі, переважно і принципово використовуючи електронні транспортні системи постачання навчальних матеріалів та інших інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі інтернет, ІКТ [2, с. 247].
- дистанційне навчання представляє собою набуття знань майбутніми фахівцями через всесвітню мережу Інтернет та інші комп'ютерні комунікаційні канали, що забезпечує інтенсивний і тісний двосторонній обмін інформацією між слухачами й викладачем [1, с. 246].

На сучасному етапі технології дистанційного навчання набули широкого використання у закладах освіти, зокрема, ЗП(ПТ)О. В освітньому процесі широко використовуються платформи для організації дистанційного навчання (*Google Class-room, Moodle, LMS Collaborator, Classtime* тощо) та різноманітні онлайн-сервіси (*google-forms, Kahoot, Padlet, LearningApps, WordArt, MindMeister, Miro, Linoit, Gloster, Conceptboard, Quizzy, Thinglink* тощо). Одним із важливих чинників, на наш погляд, є вибір платформи для дистанційного навчання, тобто програмного забезпечення для підтримки дистанційного навчання.

Для забезпечення дистанційного навчання учнів у ЗП(ПТ)О викладач може створювати власні веб-ресурси або використовувати інші веб-ресурси на свій вибір. При цьому обов'язковою вимогою є, на наш погляд, надання учням рекомендацій щодо використання ресурсів, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо.

Дистанційне навчання передбачає кілька типів взаємодій з різними цілями: оперативне інформування; повідомлення нового матеріалу; уточнювальні запитання; коментарі до виконаних робіт тощо. Важливо створити таку комунікаційну структуру, яка була б гнучкою (кожен педагог має власний простір для викладання необхідних матеріалів, забезпечення взаємодій та відгуків учням) і багатогранною (учням не потрібно реєструватись у різнопланових системах, доступ відбувається з єдиного ресурсу чи порталу).

Специфіка дистанційного навчання, що базується на телекомунікаційних технологіях, інтернетресурсах і послугах, впливає на способи відбору і структуризації змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, що суттєво відображається на функціонуванні всієї системи.

Актуальною проблемою в ЗП(ПТ)О є також питання вибору форм, методів та засобів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, оскільки на сучасному ринку програмного забезпечення існує велика кількість навчальних підручників загальноосвітніх, технічних та спеціальних дисциплін. Проте слід зазначити, що програмні засоби для формування професійних умінь, які орієнтовані на використання в освітньому процесі, потребують раціонального поєднання знань із дидактики, методики, психології та програмування; всі вони хоча і дають достатньо повну інформацію щодо змісту певного курсу, все ж таки не забезпечують його професійної спрямованості.

Зауважимо, що технології дистанційного навчання у ЗП(ПТ)О передбачають широке використання дослідницьких, проблемних методів індивідуальної або колективної діяльності, розвиток не тільки самостійного критичного мислення, а й культури спілкування, уміння виконувати різні соціальні ролі у спільній діяльності.

Таким чином, використання технологій дистанційного навчання мотивує учнів ЗП(ПТ)О до навчання, сприяє формуванню професійних компетентностей, розвитку інтересу до предметів, логічного мислення, формуванню вмінь та навичок самостійного пошуку необхідної інформації та оцінювання власних знань на основі раціонального поєднання цифрових технологій і практичної діяльності. Це в комплексі забезпечує підвищення якості знань, умінь та навичок здобувачів освіти у професійному навчанні.

Література

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Ю. Биков. – Київ: Атіка, 2009. – 684 с.

2. Волинець О.М. Професійна підготовка кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О / О.М. Волинець // Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини: збірник науково-методичних праць. – Вип. 16. / Навч.-метод. центр проф.-техн. освіти у Вінниц. обл.; [відп. за вип. Н.В. Латуша]. – Вінниця: ТОВ «Діло», 2019. – 264 с.

3. Герасименко І. В. Система підтримки дистанційного навчання як складова інформаційного середовища ВНЗ / І. В. Герасименко // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. ст. – Ялта: РВВ КГУ, 2013. – Вип. 40, ч. 4. – С. 22–30.

ГОРДІЙЧУК ГАЛИНА, СТЕПАНЧУК ЯРОСЛАВ

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ВИКОРИСТАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний світ знаходиться нині на етапі системних глобальних змін, що відбуваються в усіх галузях людського життя. Через пандемію COVID-19 і повномасштабну військову агресію з боку росії значно зростає роль цифровізації, підвищується роль цифрових комунікацій, продуктів, послуг і технологій у суспільно-економічному і культурному житті людини. При цьому змінюється й роль освітніх установ, що призначені не «поставляти знання», а створювати найкращі умови для набуття здобувачами освіти власного досвіду і навичок у різних режимах – очному і дистанційному. У зв'язку з цим, основною функцією викладача і вчителя в навчанні стає не трансляція «готових істин», а керування навчанням здобувачів освіти з використанням цифрових і SMART-технологій.

Отже, SMART-освіта нині – це не лише система інноваційних технологічних рішень, але й нова філософія освіти, завдяки якій здобувачі освіти самостійно здобувають й генерують нові знання. Виникнення та розвиток інформаційного суспільства припускає широке застосування SMART-технологій в освіті, що визначається багатьма чинниками.

SMART – відома і ефективна технологія постановки і формулювання цілей. Акронім SMART означає «розумна мета» і об'єднує великі літери від англійських слів, що позначають, якою має бути справжня мета: specific (конкретність) – measurable (вимірність) – attainable (досяжність) – relevant (релевантність) – time – bounded (визначеність у часі). Електронне навчання (e-learning) поклато початок SMART-навчанню (smart-education). Це нова філософія навчання, котру називають розумним навчанням. Воно передбачає здійснення спільної освітньої діяльності в мережі Інтернет на базі спільних стандартів, узгоджень і технологій. Мова йде про здійснення спільного навчання та використання контенту. SMART-технології – засоби, пов'язані зі створенням, збереженням, передаванням, обробкою і управлінням інформації. Цей широко вживаний термін включає в себе всі технології, що використовуються для спілкування та роботи з інформацією. SMART-навчання – це гнучке навчання в інтерактивному освітньому середовищі за допомогою контенту з усього світу, що знаходиться у вільному доступі. Отже, знання стають широко доступні.

Мета використання технології SMART-навчання полягає в тому, щоб зробити процес навчання ефективним за рахунок перенесення освітнього процесу в електронне середовище, а це, в свою чергу, надає можливість доступу до інформації кожному, розширення кількості бажаючих навчатися з будь-якого місця і у будь-який час. З цією метою необхідно здійснити перехід від книжкового до електронного контенту, розміщуючи його в репозитарії, зробити його активним.

SMART-технології можна визначити як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та управління інформацією. SMART-технології здатні: стимулювати пізнавальний інтерес здобувачів освіти; надавати освітній діяльності проблемного, творчого, дослідницького характеру і розвивати самостійну діяльність здобувачів; забезпечувати навички діяльності щодо роботи з інформацією; за допомогою реальних об'єктів пристроїв та цифрових засобів, формувати у здобувачів уміння самостійно шукати, аналізувати і відбирати необхідну інформацію, організувати, перетворювати, зберігати і передавати її; сприяти соціальній адаптації здобувачів до навчання, впливати на його відносини з однолітками тощо.

Зауважимо, що для забезпечення функціонування SMART-навчання необхідне відповідне технічне оснащення і доступ до Інтернету. Для цього використовуються сучасні інтерактивні технології навчання і спеціальне програмне забезпечення, наприклад, ActivStudio, SmartNotebook, SmartClassroom, Flipped Classroom та ін., що створює умови для здійснення інтерактивного навчання.

Особливого значення в умовах пандемії COVID-19 і воєнної агресії росії в Україну набуває використання мережевих соціальних сервісів у підготовці здобувачів освіти, зокрема, в освітньому процесі педагогічного вузу, як програмного засобу набуття нових знань, здійснення навчального дослідження, аналізу й синтезу інформації, обміну думками, оцінювання власної діяльності, спілкування та взаємодії студентів із допомогою набору стандартних послуг – соціальних сервісів для спільної роботи з документами різних форматів; онлайн-засобів для створення інтерактивного контенту (ментальних карт, плакатів, інфографіки, дошок оголошень, інтерактивних вправ тощо); фото й відео сервісів; соціальних пошукових систем тощо [2].

Особливого значення в контексті активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти і розвитку їх творчого мислення та з метою візуалізації складних структур даних і представлення їх у вигляді схем застосовуються *ментальні карти* (карти знань, інтелект-карти), які забезпечують для педагогів такі можливості [1, с. 266]: унаочнення інформації; поліпшення пам'яті, швидке згадування фактів, слів й образів; розвиток логічного і творчого мислення; пришвидшення процесу генерації ідей; демонстрація концепції і діаграми; аналіз результатів або подій; структурування, алгоритмізація, опрацювання діяльності; підбиття підсумків зробленого; організація взаємодії під час групової діяльності або у рольових іграх.

Узагальнюючи розглянуте вище, варто зазначити, що в умовах інформатизації освіти, використання smart-технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти відповідає завданню формування загальнокультурних і професійних компетентностей майбутнього фахівця. SMART-технологія має значні дидактичні можливості та характеризується різноманітністю форм методів і засобів навчання, їх інтерактивністю, різними способами взаємодії суб'єктів освітнього процесу та найбільш повно відповідає специфіці ЗВО. Упровадження в освітній процес електронних освітніх ресурсів сприяє засвоєнню змісту та відпрацюванню навчального матеріалу, виконанню контрольних дій, організації самостійної, пошукової, науково-дослідної, навчальної діяльності студентів, підвищенню їх пізнавального та професійного інтересу.

Література

1. Гордійчук Г.Б. Підготовка майбутніх педагогів до використання у своїй професійній діяльності мережевих сервісів / Г.Б. Гордійчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук. праць, випуск 41 / Редкол. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – 505 с. – С. 264-269.

2. What Is Web 2.0 Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software by Tim O'Reilly URL: <http://www.oreilly.com/pub>.

ГРИГОРЧУК ТЕТЯНА

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Аналізуючи освітньо-професійні програми підготовки майбутніх учителів початкової школи закладів вищої освіти, де здійснювалося дисертаційне дослідження ми встановили, що із загальної кількості годин, відведених на вивчення навчальних дисциплін здобувачами освіти значна частина (від 1/3 до 2/3 від загального обсягу навчального часу) відводиться на самостійну роботу. Враховуючи значні обсяги годин, відведених на самостійну роботу здобувачів вищої освіти, вважаємо за доцільне проаналізувати можливості розвитку логічного мислення майбутніх учителів початкової школи під час такого виду освітньої діяльності.

Нормативними документами, що регулюють освітній процес у ЗВО зазначено, що «співвідношення обсягів аудиторних занять і самостійної роботи студентів визначається з урахуванням специфіки та змісту навчальної дисципліни, її місця, значення в реалізації освітньо-професійної програми, а також питомої ваги в освітньому процесі. Зміст самостійної роботи студента з конкретної навчальної дисципліни визначається робочою навчальною програмою і забезпечується навчально-методичними матеріалами, підручниками, навчальними і методичними посібниками, конспектами лекцій, збірниками завдань, комплектами індивідуальних семестрових завдань, практикумами, методичними рекомендаціями з організації самостійної роботи тощо» [1, с. 5].

Отже, організація самостійної роботи майбутніх учителів початкової школи під час вивчення навчальних дисциплін професійної підготовки та вибіркового навчальних дисциплін здійснюється відповідно до робочих навчальних програм навчальних дисциплін і може бути реалізовано у вигляді опрацювання додаткових навчальних матеріалів, підготовки рефератів, дослідницьких, пошукових робіт чи виконання освітніх проєктів. Кожен з цих видів діяльності, особливо у випадку здійснення освітньої діяльності у змішаному форматі, оснований на роботі з цифровими технологіями, значне місце серед яких займають вебтехнології.

Спільним у поглядах науковців вважаємо їх переконаність у значимості самостійної роботи для підготовки здобувачів вищої освіти, їх творчого розвитку, формування критичного і логічного мислення спрямування зусиль до систематичного підвищення рівня знань, удосконалення умінь і навичок, необхідних для подальшої професійної діяльності.

Для підвищення результативності самостійної роботи здобувачів освіти вважаємо доцільним організації її з використанням активних методів навчання, це дасть змогу на просто спрямувати самостійну діяльність майбутніх вчителів початкової школи на пошук і опрацювання теоретичної інформації з навчальних дисциплін з подальшим проходженням тестування на визначення рівня володіння теоретичним апаратом, а й оволодіти навичками аналізування та структурування теоретичних даних. Погоджуємося із твердженням Л. Воевідко, що «правильно організована самостійна робота здобувачів вищої освіти – це вибір методів активного навчання, мета якого – якість, саме тому ця діяльність займає чільне місце в сучасній вищій освіті й потребує постійного вдосконалення та уваги» [2, с. 27].

Організація самостійної пізнавальної діяльності майбутніх учителів початкової школи здійснюється науково-педагогічними працівниками ЗВО, які викладають навчальні дисципліни освітньо-професійної програми, тому в умовах дистанційного та змішаного навчання особливого значення набувають професійні та організаторські якості викладачів, уміння правильно сформулювати завдання, доцільно та ефективно використовувати форми теоретичного і практичного навчання, розробити систему моніторингу, а також критерії оцінювання та рівня засвоєного навчального матеріалу та формування вмінь і навичок, передбачених переліком програмних результатів навчання кожної окремої навчальної дисципліни та освітньої програми загалом.

Як зазначає О. Демченко, традиційні форми самостійна робота майбутніх учителів початкової школи можна розділити на три групи: індивідуальні, групові, масові. До індивідуальних науковиця відносить «реферативні повідомлення, курсове, дипломне проєктування, самостійна науково-дослідницька робота, індивідуальні консультації, олімпіади тощо»; до групових – «проєктне та проблемне навчання, навчання у співпраці, ігрове проєктування, групові консультації, факультативні заняття, заняття в гуртках»; масовими формами самостійної діяльності вона визначає «проєктне та програмоване навчання» [3, с. 69].

Розвиток і впровадження в освітню галузь комп'ютерно орієнтованих технологій якісно змінили освітній процес і самостійну роботу здобувачів освіти насамперед. Науковиця І. Дичківська серед найефективніших методів самостійної роботи здобувачів освіти, що використовуються у сучасній вищій професійній освіті і сприяють індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу, виділяє «проблемно-пошукові методи; метод проєктного навчання; методи колективної розумової діяльності; метод застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні [4 с. 132]:

Зважаючи на можливості сучасних освітніх технологій, здобувачів освіти, володіння ними цифровими технологіями, вважаємо, що переважна більшість активних методів організації самостійної діяльності майбутніх учителів початкової школи має багатофункціональне значення. Головним їхнім завданням є активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Використання таких методів для організації і здійснення самостійної діяльності із навчальних дисциплін сприяє підвищенню інтересу до проведення самостійних досліджень, мотивує до подальшої роботи, сприяє розвитку критичного і логічного мислення.

У практиці підготовки майбутніх учителів початкової школи під час вивчення навчальних дисциплін з курсу «Методики формування компетентностей здобувачів початкової освіти» для самостійної роботи студентам пропонувалися індивідуальні завдання з укладання збірок матеріалів навчального призначення для супроводження освітнього процесу в початковій школі, сценарії позаурочних заходів з розвитку різноманітних компетенцій, передбачених програмами розвитку дітей молодшого шкільного віку.

Такого роду завдання вимагають широкого аналізу інформаційних ресурсів, систематизації та критичного аналізу інформації, що сприяє розвитку логічного мислення у майбутніх учителів початкової школи, адже вимагає тривалої мисленнєвої активності з опрацювання значних обсягів інформації, її систематизації, критичного осмислення наведених фактів та можливості використання здобутих матеріалів в освітньому процесі.

Література

1. Положення про освітню (освітньо-професійну, освітньо-наукову, освітньо-творчу) програму у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. URL: <http://surl.li/mgwoi>
2. Воевідко Л. М. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Збірник наукових праць «Педагогічна освіта : теорія і практика». Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 21. Ч. 2. С. 25-31.
3. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів. Рідна школа. 2006. № 5. С. 68-70.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К. : Академвидав, 2004. 351 с.

ГУМЕННИЙ ОЛЕКСАНДР

Інститут професійної освіти НАПН України (м.Київ)

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Сучасний освітній простір вимагає від педагогічних працівників адаптації до змін та впровадження цифрових технологій для підвищення якості навчання та набуття учнями ключових компетентностей [1]. Технологічний прогрес не лише диктує нові підходи до навчання, але й вимагає зміни ролі вчителя як посередника між знаннями та учнями. У цьому контексті тренінги підготовки педагогічних працівників до ефективного використання цифрових технологій в освітньому процесі виступають важливим інструментом.

1. Тренінги як інструмент підготовки педагогів до цифрової освіти

Тренінги – це спеціально структуровані навчальні заходи, спрямовані на підвищення професійних навичок та компетентностей учасників. У відповідності до нових вимог до освіти, тренінги підготовки педагогічних працівників до застосування цифрових технологій в освітньому процесі набули особливого значення.

Тренінги є комплексними, спеціально розробленими освітніми заходами, спрямованими на активне підвищення професійних навичок та компетентностей учасників. Вони виходять за рамки традиційного підходу до навчання, адже покликані не тільки надати інформацію, але й сприяти формуванню практичних умінь та навичок, які педагоги зможуть успішно впроваджувати у своїй педагогічній діяльності.

Завдання тренінгів полягає у забезпеченні педагогічних працівників необхідними знаннями та практичними вміннями для відповіді на сучасні виклики у сфері освіти, зокрема застосування цифрових технологій у навчальному процесі. Завдяки тренінгам, педагоги отримують можливість дізнатися про новітні інструменти та підходи, що покращують ефективність навчання та допомагають створити сприятливу освітню атмосферу. В умовах стрімкого технологічного розвитку та постійних змін у суспільстві, тренінги підготовки педагогічних працівників до застосування цифрових технологій в освітньому процесі набули особливого значення. Вони стали ефективним інструментом, що уможливорює вчителям відчувати себе впевнено та компетентно в цифровому середовищі та ефективно використовувати ці технології для досягнення педагогічних цілей.

Тренінги підготовки педагогічних працівників мають на меті перетворити їх на активних учасників освітнього процесу, здатних упроваджувати сучасні підходи та цифрові інструменти в навчання. Це означає, що тренінги мають не лише передавати знання, але й допомагати вчителям зрозуміти, як ефективно використовувати їх у своїй практиці. Тренінги підготовки до цифрової освіти надають педагогам можливість освоїти конкретні цифрові інструменти, розібратися у їхніх можливостях та особливостях їх упровадження. Вони сприяють педагогам набуття практичних навичок у використанні інформаційних технологій для підвищення мотивації та результативності навчального процесу.

Таким чином, тренінги підготовки педагогічних працівників до застосування цифрових технологій в освітньому процесі виконують низку важливих ролей. По-перше, вони допомагають педагогам ознайомитися з новітніми цифровими інструментами та підходами, що можуть бути використані для покращення навчання та залучення студентів. По-друге, тренінги допомагають педагогам зрозуміти, як ефективно інтегрувати ці технології в навчальний процес та адаптувати їх до конкретних педагогічних завдань.

Тренінги також є механізмом упровадження цифрової культури в педагогічному середовищі, сприяючи формуванню в педагогів цифрових компетентностей та впевненості у їхньому застосуванні. Вони стимулюють самоосвіту та саморозвиток педагогів, забезпечуючи їм доступ до актуальної інформації та практичного досвіду колег з використання цифрових технологій.

Завдяки тренінгам педагоги можуть не лише відповідати викликам сучасності, а й активно впроваджувати інноваційні підходи у свою роботу. Вони стають каталізаторами позитивних змін у педагогічному середовищі та сприяють підвищенню якості освіти, роблячи її більш залучною, ефективною та орієнтованою на потреби студентів.

Таким чином, тренінги підготовки педагогічних працівників до застосування цифрових технологій є необхідним елементом сучасної освітньої практики, спрямованим на підвищення якості навчання та формування компетентних та готових до майбутнього вчителів.

2 Основні аспекти тренінгів з цифрової освіти

Важливим аспектом тренінгів є їхній зміст та методика. Ефективний тренінг передбачає поєднання теоретичного та практичного підходів, адаптованих до специфіки освітнього контексту. Учасники повинні отримати не лише знання щодо цифрових інструментів, але й навички їхнього застосування в конкретних педагогічних ситуаціях.

Основні аспекти тренінгів з цифрової освіти визначаються їхнім змістом та методологією, що покликані забезпечити якісне засвоєння цифрових компетентностей та глибоке розуміння їхнього застосування у педагогічній практиці. Підходи, які використовуються в тренінгах, мають на меті не лише передачу інформації, але й формування учасників як активних, творчих та впевнених у застосуванні цифрових технологій педагогів. Ефективний тренінг обов'язково поєднує теоретичний та практичний підходи. Теоретичний компонент спрямований на надання учасникам обґрунтованого розуміння сутності цифрових технологій, їхнього потенціалу та можливостей. Важливо не лише ознайомити педагогів з інструментами, а й пояснити, як вони можуть сприяти покращенню процесу навчання та досягненню освітніх цілей. Практичний аспект тренінгів полягає у відпрацюванні учасниками конкретних цифрових інструментів та педагогічних сценаріїв. Учасники повинні отримати практичні навички з роботи з цифровими засобами навчання, створення електронних матеріалів, оцінювання та контролю навчальних досягнень студентів. Важливо, щоб практична частина тренінгу була не лише демонстрацією, але й активною взаємодією учасників з технологіями та взаємним обміном досвідом.

Зокрема, важливо надати учасникам можливість відтворити реальні педагогічні ситуації, де вони могли б використати цифрові інструменти для створення інтерактивних уроків, практикумів чи онлайн-курсів. Це дозволить їм не лише освоїти технічні аспекти використання технологій, але й розглядати їх у контексті навчального процесу та визначати їхні можливості для підвищення активності, мотивації та результативності навчання.

Отже, узгоджений баланс теоретичного та практичного компонентів тренінгу є ключовим аспектом, що забезпечує цілісність та ефективність підготовки педагогів до цифрової освіти.

Таким чином, тренінги підготовки педагогічних працівників до застосування цифрових технологій в освітньому процесі відіграють важливу роль у підвищенні якості навчання та адаптації освітніх інституцій до вимог сучасності. Науково обґрунтована підготовка педагогів до цифрової освіти сприяє створенню більш ефективних та інноваційних освітніх середовищ, які сприяють розвитку навчальних досягнень учнів та їхніх ключових компетентностей.

Література

1. В. Биков. Цифровізація освіти – імператив інтеграції України у світовий інформаційний простір. «Освіта і суспільство», 2022, 10–11, С. 6–7. URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2936/.

ГУРЖІЙ АНДРІЙ, ПРИГОДІЙ МИКОЛА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ЛАБОРАТОРІЙ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

За останні кілька років індустрія освіти стала свідком суттєвої трансформації з точки зору методів і технік навчання, одним із способів, завдяки яким VR-технології принесли користь освіті, є поява віртуальних лабораторій. Віртуальна лабораторія – це віртуальне навчальне середовище, спрямоване на розвиток лабораторних навичок здобувачів освіти. Будучи одним із найважливіших інструментів електронного навчання, вони дозволяють здобувачеві проводити різноманітні експерименти без будь-яких обмежень щодо місця чи часу, на відміну від обмежень у справжніх лабораторіях [1].

Віртуальні лабораторії містять різні педагогічні прийоми, які допомагають здобувачам освіти краще зрозуміти теоретичну інформацію. Ці методи включають: візуальне навчання; активне навчання; навчання на основі запам'ятовування; гейміфікацію; оповідання. Вони також пропонують здобувачам освіти доступ до реалістичного лабораторного досвіду, який дозволить їм виконувати експерименти та практикувати свої навички в безпечному та інтерактивному освітньому середовищі побудованому на основі SMART-комплексів [2].

Віртуальні лабораторії неоднорідні і значною мірою відрізняються за призначенням, складом і застосуванням. Загалом віртуальну лабораторію в сучасній системі освіти можна розділити на такі категорії:

Онлайн лабораторії – це платформи, які імітують фізичні лабораторії на екранах. Онлайн-інтерфейс пропонує студентам ті самі зручності, що й у фізичній лабораторії, з тією лише різницею, що взаємодія обмежується двовимірним середовищем без занурення здобувача [3].

Симуляції (освітні віддалені лабораторії) – середовище яке пропонує здобувачам освіти можливість досліджувати іншу реальність (справжню лабораторію) із віддаленого місця через Інтернет за допомогою комп'ютера, мобільного пристрою чи планшета, нічого не встановлюючи [4].

VR-простори – класи віртуальної реальності пропонують більш захоплюючий досвід, ніж симулятори [5].

Розглянемо основні переваги використання віртуальних лабораторій у системі освіти.

1. Першокласне обладнання (віртуальні лабораторії пропонують здобувачам освіти доступ до передових технологій для експериментів. Такі інструменти, як моделювання та віртуальні мікроскопи, пропонують футуристичні рішення для природничих наук. Їм не потрібно зупинятися на застарілому обладнанні з віртуальною лабораторією, а натомість вони можуть працювати в лабораторіях з сучасними методами навчання. Здобувачі освіти можуть легко конкурувати з однолітками, використовуючи передові технологічні рішення. Крім того, ці лабораторні роботи можуть допомогти викладачу охопити різні аспекти навчальної програми з практичним застосуванням. Це дозволяє здобувачам освіти краще зрозуміти концепції, що інакше важко запропонувати з обмеженим обладнанням і фінансуванням).

2. Служить наочним посібником для вивчення складних понять (використовуючи віртуальні лабораторії, викладачі можуть легко пояснити здобувачам освіти складні теоретичні концепції за допомогою візуального ефекту занурення, який спростить їх розуміння. Крім того, це забезпечує необхідну синхронізацію між поясненням теоретичних ідей і практичним застосуванням).

3. Забезпечує безпеку здобувачів освіти (учасники освітнього процесу можуть спробувати різні види експериментів у віртуальній лабораторії, не ризикуючи травмуватися або пошкодити обладнання. Вони також можуть протестувати кілька сценаріїв, порівняти та визначити, який із них є найефективнішим, не пробуваючи їх у реальному житті. Розроблені за останніми технологіями віртуальні лабораторії захищають здобувачів освіти від небезпек, з якими вони стикаються під час проведення деяких небезпечних лабораторних експериментів. Крім того, це також усуває необхідність мати справу з токсичними/радіоактивними хімікатами та іншими подібними небезпеками та пропонує ефективний спосіб уникнути лабораторних аварій).

4. Активізує здобувачів освіти (слухання лекцій і перегляд презентацій про дослідження згодом може стати нецікавим. Віртуальні лабораторії дозволяють інструкторам привернути увагу здобувачів освіти, дозволяючи їм легко перевірити всі ці процедури в режимі онлайн. Вони можуть проводити той самий експеримент кілька разів, щоб переконатися, що повністю розуміють концепцію).

5. Пропонує миттєвий зворотній зв'язок (ще одна перевага віртуальних лабораторій полягає в тому, що вони дозволяють здобувачам освіти повторювати експерименти. На відміну від традиційної лабораторії, у віртуальних лабораторіях експерименти більше не мають єдиного шансу. Здобувачі освіти можуть переглянути свої помилки, проаналізувати, що пішло не так, і негайно спробувати ще раз. Оскільки всі результати експерименту фіксуються, підтримка спілкування між викладачами та студентами стає більш ефективною).

6. Дозволяє зробити навчання більш гнучким (однією з найпоширеніших переваг онлайн-навчання є те, що здобувачі освіти можуть навчатися у свій час і в своєму темпі. Те ж саме стосується і віртуальних

лабораторій. Це допомагає здобувачам освіти вивчати, готувати та виконувати лабораторні експерименти в будь-який час і в будь-якому зручному для них місці. Оскільки всі віртуальні лабораторії є хмарними або доступними через Інтернет, вони пропонують безперешкодний доступ до платформи, коли це потрібно для виконання робіт. Здобувачі освіти також можуть отримати доступ до лабораторії на будь-якому пристрої з будь-якого місця, що робить їх незамінними для безконтактного навчання).

7. Доступна альтернатива фізичним лабораторіям (онлайн або віртуальні лабораторії набагато дешевші в порівнянні з реальними. Одна єдина лабораторна платформа може обслуговувати цілий заклад, не витрачаючи величезних ресурсів на її розвиток. Крім того, закладам освіти також не потрібно багато турбуватися про витрати на утримання та інші подібні витрати).

Зважаючи на мінливий освітній ландшафт, викладачі постійно шукають інноваційні способи вдосконалення своїх процесів онлайн-навчання. Віртуальні лабораторії є чудовими цифровими ресурсами, які допомагають заощадити кошти та значно підвищити продуктивність здобувачів освіти. Крім того, вони дозволяють брати участь у освітньому процесі з будь-якого місця та бездоганно поєднують зручність і простоту використання, які пропонують сучасні технології.

Література

1. Schmidgen H., Evans, R. B. The Virtual Laboratory: A New On-Line Resource for the History of Psychology. *History of Psychology*. 2003. № 6 (2). С. 208-213.
2. Пригодій М. А. (2021). Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та машинобудівної галузей. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2021. № 3(1). С. 1-8. URL: <http://surl.li/mgwpgk>
3. Temperature Coefficient of Resistance. *VALUE@Amrita* URL: <http://surl.li/mgwqcc>
4. Exchangeable Acidity of Soils. *LabsLand*. URL: <http://surl.li/mgwqj>
5. Virtual Reality for higher educa. *iXRLabs*. URL: <http://surl.li/mgwqcc>

ЄРШОВА ОЛЬГА

Інститут професійної освіти НАПН України, (м. Київ)

ЗАЛУЧЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ДО ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ONLINE НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ І РІШЕННЯ

Незважаючи на різні безпекові обставини в регіонах України, навчальний рік 2023-2024 розпочався. Кожна ОВА доклала максимум зусиль для забезпечення можливостей навчання офлайн. Але обставини дуже динамічні, та, нажаль, не сприятливі для здійснення повноцінного освітнього процесу. І у будь-який момент може статися повернення до навчання у дистанційній або змішаній формі. Досвід попередніх років показує, що в Україні знизилася якість освіти. Крім того, здобувачі освіти не вміють та не бажають вчитися. Визначимо виклики для здобувачів освіти та педагогічних працівників при здійсненні навчання з застосуванням ІТ та сформулюємо авторське бачення шляхів їх подолання.

Виклики для онлайн учасників освітніх процесів за умов війни: технічні проблеми, прихована багатозадачність, скорочення періоду концентрації уваги, зменшення активної участі при збільшенні анонімності учасників, зниження особистої взаємодії, відсутність відчуття спільноти, брак негайного зворотного зв'язку між учасниками.

Кожен з перелічених пунктів тягне за собою освітні втрати та погіршення остаточних знань. Тому задача активного залучення здобувачів освіти у навчальний процес та отримання ними знань є актуальною та важливою. Розглянемо авторське бачення способів її розв'язання.

Для слухача навчальної дисципліни важливо перед кожним заняттям почути, що саме на цей раз будуть вивчати, чому саме його навчать і чим воно для нього стане корисним надалі. Крім того, не зайвим є щоразу оголошувати правила взаємодії між педагогом та учнем. При цьому слід враховувати можливі технічні проблеми у кожного та запропонувати альтернативні способи взаємодії (наприклад, вимогу щодо ввімкнення камери кожним з присутніх у певних випадках варто замінити вимогою мати особисте фото на аватарі; вимогу щодо усної реакції учня у діалозі з викладачем можна замінити вимогою обов'язкового реагування у спільному чаті. Під певними випадками мається на увазі погіршення якості інтернету). Правила взаємодії варто нагадувати на початку заняття щоразу та вимагати їх дотримання.

Поки учасники заняття під'єднуються до онлайн, не зайвим є викладачеві здійснити кількахвилинний small talk (англ. маленька бесіда, у нашому контексті – пустослів'я). На перший погляд це є марним витрачанням часу, але для слухачів та лектора саме коротенька розмова на сторонню тему допоможе усіх налаштувати на спільну хвилю, налаштувати більшість на спільні емоції, сконцентрувати увагу на занятті, яке починається та розпочати фактичну активну взаємодію. Коротенький у часі small talk реально є корисним для учасників заняття, він підбадьорює та об'єднує для засвоєння нових знань. Він виступає у ролі так званої фатичної комунікації [1] яка має на меті не передачу інформації, а встановлення спільного настрою заради спільної мети.

Важливу роль для проведення заняття ефективно є його правильна організація. Онлайн це зробити важче ніж в аудиторії або майстерні, але про правила взаємодії та вимоги педагога варто нагадувати щоразу на початку заняття. Похвала та подяка за виконання є завжди доречними.

На випадок повітряної тривоги не доречно вимагати від учасників бути присутніми на занятті попри усе, тим більш під загрозою для життя та здоров'я. Тому обов'язково слід передбачити у вільному доступі навчальні матеріали до кожного заняття. Крім змісту навчального контенту, дуже істотними є форми його організації. За кількарічним досвідом українських освітян, здобувачі освіти найкраще сприймають мультимедійний контент. Але, по-перше, не з кожної дисципліни можливо застосувати мультимедіа, по-друге, не завжди та не у кожного є технічна можливість сприймати його. Тому викладач повинен мати альтернативні варіанти подання контенту.

Для привернення уваги здобувачів освіти, викладачеві доцільно застосовувати інтерактивні онлайн інструменти. До них відносяться віртуальні дошки (Jamboard, Classroom, тощо), сервіси для зворотного зв'язку з слухачами (наприклад, *Mentimeter* – це онлайнвий сервіс для створення та проведення миттєвих опитувань в аудиторії та під час вебінарів), засоби гейміфікації та навчання в ігровій формі (наприклад, *Kahoot!* — ігрова навчальна платформа, що використовується в класі в школах та інших навчальних закладах), навіть чат GPT.

Відтворення відчуття спільноти у групі. Як варіант – створення завдань для парних проєктів або більших команд, заохочення спілкуватися у чатах не тільки під час занять, а й обговорення навчальних питань у групових чатах у відомих середовищах, взаємоперевірка (делегування повноважень з перевірки завдань здобувачів один одним з подальшим спільним обговоренням), регулярний зворотний зв'язок (насправді, дуже мотивує, оскільки є ознакою небайдужого ставлення викладача до кожного учня).

Основними компонентами освітнього процесу, у тому числі, онлайн і в умовах війни також, є: Студент, Викладач та Контент. Гармонійне їх поєднання та грамотне застосування дасть можливість організувати змістовне залучення. Отже, можна зробити висновок, що для залучення здобувачів освіти до навчального процесу онлайн, не достатньо лише педагогічної майстерності та ораторського мистецтва педагога під час заняття. Повинен бути розроблений актуальний та привабливий контент з навчальної дисципліни, також учні повинні бути організовані та мотивовані на отримання знань на кожному занятті.

Відповідальність за виконання перелічених пунктів лягає на викладача. Дійсно, педагогічний працівник стає значно усе більш завантаженим. Багато кого з них це демотивує та стомлює. Це зрозуміло та виправдано. Під час війни на педагогічного працівника покладаються обов'язки фасилітатора. Працюючи з молоддю не припустимо вдаватися до компромісів щодо добросовісності здійснення процесів. Якщо через втому чи зайнятість проявити байдужість або недбалість, можна втратити увагу та рефлексію від учнівської аудиторії.

Література

1. Фатична метакомунікація. URL: <http://um.co.ua/7/7-9/7-98532.html>

СРШОВ МИКОЛА-ОЛЕГ

ТОВ «Український центр дуальної освіти» (м. Житомир)

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ІТ-ОСВІТИ

В Україні назріла необхідність реформування вітчизняної ІТ-освіти. Це зумовлюється, перш за все, завершенням дії Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, більшість завдань якої залишилися актуальними, та потужними новими викликами (забезпечення функціонування держави, суспільства й системи освіти в умовах остаточно неподоланої пандемії та збройної війни, необхідність врахування кращого зарубіжного досвіду для повоєнного відновлення вітчизняної економіки) [1; 6; 7]. Міністерством освіти і науки України вибудоване уявлення про цифрову трансформацію у сфері освіти і науки, що розуміється як «комплексна робота над побудовою екосистеми цифрових рішень у сфері освіти та науки, включно зі створенням безпечного електронного освітнього середовища, забезпеченням необхідної цифрової інфраструктури закладів та установ освіти і науки, підвищення рівня цифрової компетентності, цифровою трансформацією процесів та послуг, а також автоматизацією збору і аналізу даних» [5]. Уже розроблено низку проєктів цифрової трансформації, серед яких: Всеукраїнська школа онлайн, Єдина державна база з питань освіти, Національна електронна науково-інформаційна система (URIS), створено і для зручності користування згруповано освітні дистанційні та онлайн-сервіси [4].

Проте існує низка гальмівних факторів розвитку вітчизняної ІТ-освіти: загальні (сприймання державою асигнувань на освіту як «витрат», а не «інвестицій»); некодифікованість, консервативність та імітаційність освітнього законодавства; кадрова педагогічна криза; неефективна система фінансування, управління, організації освітнього процесу, моніторингу якості освіти, взаємодії зі стейкхолдерами з ІТ-індустрії; повільне й системне оновлення змісту освітніх програм; зниження якості навчальної літератури; формалізація і бюрократизація процесу перевірки забезпечення якості освіти) та рівневі (на різних рівнях освіти) [2, с.181].

Основними проблемами розвитку вітчизняної ІТ-освіти є: невідповідність темпів і якості підготовки ІТ-спеціалістів потребам ІТ-ринку; застарілість змісту освітніх програм; відсутність наступності усіх рівнів

ІТ-освіти, неможливість реалізувати її високий потенціал через наявність системних проблем на всіх етапах підготовки фахівців; низька якість викладання математики у загальноосвітніх школах; гендерний і соціальний дисбаланс; нерозвинене державно-приватне партнерство закладів освіти та ІТ-бізнесу [3].

У процесі реформування ІТ-освіти варто враховувати існування трьох основних моделей реагування освітньої системи на виявлені проблеми, а саме: творення інноваційних форм освітньої діяльності (властива системам неформальної та інформальної ІТ-освіти, де витрати на освіту розглядаються як вигідні інвестиції, продумані комерційні проекти, що приносять педагогічний, соціальний і комерційний ефект); трансформація існуючих освітніх інституцій і практик за принципом «навздогін» (притаманна закладам формальної освіти, що не завжди використовують академічну автономію і свободу на користь соціогуманітарної і цифрової освіти); імітація змін на всіх ієрархічних щаблях вітчизняної системи освіти (наприклад, Національна доктрина розвитку освіти та запровадження принципів Болонського процесу, що так і не змогли сформувати умови для освіти й самоосвіти впродовж життя, запровадити дієві механізми підвищення цифрової культури педагогів і здобувачів освіти, забезпечити випускників реальним комплектом компетентностей, необхідних для особистісного та професійного успіху в цифровому суспільстві).

На основі аналізу результатів онлайн-анкетувань, емпіричних даних, отриманих у ході аналізу вітчизняних сайтів пошуку роботи і наукових джерел, виявлено кілька груп заходів з реформування вітчизняної ІТ-освіти: заходи з високою ефективністю і легкістю впровадження, з високою ефективністю та складністю впровадження; з низькою ефективністю та легкістю впровадження, з низькою ефективністю та значною складністю впровадження. Складаючи програму розвитку вітчизняної ІТ-освіти, важливо класифікувати запропоновані заходи таким чином, щоб їх реалізація була найбільш ефективною

Для здійснення прогностичного обґрунтування перспектив розвитку ІТ-освіти в Україні було створено й апробовано відповідну методику [2, с.168, 306]. На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних джерел виокремлено перелік ініціатив з реформування різних напрямів ІТ-освіти та здійснено їх оцінювання фокус-групами, на основі якого створено SWOT-аналіз реформування вітчизняної ІТ-освіти. Порівняння визначених у ньому сильних сторін і можливостей, слабких сторін і загроз дає змогу зробити низку важливих висновків: всі реформи вітчизняної ІТ-освіти мають бути швидкими з чітко визначеними критеріями і показниками ефективності; для успішності реформування необхідними є зрозумілі й досяжні аксіологічні орієнтири державної освітньої політики, гнучке законодавство й широка академічна автономія, поєднана з високим рівнем професіоналізму і громадянської відповідальності усіх суб'єктів освітнього процесу; реформування ІТ-освіти має здійснюватися системно на загальнодержавному (комітети Верховної Ради, міністерства, відомства, директорати, департаменти, відділи) та інституційному (заклади освіти, ІТ-компанії, неурядові організації) рівнях; нагальними є ухвалення Стратегії розвитку системи ІТ-освіти в Україні, підготовки концепцій розвитку кожного її рівня, розроблення відповідних дорожніх карт реформування.

Література

1. Базелюк О., Вітренко Ю., Жилияєв І., Ворона В., Базелюк В. Механізми посилення фінансової автономії університетів: цифровий вимір. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2023. Vol. 1 (48). P. 450-460. URL: <http://surl.li/mujkb>
2. Єршов М. О. *Тенденції розвитку ІТ-освіти в Незалежній Україні*: монографія. Київ, 2023. 350 с.
3. Єршов М. Свобода як тренд сучасної ІТ-освіти. *The scientific heritage*. 2021. № 72 (72), 4. С.24-29. URL: <http://surl.li/mujjw>
4. Міністерство освіти і науки (2023). *Дистанційні та онлайн-сервіси в освіті*. URL: <http://surl.li/mujjm>
5. Міністерство освіти і науки (2023). *Цифрова трансформація освіти і науки*. URL: <http://surl.li/glyvt>
6. Сейко Н., Єршов М.-О. Зарубіжний досвід розвитку ІТ-освіти. *Український педагогічний журнал*, 2021. Вип. 4. С. 54-64. URL: <http://surl.li/mujiz>
7. Спірін О. М. Цифровізація освіти, освітнього процесу. В: В.Г. Кремень, ред. *Енциклопедія освіти*. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер. 2021. С. 1099-1100.

КОБИСЯ ВОЛОДИМИР

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Інтеграція використання доповненої реальності в освітній процес створює нові і більш результативні способи навчання в закладах освіти, спільнотах і на робочих місцях. Додатки з доповненою реальністю не обов'язково повинні бути освітніми інструментами, їх головне завдання зацікавити здобувача освіти, дати йому мотивацію до навчання. В сучасних умовах змішаного навчання у переважній більшості закладів освіти студенти повинні формувати вміння із віртуальними засобами і в реальних умовах. За допомогою навчальних додатків з доповненою реальністю вони можуть це робити в умовах дистанційного навчання, а потім удоско-

налити навички, працюючи з реальними засобами в навчальних лабораторіях. Тому доповнена реальність змінює зміст освітнього процесу. Аналізуючи сучасну стан впровадженням доповненої реальності в вітчизняну систему освіти, варто відзначити, що нині, на жаль, немає конкретних програм, що дозволяють впроваджувати технології доповненої реальності в освітній процес, цим займаються окремі викладачі-ентузіасти.

Мобільні пристрої надають можливість розширити межі традиційного (аудиторного) навчання шляхом перенесення його в мобільне навчальне середовище. Відштовхнувшись від ідеї аудіогіда в музеях, що розповідає відвідувачам про найцікавіші експонати або картини, розробники створили мобільні програмні засоби, призначені для вивчення різних навчальних дисциплін, як загальноосвітніх (історії, біології, фізики, хімії) так і фахових («Архітектура персональних комп'ютерів», «Комп'ютерні мережі», «Інженерна і комп'ютерна графіка» тощо). Такі засоби перетворюються на своєрідного екскурсовода, надаючи відомості про найважливіші об'єкти, їх композиції, конструкції і значення. Мобільні Інтернет-пристрої, по суті, надають буквально значення вислову про те, що навколишній світ – це навчальний клас.

Робота з об'єктами доповненої реальності полягає, наприклад, у тому, щоб, використовуючи маркери як компоненти конструктора, зрозуміти принципи складання реального пристрою (системного блоку персонального комп'ютера, принтера, комп'ютерної мережі), змодельовати різні ситуації, після чого зібрати пристрій з реальних компонентів. У системі доповненої реальності користувач може керувати лабораторною установкою шляхом зміни положення перемикача, комбінування різних елементів, зміни положення джерела струму, його полярності тощо простим розкладанням, перекладанням та обертанням маркерів. Простота складання віртуального пристрою та швидка зміна його конфігурації дозволяє відразу ж проаналізувати результати роботи у кожній конкретній конфігурації.

Будь-який засіб доповненої реальності може бути навчальним об'єктом, якщо він є керованим та сприяє взаємодії користувача з реальними об'єктами з метою вивчення їх властивостей у процесі експериментального дослідження. Якщо ці вимоги виконуються, когнітивні й емоційні переживання можуть забезпечити нове розуміння того, що студенти вивчають.

Як зазначають вітчизняні науковці Ю. Єчкало, Є. Модло, С. Семеріков, В. Ткачук «застосування засобів доповненої реальності надає можливість підвищити реалістичність дослідження; забезпечує емоційний та пізнавальний досвід, що сприяє залученню студентів до систематичного навчання; надає коректні відомості про систему у процесі експериментування з нею; створює нові способи подання реальних об'єктів у процесі навчання» [1, с. 96].

Нині більшість освітніх AR-додатків пов'язані з розпізнаванням зображень (постер, обкладинка, сторінка), або площин, та накладанням якогось опису або супроводжуючого відео. Таким чином, зазвичай у розробці AR-додатку потрібно: розпізнати цільове зображення і зробити рендеринг об'єкта.

Дослідники Х. Мартін-Гутьєррес, Е. Гуінтерс та Д. Перес-Лопес зазначають, що доповнена реальність може бути використана для спільної роботи студентів. Особливої актуальності це набуває у процесі виконання лабораторних робіт із потенційно небезпечним обладнанням, що вимагає постійного контролю діяльності студентів. Реальним лабораторним роботам передують роботи у доповненій реальності шляхом розміщення маркерів на лабораторних установках. Використовуючи маркери, студенти зможуть за допомогою мобільного пристрою візуалізувати інструкції або навчальні матеріали, необхідні для правильного використання та налаштування обладнання [2, с. 837].

Модельовання доповненої реальності – досить трудомістке завдання, і для створення AR-проектів, у тому числі і в браузері, потрібні відповідні інструменти. Розробка доповненої реальності передбачає вирішення двох основних завдань: створення віртуального контенту і методів взаємодії з ним; визначення положення цифрових об'єктів на зображенні [3, с. 195].

Підготовка майбутніх викладачів закладів професійної освіти до створення і використання засобів доповненої реальності у практичній педагогічній практиці здійснюється під час вивчення навчальної дисципліни «Розробка програмного забезпечення для мобільних платформ», на лабораторних заняттях з якої студенти навчаються створювати додатки для мобільних платформ із застосуванням технологій доповненої реальності. Одним із таких програмних засобів, що використовується майбутніми викладачами закладів професійної освіти є Unity 3D – популярний багатоплатформовий конструктор для створення деталізованого AR-контенту; з цією ж метою використовується програма Blender. Для моделювання складної 3D-графіки на iOS використовується пакет інструментів RealityKit від Apple. Для створення реалістичних тривимірних зображень для браузерів або додатків доповненої реальності на Android використовується SceneForm від Google.

Використання доповненої реальності на лекційних, практичних та лабораторних заняттях полегшує розуміння студентами креслень, технічної документації та інструкцій з експлуатації. Викладачі, які використовують технологію доповненої реальності на лабораторних роботах, можуть краще пояснити студентам будову внутрішніх елементів приладів та установок, що забезпечує ефективність навчання майбутніх фахівців. Наприклад, методичні рекомендації та лабораторні установки можуть бути середовищем для роботи з доповненою реальністю. Лабораторні стенди або вимірювальні прилади використовують у якості маркерів, зокрема для доповнення їх інструкціями з використання. Доповнена реальність дає сучасне вирішення завдання заохочення студентів до дослідницької діяльності та мотивує студентів до експериментування.

Література

1. Модло Є. О. Використання технології доповненої реальності у мобільно орієнтованому середовищі навчання ВНЗ / Модло Є. О., Єчкало Ю. В., Семеріков С. О., Ткачук В. В. // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – 1 (11). – С. 93-100.
2. Martin-Gutierrez J. Improving strategy of self-learning in engineering: laboratories with & augmented reality [Electronic resource] / Jorge Martin-Gutierrez, Egils Guinters, David Perez-Lopez // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2012. – Volume 51. – P. 832-839.
3. Rashevskа N.V. AR and the Prospects for Applying Its in the Training of Future Engineers [Electronic resource] / Rashevskа N.V., Soloviev V.N. // Augmented Reality in Education : Proceedings of the 1st International Workshop (AREdu 2018). Kryvyi Rih, Ukraine, October 2, 2018 / Edited by : Arnold E. Kiv, Vladimir N. Soloviev. – P. 192–197.

КОБИСЯ АЛЛА

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналіз результатів контент-аналізу сутності категорії «проектна діяльність» дає підстави стверджувати про наявність різних підходів до розгляду її змісту. Визначення науковців підкреслюють, що проектна діяльність є цілеспрямованою, організованою та системною діяльністю, яка вимагає використання ресурсів і спеціальних методів для досягнення конкретних результатів або вирішення завдань. Вона може бути застосована в різних сферах, включаючи освіту, бізнес, науку, технології та інші.

Проектна діяльність в закладах професійної освіти різних рівнів передбачає вирішення реальних проблем та завдань, пов'язаних з професійною діяльністю здобувачів освіти. Це можуть бути проекти, що стосуються конкретних технологій, процесів виробництва, впровадження нових розробок або модернізації існуючих систем. Проектна діяльність в закладах професійної освіти сприяє розвитку практичних навичок, вміння працювати в команді, вирішувати проблеми та здійснювати професійну самореалізацію.

Погоджуємося з думкою О. Коберника: «Важлива роль на всіх етапах діяльності відводиться педагогу, котрий з одного боку, є організатором проекту, а з іншого, рівноправним членом робочої групи і висуває власні цілі, аналізує ситуацію, пропонує цікаві ідеї для обговорення. Наставники можуть поділитися власним життєвим досвідом, допомогти студентам відшукати різнобічні джерела інформації щодо проблеми дослідження, посприяти у контакті з фахівцями» [1, с. 12].

Одна з основних ролей проектної діяльності в закладах професійної освіти полягає в розвитку професійно-технічних компетентностей здобувачів освіти. В рамках проєктів вони виконують практичні завдання, що пов'язані з об'єктами їхньої майбутньої професійної діяльності, мають змогу відчувати себе справжніми фахівцями, застосовувати отримані знання та вміння у конкретних ситуаціях, розвивати свої навички і формувати необхідні професійні уміння. Проекти надають навчальним завданням конкретну практичну спрямованість, що дозволяє розвивати навички мислення високого рівня. Крім того, вони підвищують мотивацію до навчання. Проектна діяльність сприяє розвитку творчого мислення, самостійності та ініціативи здобувачів освіти. Під час роботи над проєктами, вони навчаються ставити конкретні цілі, планувати свою роботу, вирішувати проблеми, працювати в команді та взаємодіяти зі своїми однолітками та викладачами. Це сприяє їхньому особистісному зростанню, розвитку лідерських якостей та відповідальності за результат своєї роботи.

Ми опираємось на положення, що сформулювали А. Гуржій, Р. Гуревич, М. Кадемія: «Проекти, які пропонуємо студентам – це дослідницькі роботи, які потребують знань із різних галузей науки, почерпнутих із спеціальної літератури, періодичних видань та Інтернету. Обов'язковою умовою проєктного дослідження, під час вивчення природничих дисциплін у технікумах та коледжах, є його професійна спрямованість. Використання проєктної технології дозволяє студентам коледжу синтезувати знання із професійних та природничо-наукових дисциплін, застосовувати їх на практиці. Такий підхід дає можливість викладачам підвищити ефективність професійної спрямованості природничо-наукової підготовки майбутніх молодших бакалаврів технічного профілю» [2, с. 124].

Також важливою роллю проєктної діяльності є формування інтегрованого підходу до навчання. Здобувачі освіти залучаються до вивчення різних предметів та дисциплін, а також застосовують знання та уміння, отримані в різних галузях, для вирішення конкретних завдань у проєктах. Це дозволяє їм бачити зв'язок між різними галузями знань і розвивати системне мислення. Формування навичок організації проєктної діяльності у майбутніх викладачів закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти відбувається під час вивчення навчальних дисциплін «Комп'ютерно орієнтовані технології навчання», «Комп'ютерні технології в освітньому процесі та управлінні проєктами». Під час виконання лабораторних робіт із цих дисциплін студенти навчаються планувати й організувати освітні проєкти і керувати роботою здобувачів освіти під час виконання освітніх проєктів.

Розвиток і впровадження сучасних цифрових технологій в професійну освіту вимагає максимального залучення їх у проєктну діяльність, тому сучасні освітні проєкти є телекомунікаційними, що дозволяє значно розширити межі проєкту, долучити до роботи здобувачів освіти незалежно від місця проживання та форми організації освітнього процесу.

Освітня проєктна діяльність стимулює інтерес здобувачів освіти до вирішення конкретних проблем шляхом проєктних дій. Вона допомагає розвивати критичне мислення, застосовувати отримані знання на практиці та активно використовувати інформацію. Критичне мислення передбачає постійний пошук фактів, їх аналіз, порівняння та логічне поєднання з метою отримання нових знань, розвіювання чи підтвердження сумнівів та прийняття обґрунтованих рішень. Майбутні викладачі закладів професійної освіти різних рівнів мають бути готовими до використання проєктних технологій у професійній діяльності.

Література

1. Коберник О. М. Проєктна технологія: можливості застосування в освіті. Педагогіка вищої та середньої школи. 2012. Вип. 36. С. 11–18.
2. Гуржій А. М., Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. та ін. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно технічній освіті: [монографія]; за ред. академіка НАПН України Гуржія А. М. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. 376 с.

КОБИСЯ ІГОР

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ

Сучасне суспільство перебуває в періоді розквіту цифрових технологій та впровадження їх у всі галузі життєдіяльності людини. Фактично цифрові технології з розвитком мобільних пристроїв стали частиною соціально-культурних відносин у суспільстві і значно вплинули на систему освіти, особливо професійної.

Підготовка педагогічних кадрів для системи професійної (професійно-технічної) та фахової перед вищої освіти здійснюється закладами вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта і регулюється низкою нормативних актів, серед яких: Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.03.2016 р. № 292 «Про затвердження Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої та фахової перед вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», за якими здійснюється формування та розміщення державного замовлення», зі змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства освіти і науки України від 23 вересня 2019 р. № 1223 та від 9 лютого 2021 р. № 153, який регулює спеціалізації підготовки здобувачів освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями); Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 листопада 2022 р. № 1006 «Деякі питання розміщення державного (регіонального) замовлення, поєднання спеціальностей (предметних спеціальностей), спеціалізацій та присвоєння професійних кваліфікацій педагогічних працівників закладами фахової передвищої, вищої освіти», яким врегульовано кваліфікації випускників за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями); Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 21 листопада 2019 р. № 1460 і Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 18 листопада 2020 р. № 1435, якими визначені загальні та фахові компетентності і програмні результати навчання на кожному із рівнів вищої освіти.

Зважаючи на оновлення кваліфікацій, що присвоюються випускникам спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), а саме унормоване присвоєння випускникам першого бакалаврського рівня кваліфікації «Бакалавр професійної освіти. Викладач закладу професійної (професійно-технічної) освіти (із зазначенням спеціалізації), закладу фахової передвищої освіти, професійна кваліфікація за додатковою спеціальністю (предметною спеціальністю) та/або спеціалізацією(ями)» [1], перелік наведених у Стандартах вищої освіти компетентностей (К 06, К 16, К 19) [2] та програмних результатів навчання (ПР 09, ПР 22) [2] підготовка майбутніх викладачів закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти має бути спрямована на широке застосування цифрових технологій в практичній професійній діяльності.

З цієї метою до блоку обов'язкових навчальних дисциплін освітньо-професійної програми «Професійна освіта. Комп'ютерні технології в управлінні та навчанні» [3] за якою у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського здійснюється підготовка здобувачів освіти першого рівня вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта, спеціалізації 015.39 Цифрові технології введено низку освітніх компонент, зміст яких спрямовано на формування, розвиток і удосконалення навичок використання цифрових технологій в освітньому процесі закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, серед яких варто виділити: «Цифрові технології в професійній діяльності фахівця», «Інженерна та комп'ютерна графіка», «Прикладне програмування», «Ме-

тодика навчання інформатики та інформаційних технологій», «Комп'ютерні технології в освітньому процесі та управлінні проєктами», «Спеціальна інформатика», «Програмування з використанням стандарту запитів SQL». Крім цього серед освітніх компонент блоку вибіркових навчальних дисциплін цієї освітньо-професійної програми на формування навичок використання цифрових технологій в освітньому процесі спрямовані: «Організація і обробка електронної інформації», «Вебтехнології та ресурси в освіті», «Аналіз та візуалізація даних», «Застосування цифрових технологій в управлінні», «Цифрові технології візуалізації даних та знань», «Проектування та розробка інформаційних систем», «Цифрові технології моніторингу освітньої діяльності», «Ергономіка інформаційних технологій», «Комп'ютерне моделювання», «Основи робототехніки», «Системи управління проєктами та задачами», «Розробка і тестування програмного забезпечення», «Кібербезпека в освіті та управлінні», «Формування soft-skills в освітньому процесі», «Прикладне програмне забезпечення професійної діяльності», «Цифрові технології створення та обробки анімацій» та ін.

Зважаючи на досить довгий перелік навчальних дисциплін, які вивчають майбутні викладачі закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, узгодження їх змісту, загальних та фахових компетенцій і програмних результатів навчання, впродовж терміну навчання студенти здобувають міцні знання та формують стійкі навички використання цифрових технологій у майбутній професійній діяльності. Все це підтверджується тематикою та змістом курсових робіт, які пишуть студенти у сьомому семестрі з навчальної дисципліни «Комп'ютерні технології в освітньому процесі та управлінні проєктами» та у восьмому семестрі з навчальної дисципліни «Методика професійного навчання».

Захищаючи курсові роботи, студенти демонструють не лише результати аналізу наукових праць із запропонованої тематики, а й презентують практичні розробки навчальних, методичних і дидактичних матеріалів до викладання предметів, пов'язаних із комп'ютерною (цифровою) підготовкою здобувачів освіти у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти з використанням цифрових технологій.

Зважаючи на широке впровадження в освітню діяльність технологій доповненої та віртуальної реальності, штучного інтелекту, робототехніки, до змісту навчальних дисциплін вносяться зміни, що враховують ці тенденції. Під час проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої та професійної (професійно-технічної), а в подальшому і фахової передвищої освіти студенти мають змогу здійснити апробацію усіх тих ідей і проєктів, що розроблялися ними впродовж вивчення навчальних дисциплін фахової і загально-професійної підготовки.

Література

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 листопада 2022 р. № 1006 «Деякі питання розміщення державного (регіонального) замовлення, поєднання спеціальностей (предметних спеціальностей), спеціалізацій та присвоєння професійних кваліфікацій педагогічних працівників закладами фахової передвищої, вищої освіти». URL: <http://surl.li/eznbz>.
2. Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). URL: <http://surl.li/awtgv>.
3. Освітньо-професійна програма «Професійна освіта. Комп'ютерні технології в управлінні та навчанні» URL: <http://surl.li/mumcr>

КРУЧЕК ВІКТОРІЯ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

В епоху інформаційного суспільства освіта має базуватись на технологіях, які формують у її здобувачів уміння вчитися, оперувати і управляти інформацією, швидко приймати рішення, пристосовуватись до потреб ринку праці. Цифрові технології відкривають доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають нові можливості для творчості, знаходження і закріплення будь-яких професійних навичок, дозволяють реалізовувати принципово нові форми і методи навчання. Їх поява стала однією з передумов розвитку змішаного навчання, яке дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу [1, с. 14]. Воно поєднує традиційну навчальну діяльність в аудиторії під керівництвом педагога, різні шляхи або механізми використання навчальних матеріалів, та структуроване самостійне навчання, що використовує досвід безпосереднього спілкування й матеріали онлайн [2, с. 155].

В якості переваг ця форма навчання пропонує персоналізації навчання, своєчасний зворотній зв'язок і гнучкість освітнього процесу, навчання на компетентнісній основі, можливість вибору здобувачем освіти темпу, часу, місця навчання, залучення кращих викладачів, практично необмежені навчальні ресурси. Створити ефективні програми змішаного навчання допоможе запропонований алгоритм їх проєктування та реалізації: цілепокладання, командування, мотивування, професійний розвиток педагогів, вибір або розроблення навчального змісту (контенту), вибір моделі, дизайн освітнього простору, формування і розвиток цінностей цифрової культури в освіті, вдосконалення.

Перший крок полягає у визначенні проблеми, яку потрібно вирішити, або мети, якої потрібно досягти. Змішані програми, як правило, проєктуються у відповідь на бажання підвищити успішність здобувачів шляхом персоналізації навчання, забезпечити ширший доступ до навчальних ресурсів, зекономити кадрові та матеріальні ресурси освітньої системи або поєднати всі вказані цілі. В умовах військових дій на території України вибір змішаної форми навчання зумовлюється ще й необхідністю збереження життя учасників освітнього процесу та якості освіти. Цілі мають бути конкретними, вимірюваними, досяжними, реалістичними та із зазначенням часових меж.

Об'єднання зусиль зацікавлених людей та налагодження співпраці в командах при проєктуванні програм, що знаменує перехід до наступного кроку алгоритму, має вирішальне значення для успіху. Доцільним є делегування функціональних завдань, що не потребують суттєвих змін у організації чи структурі закладу освіти, для вирішення проблем на рівні академічної групи, групи педагогів у межах відділу чи декількох підрозділів (легкі команди). Інші типи проблем зазвичай вимагають зміни архітектури освітнього процесу – розкладу, розподілу академічних груп, ролей педагогічних працівників – тому важкі команди повинні складатися з керівного складу закладів, адміністраторів, педагогів, консультантів та ін. Особливою групою виступають автономні команди, які мають повну свободу для експериментів з персоналом, бюджетом, навчальним планом, розкладом тощо. Такі команди мають найбільше повноважень для прояву творчості, вони вирішують проблеми, пов'язані з доступом до освіти.

Третя ланка алгоритму впровадження змішаного навчання (мотивування) пов'язаний із механізмами стимулювання учасників освітнього процесу. Для посилення мотивації до змін важливо проєктувати його з думкою про здобувача, фокусуючись на компетентностях, які мають бути сформовані. Систематичне та послідовне виконання індивідуальних і групових завдань, контроль та налагоджений зворотній зв'язок створюють відчуття успіху та задовольняють потребу у спілкуванні. Йдеться також про можливість для здобувачів освіти отримати додаткові консультації, наставництво з боку педагогічних працівників, залучення здобувачів до дизайну програми навчання. Створення педагогам умов для досягнення успіху, визнання та кар'єрного зростання сприяє кращій мотивації персоналу та стабільності педагогічного колективу.

В центрі будь-якої успішної програми змішаного навчання поряд зі здобувачем освіти присутня постать педагога, який її реалізує. Четвертий етап впровадження змішаного навчання передбачає постійне удосконалення професійної майстерності педагогічних працівників, оволодіння новими навичками, переосмислення взаємодії між здобувачем освіти і викладачем, що є визначальною у змішаному середовищі. Педагоги, змінюючи ролі, зокрема і через інститут кураторства, можуть заповнити прогалини в житті здобувачів, ставши для них надійними провідниками і наставниками. Такі мотивуючі фактори, як досягнення, визнання, відповідальність, просування і зростання, мають бути інтегровані у кадрові та освітні моделі.

На п'ятому етапі здійснюється вибір або розроблення навчального змісту (контенту) та платформи. Педагоги можуть використовувати вже наявні матеріали, курси чи навчальні платформи, або розробляти власні, розвиваючи навички створення онлайн-курсів, уроків, відео або програмних продуктів. Створення власного контенту може забирати багато часу у зайнятих викладачів.

Вибір моделі змішаного навчання (ротаційна, перевернутий клас, збагачена віртуальна тощо) є наступним кроком у його впровадженні. Кожна модель забезпечує різний ступінь гнучкості, автономії, самостійності, активності. Вибір зумовлюється цілями, доступністю технічних ресурсів, освітнім змістом, бажаною мірою контролю освітнього процесу з боку здобувачів та визначеною роллю педагога. Багато з пропонувананих моделей вимагають різного використання простору. Варто переконатися, що навчальне призначення підтримує обрану модель.

Фізичний та віртуальний освітній простір, моделювання та дизайн яких передбачені сьомим етапом реалізації змішаного навчання, мають відповідати принципам активності, гнучкості, варіативності і сприяти досягненню очікуваних результатів навчання. Наявність багатьох варіантів і місць для навчання дозволить розвивати навички самостійної роботи, а використання рухомих та мобільних меблів підвищить гнучкість процесу. Менша кількість стін допомагає створити відкрите, спільне середовище.

Оскільки змішане навчання базується на наданні здобувачам освіти більшого контролю, свободи та гнучкості, важливо на наступному етапі забезпечити формування у них цінностей цифрової культури в освіті, чіткість і зрозумілість критеріїв оцінювання, пріоритетів, що формують рішення, постійний моніторинг повторюваних труднощів та проблем.

Створення програми змішаного навчання є не подією, а процесом, що потребує постійного корегування та вдосконалення в подальшій роботі.

Література

1. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н. Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська; за ред. В.М. Кухаренка – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. – 284 с.
2. Чугай О.Ю. Змішане або гібридне навчання як трансформація традиційної освітньої моделі / О.Ю. Чугай // Новітні освітні технології в контексті Євроінтеграції: Матеріали X міжнар. наук.-пр. конференції. 14 січня 2015 р. – К. : ЦУЛ, – С. 154-158.

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ХУДОЖНЬОГО ПРОЄКТУВАННЯ

Мультимедійні технології – це один із перспективних напрямів інформатизації навчального процесу. Широке застосування мультимедійних технологій здатне підвищити ефективність активних методів навчання для всіх форм організації навчального процесу: на етапі самостійної підготовки студентів, на лекціях та на практичних заняттях. У якості основного технічного засобу мультимедійних технологій, безумовно, виступає комп'ютер, оснащений необхідним програмним забезпеченням і мультимедійним проєктором. Комп'ютер може використовуватися на всіх етапах: як при підготовці до занять, так і в процесі навчання, при поясненні нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі.

Викладач у мультимедіа-лекційній аудиторії отримує замість дошки та крейди потужний інструмент для представлення інформації у формі тексту, графіки, анімації, звуку, цифрового відео тощо. Істотним є те, що відсутня необхідність ведення студентами конспектів, так як уся учбова інформація представляється їм у електронному вигляді: програмні продукти, готові електронні підручники, книги та власні розробки викладача [1].

Активізація емоційного впливу на занятті із застосуванням мультимедійних засобів навчання зв'язана з тим, що: навчальне середовище створюється з наочним представленням інформації в кольорі; використання інформації у вигляді фотографій, анімації, відеофрагментів змодельованих процесів має більш сильну емоційну дію на людину, ніж традиційні засоби, оскільки воно сприяє покращенню розуміння і запам'ятовування фізичних і технологічних процесів (явищ), які демонструються на екрані. При проведенні практичних занять також використовують презентації, проте тут є свої особливості. Презентацію можна демонструвати як за допомогою проєктора, так і (при проведенні занять у комп'ютерній лабораторії) на екранах моніторів. При проведенні таких видів занять доцільно використовувати презентації як частину заняття для повторення раніше пройденого матеріалу. Практичні заняття можуть бути проведені за допомогою електронного задачника або бази даних, в якій зібрані типові й унікальні завдання з усіх основних тем навчальної дисципліни. При цьому електронний задачник може одночасно виконувати функції тренажера, оскільки за його допомогою формуються навички розв'язування типових завдань, усвідомлюється зв'язок між отриманими теоретичними знаннями і конкретними проблемами, на вирішення яких ці знання можуть бути спрямовані [2].

Мультимедійні засоби дозволяють організувати роботу з тренажерами, що імітують реальні установки, об'єкти дослідження, умови проведення експерименту. Такі тренажери віртуально забезпечують умови, які необхідні для реального експерименту, і дозволяють підібрати оптимальні параметри для нього. При цьому значно збільшується частка самостійної роботи студентів із навчально-методичними матеріалами.

Розширення обсягу самостійної роботи студентів із використанням мультимедіа супроводжується розширенням інформативного поля, в якому працює студент. Інформаційні технології дозволяють використовувати як основу для самостійної і науково-дослідної роботи студентів не тільки друкарську продукцію навчального або дослідницького характеру, але і мультимедіа засоби, ресурси мережі Інтернет – електронні бази даних, каталоги і фонди бібліотек, архівів тощо.

Також необхідними є віртуальне навчальне середовище MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке надає викладачам і студентам розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного; програмне комп'ютерне забезпечення для дизайн-проєктів, таке як AutoCAD, 3DMAX – дво- і тривимірні системи автоматизованого проєктування і креслення; Adobe Photoshop – потужний графічний редактор для створення ескізів, обробки фотографій; Adobe Acrobat Professional – для створення і редагування альбомів креслень у форматі PDF; XnView, Irfan View, ACDSee – для перегляду та редагування зображень, Adobe Illustrator, Corel Draw – редактори векторної графіки тощо. Вдало сформоване початкове середовище та наявність хоча б кількох видів програмного забезпечення дозволять організувати навчання з художнього проєктування на тому рівні, що відповідає вимогам до сучасних виробничих технологій і до фахової компетентності викладача закладів професійної освіти.

Загалом, мультимедіа є виключно корисною і плідною навчальною технологією, завдяки притаманній їй якості інтерактивності, гнучкості і інтеграції різноманітних типів мультимедійної навчальної інформації, а також завдяки можливості враховувати індивідуальні особливості студентів та сприяти підвищенню їх мотивації. Мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоєфективним інструментом, що дозволяє надати масиви інформації у більшому об'ємі, ніж традиційні джерела інформації і в тій послідовності, яка відповідає логіці пізнання і рівневі сприйняття конкретного контингенту студентів.

Література

1. Синиця М. О. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ВНЗ як засіб формування педагогічних знань. Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 418–438.
2. Савенко І. В. Методика навчання вчителя технологій основ дизайну. Полтава : ПП «Астрая», 2017. 340 с.

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Популярність онлайн-навчання невпинно зростає, інформація трансформується, пришвидшується її обробка та розповсюдження. Використання відео стає стратегічним підходом до навчання, але зі збільшенням часу перед екраном зростають суперечки та дебати. Незважаючи на присутність відео як у формальному, так і в неформальному навчанні, питання створення та використання навчального відеоконтенту залишається актуальним. Стрімкий розвиток онлайн-освіти підвищує інтерес до навчання з використанням відео [1]. Подекуди відео стає основним джерелом представлення інформації [2]. Наукові публікації окреслюють переваги впровадження навчального відео в освітній процес: гнучкість, мотивація, заохочення до самостійної роботи.

Відео не є чимось новим, але його оптимізація для навчання є відносно новим процесом. Хоча відео стає все більш доступним, а для створення власного відеоконтенту вчителю достатньо мати смартфон та базовий безкоштовний відеоредактор, але якщо його не використовувати належним чином та не дотримуватися певних умов, відео не буде максимально ефективним та може навіть знизити академічну успішність учнів. Дослідження показали, що при використанні відео у якості доповнення навчального процесу підвищується продуктивність роботи учнів, тоді як при використанні відео у якості повної заміни уроків не спостерігається покращення результатів навчання [3].

Сучасні учні звикли до цифрових технологій, які забезпечують хорошу якість візуалізації та можливість обміну інформацією на різних пристроях: комп'ютері, планшеті, смартфоні, iPod. Це забезпечує доступ до навчальних матеріалів із довільного місця та через декілька платформ. Така гнучкість дозволяє комбінувати методології для досягнення навчальних цілей, отримувати модульний і вільний вибір навчального контенту, організувати дистанційне навчання, зворотній зв'язок із вчителем та контроль успішності учнів.

Для використання відео у навчальному процесі вчитель може:

- рекомендувати учням документальні фільми для самостійного перегляду у процесі викладання певного курсу;
- обрати набір відеофрагментів із Інтернету для розкриття теми чи певної концепції. Це простий і доступний варіант, який дозволяє вчителю дослідити, перевірити та виокремити цікаві і корисні відеоматеріали із величезного асортименту мережі, навести приклади та ініціювати обговорення.
- створити скрінкасти, які складаються із цифрового запису екрану комп'ютера та аудіокоментарів. Скрінкасти можна легко редагувати за допомогою інструментів, додатних навіть для початківців. Це дозволить представити структуру предмету та окреслити основні поняття.
- зробити монтаж, використовуючи вже існуючі відео із Інтернету, що знаходяться у вільному доступі. Але використовувати можна лише ті відео, на які не розповсюджується авторське право.
- самостійно зняти відео та реалізувати мультимедійний монтаж. Це найскладніший варіант і він буде не безкоштовний для вчителя або закладу освіти. Але таке відео буде відповідати усім потребам навчального курсу, матиме чіткий сценарій та авторську систематизацію інформації. Варто звернути увагу на інструменти, що дозволяють створювати стоп-питання та завдання, інтегрувати їх у відео, збирати інформацію, забезпечувати зворотний зв'язок із вчителем та перевіряти набуті учнями знання, щоб відео стало інтерактивним.

Використання відео у навчальному процесі є економічно вигідним, адже знижує витрати завдяки можливості його повторного використання та за потреби зменшує кількість аудиторних занять. Використання відео дозволяє наочне представлення випадків із життя для демонстрації прикладів хорошої та поганої практики, допомагає підвести підсумок уроку або теми, візуалізувати експеримент, перш ніж його проводити, сформулювати проблему, представити метод, алгоритм, спосіб роботи, донести ідею, створити історію.

Отже, сьогодні відео стало важливим доповненням для високоякісного викладання та для підвищення успішності учнів, але у жодному разі використання відео не може замінити вчителя. Навчальне відео є лише додатковим матеріалом, який інтегрується в освітню систему та забезпечує гнучкість навчального процесу, доповнює традиційні методології, сприяє покращенню розуміння, підвищенню когнітивних здібностей та спонукає учнів до самостійного навчання.

Література

1. Poquet, O., Lim, L., Mirriahi, N., & Dawson, S. (2018). Video and learning: a systematic review (2007–2017). In Proceedings of the 8th International Conference on Learning Analytics and Knowledge. Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, 151–160.
2. Hansch, A., Hillers, L., McConachie, K., Newman, C., Schildhauer, T., & Schmidt, P. (2015). Video and Online Learning: Critical Reflections and Findings from the Field. HIG Discussion Paper Series No. 2015-02, 34 p.
3. Dupuis, J., Coutu, J., & Laneuville, O. (2013). Application of linear mixed-effect models for the analysis of exam scores: Online video associated with higher scores for undergraduate students with lower grades. Computers & Education, 66, 64–73.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОГРАФІКИ

Педагогічна наука здійснює постійні пошуки та розробки оптимальних технологій навчання, що спрямовані на ефективне формування різних компетентностей. Один з традиційних напрямів таких розвідок базується на «принципі наочності», що передбачає зосередження уваги на образному сприйнятті навчального матеріалу. У цьому контексті одним з інноваційних методів є представлення навчальних матеріалів у вигляді «екранної наочності», що створена з використанням цифрових технологій у вигляді структурних елементів SMART-комплексів [1, с. 5].

Слід наголосити, що традиційний для педагогіки феномен наочності, має бути детально вивчений з урахуванням специфіки цифровізації освіти. Широке запровадження гаджетів, легкий доступ до глобальної мережі, переведення спілкування в он-лайн режим призвели до нових тенденцій розвитку візуального мислення здобувачів освіти [2, с. 106-107].

У цифрову епоху однією з психологічних особливостей здобувачів освіти є кліпове мислення, яке, стаючи масовим явищем в сучасному суспільстві, є своєрідним захистом від інформаційних перевантажень. Людина, відчуваючи потребу швидкого засвоєння інформації на різноманітні теми, не має іншої альтернативи крім сприйняття за зразками [3, с. 32].

Кліпове мислення – процес відображення безлічі різноманітних властивостей об'єктів, без урахування зв'язків між ними, що характеризується фрагментарністю інформаційного потоку, алогічністю, повною різноманітністю, що надходить з високою швидкістю перемикання між фрагментами інформації, відсутністю цілісної картини сприйняття навколишнього світу. У контексті кліпового мислення необхідно: переглянути зміст навчального матеріалу; організувати інформацію у вигляді кліпів; модифікувати формат подачі інформації; застосовувати яскраві, зрозумілі та наочні презентації з чіткими, образними та «чіпляючими» формулюваннями [4, с. 345].

З урахування такої специфіки мислення сучасних здобувачів освіти педагоги використовують системний підхід до візуалізації даних та їх графічного подання, при цьому комбінуючи текст та «яскраві, незабутні» зображення. Згідно з Оксфордським словником англійської мови (Oxford English Dictionary), інфографіка (або інформаційна графіка) – це «візуальне представлення інформації або даних».

Сьогодні інфографіка стала цінним інструментом візуальної комунікації. Встановлено, що вдало створена візуально унікальна, креативна інфографіка є ефективним способом передачі та запам'ятовування інформації, оскільки вона привертає нашу увагу «яскравими образами». Але слід пам'ятати, що у системі освіти візуальні ефекти інфографіки повинні робити більше, ніж просто захоплювати і залучати. Вони повинні допомогти здобувачам освіти зрозуміти і запам'ятати зміст інфографіки та «вбудувати представлену інформацію в загальну картину світу», а не сприймати її як самостійний елемент.

На ринку Інтернет-сервісів та програмного забезпечення існує широкий спектр інструментів для створення інфографіки: Easel.ly (<http://www.easel.ly>), Infogr.am (<https://infogr.am/>), Canva.com (https://www.canva.com/uk_ua), Venngage (<https://venngage.com/>), Draw.io (<https://app.diagrams.net/>), Spritesapp (<https://spritesapp.com/>), Wordle (<https://www.wordle.net/>) та ін. Але традиційно більшість педагогів для створення інфографіки використовують ресурси Microsoft Office (Microsoft 365).

Існує значна кількість різноманітних методик створення інфографіки як розбиті на різну кількість етапів але всі вони фактично включають наступні види діяльності:

- 1) постановка цілей створення та використання інфографіки;
- 2) збір та групування даних;
- 3) перевірка та аналіз даних на предмет актуальності та достовірності;
- 4) виявлення патернів (шаблон, схема-образ, що діє як певне уявлення, або чуттєве поняття, завдяки якому в режимі одночасності сприйняття та мислення виявляються закономірності – спіралі, стільники, відгалуження гілок дерева, крива Безье та ін);

- 5) кодування даних за допомогою впізнаваних та зрозумілих візуальних символів;

- 6) перевірка – інфографіка вважається завершеною, якщо тестова аудиторія «вірно» сприймає представлений текст та зображення та їй вдається розшифрувати візуальні символи.

Для того щоб навчальна інфографіка була ефективною, слід виконувати ряд вимог: 1) обмежте кількість кольорів (не більше 7); 2) використовуйте контрастні кольори (один контрастний колір для важливої інформації); 3) створіть текстову ієрархію з трьома відмінними шрифтами; 4) використовуйте іконки, піктограми тощо 5) використовуйте лінії, границі та фігури для групування інформації; 6) уникайте об'ємних зображень (об'ємні зображення виглядають красиво, але погіршують сприйняття) – необхідно надавати перевагу площинним зображенням; 7) об'ємна інфографіка може бути доцільною, коли у вас є два-три важливі об'єкти на фоні площини; 8) у кожному візуальному блоці має бути лише 3 – 4 активні елементи, більше мозку складно утримувати.

Інфографіка як один з методів візуалізації навчальної інформації може використовуватися на заняттях для: створення опорних конспектів (набору у вигляді слайдів презентації за дисципліною чи окремих питань теми); порівняльного аналізу певних процесів та об'єктів; створення проблемних ситуацій; систематизації та класифікації; організації ефективної пошукової діяльності; розроблення алгоритмів дій; контролю та перевірки тощо.

Використання інфографіки є відмінним інструментом для представлення здобувачам освіти необхідної інформації візуально привабливим способом при цьому відбувається доповнення, систематизації, уточнення й унаочнення текстової інформації. Її можна використовувати як основу електронного навчання та у цифрових навчальних продуктах завдяки використанню гіперпосилань.

Література

1. Пригодій М. А. (2021). Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та машинобудівної галузей. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2021. № 3(1). С. 1-8. URL: <http://surl.li/munlo>
2. Wang Y., Gani M. Current Status and Trends of Research in the Field of Visual Thinking – A Visual Analysis of Literature Based on Citespace. *Proceedings of the 2022 2nd International Conference on Business Administration and Data Science (BADSD 2022)*. Atlantis Press, 2022. P. 97-108. URL: <http://surl.li/munod>
3. Копняк Н.Б. Інтерактивний комплекс та хмарні сервіси у початковій освіті: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». 2020. 220 с. URL: <http://surl.li/munoc>
4. Volkodav T., Semenovskikh T. Dichotomy of the «Clip Thinking» Phenomenon. *Proceedings of ICEPS 2017 Bangkok, Thailand*. 2017. Vol. 4. P. 345-353. URL: <http://surl.li/munpp>

САВЧЕНКО ОЛЕНА

Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (м.Київ)

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

У сучасному суспільстві все більшої актуальності набуває потреба в особистості, яка здатна не тільки до відтворення наявних норм і традицій, а яка вміє активно і самостійно аналізувати, оцінювати інформацію, робити висновки, приймати адекватні, об'єктивні рішення, саморозвиватися, відмовлятися від власних стереотипів у діяльності і поведінці. Разом із тим підвищуються вимоги до професійної компетентності фахівців, а також до рівня їх особистої та соціальної відповідальності за прийняті професійні рішення, що пов'язано з тенденцією до побудови відкритого, демократичного суспільства, характерними рисами якого є надшвидка інформатизація й висока мобільність.

Одним із напрямів реформування системи сучасної освіти є орієнтація на розвиток критичного мислення особистості, який передбачає наявність навичок рефлексії щодо власної розумової діяльності, вміння працювати з поняттями, судженнями, думками, проблемного бачення, пошуку альтернативних, інноваційних форм, засобів і методів, що сприяють раціональному вирішенню професійних завдань, а також до оцінки аналогічних можливостей інших людей, що робить розвиток цього виду мислення важливою умовою для конкурентоспроможності фахівця.

Перш ніж уточнити феномен «критичне мислення», розглянемо складові даного поняття «критичність» і «мислення».

Вирішення завдань та пошук способу їх розв'язання, у тому числі професійного, завжди є актом мислення, до трактування якого учні підходять по-різному.

С. Гончаренко в українському педагогічному словнику трактує «мислення» як вищу форму відображення діяльності у психіці, ідеальну діяльність, результатом якої є об'єктивна істина. Мисленню особистості властиве хоча б незначне прогнозування невідомого, а у підсумку розв'язання ряду завдань є момент раптового розуміння, здогадки. Судження і міркування є основними формами процесу мислення [1].

Розкриваємо детальніше ці два поняття. Судження – це форма мислення, у якій зв'язок між предметом і його ознакою (прикметою) є переконливим [2]. Міркування – зіставлення думок, їх пов'язання задля відповідних висновків. логічне мислення [3, с. 386].

Крім того, деякі автори критичність вивчають у зв'язку з проблемою соціальної адаптації (Б. Братусь, Б. Зейгарпик і ін.). На їхню думку, достатня критичність по суті визначає соціальну зрілість особистості, відіграючи особливо важливу роль в ситуаціях морального вибору. Порушення критичності поведінки розглядається як одне зі значних відхилень особистості [4].

Отже, критичність варто сприймати як оціночний процес. Перейдемо тепер до аналізу феномену «критичне мислення». Багато авторів розглядають критичне мислення і в особистісному плані, в зв'язку з переконаннями, самосвідомістю особистості, емоційно-вольовими особливостями, темпераментом. Критичність визначається як властивість особистості, яка виявляється в постійному прагненні людини відшукати помилки, недоліки в своїх і чужих діях і знаходити шляхи і засоби їх усунення.

Критичність – це потреба особистості строго аналізувати і оцінювати вчинки, бути перекопаним у ступені достовірності, обґрунтованості, доказовості знань. При аналізі конкретного моменту критичність проявляється і як актуальний психічний стан, і як волюва якість людини, і як риса характеру [5].

Критичне мислення найчастіше розглядають як найбільш логічний, раціональний, послідовний, стійкий й автономний процес рефлексії особистості над процесами і явищами дійсності. Цей термін використовується для визначення процесу мислення, що є цілеспрямованим, мотивованим і орієнтованим на досягнення мети – подібний тип мислення залучений до процесу вирішення завдань, формулювання висновків, обчислення ймовірностей і прийняття рішень, коли суб'єкт використовує навички, що є змістовними та ефективними в певному контексті та типі розумового завдання. Критичне мислення складається із оцінки процесу рефлексії – роздуми, котрі переходять у висновки, підлягають аналізу факторів, що призвели до прийняття рішення.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ. «Либідь», 1997. 375 с.
2. Конверський А. Є. Логіка: підручник. 4-ге вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 336 с.
3. Міркування. *Філософський енциклопедичний словник* / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. 742 с.
4. Києнко-Романюк Л.В. Зарубіжна і національна практика розвитку критичного мислення в учнів і студентів. *Вища освіта України*. 2004. № 4. С. 109-113.
5. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) / Освіта. Київ: Райдуга. 1996. 37 с.

СТАНІСЛАВОВА ЛЮДМИЛА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Сучасний здобувач освіти має оволодіти широким спектром професійних знань. Але саме по собі набуття професійних компетенцій не забезпечить ефективної діяльності за фахом. У наш час, коли ми надзвичайно активно залучені до інформаційно-цифрового середовища, необхідною умовою професійної діяльності, як і життєдіяльності в цілому, є набуття інформаційно-цифрової компетентності. З огляду на це майбутні філологи, викладачі ЗВО, мають у ході навчання набувати згаданої компетентності, що дозволить їм надалі забезпечувати освітній процес з урахуванням потреб, інтересів, здібностей учнів, студентів.

У Хмельницькому національному університеті з цією метою здобувачам освіти другого (магістерського) рівня, філологам, викладається курс «Інформаційні технології в освітньому просторі». Курс спрямований на опанування теорії і практики використання інформаційно-комп'ютерних технологій в навчанні мови і літератури. Предметом курсу є програмні засоби та комп'ютерні сервіси як допоміжні інструменти у навчанні мови і літератури. Серед значного їх обсягу обрано ті, які можна використовувати для формування мультимедійного освітнього контенту, зокрема навчальних відео; для створення інфографіки, для проведення опитування здобувачів освіти.

При формуванні робочої програми курсу взято до уваги те, що особливе місце у діяльності викладача посідає підготовка освітніх презентацій, найактивнішим інструментом для чого виступає програма PowerPoint. Здобувачі освіти детально опановують функціонал цієї програми, зокрема особливості застосування дизайнерських рішень, ефектів анімації, завантаження на слайди відео-, аудіоконтенту, озвучення слайдів тощо.

Однак сучасне інтернет-середовище дозволяє використовувати для створення презентацій також інструменти інші, що пропонують новітні дизайнерські рішення, нестандартні можливості представлення розробленого візуального контенту, експорт його у різних форматах, організацію групової роботи у реальному часі шляхом надання спільного доступу тощо. Серед таких інструментів – онлайн-сервіс Canva, опанування якого також передбачено робочою програмою курсу. Сервіс надзвичайно простий у використанні, пропонує тисячі шаблонів, мільйони стокових зображень, відео, аудіо. Працює Canva на будь-якому пристрої із браузером, має свій додаток як для IOS, так і для Android. Ще один подібний онлайн-сервіс – Genially. Його особливості – можливість інтегрувати у Genially візуальні засоби з інших ресурсів, а також можливість робити презентації інтерактивними за допомогою спеціальних елементів, що дозволяє надзвичайно упорядковано формувати робочий простір слайдів, диференціювати матеріал, розміщувати додаткові інструкції тощо.

Зміст теми, пов'язаної з оглядом інструментів для проведення опитувань у ході навчання, звертає увагу здобувачів освіти на те, що програма PowerPoint, сервіс Genially дозволяють створювати презентації, які слугують ефективними платформами для опитування учнів, студентів, зокрема поточного, для поєднання дидактичних матеріалів із питаннями, завданнями. Для використання PowerPoint з метою опитування можна засто-

совувати шаблони, що містяться у бібліотеці програми, а також авторські шаблони, серед яких «Своя гра», «Mind-n-Mittle», «Флеш-карта» тощо. Згадані шаблони можна знайти на інтернетсайтах. Приклади їх використання: *Pisarze polskie*, *Przysłowia polskie*, *Wielkanoc*, *Wesołych Świąt*. За умови наявності зв'язку з інтернет-мережею у презентацію PowerPoint можна вбудовувати посилання на завдання, створені за допомогою низки сервісів WEB 2.0. (*LearningApps*, *Kahoot*, *QUIZZZ*, *Wordwall* тощо). Сучасний інструмент для онлайн-опитування – сервіс-надбудова до програми PowerPoint Slido. Надбудова дозволяє проводити тестування і опитування учнів, студентів у ході трансляції певної презентації, тобто інтегрувати свої опитування і виведення результатів безпосередньо у презентацію, а не відкривати його в новому вікні браузера. Slido пропонує викладачеві використовувати такі типи питань: питання відкритого типу, що передбачає написання вільної відповіді; питання з вибором одного або декількох варіантів; створення рейтингу; створення хмари слів. Функціонал сервісу-надбудови інтуїтивно зрозумілий. Здобувачі освіти можуть отримати доступ до опитування, зайшовши на сайт *Slido.com* і вписавши код, який повідомить викладач, та свої прізвище. Ще один шлях приєднання до опитування – застосування QR-коду. Приклад презентації у PP, що включає опитування із застосуванням надбудови Slido: *Co ty wiesz o pisarzach*. Використовувати Slido можна на різних етапах заняття.

Якщо викладач бажає зробити опитування захопливим, нестандартним, у пригоді йому стануть шаблони сервісу Genially. Його шаблони створено для проведення тестових опитувань, вікторин, квестів. Більшість із них є гейміфікованими, що дозволяє додавати елементи гри до заняття, інтенсифікувати тим самим увагу учнів, студентів, а також організовувати опитування зокрема і з метою розвитку у них творчого підходу до опрацювання матеріалу. Так, можна запропонувати їм самостійно створити опитування різних типів із використанням згаданих вище інструментів.

Отже, майбутні викладачі-філологи мають оволодіти інформаційно-цифровою компетентністю на рівні, достатньому для активного застосування комп'ютерних програм, інтернет-сервісів при забезпеченні навчального процесу. Креативний підхід до такого застосування дозволить комбінувати інформаційно-комп'ютерні засоби, використовувати їх для виконання педагогічних завдань різних типів.

Література

1. Ільчишин Н.М. Загальні принципи і методології оцінювання. *Електронний науковий фаховий журнал «Імідж сучасного педагога»*. №3 (180). 2018. С.9-14
2. Рантюк І. І., Вакалюк Т. А. Використання хмарних сервісів для привернення уваги слухачів онлайн-лекцій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. №70. Т.3. С.59-66.
3. Шпеко О. С., Носовець Н. М. Освітні веб-технології у підготовці майбутніх учителів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 151(2). С. 79-83. URL: <http://surl.li/mubyr>

ХУДА ОЛЕКСАНДР

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ІНТЕРАКТИВНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНФОРМАТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Виклики сучасності, пов'язані в першу чергу зі стрімким збільшенням інформаційних потоків, розвитком інтерактивних цифрових технологій (ІЦТ) та технічних засобів, не могли не позначитися і на системі освіти. Технічний прогрес змусив переосмислити роль ІЦТ в освітньому процесі, надаючи величезне значення інформаційно-комунікаційним технологіям (ІКТ). Зважаючи на той факт, що нині інформація сама собою стає найважливішою цінністю, варто зазначити значимість навичок якісної й оперативної обробки об'ємних інформаційних потоків. Уміння використовувати ІЦТ стає на цьому етапі розвитку суспільства обов'язковою вимогою шкільної освітньої програми. ІЦТ актуалізують для учнів потребу стати членом соціальної спільноти, можуть сприяти підвищенню грамотності, що супроводжується проявом інтересу до навчання і як наслідок підвищення загального рівня успішності учнів. Ні для кого не секрет, що побудова освітнього процесу без застосування сучасних технічних засобів давно вичерпала себе.

Дійсний член НАПН України С. Сисоєва зазначає, що «поняття «інтерактивність», «інтерактивне навчання», «інтерактивні методи й методики навчання», «інтерактивні технології» все більше з'являються в статтях і наукових працях з педагогіки, у розділах навчальних посібників, що описують процес навчання як спілкування, кооперацію, інтеграцію співробітництва рівноправних учасників [1, с. 36].

ІЦТ зараз є потужною підмогою в активізації діяльності учнів, у повноцінному розкритті «Я», у знищенні комунікаційних бар'єрів та ін. Інтерактивність уроку багато в чому сприяє стимулюванню пізнавальної діяльності учнів, їхній самостійності, оскільки під час використання ІЦТ роль учителя інформатики найчастіше зводиться лише до контролю та напрямку діяльності учнів відповідно до цілей уроку.

Подібний підхід відводить учням активну роль, що дозволяє їм повноцінно взаємодіяти між собою та з учителем інформатики, сприяє виявленню їхніх індивідуальних особливостей і можливостей. Завдання вчителів на уроці інформатики – забезпечити активну пізнавальну діяльність учнів на основі застосування ІТТ.

ІТТ надають учителю інформатики можливість коригувати зміст та форми викладання матеріалу, вибирати одну з кількох альтернатив безпосередньо на занятті. Виділяють наступні можливості впливу на форму викладання та зміст матеріалу: безпосереднє управління об'єктами на екрані за допомогою комп'ютерної миші; навігація на екрані (лінійна, ієрархічна); використання діалогової функції довідки; здійснення зворотного зв'язку (реакція програм).

У своїй статті дослідниця М. Швардак означає, що «ІТТ – новочасний різновид комп'ютерних технологій, принципами впровадження яких є відкритість, цифрова інтеракція та зручність інтерфейсу. Вони структуруються у три групи – апаратні, програмні та користувацькі, кожна з яких використовує певні засоби. Зокрема, апаратні засоби (інтерактивна дошка, планшет і смартфон, інтерактивний дисплей) та програмні засоби (віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR), інтерактивні візуалізації, інтерактивні вебсайти, інтерактивні додатки, інтерактивні відео, цифрові інтерактивні ігри (гейміфікація), вебквести, інтерактивні книги, підручники та посібники, інтерактивні онлайн-дошки, QR-код, інтерактивні платформи) зорієнтовані на модифікацію та урізноманітнення освітнього процесу» [3, с. 45].

Наочні методи під час уроків інформатики застосовуються в сукупності зі словесними та практичними методами, і сприяють більш глибокому, детальному вивченню об'єкта як у натуральному вигляді, так і в символічному (рисунок, схеми, графіки тощо). Інструментами під час цього поряд з комп'ютерами виступають екранні технічні засоби – мультимедійні проєктори, інтерактивні дошки.

Важливість використання методу наочності на уроках інформатики пов'язана насамперед із самим поняттям «інформація». Не секрет, що одні й ті ж дані можна наочно продемонструвати в різних формах: схема, рисунок, таблиця тощо. Так, до прикладу, в навчанні інформатики вчитель обов'язково вдається до наочної демонстрації блок-схем, таблиць виконання комп'ютером завдань, алгоритмів дій у використанні різних програм тощо.

Усі наочні методи можна умовно поділити на дві великі підгрупи:

– *Ілюстрація*, мається на увазі використання плакатів, таблиць, малюнків, різноманітних зображень на дошці тощо.

– *Демонстрація*, мається на увазі проведення дослідів, демонстрування методів роботи з різними приладами, перегляд навчальних фільмів тощо.

Основною метою використання наочного методу за допомогою мультимедійного обладнання на уроках інформатики є більш глибоке розуміння та запам'ятовування поданого матеріалу, що досягається завдяки образному сприйняттю інформації. В цілому використання ІТТ дозволяє створити необхідне емоційне тло, «занурити» учнів у певне середовище. Інтерактивність уроку дозволяє зробити навчання ефективнішим, динамічнішим, залучити учнів до дій, перетворюючи їх на активних суб'єктів пізнання.

Однією з найзручніших форм викладання матеріалу на уроках інформатики є презентація, основним інструментом для створення, якої виступає програма Microsoft PowerPoint. Значного поширення у педагогічній практиці набули інтерактивні дошки, використання яких не вимагає від учнів спеціальної підготовки чи оволодіння додатковими навичками, оскільки за принципом дії вони фактично подібні до класичної класної дошки. Робота на інтерактивній дошці найчастіше сприймається учнями як використання «живих картинок». Інтерактивність дозволяє реалізовувати різні сценарії навчання. Так, до прикладу, це може бути традиційна відповідь біля дошки, як колективна, так й індивідуальна. Вчитель інформатики самостійно може поєднувати різні підходи в рамках уроку. Однак саме використання ІТТ дозволяє досягати наступних результатів: підвищити пізнавальний інтерес учнів; полегшити сприйняття нового матеріалу та забезпечити більшу ефективність запам'ятовування і розуміння основних понять навчального матеріалу (учні завжди мають можливість повторно переглянути матеріал на комп'ютері, звернутися до функції довідки, самостійно застосувати вивчений матеріал на практиці за допомогою комп'ютера, встановленого в кабінеті); націлити учнів на самостійне глибоке вивчення матеріалу; виявити та сприяти розвитку індивідуальних здібностей учнів; допомогти учням виокремити із загального потоку інформації конкретні знання, які необхідні їм для подальшого практичного застосування; сприяти інтелектуальному розвитку учнів; націлювати на самостійне засвоєння інших загальноосвітніх дисциплін; знижувати комунікаційні бар'єри, сприяти розширенню спектру спільних робіт, що виконуються учнями; розширювати різноманітність форм організації освітнього процесу.

Поряд із значною кількістю позитивних відгуків щодо використання ІТТ, оголюється й достатня кількість проблем, пов'язаних із їх експлуатацією. Незважаючи на те, що сучасні ІТТ стали невід'ємною частиною освітнього процесу, досі зберігається проблема низької комп'ютерної грамотності серед учителів.

Література

1. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник ; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
2. Швардак М. В. Цифрові інтерактивні технології в освітньому процесі початкової школи. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2023. № 8. С. 39–48.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Традиційно цифрові технології здаються далекими, ба навіть протилежними до творчості загалом і літератури зокрема. Але досвід останніх років викладання української літератури в дистанційному режимі показав, що цифровізація може стати ефективним помічником викладача-філолога, в тому числі – щодо розвитку творчої складової діяльності учнів на уроках української та зарубіжної літератури. Література – це «гра розуму», а цифрові технології – це в тому числі гейміфікація освітнього процесу, його часткове перетворення на гру, тому поєднати ці дві протилежності видається цілком можливим.

Дослідження впливу творчих дидактичних прийомів на результативність філологічної освіти наразі є обмеженим і недостатнім, а зв'язок творчої діяльності на уроках української та зарубіжної літератур з можливостями сучасних цифрових технологій українськими педагогами не встановлювався. Тим часом, передумови для встановлення такого зв'язку очевидні і мають під собою значну теоретичну основу, покладену зокрема науковцями Чупріна О.В., Волошин П.М., Волошина Г.П., Адамович А.Є. тощо.

Авторка Чупріна О.В. вважає, що основну увагу в навчанні слід приділяти розвитку умінь здійснювати всі види мовленнєвої діяльності, а також відзначає виняткову важливість мультимедійних технологій, які ефективно забезпечують такий розвиток [1].

Дослідники Волошин П. М., Волошина Г. П., які зокрема виділяють буриме серед літературознавчих ігор, зазначають, що інколи літературні ігри наче й не вміщують нову інформацію, але вони корисні тим, що вчать творчо застосовувати наявні знання в інших умовах, активізують різноманітні розумові процеси [2].

Кандидат філологічних наук, доцент Адамович А.Є. у своєму дослідженні вводить поняття «мовної особистості» учня і акцентує увагу на тому, що мовна особистість – це перш за все її інтелект, який має вияв і аналізується в мові. Наші учні, на його думку, мають вільно користуватися засобами мови в усіх видах мовленнєвої діяльності, що сприяє розумінню культурної ідентичності зокрема і культурних відмінностей нації взагалі [3].

Специфіка викладання у профтехнах передбачає наявність зв'язку між навчальним матеріалом та майбутньою професією учнів. Покровський професійний ліцей готує майбутніх шахтарів, тому професійна лексика вугільної галузі давно та міцно увійшла до складу освітнього контенту уроків української мови, української та зарубіжної літератур. В особистій практиці викладання української та зарубіжної літератур часто використовують на уроках старовинну гру «буриме». Останні роки на допомогу в її організації і значне зростання її ефективності надають саме цифрові технології.

Зміст гри «буриме», яка виникла ще в XVII столітті у Франції, в тому, щоб за готовими римами скласти віршовані рядки із заданим змістом, формою або тематикою. За допомогою цифрових ресурсів [4-6] на уроках розвитку мовлення, української та зарубіжної літератур – а саме, під час вивчення творчості поетів, учнями успішно створюються чотиривірші на тематику вугільної промисловості.

Приклад використання гри «буриме» на тему вугільної промисловості може бути таким. Візьмемо слова «вугілля» та «шахтар». Застосування генераторів рим [4-6] надає близько 200 варіантів різних рим, серед яких на реальному уроці було обрано «дозвілля» і «ліхтар», після чого за обмежений час (зазвичай 3-5 хвилин) учні групи складають та пропонують на розгляд товаришів свої вірші. Найчастіше, у них виходять катрени жартівливого характеру, так, у наведеному раунді буриме в 2022 році переміг чотиривірш наступного змісту:

*В шахтаря нема дозвілля
Коногонка є – ліхтар
Нарубати нам вугілля
На роботу йде шахтар*

Співзвучність «на роботу» та «нарубати» стала вирішальним мотивом, за яким визначалося перше місце у цьому раунді.

Ефективними є «буриме» за мотивами творів українських та зарубіжних поетів – у такому разі вірш на тему вугільної промисловості має бути створено в стилі відповідного твору, який сьогодні вивчається на уроці. Так, за мотивами рядків «Давньої казки» Лесі Українки (На обличчі у поета Не цвіла урода гожа, Хоч не був він теж поганий, – От собі – людина божа!) за римами майструє-рятує-вирує та шахтарським-мейнстрім-будь-ким [4] найбільш вдалим твором на дистанційному уроці в 2021 році виявився вірш з п'яти рядків:

*Рештаки шахтар майструє
Для ділянки план рятує
На обличчі шахтарським
Океаном піт вирує
От собі його мейнстрім!*

У кожного учня Покровського професійного ліцею наразі є свій, улюблений генератор рим, який, на його думку, забезпечує найкращі можливості, хоча великої різниці між створеним переліком рим у різних генераторах я не помічала, найчастіше різні генератори формують переліки рим, які відрізняються щонайбільше на 7–10 варіантів.

Таким чином, застосування цифрових інструментів на уроках філологічних дисциплін одночасно вирішує кілька дидактичних задач: розвиток творчих здібностей; розвиток професійної лексики; формування вмінь користуватися цифровими технологіями; «занурення в епоху» – усвідомлення духу минулих часів.

За часом, гра «буриме» проводиться найчастіше в три раунди та вимагає 12–15 хвилин уроку, а тому найбільш ефективно застосовувати її на уроках повторення та закріплення знань, уроках розвитку мовлення, також при написанні учнями есе. Ефективним вважаю використання «буриме» в якості короткого завдання на оцінку наприкінці уроку (етап підведення підсумків).

Таким чином, цифровізація творчої діяльності учнів є ефективним засобом одночасного вирішення кількох дидактичних задач сучасного уроку літератури в ЗП(ПТ)О, яке вимагає відносно невеликого часу та мотивує учнів до навчання.

Література

1. Чупріна О.В. Система мультимедійних вправ на уроках української мови / О.В. Чупріна // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 7.
2. Волошин П.М., Волошина Г.П. Літературознавчі ігри як засіб аналізу художнього твору. URL: <http://surl.li/mbyzq>.
3. Адамович А.Є. Формування і розвиток мовної особистості студента при вивченні дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». - Українська література: проблеми і перспективи: матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної Інтернет-конференції / укл. О.А.Огульчанська, В.Г. Зотова, Л.П. Копейцева. – Мелітополь: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2020. – 201 с. – с. 7-10
4. Рими України. URL: <http://rymy.in.ua/s/teploty>.
5. Словник для римуння. URL: <https://ua.azrhymes.com/>.
6. Онлайн генератор рим. URL: <https://rymy.com.ua/poisk>.

ЦИГАНОК ОЛЕКСАНДР

Покровський професійний ліцей (м. Покровськ)

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Ряд факторів, які зумовлюють різке поширення цифровізації освітнього середовища, для освітнього простору нашої країни наразі є факторами непереборної сили, які діятимуть тривалий час. Це зумовлює необхідність узагальнити наявні здобутки науково-методичного забезпечення освітнього процесу в умовах цифровізації, яка в обставинах, що склалися в освітньому просторі України, є одним з найбільш ефективних інструментів для проведення безпечних уроків.

Дослідження зазначеної теми проводяться українськими педагогами систематично і постійно, серед дослідників питань цифровізації освітнього процесу можна виділити зокрема авторів Кулинич О.А., Кувшинова К.В., Олексюк О.Р., Духаніна Н.М., Лесик Г.В. тощо.

Як зазначають автори Духаніна Н.М., Лесик Г.В., якісні зміни в системі освіти неможливі без цифрової трансформації освітнього процесу, яка передбачає максимально повне використання потенціалу цифрових технологій [1]. Науковці пропонують визначити наступні елементи цифрової системи освіти: технологічну та цифрову модернізацію інфраструктури закладу освіти, створення безпечного цифрового освітнього середовища, розвиток цифрової компетентності педагогічних, науково-педагогічних та адміністративних кадрів, які здатні ефективно використовувати цифрові технології в освітньому процесі [1]. Проблемі відповідності професійної (зокрема її складової – інформаційної) компетентності викладачів і майстрів виробничого навчання тим критеріям, які висуваються сьогодні з боку держави та суспільства, визначає також заступник директора з НМР ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище» Кулинич О.А. в праці [2]. Формулюючи узагальнений погляд на цифровізацію освіти, авторка Кувшинова К.В. зауважує, що сучасні вимоги до цифровізації потребують застосування серйозних цифрових інструментів, наводячи в якості таких системи управління навчанням (Learning Management System), концепцію BYOD, відкриті освітні ресурси (Open Educational Resources) тощо [3].

Не можна обійти стороною також і негативний досвід проведених досліджень, який показує нам, в якому напрямі слід припинити рух наукової думки. Так, педагог Олексюк О.Р. у своїй статті «Застосування технології доповненої реальності в освітній галузі» [4] пропонує широкий перелік застосунків, у тому числі мобільних, які, дійсно маючи певну дидактичну цінність, на жаль, не мають при тому жодного стосунку до

технологій доповненої реальності. Про подібний підхід до впровадження цифровізації в освітній процес доречно висловлюється д.е.н., професора пан Сергій Захарін: «Ми хочемо, спираючись на теорію дитиноцентризму, розвивати здібності дитини завдяки використанню цифрових технологій, чи хочемо розвивати цифрові технології через залучення більшої кількості споживачів (у тому числі здобувачів освіти)?» [5]. Прикро визнати, але частина досліджень важливого та актуального питання при непрофесійному підході перетворюється наразі на рекламу мобільних застосунків, дидактична цінність яких ніким не перевірена й сумнівна.

З огляду на зазначене, вбачається, що концептуально оптимізація освітнього процесу закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах цифровізації має розвиватися у таких базових напрямках: матеріально-технічному забезпеченні освітнього процесу, який включав би як наявність відповідних до професій, за якими здійснюється здобування освіти в конкретних ЗП(ПТ)О, технічних засобів, так і діючу систему їх оновлення, оскільки новації програмного забезпечення можуть бути ефективно реалізовані лише на новому обладнанні (проблема моральної амортизації матеріальних засобів організації освітнього процесу); кваліфікаційному забезпеченні освітнього процесу, за якого учасники освітнього процесу (а це педагоги, в тому числі майстри виробничого навчання; учні; їх батьки; адміністрація ЗП(ПТ)О) матимуть достатню кваліфікацію для використання цифрових засобів; мотиваційному забезпеченні, за якого учасники освітнього процесу будуть мати мотиви до ефективного та систематичного застосування цифрових інструментів при організації навчання і матимуть протилежну мотивацію щодо відмови від використання цифрових інструментів; інвестиційному забезпеченні освітнього процесу, за якого держава та приватні зацікавлені інститути будуть фінансувати і проводити дослідження ефективності застосування цифрових інструментів та на основі цих досліджень – розробку нових, більш ефективних.

Узагальнюючи зазначене, слід сказати, що йти вперед без бачення мети – є шляхом сліпого в хащах. Відсутність чітко визначених критеріїв ефективності й результативності застосування цифрових інструментів, зворотного зв'язку по їх застосуванню та корекційних впливів на методи і напрями їх використання педагогами зводить нанівець весь сенс впровадження цифрового контенту в освітнє середовище, перетворюючи процес навчання на використання тематичних іграшок, цікавих і яскравих, але таких, що не додають учням ані знань, ані компетентностей. Наразі ми в багатьох випадках не маємо можливості безпечно організувати освітній процес інакше, ніж дистанційно, а тому настала пора застосування серйозних наукових методів дослідження цифровізації освітнього контенту – методів психології, методів менеджменту та методів статистики.

Література

1. Духаніна Н. М., Лесик Г. В. Цифровізація освітнього процесу: проблеми та перспективи // The 12th International scientific and practical conference «Modern directions of scientific research development» (May 18-20, 2022). – Chicago, USA: BoScience Publisher, 2022. – 930 p. – с. 406-409.
2. Кулинич О. А. Інформаційна компетентність педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах цифровізації економіки і суспільства України // Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: збірник матеріалів III-ої Всеукраїнської Інтернет-конференції 18 квітня 2018 р. м. Київ. – К.: Агроосвіта, 2018. – 286 с. – С. 223-225.
3. Кувшинова К. В. Сучасні цифрові інструменти й технології в освітньому середовищі // Неперервна педагогічна освіта XXI століття: зб. матеріалів XVIII Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької / [наук. ред.: Г. І. Сотська, М. П. Вовк]. – Вип. 4 (16). – К.: Талком, 2021. – 265 с. – с. 44-47.
4. Олексюк О. Р. Застосування технологій доповненої реальності в освітній галузі // Освіта XXI століття: реалії та перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Тернопіль: ТОКШПО, 2020. 328 с. – С. 272-277.
5. Захарін С. Про цифровізацію освіти. URL: <https://osvita.ua/blogs/88784/>.

ШАТАЛОВ РОМАН, ГОРДІЙЧУК ГАЛИНА

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ГРАФІЧНОГО РЕДАКТОРА ADOBE ILLUSTRATOR УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВИТИ

В умовах сучасного світу людина все частіше зустрічається з проблемою необхідності обробляти великі обсяги інформації, представленими не у структурованому вигляді. Тому нині важко уявити життя без таблиць, схем, графіків, діаграм, рисунків та відеоматеріалів, оскільки саме ці засоби подання інформації допомагають візуалізувати будь-які дані. Графічна інформація в цифровому середовищі є кінцевим продуктом комп'ютерної графіки. Ключовою гілкою її є моушен-дизайн.

Моушен-дизайн є одним із перспективних напрямів у графічному дизайні. Моушен-дизайн неможливо розглядати без векторної графіки, адже моушен-дизайн – це анімація цієї графіки. Тому розпочинають виконання будь-якого завдання з таким видом дизайну завжди зі створення векторного зображення.

Програм-редакторів векторної графіки є значна кількість: CorelDRAW, Adobe Illustrator, Xara Designer, Adobe Fireworks та ін. Переважна більшість редакторів гарно контактують між собою, дозволяючи переводити файли одного формату в інший. Проте однією з найкращих та найпоширеніших програм для побудови графічних зображень є редактор Adobe Illustrator від фірми Adobe Systems. Найпотужнішим редактором для створення векторних анімацій є Adobe After Effects.

Векторна графіка – це спосіб представлення об'єктів та зображень у комп'ютерній графіці, заснований на математичному описі елементарних геометричних об'єктів. Основними характерними рисами векторного зображення є невеликий розмір файлу, зміна масштабу без втрати якості, простота редагування та можливість роботи з кожним об'єктом зображення.

Зауважимо, що у час візуалізації інформації, вивчення векторної графіки та програм для її створення є надзвичайно необхідним завданням у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О) [1, с. 76].

Adobe Illustrator – професійний векторний графічний редактор, розроблений компанією Adobe Systems. Він використовується для створення логотипів, ілюстрацій, макетів, шрифтів тощо [1, с. 75].

Коротко охарактеризуємо можливості графічного редактора Adobe Illustrator, що містить багато інструментів для розробки векторних зображень, наприклад: звичайне Виділення/Виділення точок; інструмент Перо; створення фігури; інструмент Текст; інструмент Піпетка; інструмент Градієнт; інструмент Товщина; палітра кольорів заливки та обведення.

Редактор має широкий спектр інструментів та можливостей, які дозволяють створювати складні та високоякісні векторні зображення. Цей графічний редактор забезпечує для учнів: знайомство з основами векторної графіки; формування навичок створення різних типів векторних зображень; розвиток творчих здібностей тощо.

Adobe Illustrator можна використовувати для створення різних типів векторних зображень, таких як: логотипи; ілюстрації; макети; шрифти тощо.

На наш погляд, більш важливо сформуванню в учнів ЗП(ПТ)О навички, пов'язані з вільним і самостійним освоєнням програмних інструментів, специфікою створення зображень у редакторах векторної графіки, таких як: редагування кривих; використання специфічних заливок; використання різних обведення та ліній; робота з палітрами кольорів; застосування ефектів; робота з точками; робота з різноманітними та специфічними інструментами тощо.

Під час вивчення особливостей роботи з редакторами векторної графіки в ЗП(ПТ)О необхідно зосередитися на двох взаємопов'язаних компонентах: оволодіння інструментами і методами створення різних видів графічних зображень та використання творчого підходу для виконання навчальних проєктів, які можуть бути застосовані в інших галузях знань.

Наприклад, під час виконання завдання щодо створення плакату з соціальною рекламою, учні поглиблюють свої знання щодо особливостей сприйняття графічних образів та прийомів побудови збалансованої композиції; отримують практичні навички щодо компоновання фрагментів, розстановки акцентів, використання основних інструментів графічних редакторів растрової графіки для створення багатопланового зображення; набувають вміння щодо підготовки плакату до друку з врахуванням особливостей конкретного методу відтворення зображень на папері чи іншому носії тощо. Виконання такого завдання стимулює учнів ЗП(ПТ)О до творчого пошуку, сприяє розвитку образного мислення, дизайнерських здібностей, самостійності та формуванню активної життєвої позиції.

Таким чином, Adobe Illustrator є потужним інструментом, який може використовуватися для створення векторних зображень. Використання цього графічного редактора на заняттях з інформатики дозволяє учням ЗП(ПТ)О вивчити основи векторної графіки, розвинути творчі здібності та підготуватися до майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Горобець С. М. Методичні підходи щодо навчання комп'ютерній графіці студентів ЗВО засобами інформаційно-комунікаційних технологій / С. М. Горобець, 2018. – с. 75-79.
2. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти / [Пригодій М. А., Гуржій А. М., Липська Л. В., Гуменний О. Д., Зуєва А. Б., Кононенко А. Г., Прохорчук О. М., Белан В. Ю.]. – Житомир: «Полісся», 2019. – 255 с.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА І НАВЧАННЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

БАЗИЛІВСЬКА КАТЕРИНА

Інститут професійно-технічної освіти НАПТ України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ З АГРОІНЖЕНЕРІЇ

Подальший розвиток України у військовий і післявоєнний час неможливий без підготовки високоякісних фахівців-організаторів виробництва середньої ланки. Від професіоналізму яких безпосередньо залежить якість і кількість виробленої вітчизняної продукції, ефективність використання робітничих кадрів, технологічного обладнання, охорона навколишнього середовища та ін. [1]. З огляду на вище сказане заклади фахової передвищої освіти, які готують фахівців цієї ланки, повинні готувати компетентного, високопрофесійного, соціально-адаптованого фахівця, який вміє працювати в команді і орієнтований на отримання кінцевого результату. Підготовлений закладами фахової передвищої освіти фахівець повинен усвідомлено прагнути до постійного особистісного росту, вдосконалення своїх навиків та підвищення кваліфікації. Значною мірою це стосується закладів освіти, які готують спеціалістів для агропромислового комплексу України, випускники яких стануть локомотивом розвитку економічного потенціалу нашої країни.

Одним з найбільш складним в підготовці фахівців аграрної галузі є підготовка спеціалістів з агроінженерії, тому що:

- зміст навчання в закладах фахової передвищої освіти не відповідає вимогам сучасного аграрного виробництва;
- швидкий технічний прогрес та швидка плінність наукових знань призводить до потреби постійної зміни змісту програм навчальних дисциплін;
- не сформовано термінологічна системи;
- відсутні сучасні засоби для навчання в закладах фахової передвищої освіти;
- існує велика складність отримання міжгалузевих знань, що пов'язано з тісними інтеграційними процесами з суміжними спеціальностями.

Слід відзначити, що великою проблемою в підготовці фахових молодших бакалаврів з агроінженерії в закладах фахової передвищої освіти є підготовка їх тільки на операторському рівні, тоді як агропромислового комплексу більш потрібні фахівці на технолого-експлуатаційному рівні.

Особливістю підготовки фахових молодших бакалаврів з агроінженерії є професійна спрямованість, тісний зв'язок з аграрним сектором та сільськогосподарським машинобудуванням. В майбутньому підготовка спеціалістів за цією спеціальністю буде тісно пов'язано зі здатністю технічного обслуговування комп'ютерних систем, установки та користування специфічного програмного забезпечення, управління штучним інтелектом та здатністю обслуговувати БПЛА.

Підготовка фахових молодших бакалаврів з агроінженерії тісно пов'язано з отримання практичних навичок, саме тому в освітньо-професійних програмах і навчальних планах велику увагу приділять практичному навчанні. Наявність виробничо-технологічної та переддипломної практики у навчальних планах для підготовки фахових молодших бакалаврів з агроінженерії дозволяє вирішити декілька нагальних проблем: відсутність сучасних засобів навчання (сільськогосподарських машин, тракторів, обладнання тваринницьких ферм і т.д.) у закладах освіти та пришвидшити інтеграцію змісту освітнього процесу з сучасним аграрним виробництвом.

Література

1. Лузан П. Г., Мося І. А. Особливості професійної підготовки молодших спеціалістів за компетентнісним підходом. «*Colloquium-journal*». 2020. №2 [54]. С. 118-121.

БІДЮК НАТАЛІЯ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

НАУКОВІ ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ПРІОРИТЕТИ

Професійний розвиток науково-педагогічних працівників вищої школи потребує системного управління, науково-методичного супроводу, ефективного використання міжнародного досвіду, відповідного фінансування. Актуалізується проблема якісного забезпечення професійного становлення та розвитку викладачів закладу вищої освіти (далі – ЗВО), зокрема на початкових етапах науково-педагогічної діяльності. На

думку відомого українського вченого, академіка Н. Ничкало, «особистість вченого-педагога є ієрархічно організованою, відкритою для доквілля нелінійною системою, що включає практику як базову підсистему методологічного дозрівання. Той науковець, який жодного разу не працював у навчальному закладі, не стояв за складним «педагогічним верстатом», не бачив очей дітей, не може бути успішним, оскільки не має власної педагогічної рефлексії» [2].

Методологічне становлення, науково-методичний розвиток, формування професіоналізму викладачів відбувається в умовах творчого науково-педагогічного колективу, об'єднаного спільним баченням щодо розв'язання проблем у науково-педагогічній діяльності. Важливу роль у формуванні професіоналізму викладачів ЗВО відіграють наукові школи, оскільки у стрімкому потоці інформації та появі нових наукових напрямів (субдисциплін) виникає потреба у концентрації та координації науково-педагогічного досвіду, визначенні індивідуальної траєкторії наукового зростання. Серед досліджень відомих українських учених, які займаються вивченням феномену «наукова школа», звертаємо увагу на праці С. Гончаренка, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Д. Зербіно, Н. Ничкало, О. Устенка, Ю. Храмова та ін., в яких обґрунтовано особливості, функції та напрями діяльності наукової школи, вплив наукового лідера на її еволюцію та процес розвитку науки, становлення та методологічне дозрівання дослідників в наукових школах тощо. На переконання українського вченого С. Гончаренка, різні наукові школи демонструють різні форми їхньої внутрішньої структури. Але в будь-якому випадку, якщо наукова школа – це соціальний організм, елементарна структура якого представлена у відношенні «учитель і учні», то це відношення може набувати різного вигляду. Наукова школа може функціонувати в процесі наукового пізнання як соціальний механізм лише тоді, коли, з одного боку, вчений або група вчених націлені на досягнення прогресу знання і передають безпосередньо свої знання великому числу учнів за допомогою друкованих або усних форм комунікації, і з другого боку, коли учні засвоюють цю концепцію і розвивають її далі в різних напрямках [1, с. 10].

Наукові школи на практиці уособлюють неформальні об'єднання декількох поколінь дослідників, які мають спільні наукові інтереси, цінності, ідеї, задуми, здійснюють наукові пошуки та впроваджують результати у практику. Творча реалізація спільних дослідницьких проєктів та впровадження результатів у практику безумовно сприяють підвищенню ефективності освітньої та наукової діяльності, професійної майстерності викладача у ЗВО та за його межами. Успішне функціонування та прогресивний розвиток наукової школи неможливі без наукового лідера, координатора, відомого вченого, який слугує прикладом для наслідування, наповнює освітній простір кожного дослідника високою шляхетністю і повагою до наукового пошуку. В рамках наукової школи, безперечно, зберігається зв'язок між ідеями її засновників і їхніми учнями.

Пріоритетами діяльності наукових шкіл в Україні визначені такі: актуальність та оригінальність наукових досліджень; теоретична і практична значущість одержаних результатів; авторитет у певній галузі науки; виявлення особливостей методологічного становлення та дозрівання різних поколінь вчених; підготовка нової генерації науковців; збереження історичних цінностей і продовження традицій наукової школи її послідовниками; окреслення перспективних напрямів наукової діяльності в умовах інформаційно-технологічного суспільства тощо.

Вивчення зарубіжного досвіду функціонування наукових шкіл показало, що вони позиціонуються як наукові центри (осередки) можливостей і натхнення, де свобода думки та її вираження захищені в рамках колегіальної незалежної та автономної наукової діяльності в межах певного наукового напрямку. Ключові функції і завдання наукових шкіл полягають у: розкритті творчих здібностей та лідерських якостей молодих науковців; запровадженні пілотних наукових ініціатив та міждисциплінарних досліджень з метою консолідації наукової спільноти; наданні підтримки молодим дослідникам у продовженні наукової кар'єри; розвитку наукової культури на засадах колегіальності тощо. Упродовж становлення та розвитку наукові школи довели свою ефективність і дієвість, оскільки саме вони є осередками найбільшої концентрації творчої енергії, визначального впливу на розвиток наукового знання.

Отже, формування професіоналізму викладачів ЗВО в українських та зарубіжних наукових школах передбачає проєктування його індивідуальної науково-педагогічної траєкторії в межах колективної творчої дослідницької діяльності за відповідним напрямом (напрямами), що, у свою чергу, сприяє розвитку методологічної культури, внутрішньої мотивації та готовності до наукового пізнання; визначенню чіткої дослідницької позиції; самоствердженню та самоактуалізації; самостійному баченню методології особистісно-професійного розвитку; досягненню більш високих щаблів наукового професіоналізму; перерозподілу наукового і професійного досвіду; оволодінню певними науковими стандартами, цінностями та ідеалами з усвідомленням прогностичної реалізації наукових результатів та їхнього визнання науковою спільнотою.

Література

1. Гончаренко С. Наукові школи в педагогіці. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи* : зб. наук. пр. [редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]. Київ; Ніжин: Видавець ГШ Лисенко М. М., 2013. Вип. 6., С. 7-28.
2. Ничкало Н. Г. Методологічне дозрівання в наукових пошуках: теорія і практика. Режим доступу : [https://lib.iitta.gov.ua/711278/1/68%20\(2\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/711278/1/68%20(2).pdf)

НЕФОРМАЛЬНА Й ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ

В Україні на сучасному етапі існує нагальна потреба у розробці теоретично обґрунтованих, практично значущих і переконливих концептуальних підходів до організації системи неперервної освіти дорослих. На початку 21 століття зростає значення освіти дорослих як невід'ємної складової освіти впродовж життя. Її розвиток пов'язаний із соціальними, психологічними, педагогічними, науково-технічними, економічними, технологічними чинниками розвитку світової економіки [1]. Однією з найсуттєвіших проблем становлення системи неперервної освіти є подолання стереотипу про незначущість неформальної та інформальної освіти. Необхідно проаналізувати важливість існуючої сфери нетрадиційних видів і форм освіти дорослих в масштабах країни. Це дозволить виявити специфіку неформальної пізнавальної та освітньої діяльності різних контингентів дорослих, мотиваційні особливості та механізми самоорганізації цієї діяльності.

Існування цифрових та онлайн-технологій сприяло суспільним потрясінням. Це також змінило динаміку індустрії освіти, дозволивши їй вплинути на зростання цифровізації, яка стала переломним моментом у промисловій революції 4.0. Оскільки сьогоднішній навчальний матеріал відносно доступний для отримання через відео на вимогу в Інтернеті, наявність неформальної та інформальної освіти починає набирати популярності. У Рекомендаціях ЮНЕСКО щодо навчання й освіти дорослих, в 2015 році визначено, що навчання і освіта дорослих є ключовими компонентами навчання впродовж життя. В січні 2023 року зроблено черговий важливий крок на шляху законодавчого врегулювання системи освіти дорослих: на засіданні Верховної Ради України розглянуто та прийнято у першому читанні проєкт Закону України «Про освіту дорослих» (реєстраційний № 7039). Освіта дорослих спрямована на реалізацію права дорослих на освіту впродовж життя з урахуванням їхніх особистих потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. Під час підготовки проєкту Закону враховано досвід і основні рекомендації Європейського Союзу з питань розвитку освіти впродовж життя, освіти дорослих та вітчизняні напрацювання та дослідження з цього питання, зокрема дослідження «Державна політика у сфері освіти дорослих». Законопроект пропонує нову ідеологію освіти дорослих, що передбачає реіндустріалізацію цієї системи [2].

Дослідимо поняття «неформальна» та «інформальна» освіти. Неформальна освіта – вид освіти, що уособлює організовані провайдером освітні послуги через навчальну діяльність здобувачів освіти, яка не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти. Може завершуватися присвоєнням професійних або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Неформальна освіта є додатковою та альтернативною щодо формальної освіти у структурі навчання впродовж життя [3]. В Україні неформальна освіта включає в себе індивідуальні заняття під керівництвом тренерів або тьюторів, тренінги та короткострокові курси, які переслідують практичні короткострокові цілі. Неформальна освіта не має вікових, професійних чи інтелектуальних обмежень для учасників, часто не обмежена часовими рамками. У цьому секторі найчастіше використовуються інноваційні підходи, інноваційні методики та технології навчання.

Національний інститут стратегічних досліджень України зазначає, що неформальна освіта – це загальний термін для позначення освіти поза стандартним освітнім середовищем – індивідуальної пізнавальної діяльності, що супроводжує повсякденне життя, реалізується шляхом власної активності індивідів у культурно-освітньому середовищі [4].

Інформальна освіта (самоосвіта) – вид освіти, що передбачає самоорганізоване здобуття людиною певних компетентностей під час повсякденної діяльності, пов'язаної з громадською, професійною та іншими активностями, родиною, дозвіллям тощо [3].

Враховуючи зростаюче значення неформальної та інформальної освіти в українському суспільстві, авторами було детально проаналізовано ці складові системи освіти впродовж життя. Сучасна сфера неформальної освіти є різноманітною і представлена різними суб'єктами, які переслідують різні цілі, використовують різні підходи для досягнення цих цілей та керуються різними принципами. Тривалий час заклади неформальної освіти не визнавалися як заклади формальної освіти, а їхні програми, як правило, не фінансуються на державному рівні і не розглядаються як частина структури сучасної української системи освіти.

Варто зазначити, що одним з факторів, що активно впливає на поширення неформальної освіти в Україні, є формування нового типу замовлення, нових вимог до результатів навчання, виховання та розвитку особистості. Для нашого суспільства, яке перебуває у стані перехідної кризи, особливого значення набуває система громадянської та суспільно-політичної освіти дорослих, розвиток якої відбувається в системі неформальної освіти [1].

Перспективи неформальної освіти в Україні є досить значними, оскільки ця форма навчання може відповісти на різноманітні потреби людей і сприяти розвитку різних сфер суспільства. Глобальною тенденцією сьогодення є рух до зближення та взаємодоповнення формальної та неформальної освіти замість конкуренції. Неформальна освіта може бути тестовим майданчиком для випробування методик та інструментів, які згодом можуть бути використані у формальній освіті. Але не слід забувати, що на відміну від формальної освіти неформальна освіта є необов'язковою і добровільною, а це означає, що вона не може замінити або витіснити існуючу освітню інфраструктуру.

Література

1. Shamanska O. Adult education in Ukraine: features and development prospects. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. №3. pp.86-93. doi:10.30525/2592-8813-2022-3-11
2. Про освіту дорослих: проект Закону України від 10.02.2022 № 7039. URL: <http://surl.li/mupog>.
3. Деркач Ю. Неформальна освіта як умова неперервного навчання молоді. Вісник Львів. Ун-ту: Серія педагогічна. 2008. Вип 23. С. 17–22
4. Освіта впродовж життя: світовий досвід та українська практика. 2016. URL: <http://surl.li/mupoo>

ВОЄВОДА АЛІНА

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ІЗРАЇЛІ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНИЙ ПРОСТІР

Один із ключових напрямків модернізації вітчизняної системи педагогічної освіти полягає у вивченні світового досвіду та проведенні порівняльного аналізу щодо змісту, структури, функцій, організаційних форм і технологій навчання майбутніх учителів, зокрема й математики, у різних країнах.

Останні досягнення Ізраїлю в галузі освіти викликають значний інтерес серед науковців, що спонукає до ґрунтовного вивчення системи освіти цієї країни. У процесі реформування вищої освіти в Ізраїлі спостерігається виразна тенденція до впровадження багаторівневих систем неперервної педагогічної освіти. В закладах вищої освіти в Ізраїлі створюють сприятливі умови для реалізації різних підходів до підготовки вчителів: базової, додаткової, паралельної та індивідуальної. В основі цих підходів лежить різна організаційна структура навчальних закладів та можливості студентів отримати педагогічну освіту у відповідності з їхніми потребами та академічними досягненнями.

В Ізраїлі основна модель педагогічної освіти є провідною. Згідно цієї моделі, педагогічну освіту можна отримати у чотирирічних педагогічних коледжах, які мають право присуджувати ступінь бакалавра з педагогіки у різних галузях професійно-педагогічної підготовки. Також існує можливість для студентів, які вже мають перший академічний ступінь із будь-якої загальної спеціальності, прослухати певну кількість курсів на педагогічному факультеті університету та отримати диплом педагога з конкретного предмету.

Паралельна модель підготовки учителів враховує можливість вибору студентами двох напрямків занять за двома обраними спеціальностями. Згідно з додатковою моделлю, студент обирає один напрям підготовки та отримує кваліфікацію «вчитель-предметник», а по закінченню цього напрямку має можливість, протягом визначеного терміну, отримати ще одну додаткову кваліфікацію. Щодо індивідуальної моделі підготовки, вона активно використовується в Ізраїлі, переважно серед тих, хто займається дослідженнями та розробкою методів навчання [1].

В Ізраїлі нині функціонують двадцять чотири педагогічні коледжі, які готують учителів та викладачів, а також фахівців з роботи з дітьми різного віку. Після закінчення педагогічного коледжу випускникам може бути надано два види академічних ступенів: за навчання впродовж чотирьох років присвоюється ступінь бакалавра в галузі педагогіки (перший академічний ступінь); за навчання впродовж трьох років може бути видано сертифікат дипломованого педагога. Зазначимо, що після закінчення коледжу випускники мають право викладати конкретні предмети лише у початковій (1-6 класи) та середній школі (7-9 класи). Вчителів старшої школи (для 10-12 класів) готують в усіх університетах країни, а також в спеціальних навчальних закладах: Вчительська семінарія імені Д. Єліна (Єрусалим), Педагогічний коледж імені Б. Кацнельсона (Кфар-Саба).

У 2010 році в Ізраїлі був виданий наказ Міністерства освіти, який стосується навчання обдарованих учнів. Згідно з цим наказом, вчителям необхідно мати спеціальну кваліфікацію для навчання обдарованих дітей. Підготовка фахівців для роботи з обдарованими дітьми є комплексною і передбачає аналіз всіх напрямків надання педагогічної підтримки дітям з високими та дуже високими здібностями. Наразі таку підготовку вчителів здійснюють п'ять центрів по всій країні: Університет Тель-Авіва (Tel Aviv University), Університет імені Бен Гуріона (Ben Gurion University), Університет Хайфи (University of Haifa), Коледж Оранім (Oranim College) та Коледж Гордон (Gordon College) [2].

Також важливо зазначити тенденції у міжнародній спрямованості вищої освіти та науки в Ізраїлі, що впливають на її сучасний розвиток. Університети та наукові установи Ізраїлю традиційно здійснюють наукову співпрацю з американськими університетами. Крім того, Ізраїль активно співпрацює з країнами Європейського Союзу, і вища освіта країни успішно інтегрується в Європейський простір вищої освіти. Так в Ізраїлі відкрито Національний офіс програми «Еразмус +» (NEO) та Болонський Центр підготовки ізраїльських експертів із реформування вищої освіти (HEREs) [3].

Таким чином державна освітня політика Ізраїлю спрямована на підвищення конкурентно-спроможності вищої освіти країни на світовому ринку освітніх послуг і зростання авторитету ізраїльської науки на міжнародній арені.

Література

1. Дресерман М.Г. Становлення і розвиток вищої педагогічної освіти в Ізраїлі: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка, історія педагогіки та освіти / Респ. Вищ. навч. заклад «Кримський гуманітарний університет». Ялта, 2007. 307с.
2. Higher education in Israel. Tempus. (July 2012). 1-14. Retrieved from URL: <http://surl.li/muqpm>
3. Menin, Alon. (2015). Bologna process - Current Status in Israel. Retrieved from URL: <http://surl.li/muqqa>

ВОЛОШИНА ОКСАНА, КОСТЮК АРТЕМ, ШЕВЧУК ВІКТОРІЯ

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Вінниця)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчання проєктній діяльності як способу вирішення професійних завдань є одним із пріоритетних напрямів сучасної освіти. Проаналізували зарубіжний досвід підготовки здобувачів освіти до реалізації проєктної діяльності під час навчання у закладі вищої освіти.

У США з кожним роком скорочується обсяг лекційних занять, проте збільшуються кількості години на виконання проєктних робіт. В університетах активно практикують залучення студентів до дослідницьких проєктів, оскільки практика традиційного навчання є не дуже ефективною, також активно впроваджують проблемний підхід у навчанні дослідницького характеру. Застосовують такі організаційні форми навчання: участь студентів у виконанні проєктів за програмами Національного наукового товариства та участь викладачів, аспірантів та студентів у проєктах незалежних від університетської адміністрації науково-дослідних організацій, які фінансуються приватними фірмами [2]. Національне наукове товариство розглядає проєкти студентів, проводить експертну оцінку та у випадку схвалення проєкту, надає проєктній групі необхідне обладнання, створює умови для успішної роботи над проєктом, а її членам призначає стипендії. Практика довела, що такі групи успішно вирішують поставлені завдання і знаходять оригінальні рішення. Участь приватних фірм у фінансуванні досліджень, співпраця закладів освіти з виробництвом, проєктними інститутами постійно розвивається. Технічні університети США практикують роботу в командах над міні-проєктами, що вимагає розробку сучасних завдань, адаптованих навчання.

Щодо навчання проєктній діяльності в умовах університету в США приділяють велику увагу відбору проєктних завдань. Вважають абсолютно неприпустимим повторно виконувати однакові проєкти. Це дозволяє вносити новизну у роботу, викладачі та здобувачі освіти перебувають в однакових умовах дослідників, які не мають готових відповідей. Американські педагоги переконані, що студенти, як і викладачі, повинні ризикувати у процесі виконання проєктної роботи. Викладачі не завжди отримують виконане завдання на високому рівні, проте вони розвиваються разом зі студентами, підвищують їхню мотивацію та впевненість у власних силах. У процесі виконання навчальних проєктів роботу студентів не оцінюють, оскільки оцінка роботи стримує прояв творчості та гальмує самовираження. Натомість викладачі прагнуть надати кожному здобувачеві вищої освіти повний аналіз сильних та слабких сторін його роботи, показати шляхи для особистого професійного розвитку та вдосконалення, надихнути на подальшу ефективну роботу. Завершується процес проєктного навчання командним фінальним проєктом, який потребує ґрунтовного дослідження, глибини інноваційного мислення [1]. Оцінювання результатів фінального проєкту відбувається у формі аналізу помилок та заохочення позитивних аспектів виконаної роботи за такими параметрами як найбільш креативне використання матеріалів; найбільш творчий підхід; найекономічніший варіант рішення тощо.

У Франції оригінальну практику науково-дослідної підготовки студентів із застосуванням проєктних робіт розвивають через трирівневу структуру «ліценціат – магістратура – докторантура». Вища освіта у Франції функціонує за двома важливими напрямками: дослідному та професійному. Поширення набуває індустріальний проєктний метод, який зорієнтований на інтереси ринку, тому вибір цілей проєкту та засобів їх досягнення відбувається з урахуванням потреб роботодавців.

Дослідження, яке проводиться на першому ступені вищої освіти, є навчальним, воно є базовим для переходу на другий рік навчання. З другого курсу французькі магістранти за дослідницьким напрямом магістратури приєднуються до певної докторської школи. Обов'язковим для здобувачів вищої освіти є присутність на міждисциплінарних семінарах та участь у всіх освітніх заходах докторської школи, зокрема і у міждисциплінарних проєктах. Виокремлюють такі форми роботи: семінари, які проводять спільно з магістрами інших університетів; семінари з науковими керівниками; дні магістрів-дослідників; робота у змішаних групах разом із науковими керівниками та докторантами.

Для виконання навчальних та проєктних досліджень у закладах вищої освіти Франції формується команда з декількох магістрантів, які проводять роботу за всіма стандартами наукового дослідження (визначають актуальність, предмет, гіпотезу, завдання дослідження тощо). Результати дослідження оформлюють як статтю, а в деяких випадках – як колективну навчальну монографію з дотриманням усіх вимог до наукової продукції такого виду.

Великобританія приділяє велику увагу підготовці здобувачів вищої освіти до здійснення проєктної діяльності. Особливостями реалізації проєктно-орієнтованих технологій в технічних закладах вищої освіти Великобританії є такі: «всепроєктність» змісту навчальних програм, починаючи з першого року навчання та закінчуючи випускною роботою; поступове ускладнення виконаних проєктів, збільшення часу на їх реалізацію: якщо на першому курсі студенти виконують один-два міні-проєкти в рамках окремих дисциплін протягом двох-трьох тижнів, то до третього курсу тривалість виконання проєкту збільшується до шести-семи тижнів, вони носять міждисциплінарний характер; відрізняються командною роботою.

Заклади вищої освіти Німеччини також завдяки активному впровадженню проєктної діяльності готують висококваліфікованих фахівців, які нестандартно мислять, нешаблонно вирішують інженерні завдання, створюючи сучасні продукти для виробництва. У системі вищої освіти цієї країни пріоритетним є науково-дослідний підхід. Проєктні технології також використовують, проте на їхнє виконання відводять менше часу, ніж, наприклад, в університетах Великобританії.

Проєктний метод у закладах вищої освіти Фінляндії розробляють насамперед для розвитку соціальних навичок здобувачів освіти, при цьому конкретні цілі та інструменти проєктної діяльності студенти мають право визначати самостійно.

В австралійських університетах проєктний метод використовують для набуття майбутніми фахівцями професійних навичок; а у процесі вибору проєктного інструментарію перевагу надають сучасним технологічним розробкам.

Аналіз проєктно-орієнтованих технологій, які використовують у закладах вищої освіти Західної Європи та США в цілому дозволяє зробити висновок, що незважаючи на особливості, властиві кожній освітній системі, є низка спільних характеристик, серед яких виділимо наявність професійно важливого завдання; організація командної роботи; провідна роль викладача не тільки як ідейного натхненника та консультанта, а й як зразка для наслідування; міждисциплінарний характер проєктів.

Література

1. Волошина О. В. Використання активних методів навчання при викладанні дисциплін педагогічного циклу / Оксана Волошина // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія- Вінниця, 2016. Випуск 48. – С. 13-16.
2. Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна практика з е-навчанням : монографія / авторський колектив; за наук. ред. д. пед. н. Т. І. Мієр. Німеччина. Карлсруе. 2020. 250 с.

ВОРОНИНА-ПРИГОДІЙ ДАР'Я

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У НІМЕЧЧИНІ

Викладач професійного навчального закладу (Berufsschullehrer) у Німеччині викладає предмети, що належать до певної галузі освіти, наприклад, соціальної роботи, торгівлі, сільського господарства або технологій. Отже, вони є експертами у професійній предметній області, а також у викладанні відповідної предметної області: технологія (Technik), ремесло (Handwerk), освіта (Pädagogik), економіка (Wirtschaft), природничі науки (Naturwissenschaften). Ринок праці у Німеччині, не дивлячись на достатній рівень заробітної плати (брутто: початкова – 3 500 €; середня – 4 043 €), характеризується підвищеним попитом на професію викладача професійного навчального закладу (ПНЗ) [1].

Традиційно викладач ПНЗ супроводжує молодих людей, зазвичай віком від 16 до 21 року, на їхньому шляху від школи до трудового життя. Вони підтримують їх у професійному навчанні, викладаючи їм практичні, професійні предмети. У багатьох федеральних землях викладачі ПНЗ також викладають загальноосвітні предмети. Це супутнє навчання відбувається для учнів або в рамках *блочного навчання* (Blockunterricht), або у визначені дні на тиждень в рамках *дуальної професійної освіти* (dualen Berufsausbildung) на додаток до *навчання на підприємстві* (betrieblichen Ausbildung). Викладач готує навчальні матеріали та передає технічні знання, пов'язані з професією, у чіткій та зрозумілій формі, а також готує учнів до теоретичних, письмових іспитів, супроводжує та консультує їх [2].

У ході порівняльно-педагогічного дослідження з виявлення спільних і відмінних рис у підходах до реалізації стратегії підготовки майбутніх викладачів закладів професійної освіти в країнах з різними моделями допрофесійної і професійної освіти, необхідно зосередити увагу на специфіці державного управління з розвитку педагогічних кадрів та їх наступного відходу на ринок праці й вступу в стабільні трудові відносини [3].

У системі освіти Німеччини існує декілька варіантів стати викладачем ПНЗ. Можна здобути професію традиційним шляхом, навчаючись на педагогічному факультеті, або ж отримати освіту викладача професійно-технічної школи.

За традиційною схемою підготовки, слід опанувати рядом дисциплін для отримання педагогічного ступеня. Навчання на бакалавраті триває шість семестрів, а потім ще чотири семестри на магістратурі. Після цьо-

го протягом чотирьох років проходить навчання, перш ніж приступити до стажування. Залежно від федеральної землі це триває від півтора до двох років. Стажування (Referendariat) – це період професійної підготовки, під час якого викладач проводить власні уроки на пробній основі в присутності наставника (вчителя). Наприкінці стажування складається другий державний іспит. Для цього претендент має провести по одному уроку з кожного предмета і скласти письмовий та усний іспити.

Існують також програми, які закінчуються першим державним іспитом. Навчання на них триває чотири-п'ять років, як і на бакалавраті та магістратурі. Потім необхідно закінчити підготовчу службу, яка веде до другого державного іспиту. Для того, щоб розпочати навчання, потрібен або загальний атестат про повну загальну середню освіту, або спеціальний атестат про повну загальну середню освіту. Також маючи підвищену кваліфікацію для вступу до технікуму (Fachhochschulreife), можна вивчати певні предмети в деяких землях, щоб стати викладачем ПНЗ. Можна також стати викладачем ПНЗ, не маючи педагогічної освіти. У Німеччині це стало можливим, оскільки існує нестача викладачів. Кожна федеральна земля встановила власні критерії для вступу на посаду викладача ПНЗ. В основному, розрізняють так званий «сторонній вступ» (Seiteneinstieg) і «бічний вступ» (Quereinstieg) на посаду викладача ПНЗ. Сторонній абітурієнт, це той, хто не навчався викладанню і не проходив стажування. Бічний абітурієнт, той хто змінює кар'єру, він, можливо, не вчився на викладача ПНЗ, але, тим не менш, пройшов стажування [4].

Існує практика отримання професії викладача ПНЗ без навчання. Для цього потрібен ступінь магістра і подальша однорічна заочна академічна підготовка в предметній області. Після цього потрібно пройти підготовчий етап. Щоб мати можливість вступити на професію таким шляхом, слід заздалегідь з'ясувати, в якій саме федеральній землі це можливо, оскільки такий спосіб здобуття професії існує не скрізь. Як правило, така можливість встановлена лише для тих предметів у ПНЗ, на які нещодавно не вистачало кваліфікованих абітурієнтів.

Отже, кожен, хто хоче стати викладачем у професійному контексті, повинен, як і будь-який інший викладач, попередньо закінчити курс навчання в педагогічному університеті або вищому закладі освіти прикладних наук. Як правило, там вивчається спеціальний курс навчання, наприклад, професія викладача професійної школи або професія викладача в професійно-технічних навчальних закладах, який спеціально готує до професійно-педагогічних викликів як викладача ПНЗ.

Однак у часи дефіциту викладачів кількість викладачів ПНЗ, які обирають цю професію з метою зміни кар'єри, також зростає. Зазвичай вони мають вищу освіту з певного предмета, часто вже мають кілька років професійного досвіду і повинні пройти подальше навчання в галузі педагогіки до або під час вступу на посаду викладача. Оскільки освіта, як відомо, належить до компетенції федеральних земель, у різних федеральних землях по-різному регулюються як навчальні програми, так і робота з абітурієнтами. До речі, це те саме, що й підготовча служба, також відома як стажування, яку випускники педагогічних спеціальностей для професійно-технічних навчальних закладів повинні проходити протягом 18-24 місяців після завершення навчання.

Література

1. Gehaltsspanne: Berufsschullehrer/-in in Deutschland. *GEHALT.de*. URL: <http://surl.li/murbw>.
2. Maier M. Berufsschullehrer werden: Ausbildung & Beruf. *myStipendium*. URL: <http://surl.li/murbz>.
3. Вороніна-Пригодій Д. А. Європейський досвід державно-приватного партнерства зі створення програм працевлаштування та зайнятості молоді *Інноваційна професійна освіта*. 2022. № 1 (2). С. 50-52. URL: <http://surl.li/murcl>.
4. Du hast ein Studium und Berufserfahrung. *Ministerium für Schule und Bildung des Landes Nordrhein-Westfalen*. URL: <http://surl.li/murcs>.

ГОМЕНЮК ДМИТРО

Інститут професійної освіти НАПН України (м.Київ)

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА І НАВЧАННЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ

У сучасній економіці персонал, а особливо робітничий, є найціннішим капіталом будь-якого підприємства, передусім коли країна знаходиться у стані війни. Ринкові умови розвитку економіки актуалізували необхідність створення системи неперервного професійного навчання, спрямованого на задоволення потреб різних галузей економіки у робітничих кадрах певних професій, відповідно до сучасних вимог, технологічного рівня виробництва. Набули актуальності й проблеми формування кваліфікованих робітників нового типу, підготовки дорослих за монопрофесіями, перепідготовки робітничих кадрів з врахуванням їхнього перерозподілу між підприємствами, галузями, регіонами.

Проект Закону України «Про освіту дорослих» визначає правові, організаційні та економічні засади функціонування і розвитку системи навчання та освіти дорослих в Україні, створює умови для ефективної співпраці всіх заінтересованих сторін з метою реалізації права дорослої особи на навчання впродовж життя для задоволення її особистісних потреб з урахуванням пріоритетів суспільного розвитку та запитів економіки.

У зв'язку з виходом проекту Закону України «Про освіту дорослих», з'явилися такі терміни як андрагог – педагогічний працівник, який здійснює організаційну, викладацьку, іншу діяльність у сфері освіти дорослих з урахуванням вікових, освітніх, професійних, особистісних характеристик і мотивацій здобувачів освіти дорослих. Хто така доросла особа, це людина, яка досягла повноліття?

Провайдер освіти дорослих – це суб'єкт освітньої діяльності (юридична особа, відокремлений підрозділ юридичної особи, фізична особа-підприємець, просто фізична особа), який надає освітні послуги здобувачам освіти дорослих відповідно до проекту Закону України «Про освіту дорослих».

Післядипломна освіта – це набуття нових або відновлення раніше набутих компетентностей певного рівня професійної (професійно-технічної), фахової передвищої або вищої освіти особами, які раніше здобули відповідний рівень освіти.

Стажування – це діяльність спрямована на набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності (відповідно до певної посади) під керівництвом фахівця, що може передбачити поєднання навчання і здобуття практичних навичок на робочому місці та обмін досвідом.

Кожен дорослий має право на якісну та доступну освіту дорослих, навчання впродовж життя, право на безоплатну освіту дорослих визначених проектом Закону України «Про освіту дорослих».

Дорослі особи з числа іноземців та навіть осіб без громадянства можуть теж здобувати освіту в Україні відповідно до законодавства, або міжнародних договорів України. Працівники підприємств, установ, організацій усіх форм власності, на час здобуття освіти дорослими, мають сприяти якісному її отриманню.

Система освіти дорослих включає:

- 1) Учасників освітнього процесу.
- 2) Провайдерів освіти дорослих.
- 3) Об'єкти, що здійснюють управління, нагляд та контроль у сфері навчання та освіти дорослих, науково-методичні (навчально-методичні) установи.

Складниками навчання та освіти дорослих є: додаткове особистісно орієнтоване навчання; громадянська освіта; професійний розвиток; компенсаторна освіта.

Додаткове особистісно орієнтоване навчання формує та розвиває компетентності, якості та цінності особистості відповідно до її інтересів, потреб та спроможності, що забезпечується безперешкодним доступом до різноманітних освітніх послуг і ресурсів, здійснюється цілеспрямовано, або спонтанно. Дорослі самостійно визначають основні завдання, зміст, обсяг, обирають вид освіти, провайдерів освіти дорослих, або навчаються спонтанно.

Громадянська освіта у сфері навчання та освіти дорослих – це формування та розвиток громадянських компетентностей у дорослих. Основними завданнями громадянської освіти дорослих є:

- формування поваги, честі та гідності, прав та свобод людини та громадянина, здатності їх захищати та відстоювати;
- формування і розвиток критичного мислення та медіаграмотності, вміння їх практично застосовувати;
- формування активної життєвої позиції, спроможності до громадських ініціатив та волонтерства;
- формування відповідальності за захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, навичок необхідних для особистої участі у відсічі збройній агресії проти України;
- формування громадянської (державної), національної та культурної ідентичності;
- впровадження принципів солідарності та турботи про спільний добробут.

Здобуття післядипломної освіти здійснюється за освітніми програмами професійної спеціалізації, перепідготовки професійного розвитку, а також шляхом стажування, або інформального навчання, і може передбачати здобуття нових або часткових професійних кваліфікацій. Професійна спеціалізація – це складова післядипломної освіти, що передбачає здобуття особою стандартизованої сукупності професійних компетентностей, або результатів навчання для доступу до певних посад чи певної професійної діяльності, а також присвоєння відповідної професійної кваліфікації. Освітні програми професійної спеціалізації реалізуються закладами освіти, які мають ліцензії та відповідну освітню діяльність. Здобуття післядипломної освіти за програмами самопідготовки та професійного розвитку може здійснюватися за ініціативи здобувача освіти або роботодавця

Стажування – це складова післядипломної освіти, що передбачає набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності. Воно здійснюється за індивідуальною освітньою програмою на підприємствах, в установах, організаціях, закладах освіти. Результати стажування визначаються у порядку визначеному роботодавцями, якщо інші вимоги не встановлені законом.

Інформальне навчання передбачає самостійне набуття особою нових чи вдосконалення раніше набутих нею компетентностей або результатів навчання, які можуть оцінюватися та визначатися за зверненнями особи, кваліфікаційними центрами, визначеному законодавством, або роботодавцем у визначеному ним порядку.

В процесі здобуття освіти дорослими у них розширюються та вдосконалюються загальні ключові компетенції на основі здобутої професійної або освітньої кваліфікації, спрямованої на підтримку поліпшення ефективності їхньої професійної діяльності, що триває впродовж усього періоду їхньої трудової діяльності.

Роботодавці визначають основні завдання, форми здобуття та види освіти дорослих, що допомагають забезпечити профільний розвиток працівників. Державні органи влади місцевого самоврядування повинні створювати умови та механізми для здобуття освіти дорослих та безперервного професійного розвитку працівників відповідних державних і комунальних органів, а також підприємств.

ГУТОР ЛЮБОВ
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького (м. Львів)

ФАХОВА КОМУНІКАТИВНА ПІДГОТОВКА ЛІКАРЯ У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Глобальні освітні та соціальні тенденції, цифровізація та інтернаціоналізація вимагають встановлення нових цілей фахової підготовки лікарів та розробки оптимальних стратегій для їх досягнення. Оскільки університетська підготовка майбутніх лікарів є компетентнісно-орієнтованою, вона спрямована передусім на розвиток низки професійних компетентностей, що охоплюють спеціальні фахові та комунікативні навички, а також аналітичні здібності, навички критичного мислення та вирішення проблем і, безперечно, вільне володіння англійською мовою, що нині вважається однією із ключових стратегічних складових комунікативної підготовки та інтернаціоналізації освіти.

На необхідність інтернаціоналізації вищої освіти та поглиблення вивчення англійської мови як складової комунікативної підготовки фахівця вказують Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти (ЗВО) України, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України № 898 від 25.07.2023 року [2]. У Рекомендаціях акцентується на потребі орієнтації освітнього процесу на розвиток англійської компетентності студентів та освітян галузі вищої освіти, формування їхніх англійських професійно-орієнтованих комунікативних навичок, посилення можливостей мобільності, а також формування культури викладання та якісного вивчення англійської мови.

Англійська мова «де-факто» вважається міжнародною мовою науки та освіти. Вільне володіння англійською мовою є однією з центральних фахових компетентностей у контексті професійної підготовки студентів-медиків. Українські медичні університети розширюють систему та невпинно впроваджують нові засоби вдосконалення англійської мови. Навчальний план зі спеціальності «222 Медицина» у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького (ЛНМУ) включає обов'язкові та вибіркові курси англійської мови протягом усіх років навчання, у тому числі на рівні післядипломної освіти.

Окрім інтенсифікації вивчення англійської мови, інтернаціоналізація процесу навчання в українських медичних університетах відбувається шляхом зарахування чужоземних студентів, участі у міжнародних програмах обміну, організації можливостей для навчання та співпраці за кордоном. Для прискорення інтернаціоналізації вищої медичної освіти впроваджено можливість навчання англійською мовою для вітчизняних студентів; підтримується напрям орієнтації на міжнародну мобільність студентів. Викладання фахових дисциплін для частини здобувачів вищої освіти відбувається англійською мовою. Здобувачі освіти та освітяни беруть участь у всеукраїнських і міжнародних/закордонних науково-практичних заходах англійською мовою.

Проте перелічені ініціативи та програми суттєво утруднені в екстремальних умовах навчання, пов'язаних із пандемією COVID-19 і воєнним станом. Виникла необхідність термінового реформування форм і методів навчання з метою продовження якісного освітнього процесу та інтернаціоналізації освіти. Як наслідок, навчальна діяльність, міжнародне спілкування та взаємодія студентів і викладачів відбуваються очно та із залученням засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Окрім цього, процес інтернаціоналізації вищої медичної освіти не зупинився у складних умовах пандемії COVID-19 та війни завдяки інтенсивному застосуванню ІКТ у формі віртуальних навчальних аудиторій, відео-конференцій та інших засобів синхронного й асинхронного інтернет-зв'язку.

Таким чином, фахова комунікативна підготовка лікаря у контексті інтернаціоналізації вищої медичної освіти відбувається за допомогою інтенсифікації вивчення англійської мови із метою вирішення локальних і глобальних професійних задач і проблем інструментами усного та письмового спілкування як у рідному, так і у чужому середовищі. Система розвитку англійської компетентності впродовж усього періоду навчання в українських медичних університетах сприяє інтернаціоналізації професійної підготовки лікарів, призводить до покращення вільного володіння англійською мовою та готовності до конкурентоспроможної професійної діяльності у міжнародному середовищі, що і є основною метою інтернаціоналізації вищої освіти.

Література

1. Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України. Наказ Міністерства освіти і науки України №898 від 25 липня 2023. URL: <http://surl.li/mctcq>.
2. Danylo Halysky Lviv national medical university. [online]. URL: <https://new.meduniv.lviv.ua/>.

3. Gutor L., Sodomora P., Zimenkovskyy A. et. al. (2023). English language as a component of internationalization in dentistry education. VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Lekarzy Dentystów Między funkcją a estetyką. Kazimierz Dolny nad Wisłą, 12-13 Maja 2023. P. 3. – мова англ.

4. Hutor, L. and Sodomora, P. (2022). Japanese Experience of Communication Training in Ukrainian Higher Medical Education during COVID-19 Quarantine Period. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska sectio J - Paedagogia-Psychologia*. Volume 35, No 1, 149-163. URL: <https://doi.org/10.17951/j.2022.35.1.149-163>.

ДЮРДІЙ КАТЕРИНА

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини (м. Умань)

ЛЮДИ ТРЕТЬОГО ВІКУ ЯК РЕСУРС ДЛЯ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Будь яке прогресивне суспільство прагне до рівності, чи то по іншому інклюзії, та максимальної реалізації власного потенціалу як на особистісному так і на державному рівні, проте перша проблема, котра постає – стереотипи. Саме стереотипи та так зване: «що скажуть люди» все ще суттєво знижують прогрес та гальмують розвиток, в даному випадку, за рахунок того, що в Україні все ще існує досить відчутний осуд з боку суспільства стосовно навчання та розвитку людей, котрі вийшли на пенсію, припинили трудову діяльність за основним місцем роботи та хочуть почати щось нове, змінити сферу праці чи просто зайнятися власним особистісним розвитком. Проте люди старшого, так званого третього віку, є надзвичайно потужним ресурсом для прогресу суспільства, тому що вони мають те, чого не мають люди перших двох попередніх етапів розвитку – досвід. Вони мають колосальний досвід в одній або кількох сферах, сформовані загальні комунікативні навички та здатні створювати щось нове за наявності відповідних умов та мотивації. Тому власне питання залученості, самореалізації та в цілому вивчення потенціалу людей старшого віку є на часі ще й через старіння не лише певної окремої нації, а людства в цілому.

Вивченням даної теми, в тому числі й освіти, людей третього віку займалися зокрема такі зарубіжні та українські вчені як: Б. Лемона, Б. Ньюгартен, В. Бенгстона, В. Гришка, В. Хенрі, Е. Каммінг, О. Батін, О. Дороніна, П. Ласлетт, Д. Пітерсона.

Згідно досліджень ООН до 2050-го року населення планети збільшиться до десяти мільярдів і кожна шоста людина буде віком від 65-ти років, отже питання як умога повнішої залученості в усі сфери життя осіб старшого віку постане ще гостріше та нагальніше.

1989 року історик Пітер Ласлет запропонував наступну вікову періодизацію:

- Перший вік. Період залежності. Тобто, це період від народження до закінчення отримання освіти, задля власного забезпечення та продуктивної діяльності.
- Другий вік. Період продуктивності. Власної самореалізації шляхом трудової діяльності, налагодження матеріального становища, отримання матеріальних благ та створення власної родини.
- Третій вік. Період виходу на пенсію, коли людина має вільний час та можливості для власної самореалізації і сродної праці.
- Четвертий вік. Це період нової залежності та завершення похилого віку, коли людина вже не має ніякої можливості повернутися до свого звичного життя перед смертю, внаслідок погіршення ментального чи/та фізичного здоров'я.

Психолог Берніс Ньюгартен розділяє похилий вік на два етапи:

1. Молодший похилий вік: 55- 75 років;
2. І старше 75-ти років.

Тобто, зважаючи на вищевикладене, при відсутності дискримінації та надання належних можливостей в медицині, освіті та решті сфер життя наявна вірогідність того, що четвертий період життя за Пітером Ласлетом не настане до закінчення життя.

І так, з однієї сторони люди старшого віку мають час, досвід та, не рідко, заощадження, що накопичували протягом життя. А з іншої сторони, згідно дослідження Елейн Каммінга та Вільяма Хенрі, можна зробити висновок, що відхід від соціуму є природною річчю, а люди, що не хочуть миритися із цим діють протиприродно. Проте існує ще й «Теорія активності» авторів Брюса Лемона, Верна Бенгстона та Джеймса Пітерсона, і ми є більш схильні погодитися саме з ними. В теорії йдеться про те, що активність дозволяє адаптуватися до старіння та отримати задоволення від життя. Ще слід зазначити, що в праці вказано про три види активностей: формальна, неформальна та самостійна. До того ж зазначено, що найбільше задоволення приносить саме неформальна, тому що тут найбільша вірогідність отримати допомогу[1].

Отже, до проблем, що заважають освіті людей третього віку можна віднести:

- стереотипи та все ще наявність певного осуду з боку суспільства, якщо особистість хоче навчатися, вести яскраве життя на пенсії;
- втрата мотивації, як наслідок лінивість;
- відсутність інформації про можливості отримання освіти;

Проте такі можливості існують. В Україні розпочав діяти Мадридський план дій із проблем старіння населення, мета якого перетворення старіння із загрози в рушійну силу суспільства.

Перший університет третього віку, як вказав І. Сагун, відкрився на Волині в Ковелі на базі реабілітаційного центру. Другий у Кременчуці на базі Дніпропетровської філії університету економіки та права. У 2009 році університети третього віку відкрилися в столиці та за ініціативи університету Альфреда Нобеля за підтримки Дніпропетровської міської ради.

В загальному ж, як зазначено в статті О. Батін та В. Гришка, існує три типи університетів третього віку:

1. діючі постійно;
2. діючі періодично;
3. не діючі, проте зареєстровані.

Серед дійсно діючих університетів для людей третього є зокрема заклади в Полтаві, Ковелі та Дніпрі.

В Ковелі університет має п'ять факультетів: мистецький, комунікативних та інформаційних технологій, соціально-правовий та основи медицини, фізичної реабілітації. Там проводять лекції, дебати, розвивають практичні вміння. Все базується на добровільності.

Університет в Дніпрі є наймасовішим. Там є можливість пройти курси від вивчення іноземних мов до опанування цифрових технологій.

Університет в Кременчуці має три факультети медичний, історико-краєзнавчий та культурно-просвітницький. Зараховують студентів наказом ректора, зайняття тривають не більше двох годин на тиждень, навчання триває рік, після чого видаються дипломи. 50 відсотків викладачів – це люди такого ж віку як і студенти відповідного фаху[2].

Отже, відповідно до проведеного нами дослідження, ми бачимо, що люди старшого віку є дуже потужним ресурсом для суспільства та можуть досягати високих результатів при наявності мотивації та підтримки з боку суспільства навіть з галузі, в якій вони раніше не працювали, тому що вони мають вміння, зокрема вчитися, мають колосальний досвід в одній або кількох сферах. Життя людей старшого віку значно покращиться при наявності можливостей для самореалізації та саморозвитку, адже вони не будуть відчувати соціальної ізоляції, будуть так само як і раніше включені до соціального життя, матимуть стимул та мотивацію до активності та творчої діяльності. В Україні наявні можливості для навчання старших людей. До того ж ця царина є досить молодою в нашій країні та лише розвивається, тому з часом, ми певні, можливостей буде тільки більше.

Література

1. Дороніна О. В. Феномен третього віку : термінологічні аспекти. Вісник національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. / голов. ред. М. О. Носко. Чернігів : ЧНПУ, 2020. Вип. 7. (163) С. 3–7. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/5021>
2. Баніт О., Гришко В. В. Сучасний стан розвитку університетів третього віку в Україні. *Імідж сучасного педагога*, (2(197), 2022. С. 18–22. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/227797>

ДОМНІЧ ЛЕСЯ

Відкритий міжнародний університет розвитку людини (м. Київ)

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ВЕТЕРАНІВ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ: ДОСВІД АВСТРАЛІЇ

Виклики сьогодення спричинили зміну політичних траєкторій та незворотні глобалізаційні процеси. В Україні, відповідно, відбулись суттєві демографічні зміни, значно збільшилась кількість українських ветеранів сучасної жакливної та підступної війни. Станом на 1 серпня 2023 року до Єдиного державного реєстру ветеранів війни (ЄДРВВ) занесена інформація про ветеранів війни у кількості 908832 осіб [1].

За 20 місяців повномасштабної війни в Україні кількість загиблих, поранених та полонених невпинно зростає. Російське вторгнення в Україну у 2022 році, як відкритий військовий напад росії за підтримки Білорусі, є частиною російсько-української війни, яку росія розв'язала ще у 2014 році.

Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх захисту» визначено, що ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав, до яких належать: учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни та учасники війни [2]. Їх внесок у захист Батьківщини заслуговує суспільної вдячності та підтримки. Ключовими потребами адаптації ветеранів та ветеранок до цивільного життя є їх працевлаштування та підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. Розуміючи ці потреби і ключові запити, держава, громадські організації, ініціативні групи та бізнес постійно розширюють можливості для навчання ветеранів і ветеранок, тим самим допомагають їх освоїти нові професії і підвищити свою кваліфікацію [3].

Згідно реформи, ініційованою Урядом України, підтримка ветеранів передбачає забезпечення дотримання прав ветеранів війни та розвиток системи їх соціального захисту, медичного забезпечення, психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації, а також гідного вшанування пам'яті та формування

образу ветерана у суспільстві [4]. Визначально, що однією з ключових тез є гідне вшанування пам'яті та формування образу ветерана у суспільстві.

До прикладу, уряд Австралії взяв за основу вшанування служби (несення служби) ветеранів ADF (Australian Defense Force) – ветеранів сил оборони Австралії. Примітно, що свою допомогу поширює уряд країни і на членів родини ветеранів. Урядова програма Австралії RSL LifeCare (Veteran services) створила центри допомоги ветеранам у кожному штаті (6) та на своїх територіях (3), в яких активно розвивається ідея перетворення таких Центрів допомоги ветеранів у Центри Благополуччя ветеранів VWC (Veteran Wellbeing Centres) з цілодобовою телефонною гарячою лінією, активними мережами онлайн.

Програми центрів розповсюджуються на ветеранів й орієнтовані на громади, в яких вони проживають; центри пропонують низку різноманітних послуг для ветеранів та їх родин.

Моделі обслуговування таких центрів добробуту ветеранів складається з 7 ключових елементів добробуту: визнання та вшанування; підтримка здоров'я; соціальний супровід та соціальні зв'язки; житлова підтримка; працевлаштування; фінансова підтримка; навчання.

Одне із першочергових завдань адаптації ветеранів є навчання та перекваліфікація (за потреби та бажання). Досить розповсюджена практика анонсування освітніх курсів з метою віртуальної або особистої участі ветеранами у заходах (та членами їх родини) у зручному місці (центрі допомоги/благополуччя ветеранів, розташувати) [5].

Традиційно, родини військових проживають поблизу оборонних баз (основних 60 у всіх штатах і територіях Австралії) – місць перебування основного контингенту військового підрозділу [6]. Навчальні центри, спеціалізовані професійні школи (аналог українським закладам професійної (професійно-технічної) освіти) та спеціалізовані військові заклади вищої освіти також здебільшого розміщуються в оборонних базах. Тому навчання та перепідготовка відбувається безпосередньо в місцях несення служби військових, місцях проживання їх родин.

Здебільшого, інфраструктура таких місць тісно пов'язана з військовим оборонним комплексом, а саме створюються виробничі підприємства, які орієнтовані на військові замовлення або ж працюють безпосередньо на армію Австралії. Таким чином, «випадкових» працівників на таких підприємствах практично немає. Така модель організації гарантує працевлаштування ветеранів та членів їх родини, спрощує процедуру спеціальних перевірок потенційних працівників оборонних виробництв, зменшує ризики витоку інформації, розвиває громади.

Оборонна промисловість Австралії розробляє, підтримує та впроваджує передові технології, інфраструктуру та активи в усіх п'яти сферах обороноздатності – інформаційній та кібернетичній, морській, повітряній, космічній та наземній. Кожен домен пропонує низку вакансій і кар'єр: від спеціалізованих професій, таких як зварювання, виготовлення та електротехніка, до парапрофесійних і професійних ролей, таких як інженерія, логістика та управління проектами [7].

Досвід з працевлаштування та навчання окремої категорії дорослого населення Австралії, такої як ветерани ADF, членів їх родин безумовно корисний для України. Урядові та місцеві програми підтримки / добробуту ветеранів ADF є прикладом для створення та реалізації в Україні.

Література

1. Потрібна допомога та реабілітація: скільки ветеранів в Україні. URL: <http://surl.li/mgyppm>
2. Хто такі ветерани та чим підтверджується відповідний статус? [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/mgyvpu>
3. Працевлаштування та навчання ветеранів і ветеранок. URL: <http://surl.li/mgyyqk> .
4. Реформа підтримки ветеранів. URL: <http://surl.li/mgyyqs> .
5. Our Veteran Wellbeing Centres. URL: <http://surl.li/mgyyrc> .
6. Australian Defence Force. URL: <http://surl.li/mgyyrk>
7. Fee Free Training extended into 2024! That's over 1300 free training courses. URL: <http://surl.li/mgyyrt> .

КУЛЄШОВ СЕРГІЙ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УНІВЕРСИТЕТАХ США

Сучасні соціально-політичні та економічні зміни в Україні, її орієнтація на входження до науково-освітнього простору Європи, загальні тенденції глобалізації відкривають перед молодими фахівцями нові горизонти щодо їх подальшої освіти, суспільної діяльності та працевлаштування. Перед навчальними закладами вищої технічної освіти стоїть принципово нове завдання – якісна підготовка фахівців з високим професійним та інтелектуальним рівнем, які були б конкурентоспроможними та професійно мобільними на світовому ринку праці.

Українські спеціалісти ІТ-галузі користуються певним попитом на європейському і світовому ринках праці. Але рівень якості підготовки спеціалістів у галузі інформаційних технологій в американських та європейських закладах вищої освіти досі значно перевищує рівень в українських ЗВО, що в свою чергу знижує конкурентоспроможність вітчизняних випускників на ринку праці. Нажаль закінчення українського закладу вищої освіти, зазвичай, недостатньо, щоб стати конкурентоспроможним на ринку ІТ-галузі, адже вища освіта не встигає покривати всіх сучасних вимог до фахівців. Тому більша частина фахівців потребує додаткової освіти. За статистикою, більше половини з них мають додаткову професійну освіту, здобуваючи її в спеціалізованих школах, курсах тощо. Цей факт актуалізує необхідність вивчення зарубіжного досвіду професійної підготовки бакалаврів з інформаційних технологій.

Лідером у наданні інформаційних послуг залишається США, де створена ефективна система підготовки фахівців з інформаційних технологій, запозиченої багатьма європейськими країнами; функціонує потужна мережа закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку конкурентоспроможних фахівців з інформаційних технологій на світовому ринку праці. За даними журналу «Business Week», зі 100 провідних компаній світу у рейтингу в галузі інформаційних технологій більше половини компаній зареєстровані в США, а три з них (Microsoft, Intel, Cisco, IBM, Alphabet, Apple) посідають в ньому перші позиції. У 2017 році 65 % власників ПК у світі були громадянами США, американські користувачі Інтернету від загальної чисельності у становили 68,4 %. За даними дослідження компанії TNS Infratest у рейтингу із 15 країн з найбільш розвинутою індустрією ІКТ США зайняли в ньому III місце після Південної Кореї та Японії.

Питання інформатизації суспільства та підготовки фахівців ІТ-галузі висвітлено у працях українських науковців (О. Баранов, В. Биков, І. Джалладова, І. Діордіца, Д. Дубов, Л. Зубик, С. Мельник та інші). Досліджувалися і дотичні питання до проблеми професійної підготовки фахівців у системі вищої освіти, зокрема у США: проблеми філософії освіти, теоретичні основи професійної освіти, порівняльно-педагогічні аспекти, теорія і практика змішаного навчання, проблеми розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів у закладах вищої освіти, оцінювання якості освіти, особливості організації освітнього процесу в американських університетах і коледжах, аспекти доступності американської вищої освіти, теорія і практика відбору змісту навчання в американській вищій школі.

На сьогоднішній день в українській галузі ІТ-освіти помітно прослідковуються наступні протиріччя:

- між стрімким розвитком інформаційних і телекомунікаційних технологій та недосконалістю механізмів визначення потреб у фахівцях з інформаційних технологій, що спричиняє незадовільний стан кадрового забезпечення;
- між існуючими концепціями професійної підготовки фахівців з інформаційних технологій і рівнем їх реальної професійної підготовки, яка відповідала б сучасним вимогам ринку праці;
- між усталеними педагогічними підходами до шляхів досягнення якості та результативності навчання фахівців з інформаційних технологій і нагальними потребами використання прогресивного досвіду професійної підготовки ІТ-фахівців у ЗВО;
- потребами вітчизняної педагогіки у вивченні прогресивних ідей зарубіжного досвіду для реалізації заходів в галузі інформаційних технологій та незадовільним станом його об'єктивного аналізу в Україні.

Наявність цих протиріч дає змогу сформулювати та чітко окреслити недоліки української ІТ-освіти:

- низька відповідність освітніх програм реальним потребам галузі;
- відсутність регулярних оновлень навчальних програм відповідно до потреб ринку;
- недостатня кількість викладачів із необхідними навичками;
- нестача практичних завдань впродовж навчання.

На нашу думку, сучасна українська ІТ-освіта потребує виявлення та обґрунтування підходів, принципів, організаційно-педагогічних умов, методик і технологій професійної підготовки бакалаврів з інформаційних технологій в університетах країн-лідерів світового ринку інформаційних послуг, насамперед США, з подальшим визначенням можливостей для запозичення позитивного американського досвіду у систему вищої освіти України. Основні положення, теоретичні висновки, джерельна база таких досліджень можуть бути корисними для розроблення освітніх стандартів підготовки бакалаврів з ІТ, спецкурсів і спецсеминарів для підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі, оновлення навчальних планів і програм, удосконалення організації професійної підготовки майбутніх ІТ-фахівців в Україні. Також результати досліджень будуть корисні науковцям та викладачам у здійсненні компаративістичних досліджень та історико-педагогічного аналізу. Усі здобутки таких досліджень можуть бути систематизовані та викладені у науково-методичних рекомендаціях для студентів закладів вищої освіти, в яких коротко та в доступній формі буде обґрунтовано шляхи використання прогресивних ідей американського досвіду для модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців з ІТ в Україні.

Література

1. The Higher Education Act (HEA): A Primer (Updated April 10, 2023). URL: <http://surl.li/mgyss>
2. CC2020: Computing Curricula 2020: Paradigms for Global Computing Education. URL: <http://surl.li/fhrwe>
3. A Competency Model for Undergraduate Programs in Information Systems (2020). URL: <http://surl.li/mgyto>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В НІМЕЧЧИНІ

Профорієнтаційна робота в закладах освіти з молоддю, яка перебуває в процесі пошуку свого місця в суспільстві, є надзвичайно важливим напрямом діяльності вітчизняних державних органів з питань зайнятості населення, університетів, коледжів та педагогів закладів загальної середньої освіти. Важливим є правильна організація профорієнтаційної діяльності з метою рівномірного забезпечення фахівцями всіх галузей економіки України. Вкрай важливим це є нині, щоб зорієнтувати молодь на навчання у вітчизняних закладах освіти.

Проблема професійного спрямування молоді знайшла своє відображення в дослідженнях Ю. Бойчука, В.Єгорова, Д. Закатнова, О.Ігнатович, Л. Куліненко, Н.Пономарьової, Е. Попкової та ін. Вивчення практики соціального партнерства між закладами освіти та роботодавцями європейських країн займалися Н. Авшенюк, І. Андрощук, Н. Базелюк, Н. Бідюк, О. Бородієнко, Н. Креденець, В. Радкевич, О. Радкевич, Л. Пуховська та ін. Цікавим для українських дослідників є форми, методи, технології профорієнтаційної роботи, що використовуються в розвинутих західних країнах. У країнах з розвинутою економікою, до яких належить Німеччина, функціонує налагоджена система соціального партнерства між роботодавцями, профспілками, навчальними закладами, громадськими організаціями та владою. Є чітке законодавче регулювання взаємодії соціальних партнерів у професійній освіті та навчанні. Тому вивчення німецького досвіду з метою встановлення ролі і місця соціального діалогу в розвитку професійної освіти, визначення складу сторін соціального партнерства, їхніх прав, обов'язків та інших умов участі соціальних партнерів у професійній освіті є актуальним для України [1].

Результати дослідження сайтів закладів освіти Німеччини та їх партнерів, відвідування низки університетів свідчить про те, що профорієнтаційна робота враховує такі принципи: кар'єрний сайт є основою для подальшої онлайн-комунікації; блог – це дуже корисно, він не має бути великим, але систематично оновлюваним. Доречніше мати менше соціальних мереж, але підтримувати їх належним чином. Постійний контроль за тим, наскільки можливо доповнити наявне офлайн-спілкування онлайн-спілкуванням – і навпаки. Завжди є місце коментарям у соціальних мережах, якщо вони доречні та змістовні.

Сайт закладу освіти є одним з перших точок контакту для абітурієнтів в інформаційному та аплікаційному процесі. Саме тут вони приймають рішення: йти навчатись до цього закладу чи ні. Іншими словами – це вирішальна точка контакту, так звана «точка рекрутингу». Щоб веб-сайт мав успіх серед абітурієнтів, на ньому мають бути присутні прямі контакти та інформація про процес та правила вступу. До прикладу, щоб підкреслити та посилити ко-брендинг та співпрацю, університет Хаденхайма (DHBW Heidenheim) рекомендує включити такі відомості: меню «Подвійне навчання», посилання на зміст навчання, посилання на веб-сайт університету та інтеграція логотипу «Подвійний партнер». На додаток до індивідуального звернення до цільової групи абітурієнтів рекомендується адаптивний дизайн (відображення, оптимізоване для мобільних пристроїв) веб-сайту тощо [5].

Німецькі університети тісно співпрацюють з біржами праці, які спеціалізуються на дуальному навчанні. Вони підходять для розміщення оголошень про професійне навчання та роботу. Найбільш популярними є: Azubiyo (<https://www.azubiyo.de/>), Aubi-Plus (<https://www.aubi-plus.de/>), Wegweiser-Duales-Studium (www.wegweiser-duales-studium.de/) тощо.

Актуальними в профорієнтаційній роботі університетів є ярмарки професійної підготовки та навчання. Вони забезпечують хорошу можливість встановлення перших контактів з абітурієнтами. На виставках можна не лише презентувати свою компанію/заклад освіти та навчальну програму, а й зміцнити свій імідж як хорошого роботодавця та викладача. Виставки також надають гарну можливість шляхом індивідуальних бесід з'ясувати, чого хочуть абітурієнти, які вимоги вони висувають до університету, фірми/підприємства/установи.

Популярним є освітнє партнерство зі школами в окремо взятому регіоні. Це створює тісний контакт з молоддю, що полегшує пошук абітурієнтів у довгостроковій перспективі. Крім того, освітні партнерства можуть зміцнити зовнішній імідж через регіональні, соціальні та суспільні зобов'язання. Таким контактам усіляко сприяють торгово-промислові палати (ТПП). Ці зустрічі дають старшокласникам конкретні знання зі світу праці на ранній стадії. Співпраця передбачає щонайменше три заходи на рік. Освітнє партнерство може включати такі види діяльності: екскурсії на підприємства, навчання з працевлаштування та етикету, учнівські або студентські лекції, стажування та нагляд за робочими групами або робочими проектами.

Ще одним напрямом профорієнтаційної роботи є інститут студентських наставників, які забезпечують діалог у форматі «рівний – рівному». Студенти розповідають майбутнім абітурієнтам про своє навчання, передають свій досвід. Через незначну різницю у віці учні значно менше соромляться говорити про своє навчання, кар'єрні бажання або майбутнє. Іншою формою профорієнтації є спонсорські клуби, особливо спортивні. Вони користуються популярністю серед молоді у вільний від навчання час. За допомогою спортивного спонсорства можна охопити цільову групу безпосередньо в їхньому суспільному середовищі, в межах їхніх захоплень, хобі. Вищі навчальні заклади та компанії демонструють свою підтримку, беруть на себе соціальну відповідальність через спортивне спонсорство і, таким чином, не тільки сприяють підвищенню обізнаності про себе, а й формують власний позитивний імідж. У західноєвропейських університетах є

практика, що студенти та старшокласники беруть участь у спортивних змаганнях або інших заходах волонтерського характеру. До прикладу, допомагають розносити їжу або напої на різноманітних громадських заходах, працюють на канікулах або неповний робочий день у пекарнях, кафе чи ресторанах. Це дає гарну можливість надати їм зворотний зв'язок щодо їхніх професійних уподобань.

Відеоролики також дієвий агітаційний захід звернення до абітурієнтів. З його допомогою можна якнайкраще представити свій вищий навчальний заклад. Відеоролики можуть ідеально доповнити університетські та кар'єрні веб-сайти, онлайн-оголошення про вакансії на фірмах-партнерах тощо. У межах віртуального спілкування з майбутніми абітурієнтами чи студентами важливу роль відіграють соціальні мережі. Вони слугують для створення привабливого бренду ВНЗ в довгостроковій перспективі. Тут важливо використувати студентів як бренд-амбасадорів закладу освіти. Вони створюють особливо довірливий образ для цільової групи. Наприклад, сторінки в Instagram або Snapchat, що ведуть студенти, є хорошим способом підвищити привабливість ВНЗ. Тут можна розміщувати фотографії зі свого повсякденного навчання. Вважаємо, що автентичні зображення закладу освіти чи установи емоційно заряджають його відвідувачів.

Література

1. Авшенюк, Н. М., Креденець, Н. Я. (2019). Професійна освіта у вимірах соціального партнерства в Австрії і Німеччині: монографія. Львів: «Растр-7». 252.
2. Андрощук І. (2020). Співпраця закладів вищої освіти із стейкхолдерами як умова підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Вип. 29. С. 215–226.
3. Бойчук, Ю. Д., & Пономарьова, Н. О. (2022). Профорієнтаційна робота на педагогічні спеціальності: концептуальні засади та їх реалізація: Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти в умовах нових викликів», 17 листопада 2022 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(2), 1–6.
4. DHBW Heidenheim. URL: <https://www.heidenheim.dhbw.de/startseite>.

ОСТАПЕНКО АННА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ КОЛЕДЖІВ

Викладачі мають досвід широкого спектру усіх видів діяльності, які можуть розширити їхні знання та навички й покращити їхню педагогічну практику, а також сприяти їхньому особистому, соціальному та емоційному зростанню як кваліфікованих викладачів. Цей досвід може варіюватися від формальних, структурованих тематичних семінарів, що проводяться без відриву від освітнього процесу, до повсякденних, неформальних «коридорних» обговорень з іншими викладачами про методи навчання, вбудовані в повсякденне робоче життя педагогів. Звичайні та описові дослідження з використанням етнографічних або поглиблених методів тематичних досліджень часто дозволяють досліджувати майже весь досвід навчання, який викладач має протягом певного періоду навчання.

Для викладачів навчання відбувається в багатьох різних аспектах практики, включаючи їхні аудиторії, їхні педагогічні спільноти та курси професійного розвитку чи семінари. Це може статися під час короткої розмови в коридорі з колегою, або після пар під час консультування проблемного студента. Тип вбудованого професійного розвитку, безпосередньо пов'язаний з викладанням, може мати форму спільного викладання, наставництва, рефлексії на реальних парах або групових дискусій навколо вибраних тем для обговорення, таких як робота студентів або навчальні завдання. Крім того, діяльність може здійснюватися у формі книжкового клубу або мережі викладачів чи навчальних груп. Навіть навчальні матеріали самі по собі є потенційним джерелом професійного розвитку, якщо вони призначені для «навчання», через відкриті пари викладача колегами з відповідної кафедри. Ще одним виміром професійного розвитку викладачів є їхня особиста діяльність, така як участь в освітніх онлайн-майданчиках та їхнє самостійне опитування / дослідження дій. Інший вид діяльності викладача, який підпадає під парасольку професійного розвитку – це участь у процесі розвитку або вдосконалення (напр., розробка або вибір нових навчальних програм чи підручників або допомога з планом покращення професійного коледжу. Також, навчальні можливості для викладачів з'являються кожного разу, коли проводиться пара, проводиться оцінювання, переглядається навчальна програма або читаються професійні журнали. Ці приклади ілюструють динамічний характер професійного розвитку як постійного, безперервного та вбудованого в повсякденне життя викладачів [1].

У журналі Prodigy запропоновано 5 способів зробити професійний розвиток викладача більш ефективним. Персоналізоване навчання працює для студентів, то чому б йому не впровадити для викладачів. План професійного розвитку встановлює індивідуальні цілі навчання для педагогів на короткостроковій або довгостроковій основі та містить чіткі кроки для їх досягнення. Обговоріть з педагогами у професійному коледжі та визначте, які фактори мають впливати на їхні індивідуальні плани: який предмет вони викладають? який віковий діапазон? чи щасливі вони в своєму нинішньому становищі? куди вони хочуть рухатися в майбутньому? чого їм потрібно навчитися, щоб це сталося? Використовуйте систему цілей SMART для встанов-

лення досяжних цілей: зробіть їх конкретними, вимірними, досяжними, релевантними та своєчасними. Відстежуйте їх щомісяця та щороку, щоб побачити, як викладачі прогресують і вдосконалюються. [2].

Професійний розвиток характеризується як внутрішній цикл, у якому експерти беруть участь у формальній або неформальній моделі, вбудованій у нестабільну оцінку експертної практики. Віллегас-Реймерс стверджував, що професійний розвиток педагогічних працівників викладачів не є відомим у порівнянні з професійним розвитком викладачів. Дослідження показали, що професійний розвиток викладача є одним із впливових елементів освіти та успіху студентів. Професійний розвиток особливо важливий для педагогів-початківців, які повинні звикнути до стандартів своєї кар'єри. Звичайно, педагогічні працівники, які звільняються з цієї роботи, регулярно вказують відсутність педагогічного розвитку як одну з причин звільнення. Професійний розвиток педагогічних працівників також може сприяти зростанню лідерських якостей у викладачів професійних коледжів. Це особливо важливо для викладачів, перед пенсійного віку, чия відданість і натхнення може знизитися.

Професійний розвиток викладачів характеризується як формальні освітні та експертні заняття з доречними та оновленими знаннями й здібностями, що мають вирішальне значення для покращення стандартів якості освіти. Метою професійного розвитку для викладачів є чотири: покращення освіти педагогів, задоволення зовнішніх вимог і внутрішнє завзяття до вивчення, підвищення та зміцнення експертної позиції у вищій освіті. Щороку країни витрачають мільярди доларів для підвищення кваліфікаційних стандартів викладачів, що збільшують їхні шанси на професійний розвиток. Стандарт педагогічної освіти – це основне питання, що впливає на рівень викладання та успішність студентів. Тому все більше уваги приділяється педагогічним працівникам викладачів: їхній індивідуальності, навичкам, функціям та розвитку. Донедавна педагогічних працівників-викладачів вважали прихованими експертами, яким не завжди надають необхідну допомогу щодо їхнього навчання та професійного розвитку їхньої діяльності. Педагогічні працівники-тренери належать до тих, хто бере участь у навчанні студентів, викладачів без відриву від освітнього процесу.

Педагогічні працівники-тренери викладачів вважається найбільш впливовим фактором при підготовці краще організованих викладачів їхньою функцією можна пояснити як фасилітатора, який пов'язує дистанцію між політиками високого рівня в країні або поблизу. Вони повинні задовольняти критерії знань і функцій, встановленим МОН і практично впроваджувати ці критерії.

Щоб найкращим чином розуміти та допомагати педагогічним працівникам із розвитку професійної діяльності, життєво важливо розуміти, які навички та знання їм потрібні та як вони ефективно отримують такі навички та знання під час своєї професії. Досконалість викладачів впливає на результати навчання студентів, досконалість педагогічних працівників впливає на якість викладачів. Розвиток навичок педагогічних працівників-викладачів цілком може сприяти значному зростанню якості викладачів професійних коледжів. Незважаючи на їх вирішальну роль у підготовці та допомозі майбутнім викладачам. На даний момент, педагогічні працівники є значущим елементом у визначенні стандартів викладачів, які, у свою чергу є важливим елементом у визначенні стандартів освіти своїх студентів на різних рівнях освіти [3].

Отже, професійний розвиток педагогів тепер розглядається як важливий елемент керівних принципів для покращення стандартів освіти та виховання в коледжах. Тому велика увага приділяється дослідженням, які визначають атрибути успішної професійної освіти. Проте педагогічних працівників викладачів вважають професіоналами, і їх професійний розвиток неминуче зростає. Тому педагогічні працівники викладачів повинні бути динамічними посередниками в їхньому зростанні, тримаючи себе в курсі нової інформації, розвиваючи та вдосконалюючи знання про освіту та навчання викладачів, щоб покращити та підвищити їхню професійну компетентність.

Література

1. Laura M. Desimone (2009). Improving Impact Studies of Teachers' Professional Development: Toward Better Conceptualizations and Measures. Educational Researcher. Vol. 38, Issue 3, April 2009, P. 181-199. URL: <http://surl.li/muocq>
2. 5 Ways To Make Teacher Professional Development Effective (& 7 Powerful Resources). URL: <http://surl.li/mgyvvh>.
3. Hang Su, Jialin Wang (2022). Professional Development of Teacher Trainers: The Role of Teaching Skills and Knowledge. Front. Psychol., Vol. 13. URL: <http://surl.li/mgyyvb>

ПОПОВА ВАЛЕНТИНА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

УЧАСТЬ КОМПАНІЙ У ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОМУ ПАРТНЕРСТВІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД ГРЕЦІЇ

Дослідження практики державно-приватного партнерства (ДПП) у професійній освіті Греції є складовою аналізу зарубіжного досвіду країн Південної та Південно-Західної Європи. Метою даної публікації є висвітлення відповідних найбільш значущих здобутків і цільових настанов однієї з країн ЄС, до якого Україна прагне долучитись. У професійній освіті Греції існують певні проблеми: частка учнів старшої середньої освіти, зарахованих до цієї системи, є нижчою порівняно з іншими країнами ЄС; частка дорослих становить

усього 3,9 % та значно нижче середнього показника по ЄС (10,8 %) [1]. У 2019 р. майже 90 % громадян вважали професійну освіту у Греції якісною, але при цьому лише 29 % здобувають її, що значно нижче середнього показника по ЄС (49 %). Такий стан речей спричинений тим, «...що 87 % респондентів у Греції вважають, що загальна освіта має більш позитивний імідж, ніж професійна освіта. Більше восьми з 10 респондентів також вважають, що професійна освіта призначена для учнів із низькими оцінками ...» [2].

Такий стан речей розглядається як одна з вирішальних причин найвищого рівня безробіття серед країн ЄС і скорочення майже на 10 % чисельності зайнятої робочої сили за останні п'ять років. Для подолання цих проблем було запроваджене ДПП з залученням компаній, які навчають на робочому місці згідно з програмами навчання Міністерства освіти за участю соціальних партнерів. Ці компанії субсидуються; субсидія може бути виплачена роботодавцю або безпосередньо учню. Учні отримують соціальне страхування відповідно до їх стажу, який входить до пенсійного. Після закінчення навчання випускники отримують диплом спеціалізації, що відповідає кваліфікації 4 рівня національної та європейської рамок кваліфікацій. За програмою учнівства щорічно навчаються приблизно 10000 студентів. Оплата учня становить 75 % від мінімальної щоденної зарплати за усі чотири семестри учнівства. Програми учнівства фінансуються з національних, приватних або Європейських соціальних фондів. Підприємства сплачують учням 45 % від зарплати [3].

Залучення приватних компаній до системи професійної освіти було ініційоване через налагодження соціального діалогу. Закон 2013 р. передбачав його відповідні інституційні та організаційні основи. До співпраці долучилась велика кількість соціальних партнерів – представників грецьких приватних компаній: Загальної конфедерації робітників, конфедерації професіоналів, майстрів і торговці, туристичної конфедерації, федерації підприємств і конфедерації комерції та підприємництва.

Спільний політичний маніфест щодо тристороннього соціального діалогу у професійній освіті визначив такі нові пріоритети:

1. Організація оперативної моделі прийняття рішень для професійної освіти, щоб повністю зрозуміти динаміку співпраці між інституційними та соціальними партнерами, бізнесом, роботодавцями, палатами та провайдерами.

2. Перегляд способів управління та фінансової підтримки професійної освіти і учнівства, а також посилення галузевого, міжгалузевого та тристороннього соціального діалогу на місцевому та національному рівнях.

3. Перегляд існуючої інституційної та організаційної основи з одночасним оновленням існуючих навчальних програм професійної освіти з метою підвищення її привабливості та участі молоді у програмах учнівства.

4. Забезпечення якості та сертифікація програм професійної освіти та учнівства, а також розробка дієвих і надійних інструментів для кількісної та якісної оцінки результатів навчання слухачів.

5. Формування надійної основи для перевірки навичок, набутих у неформальному та/або формальному освітньому та/або навчальному контексті, з опорою на існуючі європейські інструменти [4, с. 6].

Розгортанню програмних дій у Греції на основі цих пріоритетів зашкодила світова економічна криза, втрати від якої тут були найбільшими в Європі. Цікавим для українських науковців є те, що професійна освіта тут також розглядається як елемент плану після-кризового відновлення економіки. У 2020 р. ухвалено законодавчу базу, яка регулює професійну освіту та освіту впродовж всього життя та запроваджено необхідність здобуття професійної освіти на національному рівні за певними кваліфікаціями.

Для підтримки управління професійною освітою було створено консультативні органи на національному та регіональному рівнях та визначена грецька рамка кваліфікацій. Вона має вісім рівнів з дескрипторами, визначеними у термінах фактичних і теоретичних знань, когнітивних і практичних навичок та автономної компетентності і відповідальності. Її метою було розробити рекомендації для заохочення навчання впродовж життя; створити прозорі та порівняні кваліфікації; сертифікувати усі види освіти та професійної підготовки, а також підвищити горизонтальну та вертикальну мобільність.

У 2021 р. були засновані нові структури професійного консультування при школах. У кожному державному закладі професійної освіти діє Бюро розвитку кар'єри. Воно відповідає за організацію та моніторинг учнівства і стажування студентів на робочих посадах, запропонованих приватними компаніями, допомагаючи полегшити їх перехід до ринку праці.

Дослідження практики залучення компаній до ДПП у галузі професійної освіти Греції дало неочікувані результати. Галузь демонструє більшу залежність від встояного національного уявлення про її імідж, ніж від розгалуженої інституційної підтримки і широкого кола джерел фінансування. Наведене дає підстави для гіпотези про визначальну роль освіти у налагоджуванні продуктивного ланцюга цієї залежності. Загальна початкова освіта закріплює культурні надбання нації (певного суспільства), а подальша професійна – дає життєвий дороговказ на практичну реалізацію цих надбань.

Другою спільною ознакою перспективної проблематики є започаткування змін у системі професійної освіти для відновлення національної економіки. У Греції – від наслідків світової економічної кризи, в Україні – від наслідків війни. Освіта розглядається як цілісна системи професійної підготовки фахівців економічного відновлення в умовах тристороннього соціального діалогу. Хоча у Греції зазначені ініціативи ще не дали відчутних економічних результатів, тут вже конкретизовані пріоритетні напрями інституційних та організаційних змін.

Пошук шляхів переходу освіти від традиційної виключно державної системи до державно-приватної є тією точкою зіткнення, яка може слугувати відправною для отримання користі від вивчення досвіду Греції. У першу чергу слід звернути увагу на необхідність мати чітке бачення тих соціальних партнерів, з яким потрібне налагоджування продуктивного діалогу.

Література

1. Lalioti, V., Karantinos, D., & Chrysakis, M. (2018). Company Engagement in Apprenticeships in Crisis-Hit Greece: A Critical Overview. *Social Sciences*, 7(7), 103. URL: <https://doi.org/10.3390/socsci7070103>
2. Vocational education and training: an underused route to a good job in Greece. (2019). CEDEFOP. 30 July. URL: <http://surl.li/mgzfw>
3. Cedefop; National Organisation for the Certification of Qualifications and Vocational Guidance (EOPPEP) (2019). *Vocational education and training in Europe: Greece*. URL: <http://surl.li/mgzfo>
4. Zarifis, Georgios K.; Manavi, Charikleia. (2017). The Role of Social Partners in Reforming Social Dialogue for Vocational Education and Training in Greece. *Journal of Educational Sciences*, v18, n1(35), 5-25.

СУТЯГА ОЛЕКСАНДР

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ПРАВА В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У рамках магістерських програм відбувається поступовий і цілеспрямований процес формування науково-дослідницької компетентності магістрів з права. Окрім навчальної діяльності студенти магістратури активно залучаються до наукової роботи у юридичній сфері, здійснюючи різні дослідження, готуючи публікації та беручи участь у наукових заходах.

Хоча магістерські програми з права є здебільшого навчальними програмами, такий метод оцінювання як дисертація є остаточним (оскільки відбувається наприкінці терміну навчання) обов'язковим елементом магістерського ступеня і головним інструментом для демонстрації глибини дослідження, можливості впорядковано і критично розкрити отримані знання. Об'єм магістерської роботи може змінюватися, але зазвичай вона повинна містити приблизно 15000–20000 слів, якщо інші вимоги не передбачені в Правилах для конкретної програми.

Розробка та встановлення такого методу оцінювання як дисертація є відповідальністю викладачів, керівників курсів та програм відповідно до схвалених умов та положень. Там, де це є необхідним, дисертація також підлягає затвердженню відповідної ради з оцінювання та зовнішнім експертом. Студентів повідомляють про індивідуальний план роботи, дати та терміни подачі роботи на початку кожного навчального року. Студенти повинні дотримуватися оголошених строків подання дисертацій.

Науковий керівник проводить моніторинг та контроль усього процесу підготовки наукової роботи за допомогою індивідуальних консультацій або загальних зустрічей. Магістерська дисертація є частиною підсумкової оцінки, включаючи такі загальні критерії: формулювання та визначення питань і проблем; планування та організація проєкту; ініціатива та працьовитість; складність питань; інформаційний зміст; методи дослідження, їх організація та придатність; емпіричне та кабінетне дослідження; висновки; інновації; якість обґрунтування та висновки; практичне застосування, презентація матеріалу, точність та індивідуальний стиль.

Протягом усього процесу планування, дослідження і написання магістерської дисертації, передбачається тісна співпраця студента з науковим керівником. Аналіз та вивчення досвіду університетів Великої Британії, котрі провадять магістерську підготовку з права доводить, що консультації-зустрічі (*tutorials*) наукового керівника зі студентами є популярною формою навчального процесу. Такі зустрічі надають можливість студентам розвивати дослідницькі якості, вміння самостійно і критично здійснювати дослідження, вірно застосовувати наукові методи, виявляти і формулювати дослідницькі питання, а також структуровано та аналітично займатися правовим обґрунтуванням теми дослідження.

Усвідомлюючи значущість розвитку дослідницьких навичок для майбутнього арбітражного юриста, провідні університети Великої Британії вводять у навчальні плани спеціальні курси («Наукове дослідження та правове письмо», «Академічне письмо» тощо), котрі сприяють якісній підготовці студентів до написання наукової роботи у галузі права та її успішного захисту в подальшому. Робота над розвитком дослідницьких навичок, навичок роботи з бібліографічними та / або електронними ресурсами, навичок роботи з інформаційними технологіями, вивчення певних аспектів правової грамотності, академічного письма здійснюється в рамках курсу «Передові методи юридичних досліджень». Під час цього курсу увага також звертається і на досягненні компетентності в таких сферах, як планування проєктів (University of Bedfordshire).

Слід наголосити, що магістерські роботи можуть бути піддані усній перевірці (лат. *viva voce*) у разі виникнення підозри на академічну недобросовісність. Робота над дослідженням передбачає автономію дій, дозволяє показати здатність студента управляти інформацією, обґрунтовувати власні судження, застосовувати інноваційні способи вирішення завдань.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Міжнародні відносини – один із важливих напрямів професійної підготовки фахівців в університетах Великої Британії. Ця спеціальність має велику популярність, тому запропонована в більшості університетів Великої Британії. Вимоги до професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин викладені в документі «Subject Benchmark Statement for Politics and International Relations», розробленому Агенцією із забезпечення якості вищої освіти. У документі представлено основні характеристики освітніх програм із міжнародних відносин, а також умови присвоєння кваліфікацій, з огляду на інтеграцію знань, умінь і навичок, якими повинні володіти випускники.

Особливістю бакалаврських освітніх програм у британському досвіді є можливість здобуття основної освітньої кваліфікації («major»); навчання за інтегрованими програмами («joint»), програмами для отримання подвійного ступеня («dual»); комбінованими програмами («combined major-minor»), гнучкими («flexible»), широкі пропозиції спеціалізованих мінорних програм («minor») та сертифікатних програм. Обсяги освітніх програм підготовки бакалаврів міжнародних відносин за типами регламентуються максимальною і мінімальною кількістю кредитів та мінімумом кредитів бакалаврського рівня.

Особливе зацікавлення становлять мінорні програми («minor»), які фактично забезпечують окрему спеціалізацію й дають змогу отримати додаткову професійну кваліфікацію, яка може бути дотичною та віддаленою від основної спеціальності. Мінорні програми зазвичай охоплюють 8-10 дисциплін.

Варто зазначити, що дисципліни мінорних програм є освітніми компонентами основної програми, їхня кількість становить 40 кредитів. Більшість мінорних програм запроваджують на 2 році навчання як частину основного ступеня. Наприклад, студенти-міжнародники можуть отримати ступінь бакалавра з політики та міжнародних відносин й антропології (мінор). Унаслідок більш докладного вивчення місії окремих університетів, підсумовано, що вони можуть варіюватися залежно від того, фахівців із якою спеціалізацією і для посад у якому секторі (державному чи приватному) вони готують. Відповідальність за формування освітньої траєкторії покладена на студентів (можливі консультації з тьютором), оскільки кількість обов'язкових дисциплін мінімізована, а вибіркові курси охоплюють широке коло актуальних проблем сучасної політики й міжнародних відносин, обсяг контактного часу та аудиторних занять скорочений, тому більше часу заплановано для самостійної роботи, заохочується вивчення соціально-гуманітарного блоку дисциплін (іноземні мови і культури, соціологія, антропологія, філософія та ін.).

Заслужують на увагу *комбіновані освітні програми*, які дають змогу навчатися у двох закладах-партнерах. Наприклад, комбінована поетапна освітня програма «Міжнародні відносини» (2+1) («BA degree in Politics and International Relations with a year in North America») в університеті Кент пропонує унікальне поєднання дворічного навчання в університеті з річним навчанням у закладі-партнері в Північній Америці, Канаді або США. Ця програма вимагає обов'язкового обґрунтованого комбінування дисциплін / модулів «major-minor», запропонованих університетами для надання широких можливостей у подальшому працевлаштуванні.

Поширеними є також інтегровані програми, які дають студенту змогу паралельно навчатися за двома освітніми програмами за різними спеціальностями одного освітнього рівня. У разі виконання вимог обох програм присвоюють два ступені. Ідеться про дуальні («dual») програми, розроблення яких ґрунтоване на раціональному розподілі предметних галузей та змісту освіти, відповідно до спеціалізацій (базові дисципліни спільні для обох програм). Попит на дуальні програми аргументований такими чинниками: заощадження часу; розвиток універсальних компетентностей завдяки збільшенню обсягу фундаментальної підготовки; розширення професійних (спеціальних) знань і умінь, з огляду на одночасну спеціалізацію за двома вибраними сферами професійної діяльності; зменшення фінансових витрат на навчання. Такий підхід забезпечує академічну свободу студента.

Вивчення змісту освітніх програм засвідчило його спрямування на формування низки фахових компетентностей: політологічної, кроскультурної, конфліктологічної, іншомовної, інформаційно-аналітичної, екологічної, економічної, управлінської, правової тощо. Компетентності передбачають здатність розкладати проблему на складники, чітко формулювати основні цілі й завдання; здатність вибудовувати ефективну систему інформаційних ресурсів, необхідну для формування інформаційно-правової основи ухвалення управлінських рішень; уміння оперативно й ефективно проводити аналітичне зіставлення інформаційних потоків; набуття умінь формулювати комплексні аналітичні висновки на основі отриманої інформації.

Отже, бакалаврська підготовка забезпечує фундаментальні знання, яких не завжди достатньо для професійної діяльності в державному секторі з проблем міжнародних відносин і політики. Студенти-бакалаври максимально використовують можливості навчання за мінорними або за сертифікатними програмами. Нерідко майбутні фахівці поєднують політику й міжнародні відносини з такими дисциплінами, як економіка, право, бізнес, історія, журналістика, кроскультурні комунікації.

ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Одна з головних цілей сучасної вищої медичної освіти полягає в тому, щоб за допомогою різних форм навчання й виховання підготувати студента до плідної творчої участі у житті суспільства і діяльності в сфері охорони здоров'я. Сучасний фахівець-фармацевт повинен не тільки адаптуватися до стрімких соціальних змін, але і вміти практично оцінити те, що відбувається і намітити шляхи подальших перетворень у сфері діяльності і у своєму житті. Отже, вища освіта повинна створювати умови для формування вільної особистості, спілкування, розуміння інших людей, нарешті практичних дій і вчинків людини, тобто для розвитку людини як такої: компетентної, яка співпереживає, і духовної особистості.

Актуальним у контексті досліджуваної проблеми є досвід Великої Британії, де підготовка майбутніх фармацевтів здійснюється відповідно до світових стандартів та спрямована на формування професійної еліти суспільства. Престиж британських університетів серед молоді як Західної, так і Східної Європи залишається високим.

Актуальною для вищої медичної освіти у Великій Британії є технологія «проблемного навчання» (Problem-Based Learning PBL). Проблемне навчання (PBL) було вперше застосовано в Університеті МакМастер майже 40 років тому на зміну традиційній лекційній моделі навчання в багатьох медичних навчальних закладах. Визначення проблемного навчання (PBL). PBL можна охарактеризувати як навчальну технологію, яка використовує проблеми пацієнта як контекст для студентів, щоб застосувати отримані знання на практиці про основні та клінічні науки. Найчастіше це зrealізовується в невеликих групах навчання, в якому інструктор служить посередником. Роль інструктора-фасилітатора полягає у забезпеченні того, щоб процес PBL здійснювався на основі певної суми знань. Процес PBL полягає в тому, щоб зосередити увагу на студентах та надати їм безкоштовний запит про те, як вирішити проблему. Зокрема, фасилітатор/викладач має три завдання: допомогти студентам ефективно організувати свою групу, щоб забезпечити можливість всім членам групи повною мірою брати участь і регулювати свій курс, якщо вони відхиляються надто далеко від бажаного шляху. Спочатку PBL розроблявся як загальний навчальний план, що потребував великого перерозподілу часу, призначеного для різних навчальних заходів. Після того як час для структурованих заходів було скорочено, відбувся перерозподіл часу на лекції, на семінарському та лабораторному занятті. У ряді медичних шкіл існують два навчальні плани, один для традиційної лекції, а інший – PBL лекції. В останні роки існує тенденція до комплексного «гібридного» навчального плану.

Визначені також алгоритм організації проблемного навчання: окреслення загальної проблеми; забезпечення міждисциплінарного підходу; участь у вирішенні проблеми викладача; конкретизація актуальних завдань в процесі вирішення проблеми; забезпечення достатнього ступеня складності, що відповідає рівню попередніх знань студентів; підведення підсумків обговорення пропонує відкриті проблеми, які сприяють застосуванню навичок клінічного мислення, структурування знань у корисних контекстах та розвитку самостійного навчання.

У медичній освіті Великої Британії функції викладача у процесі проблемного навчання у малих групах частково виконує фасилітатор, який є посередником. Наявність «експертних» фасилітаторів покращує ефективність навчання студентів, особливо на початкових етапах вивчення навчальної дисципліни. Деякі медичні школи уникають залучення фахівців-фасилітаторів, щоб знизити залежність студенту від них як джерела інформації.

Важливою складовою якості навчання визнаються у Великій Британії фонди бібліотеки які включаються у навчальний план PBL. Встановлено, що використання книжкового ресурсу бібліотеки зросло в двадцять разів після введення курсу PBL з нейробіології в навчальний план. Важливим є також використання мережі інтернет та онлайн-нових посилань.

Визначено чотири важливих процеси (конструктивний саморегульований спільний та контекстний), що лежать в основі PBL. За конструктивним процесом навчання – це активний процес, за допомогою якого студенти «будують або відновлюють свою систему знань»; самостійний процес передбачає участь студентів у плануванні, моніторингу та оцінці навчального процесу; спільний процес – це навчання, котре включає в себе двох або більше взаємодіючих студентів, які мають спільну мету, розподіляють обов'язки, взаємно залежать і мають досягти згоди через відкриту взаємодію; контекстний процес визнає, що навчання залежить від контексту, і що перехід до різних контекстів вимагає конфронтації випадків або проблем з різних точок зору.

ПЕДАГОГІЧНА І МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

БІЛОУС ВЛАДИСЛАВ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

СУЧАСНА ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Позашкільні навчальні заклади, в яких в основному і здобувається позашкільна освіта, мають свою своєрідність і відмінність від шкільної освіти. Шкільна освіта зорієнтована на середнього учня, на середні здібності та середні знання. А якщо мова йде про розвиток здібностей і обдарувань, то для цього традиційно й існує позашкільля. Де основою є опора не на окремі індивідуальні особливості дитини, а на цілісний особистісний розвиток. Залучення дитини до вивчення основ знань з різних областей діяльності суспільства сприяє його соціальній орієнтації та адаптації, формуванню усвідомленого вибору майбутньої професії, задоволенню спеціалізації діяльності та педагога.

У сучасних умовах позашкільна освіта – це гнучка підструктура освіти України, яка здатна оперативно реагувати на суспільні зміни та запити соціокультурних потреб дітей та учнівської молоді. Вона створює умови для становлення і розвитку творчої особистості, яка має сформовану систему соціально-значущих цінностей, здатної до постійного самовдосконалення. Організація позашкільної освіти полягає в добровільному, цілеспрямованому використанні дітьми вільного часу для повного розвитку своїх потенційних можливостей. В умовах варіативності освітніх систем позашкільна освіта виконує важливе державне завдання, спрямоване на індивідуалізацію освітнього маршруту учнів у позаурочний та позанавчальний час і сприяє досягненню ними належного рівня освіченості, громадянської активності, національної гідності, здатності до саморозвитку. Зрозуміло, що всі ці фактори посилюються в складних реаліях воєнного часу.

Якщо розглянути один із важливих аспектів розвитку позашкільної освіти, а саме: посилення допрофесійної підготовки, ранньої профілізації учнів, то високу результативність профорієнтаційної роботи з вихованцями гуртків забезпечують основні принципи організації навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах. Це насамперед практична спрямованість педагогічного процесу, активність вихованців, синтез їх інтелектуальної та практичної діяльності, позитивна мотивація, виховання у колективі – це те, що забезпечує формування готовності особистості до професійного самовизначення. Зокрема, принцип активності відображає активну роль вихованця гуртка під час засвоєння знань, умінь та навичок, їх повноцінну та ефективну реалізацію на практиці; принцип синтезу інтелектуальної і практичної праці в навчальному процесі позашкільного навчального закладу гарантує трансформацію теоретичних знань, здобутих вихованцями, у внутрішні стимули, підґрунтя для нових можливостей пізнання найрізноманітніших сторін людської праці як свідомої творчої діяльності, яка вимагала б великих інтелектуальних зусиль і відкривала б широкі перспективи для пізнання і творчості.

Важливу роль у поетапному формуванні професійної компетентності та ефективному професійному самовизначенні вихованців позашкільних навчальних закладів відіграє також трирівнева класифікація гуртків, студій, творчих об'єднань :

- гуртки початкового рівня забезпечують загальний розвиток вихованця, теоретичне та практичне опанування ним певними основами творчої та трудової діяльності;
- гуртки основного рівня створюють психолого-педагогічні умови для розвитку творчої особистості, надають їй глибоку теоретичну та практичну підготовку, формують професійні уміння та навички;
- гуртки вищого рівня – для здібних і обдарованих вихованців – забезпечують поглиблене вивчення професійних знань, розвиток професійно важливих якостей особистості з обраного виду діяльності, індивідуальні форми профорієнтаційної роботи, залучення до пошукової та дослідницької діяльності за обраним напрямом.

Разом з тим подальший розвиток позашкільної освіти, організація і здійснення навчально-виховної, профорієнтаційної роботи в позашкільних навчальних закладах ускладнюється недостатнім рівнем кадрового, фінансового і матеріально-технічного забезпечення позашкільної освіти, модернізації матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти. Також потребує оновлення зміст і методика освітнього процесу у закладах позашкільної освіти.

З огляду на зазначені проблеми покращення ситуації можливе при забезпеченні рівного доступу до позашкільної освіти, охопленні дітей закладами позашкільної освіти за різними напрямками позашкільної освіти необхідним є також забезпечення державної підтримки розвитку та модернізації позашкільної освіти у частині запровадження цільового трансферту з державного бюджету місцевим бюджетам на розвиток та модернізацію закладів позашкільної освіти, кошти якого за принципом співфінансування з місцевими бюджетами підуть на будівництво, ремонт та оснащення належної матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти.

Розроблення формули розподілу та запровадження державної субвенції, передбаченої статтею 78 Закону України «Про освіту», на оплату праці педагогічним працівникам закладів позашкільної освіти.

Для розв'язання проблеми кадрового забезпечення системи позашкільної освіти необхідним є введення системної підготовки педагогічних кадрів для позашкільної освіти. Зокрема, внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29.04.2015 року № 266 у частині доповнення окремої спеціальності 018 Позашкільна освіта.

Постає питання піднесення престижу професії педагогічних працівників закладів позашкільної освіти та їх мотивації. Зокрема, внесення змін до Положення про атестацію педагогічних працівників з можливістю присвоювати кваліфікаційні категорії працівникам з освітньо-кваліфікаційним рівнем: спеціаліст, магістр. Окремої уваги потребує активізація професійної орієнтації випускників закладів позашкільної освіти на педагогічні спеціальності, залучення до здобуття вищої педагогічної освіти та розроблення механізмів підтримки молодих педагогів, які працюють у закладах позашкільної освіти. Також важливим є розвиток профільного та інклюзивного навчання, використання STEM-підходу в освітньому процесі закладів позашкільної освіти.

З метою покращення рівня фінансового і матеріально-технічного забезпечення позашкільної освіти, модернізації матеріально-технічної бази закладів позашкільної освіти необхідним є активізація участі закладів позашкільної освіти, навчання педагогічних працівників щодо залучення коштів із грантів, проєктів, надання платних освітніх послуг, з інших джерел, не заборонених законодавством.

Втілення цих пропозицій дасть змогу зберегти позашкільну освіту яка вже понад 30 років займає своє гідне місце як невіддільна складова системи безперервної освіти. Вона є вагомим для дітей, батьків, суспільства, держави. Для дітей це – розвиток життєвих навичок, особистості і соціальної компетенції, реалізація можливостей особистості; для батьків – безпечна, змістовна зайнятість і виховання дітей, допомога в підготовці дітей до самостійного відповідального життя; для держави – одна з найефективніших інвестицій у найближче і віддалене майбутнє, формування світогляду, ціннісних орієнтацій, національно-патріотичне виховання, профілактика бездоглядності, безпритульності та правопорушень.

Література

1. Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1841-14>.
2. Олена Биковська, Тімур Биковський «Про освітні втрати: Позашкільна освіта. Кадрове забезпечення закладів позашкільної освіти». URL: <https://pou.org.ua/2023/08/6218/>.
3. Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <http://surl.li/mgzjy>.
4. «Положення про атестацію педагогічних працівників» – наказ МОН від 09.09.2022 р. № 805. URL: <http://surl.li/eltzg>.
5. Бюджетний кодекс України. URL: <http://surl.li/mgzjs>

БІДЮК ДМИТРО

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ НАУКОВО-ОСВІТНЬОМУ ВИМІРАХ

Формування цінностей особистості засобами хореографічного мистецтва постає об'єктом наукових досліджень і предметом дискусій науковців, педагогів, хореографів, спортсменів тощо. Нині хореографічне мистецтво розглядають крізь призму інтеграції філософії, педагогіки, психології, історії, культурології, мистецтвознавства, медицини та низки інших наук. Як вид мистецтва хореографія віддзеркалює духовний стан суспільства загалом та дає змогу розглядати її як дзеркало свідомості, настрою, ментальності, духовних, культурних та фізичних потреб особистості.

Досягнення хореографії є значними у контексті розвитку інтересу та ставлення до мистецтва; пропагування здорового способу життя і демонстрації фізичних можливостей людини; формування потреби у балансі естетичної краси тіла та емоційного стану; поєднання художньо-творчих, психофізичних, комунікативних і кінетичних проявів людини; формування потреби в хореографічних знаннях та вміннях; формування естетичного смаку, культури, почуттів, суджень, сприйняття світу, художнього мислення, внутрішніх переживань особистості; розвитку виховного та творчого потенціалу тощо. Функціональна універсальність хореографічного мистецтва є засобом формування гармонійної особистості та її цінностей. Мистецтво хореографії засноване на музично-організованих, метафоричних, образновиразних рухах людського тіла. Мистецтво танцю, посідаючи особливе місце в житті людини, стає невичерпним джерелом пізнання, оскільки, трансформуючись в індивідуальну манеру, відображає через художні образи власне життя. Завдяки своїй унікальній здатності впливати на людину, мистецтво танцю дає незвичайні можливості особистості виявляти творчі пориви, розкривати таланти й здібності, реагувати та візуально виражати почуття. Танець еволюціонує за допомогою візуальних засобів, до яких належать музика, ритм, симетрія й рисунок, що є формотворчою основою цілісності орнаментики танцю.

На заняттях хореографії формуються якості особистості, які вона зможе застосувати упродовж свого життя. Відтак, важливе значення мають особистісні якості педагога-хореографа, зокрема: хореографічна роз-

виненість (любов та емоційно-ціннісне ставлення до хореографічного мистецтва); хореографічна освіченість (володіння фаховими знаннями, уміннями та навичками хореографічної діяльності); професійна майстерність (ціннісні орієнтації та ставлення до педагогічної професії, відповідальність, творчість, установки та потреби у професійному розвитку). Універсальність хореографічного мистецтва є засобом формування інноваційного потенціалу особистості педагога-хореографа як творця й транслятора культурно-естетичних цінностей.

Удосконалення хореографічної освіти та професійної підготовки педагогів-хореографів, краще розуміння переваг і недоліків уможливило вивчення сучасних методик і практик зарубіжного досвіду. У зарубіжному науково-освітньому просторі дискутуються питання співвідношення емоційного інтелекту з почуттям ефективності та досвіду особистості (J. Bonbright, J. Smith-Autard, E. Warburton); формування емоційних та артистичних якостей особистості засобами хореографії (J. Butterworth, D. Clark); творче поєднання хореографії, фізичної культури та спорту (C. Picart, C. Stevens); розвиток танцювального лідерства (E. Quin); соматичні практики в хореографії (S. Fortin, L. Sanders). Науковці переконані, що танцювальна соматика може стати прогресивною тенденцією.

З огляду на нові виклики цифрового мистецтва, синтез танцювальних технік та стратегій, міждисциплінарний підхід до хореографічного мистецтва, диверситивність перформенсів, актуалізуються нові напрями наукових досліджень щодо формування мистецьких ціннісних орієнтацій особистості.

БОРОДКІНА МАРІЯ, ХРЕНОВА ВІКТОРІЯ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

КОМПОЗИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ САМЧИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ

Напевно, важко знайти в Україні людину, яка б не чула про відомий на весь світ Петриківський розпис, який веде своє походження від традицій, що зародились ще у дохристиянські часи. Але мало кому відомо, що звичка прикрашати сільські хати-мазанки дивовижними різнобарвними птахами, квітами, букетами, вінками, зорями, кучериками притаманна була і північній Одещині, і Хмельницькому та Вінницькому регіонам. Особливо славились своїми розписами хати в селі Самчики Старокостянтинівського району Хмельницької області, де це диво можна було побачити на власні очі ще у п'ятдесятих роках минулого століття. Тут в давні часи з'явився, з часом зник і нещодавно знов відродився і поширився Україною та світом мальовничий розпис, створений на основі традиційного народного декоративно-прикладного мистецтва [1].

Ще на початку ХХ століття розпис білених стін та віконниць сільських хат фантастичними орнаментами з квітів був дуже поширеним. Талановиті майстрині на замовлення розписували будинки неповторними візерунками та розвивали новий напрямок цього мистецтва – «мальовки» (розпис, нанесений на окремі паперові аркуші). Саме «мальовки» та знайдені розписані ужиткові предмети у шістдесятих роках ХХ століття, коли настінний розпис майже зник з хат, допомогли місцевій творчій інтелігенції на чолі з Олександром Пажимським надати нового життя майже втраченому мистецтву та відкрити для широкого загалу його неповторний світ [1].

Самчиківський розпис переважно сюжетний, який виконується великим зубчастим малюнком, схожим на гобеленовий. Композиція робіт складається з площинного орнаменту, до сюжету якого входять елементи, кількість яких не повинна перевищувати сім. Вона завжди чітка і складається з низу, середини, верхівки та закінчення. Знизу розміщуються крупні елементи, які до верху малюнку стають все більш дрібнішими. Саме така будова робить малюнок впорядкованим, урівноваженим, і найбільш доступним та зрозумілим для сприйняття. Характерними ознаками є крупні форми, зубці, безконечники. [2; 5].

Споглядаючи твори майстрів, можна зробити висновки, що основна тематика даного розпису – це рослині мотиви в поєднанні з геометричними у найрізноманітніших їх інтерпретаціях. Кожен орнамент має свою назву, за якою його відразу ж можна впізнати. В роботах художників найчастіше зустрічаються такі елементи, як барвінок, соняхи, рожа, колоски, маки, дзвоники, ягідки, бруньки, горицвіт, синьоцвіт, дубове листя, виноград, калина, гілочки, листочки. Мотив вилоги (квітка подібна до тюльпана) посідає чільне місце в розписі. Проте особливість розпису полягає й у тому, що знайомі та звичні квіти на роботах митців раптом стають казковими, фантастичними рослинами, набувають неперевершеного українського колориту [3; 4].

Одним з найулюбленіших і найпоширеніших орнаментів є зображення вазону як символу світобудови, «дерева життя», як його розуміли в давнину наші предки. Це казкове дерево, в основі якого може бути писанка як символ початку роду або жолуді, з яких дерево проростає. Стовбур дерева символізує продовження життя та роду. Біля нього чи у кроні дерева часто зображують пташок, які є невід'ємними супутниками життя (рисунки 1). Так рослинний орнамент органічно переплітається у розпису з елементами світу тварин [3].

Отже, другим за популярністю є такий мотив, як птахи: курка, півень, соловейко, гуска, лелека, сокола, голуби, ластівка, сова, лебідь, що є найпоширенішим символом вірності та злагоди. Дещо рідше зустрічаються зображення тварин, які завжди були найбільш пов'язані з життям та побутом людей (собаки, коти, коні, лисиці, зайці, білочки, олені), а іноді на полотнах з'являються і люди, переважно козаки та гарні україночки, яких зображують у дещо гротескному, наївному стилі (рисунки 1). Застосовують художники також і елементи, які більш притаманні писанкарству. Це стилізовані курячі лапки, баранячі ріжки, мотиви косиць (трави), кучері, хрестики, смужки, зірочки (звізди), кривульки, крапки [4].

Рис. 1. Орнаменти та мотиви Самчиківського розпису у творах

Що ж стосується кольору, як засобу виразності у композиції даного розпису, для творів є характерними чисті локальні кольори без напівтонів, але узгоджені між собою. Червоний, синій, зелений, жовтий – головні кольори, що лежать в основі цього розпису. Додатково використовуються також чорний, коричневий, рожевий та фіолетовий кольори. Чорний додається для підкреслення орнаменту та підсилення інших кольорів. Як тло для своїх робіт частіше за все майстри використовують білий колір. Навіть якщо орнамент малюють на сірому, чорному або підсиненому тлі, білий обов'язково додають у основний орнамент – квіти, листя, тощо [5].

Аналізуючи твори майстрів, можна зробити висновки, що в основі композиції Самчиківського розпису може бути закладено як асиметрію так і симетрію, зокрема дзеркальну. В композиції твору чергуються гострі (схожі на полум'я) лінії зі звивистими, хвилеподібними. Крупні елементи розміщуються в нижній частині композиції. Дрібні деталі розміщуються ближче до країв, або ж на тих елементах, які автор хоче виділити. У кольоровій гамі переважають чисті локальні кольори без напівтонів, але узгоджені між собою.

Література

1. Самчиківський розпис. URL: <http://surl.li/mgznr>.
2. Про унікальність Самчиківського розпису. URL: <http://surl.li/mgznw>.
3. Традиція декоративного розпису села Самчики. URL: <http://surl.li/mgznz>.
4. Самчиківський розпис. Друге життя. URL: <http://surl.li/alhdg>.
5. Самчиківський розпис: вчимося малювати з майстром. URL: <http://surl.li/mgzom>.

WANG PAN

Ningxia Art Vocational College, (Yinchuan, People's Republic of China)
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)

YURYEVA KATERYNA

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)

REVIEW OF PUBLICATIONS BY CHINESE RESEARCHERS OF MUSIC AND PEDAGOGICAL EDUCATION PROBLEMS ON THE WEB OF SCIENCE PLATFORM

To identify the primary research directions pursued by Chinese scholars in the field of music and pedagogical education, we decided to utilize one of the most authoritative bibliometric databases, Web of Science. The initial search query was delineated as follows: *music pedagogical education*, with a time frame limited to the last five years – from 2019 to 2023. Additionally, we considered information from Web of Science Core Collection.

The initial search yielded a total of 291 publications. However, the preliminary analysis revealed a predominance of publications from the aggressor country, which accounted for 49 out of the 291 publications, constituting nearly 17 % of the total. Surprisingly, only 12 publications were related to China, with nearly half of them being published in Russia. An examination of the authors' affiliations showed that 108 authors were affiliated with Ukrainian institutions, while only 12 had affiliations with educational institutions in China.

Evidently, this situation can be attributed to the use of the term *music pedagogical education*, which is prevalent in the scientific terminology primarily within the post-Soviet space. Consequently, we refined our search query by adding keywords such as *China*, *music teacher*, and *music education*. Moreover, we narrowed our focus to include only articles and specifically those available in open access. The subsequent search yielded 30 results.

It was revealed that among the publications meeting all the criteria of our search query, 2 were published in 2021 and 28 in 2022. This indicates a burst of research activity in the field of music-pedagogical education in recent years.

Interestingly, 19 out of the 30 articles were published in the «Journal of Environmental and Public Health», while two articles each were found in «Computational Intelligence and Neuroscience», «Education and Information Technologies», «Mobile Information Systems», and «Wireless Communications & Mobile Computing». Additionally, one article each was identified in «Advances in Materials Science and Engineering», «Scientific Programming», and «Security and Communication Networks». Remarkably, only 2 articles were published in journals directly related to education.

Out of the 30 articles, only 10 have received citations. This can be attributed to their recent publication date. Notably, the most popular article among readers and researchers has already garnered 28 citations (Table 1).

Therefore, a review of publications by Chinese researchers on issues related to music pedagogical education within the Web of Science platform provides grounds for the following conclusions:

1. Research into the issues surrounding music pedagogical education in China has significantly intensified in recent years, particularly during and after the COVID-19 pandemic.

2. Contemporary studies continue to explore and expand upon themes that have become pertinent during periods of quarantine restrictions, such as digital tools in education, the digital campus environment, multimedia environments, flipped classrooms, among others.

3. Chinese researchers have increasingly ventured into the realm of big data analytics in recent times. The latest publications are primarily associated with deep learning, algorithmization, artificial intelligence, data mining technology, big data analysis, convolutional neural networks, and communication environments based on ergonomics, among others. There are even studies emerging that examine the impact of composite nanomaterials, utilized in the construction of musical instruments, on the development of piano mastery.

Table 1

Publication citation report

30 Publications Sort by Citations: highest first		Citations			
		2021	2022	2023	Total
1.	Ng Davy Tsz Kit, Ng Ellen H. L., Chu Samuel Kai-wah. Engaging students in creative music making with musical instrument application in an online flipped classroom. <i>Education and information technologies</i> . 2021. Vol. 27, no. 1. P. 45–64. DOI: https://doi.org/10.1007/s10639-021-10568-2	1	15	12	28
2.	Han Yang. Using mobile applications in the study of vocal skills. <i>Education and information technologies</i> . 2023. Vol. 28, no. 2. P. 2107–2127. DOI: https://doi.org/10.1007/s10639-022-11268-1	0	3	1	4
3.	Deng Yu. The timbre relationship between piano performance skills and piano combined with opera music elements in the context of the internet of things. <i>Security and communication networks</i> . 2022. Vol. 2022. 4259995. DOI: https://doi.org/10.1155/2022/4259995	0	3	1	4
4.	Xu Yunzhang. The new media environment presents challenges and opportunities for music education in higher education. <i>Journal of environmental and public health</i> . 2022. Vol. 2022. 9261521. DOI: https://doi.org/10.1155/2022/9261521	0	2	1	3
5.	Peng Yu, Wang Xin. Online education of a music flipped classroom based on artificial intelligence and wireless network. <i>Wireless communications and mobile computing</i> . 2022. Vol. 2022. 9809296. DOI: https://doi.org/10.1155/2022/9809296	0	1	2	3
6.	Wang Yanling. Design and innovation of piano impromptu accompaniment for college music performance majors under the information environment. <i>Journal of environmental and public health</i> . 2022. Vol. 2022. 5245256. DOI: https://doi.org/10.1155/2022/5245256	0	2	0	2
7.	Lu Yuan. The innovative trend of piano teaching in music education in multi-cultural education under ecological environment. <i>Journal of environmental and public health</i> . 2022. Vol. 2022. 7044904. DOI: https://doi.org/10.1155/2022/7044904	0	1	0	1
8.	Cheng Chaozhi, Xiao Yujun. Construction of AI environmental music education application model based on deep learning. <i>Journal of environmental and public health</i> . 2022. Vol. 2022. 6440464. DOI: https://doi.org/10.1155/2022/6440464	0	0	1	1
9.	Yu Yan. Evaluating teaching quality in colleges and universities of public art education using the AHP fuzzy comprehensive method. <i>Scientific program-ming</i> . 2022. Vol. 2022. 3529311. DOI: https://doi.org/10.1155/2022/3529311	0	1	0	1
10.	Yu Linna, Luo Zhifan. The use of artificial intelligence combined with wireless network in piano music teaching. <i>Wireless communications and mobile computing</i> . 2022. Vol. 2022. 7989620. DOI: https://doi.org/10.1155/2022/7989620	0	1	0	1

References

1. Cao X. An investigation on the effectiveness of creating a music classroom teaching environment based on psychological expectations / Cao Xia // *Journal of environmental and public health*. – 2022. – Vol. 2022. – 8951587. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/8951587>.

2. Cheng C. Construction of AI environmental music education application model based on deep learning / Cheng Chaozhi, Xiao Yujun // *Journal of environmental and public health*. – 2022. – Vol. 2022. – 6440464. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/6440464>.

3. Dai J. Development of university music education based on neural network and the reform of music education in normal university under the environment of ability education / Dai Jinlai // *Journal of environmental and public health*. – 2022. – Vol. 2022. – 7605593. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/7605593>.

4. Deng Y. The timbre relationship between piano performance skills and piano combined with opera music elements in the context of the internet of things / Deng Yu // *Security and communication networks*. – 2022. – Vol. 2022. – 4259995. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/4259995>.

5. Dong R. Music teaching management and music culture communication environment based on ergo-nomics / Dong Rui // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 4186092. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/4186092>.
6. Han Y. Using mobile applications in the study of vocal skills / Han Yang // Education and information technologies. – 2023. – Vol. 28, no. 2. – P. 2107–2127. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11268-1>.
7. He S. Innovative practice of multimusic performance culture education of core literacy in multimedia environment / Siyuan He, Sixian He, Xin Gao // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 9440849. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/9440849>.
8. Huang J. Analysis of the correlation between college music education and public mental health based on deep learning / Huang Jingle // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 6593850. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/6593850>.
9. Huang Y. Practice and reflection on piano teaching reform of music major in colleges and universities under diversified environment / Huang Ya // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 9688655. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/9688655>.
10. Lan Q. Evaluation system of music art instructional quality based on convolutional neural networks and big data analysis / Lan Qingwei, Fan Ning // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 1668750. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/1668750>.
11. Li J. Optimal development model of college music curriculum based on psychology and big data analysis in a quantitative environment / Li Jiuchen // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 7455340. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/7455340>.
12. Li L. Teaching mode of basic piano course in colleges based on students' application ability under FC environment / Li Lin // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 4710520. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/4710520>.
13. Li Y. Application of composite nanomaterials in the teaching of piano touch technology and timbre expressiveness / Li Ying // Advances in materials science and engineering. – 2022. – Vol. 2022. – 9966275. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/9966275>.
14. Liu M. Research on music teaching and creation based on deep learning / Liu Mingxing // Mobile information systems. – 2021. – Vol. 2021. – 1738104. DOI: <https://doi.org/10.1155/2021/1738104>.
15. Lu Y. The innovative trend of piano teaching in music education in multicultural education under ecological environment / Lu Yuan // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 7044904. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/7044904>.
16. Ng D. T. K. Engaging students in creative music making with musical instrument application in an on-line flipped classroom / Ng Davy Tsz Kit, Ng Ellen H. L., Chu Samuel Kai-wah // Education and information technologies. – 2021. – Vol. 27, no. 1. – P. 45–64. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10568-2>.
17. Peng Y. Online education of a music flipped classroom based on artificial intelligence and wireless network / Peng Yu, Wang Xin // Wireless communications and mobile computing. – 2022. – Vol. 2022. – 9809296. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/9809296>.
18. Shi M. The role of mastering musical instrument playing skills combined with student behavior data mining and analysis in the digital campus environment to improve students' comprehensive quality / Mengyu Shi // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 7724675. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/7724675>.
19. Wang Y. Design and innovation of piano impromptu accompaniment for college music performance majors under the information environment / Wang Yanling // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 5245256. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/5245256>.
20. Xiang Y. Analysis of psychological shaping function of music education under the background of artificial intelligence / Xiang Yuehua // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 7162069. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/7162069>.
21. Xu N. Digital construction of vocal music teaching resource base using data mining technology / Xu Ning // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 8351868. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/8351868>.
22. Xu Y. The new media environment presents challenges and opportunities for music education in higher education / Xu Yunzhang // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 9261521. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/9261521>.
23. Yang C. Monitoring and sharing of music teaching environment resources using big data technology / Yang Caifen // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 3949443. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/3949443>.
24. Yu L. The use of artificial intelligence combined with wireless network in piano music teaching / Yu Linna, Luo Zhifan // Wireless communications and mobile computing. – 2022. – Vol. 2022. – 7989620. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/7989620>.
25. Yu P.-J. Remote vocal singing course design based on embedded system and internet of things / Yu Peng-Jiang, Xiong Mao-Zhu // Mobile information systems. – 2022. – Vol. 2022. – 8712081. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/8712081>.
26. Yu Y. Evaluating teaching quality in colleges and universities of public art education using the AHP fuzzy comprehensive method / Yu Yan // Scientific programming. – 2022. – Vol. 2022. – 3529311. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/3529311>.
27. Zhang L. Exploring the independent learning of music students in higher teacher training colleges in a pluralistic network environment / Zhang Lei // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 5024006. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/5024006>.

28. Zhang W. Improved rrt-based moving path planning algorithm for teaching reform and innovation in western orchestral ensemble classes in colleges and universities / Zhang Wang // Computational intelligence and neuroscience. – 2022. – Vol. 2022. – 4273761. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/4273761>.

29. Zhang W. Practice and exploration of music solfeggio teaching based on data mining technology / Zhang Wenfeng // Journal of environmental and public health. – 2022. – Vol. 2022. – 5436772. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/5436772>.

30. Zhu X. Prediction model of piano collective class teaching and learning effect based on deep learning / Zhu Xiaoyue // Computational intelligence and neuroscience. – 2022. – Vol. 2022. – 2572372. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/2572372>.

ВАСИЛЬЄВА КРИСТІНА

Житомирський державний університет
імені Івана Франка (Житомир)

НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ДЖЕРЕЛО ТВОРЧОСТІ СУЧАСНОГО ДИЗАЙНЕРА

Сучасний дизайн в Україні виходить на новий етап розвитку. Дизайнери черпають натхнення в національних культурних традиціях, приділяють все більше уваги формам, мотивам, символам і кольорам. Сьогодні дизайн не тільки поєднує природне і традиційне з художнім і технологічним для створення об'єктів і просторових форм, а й має значний вплив на світогляд людини. Тому вже зараз назріває потреба у визначенні оптимальних умов для розвитку мистецтва та дизайну, тісно пов'язаних з традиційною культурою країни, що визначатиме еволюційний шлях сучасного дизайну в цілому. Значення традицій українського народного мистецтва в сучасному дизайні все більше привертає увагу дослідників, але на сьогодні дослідження джерел традиційного мистецтва в сучасному дизайні лише розпочалися. Окремі питання з цієї тематики розглядаються в роботах Л. Соколюк, В. Бітаєва, С. Прищенко, Г. Юрченко. Ф. Меггс досліджує місце графічного дизайну в глобальному світу й аналізує вплив глобалізації на візуальну мову графічних об'єктів [1].

Мистецтво так чи інакше відображає життя, а його динамізм передусе художнім традиціям. Прагнення художника втілити багатство і суперечливість дійсності з точки зору сучасності реалізується через постійний творчий пошук нових тем і способів художнього вираження. Так сплітаються воедино традиції і нове, що визначається вимогами часу. Традиція слугує взірцем для мистецтва і водночас можливістю розвиватися та збагачуватися, винаходити нові композиційні рішення. Іншими словами, інновації в мистецтві зумовлені соціально-історичними причинами. Це пов'язано з тим, що оновлення та зміна його змісту невіддільні від інновацій у сфері художніх форм. Новаторство виявляється у відображенні мистецтвом нових етапів суспільного життя, у відкритті нових аспектів і граней духовного світу людини, у розвитку розмаїття художніх жанрів, видів і стилів. Саме тому історія мистецтва – це не тільки історія успадкування традицій, які є моделями художнього осмислення світу, а й його багатство і прогресивного розвитку. А знання традиції в мистецтві допомагає нам судити про ступінь художньо-естетичного багатства нових мистецьких явищ і дає можливість порівнювати різні мистецькі явища з точки зору їх внеску в духовно-культурну скарбницю людства.

Народне мистецтво в нашій країні багате і барвисте, сповнене простого, чистого і чистого характеру. Народна творчість містить глибокий культурний відтінок, емоційні фактори, народні звичаї та народний спосіб мислення та багато інших факторів. Загальною характеристикою українського народного мистецтва є його живописність та візерунковість оздоблення виробів, які є результатом емоційного, поетичного і сентиментального сприйняття природи. Воно увібрало в себе найкращі традиції та смаки українського народу і досягло високого мистецького рівня як культурний та духовний носій. Вирішення проблеми використання етнічних мотивів у сучасному графічному дизайні було б неможливим без поняття «трансформація». Яке дуже поширене в методології дизайну та в декоративно-прикладному мистецтві. «Трансформація», «рекомбінація», «перебільшення». Ці категорії не є рівнозначними. Спільним є те, що всі вони розуміються як прийоми, які змінюють форму або зміст об'єкта дизайну. Таким чином, прийом трансформації – це навмисне порушення нормального взаємозв'язку речей. Графічні дизайнери можуть трансформувати, комбінувати, конструювати, перебільшувати, стилізувати і тим самим деформувати природний стан речей, явищ, процесів тощо.

Як зазначено у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» трансформація – це зміна, перетворення виду, форми, істотних властивостей чого-небудь [2]. Поширений спосіб трансляції національних традицій у сучасній проектній культурі це стилізація національних першоджерел. Таким чином, історичні або традиційні першоджерела часто видозмінюються та спрощуються, змінюється традиційна кольорова гама, розширюється орнаментика. Зрозуміло, що стилізація національних першоджерел підпорядкована певному мистецькому стилю чи напрямку, характерному для певного мистецького центру чи осередку.

У художній кераміці, гутному склі та художньому металі часто стилізують форми та модернізують їх шляхом включення їх у модні функціональні та естетичні простори. У повсякденному одязі ознаки проявляються в стилізації під етнічну вишивку. Стилізація етнічної вишивки набула ознак наслідування. Основними з них є впізнаваність як у цитуванні, так і в стилізації національних першоджерел. Найбільш сприйнятливою до втілення національних традицій у дизайні є так звана авторська інтерпретація. Проте, форма, зміст і міжнародний контекст вимагають відстежувати національні джерела в авторських художніх інтерпретаціях. Це

пояснюється тим, ознаки національності, певні елементи мають простежуватися і бути зрозумілі кожному. Але іноді типові українські символами трансформуються в модні стилі в дуже несподіваний спосіб. Український дизайн намагається примирити інтенсивну модернізацію з культурною спадщиною, і головною проблемою є, насамперед, співвідношення між оновленням модернізації та спадкоємністю цінностей. Саме з цієї причини сучасний дизайн в Україні на етапі розвитку стає архаїчним і виконує нові соціокультурні функції за моделлю «традиція-інновація». Сьогодні в країні проводиться низка фольклорних та етнічних фестивалів і конкурсів етнічної моди. Модельєри використовують етнічні кольори, структурні поєднання, фасони, декоративні мотиви та інші етнічні особливості минулого у своїх колекціях одягу та взуття. Народний текстиль – це результат плідної творчої діяльності багатьох поколінь майстрів. Специфічні техніки та навички, а також усталені декоративні мотиви передавалися з покоління в покоління і стали місцевими традиціями. Сучасні народні умільці та професійні майстри звертаються до первісних технік і форм, доповнюючи та інтерпретуючи їх у творчому процесі.

Сьогодні народне мистецтво є джерелом натхнення для мистецтва, дизайну та реклами. Глибоке пізнання історичного минулого рідного народу, оволодіння його національними, духовними цінностями, вищими здобутками в різних галузях культури, життя важливі компоненти національно-патріотичного виховання, без якого неможливе збереження історичної пам'яті, розвиток духовності. Сучасне мистецтво України – яскравий приклад взаємозв'язку народного, професійного мистецтва та дизайну. Зберігаючи зв'язок із традиціями народної творчості минулого, сучасне дизайн набуває нового змісту, нових властивостей і рис. Розвиток народних елементів в дизайні зумовлений зміною соціально-економічних відносин в суспільстві, переходом виробництва на нові технічні засоби й технології, а також з явищами духовного життя, зацікавленістю творчої інтелігенції народним мистецтвом і його збереженням. Поширення та збереження етнічних обрядів і звичаїв у мистецтві та дотримання традицій через їх відображення у витворах дизайну, це унікальна можливість популяризувати українське мистецтво у світі та підвищити наш культурний імідж. Частина уваги української творчої спільноти до народних традицій сприяє вивченню та збереженню народних промислів та їх трансформації. Саме так сформувалась тенденція використання етномотивів у дизайні. Декоративно-прикладне мистецтво як вид традиційної творчості збереглося у вигляді виробництва сувенірів, предметів утилітарно-побутового призначення й унікальних творів, що виготовляють за спеціальним замовленням на експорт.

Література

1. Meggs P. History of the graphic design / P. Meggs. – New York, 1998. 510 p
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2009. – 1736 с.

ГЕРАСИМЕНКО НІКІТА, ХРЕНОВА ВІКТОРІЯ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ТЕКСТИЛЬНІ СКУЛЬПТУРИ У ТВОРЧОСТІ БРИТАНСЬКОГО ХУДОЖНИКА ПО ТЕКСТИЛЮ МІСТЕРА ФІНЧА

Сьогодні застосування текстильних фактурних рішень є поширеним серед творів мистецтва скульптури, архітектури, живопису, ленд-арту, дизайн-розробок одягу, взуття, аксесуарів, текстильних виробів тощо. Фактурні рішення є художнім виражальним засобом таких творів, розкриваючи їх зміст та безпосередньо виявляючи особистий творчий почерк того чи іншого майстра. Активно розвиваються різні напрями створення високохудожніх текстильних фактурних рішень в контексті самостійно існуючих дизайн-об'єктів та витворів мистецтва [1].

Художники використовують характерну для текстилю фактуру, м'якість, пружність та створюють у скульптурі яскраві образи. Британський дизайнер Містер Фінч з Лідса, графство Йоркшир – майстер художньої переробки, який дає друге життя старовинним тканинам, перетворюючи їх на текстильні скульптури метеликів, кроликів, грибів та фантастичних істот. Перш ніж знайти себе в шитті, Фінч перепробував багато різних занять, але ніщо інше не захоплювало його так повністю і так беззавітно. Він самоучка і працює один, так що кожна його робота створюється в єдиному екземплярі, а тому унікальна. Займаючись художньою переробкою антикварних тканин, він вдихає у старовинний текстиль нове життя. Його роботи залишають відчуття справжності чи таємниці, начебто кожен персонаж його казки має неймовірну історію.

Відчуття старовини не випадково у роботах майстра. Містер Фінч черпає натхнення в англійському фольклорі, у його захоплюючих історіях та застереженнях. «Відьми, що перетворюються на тварин, зайці з місячним поглядом, шикарно одягнений чорт, що підштовхує тебе зійти зі шляху істинного... Тварини, схожі на людей, одягнені в людський одяг та туфлі, – саме їх я й створюю, – каже Містер Фінч. – Я уявляю, що ночами вони оживають. Одягаються і допомагають по будинку старому шевцеві або домогосподарці, що втомилася».

За кожною іграшкою неодмінно ховається історія: здебільшого митець використовує вінтажні та просто старі тканини, переробляє речі. Чоловік упевнений, що такі матеріали надають роботам більшої реалістичності та особливої чарівності. Це пошиті чи зіткані чарівні історії. Пильні оксамитові штори зі старого

готелю, фартухи домогосподарок, клопоть від весільної сукні, на думку творця, передають його витворам енергетику та характер колишніх власників. Разом з тим, як ми вже зазначали вище, Фінч черпає натхнення з багатого британського фольклору, який завжди знаходиться у центрі всього, що робить майстер. Маленькі вельветові кролики, що згорнулися, сови з широко відкритими очима, м'які їжаки, різноманітні гриби складають основу химерних сюжетів казок, які із захопленням «шиє» Містер Фінч. У них завжди є чарівний вихід для мандрівників, які заблукали в лісі, яким заважають знайти вірну стежку відьми, привиди, таємниче світло місяця [1; 2].

Художник експериментує з матеріалами і темами своїх робіт, робить зовсім мініатюрні і величезні екземпляри, і від усієї душі радіє, коли його зшита тварина готова і знаходить своє ім'я. Особливе місце у своїй творчості Містер Фінч відводить метеликам: маленькі та величезні, gobеленові та текстильні, з вишивкою та без – різноманітності немає меж. А ще по сусідству живуть жуки та бджоли, чії розміри справді вражають. Павуки митця, дивовижні та моторошні, наче зійшли зі сторінок історій про відьом та Хеллоуїна. Неймовірному світу грибів теж знайшлося місце в його творчості (рисунки 1).

Рис. 1. Текстильні скульптури Містера Фінча

Отже, текстиль, як вид творчої діяльності і художній жанр, отримав значний імпульс до розвитку. Як бачимо, художники отримують фактурні рішення текстилю завдяки використанню різноманітних матеріалів, у тому числі й антикварні. Характерним для сучасного мистецтва стає створення різноманітних текстильних інсталяцій та яскравого перформансу. Митці широко застосовують імерсивні прийоми у творчості, що базуються на емоційному досвіді, дослідженні сенсів, нових враженнях тощо [1]. Поява і розвиток нових напрямів у сучасному мистецтві дає можливість художникам по текстилю розширити діапазон засобів художньої виразності текстильних творів, спонукає до творчого експерименту.

Література

1. Остапенко Н. Текстильні фактурні рішення як засіб художньо-естетичної виразності об'єктів дизайну і мистецтва / Н. Остапенко, М. Колосніченко, О. Михйлюк // Мистецтвознавство України. – 2021. – № 21. – С. 60-68.
2. Британець робить з тканини неймовірних тварин і комах. URL: <http://surl.li/mgztc>

ДРОНОВА ЗОРЯНА, САМБОРСЬКА ОЛЕНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДІЛЬСЬКОЇ ВИШИВКИ

Подільська вишивка вважається однією із найскладніших та найоригінальніших в Україні. Нею оздоблювали різні речі побутового вжитку, проте важливе місце вона посідала у художньому оформленні традиційного народного одягу [1]. Подільська вишивка є невід'ємною частиною багатомістової історії та культурної спадщини України. Мистецька традиція подільської вишивки визначається не лише вишуканими мотивами та красивими візерунками, але й унікальними технологічними особливостями, які надають їй неповторний характер. З розвитком сучасних технологій та змінами в суспільстві, де роль ремесел поступово модифікується,

вивчення технологічних аспектів подільської вишивки стає особливо важливим завданням. Сучасним науковцям цікаво як це ремесло змогло зберегти свій унікальний мистецький спадок, від покоління до покоління, і як його технології та традиції адаптувалися до вимог і можливостей нашого часу.

Варто відзначити, що окреслена проблема уже є предметом наукових пошуків. Зокрема, у працях науковців Л. Булгакової-Ситник, Т. Зузяк, Л. Іваневич, Г. Медведчук, С. Причепія, Т. Причепій та інших розкрито важливість подільської вишивки як об'єкта культурної спадщини, глибоко проаналізовано історичні документи, архіви та представлено результати дослідження для виявлення еволюції на різних етапах історії вишивки.

Тому важливим є дослідження особливостей подільської вишивки як одного із видів декоративно-прикладного мистецтва, аналіз її технологічних аспектів та збереження культурної спадщини.

На початку розгляду варто зазначити, що найбільшого розквіту вишивка Поділля досягла у XIX ст. Подільські сорочки вирізняються не тільки різноманітністю крою, а й витонченістю і багатством декоративного оздоблення. Крій сорочки зумовлює місця розташування вишивки, її композицію. Декоративний акцент у жіночій сорочці зосереджено на рукаві, тій його частині, що зветься поликом. Рукав поділяється на три частини: верхню («поверхкицю»), середню («найширший полик») та нижню («підполиччя»). У подільських сорочках крім рукава оздоблюються вузькими симетричними смугами орнаменту площини навколо розрізу пазушки – «погрудки» – і «побічниці», або «прибоки», які йдуть паралельно «погрудкам». Орнамент «погрудок» часто переноситься і на спину сорочки. Цей принцип розміщення вишивки на спині і грудах характерний як для східних, так і для західних районів Поділля [1].

У вишивці Подільського регіону зустрічаються різноманітні мотиви орнаментів. Серед рослинних орнаментів часто можна зустріти такі як «реп'яхи», «перерва», «соняшник», «головка», «горищвіт», «хмелики», «чорнобривці», «вівсик», «семиріг», «яблучка», «рута», «сливки». Також тваринні орнаменти використовувались, зокрема, такі як «сови», «в'юни», «раки», «жабки», «голуби», «вуж», «коропова луска», «п'явки», «ластівки», «зозульки». Деякі орнаменти нагадують побутові предмети, такі як «гребінці», «човни», «ланцюги», «лемеші». Кожен мотив мав свою назву у різних місцевостях, наприклад, «ластівка» могла також інтерпретуватися як «голуб», «зозулька», «гребінець», «леміш» [2].

Композиційну основу подільської вишивки утворюють складні поєднання і чергування різноманітних простих фігур: простого ромба, ромба з подовженими сторонами, численних варіантів ромба з гачками. Часто зустрічаються гребінцеві фігури. Ці «гребінчики» іноді бувають настільки густі, що залишається лише одна незашита нитка тла для того, щоб увесь узор не зливався. Доповненням до ромбоподібних фігур виступають прямий і косий хрестики, ламана лінія, різноманітні трикутники. До найбільш давніх орнаментальних мотивів варто віднести різноманітні зображення хреста, свастики, меандра [3].

Класичною технікою, характерною для Поділля є низь чорного і червоного кольорів, які лягають густими насиченими лініями. Існує кілька способів оздоблення низзю, і залежно від цього вона поділяється на позовжню і поперечну [3].

Східні райони Поділля відзначалися використанням низі поперечної, з основним акцентом на червоному або чорному кольорах. У цих варіаціях вишивки зазвичай використовували один колір, додаткові кольори додавалися технікою гладі.

Західні райони Поділля також відзначалися багатством орнаментів, але використовували більшу різноманітність кольорів та комбінацій. Тут було поширене використання гребінцевих фігур та інших варіаційних елементів, які робили вишивку більш виразною та живописною.

Також на Поділлі побутують техніки качалочкової та колодочкової лиштви. Качалочками вишивають геометричні та стилізовані орнаментальні мотиви, серед яких є квіти, листочки, птахи, метелики, антропоморфні зображення. Часто використовують контрастні кольори: червоний, червоний, зелений, чорний, жовтий, оранжевий тощо. Здебільшого елементи узору обшивають двобічною штапівкою чорного кольору. Колодочковою лиштвою вишивають геометричні і рослинно-геометричні орнаменти, які розміщені на рушниках, скатертинах, хустках та інших речах вжитку. Регіональні особливості вишивки відображали культурні впливи та традиції різних частин Поділля, створюючи різноманітність та унікальність цього мистецтва в різних частинах регіону.

Застосування вишивки було надзвичайно різноманітним і багатогранним. Вишивка використовувалася не лише для прикрашання сорочок, але і для інших предметів одягу, а також для декорування предметів побуту.

Збереження традицій вишивки на Поділлі мало велике значення. Майстри вишивки передавали свої знання та вміння молодшому поколінню, забезпечуючи неперервність цієї мистецької спадщини. Розвиток вишивки також сприяв створенню спеціалізованих шкіл та гуртків, де молодь мала змогу вивчати мистецтво вишивки та долучатися до цього мистецького руху. Окрім цього, важливим аспектом збереження традицій було використання вишивки в побуті. Сорочки, які були оздоблені подільською вишивкою, носили на щодень, що показувало важливість цього мистецтва в житті селянського населення. Таке використання вишивки підтримувало зв'язок між мистецтвом та побутовими традиціями.

Сьогодні збереження традицій вишивки на Поділлі продовжується завдяки зусиллям мистецьких громад та культурних організацій, які сприяють вивченню, відтворенню та популяризації цього виду мистецтва. Отже, традиції вишивки на Поділлі зберігаються для майбутніх поколінь, нагадуючи про важливість цієї частини культурної спадщини.

Таким чином, подільською вишивкою є традиційний вид української вишивки, який відомий своїми складними візерунками та яскравими кольорами. Техніка вишивки, колірна палітра та культурне значення подільської вишивки роблять її неповторною красою та цінністю. Завдяки ретельному підбору ниток і використанню традиційних технік вишивки подільська вишивка продовжує залишатися плеканим видом мистецтва в українській культурі. Вишивка Поділля є яскравим прикладом мистецтва, яке втілило в собі багатство традицій та символіку українського народу. Її неперевершений дизайн та технічна вправність роблять її важливою частиною української національної спадщини.

Результати дослідження у подальшому будуть використані в освітньому процесі дисциплін «Робота в матеріалі (художній текстиль)», «Художня обробка матеріалів» та «Експериментальна вишивка». Перспективами майбутніх досліджень є детальна характеристика кожної техніки подільської вишивки.

Література

1. Зузяк Т. Особливості народної вишивки подільських сорочок кінця XIX – початку XX століть / Т. Зузяк // МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. – 2009. – Вип. 6. – С. 108-117.
2. Подільська вишивка // ЕТНОХАТА. – 2016. URL: <http://surl.li/muwrb>.
3. Зузяк Т. П. Значення вивчення подільської вишивки студентами спеціальності «Технологічна освіта та основи дизайну» / Т. П. Зузяк, О. С. Шинін. – 2010. URL: <http://surl.li/muwrk>.

ДУБОВИК СЕРГІЙ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

РІЗЬБЛЕННЯ ПО ДЕРЕВУ ЯК СПОСІБ ФОРМОТВОРЕННЯ

Різьба по дереву – це вид мистецтва та ремесла, який створюється в процесі обробки деревини шляхом видалення зайвого матеріалу, щоб створити різноманітні орнаменти, зображення чи рельєфи. Цей спосіб формотворення використовується вже століттями і є одним із найстаріших видів декоративного мистецтва. Різьба по дереву використовується для створення різноманітних виробів, таких як меблі, різні декоративні елементи, статуетки та сувеніри. Вона також може застосовуватися в архітектурному дизайні, де вироби з різьбленої деревини можуть прикрашати фасади будівель або внутрішніх приміщень.

Різьба по дереву вимагає від майстра великої сумлінності, терпіння та вміння працювати зі спеціальними інструментами, такими як різці, долота та різноманітні шліфувальні матеріали. Майстер повинен мати хороше розуміння структури деревини та вміти вибирати правильний вид деревини для створення власного проєкту. Однією з основних переваг різьби по дереву є її екологічність, тому, що для виготовлення виробів використовується найсприятливіший для людини природний матеріал – деревина. Крім того, різьблені вироби мають неповторний характер та індивідуальний вигляд, що робить їх особливо цікавими для колекціонерів та поціновувачів мистецтва.

У світі існують різні школи різьблення по дереву зі своїми традиціями та стилями. Наприклад, японська різьба відрізняється своєю елегантністю та витонченістю, тоді як європейська різьба може бути більш декоративною та деталізованою. Своім мистецтвом різьблення славиться й Україна.

У підсумку різьба по дереву – це цікавий та вражаючий спосіб формотворення, який дозволяє створити унікальні та неповторні вироби з природного матеріалу. Вона поєднує в собі мистецтво, ремесло та творчий потенціал майстра, роблячи її одним із найбільш відомих та захоплюючих видів ручної роботи.

Різьба по дереву володіє історією, що налічує тисячоліття. Різьба по дереву широко використовувалася у давніх цивілізаціях як спосіб декорування релігійних споруд, меблів, архітектурних деталей та предметів побуту. Наприклад, середньовічні дерев'яні скульптури та декоративні панелі з різьбленими зображеннями були найвищим проявом мистецтва в той час. Сьогодні різьблені вироби можна знайти в різних аспектах нашого життя, від релігійних об'єктів до мистецьких інсталяцій та прикрас для інтер'єру. Вони надають природної краси та індивідуальності будь-якому простору та можуть служити справжніми мистецькими виробами.

Для багатьох майстрів різьблення по дереву це не просто ремесло, а справжнє мистецтво. На вдосконалення своєї майстерності та розроблення унікальних дизайнів у них інколи йдуть роки. Важливо зазначити, що для різьби майстер може використовувати деревину з різних видів дерев, кожне з яких має свої характеристики та особливості обробки.

Сучасні технології зробили роботу з деревиною більш технологічно доступною, що прискорює процес та економить час для виконання. Однак, ручне мистецтво різьби по дереву залишається цінним мистецьким видом й сьогодні, що передає традиції та культурний спадок минулих поколінь. Це мистецтво завжди привертає увагу своєю природною теплою та поєднанням мистецтва та природи.

У світі існує безліч талановитих різьбярів, які продовжують розвивати мистецтво різьби по дереву та дарувати світу неперевершені творіння рук своїх, що залишаються вічними свідками їхнього таланту. Різьба по дереву для справжнього майстра – це джерело натхнення, емоційного піднесення та незабутніх вражень, які залишаються у його творах на все життя.

Різьба по дереву також має й практичний застосунок. Ужиткові різьблені вироби мають функціональне призначення, яке може перевершувати їх декоративну цінність. Наприклад, різьблені дерев'яні

меблі можуть бути витонченими шедеврами меблевого мистецтва, одночасно забезпечуючи комфорт та естетичне задоволення для людини.

У багатьох культурах різьблені вироби мають символічне значення. Вони можуть бути використані для відтворення релігійних, міфологічних або традиційних тем. Різноманітні дерев'яні предмети можуть служити обрядовими артефактами, а також подарунками на особливі події, такі як весілля, народження дитини або ювілей.

Різьблення по дереву у всі часи було важливою складовою архітектурного дизайну. Різноманітні дерев'яні двері, вікна, балюстради та інші деталі надавали елегантності та унікальності вже історичним будинкам та спорудам. Збереження історичної спадщини особливо актуально в тих регіонах, де архітектурні традиції мають велике значення. Однією з переваг різьблення по дереву є його доступність для всіх, хто бажає спробувати свої сили в цьому мистецтві. Початківці можуть вивчати основи різьблення, використовуючи прості інструменти та навчальні матеріали. Це може бути відмінним хобі, яке сприяє розкриттю творчого потенціалу та розвитку ручних навичок.

У світі різьблення по дереву об'єднуються спільноти та групи, де однодумці можуть ділитися своїм досвідом, навчатися один від одного та розвивати це мистецтво. Це обмін ідеями та збагачення традицій цього виду мистецтва. Загалом, різьба по дереву – це унікальний спосіб формотворення, що дає можливість створити щось неповторне, виразити себе та зберегти культурний спадок. Це унікальне давнє мистецтво, що є містком між культурною спадщиною та особистим розвитком кожного, хто вирішує віддати свій талант, свій творчий хист цьому захоплюючому виду робіт – різьбі по дереву – різьбарству.

Література

1. Різьбарство // Українська мала енциклопедія : кн. : у 8 т. / проф. Є. Онацький. – Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині Т. 7, кн. XIII : Літери Риз – Се. Буенос-Айрес, 1964. – С. 1600-1602. URL: <http://surl.li/muwtk>
2. Різьблення художнє // Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури / Р. А. Шмиг, В. М. Боярчук, І. М. Добрянський, В. М. Барабаш ; за заг. ред. Р. А. Шмига. – Львів, 2010. – С. 171.
3. Гординський С. Крук. Павлось. Мухин. Три українські різьбярі. – Мюнхен : Українська Спілка Образотворчих Мистців, 1947. – 86 с. Львівська обласна універсальна наукова бібліотека. <http://catalog.lounb.org.ua> >

КОЛЕСНИК НАТАЛІЯ, КАЛЕНЮК МИРОСЛАВА

Житомирський державний університет
імені Івана Франка, (м. Житомир)

РЕДИЗАЙН ФІРМОВОГО СТИЛЮ: МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Фірмовий стиль є одним з головних напрямків графічного дизайну, і так само, як інші його складові, пройшов довгий шлях становлення. Звісно початкова форма фірмового стилю значно відрізнялась від сучасних аналогів, але ми можемо побачити незмінність основних характеризуючих функцій.

Редизайн – зміна дизайну бренду. Найчастіше це зміна логотипу, так як логотип – найважливіша складова візуального ряду компанії, через яку ми дізнаємося бренд. Крім того, редизайн – це також зміна оформлення сайту і декорацій точок продажів. Редизайн – це модернізація, яка передбачає зміни в оформленні, в контенті, функціональності ресурсу тощо. В аспекті нашого дослідження нами було проаналізовано види редизайну, зокрема: візуальний, функціональний, технічний, глибокий редизайн.

Логіка нашого дослідження дозволяє розглянути поняття «фірмовий стиль». У загальному популярному розумінні фірмовий стиль – це набір графічних, кольорових, словесних та аудіо елементів, які формують певну смислову зв'язку між продуктами та компанією [1]. Також, як один із головних складових просування продукту, він формує певне загальне сприйняття компанії (послуги) у головах споживачів. Багатьма дослідниками фірмовий стиль роздивляється, як вид маркетингової комунікації, що має значний вплив на формування лояльності у аудиторії.

Поняття фірмового стилю прийшло до нас і західних індустриальних країни, але зазвичай для опису цієї системи використовується термін «corporate identity», а також «координація дизайну», «система ідентифікації компанії». Потрібно зазначити, що словосполучення «фірмовий стиль», було введено теоретиками реклами у країнах пострадянського простору, і зазвичай описує певну сукупність, графічних, стилістичних, композиційних прийомів, які гарантують певну підпорядкованість продукції, яку випускає фірма з її загальним оформленням [2]. У свою чергу ця однорідність сприяє розумінню концепції компанії, її філософії та місії на ринку товарів (послуг). Єдність у оформленні фірмового стилю досягається використанням певної кольоровою гама, графічних елементів, шрифтових гарнітур у оформленні ділової, рекламної продукції, а також в упаковці, уніформі тощо. В аспекті нашого дослідження розглянемо елементи фірмового стилю.

Фірмовий стиль включає у себе достатньо різноманітний список елементів починаючи з графічного оформлення та закінчуючи звуковим сигналами, але основна група включає у себе такі позиції: логотип, торговельний знак, фірмовий слоган, фірмовий блок, фірмові кольори, фірмові шрифти, комуніканти, обличчя фірми.

Логотип (від грецької *logos* – слово і *typos* – відбиток) – це символ, або шрифтова композиція, які створюються на основі повної або скороченої назви фірми, а також інших спрощених графічних елементів,

та є відображенням образу компанії. У сприйнятті споживача наявність логотипу або товарного знака фірми, має усталену репутацію, та є гарантією якості товару [3].

Обличчя фірми – це популярна особистість, яка стає амбасадором бренду на певний, зареєстрований контрактом, час. Під час комунікації зі споживачем, особистість часто згадує бренд, або назву товару, носить відповідний одяг тощо. Позитивне відношення до лідера думок, формує у споживачів лояльність до компанії та її продуктів, а також спонукає до здійснення комунікації з ними [4].

Усі елементи візуального стилю компанії мають бути прописані у брендбуку. Брендбук – це збірка методичних рекомендацій, до яких входить опис використання тих, чи інших елементів фірмового стилю на усіх можливих носіях, які використовує компанія. Брендбуки можуть бути надруковані, або використовуватись у електронній формі. Він містить правила розміщення логотипу, його пропорції, фірмові кольори, назви шрифтів та їх розмірів, специфіку оформлення документації, упаковки, рекламних форм, сувенірної продукції, а також додатково може містити правила оформлення інтер'єрів, та внутрішньої комунікації між працівниками. Елементи корпоративного стилю згідно з правилами брендбуку розміщують на всіх носіях, які мають відношення до компанії. Такими носіями фірмового стилю можуть бути: ділові документи (бланки, конверти, записники); сувенірна продукція (чашки, ручки, блокноти, рушники); рекламні носії (плакат, буклет, листівка, флаєр, візитка); упаковка; інтер'єрні об'єкти робочого простору (настінні календарі, картини); фірмовий одяг (кепки, футболки, фартухи, спецодяг); транспорт; екстер'єрні елементи (вивіски, парасольки, столи).

Таким чином, розглянуто значення фірмового стилю в мистецтвознавчому аспекті, його основні функції, з'ясувано інформацію про різні елементи фірмового стилю та їх носії.

Література

1. Ковальчук М.О., Колесник Н.С. Графічний дизайн та комп'ютерна графіка: монографія. Житомир, ТОВ «505» 2020. 440 с.
2. Ковальчук М.О., Колесник Н.С. Психолого-педагогічні особливості кольору в дизайні: монографія. Житомир: ТОВ «505», 2020. 284 с.
3. Розробка логотипів та фірмового стилю. URL: <http://surl.li/mhaan>
4. Ідентифікація бренду. URL: <http://surl.li/mhaad>

КОЛЕСНИК НАТАЛІЯ,

Житомирський державний університет
імені Івана Франка (м. Житомир, Україна;

КАРАМ МОАЙЯД АХМЕД МОХАМЕД

Університет Мосула (м. Мосул, Ірак)

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ РІЗНИХ ВИДІВ МИСТЕЦТВ

Зазначимо, що для формування творчої особистості засобами різноманітних видів мистецтв передбачає всебічний розвиток здобувачів освіти, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

В сучасних умовах реалізації освітньої парадигми набуває актуальності оновлення змісту та методів навчання й виховання здобувачів загальноосвітніх закладів освіти. Так, відповідно до концепції «Нова українська школа» (2016) основною метою освіти має стати виховання інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини. Концепцією визначається необхідність нового змісту освіти, заснованого на формуванні компетентностей – динамічних комбінацій знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність), потрібних для успішної самореалізації в суспільстві. Однією з ключових компетентностей є обізнаність та самовираження у сфері культури, яка передбачає здатність учнів розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Її реалізації, в межах загальноосвітньої школи, як найкраще сприятимуть дисципліни художнього циклу, зокрема інтегрований курс «Мистецтво».

Серед дидактик, чий студіювання вплинули на розуміння загального стану педагогіки і шкільництва в Україні слід виокремити праці: Н. Бібік, О. Гайдамака, С. Железняк, О. Колотило, О. Комаровська, Л. Кондратова, Б. Коротяєва, В. Лозової, Л. Масол, О. Малих, Н. Назаренко, П. Підкасистого, О. Савченко, Р. Шиян, С. Федун тощо. Науковому осмисленню визначеної проблеми сприяють праці вчених, в яких розглядаються проблеми становлення і розвитку шкільних підручників та навчальної літератури, генеза мистецької освіти в практиці загальноосвітніх закладів освіти України.

У підручниках інтегрованого курсу «Мистецтво» в цілому дотримується чіткість у вивчення запропонованих тем, відповідно до принципів науковості, доступності через набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями. Виокремлено систему рубрик, а саме: словесні (заголовки), графічні, поліграфічні (спеціальні значки, букви, шрифти), образотворчі (символи,

умовні позначення). У підручниках дотримано певну авторську послідовність викладу інформаційного матеріалу відповідно до принципів естетичної культури.

Культура естетична – здатність і вміння відчутти свою причетність до світу, змістовно пережити, людськи ціннісно висловити повноту, глибину і різноманіття цих відносин. При цьому специфіку естетичних стосунків складають передусім моменти, що стосуються як своєрідності змісту цих взаємин, характеру розгортання, так і механізму існування, що обумовлює саму їхню специфічність [1, с. 15].

Зокрема, запропонована тематична інтеграція за представленими розділами в підручниках «Мистецтво», а також інтеграція в межах однієї мистецької галузі. Чітка послідовність викладу навчального матеріалу відповідно до запропонованого змісту забезпечує взаємозв'язок понять, формування єдиної понятійної системи проєкту підручника, лаконічність, точність формулювань визначень, пояснення їх сутності та відношень між ними. Варто зазначити у більшості підручників представлено рубрику «Перевір свої досягнення».

Наявні інформаційно-мистецький та дієво-практичний компоненти у підручниках, що відображаються під час вивчення тем. Кожний структурний компонент відповідної теми у кожному розділі містить систему різних видів діяльності, інструкцій та прикладів виконання завдань, необхідних і достатніх для досягнення очікуваних результатів навчання здобувачами освіти з різними навчальними можливостями. Основний, додатковий, пояснювальний тексти представлені в оптимальному обсязі, що сприяє розвитку творчої особистості, формує вміння міркувати, розвивати пам'ять у здобувачів освіти [2].

У проаналізованих підручниках міститься: зміст, передмову, умовні позначення з поясненням способу використання, виокремлений текст, зображення фотосвітлин наявний ілюстративний матеріал, мелодії в нотному записі й тексти музичних творів, мелодії в оригіналі із використанням QR-коду – матричного коду, цікаві логічні вправи й авторські історії, схематичні зображення технології виготовлення виробів та поетапного виконання зображень творів образотворчого мистецтва. Апарат орієнтування у більшості підручників системно, доцільно і раціонально використовується [3].

У підручниках запропоновано низку завдань інформаційно-пізнавального характеру, що розвивають і формують у здобувачів освіти художньо-образне, асоціативне мислення у процесі художньо-творчої діяльності через образотворче, музичне, театральне та інші види мистецтва. Поданий матеріал у підручнику дозволить використати потенціальні можливості ключових компетентностей кожного здобувача освіти в умовах сучасної української школи.

У підручниках запропоновані завдання спрямовані на формування вміння вчитися впродовж життя, зокрема, у завданні: *Спробуй створювати голосом різні музичні інтонації (жартівливі, сумні, танцювальні, здивовані тощо). Імпровізуй: співаючи знайомі пісні, змінюй інтонації; Зобрази балерину, яка у танці створює образ Аліси у країні Чудес (картон, різнокольоровий папір, різнофактурні матеріали на вибір)* – передбачено формування компетентностей та вмінь креативно мислити. Самостійний творчий пошук думок кожного учня спонукає до розвитку творчої уяви, фантазії не лише у окремому випадку, але й протягом усього життя. У більшості підручників наявні завдання для здійснення учнями самостійної освітньої діяльності. Наприклад: *У вільний час фотографуйте краєвиди рідного краю. За можливості роздрукуйте краєці світлин та влаштуйте у школі виставку фотопейзажів.*

Потреби, інтереси, цінності – найважливіші стимули людської діяльності. Сучасним дітям реальними життєвими потребами є оволодіння компетентностями у сучасному цифровому світі, впровадження мультимедійних технологій в інтерактивному форматі.

Таким чином, запропоновані такого характеру завдання розкривають поєднання реальних цілей, життєвих цінностей і установок, очікувань і потреб у сучасному інформаційному просторі. У підручниках з інтегрованого курсу «Мистецтво» запропоновано виклад теоретичного матеріалу з орієнтацією його на практичне використання через засоби різноманітних видів мистецтв та зв'язок з повсякденним життям.

Література

1. Клековкін О. Ю. Мистецтво: Методологія дослідження: Методичний посібник / Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. – К.: Фенікс, 2017. – 144 с.
2. Навчальні програми, підручники та навчально-методичні посібники, рекомендовані МОН України. URL: <http://surl.li/fvhfm>
3. Програми Нової української школи. URL: <http://surl.li/rgwi>

КОРНИЦЬКА ЛАРИСА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ОРНАМЕНТ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЕСТЕТИКИ ПРИРОДИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

Мистецька освіта (ми говоритиме про декоративно-ужиткове мистецтво) передбачає передусім формування у здобувачів естетичного сприйняття світу та перетворення побаченого ними з навколишнього середовища в естетично привабливий продукт.

З найдавніших часів людина вчилася у природи, в оточенні якої вона перебувала. Ритми природи, її пластичні форми, звуки, зумовили появу такого мистецького явища як орнамент.

Орнамент (від лат. ornamentum) – це візерунок, організований ритмічним чергуванням впорядкованих абстрактно-геометричних або образотворчих елементів і призначений для прикрашання різних матеріальних об'єктів, зокрема: творів декоративного-ужиткового мистецтва (посуду, меблів, текстильних виробів, зброї, книг) та архітектурних споруд [1]. Тож в системі професійної освіти для художника важливе значення має вміння бачити (спостерігати) і перетворювати побачене, для подальшого використання в майбутніх художніх творах. Спостережливість розвиває відчуття і розуміння краси: пластики ліній, поєднання кольорових плям, різних фактур, які «лежать на поверхні», але не всім дано їх бачити. Бачить цю красу тільки спостережливе око художника. Тож цю навичку необхідно формувати у процесі здобуття мистецької освіти. Основою художньої творчості є естетичне сприйняття та перетворення будь-чого, що усвідомлюється.

Естетичну основу усієї художньо-мистецької практики людства на протязі його цивілізаційного розвитку складало різноманіття природних форм від найдавніших часів до сучасних дизайнерських високотехнологічних розробок. Тож тільки спостереження, дослідження, вивчення безмежних естетичних проявів світу дає знання і розуміння поняття «гармонії», що присутня у Всесвіті й має бути присутня і у мистецтві творення речей людиною (художником) в матеріалі. Уважне, вдумливе спостереження природи та її явищ, красивих ужиткових виробів, художніх творів, є однією з форм духовного буття людини. Воно є однією з форм естетичної насолоди життям чи мистецтвом. Тож можна стверджувати, що саме на основі спостережень складається цілісна система естетичних відношень людини (художника) до дійсності і до мистецтва.

Насолоджуючись прекрасним, величчю природи і творами людського генію (див. історію мистецтв) людина духовно зростає, внутрішньо збагачується, отримує стимули до власного вдосконалення та творчості. Гармонія проявлена в усіх царинах природи, включаючи фізичну досконалість людини (вінця еволюції природи) відобразилась в мистецтві всіх народів світу, які, кожен згідно власному світовідчуттю зміг відобразити її у власній культурі [2].

Одним з найвагомійших цивілізаційних здобутків людства є орнаментальне мистецтво. Увесь рукотворний світ речей, які прийнято називати творами декоративно-ужиткового мистецтва, до другої половини ХХ ст. не існував без орнаменту. Саме орнамент надавав ужитковому твору художньо-мистецького статусу. Сьогодні за орнаментом ми можемо визначити до якого періоду і якому народові належить той чи інший артефакт, визначити історично-мистецький стиль, у найбільшій мірі ніж форма чи матеріал. Орнамент завжди підкреслював архітектоніку (конструкцію) форми будь то посудини, одягу чи споруди. Його пластична організація визначалась матеріалом (метал, дерево, тканина тощо).

Основним «постачальником» мотивів для орнаментів виступала природа з її різноманітним форм, які спостережливе око майстра вмilo побачити, а його хист переосмислити і надати цій природній формі нове життя у творі через стилізацію цих природних форм, їх узагальнення і виділення найсуттєвіших його рис.

Орнаменти, створені людством тисячі і сотні років назад, милують й хвилюють своєю досконалістю як простих людей так і професійних художників. Орнамент, це – цінні естетичні свідчення, в яких схоплена й уміло відтворена краса навколишнього світу (технічний, геометричний, рослинний, зооморфний, антропоморфний, предметний, каліграфічний, астральний орнаменти), що необхідно вивчати і на цій основі творити власну естетику сучасного декоративного мистецтва [3].

Найбільш використовувані в орнаментах мотиви природи, її флори і фауни. Світ живої природи безмежний, який вона створювала й удосконалювала мільйони років, підбирала форми і фарби, узгоджуючи їх до оточуючого середовища, постійно вдосконалюючи кожен окремий вид. Естетичну щедрість природи можна сприйняти лише трепетним спогляданням й захопленням її величі. Світ природи зберігає в собі нескінченну чарівність, яка має естетично-магічний вплив на людину і «дивиться на нас очима безмежної гармонії», відтворюючись у міфах, легендах, творах мистецтва та орнаментах [4].

У цих творах закріплювалося поетичне сприйняття світу, формувалась естетична свідомість людства й передавалась у спадок наступним поколінням. Тож важливо в освітньому процесі навчати майбутніх художників (декоративного мистецтва) бачити красу Світу і Природи, через ряд естетичних дисциплін професійного циклу, зокрема: Історія мистецтв, Орнамент, Рисунок, Живопис, музейна і плернерна практики тощо, які окрім вдосконалення технологічної майстерності доносять здобувачам і виховують в них естетичну складову, так необхідну в професії художника, яку він в майбутній професійній діяльності нестиме через власну творчість до людей, виховуючи загальну культуру та естетику сучасного суспільства через оновлений матеріальний світ.

Цілий світ живої природи відображено в орнаментальному мистецтві минулих поколінь народних майстрів й професійних художників, в мистецьких стилях різних епох, де орнаментальні твори-зори в переплетенні стебел, квітів, плодів і листя, фантастичної краси птахів, тварин, комах і плазунів, а інколи й людей, в стилізованій формі застигли в ужиткових речах: меблях, одязі, посуді, архітектурі тощо [4]. Через речі домашнього вжитку краса мальовничої природи проникає в кожен дім й надає йому затишку, відтворених в текстильних виробках, посуді тощо. Естетичне милування природою живе у всіх народів світу. Особливу любов до квітів, до буяння природи відображено в орнаментальному мистецтві українців, зокрема у вишивці (вишиванки, рушники, килими тощо).

Краса природи, її форми і кольори, закріплюється в душі людини через естетичне переживання. Естетична складова сприйняття природи, формуватиме й екологічну свідомість, дуже необхідну для реалій сучасного буття людства. Природа – це особлива цінність, зокрема й естетична, в якій людина весь час вчиться,

вивчаючи її не лише зовнішню красу, а й внутрішні процеси, для використання цих знань в сучасному суспільно-культурному розвитку.

Професійну компетентність створення орнаментальних композицій з використанням стилізованих (за власною розробкою) природних мотивів студенти кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва ОПП «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво» Хмельницького національного університету набувають під час практичних занять дисципліни «Орнамент». Однією з тем дисципліни є вивчення природної форми мотиву з подальшою його стилізацією (спрощенням) до знакової форми. Так, в процесі виконання практичних завдань, формується естетичне сприйняття природної форми, милування її пластичною будовою, вилучення найхарактернішого. Стилізований мотив застосовується в подальших практичних вправах, зокрема в комбінаториці різних орнаментальних композицій.

Література

1. Словник іншомовних слів. <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry...>
2. Історія мистецтва: від найдавніших часів до сьогодення. – Харків: Vivat, 2023. – 576 с.
3. Холодинська С. М. Види мистецтва : специфіка синтезу. Естетичний аналіз : навч. посіб. / С. М. Холодинська. – Донецьк : Каштан, 2011. – 168 с.
4. Курс лекцій «Історія орнаменту» / Укладач: Л. А. Корницька. – Хмельницький, 2017. – 163 с. іл.

КРАСОВСЬКА ОЛЕКСАНДРА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНА СТИЛІЗАЦІЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «РИСУНОК»

Художня графічна стилізація є важливою складовою дисципліни рисунок, що вивчається всіма студентами спеціальності 023 кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету. Рисунок є базовою дисципліною і вивчається з першого по шостий семестр, кожен з яких присвячений відповідному розділу. Навчальний матеріал плавно перетікає від рисування гіпсових фігур геометричних предметів, натюрмортів з предметів побуту до рисування гіпсових голів античних героїв та живої натури. Але враховуючи декоративний нахил даної спеціальності, розбавити присутній смак академізму в дисципліні рисунок допомагає саме метод стилізації робіт.

Стилізація в мистецтві – це процес надання творчому твору рис іншого стилю. В образотворчому мистецтві за допомогою даного прийому предмети або фігури знаходять спрощені форми. Види стилізації: зовнішня поверхнева стилізація та декоративна. Перший вид побудований на наслідуванні готових зразків, імітації манери якого-небудь автора, жанру, течії. Другий вид має обов'язковий зв'язок елементів створюваного твору з просторовим середовищем. Тут декоративні форми переважають над реалістичною передачею образів і дійсності. Стилізація форми може бути настільки переповнена нереалістичними деталями, що перетворюється в абстрактну.

Стилізація – це процес декорування, який можна використовувати на задалегідь підготовлену замальовку об'єкта, або виконувати замальовку відразу в певній манері. При цьому твір, в якому використані її прийоми, знайде такі риси: узагальненість, геометричність, символічність, ексцентричність, барвистість, чуттєвість, простоту форми. Основна мета стилізації – це перетворення реалістичного предмету, в виразний і емоційний об'єкт. Художник повинен проаналізувати характер створення форми предметів, прибрати всі зайві деталі і не застосовувати засоби художньої виразності. Використовується при цьому тільки лінія і пляма. Для того щоб не копіювати натуру, художник повинен включити асоціативне, творче мислення. Початківцям рекомендується осягати це мистецтво з написання найпростіших трансформованих малюнків рослин або тварин. Наприклад, соняшник, гілка дерева, виноградне гроно, риба, кіт – такі перші начерки допоможуть розібратися в цьому процесі. Необхідно максимально відчутти форму, зрозуміти, що головне в цій рослині чи тварині, що докорінно відрізняє його від інших. І за допомогою плям, ліній і штрихів необхідно відобразити цей об'єкт. Після того йому вже надають форму і колір.

Передача кольору в стилізації. Колір – це важливий засіб цього прийому. Трансформоване зображення будь-якого жанру має за допомогою кольору створювати необхідне враження і висловлювати задум автора. Для декоративної стилізації характерні нечіткі колірні відносини, колір використовується локально і контрастно. Він здатний сильно підкреслити бажаний ефект. При цьому допускається навіть стилізація людини в невластивих для неї кольорах. Це стосується всіх зображуваних об'єктів.

Застосування методу стилізації до людської постаті і портрету. Стилізація людини відбувається із застосуванням декількох способів. Один з них – це збільшення реального зростання людини. Зберігаючи його пропорції, художник змінює довжину кінцівок і основних частин. Таким способом часто користуються модельєри, накидаючи свої нові ескізи одягу. При використанні другого способу у моделі можуть змінюватися розміри талії і ший, подовжуватися ноги. При цьому також зберігаються основні пропорції тіла. Таким методом можна акцентувати увагу на індивідуальні особливості конкретної людини.

Дуже хороший приклад стилізованих зображень людини – це роботи художників, які пишуть шаржі і карикатури. Людина на картині залишається абсолютно пізнаваною, хоча може мати риси обличчя непропор-

ційні. У неї може бути незвично великий рот або ніс, збільшені очі і вії. Професіонали умудряються настільки точно передати характер і вловити індивідуальні риси зображуваної людини, що визначити, з кого написаний портрет, не складає труднощів. Стилізація форми тіла людини спостерігається на старовинних іконах. На них люди зображені з витягнутими силуетами. В анімації же і мультиплікації практично завжди використовують якісь прийоми стилізації людини.

Стилізація рослин. Стилізація рослин виникла при виготовленні різних прикрас, виробництві предметів художньої промисловості. Зображення рослин і квітів імітують під художнє їх відображення, що використовується в орнаментах різних країн. Узагальнюючи форму, художники передавали загальні обриси квітки або рослини, його листочка. Стилізація квітів, наприклад, виходить з використанням геометричних фігур: прямокутника, трикутника, кола, п'ятикутника. За допомогою різних графічних засобів художники передають індивідуальні риси квітки або навіть всієї рослини. Вони можуть бути також впізнавані, але отримують новий декоративний образ. Такі замальовки широко використовуються в декоруванні посуду, речей домашнього вжитку, ювелірними майстрами.

Стилізація тварин. Стилізація – це процес декоративного оформлення, який зі звичайних тварин, наприклад, може зробити яскравих, барвистих і казкових персонажів. Тут знову на допомогу приходять фантазія, уява і імпровізація. Декоративна стилізація тварин має певні межі. Якщо необхідно зобразити лисицю, вовка або рибу, то всі ці об'єкти повинні бути впізнаваними. Зазвичай стилізація застосовується в мультиплікації, декоративному оформленні приміщень, в ілюструванні казок.

Стилізація натюрморту. У натюрморті кілька предметів об'єднують в одну групу. Художник концентрує свою увагу на структурі об'єктів, їх співвідношенні і поверхні. Колір, лінія і фактура поверхні підкоряються єдиним задумом. У стилізованому натюрморті необхідно виділити один головний об'єкт, навколо якого ставлять інші компоненти. Предмети спрощують, трансформуючи їх в символи і силуети. Можна використовувати протилежний прийом, наситивши композицію декоративними деталями. Стилізація рослин в натюрморті відбувається за такими ж принципами. Їх формам надають гострі кути, додають яскраві контрасти.

Стилізація пейзажу. У стилізованому пейзажі немає повітряної і лінійної перспектив. Всі елементи мають однакову чіткість. Допускається зміна кількості об'єктів. Колірна гамма може бути реальна або змінена на розсуд художника. Японський пейзаж – це відмінний зразок стилізованого малюнка в цьому жанрі.

У підсумку, можна сказати, що стилізація в образотворчому мистецтві – є декоративним узагальненням змальовуваних фігур і предметів за допомогою ряду умовних прийомів, спрощенням рисунка і форми, об'ємних і колірних співвідношень. Кожен може генерувати власну ідею, розширювати вміння користуватися різноманітними техніками та матеріалами, виховувати естетичний смак і культуру графічної мови. Стилізація – це один із ключових методів, який допомагає розкрити творчий потенціал майбутнього художника.

Література

1. Крулик Б. Метод стилізації у підготовці фахівців художнього напрямку / Б. Крулик // Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи : матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. – Хмельницький, 2021. – С. 262.
2. Стилізація – це що таке? Стилізація в мистецтві. URL: <http://surl.li/muxtr>

КРУЛИК БОГДАН

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ПЛАСТИЧНА АНАТОМІЯ ЯК БАЗОВА ДИСЦИПЛІНА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ХУДОЖНИКА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

Пластична анатомія надзвичайно важливе явище у художньо-практичній діяльності митця, що дозволяє реалістично зображувати людину з врахуванням пропорцій, фізіології тощо. Тому в системі професійної освіти та підготовки спеціалістів художнього напрямку дисципліна «Пластична анатомія» займає провідне місце. Розглянемо ж дисципліну через призму досвіду її викладання на кафедрі технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету.

Навчальна дисципліна «Пластична анатомія» – це одна з навчальних дисциплін, яка є базовою дисципліною у підготовці бакалаврів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво. Декоративне мистецтво. Реставрація». Викладається у третьому семестрі як обов'язкова дисципліна для виконання усіх подальших навчальних дисциплін художньо-практичного циклу та загально-професійної діяльності. Метою дисципліни «Пластична анатомія» – є набуття студентами знань та практичних навичок з навчальної дисципліни, що формують головні якості майбутнього художника. Предметом – фізіологічні особливості будови людського тіла. Методи навчання: словесні (розповідь, бесіда, лекція), наочні (демонстрування, ілюстрування, спостереження) та практичні (вправлення). Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: лекції і практичні заняття, виконання самостійної роботи. Лекційний курс побудований на основі теорії пластичної анатомії та із врахуванням спеціалізації здобувачів мистецької освіти.

Найефективнішою формою та методом роботи під час оволодіння студентами даної дисципліни є практичні заняття, зміст яких спрямований на графічне відтворення кісток та м'язів (див. Рис. 1, 2, 3.). У процесі практичного навчання студенти набувають умінь реалістичного відображення форм людського тіла згідно

його анатомічної будови, необхідного для подальшого оволодіння академічним рисунком та живописом, а також для подальшої професійної діяльності.

Самостійна робота студентів полягає у систематичному опрацюванні лекційного матеріалу та практичних робіт, виконання ескізів та зарисовок, підготовці до перегляду.

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, перевірки самостійної роботи, а також у дні проведення контрольних заходів, наприклад, таких як перегляд – метод контролю характерний для образотворчих дисциплін, який проходить у вигляді презентації виконаних протягом семестру практичних робіт студентів та їхньої самостійної роботи (ескізів та зарисовок). Перегляд здійснюється провідними викладачами кафедри, в ході якого обговорюється об'єктивність оцінювання та динаміка успішності студентів, подальша стратегія навчання.

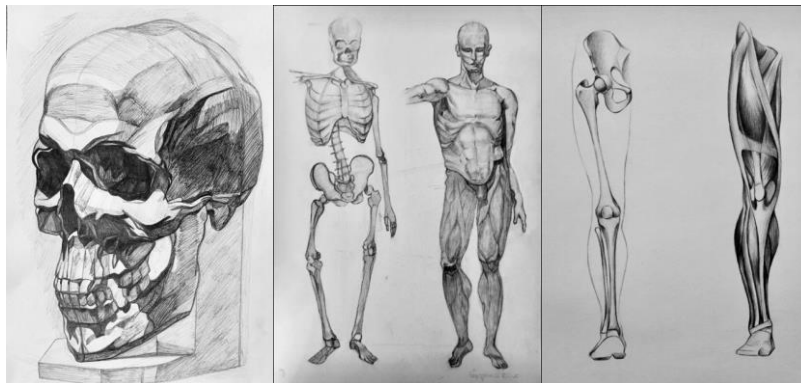

Рис. 1, 2, 3. Практичні роботи з дисципліни «Пластична анатомія» студентів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво. Декоративне мистецтво. Реставрація».

Протягом вивчення дисципліни студент повинен виконати у повному обсязі всі види робіт, що передбачені робочою навчальною програмою (відвідування лекцій та практичних занять; опрацювання лекційного матеріалу, виконання практичних та самостійних робіт; перегляд). Після виконання у повному обсязі всіх видів навчальних робіт, студент допускається до підсумкового контролю – іспиту.

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: вміло використовувати понятійний апарат з фаху; оперувати загальними поняттями та термінами з пластичної анатомії; застосовувати елементи пластичної анатомії під час рисунку людського тіла; орієнтуватися у класифікації кісток скелета та основних груп м'язів; використовувати пластику м'язів для правдивого відтворення об'ємно-просторового зображення натури; визначати пропорції людського тіла та його частин; характеризувати тектонічні формозміни тіла людини у стані статичності та динаміки.

Література

1. Андрейканіч А.І. Курс пластичної анатомії людини: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Букрек, 2010. 128 с.
2. Коляденко Г.І. Анатомія людини : підручник. Київ : Либідь. 2009. 384 с.
3. Кириченко М.А. Основи образотворчої грамоти. Київ : Вища школа, 2002. 190 с.

LI YABIN

Hebei Academy of Fine Arts (Shijiazhuang, Hebei, People's Republic of China)
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)

ZHAO BEIBEI

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)

YURYEVA KATERYNA

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)

ART EDUCATION BASED ON TRADITIONAL HERITAGE: THE EXPERIENCE OF CHINA AND UKRAINE

Today, in the socio-cultural development of virtually all countries worldwide, we observe the interplay of two divergent trends: modernization and civilization globalization, which inexorably homogenize lifestyles, and regionalization as an aspiration to preserve traditional cultural heritage. This dichotomy is also discernible in the case of the People's Republic of China.

Following the tumultuous consequences of the «Cultural Revolution» up until the early 1980s, New China, guided by the principles of Deng Xiaoping, opened itself to modernization, turned its face towards the world and the future, and by the 21st century emerged as the second-largest economy globally. Particularly noteworthy was the

rapid economic growth witnessed in the last decade. Concurrently, social shifts have lifted over 600 million people out of poverty and fostered urbanization among half of China's population.

However, as is well-known, urbanization carries with it cultural globalization, a process that standardizes socio-cultural aspects of life. Conversely, the reduction of rural populations, which often serve as the primary custodians of cultural traditions, frequently results in the gradual erosion and loss of these traditions.

Nevertheless, contemporary Chinese society is actively seeking ways to organically integrate modernization with the preservation of cultural heritage. Notably, the education system, particularly artistic education, plays a pivotal role in safeguarding and transmitting the heritage of traditional culture to younger generations. This is evident in scholarly investigations, including an analysis of the regulatory framework for aesthetic education in China and its core element, artistic education [1], as well as discernible trends in the development of this educational field within modern Chinese society [2].

Among other things, it has been observed that there is a trend in preserving the traditional national characteristics of artistic education and aesthetic upbringing, aligned with socialist ideals with Chinese characteristics in the new era [2, p. 159]. Contemporary artistic education and aesthetic upbringing in China are grounded in: 1) traditional Chinese aesthetics; 2) traditional Chinese ethics; 3) a reinterpretation of the idea of holistic personal development, encompassing moral, intellectual, physical, labor, and aesthetic aspects; as well as 4) modernization ideals stemming from Deng Xiaoping and 5) Xi Jinping's ideas on socialism with Chinese characteristics for the new era [2, p. 159].

In recent years, traditional culture has gained increasing significance within Chinese school art programs. This includes traditional crafts and techniques (such as ceramics, stone carving, wood engraving, woodblock printing, weaving, embroidery, doll and mask making, New Year paintings, paper cutting, batik, festive lanterns, and much more) aimed at enhancing students' interest in cultural heritage. Simultaneously, the popularity of materials and production techniques in various crafts is closely intertwined with regional lifestyle peculiarities. Familiarity with these aspects aids students in understanding the richness and diversity of regional cultures, their symbolic and historical significance, as well as their genetic connection to the broader national culture [3].

It is worth noting that China is not unique in its quest to integrate tradition and modernity in the field of education, particularly in arts education. For example, we can cite the work of Spanish researchers dedicated to studying the readiness of future teachers to educate students based on traditional cultural heritage [4].

Equally fascinating is the Australian research on «Learning with Place», an original and highly productive approach known as Place-based Learning [5]. Here, Place is construed in an expansive context, encompassing not only local artistic traditions but also domestic traditions, history, and even geography, natural sciences, and more.

Similar experiences are found in Ukraine. For nearly a quarter of a century, a unique program called «Culture of Good Neighborliness» (CGN) has been developing and gaining new followers each year. The creators of CGN define it as comprehensive and integrated because it consists of a program for preschool educational institutions, twelve interconnected programs for general secondary education institutions, programs for educational hours, programs for higher education institutions, and programs for parental involvement [6]. The CGN course has a universal nationwide foundation, upon which each region develops its program based on local materials, including geography information, data about local flora and fauna, the region's history and present-day status, and the role of the region in Ukraine's development. Notably, the regional programs allocate a significant portion to local folklore and the traditions of the ethnic groups residing in the area, encompassing their cultural heritage in a broad sense, including ethical norms, values, hospitality traditions, and more. Therefore, the integrated CGN course is comprehensive, as it incorporates knowledge from axiology, botany, geography, source studies, ecology, ethics, ethnology, zoology, history, conflict resolution, cultural studies, media education, art history, linguistics, health basics, entrepreneurship, political science, religious studies, time management, technology, folklore studies, and more [7].

Based on the aforementioned, we have grounds to conclude that Chinese educators would benefit from exploring the experience of their Ukrainian counterparts in integrating traditional cultural heritage into the education of the younger generation. Conversely, Ukrainian pedagogical university lecturers could gain insights from Chinese educators and educational programs regarding the preparation of future instructors in artistic disciplines.

References

1. Нормативна база сучасного естетичного виховання в Китаї / Го Цзянь, Чжан Хао, Чжао Бейбей, К. Юр'єва // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – 2020. – Вип. 55. – С. 102–137. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2020.55.08>
2. Юр'єва К. Сучасні тенденції розвитку мистецької освіти в Китаї / К. Юр'єва // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – 2021. – Вип. 56. – С. 126–166. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2021.56.08>
3. Чжао Бейбей. Традиційна спадщина Китаю у шкільній художній освіті // Дев'ять життів традиції: матеріали всеукраїнського форуму-семінару (13–15 вересня 2019, Харків) / За заг. ред. О. Рофе-Бекетової. – Харків : ФОП Шейніна О. В., 2019. – С. 16–18.
4. Percepciones sobre el uso del patrimonio en la enseñanza de la Educación Artística. Un estudio con futuros profesores de Educación Primaria / O. Fontal, M. Martínez-Rodríguez, T. Ballesteros-Colino, J. Cepeda // Revista Interuniversitaria De Formación Del Profesorado. Continuación De La Antigua Revista De Escuelas Normales. – 2021. – Vol. 96, no. 35.3. – P. 67–86. DOI: <https://doi.org/10.47553/rifop.v96i35.3.91269>
5. Learning with place as a catalyst for action / C. Hamm, J. M. Iorio, J. Cooper, et al. // Pedagogy, Culture & Society. – 2023. DOI: <https://doi.org/10.1080/14681366.2023.2187436>

6. Юр'єва К. Інтегрований курс «Культура добросусідства» як інструмент громадянської та міжкультурної освіти // Дев'ять життів традиції: матеріали всеукраїнського форуму-семінару (13–15 вересня 2019, Харків) / За заг. ред. О. Рофе-Бекетової. – Харків : ФОП Шейніна О. В., 2019. – С. 104–108.

7. Про нас. Про «Культура добросусідства» // Культура добросусідства : офіційний сайт. <https://kdukraine.com/pro-nas/>

МАРУЩАК ОКСАНА, СОЛОВЕЙ ВІКТОР

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

РОЗВИТОК У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ З ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Сучасний етап модернізації українського суспільства висуває нові вимоги до якості професійної підготовки педагогів, що зумовлює глобальні зміни в контексті цілей та змісту вищої освіти, її орієнтації на результати навчання – компетенції, що передбачають здатність випускника самостійно діяти в різних життєвих і професійних ситуаціях, вирішувати професійні завдання зі збереження соціально-культурної стабільності, толерантності в діалозі культур і самобутності суспільства [1, с. 209]. Нове тисячоліття вимагає від нас найповнішого використання інтелектуального, творчого потенціалу особистості, що зумовлює необхідність виявлення її творчого потенціалу, розвитку її творчих здібностей та формування вмінь самореалізації. Означені завдання є актуальними й для професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, сучасний зміст освіти яких характеризується тенденціями до інтеграції знань, умінь і навичок з образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ), народних ремесел і промислів, гуманістичною й естетичною спрямованістю. З-поміж основних цілей підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у педагогічних ЗВО є формування в них умінь щодо вчасного виявлення й подальшого розвитку на професійному рівні в учнів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) художньо-творчих здібностей до образотворчого мистецтва, в цілому, та декоративно-ужиткового мистецтва як окремого його виду, зокрема. У зв'язку з цим, визначена мета навчання здобувачів вищої освіти (ВО) основам ДУМ стимулює пошук нових оптимальних поєднань принципів, методів, способів, прийомів, форм, засобів, умов, змісту, що утворюватимуть цілісну методичну систему і передбачатимуть позитивну динаміку розвитку художньо-творчих здібностей. Цілісність методичної системи полягає у тісному взаємозв'язку навчання, виховання та розвитку, що мають єдину методологічну основу.

Структура запропонованої нами цілісної методичної системи розвитку в майбутніх учителів трудового навчання та технологій художньо-творчих здібностей під час навчання декоративно-ужиткового мистецтва передбачає концептуальні положення, цілі, завдання, зміст дисциплін циклу професійної підготовки мистецького спрямування (основи образотворчого, ДУМ), в основу яких покладено актуальні для нашого дослідження принципи, методи та форми з використанням наочних засобів навчання. Досвід художньо-творчої діяльності, крім дидактичних принципів, передбачає реалізацію специфічних принципів процесу розвитку художньо-творчих здібностей (взаємозв'язок сприйняття ДУМ та художньо-творчої діяльності; врахування пізнавальних, індивідуальних і вікових можливостей та особливостей здобувачів освіти; інтеграція різних видів діяльності в галузі ДУМ). Розглянуті принципи розвитку художньо-творчих здібностей з ДУМ у сукупності забезпечують процес художньо-творчої діяльності здобувачів ВО від усвідомлення через емоційно-чуттєву сферу до художньо-творчого, декоративно-образного втілення цілісної та гармонійної декоративної композиції. Під час навчання здобувачів ВО основам ДУМ варто застосовувати розглянуті нами відомі в педагогічній науці дидактичні принципи в поєднанні зі спеціальними методами мисленнєвої, художньо-практичної діяльності та оптимальними формами, що мають позитивний вплив на динаміку розвитку художньо-творчих здібностей здобувачів ВО з ДУМ.

Нами запропоновано комплекс методів навчання, що забезпечують розвиток у майбутніх учителів трудового навчання та технологій художньо-творчих здібностей під час навчання основ ДУМ, а саме: методи розвитку художньо-творчих здібностей з ДУМ: проблемно-пошуковий, асоціативний, релаксаційно-активний, дослідний, порівняння й узагальнення, декоративної інтерпретації та стилізації, метод вирізок, емоційно-асоціативного сприйняття; методи мотивації та стимуляції розвитку розглядуваних здібностей: мотивації зовнішнього стимулювання, самоактуалізації, самоствердження, заохочення, педагогічної установки, педагогічного впливу, колективного пошуку; методи контролю та самоконтролю розвитку художньо-творчих здібностей з ДУМ: позитивної оцінки, контрольних питань, кафедральні огляди, самоконтролю.

Ефективний розвиток у майбутніх учителів трудового навчання та технологій художньо-творчих здібностей під час навчання основ ДУМ можливий за наявності комплексу організаційно-педагогічних умов, до яких ми віднесли: педагогічна майстерність учителя трудового навчання та технологій, який співпрацює зі здобувачами освіти згідно з цілісною методичною системою розвитку художньо-творчих здібностей з ДУМ; створення творчої атмосфери під час діяльності з ДУМ; формування в здобувачів ВО потреби у художньо-творчій діяльності в галузі ДУМ; формування в здобувачів оптимальної мотивації до розвитку власних

художньо-творчих здібностей з ДУМ; створення умов для безперервного процесу набуття знань і досвіду художньо-творчої діяльності; створення проблемно-пошукових ситуацій та завдань, спрямованих на розвиток у здобувачів ВО художньо-творчих здібностей з ДУМ; використання розвивального потенціалу ДУМ; організація та проведення конкурсно-виставкової діяльності здобувачів ВО.

Пропонована методика розвитку у майбутніх учителів трудового навчання та технологій художньо-творчих здібностей під час навчання ДУМ передбачає такі основні аспекти: пояснення теоретичного матеріалу відповідно до вищезазначених дидактичних принципів навчання; визначення та формулювання методичної мети, навчально-творчих завдань, умов і вимог до кінцевого результату на конкретному етапі виконання роботи, визначення критеріїв оцінювання кінцевого результату; чергування відпочинку та активності здобувачів ВО під час художньо-творчої діяльності; пояснення специфіки ментальних переключень мозку та засвоєння технологій цих переключень; застосування форм і методів індивідуальної та фронтальної роботи в процесі продумування й опрацювання варіантів тем змісту методичної системи розвитку художньо-творчих здібностей з ДУМ; застосування оптимального комплексу принципів, методів, засобів, форм і умов, що сприяють розвитку художньо-творчих здібностей з ДУМ; застосування творчого пошуку поліваріантності вирішення художньо-творчих завдань, проблемних завдань і ситуацій, де зміст кожного завдання є своєрідним стимулятором розвитку художньо-творчих здібностей з ДУМ; попередні огляди робіт, колективне їх обговорення та обґрунтоване оцінювання, обговорення та затвердження пропонованих художньо-творчих рішень ескізних нарбок професорсько-викладацьким складом кафедри; остаточне виконання й оздоблення виробу ДУМ; основний кафедральний огляд завершених художньо-творчих робіт, колективне обговорення, обґрунтування оцінок згідно з їх критеріями.

Відтак, проблема формування і розвитку в здобувачів ВО художньо-творчих здібностей з ДУМ є комплексною проблемою, що складається з філософського, психологічного, педагогічного, фізіологічного, дидактичного, технологічного, мистецтвознавчого та інших аспектів. Глибина і всебічність розкриття процесів кожного із зазначених аспектів, пов'язаних з розвитком художньо-творчих здібностей особистості визначає принципи, методи, засоби, форми та умови художньо-творчої діяльності здобувачів ВО у галузі ДУМ.

Література

1. Марущак О.В., Зузяк Т.П. Формування у майбутніх педагогів професійної компетенції з дизайн-проекування засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів: НУЧК, 2020. Вип. 8(164). С. 209-215.

МІЩЕНКО ОЛЕНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

АНАЛІЗ РІЗНОВИДІВ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

Одним з завдань підготовки здобувачів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», спеціалізації «художній текстиль» є оволодіння мистецькими здібностями та технічними навичками, з митою виготовлення текстильних виробів/творів високої якості. Це з одного боку, включає в себе знання різновидів, будови і властивостей текстильних матеріалів, з іншого різновидів та способів виконання їх художньої обробки.

Текстильні матеріали відіграють надзвичайно важливу роль у сучасному мистецтві і мають значний вплив на культуру, індивідуальність і спосіб життя суспільства. Так текстильні матеріали:

- надають мистецьким роботам естетичну привабливість та текстурну глибину; можливість митцям виразити свою творчість та індивідуальність;
- дозволяють художникам створювати різноманітні кольорові і текстурні ефекти, що роблять їхні роботи більш виразними та цікавими для спостерігачів;
- віддзеркалюють традиції та культурну спадщину різних народів;
- дозволяють митцям створювати стильні та екологічно безпечні вироби;
- мають широкий спектр використання (побутові речі, текстильні скульптури і інсталяції з візуальними та просторовими ефектами);
- дозволяють поєднувати їх з електронікою, створюючи інтерактивні текстильні вироби, які розширюють можливості мистецтва.

Усі ці аспекти свідчать про те, що текстильні матеріали відіграють не тільки естетичну роль, але й мають глибокий культурний, історичний і інноваційний вплив на сучасне мистецтво та дизайн. Вони дозволяють митцям створювати вражаючі роботи, які віддзеркалюють дух часу та творчий потенціал.

Аналіз різновидів художньої обробки текстильних матеріалів є важливим завданням, оскільки воно сприяє розширенню розуміння можливостей і художніх аспектів текстильної сфери та дозволяє:

- класифікувати різні способи художньої обробки текстильних матеріалів;
- визначити характерні особливості кожного виду обробки: розкриття основних рис, які визначають кожен конкретний спосіб обробки, включаючи матеріали, інструменти, техніку виконання та виразні можливості.

– аналізувати ролі та впливу обробки текстилю в мистецтві: аналіз впливу вибору конкретного методу обробки на результат кінцевої творчої роботи та його сприйняття.

– вивчити історію і традиції обробки текстилю: встановити зв'язки між сучасними методами обробки текстилю та їхнім історичним та культурним контекстом;

– збагатити свої творчі можливості та створювати більш унікальні та інноваційні роботи.

Метою аналізу різновидів художньої обробки текстильних матеріалів полягає в глибокому розумінні і вивченні різних технік і методів, що використовуються для створення художніх та декоративних текстильних виробів.

За результатами аналізу визначено основні види та різновиди художньої обробки текстильних матеріалів:

– живопис на текстильних матеріалах. Різновиди живопису на текстильних матеріалах: акрилова живопис на текстильних матеріалах акварельна техніка олійна живопис на тканинах, батік, шовкографія;

– вишивка. Різновиди вишивки: гладь, хрестикова вишивка, вишивка гладдю по шовку, вишивка гладдю по шовку, вишивка «кристалами», вишивка на сітці.

– аплікація. Різновиди аплікації ручна, машина, клейова, комбінована;

– квілтинг. Різновиди квілтинг вільний ручний, машинний, ручний і машинний з використанням малюнків і орнаментів;

– батік. Різновиди батіку: холодний, гарячий;

– шіборі. Різноманіття отримують за рахунок зміни умов і послідовності процесу фарбування.

Розглянуто опис технік, їх переваги та напрямки застосування.

Аналіз різновидів художньої обробки текстильних матеріалів відкриває широкий спектр технік та можливостей для створення унікальних творів мистецтва.

Художня обробка текстильних матеріалів – це захоплююча галузь, яка завжди відкриває нові можливості для творчості та розвитку.

Декілька можливостей для подальших досліджень та розвитку:

– інноваційні текстильні матеріали: розробка нових «розумних» текстильних матеріалів, які відповідають сучасним потребам;

– взаємодія з іншими мистецькими галузями: співпраця з представниками інших мистецьких галузей, таких як живопис, скульптура, архітектура та мультимедіа, для створення мультимедійних мистецьких проєктів;

– соціокультурний вплив: вивчення впливу текстильного мистецтва на соціокультурні аспекти суспільства, включаючи ідентичність, традиції та споживацькі звичаї;

– дослідження традиційних технік: вивчення та збереження традиційних методів текстильного мистецтва важливо для передачі культурної спадщини;

– освіта та навчання: розвиток програм навчання та навчальних ресурсів для майбутніх митців текстильного мистецтва сприятиме подальшому розвитку цієї галузі;

– екологічно збалансовані підходи: розвиток екологічно збалансованих методів обробки та фарбування текстильних матеріалів для зменшення негативного впливу на довкілля;

– цифрові технології в текстильному мистецтві: використання цифрових технологій, таких як комп'ютерний дизайн тканин та 3D-друкування, відкриває нові можливості для створення інноваційних текстильних робіт.

Подальші дослідження та розвиток в галузі художньої обробки текстильних матеріалів можуть сприяти розширенню меж творчості, збагаченню культурної спадщини та забезпеченню сталого розвитку в текстильному мистецтві.

Література

1. Історія декоративного мистецтва України. У 5 т. Мистецтво XIX століття Т. 3 / НАН України. – ІМФЕ ім. М.Т. Рильського; наук. Ред. Т. Кара-Васильєва. – Київ, 2009. – 516.
2. Супрун Н., Колосніченко М., Орленко Л. Історія текстилю : навчальний посібник. Київ : КНУТД, 2006.
3. Історія декоративного мистецтва України : У 5 т. Т. 5 / НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. – К., 2016. – 546 с.
4. Литвинець С. М. Вишивання і нанизування. Київ : Вища школа, 2004. 278 с.

МОЛОТАЙ НАТАЛІЯ

Пироговецький ліцей Хмельницької міської ради
(с. Пирогівці Хмельницької ОТГ)

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ У МИСТЕЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний етап життя України характеризується політичними, економічними та духовними змінами. Соціальне оновлення суспільства передбачає активізацію духовного потенціалу народу, який реалізується в естетичній культурі. Естетична культура, як суспільне явище, трансформується і транслюється на суб'єктивно-особистісному рівні. Цей процес пов'язаний із різнобічним творчим розвитком індивідуальності, оволоді-

нням нею різними сторонами культури, формуванням морально-етичних орієнтирів на основі пріоритету загальнолюдських цінностей [1, с. 5].

За сучасних умов, коли відбувається зміна ціннісних орієнтацій в суспільстві, будується національна держава, відроджується національна культура, відчутна потреба в активізації виховних факторів, які проявляються дуже суперечливо. Завдання педагогічних колективів художньо-естетичного напрямку – формувати всебічно гармонійно розвинену особистість, виховувати в ній зацікавленість до культурної спадщини свого регіону, розвивати творчі здібності вихованців через залучення їх до історії розвитку українського мистецтва, знайомити їх з традиціями та витоками національної культури різних регіонів нашої держави та зарубіжжя [1, с. 8].

Мистецтво у контексті розвитку духовної культури особистості досліджували у своїх наукових працях Л. М. Масол, О. П. Рудницька, О. А. Комаровська, Л. О. Хлебникова, С. А. Ничкало та ін. Художню культуру як найважливішу складову формування творчої особистості розглядають Н. Є. Миропольська, О. В. Гайдамака, В. В. Рагозіна, Н. О. Зеленська, О. С. Афоніна, А. Г. Лягушенко та ін [2, с. 51].

З огляду на це проблема формування особистості учня засобами мистецької освіти не виникла на порожньому місці, а навпаки, як засвідчують наукові дослідження українських вчених, набуває актуальності.

Мета вивчення мистецтва в загальноосвітній школі полягає в особистісному художньо-естетичному розвитку учнів, формуванні у них світоглядних орієнтацій і компетенції у сфері художньої культури, вихованні потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні в процесі опанування цінностями української та зарубіжної культурно-мистецької спадщини.

Курс мистецтва покликаний вирішити такі головні завдання:

- збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів, формування культури почуттів, пробудження особистісно-позитивного ставлення до мистецьких цінностей;
- опанування учнями художньо-практичними вміннями та навичками, формування комплексу художніх компетентностей, що забезпечують здатність керуватися набутими знаннями та вміннями у самостійній діяльності, у процесі самоосвіти;
- розуміння учнями зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищем життєдіяльності людини, усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу;
- виховання культури міжнаціонального спілкування через вивчення художніх традицій народів різних країн [3, с. 211].

Завдання предметів художньо-естетичного циклу в основній школі базується на формуванні та розвитку в учнів художньо-творчого потенціалу особистості. У старшій школі основним є формування вмінь аналізувати та інтегрувати твори мистецтва, аргументовано висловлювати власні оцінні судження [4, с. 216].

Особливістю організації навчально-виховного процесу є творчий процес співпереживання та інтеграції, якому властивий активно діалогічний характер, що дає підстави для розуміння учнями мистецтва. Саме «діалог культур», як відзначають автори навчальної програми «Художня культура» Л. Масол та Н. Миропольська, дає змогу особистості не тільки залучитися до загальнолюдських цінностей, але й самовизначитися у світі культури, почати її створювати, удосконалюючи насамперед власний духовний світ.

Однією з умов ефективного впровадження мистецтва є створення художньо-естетичного середовища в навчальному закладі та активна взаємодія з навколишнім соціокультурним середовищем, закладами культури. Тому великий вплив на формування загальнокультурної компетентності мають організація та відвідування виставок, музеїв, експозицій, театральних вистав, концертів, зустрічей з митцями [5, с. 11].

Використовуючи відповідну систему викладання мистецтва, спрямовану на розвиток таких якостей учнів, як ініціативність, самостійність, креативність, критичність вчитель повинен спрямовувати свою діяльність на формування відповідних ключових компетентностей учня. Для цього пріоритет має надаватися особистісно-зорієнтованим технологіям, які допоможуть подолати суто інформативно-пізнавальні орієнтації курсу. Максимально сприяти створенню умов для індивідуального творчого саморозвитку, саморозкриття і самореалізації кожного учня, враховуючи його індивідуальні нахили, здібності, інтереси. Сприяти формуванню нового інтелектуально і духовно розвиненого покоління українців [6, с. 5-6].

Отже, взаємозв'язок між видами мистецтва забезпечує цілісність і гармонійність особистості, створює специфічну художню атмосферу для її естетичного сприйняття, є вагомим фактором, що поєднує фізичний та естетичний розвиток. Завдання мистецьких колективів – формувати всебічно гармонійно розвинену особистість, виховувати в ній зацікавленість до культурної спадщини свого регіону, розвивати творчі здібності вихованців через залучення їх до історії розвитку українського народного мистецтва. Мистецька освіта – це потужне джерело творчого потенціалу країни, оскільки формує мислення учня у ракурсі взаємодії та взаємозбагаченні всіх національних культур, завдяки чому особистість стає більш готова до розуміння трансформаційних процесів, які відбуваються в Європейському просторі [6, с. 9].

Література

1. Виховання естетичної культури школярів: навчальний посібник / Зязюн І. А., Миропольська Н. Є. та ін. К.: ІЗМН, 1998. 156 с.
2. Позашкілья. Комплекс програм мистецького спрямування / Комаровська О. А., Бойко П. А. та ін. К.: ТОВ Видавництво «Шкільний світ», 2013. 63 с.

3. Комаровська О. А. Художній образ як вектор створення художньо-освітнього простору мистецького навчального закладу. Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський, 2011. Вип. 9. с. 210–215.
4. Розвиток художньо-творчої особистості засобами різних видів мистецтва: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / упор. Шалапа С. В. Київ 16-17 квітня 2021: НАКККіМ. 216 с.
5. Художня культура. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів художньо-естетичного напрямку 10-11 класи (профільний рівень) / Л. Масол, Н. Миропольська // [Мистецтво та освіта](#). – 2010. – № 2. – С. 2-12.
6. Рудницька О. П. Мистецтво у контексті розвитку духовної культури особистості». Художня освіта і проблеми виховання. К.: ІЗМН, 1997 с. 3-9.

НОВОСАДОВА АННА

Вінницький державний педагогічний університет
ім. М. Коцюбинського (м. Вінниця)

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЖАНРОВО-СТИЛЬОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА ХОРЕОГРАФІЇ

Сучасна система освіти України обумовлена напрямком гуманістичного і гуманітарного розвитку особистості та визначає специфіку педагогічної діяльності. Професійні якості сучасного викладача окреслені системою компетенцій, що характеризують його інтелектуальний розвиток, авторський стиль, визначають рівень загальної компетенції. У зв'язку з цим педагогічна діяльність майбутнього викладача музичного мистецтва та хореографії має на меті професійний, духовний, морально-ціннісний розвиток особистості. Однією з різновидів професійної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії є жанрово-стильова компетентність, як цілісна фахова якість, яка інтегрує мотиви, знання, оцінки, уміння та навички з теорії та історії мистецьких жанрово-стильових моделей й зумовлює здатність особистості до розуміння художнього смислу тексту у жанрово-стильовій площині.

Дослідження проблеми професійної компетентності вчителя музичного мистецтва в аспекті компетентнісного підходу присвячені дослідження О. Олексюк, Г. Падалки, Т. Пляченко та ін.; специфіку формування професійної компетентності викладача музичного мистецтва розглядали І. Бех, С. Гончаренко, О. Добудько, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Савченко та ін.; Т. Завадська, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька та ін. досліджували питання підготовки майбутніх викладачів у галузі мистецької освіти до професійної діяльності; проблему жанрово-стильової компетентності розглядали І. Полубоярина, М. Михаськова; аспекти жанру та стилю аналізували О. Лігус, О. Катрич, В. Москаленко, І. Коханик, С. Шип та ін. Аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок, що питання розвитку жанрово-стильової компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії є недостатньо розкритим.

Музика як вид мистецтва полягає у відтворенні навколишнього життя у звукових образах. Її художня сила репродукує різноманітні сторони дійсності, духовний світ людини, суспільну ситуацію, соціальні конфлікти. Це та інше відтворюється у симфонічній, оперній, камерно-інструментальній та камерно-вокальній музиці. У сучасному музикознавстві виділяється два підходи до визначення стилю: теоретичний, що передбачає аналіз особливостей, прийомів того чи іншого стилю та історичний, що розглядає стиль у хронологічному розрізі.

Аналізуючи фундаментальні роботи музикознавців можна виділити їх сталі позиції. Зокрема, стиль тісно пов'язаний з тими чи іншими історичними періодами, соціальними ідеями, моральними нормами часу. У цьому спектрі кристалізуються засади духовності, творчості, що досягаються жанром та стилем. Вони розглядаються як динамічні явища, що трансформують свої родові риси, художні прийоми. Сказане обумовлює множинність музикознавчих підходів до їх розуміння. Наприклад, С. Шип визначає музичний стиль як «системну єдність формальних засобів і творчих прийомів, що природньо виникають на основі певних потреб художньо-образного вираження [6].

Музичні жанри виконують дві важливі функції, а саме структуротворчу, яка пов'язна безпосередньо з будовою композиції, її формою, а також семантичну, яка визначається втіленням неповторного змісту. Зокрема, В. Москаленко під музичними жанрами розуміє «історично сформовані типи музичних творів, які визначаються соціальним замовленням та відповідними способами його втілення в музичному матеріалі та музичному виконанні» [5, с. 200].

Розглядаючи жанрово-стильову компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії в історико-педагогічному аспекті, зазначимо, що її сучасне визначення є наслідком тривалого наукового процесу різних галузей. Враховуючи стрімкий розвиток нашого суспільства та зріст в потребі сучасних технологій та методів навчання ми повинні скласти собі чітке уявлення про те, наскільки важливою є роль формування жанрово-стильової компетентності у майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Жанрово-стильова компетентність характеризується дуалізмом, що з одного боку визначається мистецтвознавчим нахилом, а з іншого педагогічним. Розуміння жанру та стилю, який стає основою жанрово-стильової компетентності, є одним із базових навиків здобувачів освіти, які необхідні для передачі художнього

змісту, орієнтації студента в історико-культурній ситуації, головних аспектах композиторської творчості, прояві своєї особистості. Необхідність жанрово-стильової компетентності обумовлена тим, що майбутні фахівці краще розуміють логіку музичної побудови, змістовну організацію музичного тексту, виразові засоби. Перераховані риси залежать від орієнтування здобувачів освіти у жанрово-стильових номінаціях. жанрово-стильової компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії відповідає сучасним інтегративним тенденціям мистецької освіти, її поліхудожній спрямованості, а також поглиблює зміст фахової підготовки педагогів мистецької складової.

Таким чином, на нашу думку, цілісне розуміння жанрово-стильової компетентності майбутнього викладача музичного мистецтва та хореографії, визначення її особливостей, показників, критеріїв, рівнів сформованості є важливими для організації навчального процесу, підвищення рівня його ефективності, професійних знань та вмінь. Адже, музичні жанри та стилі мають комунікативні, семантичні риси, що допоможуть майбутнім викладачам осягнути художній зміст композицій та передати його. Сказане визначає основоположне професійне уміння.

Література

1. Бех І. Інтеграція як освітня перспектива. Початкова школа. 2002. №5. С.5-6.
2. Катрич О. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичний та естетичний аспекти): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ., 2000. 15 с.
3. Коробецька С.В. Жанрово-стильовий синтез як ознака сучасної вітчизняної оркестрової музики. URL: <http://surl.li/mhazf>
4. Малашевська І. А. Методика музично-теоретичної підготовки майбутніх учителів музики на історико-стильовій основі.: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2005. 21 с.
5. Москаленко В. Лекції з музичної інтерпретації. URL: <http://surl.li/gdkki>
6. Шип. С. Музична форма від звуку до стилю: Навчальний посібник. Київ. Заповіт, 1998. 368 с.
7. Mozgalova N., Novosadova A. GENRE-STYLE INNOVATIONS IN THE OEUVRE OF MODERN UKRAINIAN COMPOSERS *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, (4), 56-63. URL: <http://surl.li/mhbai>

НОВОСАДОВ ЯРОСЛАВ, БАЛАН ВІТАЛІЙ

Вінницький державний педагогічний університет
ім. М. Коцюбинського (м. Вінниця)

ФЛЕЙТА У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ШКОЛИ

Процес накопичення класичного флейтового репертуару та репертуару за участю флейти не завжди був однорідним. Зокрема, практично всі великі композитори писали твори для флейти або в ансамблі з нею. Період середньовіччя характеризувався зародженням інструментального мистецтва в цілому, та флейтового зокрема. «На перший план висувався церковний хоровий спів із його релігійними текстами. Переслідування зазнали музичні інструменти, які були вигнані з церковної практики до VIII століття. Лише пізніше церква почала допускати інструментальну музику, підпорядковуючи її, проте, суто культовим інтересам» [5, с.9].

Відзначимо, що важливою передумовою для розвитку флейтового мистецтва була тенденція до виникнення придворних ансамблів. «Склад ансамблів був випадковим. Композитори писали п'єси в залежності від інструментів, що були під рукою. Часто у музиці для ансамблів не вказувалися інструменти, а передбачалося, що виконавці самі зорієнтуються, яку партію їм грати» [5, с.13].

XVII століття стало важливим етапом у розвитку інструментального мистецтва, адже, в цей період почали виникати перші оркестри. Одним із реформаторів цього явища був К. Монтеверді, який в опері «Орфей» в групу духових інструментів ввів лише одну флейту. Першим, хто ввів в оперний оркестр флейту як постійний інструмент, був Ж. Люллі в опері «Ізіда». В його оркестрі флейта переважно була поздовжня, що володіла поетичним звуком. На початку XVIII століття поперечна флейта була все ще достатньо новим і не таким розповсюдженим інструментом. Однак в Німеччині, Англії, Італії з'являється все більше виконавців на духових інструментах. Зростання популярності породило перших великих віртуозів гри на флейті, таких як Ж. Оттетер, Ж. Лойелле та Й. Й. Кванц, чия слава як виконавців призвела до ще більшого інтересу до флейти.

Зважаючи на розвиток музичного мистецтва в період пізнього бароко дедалі більше музикантів, які не були флейтистами почали писати сольні твори для інструменту. Такі композитори, як Г. Ф. Гендель, Г. Ф. Телеманн і А. Вівальді, створили твори, які стали основною частиною провідного репертуару для флейти.

В історії флейтового мистецтва Європейська школа займає одне з провідних місць, виділяючи імена таких яскравих музикантів, як Й. Й. Кванц, Й. Вендлінг, Т. Бьом і багато інших – кожен із них представляє цілу епоху в розвитку європейського виконавства.

Зазначимо, що XVIII століття актуалізувало флейту як сольний інструмент, що володіє значними технічними та виразовими можливостями, про що свідчить її популяризація в композиторській практиці.

Мистецтво гри на флейті в XIX столітті активізувалось за рахунок багатьох факторів, серед яких і збільшення кількості концертної літератури, розширення репертуару, розвиток педагогіки та поява навчаль-

них посібників і матеріалів для навчання гри на флейті. XIX століття стало величезною лабораторією конструктивної модернізації флейти, яка сприяла розвитку виконавства, педагогіки та репертуару.

У флейтовому репертуарі XIX століття домінують віртуозні салонні твори композиторів-флейтистів – Ж. Тюлу, Д. Бріччяльді, В. Поппа, Ж. Демерссмана, Ф. Доплера, Ч. Чіарді, Т. Бьома, Й. Андерсена, Е. Кьоллера та інших – написані авторами в основному для своїх виступів. З'являється все більше віртуозних концертів для флейти з оркестром – В.Блодека, С. Меркаданте, Б. Ромберга, Ф. Данці та інших.

Підвищена увага до інструменту помітна і у творчості пізньоромантичного покоління початку XX століття. Г. Малер у своїх симфонічних партитурах часто застосовує флейтовий тембр зовні традиційно у зв'язку з семантикою музики лісу, первозданної чистоти природи. Однак у драматичних моментах він змушує інструмент звучати навмисне високо і різко, а часом парадоксально низько [3].

Флейта – активний учасник симфонічних, камерних та концертних складів у творах П. Хіндеміта, де вона звучить як соло, так і в ансамблі. Композитор, який написав сонати майже всім інструментам, не залишив своєю увагою і флейту.

Отже, до початку XX століття флейта пройшла величезний шлях еволюції від суто оркестрового інструменту до солюючого. Спочатку оркестровий інструмент, який виконує діатонічну кантилену, здебільшого в ключі пасторального характеру, стає оркестровою фарбою з характерними образами античної пасторалі. Як наслідок флейта виступає як ансамблевий і концертуючий інструмент, що самовиявляється як віртуозний, що освоює складні технологічні та композиційні завдання. Далі флейта представляється учасником ансамблю нового типу, напрям якого охоплює емоційні крайнощі.

Література

1. Апатський В. Історія духового музично-виконавського мистецтва. Київ: Задруга, 2010. 320 с.
2. Апатський В. Основи теорії і методики духового музично-виконавського мистецтва. Київ: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2006. 432 с.
3. Єрмак І.Ю. Ритмічна альтерація у флейтовому виконавському мистецтві XVIII ст. *Мистецтвознавчі записки*. Вип. 35. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2019. С.316-322.
4. Єрмак І.Ю. Особливі прикраси у флейтовому виконавському мистецтві XVIII ст. Можливості їх використання та техніка виконання на сучасному інструменті. *East European Scientific Journal*. Вип. 11 (39). Варшава: ООО «Евразийское Научное Содружество», 2018. С.11-17.
5. Єрмак І.Ю. *Флейтове виконавське мистецтво Західної Європи XVIII століття*. Дис. канд. мистецтвознав. НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ. 2020. 432 с.
6. Карп'як А.Я. *Флейтове мистецтво в музичній культурі Львова (XIX-XX ст.* Автор. дис. канд. мистецтвознав. ЛНМА ім. М. Лисенка. Львів, 2002. 19 с.
7. Качмарчик В. П. Реформа Т. Бёма (к проблеме исследования механико-акустической системы флейты). *Музичне мистецтво: зб. наук. ст. Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва*. Донецьк. 2004. Вип. 4. С.218-227.

НИЧКАЛО СВИТЛАНА

Інститут проблем виховання НАПН України (м. Київ)

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЦІННІСНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Невпинне зростання цифровізації освітнього середовища, поширення дистанційних форм навчання – це об'єктивна тенденція і потреба сучасності, посилена в нашій країні реаліями повномасштабної війни. Вона значною мірою розширює можливості освітньої комунікації і, разом з тим, актуалізує певні проблеми. У контексті мистецького навчання та естетичного виховання на перший план виходить проблема збереження спрямованості навчального процесу на становлення системи цінностей і духовний розвиток учнів/вихованців. Тому закономірно, що естетичне виховання засобами інформаційних технологій формується як новий науковий напрям вітчизняної педагогічної науки.

На думку доктора культурології С. М. Волкова, новітні засоби електронних комунікацій розширили поняття мистецької освіти в масовій свідомості. Вчений зазначає: «Електронні технології дали можливість широкого доступу до світових мистецьких здобутків різних культур, континентів, епох, на яких мають формуватися естетичні смаки нового покоління і на яких й базується творче навчання. Це нібито дало можливість суттєво скоротити затратну частину навчання, освітнього процесу, але, як негатив, виключає з контексту навчання емоційне, живе спілкування зацікавлених сторін» [1, с.14].

Цю тезу підтверджують результати опитування учнів ряду українських шкіл, яке містило питання про те, яким чином у їхньому сприйнятті змінилися уроки мистецтва під час дистанційного навчання (стали цікавішими, нецікавими, або інший варіант). Більшість респондентів зазначили, що їм не вистачає безпосереднього спілкування з вчителем і однокласниками, а це, своєю чергою, викликає зниження мотивації до опанування предметом.

Загалом, теоретичні та емпіричні дослідження сходяться у висновку, що причиною головної проблеми дистанційно-віртуального мистецького навчання є втрата емоційного контакту з педагогом і з однокласниками, можливого завдяки перебуванню у спільному творчому й інтелектуальному полі. У зв'язку з цим постає непросте завдання збереження комунікаційних переваг традиційних уроків, коли вчитель безпосередньо, «наживо» спілкується з учнями. Зазначена проблема стимулює до пошуку нових навчально-виховних технологій, які б дозволили в умовах цифровізації вибудувувати педагогічні дії таким чином, щоб: на рівні викладання мистецтва в школі викликати і утримувати в учнів зацікавленість предметом; на рівні педагогічної освіти – формувати в майбутніх вчителів здатність в умовах дистанційного навчання здійснювати завдання естетичного виховання. Зокрема, для цього потрібне об'єднання зусиль науковців і вчителів у перегляді програм, підручників, відборі навчального матеріалу відповідно до виховних завдань сьогодення, оволодінні необхідним «інструментарієм» у сфері інформаційно-освітніх технологій. Як і раніше, педагогічна майстерність вчителя має тут пріоритетне значення. Її спрямування на розвиток інтерактивності та діалогічності художньої комунікації в умовах дистанційного навчання допоможе зберігати і розвивати ціннісні сенси естетичного виховання особистості.

Відповідно до такої парадигми, все більшу роль відіграє віртуальний інформаційний медіапростір як ресурс нових знань, ідей, підходів, технологій тощо. У прийнятій в 2021 р. «Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі» розглядаються реалії і перспективи цифровізації освіти, її переваги, а також пов'язані з нею ризики і труднощі. Щодо естетичного виховання та мистецького навчання, Концепція окреслює позитивні можливості цифровізації, завдяки яким «полегшилося здобуття та поширення мистецької інформації (ознайомлення із творами, енциклопедичними й навчальними виданнями тощо); стало не лише більш оперативним, а й загалом уможливилось спілкування з митцями-сучасниками в соціальних мережах; так само більш мобільним і відкритим стало реагування на оприлюднену мистецьку інформацію та відомості про мистецтво; почали створюватися віртуальні мистецькі спільноти за професійними інтересами, з'явилася можливість вільної дискусії в реальному часі, обмін методичними розробками й науковими відкриттями тощо. Здобувачі освіти як користувачі мережі інтернет отримали доступ до збірок музейних колекцій з усього світу, які поступово оцифровуються та стають відкритими і навіть безкоштовними...» [2. с. 19].

Поряд із цим, цифровий простір потребує ретельного дослідження, аналізу й критичного осмислення як джерела різномірної інформації з неоднозначним смисловим наповненням. Знаходити в ньому і самим творити сенси, що сприяють становленню в дитини і молоді людини духовних цінностей – нелегке, але вкрай важливе завдання сучасних українських педагогів.

Література

1. Волков С. М. Мистецька освіта як імагема в українській культурі. Динаміка і практика транс-формації. *Тенденції розвитку початкової мистецької освіти в Україні* : зб. тез доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конф. Національна академія мистецтв України. Київ : 2020. С. 12-15.
2. Кремень В. Г., Сисоєва С. О., Бех І. Д. та ін. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник НАПН України*. 2022, 4(2). URL: <http://surl.li/muuws>

PEREKHREST SOFIA

V. N. Karazin Kharkiv National University (Kharkiv)

DEVELOPMENT OF PYSANKARSTVO AS AN IMPORTANT TASK OF MODERN ART EDUCATION

Pysankarstvo is one of the oldest types of Ukrainian folk decorative and applied art, which vividly reflects various aspects of the people's life – customs, beliefs, aesthetic preferences, poetic vision of the world, dreams of perfection and beauty of life. That is why the preservation and development of this unique type of decorative art, the study of its historical origin and genesis is an important task of modern art education.

The national factor is the most effective in educating the younger generation, therefore aesthetic information on matters of decorative and applied art has a significant aesthetic and educational potential and should prevent indifferent contemplation and superficial statement of facts, signs, and features of folk culture [1].

The problem of education of aesthetic tastes as a phenomenon of personality culture is dealt with by modern scientists and art historians: A. Adruh, T. Babenko, V. Butenko, V. Driapika, N. Kalashnyk, L. Masol, N. Myropolska, H. Padalka, I. Patsaliuk, A. Sementsov, N. Tonkykh, G. Shevchenko and others. Most researchers claim that these are the eternal signs of the beauty of human culture – intelligence, education, tolerance, sophistication of artistic taste, refinement of manners and behaviour – that are becoming deficits that cannot compensate for economic and material wealth, because only in the aggregate these qualities of a personality testify to the civilisation of a nation, people, and state [2].

The real revival of pysanka took place after Ukraine gained independence. Pysankarstvo began to be taught in schools and higher educational art institutions and professional artists turned to it. Exhibitions of pysankas were created in various museums. The Lviv Museum of Ethnography and Artistic Crafts, the Volyn Regional Museum, the Ivan Honchar Museum, the Pysanka Museum in Kolomyia and a number of other museums have large collec-

tions of pysankas [3]. Ukrainian pysankas can be seen outside of Ukraine: in the British Museum, in the museums of Warsaw, Prague and Krakow.

Pysanka ornamentation not only fascinates with its sophistication, miniature, and harmony of colour, it contains an archaic worldview of nature and existence and unites us with the traditions of our ancestors. Despite the richness of common features in pysankas from different regions of Ukraine, one of their important features is the presence of local differences. The most distinctive are the pysankas of the Hutsulschyna, Lvivshchyna, Slobozhanshchyna, Podilia, Volhynia, Polissia and Naddniprianshchyna regions. At the same time, it should be noted that this division is quite conditional, because in each region even individual villages have their own individual features inherent in the work of individual masters [4]. The symbolic and ceremonial content of the pysanka, the ancient symbols that are placed on the spherical shape of an ordinary bird's egg in the form of ornamental schemes verified over the centuries, make the pysanka an inexhaustible source of inspiration for artists. Pysanka has always been, is and will be one of the brightest cultural and artistic symbols of Ukraine.

While studying pysankarstvo, students learn both national ornamental traditions and regional peculiarities of decorating and symbolism of pysanka. In the process of performing practical work, students acquire skills in traditional and modern decorative techniques for decorating pysankas. The ability to look at and perceive works of folk decorative art has a wide developmental potential for children and young people. The development of brain activity is enhanced when the eyes see the linear structure and colour scheme of the ornaments of the work, the coordination of patterns with the shape of the object, the calculation of rapports and the rhythm of lines and colours. Decorating schemes for decorative art products are well remembered due to the unique properties of folk images (emotional colouring, related visual motifs, semantics of images) [5]. The study of pysankarstvo is a necessary condition for the formation of professional skills of specialists in the field of fine arts and decorative activities.

Ukrainian folk decorative art is a unique phenomenon of national culture. It always truly reflects the life of the people, their spiritual wealth, level of culture, talents, creative abilities, energy and desire to create aesthetic works.

Literature

1. Eliiv Z. Twenty piles of Easter eggs. USA : New York, 1994. 31 p.
2. Kara-Vasilyeva T., Chegusova Z. Decorative art of Ukraine of the 20th century. In search of «big style». Kyiv : Lybid, 2005. 280 p.
3. Manko V. Ukrainian folk Easter egg. Lviv : Svichado. 2008. 81 p.
4. Savchuk I. Ukrainian folk Easter egg. *Labor training in educational institutions*. 2007. No. 3. Pp. 39-42.
5. Vakhrameeva G. I. Pysankarstvo. Ornaments, techniques, materials: methodical recommendations. Lutsk : Printing Center "Druk Format", 2022. 2nd ed., revised. and added. 25 p.

ПРИСТУПА ЯНА

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

Розвиток педагогіки як науки характеризується не лише впровадженням нововведень у сфері методів, прийомів і організаційних форм навчання. На різних етапах навчального процесу активно впроваджувалися різноманітні засоби наочності та технічні засоби. Все це реалізувалося з метою підвищення ефективності навчального процесу та впровадження інноваційних підходів. Згідно з результатами аналізу наукової та психолого-педагогічної літератури, очевидно, що в найрозвинутіших країнах світу спостерігається інтенсивне впровадження мультимедійних систем та технологій у навчальний процес на всіх рівнях освіти [1].

Один з пріоритетних напрямів в галузі інформатизації освіти – це розроблення та впровадження мультимедійних технологій в освітній процес. Поширення мультимедійних технологій в освіті являє собою історичний процес, який віддзеркалює зміни в сучасних методах навчання та їх еволюцію. Ці зміни сприяють розвитку і саморозвитку людини в цілому і мають вплив на розвиток освіти [2].

Мультимедійні технології займають важливе місце в процесі інформатизації суспільства, розвитку системи мистецької освіти та культури. Освітнє середовище стає одним із ключових об'єктів для впровадження інформаційних технологій. У контексті переходу України до сучасного інформаційного суспільства, питання інтеграції інноваційних методик навчання, зокрема мультимедійних технологій, стає дедалі актуальнішим.

Мультимедіа – це спеціальна інтерактивна технологія, яка використовує технічні та програмні засоби для обробки різних видів інформації, включаючи комп'ютерну графіку, текст, мовленнєвий супровід, високоякісний звук, статичні зображення та відео. Якщо розглядати різні види інформації, які можна використовувати в мультимедіа, виділяють такі основні складові:

- цифрова інформація, що включає в себе тексти, графіку та анімацію;
- візуальна аналогова інформація, представлена відео, фотографіями, картинами та іншими візуальними елементами;
- аудіальна аналогова інформація, така як мовлення, музика та інші звукові елементи [3].

Мультимедіа є ефективним засобом для освіти завдяки своїм основним якостям, таким як інтерактивність, гнучкість та можливість інтеграції різних видів навчальної інформації. Важливою особливістю мультимедіа є наявність навігаційної структури, яка сприяє інтерактивності та дозволяє користувачам безпосередньо взаємодіяти з програмним ресурсом. Інтерактивність мультимедійних технологій дозволяє користувачам налаштовувати темп роботи в межах мистецької програми, встановлювати швидкість подачі матеріалу та кількість повторень, відповідно до їхніх потреб [4].

Мультимедіа створює мультисенсорне навчальне оточення, яке враховує мультисенсорні особливості навчання. Залучення всіх органів чуттів призводить до значного підвищення рівня засвоєння матеріалу порівняно з традиційними методами навчання.

У мистецькій освіті використання мультимедійних технологій особливо цінне. Навчання, де використовуються аудіовізуальні засоби комплексної обробки інформації, є найінтенсивнішою формою освіти, оскільки навчальний матеріал, створений фахівцями, може бути спрямованим на індивідуальні здібності учнів. Використання індивідуальної діалогової комунікації, включаючи відео-, графічні, текстові і музично-мовні компоненти, є настільки інтенсивним, що значно полегшує процес навчання.

Гіперсередовище розширює можливості впливу інформації на користувача і залучає здобувача безпосередньо до навчального процесу. Це відкриває нові горизонти для педагогіки та мистецької освіти, сприяючи глибшому розумінню мистецтва і культури, а також розкриваючи потенціал кожного учасника освітнього процесу до творчого виразу і саморозвитку [5].

У цьому контексті, мистецька освіта, є особливо важливою, оскільки мультимедійні засоби можуть створити нові можливості для розвитку творчості та культурного сприймання. Інтеграція мультимедійних технологій у мистецьку освіту дозволить здобувачам більш інтерактивно сприймати мистецтво, експериментувати та виражати свою творчість.

Суттєвим напрямом для підвищення якості мистецької освіти є інтеграція мультимедійних та інформаційних засобів у навчальний процес. Мультимедійні технології стають не тільки засобом збагачення освіти, але й інструментом для поглиблення мистецької освіти та культурного розвитку нації. Ця інтеграція сприяє формуванню більш креативних громадян, які можуть активно взаємодіяти з культурою та мистецтвом в сучасному інформаційному світі.

Використання різноманітного ілюстративного матеріалу, мультимедійних та інтерактивних моделей змінює підхід до навчання і піднімає його на новий якісний рівень. Важливим фактором є психологічний аспект: сучасні здобувачі освіти більш зацікавлені у сприйнятті інформації в такій формі, яка включає різноманітні візуальні та аудіоелементи, порівняно зі старими схемами і таблицями. Використання комп'ютерів у навчальному процесі дозволяє подавати інформацію у динамічному відео- та звуковому форматі, що істотно підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу [6].

Використання мультимедійних інформаційних технологій у мистецькій освіті, а також можливість зберігати та обробляти різноманітну інформацію (звукову, графічну, текстову та відео) та комбінувати її у зручній формі сприяють наступним аспектам:

1. Розкриттю, збереженню та розвитку індивідуальних і творчих здібностей здобувачів, оскільки мультимедійні засоби можуть створювати стимулююче навчальне середовище.
2. Формуванню пізнавальних можливостей та прагнення до самовдосконалення, адже здобувач може активно взаємодіяти з інформацією та вчитися самостійно.
3. Забезпеченню комплексного вивчення явищ дійсності та збереженню безперервності взаємозв'язку між гуманітарними та мистецькими дисциплінами.
4. Постійному динамічному оновленню змісту, форм та методів навчальних процесів [7].

Інтерактивні елементи навчальних програм дозволяють переходити від пасивного засвоєння інформації до активного навчання. Здобувачі отримують можливість самостійно моделювати явища і процеси, нелінійно сприймати інформацію та змінювати шлях свого навчання, повертаючись до необхідних фрагментів, якщо це потрібно.

Застосування комп'ютерних технологій в мистецькій освіті покращує навчальний процес та робить його більш комфортним, охоплюючи всі етапи навчальної діяльності. Завдяки мультимедійному супроводу в навчальному процесі, викладач економить час на більш якісне сприйняття навчальної інформації.

Використання комп'ютерних технологій сприяє істотному підвищенню інтересу учнів до мистецтва та стимулює їхню навчальну активність, що призводить до покращення якості засвоєння знань у цих предметах.

Література

1. Котлярова О. В. Можливості використання електронних презентацій в навчально-виховному процесі початкової школи та вимоги до їх оформлення / О. В. Котлярова // Особливості розробки й використання електронних освітніх ресурсів. Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті. – Кременчук, 2015. – Вип. XXI. – С. 193.
2. Опалінська Ю. П. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у роботі з дітьми дошкільного віку : магістерська робота / Ю. П. Опалінська, І. О. Ніколаєску, О. В. Лугін // . – Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2020. – С. 3-4.

3. Методика застосування мультимедійних та інформаційних засобів на уроках технологій. URL: <https://informatuka-blog.blogspot.com/p/1.html>.
4. Мультимедійні технології у початковій ланці освіти. URL: www.ime.edu-ua.net/em.html.
5. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / ав.: Жалдак М.І., Шут М.І., Жук Ю.О., Дементієвська Н.П., Пінчук О.П., Соколюк О.М., Соколов П.К. / За редакцією: Жука Ю.О. – Київ: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.
6. Городецький В.І. Комп'ютерні технології в мистецькій освіті: методичні рекомендації / В.І. Городецький – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2018. – 48 с.
7. Інформаційні технології в освіті. URL: <http://surl.li/muuvk>

СТАНЕЦЬКА ВІКТОРІЯ

Комунальна установа Хмельницької міської ради
«Центр професійного розвитку педагогічних працівників»
(м. Хмельницький)

ТРАНСФОРМАЦІЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВИТИ УКРАЇНИ: МОЖЛИВОСТІ І ВИКЛИКИ

Процес трансформації мистецької освіти пов'язаний з викликами сьогодення, такими як глобалізація, цифрові технології, дистанційне навчання та інші. Відмітимо, що саме освіта у XXI столітті стала інструментом для розвитку ключових компетентностей особистості, креативності, гнучкості, адаптивності та інноваційності. Важливість викладання мистецьких дисциплін все більше визнається як у світі, так і в Україні завдяки потенційним можливостям мистецтва створювати глобальну картину світу, сприяти міжнародній підтримці, соціальній згуртованості та сталому розвитку.

Мистецтво, наука та технології є важливою частиною культури людства, і саме мистецька освіта може об'єднати фізичні, інтелектуальні та творчі навички, що дасть змогу налагоджувати динамічний та ефективний взаємозв'язок між сферами людської життєдіяльності. Відтак, перед педагогом постає досить складне завдання – долати розрив між реальними художніми практиками, запитамі суспільства, на які відповідає мистецтво в різноманітний спосіб, – і відставанням освітніх технологій [1; 6].

На сьогодні необхідно відмітити низку сучасних педагогічних досліджень у сфері загальної та мистецької освіти (Л. Масол, О. Шевченко, Г. Падалка, О. Олексюк, О. Оніщенко та ін.), які об'єднує думка, що мистецько-педагогічна освіта важлива для формування культурної ідентичності та соціо-культурного прогресу України [2; 4; 5], проте її розвиток та функціонування супроводжується такими проблемами, на які потрібно звернути увагу. Це такі виклики, як глобалізація, інтеграція мистецтва з іншими дисциплінами, цифрові технології, дистанційне навчання, інклюзивне середовище.

З одного боку, глобалізація забезпечила розширення соціокультурних контактів та сприяє розвитку міжкультурного розуміння, а з іншого боку бачимо, що соціально-політичні проблеми в країні можуть призвести до втрати унікальних культурних особливостей та традицій і негативно вплинути на збереження національної спадщини. Крім того, не всі заклади загальної середньої освіти та регіони в Україні мають рівний доступ до мистецької освіти, що може поглибити рівень реалізації завдань останньої. Сучасні стратегії в мистецькій освіті сприяють інтеграції мистецтва з іншими дисциплінами [3], що розширює всебічний розвиток здобувачів освіти та сприяє креативному мисленню, але певна структура та обмежена кількість годин для кожної дисципліни потребує змін в навчальних планах та програмах, крім того, для міждисциплінарної освіти потрібні викладачі, які мають знання у різних галузях мистецтва та наук одночасно, однак знайти таких викладачів часто буває проблематичним.

Впровадження цифрових технологій відкриває великі можливості для навчання та творчості у мистецькій освіті. Це віртуальна реальність, комп'ютерна графіка, штучний інтелект та інші цифрові інструменти і застосунки. Необхідно зазначити, що не всі заклади загальної середньої освіти в Україні мають доступ до сучасних цифрових технологій та відповідного обладнання та програмного забезпечення і це приводить до нерівності в можливостях здобувачів освіти отримати доступ до цифрової мистецької освіти крім того викладачі які можуть впроваджувати цифрові технології у навчальний процес повинні мати відповідні навички та знання і подекуди існує брак кваліфікованих фахівців крім того важливою стає проблема інформаційної грамотності та питань безпеки в інформаційному просторі.

Інклюзивність та рівні можливості мають бути основною засадою розвитку мистецької освіти в Україні, а створення інклюзивного середовища для учнів з особливими освітніми потребами та здібностями є надважливим. Зрозуміло, що інклюзивна мистецька освіта вимагає додаткових фінансових ресурсів для створення адаптованого навчального середовища та спеціального програмного забезпечення. А також потрібна система підготовки та підтримки вчителів для запровадження інклюзивної мистецької освіти і ці проблеми мають вирішуватись як на державному рівні, так і у регіонах.

Дистанційне навчання зумовлене цілою низкою чинників, зокрема таких як окупація певних регіонів, а також воєнний стан у державі. І саме онлайн навчання дозволяє здобувачам освіти отримати знання,

будучи на місця вибирати зручний режим формат змішаного навчання і використовувати сучасні цифрові технології. Але є певні негативні чинники, такі як нерівний доступ до інтернету, нестабільне інтернет-з'єднання. Окрім цього, надзвичайно важливою проблемою є соціальна ізоляція, яка призводить до порушення взаємодії між людьми, здатності до ефективних комунікацій.

Таким чином, сучасні стратегії мистецької освіти України покликані сприяти розвитку креативності, підприємливості у різних сферах життя, включаючи і ринок праці, але через наявні економічні виклики, такі, як брак інвестицій у мистецькі проекти та недостатня підтримка молодих митців може призвести до певних труднощів у розвитку мистецтва, крім того, через економічні та соціально-політичні проблеми існує обмеження у спеціалізованих платформах для митців та творчих професіоналів, де можна втілювати свої ідеї. Крім того, важливим є питання авторських прав та інтелектуальної власності, що має також ґрунтовно вивчатись у навчальних закладах.

Література

1. Комаровська, О. (2020). Художнє пізнання та емоційний інтелект особистості: точки перетину в контексті мистецької освіти. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи, (1(3)), 71–78. URL: <http://surl.li/muyjk>
2. Формування в учнів основної школи національно-культурної ідентичності в контексті сучасних полікультурних впливів : Посібник / [І. Д. Бех, О. М. Докучіна, С. Д. Федоренко, І. М. Шкільна, К. О. Журба]. – К., 2019. – 114 с.
3. Козловські І. Теоретичні і методичні основи викладання загальнотехнічних і спеціальних дисциплін: інтегративний підхід: Монографія / За ред. Ірини Козловської та Клаудюща Леніка. – Львів: Євросвіт.- 2003. – 248 с. – С. 29.
4. Розвиток художньо-творчої особистості засобами різних видів мистецтва: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / упор. Шалапа С. В. Київ 16-17 квітня 2021: НАКККІМ. 216 с.
5. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в XXI столітті : аналіт. доп. / Базелюк О. В., Комаровська О. А., Масол Л. М. [та ін.] ; за наук. ред. Л. М. Масол; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пробл. виховання. – Київ : Аура Букс, 2012. – 239 с.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [відповід. ред. В. Г. Кремень.] – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 504–505.

СИНІЦЯ ВІКТОРІЯ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ОЗДОБЛЕННЯ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ ВИШИВКОЮ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІ ТРЕНДИ

Українці й вишивка – неподільні поняття. Історія виникнення вишивки в Україні пов'язана з Трипільською культурою, про що свідчать фрагменти трипільської кераміки, прикрашені характерними спіральними, хвилястими візерунками. Отже, найдавнішими українськими мотивами були геометричні візерунки, такі як ромби, зигзаги, спіралі, хвилясті лінії, меандри, кола і цятки, покладені в основу українських орнаментів [1]. Щодо технік, то найдавнішими вважаються такі прийоми, як «прокол», «шов по формі», «шов в ялиночку», «шов у прикріп», «єдвабний шов», «шов по мотузці», «панцерний шов» тощо. Популярною в усіх регіонах України вишивальною технікою є пряма гладь, а техніка «ретязь» була поширена на західній Україні. Наші пращури практикували до 150 видів технік та варіантів оздоблень одягу вишивкою [2].

Циклічність моди призводить до повернення забутих речей та традицій. Так сталося і з українською вишивкою, яка в XX столітті переважно використовувалася в народному костюмі. Бурхливий розвиток швейної промисловості та модні тенденції внесли свої зміни у виробництво етнічного одягу. Оскільки сорочка-вишиванка поступово перейшла у повсякденний гардероб сучасних жінок, то й вимоги до сировини зазнали суттєвих змін – поряд бавовняними тканинами все частіше застосовуються шифон; габардин; поплін; льон та тканини, які прості у догляді та зносостійкі.

Після здобуття незалежності та за часів Помаранчевої революції українська вишиванка перестала сприйматися як елемент фольклорного костюму для сценічного виступу, а стала символом національної ідентичності та патріотизму. Вишиванки перетворилися на один із інструментів солідарності з українцями у боротьбі з російською агресією, їх надягають політичні лідери, зірки шоу-бізнесу та небайдужі люди в усьому світі.

Сучасна українська вишивка переживає розквіт. До традиційних технік та матеріалів додається вишивка на органі, євросітці, що значно розширює асортимент жіночого вишитого одягу. При цьому одяг прикрашається геометричними, рослинними, зооморфними, антропоморфними візерунками [3]. Поступово вишивати почали не лише на сорочках, але й блузах, футболках, жилетах, платтях та інших виробках.

Найбільшої популярності набули такі бренди сучасної вишивки на одязі як: Yulia Magdych, Vita Kin, Foberini, Varenky Fashion, Roksolana Bogutska, Fayna Vyshyvanka, VALA, Etnodim, Птаха, Khrystyna

Rachytska, Plahta, March 11, My Sleeping Gypsy, Ryabokon Factory, «Вільні люди», Ukrlook, Anna Marchuk, Gaptuvalnya, Must Have, Svarga, 2Kolyory. Усі вони прагнуть зробити звичним носіння традиційної вишитої сорочки не лише на свята, а й за будь-якої нагоди [4].

Вишивка на сорочках не просто набір символів, які мають виглядати оригінально. Усі візерунки та орнаменти на вишиванках мають глибоке значення і є способом залучення удачі або оберегами від злих сил. Однак, сучасна мода надає перевагу не символізму вишивки на виробі, а її оригінальності. Проте, господарю вишиванки не завадить знати, що означає той чи інший візерунок чи орнамент. Серед популярних варіантів: ромб – родючість та достаток; квадрат – успіх та баланс; виноград – щастя у сімейному житті; калина – довголіття; дуб – чоловіча сила; спіраль – символ змін; хрест – захист від нечистої сили [2]. Є негласні пріоритети: вишиванки з рослинними візерунками частіше носять жінки, а з орнаментом – чоловіки. Вироби із тваринними мотивами більше використовуються як талісмани [1].

Не тільки форма та розмір візерунків мають важливе значення для дизайну вишиванки. Важливими є також поєднання кольорів, як виробів так і орнаменту на них. Базовим кольором одягу виступають білий і в особливих випадках чорний. Що стосується візерунків та орнаменту, то тут переважають усі кольори веселки [5].

Завдяки тому, що сучасні технології вишивки дозволяють використовувати нитки різних відтінків, вдається створювати незвичайні вироби. Основними є кілька кольорів: червоний – переважно використовується для святкового одягу, дає життєву силу, живить енергією, захищає від неприємностей і вважається символом чоловічого початку; синій колір води – символізує жіночий початок, він часто поєднується із червоними нитками; жовтий і золотистий – символи сонця та багатства, небесного вогню та Божественної мудрості [6]. Отже, сучасна українська вишиванка – це символ родової пам'яті, порядності, вірності та любові. А нині, ще й модний сучасний стильний look!

Література

1. Середюк О. Український рік, історія, традиції, звичаї, обряди: Науково-популярне видання. – Київ: ФОП Стебеляк, 2018. – 384 с.
2. Чумарна М. На полотні вічності. Таємниці вишивки і вишивання / М. Чумарна. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2021. – 144 с.
3. Історія української вишивки. URL: <http://surl.li/scdn>
4. Топ-17 українських брендів, які створюють сучасні вишиванки. URL: <http://surl.li/mhbpw>
5. Бебешко Л. Вишивальні традиції України: «білі» та «писані» сорочки. – К.: КСД, 2021. – 160 с.
6. Коцан В., Сологуб-Коцан Т. «...А я свою вишиванку до серцю пригортаю...». – Ужгород: Видавництво О. Гаркуші, 2023. – 68 с.

ХРЕНОВА ВІКТОРІЯ

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ПЕДАГОГІЧНИЙ МАЛЮНОК ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВУ

В освітньому процесі перед вищою школою постає завдання підготовки такого викладача мистецької школи, який повинен не тільки володіти вміннями й навичками реалістичного зображення дійсності, але й глибоко розуміти, відчувати сутність мистецтва, бути творчим у всіх життєвих ситуаціях, а головне – передавати свої знання й уміння учням [1].

До найбільш ефективних засобів навчання образотворчому мистецтву відносять педагогічний малюнок і роботу вчителя в матеріалі. Різновидом педагогічного малювання є пояснювальний малюнок викладача, зроблений на полях роботи учня або на окремих аркушах паперу, а також лаконічні начерки великого розміру, виконані різними матеріалами на дошці під час уроку з метою роз'яснення навчального матеріалу та доповнення усного пояснення. Педагог повинен вміти демонструвати художні прийоми в різних техніках, знаходити місце і тривалість на уроці педагогічного малюнку, розраховувати максимальний вплив художньо-практичних завдань на розвиток дитини, викликати у учнів бажання повторити або перевершити його роботу. Адже краплі та патьоки фарби, штрихи, силуети, які з'явилися перед учнем мають дієву силу і поштовх до творчості і майстерності [2].

З необхідністю активно застосувати педагогічний малюнок в освітньому процесі майбутні викладачі мистецьких шкіл, здебільшого, стикаються на педагогічній практиці і, часто, губляться перед нею. Проте причина їх невпевненості криється не у слабкій підготовці з рисунку, композиції чи інших дисциплін, а складається з багатьох факторів. По-перше, у студента ще не до кінця сформувалося відчуття формату. Якщо дотепер йому доводилося працювати на аркуші ватману, то у випадку необхідності виконати малюнок на класній дошці, майбутній педагог стикається з площею в кілька разів більшою. Малюнок на папері розрахований на сприйняття з двох-трьох метрів, зображення ж на дошці має бути адекватним габаритам класу та розраховане на нормальне його сприйняття учнями, що сидять на певній відстані від неї.

По-друге, педагог-початківець весь метод ведення малюнка механічно переносить з паперу на площину для показу, що не завжди виправдано. Академічний малюнок на папері з його численними етапами побудови, тоновим опрацюванням, узагальненням тощо вимагає тривалого часу. Натомість педагогічний малюнок показує лише принцип зображення, у ньому передаються головні особливості зображуваного об'єкта без будь-якої ґрунтовної деталізації, а тому він вимагає швидкості, гостроти та доступності.

Необхідно наголосити й на важливості дотримання методичної послідовності виконання педагогічних малюнків. За діями педагога уважно спостерігають учні. Йому не можна працювати безсистемно, не зважаючи на прийняті в методиці художньої освіти принципи послідовного виконання малюнків: від загального – до окремого, від простого – до складного. Через пояснювальне, показове малювання, яке проводить педагог, здійснюється активний навчальний та виховний вплив на учнів.

Здійснювати таке малювання слід дуже відповідально, враховуючи, що весь процес роботи над малюнком, кожен її етап є педагогічними діями. Можна відзначити своєрідну динамічність педагогічних малюнків, яка полягає в тому, що протягом дуже нетривалого часу вчитель поступово створює малюнок у присутності учнів, які бачать процес малювання в динаміці: від перших штрихів до останніх. Простота і лаконічність образотворчих засобів, загострено-образна передача характерних рис об'єкта, що зображується, полегшують і прискорюють процес сприйняття малюнка учнями і тим самим посилюють навчальний ефект педагогічного малювання.

При поясненні та виконанні педагогічних малюнків необхідно враховувати вік дітей, рівень їх розвитку, інтереси, можливості. Підлітки через свій живий інтерес уважно спостерігають за тим, що відбувається, внаслідок чого формуються власні зорові образи та уявлення. При цьому педагогу необхідно враховувати наступне: малюнок повинен добре читатися, сприйматися глядачами не тільки поблизу, але й з дальньої відстані. Отже, потрібно забезпечити чіткі контури зображення, достатній контраст між окремими частинами малюнка та фоном.

Педагогічний малюнок є одним із найважливіших засобів наочності. Як один із головних засобів інформації, допомагає учневі легше зрозуміти, запам'ятати. Малюнок вчителя – авторитетне свідчення правильності тих методичних положень, які він висловлює в усних поясненнях. Такий малюнок переконує учнів у користі та доцільності навчання, у необхідності опанувати образотворчу грамоту. Педагогічне малювання, яке вміло й цікаво здійснює учитель, піднімає його авторитет в очах учнів. Вчитель не має права малювати слабо, невпевнено, недбало та непрофесійно.

Тому викладачу мистецької школи завжди слід мати теми домашніх заготовок по всіх розділах малювання: натурального, тематичного, декоративного. При цьому будь-яка тематика уроків повинна передбачати максимальне використання педагогічного малюнка з великою кількістю замальовок. Звичайно, можна користуватися і заготовленими таблицями серійного або авторського виконання, але завжди слід мати на увазі те, що в очах учнів педагог – художник, здатний будь-якої миті за лічені хвилини зобразити практично все. Отже, головним, визначальним фактором успіху педагогічного показу методів роботи над малюнком залишається художня майстерність вчителя. Її потрібно опанувати майбутнім викладачам мистецької школи під час навчання в закладі вищої освіти та постійно вдосконалювати у подальшій професійній діяльності.

Література

1. Піддубна О. Педагогічний малюнок в професійній підготовці вчителя образотворчого мистецтва / О. Піддубна // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – Випуск 6. – Частина 2. – С. 285-290.
2. Костенко Т.Г. Педагогічний малюнок як вид наочності / Т.Г. Костенко. – Білики, 2022. – 44 с.
3. Рудницька О.П. Педагогіка : загальна та мистецька : навчальний посібник / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2005. – 360 с.

ШКАРУПА ГАННА

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

АКАДЕМІЧНИЙ РИСУНОК У РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

Переважає більшість абітурієнтів, що вступають до закладів фахової передвищої освіти, де пропонуються ОПП «Дизайн» (за видами) – проявляють хист та здібності до малювання. Зазвичай, вступники складають іспит з рисунку та/або проходять творчий конкурс. Відсутність документу про закінчення художньої школи не є перешкодою для допуску до вступних іспитів і отримання дизайн-освіти у фаховому коледжі.

З початку 2000х дизайн-освіта вибудовувалась як викладання окремих академічних мистецьких дисциплін, покликаних дати знання і вміння створювати зображення на двомірній площині, розуміти логіку відтворення контрастів, виховувати відчуття кольору, а також розширяти світоглядні та культуротворчі уявлення студентів. До них традиційно відносять рисунок, живопис, пластанатомію, кольорознавство та ін.

Розглядаючи конструювання послідовного педагогічного процесу дизайн освіти ми погоджуємося з позицією Л.В.Оружої [1], що розвиток компетентностей майбутніх дизайнерів відбувається комплексно і поліфункціонально. В її концепції таким дисциплінам, як рисунок, живопис, композиція, кольорознавство, спецрисунок, копія майстра які дійсно мають вплив на художній розвиток особистості, в контексті професійної компетентності майбутнього дизайнера віддається дуже важливе місце. Станом на початок 2000х все так і вибудовувалось. Аналізуючи навчальні плани фахових закладів передвищої освіти України, де пропонуються ОПП «Дизайн» (за видами), відзначаємо, що навчальна дисципліна «Рисунок» є невід'ємною складовою циклу професійної підготовки освітньої програми.

Другий компонент дизайн-освіти – технологічно-комп'ютерні предмети, які вирішують більш прикладну задачу – надати студенту можливість засвоїти базові навички з програм професійного спектру (Adobe InDesign, Illustrator, Photoshop, Archicad, 3DMax, Revit та ін.) у дуже спрощеній схемі ми відобразили це на рисунку 1.

Рис. 1. Спрощена схема дизайн-освіти початку 2000х (За Оружою Л.В.)

Але. Поступово проявлялись окремі «але», які вимагали суттєвих уточнень і коригувань методик викладання окремих дисциплін, та їхніх між-предметних зв'язків, заради розвитку професійної компетентностей майбутніх дизайнерів.

Перше. Невпинна і глобальна цифровізація мистецтва, дизайну та технологій формують враження, що здобути професію дизайнера можна і без попередньої художньої підготовки. Разом із тим, відбувається системне зменшення кількості аудиторних годин, закладених на заняття з мистецько-академічного комплексу, і зокрема – Рисунком. Це має негативний вплив на розвиток аналітично-конструктивних здібностей, художньо-графічних навичок, просторового мислення та розвиток художньо-конструктивної компетентності майбутніх дизайнерів в цілому.

Друге. Пандемія Covid-19, закрила доступ до аудиторій, де лежали/висіли гіпсові куби, вуха, маски, стояли погруддя та голови Сократів, Венер, Дао Цанів, припадали пилом оксамитові драпіровки. Стрімкий і вимушений перехід на дистанційні форми навчання, підняв питання жорсткої ревізії освітніх програм з художніх дисциплін, методологія яких базувалась на засадах живописного станковізму. Ця ситуація стала випробуванням готовності до пошуку ефективних методик та сучасних моделей викладання академічних дисциплін задля усвідомленого розвитку професійних компетентностей майбутніх дизайнерів.

З вуст досвідчених педагогів-практиків можна навіть почути, що «виховання майбутнього художника традиційними освітніми заходами на сьогоднішній день є дуже витратною справою і економічно не вигідною». Але на підставі цього формулювання ми вбачаємо основну проблему сучасного кризового стану викладання Академічного рисунку. Її можна назвати кризою принципового рівня, яку можна порівняти хіба що з історією виникнення фотографії, або впливом на нього мистецтва модерну"[2].

Ще донедавна професії синонімічного ряду – «художник», «дизайнер», «митець» мали дуже схожі навчальні плани, а в царинах викладання шанованого академізму, і об'єктивного реалізму наповнювалися однаково і за кількістю годин, і за методиками викладання.

Сьогодні ці професії з колишнього синонімічного ряду уніфікуються і набувають самостійних і подекуди – конфронтаційних відмінностей. Це і стає тією енергією, з якою посилюється внутрішній протест щодо формалізованого узагальнено-академічного підходу, і в загострений запит до нових методик викладання «фундаментальних» мистецьких дисциплін, адресованих саме майбутнім дизайнерам та сфокусованих на розвитку професійних компетентностей саме дизайнерів.

Так, уже у 2020 році Л.Оршанський [3], називає **надмірну академічність фахової дизайн-освіти** першим по вагомості недоліком сучасної дизайн-освіти, ця надмірна академічність контрастує з відсутністю ґрунтовної практичної підготовки; це посилюється другим – на думку вченого – фактором: браком якісної навчальної та навчально-методичної літератури з дизайну, підготовленої практикуючими дизайнерами.

У дуже спрощеній схемі стан фахової дизайн-освіти (за Л.Оршанським) ми відобразили на рисунку 2.

Пошук нового змісту будь-якої системи починається з перегляду її фундаментальних задач, та принципів функціонування. Щодо системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів – основним питанням якому вона підпорядкована, є питання професійної компетентності.

Отже, професійне становлення, яке має розпочинатися у фахових мистецьких коледжах, окреслює нагайну потребу у оновленні самої філософії академічного рисунку, практичний педагогічний процес професійної підготовки майбутніх дизайнерів вимагає цілеспрямованої і ретельно спрофільвованої методики викладання рисунку, яка б мала перед собою задачу не навчити студента «малювати ще одного собаку», а переслідувала розвиток художньо-конструктивної компетентності майбутніх дизайнерів.

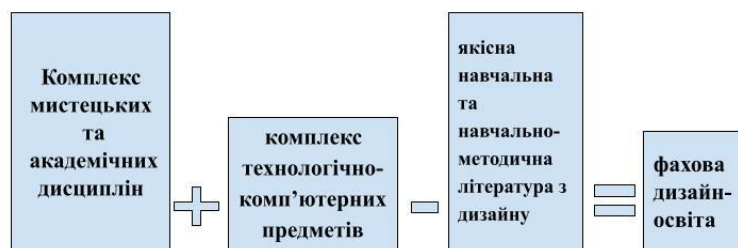

Рис. 2. Незбалансованість компонентів в сучасній фаховій-дизайн освіті (за Л.Оршанським, 2020)

Література

1. Оружа Л.В. Підготовка майбутніх фахівців з дизайну у вищому навчальному закладі: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Оружа Лариса Володимирівна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2011. – 20 с. : іл. – Бібліогр.: С. 16–17.
2. Засипкін О. В. Спеціальний рисунок Сучасна мистецька освіта: досвід, проблеми та перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20 квітня 2018 р., Київ / Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука. – К., 2018. – С. 267-269.
3. Оршанський Л. В. Проблеми та завдання випереджувальної професійної підготовки майбутніх дизайнерів у мистецьких закладах вищої освіти /Л. В. Оршанський, І. В. Котик // Наукові записки. Серія: педагогіка і психологія : зб. наук. праць / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2020. – Випуск 63. – С. 144-148.

ШИНІН ОЛЕКСАНДР, ВУСИК НАТАЛІЯ

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ БАКАЛАВРІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНОГО РИСУНКА

В умовах становлення української держави одним з найважливіших завдань є створення національної системи освіти, яка сприятиме розвитку компетентностей особистості на основі культури та мистецтва українського народу, народних традицій, залученню молодого покоління до надбань духовної культури [1, с. 229]. Сучасні соціально-економічні перетворення в Україні у руслі євроінтеграційних процесів торкнулися всіх ланок суспільного життя, зокрема й системи вищої освіти, в обставинах реформування якої особливо актуально постає проблема підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців образотворчого та декоративного мистецтва. Новації сучасної мистецької освіти мають базуватися на активному впровадженні в освітній процес технологій, форм і методів навчання, що сприятимуть значному підвищенню ефективності засвоєння здобувачами вищої освіти (ВО) знань і вмінь з фахових дисциплін, активізації інтересу до творчих пошуків, формуванню професійного досвіду.

Навчання здобувачів ВО за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація академічного рисунка передбачає вирішення низки взаємопов'язаних завдань: формування світогляду та художнього смаку, засвоєння необхідних наукових знань і набуття спеціальних технічних навичок, розвиток потенційних творчих можливостей, здатності до творчості. Навчальне рисування здійснюється на основі вивчення природи з метою формування необхідних знань і навичок. Навчально-аналітичні завдання за цих умов мають бути на першому місці.

Навчання бакалаврів образотворчого та декоративного мистецтва неможливе без рисунка з природи, яке передбачає вирішення двох взаємопов'язаних завдань: створення художнього образу в свідомості особистості та його технічне втілення, що виправдано загальною теорією творчого процесу. Під час навчання академічного рисунка іноді їх відокремлюють, відповідно формуються теорія і методика навчання академічного рисунка, де, з одного боку, засвоюються основи образотворчої грамоти і технічні засоби зображення, а з іншого – вирішуються завдання художнього сприйняття та розвиток творчих здібностей здобувачів ВО. Художнє сприйняття – це цілеспрямований психічний вплив, з чуттєвим пізнанням, що пов'язане як зі складними процесами відчуття, мислення, аналізу, так і з процесами синтезування різних вражень від реальної дійсності. Художнє сприйняття природи та зображення – важливий чинник навчально-пізнавального процесу з рисунку. У психологічному акті сприйняття є одним з факторів, що об'єднують різноманітні механізми відображення у доцільну функціонально динамічну систему. Саме ця її сторона і визначає педагогічну значущість художнього сприйняття в пізнавальній діяльності особистості.

Творчість здебільшого асоціюється з поняттям «мистецтво» і визначається як прояв продуктивної активності людської свідомості, що передбачає необхідність пізнавати і перетворювати навколишній світ або окремих його явищ. У контексті нашої проблеми актуальним є вивчення «діяльній сторони творчості, яка спрямована на створення об'єктивно або суб'єктивно нових продуктів діяльності» [2, с. 57]. Навчальні та творчі роботи, як за завданням, так і за результатами відрізняються сформульованою та виявленою під час роботи метою. Для навчальної роботи метою може бути: анатомія, конструкція, пропорції, діапазон тонально-кольорового контрасту, тонально-колірний масштаб, образотворчі можливості матеріалу тощо. У творчій роботі все вищепераховане – це не мета, а засіб. А метою є створення образу, твору, художньої цінності. Водночас навчальна робота не виключає елементів творчості.

Освітній процес передбачає три напрями: освітній, виховний і розвивальний, органічне поєднання, доповнення яких сприяє вирішенню завдань творчого розвитку. Нехтування хоча б одним з них спричиняє однобокість у навчанні, дисгармонію в розвитку, як наслідок – сповільнення творчого зростання. Найчастішими випадками порушення закону єдності освітнього процесу є домінування навчальних або виключно творчих завдань у навчанні. Водночас необхідне вміле поєднання методів розвитку творчих здібностей та умов, в яких ці методи зможуть реалізувати свій виховний і розвивальний вплив. Спостерігаючи об'єкт майбутнього зображення, здобувачі під керівництвом педагогів помічають набагато більше образотворчих і виразних ознак. Основним позитивним аспектом такого спостереження є впорядкованість, систематизованість і точне відображення дійсного стану предметів зображення. Для майбутніх художників правильно організоване сприйняття є необхідною умовою розвитку творчих здібностей під час навчання. Умовою розвитку творчих здібностей є методична послідовність виразних і творчих завдань у створенні зображення. Перехід від навчальних завдань до творчих, тобто від вивчення до пошуку художнього образу, має проходити як послідовна зміна ставлення до об'ємної форми. Від форми як самоцілі до форми – засобу характеристики, спочатку емоційно-змістовної, потім зовні пластичної і далі художньо-творчої.

Ще однією важливою умовою розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців образотворчого та декоративного мистецтва є індивідуальний підхід до їхнього навчання й виховання. До таких умов слід віднести також завдання щодо виховання вольових якостей здобувачів ВО. Поштовхом до розвитку творчих здібностей також слугує загальна творча обстановка, яка складається в науково-педагогічному колективі, колективні відвідування виставок, творчих майстерень художників, поглиблене вивчення мистецтвознавчої літератури. Організаційною формою розвитку творчих здібностей є навчально-дослідницька та науково-дослідницька робота здобувачів ВО, складовою якої є творча робота. Розвитку творчих здібностей також сприяє участь у роботі гуртків і проблемних груп. Потужним чинником розвитку здібностей є організація та проведення персональних і групових виставок навчально-творчих робіт здобувачів освіти.

Відтак, зазначимо, що проблема творчості в навчальному рисунку пов'язана з активізацією сприйняття і мислення, боротьбою з механічним копіюванням природи, досягненням певних виразних якостей рисунка. З огляду на специфіку завдань образотворчого мистецтва і художньої педагогіки, необхідно розглядати принципи методики навчання академічного рисунка у взаємозв'язку із завданнями і творчими методами образотворчого мистецтва.

Література

1. Марущак О. В., Магдич Я. І., Кашуба А. В. Методичні аспекти етнокультурного виховання учнів старшої школи засобами ДУМ. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 228-232.
2. Марущак О., Савлук В., Свята М. Формування творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Science, research, development. Pedagogy*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (27-28.02.2019, London). Warszawa, 2019. № 14. С. 55-59.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

АНДРЕЄВА ЛЮБОВ

ДНЗ «Вище професійне училище №4 м. Хмельницького»

МЕТОДИЧНА РОБОТА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

Інформатизація професійної (професійно-технічної) освіти, розроблення педагогічних програмних засобів, забезпечення доступу до світових інформаційних ресурсів є важливою умовою її модернізації. Саме тому принцип інформатизації спрямовується на широке використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації освітнього процесу, особливо професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників та управління системою роботи професійної (професійно-технічної) освіти. З цією метою зумовлюється необхідність забезпечення доступу навчального закладу до інформаційних мереж, вдосконалення мережевої інфраструктури.

В організації освітнього процесу набувають поширення інтерактивні мультимедійні технології, системи комп'ютерного тестування, автоматизованого програмування технологічних процесів тощо.

Сучасні педагогічні програмні засоби, а також методи роботи з інформацією, розміщеною в Інтернеті, дають можливість розв'язувати педагогічні задачі по-новому, що сприяє формуванню у майбутніх кваліфікованих робітників умінь самостійно працювати в інформаційному просторі, аналізувати технологічні ситуації на виробництві. Використання цих технологій суттєво впливає на традиційне когнітивно-орієнтоване навчання. Адже комп'ютеризація і технологізація навчального закладу значно розширяють інтелектуальну діяльність здобувачів освіти. Для того, щоб здобувачі освіти працювали на такому рівні, перш за все, необхідно сформуванню інформаційну компетентність педагогічних працівників, які мають зрозуміти, що саме на інформаційно-комунікаційних технологіях ґрунтується інформаційно-аналітичний супровід розвитку системи закладу освіти з метою прийняття ефективних рішень на різних рівнях організації навчально-виробничого процесу. Використання інформаційно-аналітичної системи на засадах доступності і відкритості інформації сприятиме розширенню участі педагогічних працівників в усіх організаційних формах навчального процесу, забезпеченню системного аналізу результатів професійної підготовки майбутніх робітників, створенню банку даних щодо потреб ринку праці у конкурентоспроможних робітниках, сучасних виробничих технологій, інноваційного педагогічного досвіду. Крім того, інформаційно-аналітична система дасть змогу відстежувати професійну траєкторію випускників, стан їх закріплення на виробництві і на цій основі планувати й успішно реалізувати освітньо-професійні проєкти. Усе це спонукає до перегляду ряду фундаментальних підходів до організації освітнього процесу, які здатні змінити цілі, завдання, принципи, методи, методики, технології і зміст навчання, її організаційні форми. Вирішити проблему методологічної переорієнтації процесу навчання та виховання майбутніх робітників можна тільки шляхом підвищення ефективності праці кожного педагога, якнайповнішого використання його потенціальних творчих можливостей. Реформування закладів професійної освіти, оновлення освітнього процесу і зумовили модернізацію однієї з основних організаційних форм навчального процесу – методичної роботи, що визначено законами педагогіки, виробництва, інших сфер суспільного життя.

З метою удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників і підвищення ефективності освітнього процесу методична робота заснована на досягненнях науки та передового досвіду, система аналітичної, організаційної, діагностичної, пошукової, дослідницької, науково-практичної, інформаційної діяльності.

Звичайно, потрібен новий погляд на структуру і зміст науково-методичної роботи з педагогічними кадрами. Завдання методичної служби – моделювати і створювати умови для самореалізації та вдосконалення особистості перш за все педагога (а потім і учня) в умовах переходу від традиційних форм організації навчальної діяльності до розвивальних, проблемних. При такому підході кожен працівник закладу освіти має можливість повніше розкрити свої здібності, набути навичок дослідницької діяльності, розвинути ініціативу та творчість, використовувати досвід, наукові дослідження колег.

Методична робота – основний компонент організаційної системи, яка здійснюється постійно і найбільш повно враховує запити та потреби педагогічних працівників, більш динамічно реагує на потреби педагогічної практики. Її зміст визначається як загальними цілями закладу освіти, так і конкретними завданнями, що витікають з реального стану професійної діяльності педагогічного працівника.

Методична робота забезпечує професійний розвиток педагогічних працівників у міжкурсовий період, яка є різноплановою, різнорівневою, поступовою спрямована на підвищення науково-теоретичної, методичної, психолого-педагогічної підготовки педагога, досягнення оптимальних результатів.

Одним з найефективніших шляхів вирішення поставлених завдань у світлі інформатизації освіти – це повномасштабне впровадження в процес підвищення кваліфікації педагогічних працівників сучасних комп'ю-

терних технологій навчання, набуття високої культури спілкування як важливого аспекту всієї діяльності людини. Прилучення до світу інформації неможливе без оволодіння елементарними основами роботи з відео та аудіотехнікою, персональним комп'ютером, ознайомлення з провідними видами технологій.

Модернізація методичної роботи полягає у встановленні педагога-дослідника, здатного управляти власною діяльністю та діяльністю здобувачів освіти, створювати умови для їхнього розвитку, здійснювати цілеспрямовану самоосвіту, перетворювати власну професійну діяльність. А одним із основних завдань методичної служби – створення умов для реалізації індивідуальної траєкторії успішного розвитку педагога та створення електронного банку, який містить напрацювання з усіх напрямів роботи педагогів, системи взаємоузгоджених дій педагогічного колективу. Це дасть можливість кожному педагогічному працівнику чітко бачити і розуміти свою роль у підготовці кваліфікованого робітника, який працюватиме в інформаційному суспільстві, зробити свій внесок у формування їхньої інформаційно-комунікативної компетентності, що дасть змогу майбутньому робітнику розвивати комунікативні здібності, конструкторські навички, вміння працювати в команді, з даними і віртуальними об'єктами в освітньому середовищі.

Література

1. Інформатизація освіти. Стан та перспективи впровадження. URL: <http://surl.li/muzzm>.
2. Пригодій М. А., Гуржій А. М., Гуменний О. Д., Голуб І. І., Пригалінська Т. Г., Супрун К. В., Волошин А. М. Застосування цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників у воєнний та повоєнний час: метод. рекомендації. Київ: Ін-т проф. освіти НАПН України, 2022. 113 с. URL: <http://surl.li/muzzn>.
3. Модернізація освіти в цифровому вимірі: онографія / за наук. ред. Н. Морзе, О. Буйницької. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. URL: <http://surl.li/mhbud>

БАЙЗАН ОЛЬГА

ДНЗ «Лісоводський професійний аграрний ліцей»
(с. Лісоводи Хмельницької обл.)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сучасна професійна освіта спрямована на підготовку високоосвічених спеціалістів, здатних до творчої праці. Розвиваючи творчі здібності учнів, ми виховуємо особистість, яка хоче вчитися, прагне вдосконалювати свої якості, формувати в собі духовність, креативність, вміння конкурувати на сучасному ринку праці.

Центральною фігурою у модернізації освіти, у реформуванні освітнього процесу є педагог-дослідник, педагог нової формації – духовно розвинена, соціально зріла, творча особистість, компетентний фахівець, який професійно володіє всім арсеналом педагогічних засобів, постійно прагне до самовдосконалення та саморозвитку, стимулюючи до цього своїх учнів.

Високі вимоги до сучасного педагога зумовлені об'єктивними потребами суспільства, новими завданнями, які ставить перед нами життя. Сучасний педагог повинен навчити своїх учнів системного мислення, методів пізнання та самоорганізації, допомогти розкрити власний потенціал, стимулювати та активно використовувати творчі можливості кожної особистості, виявляти творчих учнів та сприяти розвитку їх здібностей.

Українська література – це той предмет, де без творчості обійтися неможливо. Творчість – головна складова успіху педагога – літератора.

Творчий літератор – ключ до успіху учнів, тому він повинен поєднувати в собі оригінальне мислення, креативне бачення, бути генератором неординарних ідей, мати добре розвинену уяву, володіти широтою інтересів. Творчий літератор завжди «цікавий», він великий мрійник, фантазер, імпровізатор, актор з успішним польотом думок за межі невідомого.

З таким педагогом легко, просто, його уроки та позаурочні заходи незвичайні, захоплюючі. Такий педагог допомагає своїм вихованцям розкривати свої здібності, свої таланти, стимулює їх бути самими собою, навчає чути своє «Я», вміти його виражати.

З таким педагогом учні орієнтуються на власні міркування, вчать аргументувати, переконувати, опираючись на факти, використовуючи діалог і монолог. Він навчає своїх вихованців не боятися помилятися, спонукає їх до ініціативності, самовираження, бо це ті фактори, які сприятимуть майбутній реалізації учнів як фахівців своєї справи.

Філософія «ключів до успіху» літератора:

1. Шанування в кожному учневі особистості.
2. Дотримання заповіді «не зашкодь» – врахування думок, переконань, інтересів вихованців.
3. Розуміння, що кожна дитина – складна, індивідуальна, єдина та неповторна особистість.
4. Усвідомлення того, що кожен урок – це логічне мислення, це творчість, це гра, це задоволення та насолода, це щоденні маленькі відкриття.
5. Вміння бачити душу в очах вихованців.

6. Учніня дотримуватись учнями «гігієни розумової праці».
7. Переконання: «свобода вибору» — найпростіший шлях до розвитку творчої діяльності.
8. Аксиома: «Зовсім нетворчі учні здатні зробити вибір».
9. Підтримування атмосфери співробітництва.
10. Побаження: «Хто йде, той долає; хто стукає, тому відчиняють, хто просить, тому дають» — алгоритм: «хто навчається, той здобуде, хто розвивається, той досягне, хто проявляється, той зможе все».

«Ключі до успіху» літератора – це, насамперед, нетрадиційні уроки. Вони оригінальні за структурою та формою, цінні розвиваючим, творчим, виховним потенціалом.

Уроки-суди, театралізовані уроки, уроки-мандрівки, уроки на природі, уроки –інтерв’ю, уроки – дослідження, уроки «Останній герой», уроки творчості тощо допомагають виявляти у вихованців творчі «зернини», їх захоплення, здібності, таланти, що сприяє також їх особистісному професійному становленню.

«Ключі до успіху» літератора – це написання творчих робіт.

Творчі роботи – есе на різні теми, твори-мініатюри, написання власних поезій, листів, твори-щоденникові записи тощо формують творчі навички в учнів, допомагають їм письмово поговорити на таку тему, яку важко підняти вслух.

У письмових творах не тільки закріплюються знання, але й удосконалюються, поєднуються логічні операції, аналіз, синтез, порівняння, роздуми, власне висловлювання, спостережливість, життєвий досвід. Якщо твір буде результатом свідомої роботи розуму і почуттів, продуктом власної творчості, то в ньому обов’язково відіб’ється особистість автора.

«Ключі до успіху» літератора – це проведення тижнів, декад української літератури. Такі заходи об’ємні за інформацією, різноманітні за формою, у них є можливість залучити велику кількість учнів.

Театральні дійства, цікаві КВК, заходи – перевтілення, зустрічі з творчими людьми, віртуальні екскурсії у музеї, картинні галереї, театр гри одного актора сприяють творчому зростанню учнів, часто допомагають виявити їх таланти та здібності, створюють умови для успішної інтеграції учнівської молоді в освітній простір.

«Ключі до успіху» літератора – це участь вихованців у різних літературних конкурсах, які є гарним спектром фантазій, проявів творчості та обдарованості учня.

«Ключі до успіху» літератора – це позаурочні заходи з української літератури, які дають можливість учням не тільки продемонструвати свої читачькі здібності, свої літературні таланти, але яскраво засвідчують їх громадянську позицію, вміння заявити про себе, показати свій креатив та індивідуальність.

Написання поезій, гра у театральних виставах, робота у арт-студії – це далеко не весь перелік позаурочної роботи з української літератури, яка сприяє розвитку творчих здібностей учнів.

Активна діяльність педагога щодо розвитку творчих здібностей майбутніх кваліфікованих робітників засобами літератури – це надійний фундамент їх вмінь презентувати, позиціонувати себе, свої здібності та вміння. І, найголовніше, – від творчих учнів, великою мірою залежить, на сьогоднішній день якість освіти, професійної, у тому числі.

БАНАШКО ТАРАС, ГЕРНІЧЕНКО ІВАН

Хмельницький національний університет (м. Хмельницький)

ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні професійна освіта має важливе значення для розвитку економіки, соціального підйому та загального добробуту суспільства. Щоб забезпечити якісну та ефективну підготовку майбутніх фахівців, заклади професійної освіти повинні розробляти навчальні посібники, які відповідають сучасним стандартам та потребам ринку праці. Однак перед тим, як створити навчальний посібник, необхідно провести дидактичне проєктування.

Підготовка навчального посібника – це перший етап у створенні навчального матеріалу, який передус його фактичному розробленню та виготовленню. На цьому етапі визначаються основні цілі та завдання навчального посібника, а також обґрунтовується його структура та зміст.

Для цього необхідно спершу визначити, для кого призначений навчальний посібник, і які саме знання та навички повинен надавати та провести попередній аналіз потреб майбутніх користувачів посібника та проаналізувавши сучасні тенденції у відповідній галузі. Далі визначаються цілі та завдання посібника на основі аналізу потреб та які знання або навички учні повинні здобути після його вивчення. Наступним важливим кроком є обґрунтування структури навчального посібника, він включає розподіл матеріалу на теми, розділи, підрозділи, визначення послідовності вивчення та взаємозв’язку між ними.

На наступному етапі вибираються методи навчання та педагогічні засоби, які найкраще підходять для досягнення поставлених цілей. Це можуть бути лекції, практичні вправи, інтерактивні завдання, відео-матеріали тощо. І завершальним етапом дидактичного проєктування передбачається розроблення конкрет-

ного змісту навчального посібника. Це включає в себе вибір та структурування конкретних тем, складання плану кожного розділу, визначення необхідних матеріалів та ресурсів.

Дидактичне проектування навчального посібника є ключовим кроком у підготовці якісного навчального матеріалу для закладів професійної освіти, і воно грає важливу роль у забезпеченні успіху студентів і подальшому розвитку суспільства.

Для прикладу, щоб забезпечити якісну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників у галузі технічного обслуговування та ремонту автомобільного транспорту, навчальний посібник для закладів професійної освіти повинен відповідати дидактичним вимогам до навчальних книг, а саме:

- посібник повинен бути адаптований до рівня здобувачів освіти, має містити як базовий матеріал для початківців, так і навчальний матеріал для поглибленого вивчення змісту дисципліни;
- оскільки автомобільна технологія постійно розвивається, посібник повинен містити актуальну інформацію про сучасні технології, методи діагностики та ремонту автомобілів;
- посібник має бути чітким, мова та інструкції в посібнику повинні бути зрозумілими та легко сприйнятими для учнів, спеціалізовані терміни і визначення повинні пояснюватися;
- обов'язково потрібно дотримуватись систематичності, адже посібник повинен мати логічну структуру та послідовність тем, щоб учням було легко навчатися і розуміти матеріал.
- для підготовки майбутніх автомеханіків, посібник повинен містити практичні завдання, вправи та приклади, які допоможуть учням вирішувати реальні проблеми та здобувати практичні навички;
- посібник має містити яскраві ілюстрації, фотографії та схеми, які допоможуть візуалізувати процеси та деталі ремонту.
- у посібнику повинні використовуватись сучасні технології, наприклад, може включати в себе QR-коди або посилання на відеоматеріали та інтерактивні ресурси, щоб учні могли отримати додаткову інформацію та демонстрації.
- у посібнику обов'язково повинен бути розділ з безпеки, оскільки ремонт автомобілів може бути небезпечним, посібник повинен надавати настанови з охорони праці та безпеки в роботі.
- посібник може містити завдання та тести для оцінки знань учнів після завершення вивчення навчального матеріалу.

Враховуючи ці вимоги, навчальний посібник з ремонту автомобілів для закладів професійної освіти зможе надати учням необхідні знання та навички для успішної кар'єри в цій галузі.

Завдяки дидактичному проектуванню навчальний посібник стає більш адаптованим до потреб сучасного освітнього середовища, що підвищує якість професійної освіти.

Література

1. Відновлення України. (2022). План відновлення України. Проекти національної програми «Розвиток системи освіти». URL: <http://surl.li/mvdef>
2. Кабінет Міністрів України. (2021, 9 грудня). Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки (1619-р). URL: <http://surl.li/mvdeh>
3. Радкевич, В.О., Лузан, П.Г., & Пащенко, Т.М. (2022). Фахова передвища освіта: аналітичний огляд ефективності. Вісник національної академії педагогічних наук України, 4(2). URL: <http://surl.li/mvdel>
4. Герніченко І. Підходи до структурування навчального матеріалу технічних дисциплін. Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. Хмельницький, 2015. Вип. 19. С. 49–53.
5. Каньковський І. Система професійної підготовки інженерів-педагогів автотранспортного профілю: [моногр.]. Хмельницький, 2014. 561 с

БЕДЖИК НАТАЛІЯ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Швидкий розвиток галузі харчової промисловості призводить до зростання актуальності застосування інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників цієї сфери. Запроваджені інновації базуються на нововведеннях у методиках та організаційних підходах і спрямовані на покращення підготовки майбутніх кваліфікованих робітників харчової промисловості. Головна мета їх застосування полягає в забезпеченні високої якості професійної підготовки учнів, засвоєнні ними різноманітних професійних та загальних компетентностей, а також усвідомленні важливості адаптації до швидкозмінних умов праці.

Термін «інноваційні технології навчання» має різні визначення, які представлені в дослідженнях сучасних учених (Н. Баліцька, О. Гуменюк, І. Дичківська, О. Дубасенюк, М. Євтух, О. Каролоп, А. Нісімчук, Н. Побірченко, Г. Селевко та ін.). Ми зосередилися на концепції педагогічної технології як системного набору і методу функціонування різних особистісних, інструментальних та методологічних засобів для досягнення педагогічних цілей.

При доборі інноваційних технологій навчання було враховано специфіку професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників харчової промисловості та потребу у синхронізації їхніх теоретичних знань з практичним досвідом на підприємствах цієї галузі. Також було враховано необхідність співпраці між викладачами і досвідченими фахівцями галузі та збільшення практичної частини навчального процесу. Таким чином, було визначено такі інноваційні технології навчання: STREAM-освіта, дистанційне навчання, змішане навчання; перевернуте, інтерактивне та проєктне навчання.

На сьогоднішній день однією з основних тенденцій у сфері інноваційних технологій навчання є концепція STEAM-освіти. Головною метою цієї концепції є формування найбільш важливих компетентностей і навичок, які вважаються ключовими у XXI столітті (Давоський Форум 2020 р.).

Національний науковий фонд (NSF) і Національний фонд мистецтв (NEA) обґрунтували доцільність перетворення STEAM-освіти у STREAM-освіту (Science, Technology, Engineering, Arts and Mathematics). STREAM означає інтегрований підхід до професійної підготовки учнів, в якому набуття ними навичок і знань, передбачених навчальними модулями, відбувається в реальних умовах життя і конкретних виробничих ситуаціях [1].

До основних переваг STREAM-освіти відносяться наступні аспекти: збільшена автономність учнів; здатність учнів будувати свою кар'єру з урахуванням власних уподобань і цілей; перевага практичного навчання, спрямованого на розв'язання реальних завдань і проблем; інтеграція теоретичного та практичного навчання; використання ігрових і тренінгових методик для активного залучення учнів до навчального процесу; проведення науково-експериментальних досліджень для поглибленого засвоєння знань [1].

Дистанційне навчання – це індивідуалізований процес, під час якого учень набуває знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності, переважно шляхом опосередкованої взаємодії між учасниками навчального процесу, які фізично віддалені один від одного. Цей процес відбувається у спеціалізованому середовищі, що базується на сучасних технологіях та передових досягненнях [2].

Дистанційне навчання з мультимедійними інструментами та сучасними ІКТ має такі переваги: можливість навчання незалежно від місця проживання, при наявності доступу до Інтернету; можливість учня вибирати свою освітню траєкторію та рухатися нею; інтеграція навчання, повсякденного життя і роботи; оволодіння новими інформаційними технологіями, які допомагають розвивати навички в роботі з віртуальною реальністю та хмарними сервісами для навчання впродовж життя; можливість створення системи постійного самонавчання та обміну інформацією [2].

Змішане навчання (blended learning) комбінує в собі використання як онлайн, так і офлайн навчальних матеріалів з метою досягнення навчальних цілей. Під час змішаного навчання можуть використовуватися цифрові інструменти (аудіо- та відеоматеріали, навчальні додатки, групові обговорення та ін.). Головна мета змішаного навчання полягає в тому, щоб розширити можливості навчання для учнів та створити для них оптимальне освітнє середовище [3].

Модель «перевернутого навчання» означає, що учні самостійно вивчають теоретичний матеріал, а потім практикують професійні навички на підприємствах. «Перевернуте навчання» – це педагогічна стратегія, в рамках якої звичайна лекція перетворюється на обговорення, під час якого проводяться аналіз проєктів, виконуються завдання, які потім застосовуються на практиці [4].

Проєктне навчання – це модель професійної підготовки, спрямована на розвиток інтелектуальних та творчих здібностей особистості через створення нових продуктів, послуг або товарів. Вона інтегрується в систему професійної освіти, сприяючи системному і діяльнісному підходу до навчання. Суть цієї технології полягає в тому, що учні використовують свої знання та вміння, набуті на різних етапах навчання, для практичного застосування. Особливістю є активна співпраця всіх учасників навчального процесу, де майбутні кваліфіковані робітники і педагогічні працівники є рівноправними учасниками навчання [5].

Література

1. Бойчук, О. (2022 р.). STREAM – освіта як ефективний спосіб формування професійної комунікативної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника в закладі професійної (професійно-технічної) освіти сфери послуг. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, № 54, С. 32–36. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2019-54-32-36>
2. Дистанційне навчання: психологічні засади: монографія / М. Л. Смульсон, Ю. І. Машбиць, М. І. Жалдак та ін.; за ред. М. Л. Смульсон. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.
3. Зуєва, А. Б. (2022 р.). Методика проєктування електронних навчальних курсів для системи професійно-технічної освіти у воєнний та повоєнний час. *Професійна педагогіка*, № 2 (25), С. 115–122. URL: <http://surl.li/mvjdjg>
4. Карлоп О. О. Інноваційні педагогічні технології як засіб формування професійної компетентності майбутніх фахівців ресторанної справи. *Проблеми та перспективи наукових досліджень: матеріали LXX Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 30-31 жовтня 2020 р.)*. Київ: Науково-видавничий центр «Лабораторія думки», 2020. С. 21-23.
5. Карлоп О. О. Інтерактивні технології у системі фахової підготовки бакалаврів готельно-ресторанної справи. *Наукова дискусія: питання педагогіки та психології: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4-5 грудня 2020 р.)*. Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. С. 72-75.

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ З ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙ «ЗВАРНИК», «МОНТАЖНИК САНІТАРНО-ТЕХНІЧНИХ СИСТЕМ І УСТАТКУВАННЯ»

Основною метою Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті є створення оптимальних умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації, професійного становлення кожного громадянина [1].

Активний розвиток інформаційного суспільства протягом останніх десятиліть спричинив зростання ролі інформаційно-освітнього середовища (ІОС) у всіх сферах життя, а особливо в науці, освіті, виробництві. Нині не можливо уявити сучасний навчальний процес без використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Під інформаційно-освітнім середовищем закладів професійної освіти (ЗПО) ми розуміємо цілеспрямовану побудовану інноваційну педагогічну систему, створену на основі сучасних педагогічних, інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій, методів та інтеграції комп'ютерно-орієнтованих засобів з інформаційно-ресурсним забезпеченням, призначену для адаптації сучасного навчально-виховного процесу до умов інформаційного суспільства.

З переходом на нову систему підготовки фахівців висуваються нові вимоги до науково-методичного забезпечення навчального процесу. Поряд із традиційними складовими компонентами науково-методичного забезпечення навчального процесу інноваційною формою в умовах реформування професійної освіти є електронні навчально-методичні комплекси (ЕНМК) [2]. Заклади професійної освіти України протягом останніх років активно впроваджують ІКТ технології у навчальний процес, зокрема ЕНМК як перспективний засіб навчання, індивідуалізації та ефективного контролю за навчальною діяльністю здобувачів освіти, який повинен бути структурною частиною навчальних SMART-комплексів [3].

Електронний навчально-методичний комплекс – дидактична система, в якій з метою створення умов для педагогічної активності інформаційної взаємодії між викладачами, майстрами виробничого навчання та здобувачами освіти інтегруються прикладні програмні продукти, бази даних, а також інші дидактичні засоби і методичні матеріали, які забезпечують та підтримують навчальний процес.

У Хмельницькому професійному ліцеї ведеться робота над створенням електронного навчально-методичного комплексу для професій 7219 «Зварник» та 7136 «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування». Вже створений електронний комплекс навчально-методичного забезпечення за програмою практичної підготовки: «Техніка і технологія підготовки та складання деталей під зварювання» (20 год) та практичної підготовки за спеціалізацією «Ручне дугове зварювання покритим електродом (Е1)» (270 год) професії «Зварник» та електронний навчальний комплекс навчально-методичного забезпечення за програмою практичної підготовки: ББ 1 МСТСУ «Оволодіння основами слюсарної справи» (66 год) та ББ 2 МСТСУ «Оволодіння основами з'єднання труб, з'єднувальних частин та арматури» (84 год) професії «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування» на платформі Google Classroom.

Використання Classroom сприяє підвищенню мотивації до навчання, дозволяє економити час підготовки до навчання; наочність і інтерактивність інформації при подібній організації сприяє кращому засвоєнню навчального

Режим доступу до електронного комплексу на умовах перегляду доступний педагогам і здобувачам освіти за напрямом ручне дугове зварювання та напрямом будь-яких слюсарних професій. Доступ до ресурсу на хмарному середовищі можливий з ОС Windows та Android.

Означені комплекси практичні, призначені для здобувачів освіти та майстрів виробничого навчання з професії «Зварник» та «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування». У них послідовно викладено теоретичний матеріал, подано систему вправ і завдань, кваліфікаційні пробні роботи для набуття практичних навичок. Для вхідного, поточного, підсумкового тестування, для самоконтролю знань використовується система тестів. Мета цього курсу – допомогти майстрам виробничого навчання у підготовці до занять, а здобувачам освіти оволодіти системою вмінь та навичок щодо основ зварювальних робіт, слюсарних та сантехнічних робіт.

Застосування здобувачами освіти ЕНМК приводить до: підвищення інтересу до занять; поліпшення дисципліни на заняттях; підвищення успішності учнів; підвищення уваги й поліпшення пам'яті; набуття вміння критично мислити тощо[4].

Програмні засоби навчального призначення дають можливість педагогам: ефективно проводити заняття; мінімізувати час підготовки до них; підвищувати емоційний рівень навчального процесу; забезпечити викладання курсу на рівні сучасних вимог[5].

Результатами використання Classroom у Хмельницькому професійному ліцеї є апробація освітніх веб-платформ, створення баз електронних освітніх ресурсів з професійно-теоретичної, професійно-практичної та загальноосвітньої підготовки, ведення моніторингу ефективності дистанційної підтримки здобувачів освіти ліцею. Педагогічною радою ліцею визнаний позитивний результат від впровадження такої інноваційної діяльності та рекомендовано до застосування всіма педагогами ліцею.

Робота з розробки електронних комплексів нового покоління в ліцеї продовжується. Педагогічні працівники Хмельницького професійного ліцею продовжують працювати над створенням електронних навчально-методичних комплексів для професій «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування», «Зварник».

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. – 2002. – №16. – С. 3-9.
2. Алексеева С. В., Гириловська І. В., Гуменний О. Д. Інформаційні технології в навчально-виховному процесі ПТНЗ, ПТТО НАПН України – 2015
3. Гуменний О. Д., Радкевич В. О. SMART-комплекси навчальних дисциплін для професійно-технічних навчальних закладів, ПТТО НАПН України. – 2016.
4. Гуревич Р.С. Теорія і методика професійного навчання (розділ III. Методика професійного навчання з інформаційно-телекомунікаційних технологій) Навчальний посібник (видання друге, доповнене) / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, О. В. Шестопалюк – Вінниця: ТОВ «Компанія «Зорг»» – 2007.
5. Кадемія М. Ю. Використання електронного навчально-методичного комплексу в навчальному процесі // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 8; редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ООО «Планер», 2000.

БЛИК ЛЮДМИЛА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

ДІЯЛЬНІСТЬ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ЯК ПОТЕНЦІЙНА МОЖЛИВІСТЬ ОФЦІЙНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

Невпинна трансформація ринку праці та потреби розвитку людського капіталу висувають безпрецедентні вимоги до системи освіти. Адже навчання фактично триває впродовж усього життя людини й може мати як формальний, так і неформальний характер.

Формальне навчання здобувають в закладах освіти та передбачає видачу документа державного зразка. Законом України «Про професійний розвиток працівників» визначено поняття неформальне професійне навчання працівників – як набуття працівниками професійних знань, умінь і навичок, не регламентоване місцем набуття, строком та формою навчання [1]. Неформальне навчання здійснюється поза межами визначених програм формальної системи освіти. Зазвичай таке навчання пропонують у формі короткотермінових курсів, практикумів чи семінарів; воно можливе на робочому місці, в громадських центрах чи в межах діяльності організацій громадянського суспільства. Неформальне навчання, як правило, не передбачає підтвердження.

Інформальне навчання охоплює форми навчання, які є цільовими або цілеспрямованими. Воно може включати навчання в родині, на робочому місці, в суспільстві і повсякденному житті; воно може бути побічним продуктом щоденної діяльності людини.

Кожна людина повинна вільно почувати себе на ринку праці, вільно шукати і знаходити робоче місце, змінювати професію і вдосконалювати кваліфікацію. Молодь не готова витратити роки на побудову кар'єри та спрямована на отримання високих доходів і хороших умов вже зараз. Водночас підприємства потребують кваліфікованих працівників уже сьогодні і не хочуть втрачати людей, які вміють якісно працювати. У зв'язку з цим чимало роботодавців організовує навчання на виробництві, навчає на робочих місцях. Проте результати такого навчання потребують належного документального підтвердження і визнання

Посилне свої виклики війна, через втрату документів про освіту чи попередньої роботи внутрішньо переміщені особи мають підтверджувати свою кваліфікацію, щоб працевлаштуватися на новому місці.

Зважаючи на це, в Україні впроваджено процедури визнання результатів будь-якого професійного навчання, зокрема й неформального, забезпечено чіткий зв'язок між освітніми та професійними кваліфікаціями так, щоб система освіти могла вчасно реагувати на потреби ринку праці і реального сектору економіки в питанні підготовки фахівців [6].

Такі процедури стали невід'ємною складовою національної системи професійних кваліфікацій, що складається з відповідних правових норм.

Проте регулювання системи професійних кваліфікацій виходить за межі державної політики освіти, адже тут відбувається взаємодія освіти і ринку праці.

Концептуальні засади системи кваліфікацій в Україні закладені Законом України «Про освіту», яким поняття «кваліфікація» визначається як «визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання)».

Наявність у людини відповідної кваліфікації робить її більш затребуваною на ринку праці і, відповідно, більш захищеною. Кваліфікація – це те, що потребує інвестицій, як суспільних, так і особистих [6].

Розділяють два види кваліфікацій – освітні (академічні) та професійні. Стаття 34 Закону України «Про освіту» дає визначення таким чином:

Освітня кваліфікація – це визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання (компетентностей).

Професійна кваліфікація – це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність»[2].

Виходячи з цього, і освітню, і професійну кваліфікацію слід вважати сукупністю компетентностей або результатів навчання. Установлено, що основою для формування професійних кваліфікацій є професійний стандарт – це затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників [6].

На сьогодні в Україні активно розвивається сфера кваліфікацій, створено Національне агентство кваліфікацій, діяльність якого визначена постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання Національного агентства кваліфікацій» від 5 грудня 2018 р. №1029, пройшли процедуру погодження 282 професійні стандарти. Постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2021 року № 986 затверджено Порядок акредитації кваліфікаційних центрів. Перші чотири кваліфікаційні центри були створені роботодавцями на базі металургійних підприємств у Кривому Розі, Запоріжжі та Кам'янському Дніпропетровської області. Всі особи, які працювали на підприємстві та оволоділи певними професійними навичками, але не мали при цьому документального підтвердження, змогли підтвердити свою компетенцію та отримати документ державного зразка, зокрема це слюсарі-ремонтники, агломератники, машиністи крана металургійного виробництва, електромонтери з ремонту та обслуговування електроустаткування, токарі, електрогазозварники, стропальники та інші.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти та на підприємствах активно розвивається напрям визнання неформальної та інформальної освіти і станом на вересень 2023 року вже акредитовано 28 кваліфікаційних центрів, у яких також можна підтвердити професійну кваліфікацію, здобути за кордоном.

Радує те, що перших два кваліфікаційні центри створено в Хмельницькій області – це Державний навчальний заклад «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» (квітень 2023 р.) та Вище професійне училище №25 м. Хмельницького (липень 2023 р.), в яких можна підтвердити кваліфікації кухаря, кондитера, майстра ресторанного обслуговування, майстра з пошиття одягу, електромонтера з ремонту та обслуговування електроустаткування, слюсаря з ремонту колісних транспортних засобів. [5]

Наразі інформація у сфері кваліфікацій систематизована, створено єдину базу даних – Реєстр кваліфікацій – «це автоматизована система збирання, оброблення, зберігання та захисту інформації про кваліфікації, а також про присвоєні/підтверджені професійні кваліфікації, кваліфікаційні центри, експертів з акредитації кваліфікаційних центрів, іншої інформації» [4] і яка дозволяє її використовувати при розробці нових кваліфікацій, професійних стандартів, в питаннях визнання результатів неформального та інформального навчання тощо.

Тому для самого працівника кваліфікаційні центри відкривають можливість підтвердити свої знання і навички та дозволяють за кілька тижнів отримати офіційне визнання кваліфікацій, а отже – покращити свою кар'єру, а роботодавці зможуть підвищити заробітну плату робітника на підприємстві, не порушуючи законів.

Література

1. Закон України «Про професійний розвиток працівників». URL: <http://surl.li/mhgk>.
2. Закон України «Про освіту». URL: <http://surl.li/frhba>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання акредитації кваліфікаційних центрів» від 22 вересня 2021 р. № 986. URL: <http://surl.li/mhgjt>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Реєстр кваліфікацій» від 16 червня 2021 р. № 620. URL: <http://surl.li/mhgkf>.
5. Реєстр кваліфікацій Національного агентства кваліфікацій. URL: <http://surl.li/mhgkp>.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про кваліфікаційний центр» від 22 квітня 2021р. №452. URL: <http://surl.li/mhgky>.
7. Семігіна Т. В., Баланюк Ю. В., Розвиток в Україні механізмів державного регулювання системи професійних кваліфікацій. URL: <http://surl.li/mhgly>.

БЛІДНА ЛАРИСА
Вище професійне училище №36
(с. Балин Хмельницької області)

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА І НАВЧАННЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Професійна освіта та навчання дорослих – це важливий аспект сучасного суспільства. За словами багатьох вчених, вона сприяє підвищенню рівня зайнятості, розвитку індивіда та економічному зростанню. Вітчизняний та зарубіжний досвід вказує на різноманітні підходи до цього питання. Український досвід включає в себе розвиток системи післядипломної освіти, підтримку навчання працівників на робочому місці, а також підвищення кваліфікації через курси та тренінги. Зарубіжний досвід, зокрема, в США та Європі, акцентує на важливості навчання протягом усього життя та використанні інноваційних методів навчання.

Загалом, дослідження вказують на те, що професійна освіта і навчання дорослих є ключовим чинником для успішної кар'єри та вдосконалення суспільства в цілому. Динамічний розвиток економіки, інформаційних технологій та ринку праці, а також нові вимоги до фахівців усі ці чинники підсилюють необхідність навчання і саморозвитку протягом всього життя.

Освіта дорослих вказує на те, що суспільство приділяє увагу не тільки здобувачам освіти, але й розвитку й навчанню дорослих громадян. Це свідчить про соціальну відповідальність держави перед всією своєю нацією. Освіченість дорослих населення сприяє підвищенню рівня зайнятості, зниженню безробіття і підвищенню рівня доходів. Це сприяє зростанню економічного добробуту суспільства. Освіта дорослих може сприяти соціальній інтеграції, підвищенню громадянської активності та участі в громадському житті. Це важливо для підтримки демократії та розвитку громадянського суспільства. Країни, які інвестують в освіту дорослих, можуть підвищити свою міжнародну конкурентоспроможність через покращення рівня кваліфікації своїх громадян і забезпечення національного потенціалу.

Науковий аналіз цієї проблеми в Україні виявив суперечності в підходах до розвитку освіти дорослих. З одного боку, існує об'єктивна потреба в підвищенні якості освіти і науки, а також інтеграції в європейський освітній простір. З іншого боку, відсутня чітка національна стратегія для досягнення цих цілей, існують труднощі у системному вивченні і узагальненні іноземного досвіду в цій галузі.

Питання освіти дорослого населення є досить розробленим у теорії та практиці філософської, психологічної та педагогічної науки. Науковцями відзначені тенденції розвитку освіти дорослих (Коваленко С.М. [3], Товканець Г.В. [8]); психологічні особливості дорослих (Волярська О.С. [4] та ін.).

Витоками концепції освіти дорослих вважають ідеї датського філософа М. Ф. С. Грундтвіга, ключовими з яких є освіта для життя, збалансований та рівноправний діалог учасників освіти, віра в мудрість і обдарованість кожної людини. Литовський досвід організації освіти характеризується реорганізацією шкіл для дорослих у Центри навчання дорослих, що використовують різні форми організації навчального процесу (уроки, консультації, стаціонарне та заочне навчання) та охоплюють різні категорії населення – особи, які працюють у різні зміни, які виховують учнів вдома, які визнані недієздатними та інші категорії. У Польщі діє широка мережа університетів третього віку і шкіл для дорослих, інститутів неперервного навчання, центрів додаткового професійного навчання. Пріоритетними напрямками організації освіти дорослих у Польщі є освітні потреби регіональних ринків праці, особливих соціальних груп населення, професійних або територіальних громад, окремих осіб.

Враховуючи, що освіта дорослих стала не тільки інструментом особистого розвитку, але і стратегічним ресурсом для розвитку суспільства в цілому.

У Вищому професійному училищі №36 с. Балин Хмельницької області здійснюється підготовка та перепідготовка дорослого населення з професії «Тракторист–машиніст сільськогосподарського виробництва категорії» А1, А2, В1, В2, D1, D2, E1, E2, G1, G2. Випускники підтверджують свої теоретичні знання своїми практичними навиками і стають потрібними спеціалістами не лише в Україні, але за кордоном.

Держави і міжнародні організації активно сприяють розвитку програм та ініціатив з освіти дорослих для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Для України актуальність освіти дорослих обумовлена рядом чинників. По-перше, існують труднощі у адаптації різних категорій дорослих до нових соціально-економічних умов. По-друге, спостерігається зниження зайнятості серед дорослого населення та зростання рівня безробіття. По-третє, погіршується рівень доходів на душу населення, і дорослі гублять свою кваліфікацію та необхідні навички. Крім того, існує загроза зниження доступності освіти для здобувачів освіти, чий батьки соціально та економічно не адаптовані у суспільстві. Особливу тривогу викликає ситуація сільських мешканців, які через обмеженість доступу до професійної освіти стають неконкурентоспроможними на ринку праці. На додачу, в останні роки спостерігається зростання культурно-освітніх потреб дорослих, які прагнуть підвищити свою професійну кваліфікацію, функціональну й технологічну грамотність, компетентність і загальну культуру.

Любов до України, високий професіоналізм педагогічних працівників і правдивий патріотизм є запорукою успішного формування людського капіталу Незалежної України.

Література

1. Волярська, О. С. Професійна підготовка безробітних: зарубіжні та вітчизняні тенденції – 2015. – Т. 5, Вип. 2. – с. 170–175.
2. Горук Н. М. Проблеми неформальної освіти жінок у США : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка, 2011.–20 с.
3. Коваленко, С. М. Тенденції розвитку освіти дорослих в Англії (остання чверть ХХ – початок ХХІ ст.) [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / С. М. Коваленко. – Житомир, 2005. – 235 с.
4. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., «Освіта дорослих в Україні: нові можливості для розвитку педагогічної науки і практики» Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
5. Михальчук О. О. Формування андрагогічної компетентності студентів педагогічних університетів Польщі : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Михальчук Олена Олександрівна. – Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2012. – 269 с.

6. Ничкало Н. Г. Освіта дорослих в умовах трансформаційних процесів (передмова) // Освіта дорослих – регіональний розвиток: досвід, виклики, стратегії: збірник матеріалів Форуму до Міжнародних Днів освіти дорослих у Запорізькій області (м. Запоріжжя, 6-8 жовтня 2016 р.) [колектив авторів]. – Мелітополь, 2017. – с. 6-13.

7. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід: монографія / В. О. Радкевич, Л. П. Пуховська, О. В. Бородієнко, О. П. Радкевич, Н. В. Базелюк, Н. М. Корчинська, С. О. Леу, В. В. Артемчук; за заг. ред. В. О. Радкевич. – Київ: ПТО НАПН України, 2018. – 223 с.

8. Товканець, Г. В. Розвиток економічної освіти у вищій школі Чехії і Словаччини у ХХ столітті [Текст]: дис. ... д-ра пед. наук / Г. В. Товканець. – Київ, 2014. – 515 с.

БОРИЛЮК МАРІЯ

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

КУРСИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ У СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Одним із основних напрямів діяльності Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (далі – НМЦ ПТО ПК) є методичний супровід професійного розвитку педагогів системи професійної освіти. Для організації та надання даної освітньої послуги НМЦ ПТО ПК має ліцензію Міністерства освіти і науки України від 08.01.2013 р., серія АД № 073367. Документи про підвищення кваліфікації видані НМЦ ПТО ПК не потребують визнання педагогічною радою закладу освіти.

Метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників є вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення, оновлення їх професійних знань, умінь і навичок на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду.

Завданням курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників є формування їх методологічної та теоретичної компетентності, поглиблення соціально-гуманітарних і психолого-педагогічних знань, формувань вмінь використати новітні освітні та інформаційно-комунікаційні технології. Навчання здійснюється за робочими навчальними планами укладеними за модульним принципом, які охоплюють всі напрями підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідно до вимог нормативних документів Міністерства освіти і науки України та формування компетентностей визначених професійними стандартами.

НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області упродовж 2022 – I півріччя 2023 рр. надавав послуги з підвищення кваліфікації педагогічним та керівним працівникам ЗП(ПТ)О з різних регіонів України. Географія слухачів, які пройшли курсове підвищення кваліфікації, представлена такими областями: Чернівецька, Закарпатська, Житомирська, Рівненська, Одеська, Черкаська, Миколаївська, Харківська, Вінницька та Донецька. Таким чином, на практиці реалізується стаття Закону «Про освіту» щодо права педагогів вільно обирати навчальні заклади, установи та організації, що здійснюють підвищення кваліфікації і перепідготовку (стаття 55, п.1).

Загалом підвищення кваліфікації пройшли 760 педагогічних працівників ЗП(ПТ)О України. Але більш детально ми зупинитись на аналізі кількісних показників підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О Хмельницької області.

Аналізуючи кількісні показники за основними категоріями педагогічних працівників бачимо, що найбільший відсоток курсового підвищення кваліфікації складають майстри виробничого навчання – 147 осіб (30,2 %), зокрема й тому, що їх частка в навчальних закладах значно більша в порівнянні з іншими категоріями педагогів. Викладачі професійно-теоретичної підготовки – 107 осіб (22,2 %) та викладачі загальноосвітньої підготовки – 91 осіб (18,7 %) в основному пройшли КПК порівняно однаково. Менше одного відсотка складають слухачі таких категорій як заступники директорів з виховної роботи – 2 особи та заступники директорів з навчальної роботи – 2 особи.

Окрім здійснення КПК для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О II-III атестаційних рівнів, проводились курси підвищення кваліфікації та психолого-педагогічна підготовка для педагогів закладів професійної освіти I атестаційного рівня (міжшкільні навчально-виробничі комбінати), а також працівників підприємств та організацій різних форм власності, які здійснюють професійну підготовку кваліфікованих робітників на виробництві. Загальна кількість педагогічних працівників ЗПО I атестаційного рівня, які пройшли КПК при НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області, складає 39 осіб.

Окрім довгострокового навчання НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області проведено короткострокове підвищення кваліфікації для 51 педагогічного працівника з видачею сертифікатів за програмами педагогічних майстерень: «Використання інтернет-сервісів у освітній діяльності» в кількості 15 осіб, «Організація інклюзивного навчання в ЗПО» – 20 осіб, «Тренінг особистісного зростання» – 16 осіб.

Отже, курси підвищення кваліфікації дають змогу підвищити рівень педагогічної майстерності педагогічним працівникам ЗП(ПТ)О з різних компетентностей, зокрема з нормативно-правової, фахової, психологічної, педагогічної, методичної інформаційно-цифрової, дослідницької, культурологічно-виховної, комунікаційної та дослідно-експериментальної.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ»

Суттєві перетворення, які відбуваються у суспільстві, умови інформатизації, технологізації, воєнні дії в Україні сьогодні ставлять нові вимоги до професійного становлення особистості. Важливого значення набуває підготовка висококваліфікованого фахівця, спрямованого на самовизначення, самоорганізацію, самореалізацію, безперервний професійний розвиток. Проблема професійного становлення особистості була досліджена у працях українських та зарубіжних дослідників: Б. Боришевського, Б. Ананьєва, Л. Божович, О. Леонтєва, Б. Ломова, І. Кона, Г. Костюка, К. Платонова, С. Рубінштейна та інших дослідників, які визначили специфіку різних підходів до психологічного вивчення цієї проблеми.

Термін «професійне становлення» особистості сучасні науковці розглядають з різних підходів. Дослідник Т. Кудрявцев [1] розглядає «професійне становлення» як тривалий процес розвитку особистості з початку формування професійних намірів до повної реалізації себе в професійній діяльності. Центральна ланка цього процесу – професійне самовизначення.

Під професійним становленням також розуміють формування професійної спрямованості, компетентності, соціально значущих та професійно важливих якостей і їх інтеграція, готовність до постійного професійного зростання, пошук оптимальних прийомів якісного і творчого виконання діяльності у відповідності до індивідуально-психологічних особливостей людини [2].

Український дослідник О. М. Кокун виокремлює такі особистісні складові професійного становлення фахівця: спрямованість особистості (система мотивів, ціннісних орієнтацій, професійної позиції та соціально-професійного статусу); професійна компетентність (сукупність знань, умінь та способів виконання діяльності); професійно-важливі якості (психологічні якості, що визначають продуктивність діяльності) та професійно значимі психофізіологічні властивості (зорово-рухова координація, окомір, нейротизм, екстраверсія, реактивність тощо) [2].

Досить часто науковці професійну спрямованість пов'язують з «саморозвитком людини впродовж життя». Так, вітчизняний дослідник Н. Воляннюк тлумачить процес професійного становлення як психологічну категорію, що відображає процес саморозвитку людини впродовж життя, у межах якого відбувається становлення специфічних видів суб'єктивної активності особистості на основі розвитку і структурування сукупності професійно орієнтованих її характеристик, що забезпечують реалізацію функцій пізнання, спілкування та регуляції в конкретних видах діяльності і на етапах професійного шляху [3].

Професійне становлення також пов'язує з особистісним розвитком І. Хоржевська, яка під професійним становленням розуміє «індивідуальний особистісний процес, основним елементом якого є особистий вибір» [4]. На думку Е. Зесра, професійне становлення, будучи «формуванням» особистості, адекватної вимогам професійної діяльності, припускає використання сукупності розгорнутих у часі прийомів соціальної взаємодії особистості, включення її в різноманітні професійно значущі види діяльності [5]. Тобто, можна сказати, що з розвитком суспільства людина повинна змінюватись, самовдосконалюватись для того, щоб відповідати вимогам професійної діяльності.

Через призму внутрішніх суперечностей розглядає професійне становлення особистості С. Д. Максименко. Сутність професійного становлення автор пояснює у рамках того, що індивід, прийнявши на себе певну професійну роль, лише розпочинає освоєння функціонально змісту майбутньої професійної діяльності [6].

Отже, з вищевикладеного, можна прийти до висновку, що поняття «професійне становлення особистості» має дослідницький інтерес вчених і практиків у зв'язку з його високою соціальною значущістю та потребує подальшого вивчення. Дослідивши дане поняття, під професійним становленням особистості ми розуміємо процес особистісного розвитку людини, який розглядається через її професійну діяльність та здійснюється протягом усього життя.

Література

1. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навч. посібник / За заг. ред. О. Г. Мороза. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 337 с.
2. Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП «Інформ-аналіт. Агенство», 2012. – 200 с.
3. Воляннюк Н.Ю. Професійний розвиток суб'єкта діяльності / Н.Ю. Воляннюк // Фізичне виховання студентів творчих спеціальностей: Зб. наук. тез. / За ред. С. С. Єрмакова. – Харків: ХГАДИ (ХХІІ), 2003. – С. 37-47.
4. Хоржевська І. М. Характеристика професійного становлення особистості / І. М. Хоржевська // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки. – 2013. – Т. 2, Вип. 10. – С. 304-307
5. Ендеберя І.В., Новік І.І. Методологічний аналіз проблеми професійного становлення майбутніх практичних психологів. Молодий вчений. 2017. № 10.1 (50.1). С. 69-72.
6. Максименко С. Д. Професійне становлення молодого вчителя / С. Д. Максименко, Т. Д. Щербан. – Ужгород, 1998. – 233 с.

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Останнім часом у нашій країні дедалі більше уваги приділяється розвитку інформаційного суспільства. Особливої уваги заслуговують інформаційно-комунікаційні технології як один із дієвих засобів інтерактивного навчання. Сучасний розвиток освіти потребує від учителя значної підготовки, володіння ним сучасними освітніми технологіями, використання в навчальному процесі електронних ресурсів.

Зваживши на виклики останніх навчальних років, які постали перед кожним учасником освітнього процесу, використання саме інформаційних технологій на уроках української мови та літератури в умовах дистанційного навчання продиктоване часом.

Удосконаленню навчально-виховного процесу сприяють хмарні технології, що реалізуються за допомогою сервісів Google. Базові сервіси Google мають безмежні можливості не лише для організації навчально-виховного процесу, але й професійного розвитку педагогів, підвищення їх компетентності у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Такий підхід дає можливість контролювати час, місце, темп і шлях засвоєння навчального матеріалу. Зазначена форма освіти уможливорює поєднання традиційних методик та актуальних технологій. Завдяки сервісам Google стає можливим використання веб-технологій, що дає змогу не лише отримати доступ до освітніх матеріалів різного вигляду (текстових, графічних, мультимедійних), але й виконувати спільну роботу з учителем або групою. *Сучасний педагог словесник повинен уміти користуватися сервісами у своїй професійній діяльності.* При використанні сервісів Google відбувається процес розвитку особистості. Пропонуючи здобувачам освіти різні види роботи за допомогою використання сервісів Google, учитель може:

- проводити креативні уроки і повністю задіювати інтереси і цікавість здобувачів освіти за допомогою сучасних гаджетів;
- підвищити мотивацію здобувачів освіти шляхом зацікавлення їх навчальним матеріалом;
- формувати освічену, творчу, морально та фізично розвинуту особистість;
- сприяти вихованню особистості, яка здатна вчитися і яка хоче вчитися, причому вчитися не просто заради процесу, а в співвідношенні зі своїми особистими значущими потребами;
- домогтися цілковитого оволодіння необхідними знаннями, уміннями й навичками в умовах воєнного стану та змішаної форми навчання;
- немеханічне запам'ятовування певних відомостей, а здатність осмислювати вивчене, виділяти основне сприяє виробленню вмінь свідомо застосовувати знання на практиці, активізує розумову діяльність здобувачів освіти, формує в них глибокі й міцні навички;
- розвивати комунікативні вміння та навички здобувачів освіти;
- підвищувати результативність та якість навчання;
- урізноманітнити уроки української мови та літератури, створити сприятливу атмосферу для розвитку здібностей кожної дитини.

Завдяки впровадженню інформаційних технологій в освіту з'явилися нові можливості для індивідуалізації та диференціації навчального процесу. Однією з умов створення ефективного освітнього середовища в навчальному процесі під час дистанційного навчання є застосування Google сервісів. Зазначені сервіси дозволяють створювати та зберігати документи, що спрямовані на задоволення різних потреб. Сервіси Google – це широковідомий безкоштовний набір он-лайнних програмних засобів: поштовий сервіс Gmail, блог-сервіс Blogger, сайт Google Календар, хмарне сховище Google Диск, сервіси для створення таблиць, документів, презентацій, сайтів (Документи, Таблиці, Презентації тощо) й Google Перекладач. На уроках словесності, вивчаючи біографії письменників, доцільно демонструвати відеоролики із відеоканалу YouTube, у яких йдеться про цікаві факти життя та творчості митців, характеристика культурного розвитку певної доби. Як показала практика, таке використання відеороликів сприяє кращому засвоєнню учнями навчального матеріалу, ніж опрацювання біографії письменника із підручника (<http://surl.li/mvdyu>). Важливим у цих сервісах для діяльності вчителя є можливість спільної роботи учнів: у режимі реального часу відслідковувати будь-які зміни, що були внесені в документ, залишати коментарі, виправлення, використовувати чат. Можна стверджувати, що це є ефективним інструментом для групової роботи із текстом і над помилками. Для організації середовища мережевої взаємодії між учасниками навчального процесу можна створити блог на базі сервісу Blogger. У постах блогу, створення віртуальної дошки оголошень, створення публікацій, розміщується навчальні матеріали, онлайн-дискусії, інструкції, засоби мультимедії, завдання для учнів та посилення на корисні ресурси. Взаємодія між учнями, учителем і батьками реалізується через коментарі.

За допомогою Google Форми можна легко створювати опитувальники, вікторини, анкети. Підходить для організації засобів діагностики і моніторингу виконання домашнього завдання та самостійної роботи на уроці.

Google Презентації – супровідник до кожного уроку. За допомогою цього сервісу вчитель зможе створити на Google Диску навчальну презентацію з матеріалами до уроків та надати до них доступ здобувачам освіти. Вони також можуть виконувати спільні та індивідуальні проекти, додавати графічні зображення та відео. Педагог отримує безперешкодний доступ до виконаних учнями завдань у будь-який час та в будь-якому місці.

У Google таблицях дуже зручно створювати звіти, графіки та діаграми. Вони відкривають безліч можливостей.

Віртуальна інтерактивна дошка Padlet(<https://padlet.com/>) може використовуватися:

– як майданчик для групової роботи для проведення «мозкового штурму», узагальнення та систематизації знань, рефлексії;

– для розміщення навчальної інформації, практичних завдань;

– для організації спільного онлайн виконання домашнього завдання;

– для розміщення ідей проектів та їхнє онлайн обговорення;

Електронна освітня платформа «МІЙ КЛАС» (<https://miyklas.com.ua>) пропонує широкий спектр матеріалів для здійснення дистанційного навчання – завдання, теорію та тести з предметів.

Для того, щоб активно користуватися сервісами потрібно:

– проаналізувати необхідність використання мережевих технологій на уроках української мови та літератури;

– визначити переваги хмарних технологій, які реалізуються за допомогою сервісів Google на уроках української мови та літератури;

– варто створити свій профіль на сайті (<https://www.google.com>)

Вибір того чи іншого ресурсу залежить від самого педагога, від його професійного почерку викладання.

Результати дослідження засвідчили що інтернет-технології, зокрема сервіси Google, під час вивчення української мови та літератури в умовах дистанційної та змішаної форм навчання дозволяють на якісно новому рівні розв'язувати завдання стосовно активізації роботи учнів з можливістю вибору індивідуальної траєкторії і темпу вивчення навчального матеріалу, подання інформації в інтерактивному режимі та аудіо-візуальній формі, забезпечення комунікації з учнями, віддаленими в часі і територіально в процесі організації навчально-дослідницької діяльності, підвищувати та стимулювати пізнавальні інтереси здобувачів освіти до вивчення української мови та літератури.

На уроках української мови та літератури під час дистанційної форми навчання можна запропонувати учням роботу на різних серверах Google, їхня ефективність залежить від майстерного й доцільного застосування вчителем. Педагог має активно оперувати всіма засобами для того, щоб навчальний процес був цікавим та творчим. Доведено, що такі уроки сприяють кращому усвідомленню учнями програмного твору. Здобувачі освіти не тільки сприймають навчальний матеріал, а й вчать аналізувати його, формувати власне ставлення. Цей досвід стає базою для компетентнісних знань із опрацьованих тем.

Література

1. Google-сервіси для вчителя. Перші кроки новачка. URL: <http://surl.li/mhhfv>
2. Карташова Л. А. Формування IT-готовності як нової якісної характеристики учителя суспільно-гуманітарних дисциплін. URL: <http://www.knlu.kiev.ua/?AC=361&pp=12>
3. Ляшенко К.В. Google-сервіси: можливості та перспективи використання у сучасному освітньому середовищі. URL: <http://www.psyh.kiev.ua/>
4. Морзе Н.В., Кузьмінська О.Г. Педагогічні аспекти використання хмарних обчислень. Інформаційні технології в освіті. 2011. №9. С. 20-29.
5. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. К.: Знання України. 2021. 448 с.
6. Олійник Л.М. Застосування базових сервісів Google у системі післядипломної педагогічної освіти. Інформаційні технології в освіті. 2020. № 22. С. 93-102.

ВОЙТЮК ЛАРИСА

ДНЗ «Вище професійне училище № 4 м. Хмельницького»

ПРОФЕСІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

*Теорія без практики мертва і безплідна,
практика без теорії неможлива.
Рене Декарт*

Підготовка кваліфікованих фахівців у професійних (професійно-технічних) закладах України в останні роки зазнає суттєвих змін, які пов'язані з появою нових професій і формуванням сучасного ринку праці, інтеграцією знань із суміжних галузей діяльності людини, впровадженням і використанням сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій.

Специфіка освітнього процесу в закладах професійної освіти полягає в тому, що важливу роль при підготовці кваліфікованих робітників відіграють міжпредметні зв'язки фундаментальних, загальнотехнічних та професійно-теоретичних дисциплін. Їх встановлення та реалізація забезпечує виконання основних завдань професійної освіти щодо підвищення рівня загальної освіченості здобувачів освіти ЗП(ПТ)О та професійної спрямованості навчання.

Головними напрямками реалізації принципу професійної спрямованості під час вивчення загальноосвітніх дисциплін у ЗП(ПТ)О є:

- формування професійної спрямованості особистості здобувачів освіти;
- вивчення основ наук з обов'язковою конкретизацією законів, правил, формул, систематичне розв'язання задач і завдань із виробничим змістом відповідного професійного спрямування;
- побудова освітнього процесу таким чином, щоб структура пізнавальної діяльності учнів відповідала структурі їхньої майбутньої професійної діяльності. Врахування взаємозв'язку загальної і професійної освіти сприяє цілеспрямованому, систематичному, поглибленому вивченню взаємопов'язаних понять природничо-математичних предметів і дисциплін професійно-теоретичного циклу, посилює функції загальноосвітніх дисциплін як теоретичної базової основи професійного навчання.

При здійсненні міжпредметних зв'язків в здобувачів освіти розширюється кругозір, розвивається логічне мислення, активізується увага, зростає зацікавленість до предметів, що вивчаються. Міжпредметні зв'язки забезпечують поглиблене вивчення теоретичного матеріалу і формування в учнів узагальнених наукових понять, допомагають їм застосовувати здобуті знання на практиці. Все це підвищує ефективність освітнього процесу.

Основними принципами викладання математики є забезпечення зв'язку зі змістом професійної освіти, відповідності вимогам кваліфікаційної характеристики і задоволення потреб предметів професійно-теоретичної підготовки щодо аналізу технологічних процесів, які вивчаються. Природничо-математичні дисципліни, формують розуміння єдності природи та її основних законів, уміння встановлювати всебічні зв'язки між явищами, поняттями, теоріями. Тому, як правило, в роботі застосовую різні типи уроків: комбіновані, уроки засвоєння нових знань, удосконалення та систематизації набутих знань, формування умінь та навичок, уроки-семінари, уроки-ігри, бінарні уроки. Систематичне використання засобів новітніх інформаційних технологій, сприяє підвищенню результативності вивчення математики, що значно розширює можливості як викладача так і пізнавальні можливості здобувачів освіти.

Професійна спрямованість забезпечується також більш глибоким вивченням законів і теорій, покладених в основу технологічних процесів, із якими учні ознайомлюються під час розв'язання задач із виробничим змістом і проведення практичних робіт, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю, а також на виробництві. Використання задач з професійним напрямком дає можливість вдало створювати проблемні ситуації на уроці. Такі задачі забезпечують посилення мотивації навчання математики, спонукають учнів до здобуття нових знань, оволодіння новими вміннями, збагачують їх знаннями з інших дисциплін.

У процесі розв'язування професійно-спрямованих задач, здійснюється навчання учнів елементам математичного моделювання, адже найбільш відповідальним і складним етапом розв'язування прикладної задачі є побудова її математичної моделі. Задачі можна умовно розділити на такі, у яких математична модель міститься в умові задачі, та такі, розв'язування яких передбачає побудову математичної моделі. Розв'язування перших значно простіше порівняно з розв'язуванням неформалізованих задач, та відповідно, складається з таких саме етапів, як і розв'язування будь-якої навчальної задачі. При розв'язуванні неформалізованих задач, вище зазначені етапи, доповнюються у зв'язку з необхідністю побудови математичної моделі. Деякі задачі ілюструють зазначений у природи принцип оптимізації трудової діяльності (діставати найбільший ефект з найменшими затратами), інші – розвивають здібності учнів до технічної творчості (геометричні задачі). Розв'язування задач з обраної професії сприяє ознайомленню учнів з роботою підприємств, що є умовою орієнтації інтересу учнів до професії. Використання задач з професійним напрямком дозволяє вдало створювати проблемну ситуацію на уроці.

Сформулюємо основні вимоги до задач з професійним спрямуванням, які використовуються в математиці.

1. Задачі повинні мати реальний практичний зміст, який забезпечує ілюстрацію практичної цінності і значущості набутих математичних знань у майбутній професійній діяльності.
2. Задачі повинні відповідати навчальним програмам за формулюванням і змістом методів і фактів, які будуть використовувати в процесі їх розв'язування.
3. Задачі повинні бути сформульовані доступною і зрозумілою мовою, проте можуть містити терміни, з якими учні ще не зустрічалися, але з якими обов'язково оперуватимуть під час вивчення загальнотехнічних і спеціальних дисциплін.
4. Числові дані в прикладних задачах повинні бути реальними, відповідати існуючим на практиці.
5. У змісті задачі по можливості повинен бути відображений особистий досвід учнів, матеріал, який відповідатиме обраної професії, що допоможе викликати пізнавальний інтерес в учнів.

Наприклад:

Задача 1. Сім'я планує побудувати будинок, площа основи якого 100 м^2 . Якими повинні бути розміри фундаменту, щоб він мав найменшу довжину?

Задача 2. Зварник виконав завдання з монтажу системи водопостачання та виконав 40 стикових швів труб діаметром 70 мм. Який заробіток отримав робітник, якщо плата за виконання 1 м стикового шва становить 46,3 грн?

Задача 3. Купол Київського цирку уявляє собою сферичний сегмент висотою 42 м і діаметром основи 64 м. Скільки листів перфорованого декоративного дюралю витрачено на його покриття, якщо розмір одного листа 1,25 x 1,75 м?

Задача 4. Будівельна бригада споруджує з цегли перегородку на складі для зберігання мінеральних добрив. Довжина перегородки 18 м, висота 4 м, товщина 25 см. Розчин збільшує об'єм перегородки на 15 %. Скільки цегли потрібно для роботи, якщо розміри цеглини 25 см на 12 см на 6,5 см (при умові, що цегла не б'ється)?

Задача 5. Цистерна для бензину має форму циліндра з конічним верхом. Діаметр основи циліндра 1,8 м. Висота конічної частини становить $\frac{1}{6}$ всієї висоти. Скільки листового заліза витратили на виготовлення цистерни, якщо в ній вміщується 4,2 тис. літрів бензину, а на шви – 4 % від усієї площі поверхні?

Таким чином, розв'язування виробничих задач сприяє ознайомленню здобувачів освіти з основними напрямками роботи, викликає зацікавлення, що є неодмінною умовою ефективної орієнтації на певні професії. Знаючи професію, здобувачі освіти застосовують математичні поняття і знання на виробництві, що допомагає стати їм висококваліфікованими, професійно мобільними конкурентоспроможними, здатними до професійного росту і самовдосконалення фахівцями своєї справи.

Література

1. Богомолов Н.В. Практичні заняття з математики: уч. посібник для технікумів / Н.В. Богомолов. – Київ: Вища школа, 2009. – 472 с.
2. Палига О. В., Пригула І. А. Інноваційні технології навчання при підготовці кваліфікованих робітників в системі професійно-технічної освіти. Василівка, 2015. 21 с. URL : <http://vpl57.zp.ua/file/YYPNoweV>.
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. Київ, 2004. 192 с.

ВОЛОШИНА НАТАЛІЯ

Інститут професійної освіти НАПН України (м. Київ)

КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Інформаційно-комунікаційна компетентність є важливою складовою системи професійних та загальних навичок і є необхідною для розвитку в будь-якій сучасній галузі. Вона формує основу професійного зростання фахівця.

У травні 2018 року Європейський Парламент та Рада ЄС прийняли Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2018/С 189/01), в якій цифрову компетентність визнано однією із восьми ключових навичок, необхідних для повноцінного життя та громадянської діяльності в Європейському Союзі. За Рамковою програмою, «цифрова компетентність – це впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства. Містить цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту, кібербезпеку та вирішення проблем» [1].

У розпорядженні Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року, № 167-р, була затверджена Концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 року. У цій Концепції встановлено, що «цифровою компетентністю є динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність із використанням таких технологій» [2].

Цифрова та інформаційно-комунікаційна компетентність на сьогодні є тотожними поняттями. За О. М. Спіріним, «під інформаційно-комунікаційною компетентністю розуміють підтверджену здатність особистості застосовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних потреб і розв'язування суспільно значущих, зокрема, професійних, задач у певній предметній галузі або виді діяльності» [3].

В нашому дослідженні інформаційно-комунікаційну компетентність майбутніх кваліфікованих робітників сфери обслуговування розуміємо як здатність особистості орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб, особливостей професійної діяльності і вимог сучасного високотехнологічного цифрового суспільства.

На підставі аналізу досліджень провідних вчених у галузі формування інформаційно-комунікаційної компетентності та ефективного використання цифрових технологій у освітньому процесі (таких як Биков В. Ю., Воротникова І. П., Гуревич Р. С., Жук Ю. І, Ковальчук В. І., Литвинова С. Г., Морзе Н. В., Спірін О. М. та ін.),

ми визначили чотири основні компоненти інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери обслуговування: мотиваційний, змістовий, діяльнісний, рефлексивний.

Мотиваційний компонент містить бажання учнів до саморозвитку і покращення, а також їхнє вмотивоване особистісне ставлення до інформації та її значення у власній професійній діяльності.

Змістовий компонент охоплює рівень інформаційної та цифрової грамотності, загальної культури в опрацюванні інформації. В ньому містяться вміння аналізувати та узагальнювати інформацію, проводити порівняння і синтез, а також передбачати результати розв'язання виробничих ситуацій і належно оформляти результати аналізу.

Діяльнісний компонент охоплює цифрові вміння та навички, а також навички аналізу інформації. Він передбачає здатність до практичного використання цифрових технологій в професійній діяльності.

Рефлексивний компонент містить осмислення власної діяльності: самоаналіз, саморефлексію, і самооцінку роботи та її результатів. Тут також важливе уточнення методів роботи з цифровими засобами на основі знань та власного досвіду.

Необхідно акцентувати увагу на створенні системи критеріїв для оцінки прогресу в розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності. В Тлумачному словнику з інформаційно-педагогічних технологій «критерій – 1) мірило оцінювання визнаних параметрів, які описуються певними показниками; 2) мірило для визначення, оцінки предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації» [4].

Ми визначили критерії, які можна використовувати для оцінки рівнів розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери обслуговування (зокрема, групи професій «Кухар. Офіціант. Бармен»), а саме: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інформаційний, діялісно-поведінковий та особистісно-рефлексивний критерії.

Мотиваційно-ціннісний критерій показує, наскільки учні мають мотивацію для розвитку своєї професійної діяльності в майбутньому, особливо в контексті їх інформаційно-комунікаційної компетентності. Показником цієї мотивації є позитивне ставлення до поліпшення рівня розвитку цифрових навичок.

Когнітивний критерій показує наявність теоретичних знань, пов'язаних із використанням цифрових технологій в професійній діяльності. Він передбачає розуміння способів зберігання та обробки інформації, принципів роботи основних комп'ютерних програм, необхідних в професійній діяльності. Показником цього критерію є наявність теоретичних знань про використання цифрових інструментів та їх можливостей.

Діялісно-поведінковий критерій визначає здатність учнів використовувати цифрові технології та інструменти з метою покращення ефективності навчання та майбутньої професійної діяльності, до пошуку, створення та організації електронної інформації. Показником цього критерію є практичні навички користування цифровими інструментами у навчальній та професійній діяльності.

Особистісно-рефлексивний критерій визначає наявність в учнів розуміння необхідності достатнього рівня розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, якого потребує професійна діяльність в сучасних умовах; визначення перспективного рівня розвитку власної інформаційно-комунікаційної компетентності; вміння проводити самооцінку володіння цифровими інструментами в професійній діяльності. Показником є розуміння інформаційно-комунікаційної компетентності як основної складової ключових компетентностей і здатність до саморефлексії.

Література

1. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01). URL: <http://surl.li/fpaxp>
2. Концепція розвитку розвитку цифрових компетентностей. URL: <http://surl.li/meekw>
3. Спірін О. М. Система інформаційно-технологічних компетентностей учителя інформатики // Інформаційно-комунікаційні технології навчання: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції. – Умань: ПП Жовтий, 2008. – С. 160–162.
4. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій / Я. В. Крупський, В. М. Михалевич. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 72 с.

ВОРОБІЙОВА ОЛЕНА

ДНЗ «Деражнянський центр професійної освіти» (м. Деражня)

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Активне впровадження сучасних інформаційних технологій у життя людини призвело до розвитку інноваційних процесів і в освіті. Прагнучи до європейських стандартів, Україні необхідно підвищувати свою конкурентоспроможність у наданні якісних освітніх послуг. Це вимагає застосування активних методів навчання, тому цілком закономірним стає використання нових інформаційних технологій та інноваційних методів викладання бухгалтерського обліку.

Підготовка громадянина, який зможе навчатися впродовж життя неможлива без наявності цифрових навичок. Медіа грамотність – ключова компетентність особистості нашого часу. Пріоритету набувають знання,

навички й уміння аналізувати, критично мислити, оцінювати і створювати цифровий контент, розуміти, як з ним і в ньому працювати. Цифрові інструменти дозволяють швидко та ефективно обробляти великі обсяги даних та проводити їх аналіз. Це дозволяє мені, як педагогу, з легкістю відслідковувати прогрес учнів, ідентифікувати проблемні питання та знайти ефективні способи їх вирішення.

Досягти максимальної якісної організації навчального процесу можна за рахунок використання «хмарних» технологій, які дозволяють користуватися комп'ютерними ресурсами віддаленого сервера як веб-сервісу через мережу Інтернет на своєму локальному персональному комп'ютері. Тобто всі роботи та обчислення проводяться віддалено, і головним фактором доступності такої технології є наявність інтернету. Використання хмарних технологій у навчальному процесі перш за все дозволить вирішити проблему забезпечення рівного доступу учнів та викладачів до якісних освітніх облікових ресурсів як в під час навчання, так і в позаурочний час.

Для спільної роботи зі створення й редагування документів і зображень, спілкування в реальному часі використовують віртуальні інтерактивні онлайн-дошки як принципово новий інструмент для навчання, завдяки якому можливе поєднання тексту, зображення, відео- й аудіоматеріалу на одному майданчику. Зокрема, працюємо з дошками Padlet, Miro, Jamboard, Linoit для організації групової роботи учнів під час проведення «мозкового штурму», узагальнення й систематизації знань, рефлексії; для розміщення навчальної інформації або завдань для її пошуку; як місце розміщення ідей для проєктів та їх обговорення; як інструмент для організації спільної діяльності учнів під час заняття та поза ним. [2, С.156].

Classtime – це помічник вчителя, що збагачує урок миттєвою візуалізацією рівня розуміння та прогресу усього класу в живому часі, дозволяє викладачам вибирати з безлічі питань для створення унікальних форматів оцінювання за короткий проміжок часу. Особливості конструктора тестів із 10 різних типів, шпаргалка з користування редактором формул LaTeX, алгоритму пошуку в колекції завдань та зручність систематизації й використання в особистому кабінеті.

Будь-яку сесію можна практично налаштувати з метою дотримання академічної доброчесності та можливості використання платформи як дієвого інструмента на різних за типом уроках при дистанційній, змішаній чи очній формі навчання, а також для самонавчання чи самоконтролю учнів. Крім того, усі учасники можуть стати учасниками командної гри – найважливішої переваги Classtime, що дозволяє їм не лише продемонструвати знання бухгалтерського обліку, а й опинитись у глядацькій залі.

Дуже цікавими є інтерактивні робочі аркуші як найкращий спосіб поєднувати будь-які типи контенту, навіть аудіо-записи. Під час дистанційного навчання робочі інтерактивні аркуші набули значної популярності. Сервіс *Wizer* – один з найкращих та найпростіших інтерактивних сервісів для вчителя, на якому створюють власні інтерактивні аркуші та ділюся ними з учнями і колегами. Сервіс інтуїтивно зрозумілий. Конструктор робочого аркуша *Wizer* поєднує досвід та творчість викладачів, дозволяючи швидко створювати широкий спектр питань: відкриті запитання, множинний вибір, відповідні пари, заповнюйте бланк, заповнюйте зображення, таблиці тощо. Він містить велику кількість готових шаблонів для візуального оформлення слайдів, а також велику добірку шрифтів для лаконічного подання тексту на своїх інтерактивних аркушах.

Ресурс *Kahoot* інтегрує гру у навчальний процес. Контент, створений на платформі онлайн-сервісу, має своєрідну назву «кахути», які позначають створений навчальний контент. У власноруч розроблені міні-ігри можна вставляти тематичні відео та зображення, а процес створення нової вправи займає декілька хвилин. Таким чином, значною мірою скорочується час для підготовки до заняття. Ще однією перевагою даного сервісу є система готових ігор, розроблених іншими користувачами інструменту. Тобто можна використовувати тестування, створені самостійно або ж скопіювати завдання інших розробників. Участь в іграх, створених за допомогою сервісу, сприяє організації спілкування та співпраці у колективі, підвищує рівень обізнаності в інформаційно-комунікаційних технологіях, стимулює критичне мислення цільової аудиторії. [3].

Для учнів цифрові технології надають безліч потужних можливостей здійснювати навчання on-line, займатися самоосвітою у зручний час та у комфортних умовах, отримувати повноцінні консультації в режимі реального часу та в стислі терміни, вільно обмінюватися корисною інформацією не зважаючи на географічне місце розташування, і все це завдяки розміщенню необхідних матеріалів та відомостей на віддалених серверах та без прив'язки до стаціонарного комп'ютера.

Література

1. Близнюк Т.О. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання навчально-методичний посібник // Івано-Франківськ – 2021. – С.6-15.
2. Паламарчук В.Ф. Інноваційні процеси в педагогіці. Київ, 2018. 156 с.
4. Столяренко Т.А. Використання засобів ІКТ у системі підготовки економістів/ Т.А.Столяренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2014. – № 10 (44). – С.56-62.
5. Використання Kahoot! У навчально-виховному процесі : вебсайт. URL: <http://urokinformatyky.blogspot.com/p/blog-page.html>.
6. Гуревич Р.С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедійних технологій // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2007. – С. 38 – 41.

ДО ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Україна взяла на себе ключові міжнародні зобов'язання щодо забезпечення гендерної рівності. Однак, незважаючи на успіхи, досягнуті у цій сфері та щодо розширення прав і можливостей жінок, наша країна як і раніше зіштовхується з проблемами, що негативно впливають на забезпечення рівних можливостей і прав жінок в цілому і тих, хто стикаються з множинною дискримінацією, зокрема. Згідно з Глобальним звітом про гендерний розрив 2021 року [1], Україна займає 74 місце серед 156 країн. До прикладів системної гендерної нерівності в Україні можна віднести: низький рівень участі жінок у політичних та громадських процесах, особливо на найвищих посадах; патріархальну культуру і глибоко вкорінені гендерні стереотипи; низький рівень економічної участі та можливостей, а також значне поширення гендернозумовленого насильства. При цьому, чинна нормативно-правова база України є підставою для впровадження гендерного підходу у всіх сферах життєдіяльності українського суспільства, у тому числі в освітній галузі.

В грудні 2022 року Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердив операційний план з її реалізації на 2022-2024 роки [2]. Метою Стратегії є запобігання та протидія будь-якій дискримінації у сфері освіти для всіх учасників освітнього процесу на всіх рівнях освіти.

Якщо впровадження гендерної складової на сучасному етапі спорадично відбувається в системі вищої та середньої освіти, система професійної освіти до недавніх пір залишалася осторонь цих процесів. За даними досліджень в рамках проєкту «Гендерне бюджетування в Україні» [3], має місце гендерна сегрегація у виборі напрямів навчання у П(ПТ)О: хлопці значно переважають у здобутті спеціальностей в галузях промисловості, будівництва, сільського господарства та транспорту; дівчата – у швейному виробництві. Гендерний аналіз витрат на навчання зафіксував таку тенденцію: на спеціальностях, де навчаються лише дівчата, найнижча вартість навчання з розрахунку на одну особу. Проблема впровадження гендерного підходу в систему сучасної освіти, зокрема П(ПТ)О, є надзвичайно гострою.

Система П(ПТ)О все ще сприяє відтворенню горизонтальної сегрегації на ринку праці в Україні. Продовжується фемінізація таких сфер як освіта, медицина, соціальна сфера, бухгалтерський облік, обслуговуючі види праці та маскулінізація органів влади, воєнної справи, правоохоронних органів, технічних та робочих професій, сфери інформаційних технологій. В сучасних умовах технічного та інформаційного прогресу, підвищення рівня доступності усіх сфер соціальної самореалізації людини незалежно від статі, орієнтація на традиційні «жіночі» та «чоловічі» ролі та відповідні професії гальмує розвиток особистості, не дає людині реалізувати власний потенціал.

Ситуація, що склалася у системі професійної освіти, пояснюється недостатнім рівнем поінформованості та упередженим ставленням щодо гендерних питань з боку педагогічного складу та керівництва. Більшість з них не сприймають ідеї та принципи гендерної рівності як питання загальних прав людини, а пов'язують їх з окремими проблемними гендерними питаннями (насильство в сім'ї, відстоювання прав жінок та прав сексуальних меншин тощо). Як наслідок, гендерним питанням майже не приділяється увага в закладах П(ПТ)О: не проводиться гендерний аналіз та моніторинг, гендерна складова не включається в стратегії, плани, політики і освітні програми ЗП(ПТ)О; проводиться недостатня кількість гендерночутливих заходів, інтегрованих у профорієнтаційну і виховну діяльність ЗП(ПТ)О; профорієнтаційні заходи і матеріали наповнені гендерними стереотипами. Освітній простір також не враховує особливості і потреби обох статей. Учасники та учасниці освітнього процесу не почувують себе комфортно у такому просторі. Отже, впровадження гендерного підходу в систему П(ПТ)О є вкрай необхідним для забезпечення відповідності умов здобуття професійної освіти в Україні вимогам сучасності.

Міністерством освіти і науки України розроблено Модельну дорожню карту просування гендерної рівності в системі професійної (професійно-технічної) освіти на регіональному рівні [4] та Методику проведення комплексного гендерного аудиту закладу П(ПТ)О які було представлено під час проведення онлайн форуму «Розбудова гендерної рівності у профтехосвіті».

Комплексний гендерний аудит має сприяти системному та ефективному впровадженню комплексного гендерного підходу у політику закладу професійної освіти, його функціонування, комунікацію, кадрову політику, дизайн фізичного простору, а також оцінці того, в якій мірі прийнята політика знаходить відображення в роботі закладу, його керівництва, кадрового та учнівського складу. Збір інформації відбувається методом опитування керівництва, учнівства, співробітників та співробітниць, обстеження простору, аналіз сайту, аналізу документів.

Пілотний комплексний гендерний аудит (далі – КГА) проведено у вересні-листопаді 2022 р. у Чернівецькому вищому професійному училищі радіоелектроніки, який виявив недостатній рівень впровадження гендерної складової в зазначеному закладі. Зокрема, за результатами аналізу документів комплексний гендерний підхід (далі – КГП) не знайшов відображення у стратегії розвитку навчального закладу, посадових інструкціях, плані роботи закладу, плані виховної роботи, плані роботи навчально-практичного центру, тощо. Також відсутні специфічні документи, присвячені саме впровадженню КГП, не вживаються фемі-

нітиви, не використовуються дезагрегована за статтю статистика, немає згадки про Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Отримані результати пілотного комплексного гендерного аудиту засвідчили неготовність закладів П(П)ТО до проходження такого оцінювання та в багатьох випадках не розуміння педагогами самого принципу гендерної рівності. Врахування гендерного компоненту в професійній освіті допоможе підвищити чутливість здобувачів освіти до проблем рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, сформувавши недискримінаційну поведінку і застосувати набуті знання та навички з гендерних питань не лише у професійній діяльності, але й у своєму повсякденному житті.

Література

1. Державна судова адміністрація України. Питання гендерної рівності. URL: <http://surl.li/mveqe>.
2. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 р. № 1163-р. URL: <http://surl.li/meeuh>.
3. Проблеми гендерної рівності у галузі освіти. Публікація в рамках реалізації Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні». URL: <http://surl.li/euxix>.
4. Модельна дорожня карта просування гендерної рівності в системі професійної (професійно-технічної) освіти на регіональному рівні. URL: <http://surl.li/meets>.

ГЕР'ЯТОВИЧ ІННА

Хмельницький професійний ліцей (м. Хмельницький)

STEM-ПРОЄКТИ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ

Розвиток сучасного суспільства зумовлює необхідність змін методів освіти, функції якої постійно ускладнюються. Основна вимога до майбутнього кваліфікованого робітника – це вміння бачити й розв'язувати проблеми, які, в свою чергу, потребують критичного мислення, творчої уяви, інтегрованих знань, навичок практичного використання сучасних технологій.

Саме такий підхід реалізує STEAM-освіта, що стимулює оволодіння сучасними знаннями з різних галузей, формування навичок творчої діяльності, розвиток критичного та інноваційного мислення.

Освіта в галузі STEM є основою підготовки працівників в області високих технологій. Тому багато країн проводять державні програми в галузі STEM-освіти.

В Україні створена коаліція STEM-освіти в Україні - платформа для об'єднання компаній, навчальних закладів, асоціацій, експертних організацій, муніципалітетів та ЗМІ заради підвищення якості STEM-освіти в Україні.

Для підвищення рівня підготовки кваліфікованих робітників і відповідності його до сучасних вимог, у Хмельницькому професійному ліцеї упроваджуються елементи STEAM-освіти у різноманітних формах.

STEM – це напрям в освіті, при якому в навчальних програмах посилюється природничо науковий компонент та інноваційні технології. Технології використовують навіть у вивченні творчих, мистецьких дисциплін.

Базою для STEM-освіти вступають наукові методи, математичне моделювання, інженерний дизайн та інноваційне мислення.

Основні аспекти STEM освіти:

- STEM-навчання – це зосередження на реальних завданнях і проблемах.
- Уроки STEM орієнтуються на процес інженерного проєктування.
- STEM-навчання занурює здобувачів освіти у практичний запит і відкрите дослідження.
- STEM-навчання залучає учнів до продуктивної спільної роботи.
- STEM-навчання інтегрує математику і природничі науки.

STEM-освіта базується на використанні засобів та обладнання, що пов'язані з технічним моделюванням, енергетикою і електротехнікою, інформатикою, обчислювальною технікою і мультимедійними технологіями, науковими дослідженнями в області енергозберігаючих технологій, автоматикою, телемеханікою, робототехнікою і інтелектуальними системами тощо.

Проєкт як засіб реалізації STEM-освіти у навчальному закладі дозволяє органічно інтегрувати знання здобувачів освіти з різних предметів під час розв'язання реальних проблем, обумовлює їх практичне використання, генерує при цьому нові ідеї, формує всі необхідні життєві компетенції.

Технологічні етапи роботи над проєктом:

Проблема: визначення проблеми, постановка мети і завдань проєкту.

Планування: формування робочих груп, проведення міні-досліджень, підготовка історико-технічної довідки про об'єкт планування, аналіз виробів-аналогів та пошук варіантів удосконалення, обґрунтування кращої ідеї для реалізації проєкту на основі проведених досліджень, уточнення інформації, синтез ідей, плани.

Проектування(робота з виконання проєкту):

конструкторський етап – створення клаузури виробу, опис моделей, розробка конструкцій, підбір матеріалів, інструментів, обладнання для роботи;

технологічний етап – визначення оптимальної технології виготовлення проєктного виробу, складання технологічної послідовності.

Продукт: виготовлення об'єкта проектування.

Презентація:аналіз виконання проєкту, аналіз діяльності, презентація виготовленого виробу чи проєкту в цілому.

Відмінності навчального та STEM-проєкту.

Навчальний проєкт. При виконанні навчального проєкту передбачається вирішення проблеми, актуальної як для здобувача освіти, закладу, суспільства. Продуктом проєкту може бути сайт, сторінка у соціальних мережах, презентація, колекція, екскурсія, аналіз результатів дослідження, посібник, відеофільм, виставка, фотоальбом, мультимедійний продукт, святковий захід.

Продукт проєктної діяльності STEM-проєкту. STEM-проєкти завжди передбачають вирішення цікавих та актуальних проблем шляхом застосування нових знань, передбачених освітніми програмами та державним освітнім стандартом. На сьогоднішній день для швейного напрямку це впровадження елементів «розумного» одягу, проєкти з повторної переробки сировини та інше.

Розглянемо реалізацію методу проєктів на уроках професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки швейних спеціальностей на прикладі.

Творчий проєкт «Декорування одягу у техніці випалювання на тканині».

Мета: освоєння нового виду декорування одягу – випалювання на тканині. Метод унікальний тим, що дозволяє імітувати практично всі види художніх робіт з тканиною: аплікацію, мереживоплетіння, рішелє, гладь, вишивку.

S (Science) – історія виникнення техніки випалювання на тканині, інструменти, випалювачі, принципи роботи, властивості матеріалів, зварювання тканини як метод з'єднання матеріалів.

T (Technology) – способи створення художніх робіт, оздоблення за допомогою технік випалювання; вибір найбільш оптимальних способів композиційного, конструкторського і технологічного рішення при створенні моделей одягу. Застосування зварних з'єднань при виготовленні швейних виробів.

E (Engineering) – інженерне проектування моделей одягу та оздоблення цих моделей у техніці випалювання на тканині.

A (Art) – розробка ескізів колекції моделей одягу «Вирізанка».

M (Mathematics) – розрахунок та побудова креслення деталей одягу.

Отже, STEM-освіта це інноваційний напрям освіти з метою розвитку науково-технічних компетенцій здобувачів освіти.

Проєкт – це особлива форма освіти (філософія мети та діяльності, результатів і досягнень учнів) та навчання через дію. Проєктна робота мотивує, особистісно зорієнтована та має загальноосвітню цінність. STEM-проєкти дають можливість сучасним здобувачам освіти бачити результат своєї роботи, відчуття чогось досягнутого, а також можливість виготовляти якийсь продукт існує рівно стільки часу, скільки потрібно для одержання кінцевого результату. Досвід впровадження методу проєктів при викладанні предметів професійної теоретичної і професійно-практичної підготовки засвідчив, що він не тільки не виключає використання інших методів та форм навчання, а й сприяє їх вмілому поєднанню.

Література

1. Василяшко І. Упровадження STEM-навчання – відповідь на виклик часу / І. Василяшко, Т. Білик // Управління освітою. – К., 2017. – № 2 (386). С. 28-31.
2. Патрикєєва О.О. STEM-освіта: умови впровадження у навчальних закладах України / О.О. Патрикєєва, О.В. Лозова, С.Л. Горбенко // Управління освітою. – К., 2017. – С. 28-31.
3. Журавель Т.О. Інтегроване навчання – основний складник STEM-освіти / Т.О. Журавель, Н.О. Соколова // Освіта тарозвиток обдарованої особистості. – 2016. – № 12 (55). – С.32-34.

ГОЛУБ ТЕТЯНА

ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей» (м.Славута)

**РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ
ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВИТИ**

Цифровізація освіти постає імперативом реформування освітньої сфери, першочерговим завданням ефективного розвитку інформаційного суспільства в Україні. У свою чергу, цифровізація освіти неможлива без урахування світових трендів, зокрема інтенсивного розвитку таких технологій, як доповнена і віртуальна реальність, штучний інтелект, інтернет речей, роботизація, блокчейн, медіаосвіта, хмаро орієнтовані сервіси, гейміфікація, міждисциплінарність та ін.

Важливо, щоб сучасні педагоги були компетентними в цифрових технологіях, пов'язаних з їх професійною діяльністю. Оскільки професійна (професійно-технічна) освіта є складовою системи освіти України, питання формування цифрової компетентності є актуальним і для педагогів даної галузі й для професійного навчання в цілому.

Перехід до цифрового суспільства, широкомасштабна пандемія COVID-19, воєнний стан в Україні вплинули на функціонування нашого закладу освіти як у питаннях управління, організації освітнього процесу, комунікації, оцінювання навчальних досягнень, так і стосовно створення й використання цифрового освітнього контенту.

Розвиток цифрової культури педагогічного працівника закладу професійної освіти відбувається у процесі його професійної підготовки та підвищенні кваліфікації, заснованої на культурологічній адаптації до умов роботи у віртуально-інформаційному середовищі, впровадженні та використанні цифрових засобів навчання, що вимагають інноваційних підходів і відкритості в організації освітнього процесу, психологічної готовності педагогічних працівників до роботи з поколінням, що зростає у світі цифрових технологій.

З метою якісного розвитку цифрової культури педагогів методичній службі закладу освіти необхідно постійно надавати науково-методичну підтримку педагогічним працівникам у подоланні виявлених труднощів і проблем здійснення онлайн-навчання, офлайн-навчання із використанням цифрових технологій, дистанційного навчання. Перш за все, важливо визначити основні завдання, які стоять перед педагогом закладу професійної (професійно-технічної) освіти в контексті формування цифрової компетенції. Вони включають передусім визначення і вибір відповідних цифрових ресурсів з урахуванням контексту і цілей навчання; критичну оцінку надійності цифрових джерел і ресурсів; обмеження щодо використання або повторного використання цифрових ресурсів (авторське право, тип файлу, технічні вимоги, правові положення, доступність); здатність оцінити користь цифрових ресурсів у вирішенні конкретної навчальної мети, рівень цифрової компетенції конкретного здобувача освіти, а також кореляцію педагогічного підходу з цифровими ресурсами; вміння добирати і поєднувати існуючі цифрові ресурси або їх частини, створювати нові цифрові освітні ресурси і продукти; колаборацію у царині цифрових освітніх ресурсів.

Сьогодні викладачі та майстри виробничого навчання досліджують, створюють і впроваджують широкий спектр електронних ресурсів, освітніх програм і навчально-методичних матеріалів для забезпечення цифрової трансформації професійної освіти. Презентують власні напрацювання на різноманітних виставках, конкурсах, форумах, семінарах.

Цифрова культура педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти – це унікальний, надзвичайно важливий та ефективний феномен модернізації освітньої галузі, який забезпечує можливість зануритися у неповторний світ цифрової реальності. У процесі оволодіння цифровою культурою педагогічні працівники набувають навичок дослідницької роботи із сучасними об'єктами цифрової культури, включаючи навички критичного осмислення явищ цифрової дійсності, а це неодмінно впливає на якість освітнього процесу та призводить до підвищення успішності здобувачів професійної освіти, забезпечує їм розмаїття варіантів для індивідуального, творчого самовираження, саморозвитку, готує їх до майбутніх технологічних змін у професійній діяльності і суспільній роботі.

Література

1. Розвиток цифрової компетентності педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта» в системі відкритої післядипломної освіти: збірник освітньо-професійних програм / за заг. ред. С. П. Касьян, С. В. Антошук; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – Київ, 2019. – 250 с.
2. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій: навчальний посібник / Івашев Є. В., Сахно О. В., Грядуща В. В., Денисова А. В., Лукіяничук А. М., Удовик С. І. Біла Церква: БІНПО, 2021. 258 с.

ГОЛЯ НАТАЛІЯ, МИХАЙЛОВ СЕРГІЙ

ДНЗ «Вище професійне училище №4 м. Хмельницького»

ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ – ПЕРСПЕКТИВНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Професійно-технічна освіта України перебуває на етапі реформування та модернізації. Зовнішніми чинниками, що зумовлюють її реформування, є необхідність приведення системи професійної освіти у відповідність до потреб економіки регіону, запровадження державно-приватного партнерства, оновлення змісту освіти, матеріально-технічної бази із залученням соціальних партнерів та ін. Головним мірилом якості освіти стає компетентність кваліфікованого робітника. Професійна освіта все більше орієнтується на підготовку кваліфікованого робітника, конкурентоздатного на ринку праці, який не тільки вільно володіє вибраною професією й орієнтується в суміжних галузях діяльності, а й готовий до постійного удосконалення, соціальної і професійної мобільності.

Для здійснення головних напрямів професійної підготовки майбутніх робітників саме від педагогів професійної підготовки залежить значне підвищення їх особистої відповідальності у виборі форм і методів навчання, виховання учнів, організації суспільно корисної і продуктивної праці учнів, а також постійного творчого пошуку, високої педагогічної і професійної майстерності. Із введенням нових стандартів професійної (професійно-технічної) освіти педагогічний колектив ВПУ №4 м. Хмельницького працює над розробленням і **впровадженням навчальних планів та освітніх програм підготовки кваліфікованих робітників на основі компетентнісного підходу**, що передбачає опанування учнями ключових, загальнопрофесійних і фахових компетенцій, орієнтуючи їх на конкретний результат майбутньої діяльності, визначений за безпосередньої участі роботодавців. Плани та програми будуються за модульним принципом з урахуванням інтеграційних зв'язків теоретичного та виробничого навчання. Це дозволяє усунути дублювання матеріалу, зекономити навчальний час на його засвоєння тощо. Компетентнісний підхід забезпечує можливості гнучкого реагування на конкретні умови навчання і потреби виробництва, стимулює самостійність та відповідальність учнів, забезпечує індивідуалізацію навчання, сприяє готовності учнів до застосування набутих знань і вмінь у нестандартних професійних ситуаціях.

Однією з перспективних та, водночас, стратегічно важливою технологією організації освітнього процесу є **дуальна система навчання**, сенс якої полягає у паралельному навчанні учнів в училищі та на підприємстві. Елементи дуальної форми навчання впроваджуються у навчально-виробничий процес підготовки кваліфікованих робітників за професіями «Монтажник систем утеплення будівель», «Муляр», «Штукатур». В основу дуальної форми навчання покладено принцип взаємного зв'язку теорії з практикою, що дозволяє учням не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств. Висока життєздатність цієї системи пояснюється тим, що вона відповідає інтересам всіх учасників цього процесу. Для підприємств – це можливість підготовки робочих кадрів, безпосередньо, під своє виробництво, виробничі технології та обладнання, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на пошук та підбір робітників, їх перенавчання та адаптація до умов конкретного підприємства. До того ж, у підприємства з'являється можливість перспективного планування заміни робочих ресурсів та відбору кращих учнів, так, як за час навчання можна виявити їх сильні та слабкі сторони. Добре навчені молоді робочі кадри швидко пристосовуються до робочого ритму виробництва, витрачаючи мінімально часу для адаптації, що позитивно відображається на іміджі підприємства та закладу професійної освіти. Заклад освіти забезпечує учнів теоретичними знаннями, достатньою професійною орієнтацією та послідовним працевлаштуванням. Учні, які навчаються за дуальною системою, набувають добрі знання й стійкі професійні прийоми та навички роботи, самостійність і безболісну адаптацію до дорослого життя, у них з'являється впевненість у завтрашньому дні.

Професійна освіта найбільше інтегрована в економіку і не може розвиватися без тісної співпраці як з роботодавцями, так і з виробниками будівельних матеріалів, які володіють сучасними матеріалами, новітніми технологіями, що дає можливість застосовувати їх в освітньому процесі та підвищувати якість підготовки учнів. Саме з цією метою Вище професійне училище №4 тісно співпрацює з фірмами ТОВ «Хенкель Баутехнік (Україна)», ТДВ «SINIAT» за технологіями яких на базі училища створені **навчально-практичні будівельні центри**, що дозволяє реалізовувати завдання щодо вдосконалення практичної підготовки здобувачів закладів професійної освіти; підвищувати кваліфікації фахівців підприємств, організацій, установ; впроваджувати в освітній процес новітні виробничі технології із застосуванням сучасного обладнання, інструментів і матеріалів та ін.

У червні 2022 року Вище професійне училище №4 м. Хмельницького пройшло відбір у конкурс **«Професійне навчання з питань енергоефективності в Україні»** з впровадження навчальних курсів та навчальних матеріалів за компетентностями у сфері енергоефективності. Конкурс відбувся в рамках компоненту «Професійні кваліфікації у сфері енергоефективності» проєкту технічної допомоги «Сприяння енергоефективності та імплементація Директиви ЄС про енергоефективність в Україні» (FEER), що реалізується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH на замовлення урядів Німеччини та Швейцарії. Училище впроваджує короткострокові навчальні програми з енергоефективності та енергозбереження у будівельній галузі, а саме: «Монтажник віконних та дверних конструкцій», «Сучасні системи термомодернізації будівель і споруд». Впровадження курсів з енергоефективності у підготовку кваліфікованих робітників будівельного профілю навчального курсу сприяє формуванню у них енергозберігаючої свідомості, активної громадянської позиції щодо прийняття екологічно й енергетично грамотних рішень у професійній діяльності.

Ще одним із напрямів подальшої роботи є **розвиток міжнародного співробітництва**, яке у сфері професійної освіти покликане забезпечити інтеграцію національної системи освіти у міжнародний освітній простір. Вище професійне училище №4 м. Хмельницького за сприяння БОБФ «Інноватика» взяло участь у 3 онлайн-зустрічах із представниками закладу професійної освіти Королівства Нідерланди – Сумма Коледжу, м. Ейндховен. Із метою підготовки кваліфікованих будівельників для подальшої відбудови України, наші навчальні заклади готують програму співпраці та спільну заявку на програму Еразмус+ за категорією KA2 «Small-scale partnerships». Нідерландські партнери також розглядають можливість направити своїх студентів в Україну для обміну досвідом та повоєнної відбудови країни.

Таким чином, усі зазначені напрями роботи колективу Вищого професійного училища № 4 м. Хмельницького дозволять підготувати кваліфіковані робітничі кадри, здатні до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукомістких й інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці.

Література

1. Відбудова України. Про роль профтехосвіти в повоєнному відновленні держави. URL: <http://surl.li/mhhwz>
2. Модульно-компетентнісний підхід у підготовці кваліфікованих робітників будівельної та машинобудівельної галузей : монографія / П. Г. Лузан, В. В. Ягупов, Г. І. Лук'яненко, Т. В. Пятничук, М. І. Михнюк. – Київ : 2015. – 255 с.
3. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практ. посіб. / Т. М. Герлянд, І. А. Дрозіч, Н. В. Кулалаєва, Г. М. Романова, М. М. Шимановський; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. Житомир: Полісся, 2019. 304 с.

ГРАБОВСЬКА ЛЮДМИЛА

ДНЗ «Полонський агропромисловий центр професійної освіти» (м. Полонне)

МОТИВАЦІЯ ПЕДАГОГІВ ДО СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Зважаючи на особливості сучасності – запровадження модульно-компетентнісного підходу, змішаної форми навчання, реалії воєнного стану, карантинні перестороги – сучасний педагог має бути готовим до застосування нових освітніх ідей, постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку. Ці якості не видаються додатком до диплома про педагогічну освіту, а формуються у щоденній освітній праці.

Сьогодні ми розуміємо: бути гарним професіоналом, означає бути в постійному пошуку, зростанні, розвитку. Праця педагога відрізняється високою мобільністю, надзвичайною складністю, вимагає від нього глибоких та різнобічних наукових, професійних знань, умінь, навичок, що становлять основу професійної компетентності. Професійна компетентність педагога є не лише сумою теоретичних знань та вміння їх репродукувати у певному обсязі згідно з правилами, а також мотивом і засобом розвитку навичок практичних дій в інформаційному суспільстві. Можливість різнобічного розвитку здобувачів освіти пропонують саме сучасні методики навчання і новітні технічні здобутки. Широке й ефективне впровадження інноваційних методик в освітній процес сприяє підвищенню його якості, зацікавленості здобувачів освіти і педагогічних працівників, є важливою стадією процесу реформування традиційної системи освіти.

Сьогодні освітній процес важко уявити без застосування сучасних засобів навчання, оскільки вони дають можливість показати динаміку, рух, зміну, процес перебігу явища вивчення, виділити предмет вивчення і пред'явити його для засвоєння. Ними є підручник, слово педагога, засоби наочності, технічні засоби навчання і комп'ютер, роздатковий навчальний матеріал. Використовуючи названі засоби так, щоб один доповнював інший, можна досягнути високого результату навчання.

Сучасні засоби навчання дають можливість не лише забезпечити здобувачів освіти глибокими та міцними знаннями, але й, що дуже важливо, ознайомити їх із сучасними методами пізнання, та крім цього підвищити рівень інформаційної культури здобувачів освіти.

Педагоги Державного навчального закладу «Полонський агропромисловий центр професійної освіти» плідно працюють над створенням різнопланових навчальних видань. Ця робота є необхідною, оскільки заклади професійної освіти відчувають гостру потребу у створенні навчальної літератури для підготовки кваліфікованих робітників. Бібліотечний фонд закладу професійної освіти активно поповнюється підручниками для вивчення загальноосвітніх предметів, але надходження для здобуття професій – незначні.

Педагоги та здобувачі освіти хочуть працювати з навчальними виданнями, які знайомлять з новими виробничими технологіями, написані державною мовою та адаптованими саме для закладів професійної освіти. Багато професій, які здобувають у нашому Центрі, є технологічно складними, тому у здобувачів освіти виникають проблеми з розумінням навчального матеріалу і створення засобів навчання, у яких інформація викладена у доступній формі спонукає педагогів до науково-дослідницької роботи, а саме – створення навчальних видань.

Станом на сьогодні педагогічні працівники нашого Центру створили близько 50 навчальних видань, які схвалені до поширення та використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти області Науково-методичною радою НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області. Творчі доробки різноманітні, це і підручники, і навчальні посібники, збірники завдань, лабораторні практикуми, електронні засоби навчання.

Література

1. Шамралюк О. Л. Методичні рекомендації щодо розробки навчально-методичної літератури // Професійна освіта: науково-методичний вісник. 2021. – №1-2 (56-57). – С.268-287.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 жовтня 2012 р. № 1060 «Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text>.

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 травня 2018 р. № 440 «Про затвердження Положення про електронний підручник». URL: <http://surl.li/mhhyn>
4. Національний стандарт України ДСТУ 3017:2015 «Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять». URL: <http://surl.li/mhhzp>
5. Національний стандарт України ДСТУ 3017-95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення». URL: <http://surl.li/mhhzi>
6. Шевчук С. С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації / С. С. Шевчук. – Біла Церква: БІНПО ДВНЗ «УМО» НАПНУ. – 2017. – 106 с.

ГРЕЛЬ НАТАЛІЯ

ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти»
(м. Кам'янець-Подільський)

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО «ПОРТФОЛІО УСПІХУ» УЧНЯ З ПРОФЕСІЙ ХУДОЖНЬОГО НАПРЯМУ

Осмилення проблеми формування висококваліфікованого робітника та розвитку його особистості, неможливе без вивчення й втілення у навчально-виробничий процес інноваційних технологій. Сьогодні, у педагогічній науці, «портфоліо» все частіше розглядають, як альтернативну форму оцінювання освітньої та професійної діяльності учня. Використання портфоліо дозволяє вирішити два основних завдання: простежити зростання рівня професійної підготовки учня та оцінити його освітні досягнення, доповнивши традиційні форми контролю інноваційними.

Портфоліо є своєрідним набором матеріалів, структурованих певним чином. Портфоліо може містити різну кількість розділів, зміст яких визначається їх назвою, об'єм – призначенням матеріалу, що до них входить, оформлення – індивідуальними особливостями автора. У середині розділів можуть бути виділені рубрики, які допомагають систематизувати матеріал і формують структуру розділу. Рубрики можуть бути обов'язковими і необов'язковими.

Особливості портфоліо дозволяють учням при його активному і систематичному застосуванні поступово оволодіти навичками не лише оцінювати свої досягнення, але й усвідомлювати цілі освіти як освіти для себе і протягом усього життя.

«Портфоліо успіху» учня закладу професійної (професійно-технічної освіти) художнього профілю є колекцію робіт, що демонструють його навчальні досягнення. Його використання дає змогу простежити індивідуальний прогрес учня, досягнутий ним у процесі професійно-теоретичної та практичної підготовки, без прямого порівняння із досягненнями інших учнів та оцінити його освітні досягнення, як доповнення до традиційних форм контролю.

«Портфоліо успіху» – це збиральний документ інформації, де учні самі можуть спостерігати за своїми досягненнями, як майбутніх спеціалістів. Творчі роботи, дослідження, проекти, тексти доповідей, результати участі у конкурсах фахової майстерності та виставках, грамоти – все це учні використовують для складання електронного учнівського портфоліо.

Принципами формування «портфоліо успіху» учня є: добровільність при формуванні матеріалів портфоліо; збір матеріалів самим учнем з допомогою та підтримкою викладача; методична допомога під час формування портфоліо; використання можливостей системи дистанційного навчання; виключення формального підходу до портфоліо.

Накопичуючи й аналізуючи свої практичні досягнення за методом портфоліо, учень застосовує набуті знання і, виходячи з життєвого досвіду, оцінює та переоцінює свою діяльність. Це і визначає надзвичайну значимість використання методу портфоліо в ході його професійно-теоретичної підготовки, як форми безперервного оцінювання і дає поштовх для формування творчих професійно важливих знань, умінь та навичок.

Під час створення «портфоліо успіху» учня важливою умовою для педагога є дотримання певних умов, а саме заохочення учнів до збору кращих творчих чи навчальних робіт, виявлення здібних учнів, готових до творчої роботи зі створення цікавих мистецьких проєктів та участі в заходах професійного напрямку діяльності різного рівня.

Виходячи з цього, можна зазначити, що «портфоліо успіху» є особисто зорієнтованою формою роботи учня, автентичним видом оцінювання його професійних досягнень спрямоване на виявлення та розвиток творчих здібностей в кожній сфері його професійного зростання. Упровадження такої форми діяльності, стимулює вихід на новий рівень самосвідомості, де кожен вибирає, оцінює, контролює процес навчання, роблячи його безперервним і результативним.

На етапі завершення навчання майбутній випускник обов'язково зіткнеться із проблемою працевлаштування, яка нині особливо загострена в зв'язку з економічною кризою. Тому випускнику навчального закладу як ніколи стане в нагоді «портфоліо успіху», це дасть більше шансів для успішного працевлаштування чи подальшого продовження навчання.

Отже, «портфоліо успіху» як освітня технологія надає можливості для формування професійних компетенцій учня завдяки відстеженню індивідуальної траєкторії його розвитку, збору його творчих та навчальних робіт; аналізу динаміки професійного та особистого зростання; розвитку особистісних якостей, необхідних для забезпечення конкурентоспроможності фахівця художнього напрямку. Важливо, що і викладач, і учень повинні сприймати портфоліо не як кінцевий продукт, а як цікавий творчий проєкт.

Зазначене вище дозволяє стверджувати, що «портфоліо успіху» є ефективним методом з точки зору його можливостей, щодо розвитку здатності учнів до рефлексії власної навчальної чи професійної діяльності, та як педагогічну умову для успішного формування професійних компетенцій, які є важливою складовою професійної майстерності учнів ЗП(ПТ)О.

Література

1. Васильченко Л. Технологія портфоліо в освіті / Управління школою. – 2007. – №13. – С. 19-24
2. Вишпольська В. Ф. Розвиток у студентів здатності до рефлексивної діяльності / В. Ф. Вишпольська // Перспективні питання мирової науки – 2010. Педагогіка. URL: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm.
3. Куку С. Ю. Електронні портфоліо та веб-портфоліо / С. Ю. Куку // Наукові записки НаУКМА, том 73: Комп'ютерні науки. – 2007. С. 23-26.
4. Онопрієнко О.В. Портфоліо як засіб контролю результатів навчання на засадах компетентнісного підходу [Електронний ресурс] / О. В. Онопрієнко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань, 2010. – Вип. 34.
5. Учитель І. Б. Формування професійних компетенцій майбутнього педагога професійного навчання за допомогою е-портфоліо. URL: <http://surl.li/mhiac>
6. Фільо І. С. Технологія е-портфоліо в професійній підготовці інженерних фахівців / І. С. Фільо / Теорія та методика електронного навчання: збірник наукових праць. Вип. II. – Кривий Ріг: видавничий відділ НметАУ, 2011. – 409.

ГРОМИК НАТАЛІЯ

ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти»
(м. Кам'янець-Подільський)

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти» – потужна команда однодумців. У нас немає іншої альтернативи, як йти вперед, об'єднуючи потенціал педагогічного колективу навколо інноваційних прогресивних форм надання освітніх послуг. І все це задля якісної підготовки майбутнього конкурентоспроможного робітника, здатного до реалізації себе не тільки в Україні, а й на теренах європейських держав. Амбіції в нас прості: протягом двох-трьох років оновити і модернізувати навчально-виробничий процес закладу. Однією зі складових цієї роботи і буде впровадження очно-дистанційної форми навчання. Змішана форма навчання давно поширена в світі і зарекомендувала себе як прогресивна педагогічна технологія XXI століття. Особливо актуальною вона стала сьогодні, в умовах карантину та воєнного стану.

Очно-дистанційна(змішана) форма навчання в Центрі здійснюється згідно чинного законодавства України, що регулює забезпечення якісної освіти, а також Статуту, Наказу «Про початок організації дистанційної форми навчання у 2019-2020 н.р.», Положення про дистанційну форму навчання у ДНЗ «Подільському центрі професійно-технічної освіти».

Змішана форма навчання передбачає:

- поширення доступу учня до навчальних програм професійної (професійно-технічної) освіти з використанням сучасних інформаційних ресурсів;
- реалізації навчальних ресурсів Центру та підвищення якості навчання за рахунок оновлення методів навчання, в тому числі індивідуального підходу у навчанні;
- індивідуалізації процесу навчання у відповідності до потреб, особливостей і можливостей кожного учня, а також постійного розвитку особистості з метою подальшого самостійного навчання протягом життя.

Сьогодні неможливо стати справжнім робітником, фахівцем, спеціалістом без оволодіння новітніми комп'ютерними технологіями і навичками роботи в мережі Internet. Змішана форма навчання об'єднує в навчально-виробничому процесі традиційні педагогічні і нові телекомунікаційні технології, вона є технологією, в якій в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби; форми навчання, що базуються на комп'ютерних та телекомунікаційних технологіях.

Для цієї технології характерна висока якість підготовки фахівця та велика пізнавальна мотивація, що створюється мережею Internet. Змішана форма навчання характеризується високим професіоналізмом, прагненням до співробітництва, самоствердженням і високим рівнем комунікації з колегами.

Актуальним у цей час складного соціально-економічного становища та війни в країні є впровадження ефективних систем та технологій навчання, що забезпечують підготовку професійно компетентних робітників з усіх професій на основі новітніх виробничих технологій з використанням сучасних матеріалів, інструментів, пристроїв тощо.

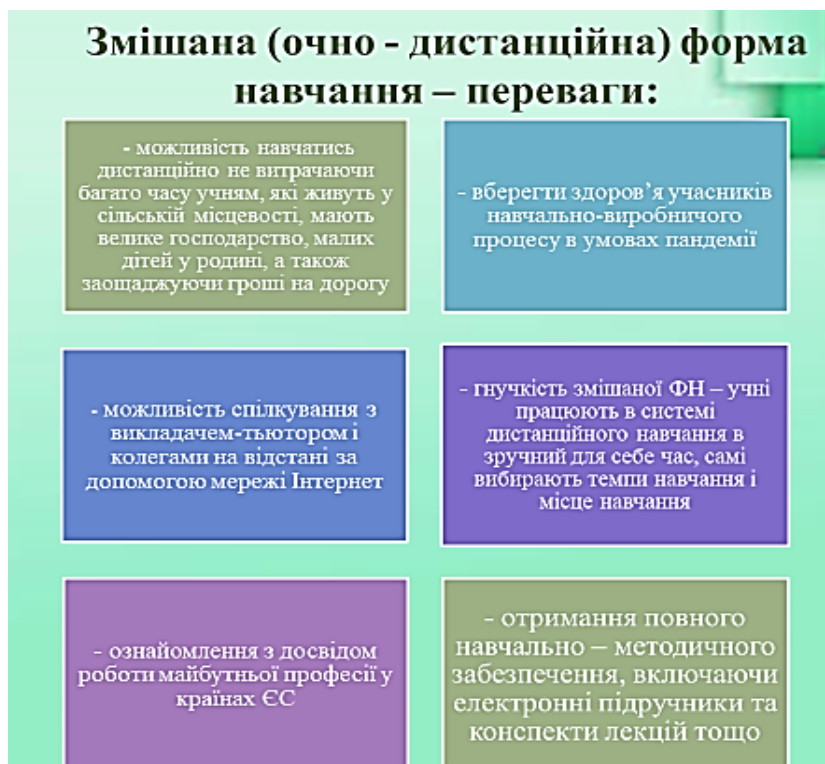

Рис.1 Змішана очно-заочна форма навчання-переваги

Створюється сучасне дидактичне забезпечення з усіх професій, які базуються на нових Стандартах професійної (професійно-технічної) освіти на модульно-компетентісній основі.

Вищезазначеним вимогам найбільшою мірою відповідає модульна система навчання, що передбачає інтеграцію змісту суміжних предметів (креслення, матеріалознавства, охорони праці, технології виробництва).

Рис.2. Сучасне дидактичне середовище

Особливість технологій модульного навчання, яка була запроваджена в освітньому закладі, полягає в наступному: при розробці змісту конкретних дидактичних модулів, модульних одиниць, елементів передбачається формування не лише професійних знань, умінь, навичок, але й розвиток економічного, екологічного мислення, умінь підприємницької діяльності з застосуванням проблемно-розвиваючих педагогічних технологій.

З кожного модуля створюються електронні навчально-методичні комплекти, які включають: методичні розробки уроків з електронними плакатами, відеороликами, мультимедійними презентаціями, електронними конспектами лекцій, майстер-класами, електронні дидактичні демонстраційні матеріали – електронні матеріали (презентації, схеми, відео- й аудіозаписи тощо), призначені для супроводу навчально-виробничого процесу; тощо.

Рис.3. Технології модульного навчання

В основу організації змішаної форми навчально-виробничого процесу покладено цілеспрямовану та контрольовану роботу між викладачем – тьютором Центру і учнем, його інтенсивну самостійну роботу. Центр пропонує змішану форму навчання учням всіх професій.

Змішана форма навчання в силу своєї специфіки склала вже конкуренцію традиційним формам навчання і має свої переваги:

- вберегти здоров'я учасників навчально-виробничого процесу в умовах пандемії;
- можливість навчатись дистанційно не витрачаючи багато часу учням, які живуть у сільській місцевості, мають велике господарство, малих дітей у родині, а також заощаджуючи гроші на дорогу;
- гнучкість змішаної форми – учні працюють в системі дистанційного навчання в зручний для себе час, самі вибирають темпи навчання і місце навчання;
- отримання повного навчально – методичного забезпечення включаючи електронні підручники та конспекти лекцій тощо;
- можливість спілкування з викладачем-тьютором і колегами на відстані за допомогою мережі Інтернет;
- ознайомлення з досвідом роботи майбутньої професії у країнах ЄС.

Чому дистанційна форма очна? Професійно-практична підготовка здійснюється очно у вигляді виробничого навчання, виробничої, переддипломної (передвипускної) практики і проводиться у навчально-виробничих майстернях, у навчально-виробничих підрозділах, а також на робочих місцях на виробництві та в сфері послуг.

Які ресурси для цього є в нашому закладі? Сильний кадровий потенціал наших колег-управлінців – заступників, старших майстрів, методистів. З ранку ми зустрічаємось, поговорили, домовились – до вечора зробили. Схема дуже проста і вона дієва. Далі безпосередньо виконавці – викладачі-тьютори, деякі з яких навчаються на курсах дистанційного навчання і створили свої блоги, на яких і буде розміщений весь комплексно-методичний супровід ОДФ навчання.

Очна форма дозволяє проводити уроки виробничого навчання безпосередньо на робочому місці, навчати майбутніх будівельників ремонту, утепленню, енергозбереженню будівель, майстер-класи, уроки теоретичного навчання за допомогою ситуативних завдань.

Дидактичне забезпечення таких уроків вимагає розробку уроків відповідно навчальних модулів.

Засвоєння теоретичного матеріалу та відпрацювання трудових прийомів оф-лайн активізує пізнавальну діяльність учнів, які виконують ситуативні завдання а згодом і самі їх моделюють.

З навчальних модулів викладачами усіх спеціальностей розроблено електронні плакати, опорні плани-конспекти уроків професійно-теоретичної підготовки за інноваційними педагогічними технологіями: брейн-ринги, уроки-ділові ігри, сценарії тижнів професій тощо.

Впровадження в навчальний процес закладу П(ПТ)О сучасних виробничих технологій та технологій ІКТ навчання стає важливим засобом підвищення якості професійної (професійно-технічної) освіти, формування професійної компетенції майбутніх кваліфікованих робітників. Впровадження сучасних підходів до організації навчально-виробничого процесу застосування сучасних технологій дають позитивний вплив на процес засвоєння навчального матеріалу, сприяють формуванню пізнавального інтересу та зацікавленості в учнів до предметів та професії в цілому.

Література

1. Актуальні проблеми педагогіки: методологія, теорія і практика: Зб. наук. праць. – Горлівка: Вид-во ГДПМ, 2004. – Вип. 1. – 214с.
2. Бершадский М. Е., Гузев В. В. Дидактические и психологические основания образовательной технологии. – М.: Центр «Педагогический поиск», 2003. – 95 с.
3. Биков В. Ю. Інноваційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології. – Київ: Атака, 2006. – 252 с.
4. Жук Ю. О. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання у професійній освіті / Ю. О. Жук // Управління якістю проф. освіти: Зб. наук. праць / Укр. інж.-пед. академії – Донецьк, 2001. – С. 273-275
5. Інноваційні педагогічні технології навчання професії. Монографія / Нікуліна А. С., Максименко Ю. Б., Матвєєв Г. Б./ за ред. Нікуліної А. С. – Донецьк: ДПО ПП, 2005. – 385 с.

ДЗЬОБАНЬ КАТЕРИНА

Грицівське вище професійне училище №38 (смт. Гриців)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного та післявоєнного періоду ринок праці гостро відчуватиме потребу у фахівцях робітничих професій. Саме брак кваліфікованих кадрів може стати перешкодою у якнайшвидшій відбудові економіки та країни загалом, тому безперервна підготовка робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти набуває надзвичайно важливого значення.

Варто зауважити, що рівень економічного розвитку кожної держави залежить від багатьох чинників, серед яких неостанню роль відіграє якість надання освітніх послуг. Освіта є рушійною силою, віддзеркаленням не лише особистісного розвитку людини, а й розвитку держави у цілому. Загальновідомим є факт важливого значення в системі економічних відносин професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Їх роль на ринку праці є особливою. Цілком логічно, що розвиток економіки неможливий без належного забезпечення підприємств кваліфікованою робочою силою, й достеменно, що жодна галузь економіки не може обійтися без кваліфікованих робітників з високим рівнем професійної підготовки. Тому основним завданням закладів професійної (професійно-технічної) освіти є забезпечення якості підготовки майбутніх робітничих кадрів. Наразі дана проблема є гострою й потребує значних зусиль від педагогічного та управлінського складу ЗП(ПТ)О, так як освіта України, у т.ч. професійна, перебуває в надзвичайно складних умовах – умовах воєнного стану.

Перед системою професійної освіти постала гостра необхідність поєднання традиційних організаційно-методичних підходів із такими, які забезпечували б комплексну особистісну, професійну й психологічну готовність здобувачів професійної освіти до професійної діяльності дистанційно, на основі використання інноваційних засобів і ресурсів, пропонує інформаційно-комунікаційним середовищем.

Надзвичайно важливим складником переходу роботи закладів професійної освіти на нові умови організації освітнього процесу є оновлення нормативно-законодавчої бази. Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій було розроблено законопроект за № 7293 про внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки». Також 1 квітня 2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій» (реєстраційний № 4147), який унормовує питання через внесення змін до КЗпП, Закону України «Про оплату праці», Закону України «Про освіту», а саме: пріоритетність професійного стандарту над кваліфікаційною характеристикою (внесені зміни до ст. 96 КЗпП та ст. 6 Закону України «Про оплату праці»); розроблення та затвердження професійних стандартів саме розробниками (внесені зміни до ст. 42 КЗпП); інтеграція часткових кваліфікацій у трудове законодавство України (внесені зміни до ст. 41, 21 КЗпП) [2].

Ці зміни дають можливість закладам професійної освіти самостійно розробляти та упроваджувати у освітній процес короткострокові освітні програми, що надають змогу здобувачам професійних кваліфікацій отримати часткові кваліфікації та бути більш мобільними на ринку праці.

Актуальними також стали питання розроблення й обґрунтування механізмів використання загальних інформаційних та інформаційно-освітніх просторів, електронних навчальних платформ, дистанційних курсів, короткотермінових навчальних програм для потенційних користувачів. Проте методи й технології професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної освіти ще є недостатніми у своїх можливостях щодо забезпечення належного рівня сформованості професійної компетентності майбутніх працівників. Тому в організації якісної професійної підготовки майбутніх фахівців першочергово постає проблема готовності педагогів професійної освіти до ефективного використання всіх ресурсів інформаційно-комунікаційного середовища та сучасних методів організації освітнього процесу. Актуальним є завдання щодо підвищення рівня сформованості професійної компетентності педагогів у побудові різних моделей освітнього процесу.

Значну увагу педагогічний колектив Грицівського ВПУ №38 приділяє впровадженню інноваційних педагогічних та новітніх виробничих технологій в освітній процес. Зокрема, під час підготовки майбутніх кваліфікованих робітників педагоги закладу використовують інтерактивні, проєктні, проблемні, особистісно орієнтовані технології навчання, швидкими темпами в умовах пандемії та воєнного стану опановують та застосовують цифрові технології.

Якщо говорити про нинішні умови організації освітнього процесу, здебільшого він відбувається за дистанційною й змішаною формами навчання. Для ЗП(ПТ)О такі форми є особливими, оскільки професійна підготовка, окрім професійно-теоретичної, уміщує професійно-практичну складову, яку відпрацювати в умовах дистанційного (змішаного) навчання достатньо складно.

Тому головним чинником забезпечення якості професійної підготовки під час воєнного стану є створення оптимальних умов організації освітнього процесу за змішаною формою навчання, а саме: якщо є змога, то потрібно проводити уроки виробничого навчання очно. Також, як показала практика, за очною формою навчання було б доцільно розпочати освітній процес для здобувачів освіти першого курсу, так як специфіка професійної підготовки, особливо професійно-практичної, для них є новою.

Безумовно, дистанційна й змішана форми навчання, використання технологій дистанційного навчання потребують від педагогічних працівників високого рівня цифрової компетентності. Викладачі та майстри виробничого навчання повинні володіти не лише навичками опрацювання інформації, роботи з прикладними програмами, обробки відеоінформації, а мають вміти працювати з платформами й сервісами для організації дистанційного навчання (Google Classroom, Zoom, Padlet, Microsoft Teams та ін.) [1].

Як підсумок можна зазначити, що якість професійної підготовки в нинішніх умовах залежить від багатьох чинників. Особливо вагомими серед них є вибір оптимальної форми організації освітнього процесу, високий рівень цифрової компетентності викладачів та майстрів виробничого навчання, знання педагогіки та психології, а також безперервний професійний розвиток педагогічних працівників.

Література

1. Завалевський Ю. Підготовка педагогів до впровадження сучасних технологій навчання та виховання // Вища школа : наук.-практ. вид. – 2013. – № 2. – с. 7-21.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій». URL: <http://surl.li/kjhej>.
3. Шевчук С. С. Сучасні освітні технології у професійній підготовці кваліфікованих робітників : навч.-метод. посіб. – Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2022. – 158 с.

ДОРОТЮК ОЛЕНА

Хмельницький професійний ліцей електроніки (м. Хмельницький)

СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В Україні протягом останніх 20 років спостерігається процес формування ринкових відносин, у яких підприємництво відіграє основну роль. Формування в здобувача освіти важливої фахової компетентності з основ підприємництва надасть можливість краще орієнтуватись у сучасній швидкоплинній зміні потреб ринку праці та створити власний бізнес [1].

На сьогоднішній день одне із важливих завдань навчального закладу – випускати не просто кваліфікованих робітників, а й потенційних підприємців, які зможуть мислити, міркувати як підприємець, тобто у всьому вбачати гроші. Дирекція навчального закладу розуміє, що курс економічних дисциплін не в змозі вирішити проблеми навченості підприємницьким здібностям учнів. І тому було прийнято рішення змінювати підходи до цієї проблеми.

Хмельницький професійний ліцей електроніки проводить різнорівневу підготовку кваліфікованих робітників для потреб економіки Хмельницької області. Акцент переміщується на неурочні заходи, тренінги, неформальні зустрічі, де учень занурюється в атмосферу бізнесу зі своїми проблемами.

З метою надання учням поглибленої інформації щодо підприємництва розпочато роботу з розробки навчальних програм для факультативного заняття по напрямках: «Основи підприємницької діяльності», «Основи маркетингу» та «Я компанія» [2].

З цією цілю закладом освіти був розроблений проєкт регіонального розвитку «Стимулювання розвитку підприємницької і раціоналізаторської роботи». У рамках реалізації цього проєкту в червні 2020 року на базі ліцею відкрито STEM – центр, який облаштований новітнім сучасним обладнанням, що дає можливість здобувачам освіти опановувати сучасні технології робо техніки, 3D – моделювання, основ підприємницької діяльності.

Основні завдання, які ставить перед собою STEM-центр: надання освітніх послуг наукового спрямування, що базуються на дослідно-орієнтованому навчанні, спрямованому на поглиблене вивчення профільних предметів та набуття робітничих компетентностей, необхідних для подальшої підприємницької, вина-

хідницької діяльності та конкурентоспроможності, сприяння та втілення бізнес-ідей та інноваційних конструкторських рішень; популяризація робітничих професій, за якими здійснюється підготовка кваліфікованих робітників; забезпечення умов для формування навиків підприємницької діяльності випускника ліцею на ринку праці.

Проведення рекламних акцій щодо інформування потенційних замовників про спектр діяльності STEM-центр; проведення просвітницької роботи серед здобувачів освіти Хмельницького професійного ліцею електроніки щодо можливості відкриття власної справи [3].

Реалізація даного проєкту колективом навчального закладу досягнуті наступні цілі проєкту: забезпечення підготовки робітничих кадрів для задоволення потреб регіону, забезпечення підтримки та розвитку підприємницького та творчого потенціалу через систему освіти та навчання упродовж життя.

Сам проєкт охоплює основні тематичні напрями: віртуальна реальність, оператор дрона, 3D-моделювання, роботехніка, основи програмування. Розвиток молодого покоління в ІТ сфері – це сучасно і як ніколи на часі.

Відповідно до цих програм розроблено посібник, де доцільним буде відзначити передовий досвід видатних українців, які змогли реалізувати себе у бізнесі.

Також доцільним та ефективним вважаємо застосування дуальної системи навчання. Тісна співпраця з підприємствами міста (в тому числі екскурсії) – також сприяють розвитку підприємницьких навичок учнів.

В ліцеї широко використовуються онлайн – платформи для отримання додаткових знань та компетенцій з підприємництва та «Самопрезентація молодого підприємця в режимі онлайн».

Співпраця з бізнесом – вагома ланка у темі «Підприємництво у профтехосвіті». Робоча зустріч в рамках проєкту: «Співпраця бізнесу та профтехосвіти. Курс на економічний розвиток країни», основним гаслом якого є: «Твій дім, твоя робота, твоє майбутнє - в Україні».

Розвиток молодіжної підприємницької діяльності потрібно розглядати як об'єктивну необхідність і реальність сучасного етапу розвитку українського суспільства, яка дозволяє, з одного боку, поліпшити матеріальне становище її учасників, з іншого – забезпечує потужну соціальну підтримку молодого покоління на майбутнє!

Література

1. Барроу К. Бізнес-план : практичний посібник / Барроу К., Барроу П., Браун Р. ; пер. з 4-го англ. вид. – К.: Знання, 2005.
2. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. – К.: Знання, 2013. – 173 с.
3. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. – К.: ТОВ «Борисфен-М», 2006. – 336 с.
4. Дослідження «Ідеї для мікро-бізнесу: практичні поради» проведено Програмою розвитку ООН в Україні за фінансової підтримки Уряду Японії. URL: <http://surl.li/mhigj>.
5. Друкер Петер. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво. Пер. з англ / Петер Друкер. – К.: Україна, 2004. – 241 с.

ДРАНІЧНИКОВА ВІКТОРІЯ

ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти»
(м. Кам'янець-Подільський)

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Сьогодні надзвичайно актуальним для сучасної освіти є пошук нових педагогічних можливостей, що пов'язано насамперед з викликами сьогодення, якими бореться весь світ та відмовою від традиційного навчання та виховання, з ідеєю цілісності педагогічного процесу як системи, що спирається на теорії загальнолюдських цінностей, гуманізації, особистісно-орієнтовного підходу. Освіта розглядається як одна з основних цінностей, без яких неможливий подальший розвиток суспільства. [3]

Практичний досвід показує, що не лише традиційна, а навіть ефективні інноваційні технології навчання не завжди дають бажаний результат і потребують коригування та адаптації до потреб пересічного здобувача освіти ЗП(ПТ)О. Адаптивний карантин, воєнний стан в країні, подарували нам нові освітні тренди, серед яких найпомітніший – змішане навчання. Саме тому виникла ідея – завдяки технології «змішане навчання» створити активне та комфортне середовище для навчання учнів на уроках суспільних дисциплін.

У разі ретельного планування освітнього процесу та обґрунтованого добору засобів, змішане навчання є набагато ефективнішим, ніж інші форми навчання і дає учням більше шансів навчитися і здобути якісні знання, уміння та навички. Впровадження змішаної форми навчання потребує значних зусиль. Але, на мою думку, розвиток змішаної форми навчання може стати одним із ключових напрямків модернізації змісту освіти на сучасному етапі розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій вчених-дослідників К. Бугайчука, І. Воротникової, Л. Данкевич, В. Кухаренка, Н. Рашевської, В. Фандей, Т. Шроль та інших дозволили виокремити такі ознаки змішаного навчання: змішане навчання відноситься до формального навчання в межах діяльності освітнього закладу; це цілеспрямований процес здобуття знань, умінь та навичок у межах певної навчальної дисципліни, частина якого реалізується у віддаленому режимі, під час вивчення навчального матеріалу використовуються персональні комп'ютери, мобільні телефони, планшети тощо. Інформаційно-комунікаційні технології використовуються не тільки для зберігання і доставки навчального матеріалу, але й для узагальнення і контролю знань, консультацій, обговорення, самоконтролю учнями за часом, місцем, маршрутами за темпом навчання. Таким чином, змішане навчання – це метод, який поєднує в собі традиційне навчання і деякі елементи дистанційного навчання. Це цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та поза аудиторної освітньої діяльності здобувачів освіти на основі взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання.[2]

Досвід роботи засвідчує, що доцільно ретельно готуватися до впровадження технології змішаного навчання: ретельно скласти курс і розподілити навчальний матеріал; визначити, який матеріал розглянути на уроці, а що можна вивчити і засвоїти вдома, які завдання підходять для індивідуального навчання, а які – для групової роботи над проєктом. Також необхідно готувати здобувачів освіти до впровадження технології змішаного навчання на перших заняттях навчальної дисципліни.

При організації освітньої діяльності колективу учнів необхідно вірно обрати модель змішаного навчання. Найбільш розповсюджені в освітній практиці:

– модель «Face-to-Face Driver» (модель підкріплення традиційного навчання). Під час реалізації навчальної складової основна частина навчального матеріалу вивчається у процесі традиційного уроку при безпосередній взаємодії з викладачем, а електронне навчання використовується як доповнення до основної програми (найчастіше робота з електронними ресурсами організовується протягом навчального заняття);

– модель «Rotation» (ротаційна модель). Навчальний час розподіляється між індивідуальним електронним навчанням і навчанням у процесі традиційного уроку разом з викладачем, який може також здійснювати дистанційну підтримку при електронному навчанні. Особливості цієї моделі: учні поділяються на групи і переміщуються по класу за певний проміжок часу між різними навчальними «станціями» (ротаціями); хоча б одна міні-група із 5-6 учнів повинна виконувати завдання онлайн, інші – працювати над проєктом. Учні повинні пройти усі «станції» під час уроку.

– модель «Flex» (гнучка модель). Освітня діяльність при якій онлайн-складова є основою навчання учнів, навіть якщо певна діяльність і відбувається офлайн. Учні працюють за індивідуальним графіком, який включає різні формати навчання. Викладач, за необхідністю, здійснює консультування.

– модель «Flipped Classroom» (модель «перевернутий клас»). Учні вивчають теорію вдома, самостійно керуючи своїм часом і темпом вивчення теми, а на занятті – дискутують і глибше засвоюють матеріал. [5]

З власного досвіду варто зазначити, що у процесі навчання суспільних дисциплін у ЗП(П)О найбільш оптимальними є моделі: «перевернутий клас», модель підкріплення традиційного навчання. Передбачається, що базовий матеріал викладається на уроці, а поглиблення знань відбувається в процесі електронного навчання. Наприклад, при вивченні теми «Підприємництво та його основні форми» з навчальної дисципліни «Основи галузевої економіки», основний матеріал здобувачі освіти отримують на уроці. Для поглиблення знань учні (групи із 5 осіб) отримують додатковий матеріал у вигляді посилань на електронний ресурс та завдання створити бізнес-план власного підприємства і презентувати його у вигляді презентацій. Електронний блок завдань може містити творчі та практичні завдання, довідкові матеріали і посилання, проміжні та перевірені тести, а також завдання підвищеної складності для обдарованих учнів.

Використовуючи модель змішаного навчання краще розумієш учнів, які зазнають труднощі при вивченні навчального матеріалу, маєш можливість ефективного використання часу на уроці, а також широкий вибір матеріалів і завдань для конкретної навчальної групи, індивідуальний підхід до кожного учня.

Сучасна молодь вимагає постійного розвитку. Використання технологій і методик минулого не дає молодій людині зробити повноцінний крок у майбутнє. Тому саме зараз виникає питання як навчити молодого робітника, як виховати конкурентоспроможну, креативну, творчу, впевнену у собі і своєму майбутньому особистість. Змішане навчання і є тим порталом, який відкриває шлях у майбутнє українській освіті.

Література

1. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів / К. Л. Бугайчук // Інформаційні технології і засоби навчання. URL: <http://surl.li/mvhhkb>
2. Змішане навчання: сутність та особливості реалізації /Н. Муқан, О. Муқан, Р. Драган. URL: <http://surl.li/mvhhkb>
3. Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти /О.Пасічник, Ю. Єлфімова, Х. Чумак. // К. 2021 Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/mvhhkh>
4. Рекомендації МОН щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. URL: <http://surl.li/mhile>
5. Змішане навчання – ключ до змін. URL: <http://surl.li/mhijy>

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

В законі України «Про освіту» (2017) зазначено, що «метою професійної освіти є формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності й перспектив кар'єрного зростання впродовж життя» [2]. Відтак, підготовка майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) має відповідати суспільним запитам, що сформульовані у державних стандартах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ДСПТО), а також враховувати світові тенденції з підготовки фахівців. На сучасному етапі в ЗП(ПТ)О підготовка майбутніх кваліфікованих робітників здійснюється на основі компетентнісного підходу. Впроваджуються ДСПТО з конкретних робітничих професій на компетентнісному підході, який передбачає формування у здобувача освіти обов'язкових ключових, загальних та професійних компетентностей [1].

Логічно завершеною складовою ДСПТО є навчальний модуль, який базується на окремій одиниці професійного стандарту, містить навчальний матеріал, необхідний для досягнення професійних і ключових компетентностей та належить до певного рівня кваліфікації. Нове покоління державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з конкретних професій на компетентнісній основі зорієнтоване на досягнення визначених результатів навчання, які деталізуються описом компетентностей [3, с.5-6].

Головною метою компетентнісної парадигми системи професійної (професійно-технічної) освіти є активізація процесів пошуку шляхів і засобів підвищення якості професійної підготовки та її результат, який передбачає сформованість професійної компетентності майбутніх випускників ЗП(ПТ)О. Компетентнісна парадигма передбачає зміну самого характеру процесу навчання, який полягає у залученні здобувачів освіти в активну, творчу, спільну продуктивну діяльність.

Проблема активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів завжди була однією з найбільш актуальних в освітньому процесі. Для вирішення цього питання педагогічні працівники ЗП(ПТ)О використовують різні елементи педагогічних технологій, що дозволяють активізувати навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти шляхом посилення практичної спрямованості навчання, збагачення змісту професійно-орієнтованими завданнями і ситуаціями, підвищення рівня самостійності здобувачів освіти, розвитку їхніх творчих здібностей, формування індивідуальності майбутнього фахівця. Однією з таких технологій є кейсова технологія навчання, суть якої полягає у тому, що здобувачам освіти пропонується осмислити реальну професійну ситуацію, опис якої водночас відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, які необхідно засвоїти з метою її розв'язання.

З методичної точки зору кейс – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис ситуацій, запозичених з реальної практики.

Застосування кейс-технології обумовлено такими причинами: орієнтацією сучасної П(ПТ)О не лише на отримання знань, але і на формування і розвиток компетентностей, серед яких особлива увага приділяється культурі мислення; здатності працювати з інформацією, аналізувати та узагальнювати її; вимогам до якості підготовки випускників ЗП(ПТ)О, які повинні правильно себе поводити в складних ситуаціях на виробництві; позитивному відношенню майбутніх кваліфікованих робітників та підвищенням мотивації до засвоєння змісту навчальних предметів та модулів, це забезпечує більш усвідомлене вивчення і закріплення теоретичних знань; позитивним впливом кейсових ситуацій на професіоналізацію здобувачів освіти, що сприяє їх підготовці до виробничої практики на підприємствах.

Складання кейсів з відповідних модулів освітньої програми передбачає такі етапи: пошук об'єкта для написання кейса, збір інформації, яка може бути основою для опису помилок або невірних дій під час вивчення компетентностей, модулів; структурування отриманої інформації для конкретної компетентності та представлення її у вигляді тексту, який може слугувати основою для опису помилок або невірних дій працівників на підприємстві тощо; апробація кейсів під час проведення лабораторно-практичних робіт, виробничого навчання.

В педагогічній літературі представлена різна класифікація кейсів: за джерелом та формою викладення інформації, розміром, характером діяльності, складності тощо. Залежно від їх змісту та структури експерти Європейського кейс-центру (EuropeanCaseClearingHouse) поділяють кейси на шість груп: кейси-випадки; кейси-вправи; кейси-приклад; кейси-рішення; комплексні кейси; допоміжні кейси. За дидактичним призначенням кейси поділяють на навчальні та контролюючі. Мета навчальних кейсів – навчити аналізувати та запобігати складним виробничим ситуаціям та шукати шляхи їх вирішення. Навчальні кейси, як правило, мають декілька шляхів вирішення проблеми і можуть не мати простої однозначної відповіді. Вони вимагають аналітичного підходу, в більшості випадків не оцінюються. Це дає можливість здобувачам освіти висловлювати свою думку на поставлену проблему. Такі кейси потрібні для формування і розвитку умінь

нестандартно вирішувати проблеми, формування евристичного підходу до вирішення ситуації. При цьому готової стандартної відповіді в навчальній літературі на ці кейси не існує.

Навчальні кейси за змістом класифікують на ілюстративні та дослідницькі. В них містяться суперечливі і проблемні виробничі питання. Такі кейси не мають жорсткої системи оцінювання здобувачів освіти, їх можна використовувати як вимірвальник для виявлення рівня сформованості компетентностей, при цьому можливе коригування їх змісту і викладачем і здобувачем освіти. Інфор-мація для пошуку відповідей на питання в таких кейсах може бути знайдена в додаткових джерелах.

Робота з кейсами організовується безпосередньо на уроках в аудиторіях, або як домашнє завдання. В контролюючих кейсах чітко сформульовані питання, на які є параметри оцінювання, наприклад, бали за вірну чи невірну відповідь. Відповіді мають контролюючий характер і не пропонують використання додаткових джерел інформації, так як здобувач освіти має нею володіти. Такі кейси можуть бути використані як самостійний оцінювальний засіб при виконанні контрольної роботи, на заліку тощо. Для них характерні чіткі часові межі, при роботі з ними здобувачі освіти відповідають межах часу, вказаного викладачем.

Використання кейсів може бути варіативним, це визначається освітньою метою, особливостями професії, змістом навчального матеріалу. Як освітні, так і контролюючі кейси сприяють розвитку у здобувачів освіти: аналітичних умінь знаходити і виділяти важливу та неважливу інформацію, аналізувати її; практичних умінь, які дозволяють використовувати теоретичні знання на практиці при плануванні дій під час вирішення виробничих ситуацій; творчих умінь, які забезпечують креативний підхід до вирішення проблеми; комунікативних умінь, які формують і розвивають навички спілкування.

Використання кейс-технології при підготовці майбутніх кваліфікованих робітників допомагає підвищити пізнавальний інтерес до навчальних модулів, забезпечує високу ефективність навчання. Вирішення учнями освітніх кейсів забезпечує формування в них професійної компетентності, дозволяє розвивати кожного здобувача освіти, як творчу особистість, здатну до практичної роботи.

Література

1. Про затвердження Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти [Електронний ресурс]: постанова КМУ від 20.10.2021 № 1077 // Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://surl.li/mvhmh>.
2. Про освіту [електронний ресурс]: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // Верховна Рада України: офіційний вебпортал парламенту України. URL: <http://surl.li/ixnq>.
3. Розроблення навчально-планувальної та ведення облікової документації для організації навчання з професій за державними освітніми стандартами на основі модульно-компетентнісного підходу: методичні рекомендації / за заг. ред. Людмили Шевчук. Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2023. 68 с.

ЗАЄЦЬ ОКСАНА

ДНЗ «Вище професійне училище №11 м. Хмельницького»

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Вивчення іноземної мови в сучасному світі – це один з важливих компонентів у житті успішної людини. Знання іноземної мови є необхідним, тому що це знання дає нові можливості у спілкуванні, навчанні і у сфері професійного розвитку.

Оволодіння іноземною мовою – це творчий і цікавий процес, який розвиває світогляд, дозволяє покращити логічне мислення, вміння виражати свої думки ясно і чітко.

Внаслідок глобальних змін в суспільному житті України, як і в інших країнах світу, змінилася роль іноземної мови в системі освіти. Із звичайного шкільного предмету іноземна мова перетворилася на один з базових елементів сучасної системи освіти, у засіб для досягнення професійної реалізації особистості.

Основною метою навчання іноземній мові є формування в здобувачів освіти, майбутніх кваліфікованих робітників, комунікативної компетенції, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела. Як відомо, ЗП(ПТ)О готують кваліфікованих робітників, які можуть працювати за кордоном, тому постає питання вивчення професійної лексики для подальшого спілкування в інших країнах, перекладу інструкцій до приладів, інструментів та техніки, вивчення їх будови. Також стає актуальним обмін досвідом з іноземними колегами, участь в міжнародних конкурсах, тощо. Найбільше для цього підходять уроки іноземної мови. В ЗП(ПТ)О, де здобувачі освіти отримують професію, оволодіння професійними навичками повинно доповнюватись також і оволодінням професійною лексикою. Здобувач освіти повинен не тільки знати англійські еквіваленти назв інструментів, але й вміти прокоментувати, як і з якою метою він користується тим чи іншим інструментом. Він повинен вміти описати своє робоче місце, підприємство, де він проходить виробничу практику, дати пораду, розповісти про своє ставлення, висунути свій варіант щодо того, як виконувати завдання. Тому готуючись до уроку, викладач повинен пов'язувати тему уроку з професійною спрямованістю.

Безумовно, навчаючи професійної лексики, слід пам'ятати, що вона є досить складною для сприйняття та запам'ятовування іноземною мовою без попереднього вивчення рідною мовою. Тому основною умовою вивчення професіоналізмів є сформованість предметно-понятійної бази в здобувачів освіти, яка забезпечується узгодженням з вивченням спеціальних предметів. На мою думку, викладачеві іноземної мови в ЗП(ПТ)О необхідно знати такі форми і методи, щоб навчальний процес був цікавим і бажаним для здобувачів освіти. І, звичайно, цей процес повинен бути тростороннім й виглядати як рух викладачів загальноосвітніх та спеціальних дисциплін назустріч один одному та до здобувачів освіти.

Вивчення професійної лексики буде тим успішнішим й ефективнішим, чим краще зроблений вибір іншомовного фахового матеріалу, який використовується в навчальному процесі.

Оскільки, підручників на англійській мові з професійним спрямуванням майже немає, то змушена сама скласти потрібні словники з професійної лексики та підбирати тексти професійного спрямування і розробляти до них завдання.

Наприклад, мною розроблені такі посібники: «Посібник-глосарій англо-української професійної лексики для ПТНЗ», «Exercises and tasks in English with professional orientation «The tinsmith of a body car. The electric welder on automatic and semi-automatic machines», «Tests with a professional orientation in English for the profession of «The locksmith of the repair of wheeled vehicles. The tinsmith of a body car» у яких вміщені лексика, вправи та завдання професійного спрямування для здобувачів освіти ЗП(ПТ)О.

Хочу зупинитися на збірникові «Exercises and tasks in English with professional orientation «The tinsmith of a body car. The electric welder on automatic and semi-automatic machines». Він складається із трьох частин: «Вправи», «Тексти із завданнями», «Словник». Він ставить перед собою конкретне завдання: навчити правильно читати й перекладати тематичні вправи, тексти, ознайомити з основною термінологією за даною спеціальністю, виконувати завдання по цим текстам.

Основу збірника складають вправи та тексти для даної спеціальності, відібрані з оригінальної науково-популярної та технічної літератури. Читаючи спеціальні тексти за фахом, здобувачі освіти отримують потрібну інформацію для ведення бесіди чи дискусії з іноземними фахівцями. Вони є джерелом для розширення словника професійної лексики, потрібні для читання та обговорення на уроках, основою для використання в мовленні.

Також хочу звернути увагу на практикум «Tests with a professional orientation in English for the profession of «The locksmith of the repair of wheeled vehicles. The tinsmith of a body car», складається з трьох частин : «Тести для перевірки лексичного матеріалу», «Тести для перевірки граматичного матеріалу», «Тексти для читання з тестами». Мета практикуму – у легкій і цікавій формі, а саме: за допомогою тестів, перевірити рівень оволодіння здобувачів освіти англійською технічною термінологією в областях ремонту колісних транспортних засобів і рихтовки кузовів, їх лексично-граматичні навички, сформованості мовної компетенції в цілому та ступень засвоєння ними системних знань про мову, як засобу вираження думок і почуттів людини. Щодо ефективних методів для засвоєння професійної лексики є дидактичні та навчально-рольові ігри, які я часто використовую на своїх уроках. Найбільш улюблені дидактичні ігри серед здобувачів освіти: «Chainlet», «Translations into Ukrainian or English», «Find the extra word », «Find a pair», «Letter», «Find the mistake in the sentence», «Tell me» та інші.

Також, слід зазначити, що неабияке місце при вивченні професійної лексики відіграють Internet ресурси: вебсайт YouTube, Duolingo, Learning Apps та мультимедійні засоби навчання, зокрема створенні мною презентації до теми: «Робота і професії» при використанні їх на уроках англійської мови.

А ще в своїй роботі, я використовую відеоролики створенні самими здобувачами освіти на тему: «Моя професія – моє майбутнє».

Отже, роблячи висновок, можна сказати, що організовуючи процес навчання, добираючи форми і методи роботи для засвоєння здобувачами освіти професійної лексики слід викладачам керуватися висловом: «In teaching there are no recipes or mechanical procedures to be followed to achieve success». І слід пам'ятати, що кожен урок – це пошук нових педагогічних прийомів професійної співпраці із здобувачами освіти заради розвитку їхніх здібностей та формування з них висококваліфікованих робітників для нашої держави, які можуть вільно володіти англійською мовою.

Література

1. Гапонова С.В. Сучасні методи викладання іноземних мов за рубежом (англ. мова) // Іноземні мови. – 2014. – № 1. – С.24-31
2. Гаркуша В.В. Формування навичок спілкування і комунікативних здібностей у процесі особистісно орієнтованого навчання усного іноземного мовлення. Автореферат. – НДІ психології України – К., 2012
3. Dearhold Jim D. Career Paths: Mechanics. Book 1, 2, 3 (A1, A2, B1) Student's Book. – Express Publishing, 2012. – 121 p.
4. Kavanagh Marie. English for the Automobile Industry. – Nova York: Oxford University Press, 2013. 79 p. (Oxford business English Express Series)

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ НА ІННОВАЦІЙНЕ ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Із збільшенням темпів розвитку цифрових технологій, впровадженням інноваційних рішень у всіх сферах суспільного життя виникає необхідність у підвищенні якості підготовки працівників для створення можливості модернізації економіки країни відповідно до сучасних вимог. Відповідно до Концепції розвитку цифрових компетентностей, затвердженої Кабінетом Міністрів України від 3 березня 2021 р. за номером № 167-р здобуття цифрової освіти має здійснюватися з «використанням інформаційних ресурсів, нових освітніх технологій та цифрових освітніх ресурсів» [1].

Законом України «Про освіту» визнано інформаційно-комунікаційну компетентність як одну з ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), їх удосконалення та широке впровадження істотно впливають на характер виробництва, наукових досліджень, освіти, культуру, побут, соціальні взаємини. Це зумовлює як прямий вплив на зміст освіти, пов'язаний з рівнем науково-технічних досягнень, так і опосередкований, пов'язаний з появою нових професій.

Під впливом новітніх інформаційних технологій сьогодні відбуваються процеси трансформації суспільного розвитку. Головним і першочерговим завданням ефективного розвитку інформаційного суспільства в Україні є інформатизація освіти і її реформування. Під поняттям «інформатизація освіти» розуміють сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб (та інших потреб, що пов'язані із впровадженням ІКТ) учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом управляє та його забезпечує, у тому числі здійснює його науково-методичний супровід і розвиток [2].

Актуальними залишаються проблеми науково-методичного забезпечення розвитку вітчизняної електронної освіти (е-освіти); реалізації е-навчання у формальній, неформальній та інформальній освіті; аналіз стану, тенденцій та проведення моніторингу розвитку е-освіти за критеріями і показниками, що відповідають міжнародним моніторинговим системам; стандартизація вимог щодо змісту, структури та порядку створення і використання електронних освітніх ресурсів та систем; стандартизація ІКТ-компетентностей суб'єктів освітнього процесу; проєктування навчальних середовищ е-освіти для підтримки дистанційного навчання та самостійної навчально-пізнавальної діяльності, у т. ч. розроблення методик і рекомендацій щодо навчання осіб з особливими потребами та обдарованої молоді; навчальна робототехніка, мобільні Інтернет-пристрої та інші комп'ютерноорієнтовані засоби навчання; формування компетентностей учнів з використанням в навчанні електронних соціальних мереж і створення мережних ЕОР (Веб 2.0, блоги та ін.); забезпечення інформаційної безпеки, захисту даних і протидії інформаційним загрозам у науково-освітніх системах [3].

Освіта сьогодні переживає новий перехідний період, відбуваються кардинальні зміни у навчально-виховному процесі. Педагоги сьогодні зробили величезний крок уперед, адже дистанційне навчання потребує досконалого знання засобів інноваційних інформаційних технологій.

Провідна роль в цьому процесі належить методичній службі навчального закладу, яка вчасно має реагувати на затребувану інформацію педагогів; створювати необхідні умови для мотивації самоосвітньої діяльності; допомагати у визначенні власної мети, завдань педагогічної діяльності; створювати умови для задоволення індивідуальних професійних потреб; конструювати відповідні форми фахового удосконалення. Застосовувати рефлексію як засіб реалізації педагогічних творчих задумів. Методисту ЗП(ПТ)О важливо ефективно залучати творчий потенціал педагогів до вирішення освітніх проблем сьогодні і водночас сприяти професійному розвитку, саморозвитку педагога, а в результаті і підвищенню якості освіти.

Важливу роль відіграють сайт методичної служби навчального закладу та блоги методистів, що забезпечують віртуальну методичну підтримку педагогів з аналітичної, організаційної, пошукової, дослідницької, науковопрактичної, інформаційної діяльності, спрямованих на оперативне науково-методичне коригування навчально-виховного процесу, удосконалення змісту освіти, розвиток творчого потенціалу педагога, його професійної майстерності, а в кінцевому результаті на формування в учнів високого рівня робітничої кваліфікації. Відповідно до потреб ринку праці і зростання інформатизації суспільства. Електронні видання (ЕВ) на сьогодні завойовують освітнє середовище, їх активно розробляють та використовують у навчальному процесі, які дозволяють збагатити процес навчання наочним високоякісним ілюстративним матеріалом: відео, звуковим супроводом, що сприятиме активізації образної й емоційної пам'яті здобувачів освіти.

Методисти за допомогою сучасних блогів, сайтів допомагають педагогам оперативно опрацьовувати значні об'єми інформації, працювати з новими технологіями та ресурсами, засвоювати нові здатності, уміння і способи діяльності у цифровому світі, тим самим розвиваючи свою цифрову компетентність та підвищуючи фахову майстерність, використовуючи сучасні пристрої та засоби. Розвиток творчого потенціалу педагога зумовлений розвитком творчого потенціалу вихованця та активізує ефективну взаємодію між ними.

Рис.1 - Padlet дошка методиста «Інновації для професійного росту»

«Усіма можливими способами треба запалювати в дітях палке прагнення до знань і до уміння. Прагнення до уміння збуджується ... самими навчальними предметами, методом навчання» (Я. А. Коменський)

Література

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації».
2. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010.
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / НАПН України. – К.: Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
4. Технології дистанційного професійного навчання. Методичний посібник / [О. В. Базелюк, О. М. Спирін, Л. М. Петренко, А. А. Каленський та ін.]. – Житомир: «Полісся», 2018. – 160 с.;

ЖМУРКО ОЛЕНА

ДГЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти»
(м. Кам'янець-Подільський)

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

На сучасному етапі розвитку персональних комп'ютерів, програмного забезпечення та вимог до проведення сучасного інтерактивного навчання, використання інноваційних методик, заснованих на комп'ютеризації обробки інформації у всіх сферах, створення сучасного уроку і навчання без використання персонального комп'ютера – програє по всіх напрямках і за всіма параметрами. Всі зусилля вчителя будуть наштовхуватись на спрямованість учнів використовувати новітні комп'ютерні досягнення в своїй роботі, навчанні, в побуті.

Сучасна наука концентрує увагу на теоретичній розробці концепції і структурно-організаційних моделях комп'ютеризації освіти, оскільки на даний момент, зважаючи на відсутність стабільних позицій в цьому питанні, реальна комп'ютеризація навчального процесу на місцях проходить дуже тяжко. Обґрунтування невідкладної необхідності впровадження комп'ютерної техніки і комп'ютерних технологій в практику навчання містить два основних, тісно зв'язаних між собою компоненти.

По-перше, величезні техніко-операційні можливості комп'ютера несуть в собі незрівняний з раніше застосованими технічними засобами навчання дидактичний матеріал, який може і повинен бути реалізований в навчально-виховному процесі.

По-друге, справжня дієвість науково-технічного прогресу (а широке застосування комп'ютерів – один з яскравих його проявів) у вирішальній степені залежить від підготовки кадрів на рівні сучасних вимог.

Тому вивчення і використання комп'ютерної техніки в навчальному процесі – це важлива передумова якісної підготовки учнів. Не можна не враховувати того фактору, що для більшості випускників закладів професійної (професійно-технічної освіти) майбутня професія стане в тій чи іншій мірі комп'ютерною і набуття навиків роботи з інтернет-технологіями – основний напрямок сучасної освіти і практики навчання.

На сучасному етапі роль учителя стає роллю одного з партнерів у навчальному процесі, адже просто необхідно залучати всіх учнів до активного одержання знань, до творчої діяльності. Тому доповнення традиційних методів та прийомів роботи використанням ІКТ дає значно кращий результат: активізує мислення, мотивує навчання, заохочує самовираження учнів.

Впровадження інноваційних технологій на уроках біології і хімії, з метою створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність, значущість.

Технологія реалізації досвіду містить у собі арсенал різноманітних форм, методів традиційної та інноваційної діяльності вчителя та учнів на уроці і в позаурочний час. Особливо цінним є творчий підхід до створення системи роботи на різних етапах уроку в залежності від його типу та навчального матеріалу.

Модернізація навчально-виховного процесу на сучасному етапі сприяє формуванню та розвитку особистості, спроможної повноцінно реалізуватись в житті. Одним із кроків підвищення ефективності уро-

ків біології і хімії є впровадження разом із традиційними методами навчання інноваційних технологій. Тому я на всіх етапах уроку використовую інтерактивні методики, які поєднують з традиційними (особливо на першому етапі запровадження інновацій) для забезпечення «зони психологічного комфорту», а також для запобігання зниженню уваги протягом уроку, для подолання дискомфорту через недосконале володіння інструментарієм інтерактивного навчання та враховуючи рівень навчальної підготовки учнів.

Застосування інноваційних технологій дозволяє:

- або застосувати індивідуальне програмування, розгалужену програму закріплення,
- або організувати групову диференціацію групи навчання.

При цьому структура уроку стає нелінійною.

Звичайно навчальна група ділиться на три нерівні змінні групи навчання:

- учні з низькою успішністю (не впевнені у своїх знаннях і не вміють їх використовувати);
- учні із середньою й достатньою успішністю (здатні осмислити зв'язки між поняттями, мають навички самостійної роботи з навчальним матеріалом та ПК);
- учні з високою успішністю (вміють узагальнювати, виділяти головне, відшукувати нешаблонне, раціональне рішення поставлених завдань).

Роботу кожної групи слід організовувати по спеціальних варіантах і своїх програмах. Одна або дві групи сідають за комп'ютери, із третьою працює вчитель (потім відбувається зміна груп). При цьому для частини учнів можливо використовувати і застосовувати індивідуальні програми.

Викладач може створити свій варіант мультимедійного уроку, взявши потрібні йому фрагменти текстів, малюнків, відеозаписів з так званої бібліотеки електронного наочного наповнення (вони є в Інтернеті й продаються на CD).

Мультимедіа представлення – творча робота, у якій задіяні декілька мультимедіа технологій. Для його створення необхідні програми й пристрої для набору тексту, малювання, креслення, створення відео- і аудіо записів.

Спочатку підбирається потрібний матеріал (текстовий, звуковий, графічний, відео тощо). Потім робиться монтаж цього матеріалу в певній послідовності за допомогою програмних продуктів. При цьому використовуються:

- з'єднання текстової інформації й графічних зображень;
- псевдографіка (зображення людини тощо);
- звукові ефекти для супроводу навчальної інформації;
- палітра кольорів для фарбування зображень;
- перехід від статичних зображень до динамічного викладення матеріалу;
- частина матеріалу може переноситися у формат гіпермедіа.

Для моделювання об'єктів або процесів природи й громадського життя (наприклад, лабораторні досліди, економічні моделі) необхідно володіти мовою програмування, але більш прості програми можна створити за допомогою різних середовищ для моделювання (наприклад «Електронна лабораторія з хімії» та «Електронна лабораторія з біології»), які дають можливість безпосередньо на екрані комп'ютера «провести дослід».

Для проведення природничо-наукового дослідження на комп'ютері необхідно підключити відповідні датчики, для проведення статистичного дослідження досить використати спеціальні програми математичної обробки даних.

Література

1. Бех І. Д. Людина не має права на пасивність // Педагогіка толерантності. – 2002. – №3. – С.31-37.
2. Глушаков С. В. Персональний комп'ютер. Учебный курс / С. В. Глушаков, И. В. Мельников. – Харьков: Фолио; М.: АСТ, 2000. – 520 с.
3. Завельський Ю. В. Як підготувати сучасний урок // Завуч. – 2009. – №4. – С. 94-97.
4. Зотов Ю. Б. Організація сучасного уроку / Ю. Б. Зотов – К.: Освіта, 2004. – 37 с. .

КЕРНИЦЬКА ЛЮДМИЛА

ДНЗ «Деражнянський центр професійної освіти» (м. Деражня)

GOOGLE – СЕРВІСИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Перед сучасним викладачем стоїть завдання навчити своїх учнів вчитися упродовж всього життя. Сьогодні важливим стає не стільки те, що учень знає і, навіть, вміє застосовувати в таких складних умовах, а те, як він володіє прийомами пізнання світу, здібностями і вміннями здобувати нові знання та використовувати їх. Не можна навчити людину всупереч її волі, тому єдиний вихід для викладача, – пробудити інтерес до навчання, зацікавити учнів. І в цьому дуже допомагає використання Google-сервісів у практичній діяльності педагога під час дистанційного навчання. Адже саме їх вміле застосування дає змогу навчити учнів здобувати нові знання та використовувати їх, виростити конкурентоспроможну та успішну людину [1, с.87].

Розвиток інформаційних технологій – це динамічний процес і сьогодні ми живемо в епоху розвитку Google-сервісів. Саме вони дозволяють зробити уроки більш ефективними, привабливими і такими, що запам'ятовуються для учнів, тим самим підвищити інтерес до навчання. В своїй педагогічній діяльності я використовую Інтернет ресурси, зокрема освітні платформи «На урок», «Всеосвіта» та інші для самоосвіти, підвищення свого методичного рівня, збагачення методичної скриньки наочності та дидактичного матеріалу для супроводу навчального процесу [3, с.10].

Використання даних сервісів у навчальному процесі надає наступні переваги:

- для використання сервісів достатньо лише мати підключення до Інтернету;
- можливість доступу до будь-якого сервісу, що входить до складу Google під одним акаунтом;
- всі інструменти Google безкоштовні;
- користувачі мають змогу працювати колективно в режимі online;
- Google підтримують всі операційні системи;
- можливість створення та наповнення власної методичної бази;
- доступ до матеріалів можна отримати в навчальному закладі так і вдома;
- можливість інтерактивної перевірки виконання робіт.

Я користуюсь в основному такими сервісами Google:

Gmail – поштовий клієнт, який дозволяє обмінюватись миттєвими повідомленнями, голосовим та відеочатом, має мобільний доступ, а також захист від вірусів та спаму. А для організації і проведення уроків під час дистанційного навчання став в нагоді дуже корисний і простий сервіс Google Meet.

Серед ключових переваг застосунку варто виділити:

- до зустрічі в Google Meet можуть долучитися до 100 учасників.
- із 30 вересня діє обмеження на дзвінки – 60 хвилин. Цього вистачить для ефективної взаємодії під час дистанційного уроку чи просто спілкування.

- Google Meet можна використовувати у більшості браузерів, але найбільш оптимальний варіант – робота в Chrome. Користувачі можуть встановити додатки для смартфона чи планшета.

- для використання застосунку необхідно мати обліковий запис Google. З одного боку, це викликає певні незручності, але з іншого – відеодзвінки в застосунку є більш захищеними.

Google Drive (Google Диск) – хмарне середовище, що дозволяє зберігати файли на своєму дисковому просторі та мати доступ до файлів в інтернеті з власного комп'ютера або з мобільного пристрою.

Google Docs – текстовий документ, який можна використовувати як електронний робочий лист, в який можна вставляти інтерактивні фрагменти, посилання на зовнішні ресурси, публікувати на сайті, блозі або соціальній мережі. Працювати в документах Google можна як індивідуально, так і колективно.

Google Calendar – сервіс, що дозволяє планувати зустрічі та справи, задавати час зустрічі, встановлювати нагадування, надсилати запрошення через електронну пошту.

Google Translate – сервіс, що дозволяє автоматично перекладати слова, фрази, тексти, використовуючи власне програмне забезпечення, оскільки багато веб сервісів англomовні.

Google Таблиці – вебсервіс, що дозволяє створювати, редагувати та експортувати електронні таблиці, а також надавати колективного доступу до роботи з ними.

Google Презентації – вебсервіс, за допомогою якого можна створювати, редагувати, експортувати презентації в режимі онлайн, а також надавати колективного доступу до роботи з ними. Я застосовую його для супроводу на різних етапах уроку для колективної, групової роботи, самостійних робіт учнів, унаочнення доповідей про результати проєктної роботи учнів над тією чи іншою темою.

Google Форми – інструмент, за допомогою якого можна легко і швидко, скласти опитування, тести, самостійні роботи та анкети, а також збирати іншу інформацію.

Youtube – сервіс, що надає послуги з відеохостингу, дозволяє завантажувати, переглядати та коментувати відеозаписи. У мене створений власний канал, і бібліотека плейлистів для роботи.

Безпосередньо в навчальному процесі сервіси Google, я використовую для інтерактивного спілкування з учнями. Використання такого середовища як Google значно підвищує інтерес учнів до навчання, створює умови для саморозвитку, активізує пізнавальну діяльність, формує вміння сприймати та обробляти великі масиви інформації, розвиває спостережливість, формує компетентність щодо пошукової та науково-дослідної роботи. Використовуючи сервіси Google, здобувачі освіти отримують більше інструментів для спільної роботи в навчальному процесі: створення веб-сайтів, ведення блогів, виконання проєктів у групах, проведення лекцій та семінарів дистанційно тощо.

Викладач має бути партнером учневі, ділитися своїми знаннями тому, що кожен член суспільства має розуміти свою роль у соціумі та усвідомлювати відповідальність не тільки за себе і свої вчинки, а й за вчинки інших.

Використання GOOGLE-сервісів є вимогою сьогодення, необхідним чинником реалізації дидактичних цілей і завдань відповідно до освітнього стандарту, дає можливість підвищити рівень індивідуалізації навчання.

Література

1. Баліцька Н.Г. Використання цифрових технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів : монографія / Н. Г. Баліцька, О. А. Біда, Г. П. Волошина та ін. / Уман. держ. ун-т ім. П. Тичини. – К. : Наук. світ, 2003. – 138 с
2. Берназюк О.О. Проблема наукового визначення поняття цифрових технологій у праві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2017. Випуск 47. Том 2. С. 83-86.
3. Горгош Л. І. Інтеграція інноваційних та традиційних технологій в навчально-виховному процесі початкової школи // Розкажіть онуку. – 2009. – №1-2. – С.4-14.
4. Давидюк Н. М. Проблеми активізації творчого потенціалу особистості // Науковий вісник Чернівецького університету імені Юрія Федьковича. Серія: Педагогіка і психологія. – 1999. – Вип. 43. – с 127-130.

КИРИЛЮК ІННА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

ФОРМУВАННЯ ПРАЦЕОХОРОННОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНИХ КВАЛІФІКАЦІЙ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В умовах воєнного стану одним із стратегічних завдань, що покладається на заклади професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) є підготовка кваліфікованих робітничих кадрів для оборони та відбудови України.

Реалізація зазначеного завдання пов'язана із упровадженням модульно-компетентного підходу в підготовку кваліфікованих робітників, оновленням та узгодженням змісту освітніх та професійних стандартів, адаптацією підходів у сфері професійної (професійно-технічної) освіти до стандартів Європейського союзу. Модульно-компетентнісний підхід передбачає таку модель організації процесу, у якій метою навчання виступає сукупність професійних компетентностей здобувачів освіти, а засобом її досягнення – модульна побудова структури і змісту професійного навчання. Саме такий підхід сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в динамічних умовах сфери праці, націлених на постійне професійне зростання.

В процесі опанування професійної кваліфікації здобувачами професійної кваліфікації вагома частка у змісті професійної підготовки приділяється набуттю працезахоронної компетентності. Запобігання виробничим ризикам, сприяння безпеці, здоров'ю та добробуту працівників є важливим для ефективної реалізації їх права на безпечні та здорові умови праці.

Упровадження системи управління безпекою та здоров'ям на підприємстві регламентується вимогами міжнародного стандарту ISO 45001:2018 «Системи управління безпекою і здоров'ям на роботі» [1], який упродовж п'яти останніх років імплементується в систему управління безпекою праці України. Міжнародна конференція праці на 110-й сесії визначила, що «безпечне та здорове робоче середовище є основним принципом правом у світі праці».

Одним із пріоритетів діяльності Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (далі – НМЦ ПТО ПК) є координація роботи з удосконалення нормативно-правової, методичної та фахової компетентності педагогів та забезпечення науково-методичного супроводу професійної підготовки.

Культура безпеки праці формується протягом усього професійного життя робітника, певний період якого займає професійна підготовка в умовах закладу освіти або виробництва. Саме під час навчання здобувачі професійних кваліфікацій набувають навичок прийняття оптимальних рішень, вміння адаптуватися до змін робочого середовища, прогнозувати перебіг розвитку ситуацій, що виникають під час діяльності, навчаються запобігати негативним наслідкам небезпечних подій.

Формування у майбутніх кваліфікованих працівників належного рівня культури безпеки праці, в основі якого лежать ризикорієнтовані підходи, має стати невід'ємною складовою навчання задля реалізації вимог сталого розвитку суспільства, опанування навичок рятування в умовах надзвичайних ситуацій.

Із зміною змісту освітніх стандартів осучаснюються підходи до формування в здобувачів освіти безпекових навичок. Зокрема, на часі введення до змісту навчання здобувачів професійних кваліфікацій методики визначення небезпеки та оцінювання ризиків, впровадження заходів щодо їх контролю з врахуванням Стандарту ISO 45001:2018 [1], що покращать рівень управління ризиками в сфері безпеки та здоров'я на роботі для запобігання травмам та погіршенню здоров'я працівників. Доцільно також додати до технології проведення інструктажів під час виробничого навчання та лабораторно-практичних робіт Чек-лист, як метод безпечної організації робіт. Застосування Чек-листів дозволяє контролювати виконання усіх передбачених заходів безпеки та мінімізувати вплив професійних ризиків під час виконання робіт. Також Чек-лист допомагає набуті професійних компетентностей: оцінити обсяг виконаної роботи та побачити що саме ще залишилося зробити; заощадити та упорядкувати робочий час; скоротити можливість появи помилок.

Сприятиме зазначеним процесам пришвидшення створення в ЗП(ПТ)О відповідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.09.2022 р. №792-р. [2] Класів безпеки інформаційно-просвітницького напрямку, зорієнтованих на формування в здобувачів освіти здоров'язбережувальної, працезохоронної компетентностей, опанування правил пожежної, мінної безпеки та цивільного захисту, алгоритму дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій, надання домедичної допомоги.

Упродовж 2022-2023 рр. в Хмельницькій області створено 35 Класів безпеки, зокрема 5 – в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. До роботи у Класах безпеки ЗП(ПТ)О (з можливістю дистанційного доступу до занять) залучаються педагогічні працівники закладів освіти, фахівці ДСНС, Національної поліції, медичні працівники, учасники бойових дій, фахівці з мінної безпеки, Товариства Червоного Хреста України. Освітній простір кожного Класу безпеки облаштовано за зонами: перегляду відеоуроків та презентацій; пожежної безпеки; мінної безпеки; безпеки життєдіяльності; домедичної допомоги; психологічного розвантаження. Зонування Класу безпеки дає змогу якісно відпрацювати навчальні теми з предметів «Охорона праці», «Захист України», проводити позаурочні заходи, інструктажі, навчання.

Упродовж 2022-2023 рр. на базі Класів безпеки ЗП(ПТ)О проведено 110 заходів (2500 учасників) щодо формування здоров'язбережувальної компетентності, навичок дій в умовах пожежної небезпеки, воєнного стану (цивільний захист), надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, надання домедичної допомоги, заходи військово-патріотичного, профорієнтаційного характеру тощо.

НМЦ ПТО ПК проводиться підвищення кваліфікації педагогів ЗП(ПТ)О у напрямі формування нормативно-правової та фахової компетентності (в навчальний план підвищення кваліфікації педагогів введено лекцію «Створення безпечного освітнього середовища. Організація роботи з охорони праці, безпеки життєдіяльності в ЗП(ПТ)О»), зазначені питання опрацьовуються на засіданнях обласної фахової секції викладачів предмета «Охорона праці» (в 2022-2023рр. проведено: навчальний вебінар «Мінна небезпека та наслідки війни»; семінар «Територія безпеки. Клас безпеки як засіб формування в здобувачів освіти навичок рятування в умовах надзвичайних ситуацій», вебінар «Практичні аспекти формування працезохоронної компетентності здобувачів професійної освіти в умовах воєнного стану»).

НМЦ ПТО ПК організовано роботу щодо оновлення навчально-методичного забезпечення викладання предмета «Охорона праці». Педагоги спільно з учнями в межах конкурсу проєктів «Охорона праці на захисті життя» з предмета «Охорона праці» створили понад 100 відео, анімаційних матеріалів, за напрямками «Безпека праці в професії», «Поведінкова безпека», «Реагування на надзвичайні ситуації», «Домедична допомога», «Психологія безпеки». Наразі розпочато створення у співавторстві викладачів 23 ЗП(ПТ)О області електронного освітнього ресурсу з предмета «Охорона праці».

Набуття працезохоронної компетентності здобувачами професійних кваліфікацій здійснюється через відповідні форми і методи навчання, а також оцінювання результатів навчання. Це дозволяє також оцінювати здобувачів з позицій практичної реалізації ними навичок Soft skills.

Література

1. ДСТУ ISO 45001:2019 (ISO 45001:2018, IDT) Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування. – Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2020. – 31 с.
2. Про внесення зміни до плану основних заходів цивільного захисту на 2022 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.09.2022 р. №792-р. URL: <http://surl.li/mhita> .

КОЛОМІЙЧУК СВІТЛАНА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Реформування професійної освіти в Україні передбачає масштабне «перезавантаження» системи, яке супроводжуватиметься не лише модернізацією інфраструктури, а й зміною стандартів освіти, управління закладами та навчанням педагогів. Стратегія розвитку професійної (професійно-технічної) освіти передбачає головні напрями її розвитку: побудову ефективної системи управління та фінансування; покращення змісту та якості професійної освіти; розвиток державно-приватного партнерства; популяризацію сфери. Закладені в Стратегії ідеї деталізують завдання Концепції реформи «Сучасна професійно-технічна освіта» на період до 2027 року» [2].

Для перетворення закладів професійної освіти на такі, що відповідатимуть вимогам сучасності, стають необхідними нові форми, методи та механізми управління закладами. А для успішного впровадження реформи професійної освіти, директори ЗП(ПТ)О мають стати лідерами змін та лідерами освітянських колективів.

Проблематика лідерства в управлінні системою освіти знаходиться в центрі уваги як зарубіжних (Н. Беннетт, М. Барбер, Т. Буш, Ф. Вудз, Д. Гопкінз, П. Гронн, Д. Дьюк, К. Лейтвуд, Дж. Спілейн, І. Ч. Ченг та ін.), так і вітчизняних учених (В. Андрущенко, О. Брюховецька, Л. Даниленко, С. Калашнікова, Ю. Мол-

чанова, П. Плошай, Л. Пшенична та ін.). Питання лідерства як важливої якості сучасного керівника закладу освіти розглядали також І. Зязюн, Ю. Конаржевський, В. Кремень, В. Маслов, О. Савченко, О. Сазонова, Н. Селіверстова, С. Сисоєва та інші.

Процеси реформування системи професійної освіти посилили увагу до керівників як лідерів змін. Тема лідерства в освіті активно обговорюється на сторінках наукових і педагогічних видань, а також в Інтернет-просторі.

У широкому розумінні управління як складний соціально-економічний процес означає вплив на процеси, об'єкти, системи з метою збереження їхньої сталості або переведення з одного стану в інший відповідно до поставлених цілей. Перехід до нової структури та змісту П(ПТ)О потребує створення особистісно та компетентісно зорієнтованої системи організації освітнього процесу, реалізації педагогіки партнерства, принципово нових моделей освітньої та науково-методичної роботи, створення згуртованої спільноти творчих людей, нової культури управління та співпраці. Директор має не просто очолити цей процес, а стати лідером закладу П(ПТ)О. Лідерство не вичерпує і не заміняє процес управління, а доповнює його і робить більш ефективним як невід'ємний компонент роботи команд і груп.

Варто підкреслити те, що лідерство дозволяє підсилити управлінські дії керівника в таких позиціях, як визначення мети, координація зусиль працівників, оцінка результатів їхньої діяльності, забезпечення групової синергії, обстоювання інтересів групи за її межами, визначення перспектив, мотивування діяльності через власний приклад, рішучість, упевненість, вміння вести працівників за собою [4].

Аналіз літературних джерел і практичний досвід показує, що немає стандартного набору якостей, якими повинні володіти лідери. На думку дослідників означеного питання, лідер має перебувати в постійному пошуку нових ідей та рішень, бути комунікабельними, різнобічно розвиненим, уміти переконувати і вселяти віру, володіти здатністю цілепокладання; бути здатним приймати самостійні рішення та відстоювати їх, уміти стратегічно мислити та планувати, прагнути розвивати ініціативність підлеглих, із готовністю сприймати нові вимоги [6]; прагне вести за собою, має мотиваційну першість, впливовий, занурений у свою справу, захоплений нею, компетентний, креативний, психологічно стійкий, здатний до адекватної самооцінки й саморегуляції, постійно самовдосконалюється [5] тощо. У різних ситуаціях ефективні лідери виявляють різні особистісні якості, але на рівні ділових здатностей їх об'єднує багато спільного.

Сучасний лідер визначається як людина, що мислить глобальними категоріями, передбачає потенційні можливості, створює загальне бачення майбутнього закладу; вітає зміни, демонструє знання новітніх технологій, захоплює конструктивний виклик, досягає успіхів у змаганні з конкурентами; сприяє розвитку здатностей людей, делегує їм повноваження, цінує в людях автентичність; проявляє готовність до спільного керівництва, розвиває командний підхід до роботи, почуття партнерства, забезпечує задоволення людей; демонструє особисті досягнення, високий рівень компетентності, діє гнучко, як того вимагає ситуація, відповідно до проголошених цінностей і місії закладу освіти [1].

Для успішного вирішення завдань, що стоять перед ЗП(ПТ)О, керівник повинен чітко виділити ядро управлінської команди. Щоб сформувати команду, керівник-лідер повинен мати певний талант, знати і чітко формулювати вимоги до рівня підготовки, досвіду, знань, стилю керівництва членів управлінської команди. Створення згуртованої управлінської команди – найважливіше завдання побудови організації, здатної реалізувати обрану мету ЗП(ПТ)О. Команда – це завжди спілка однодумців, згуртованих навколо загальної мети, цінностей і лідера, котрий є стратегічним виразником їх інтересів. Саме командне управління – ознака розумного і рішучого стилю керівництва, за якого зростає імовірність раціонального розв'язання проблем ЗП(ПТ)О, дозволяють перетворити можливості в дії, тобто реалізувати стратегії досягнення цілей і, відповідно, її коригування в разі зміни зовнішнього середовища.

Особливість управління сучасним ЗП(ПТ)О на засадах лідерства полягає в тому, що воно має забезпечувати не тільки успішне функціонування закладу, його якісний розвиток, а й сприяти повному розкриттю і розвитку лідерського потенціалу керівника, який неможливий шляхом виключно інформування, адже передбачає відповідне ставлення та поведінку особистості. Тому основними формами розвитку лідерських якостей є: реалізація практично-орієнтованих навчальних програм, курсів лідерства, менторства та наставництва; тренінги; майстер-класи; вебінари; форуми; членство у клубах, асоціаціях лідерства; френдінг та фоловінг у відповідних спільнотах соціальних мереж; індивідуальні консультації; спостереження за роботою іншого керівника.

Отже, головні ролі директора сучасного ЗП(ПТ)О – лідер і менеджер освіти. Саме лідери здатні просувати вперед процес реального реформування професійної освіти, який має відбутися, насамперед, на первинному рівні – рівні окремо взятого закладу. Якщо нав'язувати прогресивні ідеї згори, то, за відсутності справжнього лідерства, це буде, у кращому разі, імітація реформування професійної освіти. Переконані, що сучасний керівник закладу професійної (професійно-технічної) освіти – це лідер, здатний вести колектив до визначених перспектив, долаючи стереотипи, труднощі та перешкоди, упроваджуючи зміни. Професіоналізм керівника реалізується зусиллями всього педагогічного колективу і виступає одним з найважливіших факторів ефективності освітнього процесу. Функціональні зміни в роботі керівника ЗП(ПТ)О передбачені реформами, що відбуваються у професійній освіті, та потребують неперервного розвитку професійної управ-

лінської компетентності керівника і формування його лідерських якостей. Засобами розвитку професійних і лідерських якостей керівника є безперервна освіта, самоосвіта та саморозвиток.

Література

1. Бондарчук О. І., Нежинська О.О. Лідерство у діяльності керівника освітньої організації: спецкурс. – К., 2017. – 36 с.
2. Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки. URL: <http://surl.li/eivvt>.
3. Поспелова Т. Розвиток лідерського потенціалу керівника закладу середньої освіти: навчальний посібник. – К., 2016. – 36 с.
4. Сергєєва Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2015. – 296 с.
5. Татенко В.О. Лідер XXI / В.О. Татенко; Київ : Видавничий дім «КОРПОРАЦІЯ», 2004. – 182 с.

КОТ ТЕТЯНА

ДНЗ «Вище професійне училище №4 м. Хмельницького»

ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Викладач завжди у пошуку чогось нового: матеріалів, методів, підходів, способів оцінювання знань. Знайти ідеальний варіант, який влаштує всіх і буде дійсно дієвим, – важко.

Складовою частиною освітнього процесу є контроль навчальної діяльності учнів, призначений для визначення успішності навчання кожного учня, аналізу отриманих результатів та корекції подальшого процесу навчання. Тому важливим і відповідальним при проектуванні освітнього процесу є етап розробки системи контролю результатів навчання. Навіть при використанні оптимальних методів і організаційних форм навчання, найсучасніших засобів подання інформації неможливо зробити освітній процес керованим і цілеспрямованим, якщо не налагоджено систему контролю його перебігу, своєчасну перевірку та оцінку знань, умінь і навичок учнів, відсутній зворотний зв'язок.

У системі освіти все більш важливою стає інформатизація та комп'ютеризація. Сьогодні немислимо уявити життя без нових інформаційних технологій, які допомагають якісніше передавати, засвоювати й перевіряти матеріал, тому питання розробки і впровадження електронної форми підсумкового та тестового контролю є актуальним при підвищенні ефективності та якості навчання.

Важливу роль під час організації освітнього процесу на основі будь-якої освітньої технології відіграє контроль отриманого рівня знань. Процедура контролю в процесі навчання виконує функцію констатації факту з метою отримання якісного рівня готовності здобувача освіти.

Однією з інноваційних форм інформатизованої системи освіти є тестування.

Тести – це чудово і надзвичайно зручно. Тести, порівняно з іншими методиками оцінювання, мають безліч переваг, що і робить їх надзвичайно популярними: швидка перевірка результатів навчальних досягнень із щойно вивченої теми; перевірка, що охоплює одразу декілька тем; об'єктивна оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу; чітке виявлення прогалин у знаннях; однакові умови для всіх учнів; раціональне використання часу уроку.

Порівняно з традиційними формами контролю якості знань, комп'ютерне тестування має такі переваги, зокрема: швидке одержання результатів і звільнення викладача від роботи з обробки результатів тестування; психологічний комфорт учнів під час тестування; індивідуалізація процесу навчання; конфіденційність при анонімному тестуванні тощо.

Є і недоліки комп'ютерного тестування: можливість відгадування учнями правильних відповідей; ймовірність помилкової оцінки; відсутність безпосереднього діалогу між викладачем.

Проведення on-line електронного контролю знань є основою отримання об'єктивної незалежної оцінки рівня навчальних досягнень здобувачів освіти (знань, інтелектуальних умінь і практичних навичок).

Під on-line електронним контролем розуміють процедуру, що дозволяє оцінити рівень засвоєння і розуміння досліджуваного матеріалу з метою управління поточним навчальним процесом і забезпечення індивідуалізації навчання в електронному середовищі.

Сучасні технології дозволяють виводити тестування на новий рівень – в онлайн-середовище. Для проведення професійно-теоретичної підготовки застосовують різні тестові оболонки, онлайн-сервіси для створення інтерактивних вправ та тестових завдань, зокрема: MyTest, Online Test Pad, Сервіс Learning Apps.org, Google Форми, «На Урок», «Всеосвіта».

Усі сервіси зручні у використанні. Інформація в питанні тесту може подаватись у будь-якій формі – тексту, графічного зображення, звукового повідомлення, відеосюжету, формули тощо.

У своїй практиці застосовують тести під час: тематичного контролю; на початку уроку; закріплення вивченого матеріалу; при діагностиці та корекції знань учнів; активізації навчальної діяльності учнів; при

перевірці виконання домашнього завдання; проведенні самостійної роботи з метою діагностики рівня засвоєння учнем навчального матеріалу.

За конструкцією завдань застосовують: закритого типу та відкритого типу.

Створюють тест потрібного формату, поширюють його серед учнів за допомогою посилання або коду. Учні виконують завдання, після чого система проведе підрахунки, які допоможуть визначити реальний рівень знань. Даний вид оцінювання є надійним та має безліч переваг, що робить їх популярними.

Ефективними та результативними для оцінювання знань учнів є сучасні програми.

Таким чином, можна сказати, що *онлайн-тестування* - це хороший інструмент викладача, головне грамотно його використовувати.

Контроль, перевірка і оцінка результатів навчання - це складові частини професійно-теоретичної підготовки, без яких неможливо уявити педагогічну взаємодію між учнем і педагогом. Якщо в знаннях учнів виявлені прогалини, то здебільшого це пояснюється недоліками освітнього процесу, нераціональним застосуванням методів навчання та контролю знань, умінь учнів.

Контроль знань учнів завжди є важливою складовою частиною навчального процесу, хоч і ставлення до нього зазнавало певних змін. Міняються окремі форми і способу контролю знань, але його головна суть - знати, наскільки вдало відбувся процес засвоєння навчального матеріалу залишається незмінною.

Тестування дає змогу здійснити об'єктивне вимірювання ступеня навченості та рівня засвоєння навчального матеріалу, дає підстави здійснювати якісний аналіз результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів за будь-який проміжок часу або протягом усього навчального року. Застосування тестів різних видів надає можливість об'єктивно виявити рівень засвоєння знань та умінь учнів.

Тестові технології сприяють досягненню оптимальної дії всіх елементів системи навчання, оскільки забезпечують зворотній зв'язок, спрямований на навчальну діяльність учителя та учнів. Використання тестових завдань в автоматизованих контрольно-навчальних програмах дозволяє учням самостійно виявляти пропуски в структурі своїх знань і приймати заходи для їх ліквідації.

Література

1. Голубева Н. В. Комп'ютерне тестування як одна з форм сучасного контролю знань // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: зб. наук. пр. / Н. В. Голубева, В. О. Дурсев, С. М. Бондаренко, М. М. Мурін. - Львів: ЛДУБЖД, 2006. - Вип. 1. - С. 309-313.
2. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання: [навчально-методичний посібник] / Т. М. Канівець. - Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. - 102 с.
3. Конструювання тестів. Курс лекцій / Л.О. Кухар, В.П. Сергієнко. - Луцьк, 2010. - 182 с.
4. Основи педагогічного оцінювання: [навчально-методичний посібник] / Т. М. Канівець. - Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. - 102 с.
5. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів: посібник / за ред. Ляшенка О. І., Жука Ю. О. - К. : Педагогічна думка, 2015. - 181 с.

КОЧАТОК НАТАЛІЯ

ДНЗ «Вище професійне училище №25 м. Хмельницького»

МОДУЛЬНО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПОБУДОВИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні на ринку праці потрібні не лише знання, вміння і навички кваліфікованого робітника, але й здатність їх застосовувати на практиці, виконуючи різні функції. Внаслідок безперервних змін у науково-технічній сфері виробництво потребує таких робітників, які здатні виконувати функції з новим змістом, воно є замовником освітніх послуг і висуває конкретні вимоги до потенційних працівників.

Орієнтиром для педагогічної громадськості закладу є випускник, адаптований до роботи в динамічному світі розвитку науки, техніки, технологій, зв'язків і відносин, здатний знаходити рішення в будь-яких ситуаціях, зумовлених професійною діяльністю. Відповідно до цього змінився і сам підхід до підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

З огляду на це, в професійній освіті на перший план висувається завдання створення умов, які забезпечують всебічний розвиток творчого потенціалу особистості здобувача професійних кваліфікацій. Одним із них є організація освітнього процесу на основі модульно-компетентісного підходу - комплексного підходу побудови змісту навчання з конкретної професії, зорієнтованого на набуття необхідних знань, умінь і навичок для праці, що забезпечує спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, які формуються завдяки опануванню загальними (базовими, ключовими) і спеціальними (професійними) компетентності тих, хто навчається [2]. Такий підхід дає змогу здобувачам професійних кваліфікацій гнучко реагувати на потреби ринку праці, здобувати повні або часткові кваліфікації під конкретне робоче місце, визначати оптимальний час виходу на ринок праці, обирати особистісну траєкторію безперервного професійного розвитку [1].

У Вищому професійному училищі №25 м. Хмельницького організація освітнього процесу на модульно-компетентнісній основі здійснюється з 2018 року за тими професіями, з яких затверджені нові стандарти професійної (професійно-технічної) освіти: «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування», «Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж», «Живописець. Оформлювач вітрин, приміщень та будівель», «Діловод. Адміністратор. Касир (на підприємстві, в установі, банку)», «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів», «Слюсар з механоскладальних робіт», «Агент з постачання», «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення».

Першочерговим завданням, яке стоїть перед педагогічним колективом при переході на модульно-компетентнісний підхід, є проведення засідань методичних комісій викладачів професійно-теоретичної підготовки та майстрів виробничого навчання за участю методистів НМЦ ПТО в Хмельницькій області з метою опрацювання змісту державних освітніх стандартів для виокремлення навчальних модулів та професійних компетентностей в межах кожної професійної кваліфікації відповідно до результатів навчання, вказаних у стандарті, та обсягу часу необхідних для їх опанування. Зауважимо, що навчальні модулі з кожної професії – це логічно завершені складові, які базуються на окремих одиницях професійного стандарту, містять навчальний матеріал, необхідний для досягнення професійних і ключових компетентностей та належить до певного рівня кваліфікації. Також в ході засідань обговорюється зміст навчальних програм, навчально-методичної документації.

Розробляючи зміст навчальних планів і програм для підготовки фахівців за модульно-компетентнісним підходом, враховуються такі вимоги, як забезпечення формування професійних знань та умінь з урахуванням потреб ринку праці, забезпечення необхідного рівня знань щодо вимог охорони праці, відображення сучасного стану розвитку науки, техніки і технологій виробництва та визначення змісту професійних навичок.

Модульно-компетентнісний підхід дозволяє здійснювати інтеграцію теоретичного і практичного навчання, стимулює переосмислення місця і ролі теоретичних знань у процесі освоєння практичних компонентів професійної компетентності випускника. Перевага модульних програм полягає в тому, що їх гнучкість дозволяє поновлювати або замінювати окремі професійні компетентності при зміні вимог до фахівця, тим самим забезпечувати якість підготовки кваліфікованих робітників на конкурентоспроможному рівні, дає можливість індивідуалізувати навчання шляхом комбінування навчальних модулів. За участю роботодавців актуалізується зміст навчальних програм, що сприяє цілеспрямованій підготовці здобувачів освіти до професійної діяльності в конкретній галузі, зростанню довіри соціальних партнерів, формуванню професійної культури у майбутніх фахівців, створенню стандартних, об'єктивних, незалежних умов оцінювання якості професійної підготовки майбутніх фахівців [1].

Водночас модульно-компетентнісний підхід у навчанні надає здобувачу освіти широку можливість навчатися на робочому місці або в ситуації, що імітує трудове середовище у відповідній галузі промисловості. Таке навчання дозволяє йому адаптуватися до професійної діяльності у всьому її різноманітті та актуалізувати на практиці професійну компетентність. Навчання, орієнтоване на результати, необхідні для конкретної сфери професійної діяльності, найбільш ефективно реалізується у модульній побудові освітньої програми.

За результатами навчання випускник демонструє здатність самостійно виконувати складні спеціалізовані виробничі завдання, зокрема в нестандартних ситуаціях. З досвіду можемо стверджувати, що компетентність – це не просто володіння знаннями, а потенціальна готовність вирішувати завдання із знанням справи: компетентний фахівець буде застосовувати той метод, який найбільше підходить у конкретний час.

Таким чином, модульно-компетентнісний підхід, з одного боку, знаходиться в руслі концепції безперервної освіти («освіта протягом життя»), оскільки його метою є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в постійно мінливих ситуаціях у сфері праці і продовжувати професійне зростання, а з іншого – цей підхід у професійній освіті спирається на модель організації освітньо-го процесу, в якості головної мети якої виступає професійна компетентність випускника, а як засіб її досягнення – модульна побудова структури і змісту професійного навчання майбутніх кваліфікованих працівників.

Наш досвід підтверджує основні переваги організації освітнього процесу за модульно-компетентнісним підходом, серед яких ми виокремлюємо наступні:

- дозволяє зробити навчання гнучким;
- уможливує запровадження короткострокових курсів з набуття часткових кваліфікацій та мікрокваліфікацій;
- сприяє активізації неформального навчання, з наступним визнанням його результатів у кваліфікаційних центрах;
- надає можливість швидкого виходу здобувачів професійних кваліфікацій на ринок праці;
- сприяє більш активному наданню закладом послуг регіональним роботодавцям і центрам зайнятості щодо підвищення кваліфікації працівників та перепідготовки дорослого населення;
- сприяє трудовій мобільності й стимулює до розвитку власної професійної кар'єри здобувачів професійних кваліфікацій.

Література

1. Розроблення навчально-планувальної та ведення облікової документації для організації навчання з професій за державними освітніми стандартами на основі модульно-компетентнісного підходу: методичні рекомендації / авторський колектив: Людмила Шевчук, Інна Кирилук, Світлана Коломійчук, Наталія Кочоток, Наталія Півторацька, Тетяна Сидоренко, Галина Соленцова, Оксана Чуйкова; за заг. ред. Людмили Шевчук. – Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2023. – 68 с.

2. Ринок праці та професійно-технічна освіта: особливості взаємодії: монографія / за наук. ред. д.е.н. В.В. Близнюк; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Електрон. дані. К., 2021. 297 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/359.pdf>

КРАСНОЛУЦЬКИЙ ОЛЕГ, КУШНІР ВІКТОР, ПРИЛЕПСЬКА ІННА

Плужненський професійний аграрний ліцей (м. Ізяслав)

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах функціонування закладів професійної (професійно-технічної) освіти стратегічне управління є головним засобом збереження конкурентоспроможності й невід'ємною частиною їх розвитку, адже передбачає вирішення принципово нових проблем, в основу яких покладено пошук адекватних методів і способів досягнення та утримання конкурентних позицій, розробку стратегії й тактики забезпечення довгострокового успіху тощо [2]. Стратегічне управління покликане розширити горизонти прогнозування, створити можливості своєчасної реакції закладу освіти на зміни зовнішнього середовища в освітній, науково-технічній, виробничій, соціальній і політичній сферах [1].

З метою формування стратегічного бачення розвитку Плужненського професійного аграрного ліцею робочою групою було розроблено Стратегію розвитку закладу на 2021-2024 роки як основний документ середньострокового планування. Плужненський професійний аграрний ліцей здійснює підготовку висококваліфікованих фахівців для харчової, автотранспортної, швейної, будівельної, сільськогосподарської, хімічної галузей, як з числа випускників загальноосвітніх навчальних закладів на основі базової чи повної загальної середньої освіти, так і підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації робітників із числа незайнятого населення за бюджетні кошти та кошти фізичних і юридичних осіб.

Основними цілями подальшого розвитку Плужненського професійного аграрного ліцею визначено наступні:

- розширення автономії закладу;
- створення умов для здобуття особою професійних кваліфікацій впродовж усього життя з урахуванням інклюзивного навчання;
- формування показників регіонального замовлення на підставі даних аналізу стану ринку праці;
- формування змісту професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі;
- впровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти та системи зовнішнього забезпечення якості освіти;
- удосконалення системи підготовки педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти із залученням до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг;
- запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійної діяльності та розвитку педагогічних працівників;
- розвиток державно-приватного партнерства та взаємозв'язок з ринком праці;
- створення умов для розвитку дуальної форми здобуття професійної освіти;
- впровадження неформальної та інформальної освіти, набуття здобувачами повних і часткових професійних кваліфікацій;
- популяризація професій, які здобуваються в ліцеї, серед молоді, дорослих, планування професійного розвитку та кар'єри.

У Стратегії зазначено, що головним завданням ліцею є забезпечення права громадян України на професійне навчання відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей з метою задоволення потреб економіки країни у кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітниках.

Для реалізації визначених цілей та завдань складено стратегічний план розвитку Плужненського професійного аграрного ліцею, який включає наступні заходи:

- підняття рівня престижності професій шляхом зміцнення навчально-матеріальної бази;
- підвищення результативності навчально-виробничого процесу;
- зміцнення та посилення взаємозв'язку навчального закладу з ринком праці;
- розвиток державного приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності у важливі напрями функціонування ліцею;

- розширення інклюзивної освіти;
- відкриття нових професій, які відповідають запитам ринку праці;
- створення відповідних умов для проживання учнів в гуртожитку;
- модернізація навчально-матеріальної бази професій «Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу; оператор з ветеринарного оброблення тварин» шляхом створення сучасної лабораторії хіміко-бактеріологічного аналізу;
- відкриття навчально-практичного центру для підготовки робітничих кадрів з органічного землеробства;
- вирощування органічної плодоовочевої продукції на навчальній демоділянці;
- створення учнівської навчально-практичної ділянки з професії «Оператор з ветеринарного оброблення тварин»;
- інтеграція виробничої діяльності за рахунок збільшення посівних площ у навчальному господарстві ліцею.

Отже, стратегія розвитку дає можливість визначити напрями руху закладу освіти для досягнення основної мети – забезпечення якості професійної освіти, що забезпечить майбутню життєздатність закладу в нестабільних умовах.

Література

1. Колесов О. С. Сучасні підходи до стратегічного управління розвитком підприємства в умовах господарювання / О. С. Колесов, А. В. Вацьківська // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія : Економічні науки. – 2012. – Вип. 2 (64). – С. 43–49
2. Лебідь О. В. Стратегічне управління в системі освіти. URL: <http://surl.li/lhgej>.

КУКЕЗОВА ВАЛЕНТИНА

Плужненський професійний аграрний ліцей (м.Ізяслав)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Професійно-технічна освіта в Україні, в умовах незалежності, поступово, але неухильно рухається в напрямі системних реформ, які мають вивести її на якісно новий рівень Це в свою чергу забезпечить ефективне використання її головної функції – підготовку висококваліфікованих фахівців широкого профілю, а також упродовж усього життя самостійно здобувати та оновлювати вміння і знання необхідні для повноцінної трудової діяльності.

Сучасний ринок праці вимагає від робітника не лише глибоких теоретичних знань, практичних умінь та навичок, а й швидкої модернізації, креативності, постійного оновлення власного досвіду у виробничій сфері. Зокрема, будівельна галузь потребує професійно-мобільних, конкурентоспроможних, кваліфікованих робітників. Саме тому пріоритетними завданнями для Плужненського професійного аграрного ліцею у підготовці майбутніх будівельників є формування професійної компетентності у здобувачів освіти шляхом впровадження у навчальний процес інноваційних педагогічних, інформаційних та виробничих технологій.

Реалізація навчально-виробничого процесу здійснюється завдяки співпраці з підприємствами-замовниками кадрів, які допомагають в оволодінні новітніми технологіями виробництва та використанні новітніх матеріалів. У період вивчення конкретних операцій того чи іншого трудового процесу формуємо в здобувачів освіти елементи професійної дисципліни, творчості й культури праці. Такий підхід суттєво відрізняється від практичних відпрацювань, оскільки в його основі не тільки закріплення теорії на практиці, а саме навчання на будівельних майданчиках.

Основними напрямами у підготовці професійно-мобільного, кваліфікованого робітника в умовах соціального партнерства визначено:

- оперативна інформованість представниками підприємств про потребу у кваліфікованих робітничих кадрах будівельної галузі;
- можливість залучати до участі в навчально-виробничому та виховному процесі роботодавців;
- своєчасне оновлення змісту професійного навчання відповідно до змінених умов в будівельній сфері;
- надання можливості здобувачам освіти вивчати нові технології та працювати з сучасними матеріалами у навчальних майстернях Плужненського професійного аграрного ліцею;
- включення здобувачів освіти у безпосередній виробничий процес на будівництві під час виробничої практики, що сприяє більш швидкій адаптації до виробничих умов.

Під час виробничого навчання, яке проходить в умовах виробництва, та виробничої практики здобувачі освіти удосконалюють свої практичні навички та трудові прийоми: вміють працювати з технікою, розуміють усі технологічні процеси та мають досвід взаємодії з досвідченими працівниками будівельної сфери. Потім їм пропонують відкриті вакансії на даному будівництві, тому рівень працевлаштування є високим.

Здобувши професію «Муляр, штукатур», випускники ліцею працевлаштовуються на будівельних підприємствах (ПП Писарчук А.В., ПП Григорук О.В., ПАП «Дібров», ЗТ «ПОЛІССЯ»).

На основі викладеного узагальнюємо, що означені підходи до організації професійної підготовки майбутніх будівельників спряють формуванню такої системи знань, умінь, навичок, на основі якої соціокультурний світогляд особистості набуває нового, якісного рівня і дає їй змогу швидко змінювати себе, адаптуючись до нових вимог професійної діяльності в умовах високотехнологічного виробництва.

КУХАР ОЛЕГ

Чорноострівський професійний аграрний ліцей (смт Чорний Острів)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEAM-ОСВІТИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*Багато чого не зробиш, поки не навчишся.
Але багато треба зробити, щоб навчитись.
Конфуцій*

Викладачі сьогодні мають справу з поколінням дітей які постійно перебувають у динамічному інформаційному просторі, все більше залежать від гаджетів і перед якими щоденно постають нові життєві виклики, відповідь на які не можливо знайти використовуючи старі педагогічні підходи. Як допомогти своїм учням не загубитись у високотехнологічному просторі майбутнього, як навчити їх не просто виживати, маючи певні знання і навички, а жити і розвиватись? Тут є два шляхи: або скористатись «машиною часу» і підготувати їх до того що буде у майбутньому, або спорядити їх таким інструментарієм знань і умінь, який допоможе знайти вирішення, якщо і не у всіх, то у більшості ситуацій. Світ змінюється пришвидшеними темпами, а освіта ці темпи має обігнати, бо якщо ми навчатимемо здобувачів освіти програм і технологій які розроблені десятки років тому то по завершенню навчання вони не витримають жодної конкуренції – ці технології вже застаріють.

Останнім часом найбільш актуальною у світі та в Україні є STEAM-освіта, в Україні також реалізовується проєкт «Нова Українська школа». Не дивлячись на те що програми НУШ сьогодні дійшли лише до шостих класів, викладачі професійно-технічних закладів активно застосовують підходи НУШ і в своїй діяльності, при реалізації як професійної так і загальноосвітньої підготовки. Це пов'язано з тим, що у всьому світі спостерігається дефіцит фахівців з технічних напрямків, попит на них росте набагато швидше, ніж на інші спеціальності, саме тому, у відповідь на виклики часу, такий тип освіти виходить на перший план. Але, разом з тим, прийшло і розуміння того, що сплеск розвитку інформаційних технологій, робототехніки, призведе до часткового вивільнення працівників, які змушені будуть шукати застосування в інших галузях, пристосовуватись до нових умов, опановувати нові навички. Тому і виникло питання чи буде самодостатньою STEAM-освіта яка охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering), мистецтво (Art) та математику (Mathematics).

Як бачимо з акроніму, для предметів суспільно-гуманітарних наук тут нібито немає місця, але STEAM-освіта символізує початок нової епохи та відмову від застарілої предметної системи на користь інтегрованого навчання. А саме такий підхід(вміння логічно і математично мислити, наукове розуміння природи і сучасних технологій, впевнене користування інформаційно-комунікаційними технологіями, обізнаність і самовираження у сфері культури тощо) на 100 % відповідає концепції Нової української школи, формує в учнів компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві, та навички, затребувані у XXI столітті. Тож чи так важливо, як називатиметься новий підхід до освіти, чи все ж важливо, що буде закладено у його зміст, тим більше, що єдиного поняття терміну STEM-STEAM-STEARM немає. Тому можна впевнено говорити що елементам STEAM-освіти є місце на уроках історії, а сама історія є елементом STEAM-освіти.

Історія ґрунтується на останніх досягненнях науки (Science), і в основі історії як навчального предмету лежить принцип науковості. Цей принцип передбачає розкриття причинно-наслідкових зв'язків, явищ, процесів, подій, включення в засоби навчання науково перевірених знань, які відповідають сучасному рівню розвитку науки. Він реалізується в змісті навчального матеріалу, зафіксованому в навчальних програмах і підручниках.

Із принципу науковості випливають такі вимоги: ознайомлювати з історією винаходів; об'єктивно висвітлювати наукові факти, поняття, теорії; ознайомлювати з новими досягненнями; показувати перспективи розвитку науки; озброювати учнів методами науки; коригувати знання, здобуті самостійно за допомогою засобів масової інформації; пояснювати значення теорії для практики; розкривати внутрішні зв'язки і відношення, причинно-наслідкові зв'язки в процесах і явищах.

Спільним для навчальних предметів природничого та гуманітарного циклу також є чіткість планування та звичний алгоритм дій у не звичній ситуації. Можна розглянути на прикладі алгоритму роботи з історичним джерелом, як засобом формування інформаційної компетентності учня.

Коли ж говорити про технології (Technology) і технічну творчість (Engineering) при викладанні історії то це глобальна тема, яка заслуговує на окрему і не маленьку публікацію. Ці дві складових не можливі в своїй реалізації, як стверджує більшість експертів, без сучасної STEAM-лабораторії. Про створення таких у більшості закладів освіти України під час війни говорити не доводиться, але і тут є вихід, поки є електроенергія та доступ до Інтернету. Лабораторії для творчості та інженерії сьогодні є не просто в усіх навчальних закладах, а у кишені кожного учня і це мобільний телефон. Зараз існують сотні додатків для смартфонів, які не лише інформативно, але часто весело, цікаво і повчально, занурюють учнів у світ історії. Прикладами можуть бути: Історія України. Персоналії (програма-гра створена для тренування візуального розпізнавання зображень видатних діячів України згідно із вимогами програми ЗНО); Історія України. Мистецтво (програма-гра для тренування візуального розпізнавання пам'яток образотворчого мистецтва України згідно із вимогами програми ЗНО) та багато інших.

Жоден природничий предмет не пов'язаний з мистецтвом (Art), так як з ним пов'язанні гуманітарні науки. Історія відображена у мистецтві, а саме мистецтво збагачує не лише історію, але й будь-яку науку. Історична література, історичні фільми, художні витвори мистецтва які розумієш лише знаючи історію тої доби коли вони творились – кращої інтеграції не можна б було створити у жодній STEAM-лабораторії. Тут мова не про просте відтворення, мова про пошук і дослідження, мова про створення. Флеш-картки та ментальні мапи, QR коди, хмари слів та фотоколажі, кроссенси та сторітеллінги – інструментів вже більше ніж достатньо, ми маємо лише допомогти «інженеру» опанувати мистецтвом творити нові «наукові винаходи». Завершує акронім, але точне не є остання у значенні «цариця наук» – математика (Mathematics). В основі своєї історія як і математика теж оперує цифрами. Найважливішим елементом у методиці розвитку хронологічних вмінь учнів постають хронологічні задачі, серед яких можна виділити два підвиди: стандартні й нестандартні. Якщо стандартні дозволяють розвивати найпростіші хронологічні вміння учнів, такі як вміння співвідносити рік зі століттям, підраховувати час, який минув від однієї події до іншої, то нестандартні розраховані на формування таких складних вмінь учнів, як співвідносити різні системи літочислення, працювати з неадаптованими історичними джерелами, зміст яких складає хронологічний матеріал.

Саме гуманітарна освіта в першу чергу формує особистість школяра, готує його до життя у світі, який постійно змінюється, розвиває здібність засвоювати інформацію, критично мислити й приймати ефективні рішення. Тож не важливо, чи з'явиться ще одна літера в акронімі STEAM, чи історичні дисципліни інтегруються у щось нове, у кожному новому проєкті історія як наука займає своє почесне місце, а на уроках історії завжди є місце пошуку і творчості.

Література

1. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/>
2. STEM освіта. URL: <https://stemosvita.com.ua/>

ЛЕЛЯВИНА ПРИНА

ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти»
(м. Кам'янець-Подільський)

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ STEAM-ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Останнім часом у освітньому просторі України набирає обертів тренд STEAM-освіти. Вона охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering), мистецтво (Art) та математику (Mathematics). У всьому світі спостерігається дефіцит фахівців з технічних напрямків, попит на них росте набагато швидше, ніж на інші спеціальності, саме тому, у відповідь на виклики часу, такий тип освіти виходить на перший план [1].

Головна мета STEAM-освіти – полягає у формуванні і розвитку розумово – пізнавальних і творчих якостей молоді, рівень яких визначає конкурентну спроможність на ринку праці; удосконаленні науково-дослідної та інженерної освіти в навчальних закладах [3].

STEM-освіта – це творчий простір світогляду дитини, де вона не тільки готується до дорослого життя, а й повноцінно реалізує свої потреби. Тому вся діяльність щодо впровадження STEM-освіти вибудовується так, щоб сприяти становленню особистості як творця і проєктувальника власного життя, ґрунтуючись на ідеї усвідомленого вибору особистого життєвого шляху.

Уроки математики з використанням елементів STEM-освіти дають можливість не тільки розвивати і підтримувати інтерес до предмета, але й бажання займатися нею і набувати нові знання, сприяти розвитку особистості, умінню виділяти головне в проблемі, формуванню високого рівня елементарних операцій (аналіз, порівняння, аналогія, класифікація).

Кожній дитині від природи дана схильність до пізнання необхідно самостійно нового і дослідження оточуючого світу. А ми, педагоги, повинні прищепити учням бажання до дослідження та озброїти їх методами науково-дослідної роботи. Завдання дослідницького характеру суттєво відрізняються від традиційних завдань вже своїм формулюванням. У формулюваннях дослідницьких завдань немає очевидної відповіді, її учням необхідно самостійно знайти і обґрунтувати [5].

Реалізація STEM-уроку потребує наявності спеціального обладнання в кабінеті. Це комп'ютери, мультимедійний проектор, екран, прикладне програмне забезпечення: пакет Microsoft Office. Необхідно мати довідники, підручники, дидактичні карти.

Провідним засобом реалізації вказаної мети є запровадження компетентнісного підходу у освітній процес шляхом формування предметних і ключових компетентностей» [5].

Реалізувати елементи STEM-освіти на уроках математики можна за допомогою дослідницьких завдань, складання математичних моделей задач, практично-орієнтованих завдань, лабораторно-графічних робіт, методу проєктів, кейс-технологій., розв'язування задач професійного спрямування. [2]

Однією із STEM-технологій навчання математики є використання прикладних задач, які кожен педагог в достатній кількості може підібрати в мережі Інтернет або придумати самостійно, використовуючи дані із реального життя. Це можуть бути задачі про архітектурні споруди рідного селища або про відомі на весь світ пам'ятки архітектури; це задачі біологічного, хімічного, географічного або фізичного змісту [4].

Наприклад, під час вивчення бічних поверхонь многогранників в групі професії «Монтажник гіпсокартонних конструкцій» можна запропонувати учням обчислити скільки листків гіпсокартону потрібно для того, щоб зашити приміщення. І кожному з учнів задаються індивідуальні розміри приміщень. А вивчені теми «Поняття похідної функції» можна запропонувати учням такі задачі:

1. $S(t) = 3t^2 - 4t$ – рівняння прямолінійного руху матеріальної точки (S , м; t , с). Знайдіть середню швидкість цієї точки за проміжок часу від $t_1 = 2$ с до $t_2 = 5$ с.; 2. Знайдіть швидкість руху тіла в момент часу $t = 2$ с, якщо закон руху задано формулою $S(t) = -4t^2 - 3$; 3. Під час нагрівання тіла його температура T змінюється залежно від часу нагрівання t за законом $T(t) = 0,4t^2$. З якою швидкістю змінюється температура тіла в момент $t = 10$ с?; 4. Об'єм газу V при температурі t° визначається формулою $V = 1 + 0,0075t$. Визначте швидкість зміни об'єму газу при будь-якій температурі.

Як варіант, при вивченні теми «Об'єми та площі поверхні» можна запропонувати учням такі задачі: 1. Знайдіть масу десятиметрової труби діаметром 1420 мм, яку зроблено зі сталюгого листа завтовшки 22 мм. Маса 1 м^3 сталі 7600 кг.; 2. Мідна заготовка довжиною 270 мм і діаметром 25 мм витягується в дріт довжиною 75 см. Знайдіть діаметр цього дроту. 3. Мідний циліндр, радіус основи якого дорівнює 12 см, треба обточити так, щоб його маса стала вдвічі меншою. Якої товщини треба взяти мідний циліндр?; 4. Знайдіть місткість сараю, який має форму прямокутного паралелепіпеда, з двопологим дахом і прямим кутом між кроквою, якщо довжина сараю $a = 12,5$ м, ширина $b = 7,6$ м, висота усього приміщення $h = 7,3$ м.

Велику роль в реалізації STEM-освіти відіграють інтегровані уроки, які встановлюють міцні зв'язки між навчальними дисциплінами, вносять новизну в традиційну систему навчання, допомагають учням зрозуміти важливість вивчення основ наук як єдиної системи знань. Інтегровані уроки роблять навчальний процес цікавим, а їх проведення є необхідним для цілісного сприйняття світу та осмислення явищ навколишньої дійсності учнями.

Отже, STEM-освіта тільки почала впроваджуватися в освітній процес, але використання її відкриває безліч можливостей. Однак, важливо розуміти, що STEAM – це не просто технічна освіта. Вона охоплює значно ширше поняття, а саме вдале поєднання креативності та технічних знань. В Україні вже робляться перші кроки з запровадження системи навчання STEM.

Література

1. Що таке STEAM-освіта і чому вона така популярна. URL: <http://surl.li/okgi>
2. Бондаренко А. Ю. Розвиток творчого потенціалу школярів через науково-дослідну роботу / А. Ю. Бондаренко // Педагогічна майстерня. – 2015 – №1 – С.4-11, №2 – С.7-15.
3. Проект Концепції STEM – освіти в Україні. URL: mk-kor.at.ua/STEM/STEM_2017.pdf.
4. Собчишин Г. Інтеграція математики з іншими навчальними дисциплінами // Математика. – 2010. – №11(551) – С.1-6.
5. Як надати нашим дітям STEM-освіту. 8 кроків до успішного майбутнього. URL: <http://surl.li/mvjar>

ЛУЖНЯК ЛЮДМИЛА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (м. Хмельницький)

СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Одним із головних факторів якісної підготовки кваліфікованих робітників є використання інформаційно-комунікаційних технологій та використання навчального середовища, яке дозволить здобувачам освіти віддалено навчатися у зручний для них час, отримувати знання і одразу практикувати конкретні навички і уміння, використовуючи гаджети та інші девайси. Тому перед педагогами постає важливе завдання створення належного науково-методичного забезпечення, яке дозволить здобувачам цікаво навчатися.

Сучасні учні швидко відволікаються, тому надають перевагу короткотривалій навчальній діяльності із чітко розставленими фокусами – мікронавчанню, або мовою оригіналу *microlearning* [2]. *Micro-learning* також називають *bite-sized learning*, навчанням за розміром «кукусу», оскільки воно полягає у вивченні невеликих фрагментів навчального матеріалу:

- 1 тема – 1 навчальна ціль;
- довільна послідовність вивчення цих фрагментів;
- різноманітність інтерактивних елементів в курсі для зацікавлення учнів.

Для ефективного реалізації мікронавчання та мотивації учнів до навчання використовують різноманітні моделі

Одна з них – ARCS. Її розробив американський фахівець у галузі навчальних систем Джон Келлер [1]. Ця модель передбачає певну послідовність дій, яка і стимулюватиме мотивацію:

- A – захопити увагу студента (Attention);
- R – зробити так, щоб він повірив у значимість процесу навчання (Relevance);
- C – вселити впевненість у власних силах (Confidence);
- S – домогтися задоволення отриманими результатами (Satisfaction).

Всі ці очікування чи бажання можливо реалізувати, створюючи електронні навчальні курси. На сьогодні існує багато різних оболонок для створення електронних курсів. Однією з таких потужних оболонок є *Articulate Storyline 3*. Ця оболонка є сучасним програмним рішенням для створення інтерактивного мультимедійного контенту, передусім освітнього спрямування.

Розробка електронного курсу включає в себе 3 етапи:

1. Педагогічний дизайн, в ході якого педагог аналізує свій лекційний матеріал та адаптує його до структури електронного курсу, де інформація буде подана дозовано з використанням конкретних інтерактивних прийомів.

2. Графічний дизайн, під час якого педагог визначає яку кольорову гамму підібрати, який шрифт, які графічні зображення, тобто як якісно оформити освітній контент для привернення уваги та зручного сприйняття його учнями.

3. Програмування передбачає верстку, тобто безпосередній процес технічного втілення усього задуманого викладачем чи майстром виробничого навчання з використанням програми.

Контент електронного курсу має бути представлений у найрізноманітніших формах, щоб бути цікавим для учнів. Це може бути поєднання текстової і графічної інформації, презентації, відео, ігри та інтерактивні вправи на закріплення та перевірку засвоєного матеріалу. Слід використовувати актуальну і прикладну інформацію, яку можна досягнути за один «прийом» і спровокувати допитливість учнів. Разом з тим, ставити досяжні цілі для кожної теми, моделювати їх реалізацію на реальних кейсах, створюючи сприйнятливий навчальний шлях для учнів. Логіка курсу має бути зрозумілою, а інформація структурованою. Також необхідно надавати учням емоційну підтримку під час оцінювання. У зворотному зв'язку акцентувати увагу не на провалах, а на корекції помилок та повторенні матеріалу.

Articulate Storyline 3 дозволяє реалізувати усі вищезазначені вимоги. Програма дає можливість використати найрізноманітніші інтерактивні і текстово-графічні прийоми для подачі навчального контенту. Прийоми інтерактивності, або інтерактивні прийоми (інтерактиви) – це функціональні засоби, що дозволяють учасникам курсу взаємодіяти з навчальним контентом через натиснення (кліки) на інтерактивні елементи чи їх перетягування. Вони допомагають дозувати надходження інформації на одному слайді для учасників та стимулюють їх навчальний потенціал, зосереджують увагу на ключовому матеріалі, а після взаємодії подають розгорнутий. Текстово-графічні прийоми – це функціональні засоби, які відразу демонструють учасникам весь навчальний контент, що чекає їх на одному слайді. Вони привертають увагу через структурований текст та гармонійний графічний супровід. Часто на слайдах використовують інфографіку.

Так, наприклад, інтерактивний елемент «Слайдер» дозволяє представити навчальний матеріал у вигляді тексту чи графіки, який дозовано з'являється шляхом перетягування повзунка. Натиснувши на інтерактивні «Поп-ап картки» та «Поп-ап кнопки» з'являється поп-ап з текстом чи графікою, після перегляду закривається відкрите вікно хрестиком. «Фліп-ап картки», які перевертаються, дозволяють розмістити навчальний матеріал у вигляді тексту або зображення з обох сторін. При натисканні на інтерактивний елемент «Маркер» біля кожного тексту, що потребує додаткового пояснення, з'являється опис та фото.

Перевірити засвоєні знання учні зможуть за допомогою різноманітних вправ створених педагогом у програмі. А саме, через сортування, зіставлення перетягуванням, тести на одиничний чи множинний вибір тощо.

Крім вказаних інтерактивів, у програмі можна створювати багато інших елементів, що допоможе змотивувати учня, зробити процес навчання більш цікавим і привабливим.

Курси, створені у програмі *Articulate Storyline 3*, легко інтегруються в різні системи дистанційного навчання. Це дозволяє педагогу відслідковувати результати проходження курсів здобувачами освіти, а тим, хто навчається – свій прогрес з оцінками.

Таким чином, програма *Articulate Storyline 3* дає широкі можливості для осучаснення навчально-методичного забезпечення, а відтак підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників.

Література

1. Просіна О. Варіативні моделі професійного розвитку керівників закладів позашкільної освіти в умовах відкритої освіти // Джерело педагогічних інновацій. Освітні інновації в позашкільній освіті: сучасний погляд, практика та перспективи впровадження. 2022. – № 1(37). – С. 42–52.
2. Юрченко О. Мікронавчання – новий освітній тренд / Освіторія. URL: <https://cutt.ly/IwxHKTLK>.

ЛУЦЮК ПРИНА

ДНЗ «Вище професійне училище № 4 м. Хмельницького»

ПРОФЕСІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У сучасних умовах іноземне спілкування стає суттєвим компонентом професійної діяльності. Значно зростає роль викладання іноземної мови професійного спрямування. Саме тому все більше уваги приділяється врахуванню фахової специфіки при вивченні іноземної мови, її спрямованості на реалізацію завдань професійної діяльності.

Щоб задовольнити ці потреби, необхідно реформувати викладання іноземної мови професійного спрямування у закладах професійної освіти. Особливо важливо, щоб іноземна мова професійного спілкування викладалася з першого року навчання учнів. Навчання англійської мови професійного спрямування повинно базуватися, перш за все, на врахуванні потреб учнів у вивченні іноземної мови, що диктуються характерними особливостями професії. У центрі навчального процесу знаходиться учень, викладач є координатором та ініціатором цього процесу.

Особливу складність для організації процесу професійної підготовки має визначення її пріоритетів, провідної мети навчання і професійної підготовки. Щоб підготувати кваліфікованого спеціаліста, здатного творчо вирішувати будь-які питання, необхідно змінити ставлення учня до процесу навчання, перетворивши його зі старанного виконавця на творчу людину, яка вміє продуктивно мислити та творчо вирішувати професійні завдання.

У сучасних умовах розвитку, розширення й поглиблення міжнародних наукових, технічних і інших контактів практичне володіння іноземною мовою є обов'язковою умовою успішної професійної діяльності фахівця-випускника закладу освіти. Особливого значення набувають усні форми спілкування іноземною мовою, тому важливими завданнями, які стоять перед професійними (професійно-технічними) закладами освіти, є навчання усного професійно орієнтованого мовлення й уміння розуміти професійно орієнтоване мовлення.

Сьогодні постає питання як вивчати іноземну мову і який матеріал викладати для того, щоб відповідати цілям та вимогам професійно-орієнтованого навчання. Однією з особливостей вивчення мови професійного спрямування є те, що вона має бути максимально наближена до реальної професійної діяльності майбутнього фахівця.

Отже, дуже важливо ретельно підібрати навчальний матеріал, який би доповнював та поглиблював знання учнів з профільних дисциплін та сприяв розвитку навичок роботи з професійно-орієнтованими текстами. Виділяється декілька критеріїв відбору фахових текстів. По-перше, це тематика та зміст. Текст, який повністю відповідає тематиці, допомагає учням розширити знання з фаху, розкрити значення термінів, що в свою чергу спонукає учнів до участі в обговоренні матеріалу або веденні дискусій. Від змісту матеріалу залежить наскільки ефективно викладач зможе організувати навчальну діяльність учня під час заняття, створити ситуації для пошуку та аналізу визначеної інформації, залучати їх до творчої діяльності, як при читанні текстів, так і в інших видах мовленнєвого спілкування. Не менш важливий критерій відбору фахових текстів – це доступність та зрозумілість матеріалу. Наявність схем, графіків та ілюстрацій суттєво покращує доступність матеріалу і дозволяє більш точно передати зміст навчального матеріалу. Ще один важливий критерій автентичних фахових текстів це актуальність та сучасність, що визначає їх пізнавальну цінність. Мережа Інтернет є невичерпним джерелом інформації з будь-якої тематики. Проте, знайти потрібні тексти в готовому вигляді вкрай важко. Тому, для використання автентичних текстів у процесі навчання іноземної мови професійного спрямування необхідно провести адаптацію одного або навіть кількох відібраних автентичних текстів, об'єднаних спільною тематикою.

Для ефективного засвоєння навчального матеріалу та термінологічної лексики потрібно створити систему вправ, яка дозволяла би розвивати та покращувати навички з усіх видів мовленнєвої діяльності. Під системою вправ розуміють організацію взаємопов'язаних дій, що йдуть у порядку наростання труднощів, з урахуванням послідовності становлення умінь та навичок. Кожна вправа має бути представлена структурою, яка включає наступні аспекти: завдання; виконання завдання; контроль виконаного завдання. Вправи є основним засобом набуття необхідних умінь. У відповідності до виду вправи формулюється й завдання для її виконання.

Важливим аспектом вивчення іноземної мови є розширення лексичного запасу. Вдосконалення та набуття лексичних навичок відбувається на текстовому й після текстовому етапах. Система вправ для формування професійно-спрямованої компетенції повинна відповідати наступним вимогам: бути послідовною і

раціонально організованою. Інтереси учня концентруються навколо зацікавленості своєю майбутньою професією, тому на заняттях необхідно створювати комунікативну обстановку, яка б мобілізувала їхню активну осмислену діяльність.

Також хотілося б відмітити, що невід'ємною складовою вивчення іноземної мови професійного спрямування є самостійна робота учнів, її ефективність певною мірою визначає якість професійної підготовки. Цей вид діяльності передбачає самостійне виконання лексичних, граматичних вправ різного типу, самостійне опрацювання текстів, складання глосаріїв, пошук певної інформації, написання творчих робіт, підготовка рефератів, доповідей з наступною усною презентацією тощо. Самостійна робота може вважатися ефективною коли учні зацікавлені в її виконанні. Від рівня організації самостійної роботи залежить її успішність. Тому, постає питання знаходження раціональних форм, методів і засобів організації самостійної роботи з урахуванням готовності до неї учнів. Саме тут головна роль відводиться інформаційним технологіям, які дозволяють прискорювати процес отримання інформації, спрощувати її сприйняття.

Отже, викладач, як майстер своєї справи, повинен вміти поєднати усі новітні технічні досягнення, методи та методики, щоб у жодному разі не перенавантажити учня та не завадити йому максимально отримати необхідні знання.

Іноземна мова професійного спрямування є обов'язковим компонентом фахової підготовки спеціаліста. Від рівня його сформованості значною мірою залежать результати праці.

Література

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ / Г. В. Барабанова. – К. : ІНКОС, 2005. – 101 с.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання/ Наук. редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Крат О. І. Компоненти системи навчання іноземної мови професійного спрямування через зміст професійної діяльності / О. І. Крат // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. – Серія «Педагогіка і психологія». – 2011. – № 2(2). – С. 69–74.
4. Михайлюк В. С. Українська мова професійного спілкування / В. С. Михайлюк // Дивослово. – 2004. – №6. – С. 33.
5. Морська Л. І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей// Іноземні мови. – 2002. – №2. – С. 24.

МЕЛЬНИК ГАЛИНА

ДНЗ «Ярмолинецький агропромисловий центр професійної освіти» (смт Ярмолинці)

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ НАД ЄДИНОЮ МЕТОДИЧНОЮ ПРОБЛЕМОЮ

Робота над єдиною методичною проблемою – це колективна форма пошукової роботи, спрямованої на розв'язання актуальної психолого-педагогічної проблеми з метою вдосконалення навчально-виховного процесу та підвищення професійно-кваліфікаційного рівня викладачів та майстрів виробничого навчання.

З 2020–2021 навчального року педагогічний колектив ДНЗ «Ярмолинецький агропромисловий центр професійної освіти» працює над впровадженням єдиної методичної проблеми «Забезпечення високого рівня професійної підготовки учнів на основі впровадження Державних стандартів професійно-технічної освіти та нових технологій». У 2023–2024 навчальному році триває IV етап роботи з реалізації єдиної методичної проблеми (практичне дослідження проблеми).

Проблема, обрана колективом, не лише актуальна, але й перспективна, вона працює на майбутнє й відповідає вимогам наступності. Водночас вона непроста. Природно, що не можна одночасно відійти від стереотипів на рівні кожного педагога й запрацювати по-новому. Але те, що інноваційність повинна стати визначальним аспектом розвитку навчального закладу, аксіома. Робота над єдиною методичною проблемою стала своєрідним дороговказом для педагогічних працівників центру.

Вибір науково-методичної проблеми обумовив діагностичний етап, в якому можна визначити наступне:

- дослідження реального рівня професійної майстерності, потреб та інтересів як усього колективу, так і кожного педагога (шляхом відвідання уроків, позакласних заходів адміністрацією центру, методичним активом з їх наступним аналізом);
- вивчення рівня навчальних досягнень учнів, їх вихованості, розвитку;
- анкетування, діагностування педагогічних працівників з метою встановлення рівня професійної компетентності;
- складання карти діагностики педагогічної діяльності, систематизація досягнень і утруднень педагогів;
- виявлення шляхом аналізу карти діагностики педагогічної діяльності та педагогічних спостережень за діяльністю колективу єдиної методичної проблеми, обґрунтування її актуальності для педагогічного колективу.

Єдина методична проблема була обговорена і затверджена педагогічною радою начального закладу. Була створена ініціативна група з числа голів методичних комісій для визначення головних дидактичних та педагогічних завдань в роботі над новою єдиною методичною проблемою.

В системі науково-методичної роботи найбільш наближеною до педагогічного працівника ланкою є методичні комісії – основні масові методичні підрозділи, найбільш мобільні й динамічні за реалізацією поставлених завдань. Вони об'єднують педагогів за інтересами й створюють оптимальні умови для професійного й методичного зростання кожного педагогічного працівника, підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу в цілому, а в кінцевому результаті – на вдосконалення навчально-виховного процесу, якості підготовки кваліфікованих робітників.

В контексті науково-методичної проблеми вибрані проблеми всіх методичних комісій, які працюють у ДНЗ «Ярмолинецький АЦПО».

Діяльності методичних комісій прослідковується тісний взаємозв'язок із загальною єдиною методичною проблемою, що свідчить про єдність цілей і завдань у методичній роботі. Це дозволяє успішно і контролювано реалізувати проблему підвищення педагогічної майстерності, уникнути стихійності. Адже ще А. Дістервег писав «Розвиток і освіта жодній людині не можуть бути дані або повідомлені. Кожний, хто бажає до них прилучитися, повинен досягти цього власною діяльністю, власним напруженням. Зовні він може отримати лише збудження». Таким збудженням для кожного педагога і є робота над методичною проблемою.

Обґрунтувавши вибір проблеми, довівши її актуальність, спланувавши роботу в контексті проблеми кожної методичної комісії, кожного члена педагогічного колективу, в центрі проводилась велика робота щодо формування інтересу до даної проблеми, психологічної готовності працювати над впровадженням інновацій.

У розвитку творчих здібностей викладачів, майстрів виробничого навчання, крім роботи в методичних комісіях, є значні резерви, одним з яких є використання нетрадиційних форм методичної роботи. Такі форми роботи використовуються у нас в рамках роботи шкіл передового педагогічного досвіду та школи молодого фахівця. Заняття в школах проходять у вигляді «методичних панорам», «методичних естафет», семінарів-тренінгів, проблемних семінарів, «методичних бенефісів», методичних рингів тощо. На заняттях цих шкіл проводиться апробація інноваційних методик, обмін передовим педагогічним досвідом, їх мета – запалити в кожному іскру творчості. Діє правило творення позитивного іміджу, згідно з яким кожен педагог є творчою, розумною, високоморальною особистістю, а завдання методичної служби – створити умови для реалізації цих якостей.

Сьогодні можна стверджувати, що інновації в нашому колективі вже не сприймаються як чужорідні ідеї, вони набувають визнання у більшості педагогів та стають невід'ємними елементами в системі навчально-виховної роботи.

Ми можемо констатувати готовність і спроможність викладачів і майстрів виробничого навчання працювати в інноваційному режимі та вдосконалювати свій методичний рівень.

Наприкінці 2023-2024 навчального року ми очікуємо на прогнозований результат IV етапу роботи над єдиною методичною проблемою: вироблення методичних рекомендацій з використанням прийомів спрямованих на розвиток компетентностей учнів.

Література

1. Жерносек. Удосконалення науково-методичної роботи в школах, ліцєях, гімназіях. К. – 2001. – 204 с.
2. Карабан Л. Методичні рекомендації щодо заповнення картки інноваційних діяльності. Інформаційно-методичний збірник. – 2005. – №6. – С.57-62.

МЕЛЬНИК КАТЕРИНА

ДНЗ «Волочиський промислово-аграрний професійний ліцєй»
(м.Волочиськ)

МОТИВАЦІЇ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розвиток епохи постіндустріального суспільства вимагає суттєвих змін в усіх сферах життя людини. Тому формується нова філософія освіти, інновацію якої варто розглядати як ефективні та результативні нововведення у змісті, методах, засобах і формах навчання та виховання особистості, в управлінні системою освіти, в організації освітнього процесу, у структурі закладів освіти. Особливої актуальності набули інновації з початком широкомасштабної війни, розв'язаної російською федерацією на території України, коли стало життєво необхідним приймати швидкі, нестандартні, по суті – інноваційні рішення.

Однією з основних вимог до професійної освіти є вимога забезпечення її якості, головним мірилом якої стає компетентність кваліфікованого робітника. Сьогодні заклади професійної освіти знаходяться в умовах жорсткої конкуренції, що вимагає від них бути джерелом технологічних та соціальних інновацій, вести підготовку конкурентоздатного робітника на ринку праці, який не тільки вільно володіє професією й орієнтується в суміжних галузях діяльності, а й готовий до постійного удосконалення, соціальної і професійної мобільності [3, с. 67].

Основною умовою підвищення якості професійного навчання є поєднання високого професіоналізму педагогічних працівників і внутрішньої мотивації майбутніх кваліфікованих робітників. Саме творчий педагог має широкі можливості і необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці експериментує і переконає в ефективності методик навчання, коригує їх, здійснює структурування досліджень освітнього процесу, пропонує нові технології і методи навчання. Особливу значимість у закладі освіти набуває зміст навчально-виробничого процесу на основі компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, інтегровано-розвивального та міжпредметного підходів, що має спрямованість на випереджальний професійно-особистісний саморозвиток та самовизначення майбутніх фахівців. Одним з підходів підвищення якості підготовки кваліфікованого робітника відповідної професії є організація освітнього процесу за новими СП(ПТ)О на основі модульно-компетентнісного підходу, творчий підхід педагогів до розробки освітніх програм, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з професійно-теоретичної та практичної підготовки.

Невід'ємну роль у цьому покладено на вивчення курсу «Громадянська освіта», зокрема, завданням вивчення якого є ознайомлення зі світовими демократичними здобутками та особливостями становлення демократії в Україні. Що стосується практичної площини, то тут важливо сформувати мотивацію та основні вміння, потрібні для відповідальної участі у громадсько-політичних процесах, критично-конструктивне ставлення молоді до життя суспільства, а також створити умови для набуття учнями досвіду громадянських дій, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії. Крім того, громадянська освіта має сприяти становленню активної позиції громадян щодо реалізації ідеалів і цінностей демократії в Україні, сприятиме повоєнній відбудові нашої держави. Лише активний учень стає активним громадянином. Отже, зрозуміло, що лише за умов навчання в демократичній атмосфері, занурення в дискусії і самостійні дослідження, долучення до виконання соціально значимих проєктів, учні опановують основні навички активної, свідомої, осмисленої участі в житті як власної держави, так і світу, для якого характерні глобалізація, взаємозалежність, людське різноманіття й надшвидкі суспільні зміни.

Зміни, що відбуваються нині в Україні потребують нових підходів до викладання загальноосвітніх дисциплін. В умовах ущільнення учбового матеріалу саме використання інноваційних технологій є найефективнішим способом навчання, яке створює умови для диференційованого та індивідуального підходу до кожного учня, дає учню цілісне бачення світу та знаходження його власного місця в ньому. Врешті здобувач освіти напрацьовує не лише інструментальний розум, але комунікативний.

Таким чином, використовуючи інноваційні підходи навчання викладач має змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання, брати участь у формуванні внутрішньої мотивації здобувачів освіти та сприяти професійному зростанню висококваліфікованого конкурентоспроможного робітника.

Література

1. Загіка О. О. Оновлення змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників в сучасних умовах // Професійно-технічна освіта. – 2012. – № 4 (57). – С. 25–29.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Розвиток. Результати/ Василь Григорович Кремень. – Київ : Грамота, 2005
3. Паржницький В. В. Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ / В. В. Паржницький // Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи : наук.- метод. зб. / упоряд. Н. І. Бугай]. – Вип. 1. – Київ, 2005. – 236 с. – С. 63–70.
4. Щербак О. Сучасні підходи до модернізації професійної освіти і навчання / О. Щербак // Про-фесійно-технічна освіта: Спецвипуск. – 2007. – С. 12–14.

МЕНДРИК ГАЛИНА

ДНЗ «Вище професійне училище №11 м. Хмельницького»

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Російська агресія проти України, яка розпочалася у 2014 р. і перейшла в нову активну фазу від 24 лютого 2022 р., продемонструвала важливість відновлення престижності виробничих професій в Україні. Без відповідного рівня майстрів у складних умовах воєнного часу й фізичної загрози життю й здоров'ю неможливо було би підтримувати функціонування господарських, інфраструктурних, суспільних, педагогічних механізмів тощо. Завдяки злагодженій взаємодії різних структур, чимало викликів вдавалося оперативно долати із найменшими витратами часу й мінімальними загрозами для цивільного населення. Майбутні потреби під час ґрунтовної повоєнної відбудови й модернізації наявної інфраструктури вимагатимуть залучення чималої кількості працівників, які в умовах цифрових трансформацій сучасної освіти повинні отримати гідні навички, аби конкурувати з іноземними колегами (які майже гарантовано матимуть міцні позиції в майбутньому відновленні України). Це актуалізує перетворення у сфері професійної освіти, оскільки без отримання належних теоретичних знань і необхідних практичних навичок й умінь майбутні українські спе-

ціалісти значно поступатимуться своїм фаховим рівнем. Тому вивчення відповідного науково-методичного забезпечення, яке сприятиме стабільному розвитку суспільства загалом і виробничим відносинам у ньому в тому числі, перетворюється на важливе питання, яке потребуватиме докладнішого дослідження. [1]

Цифровізація професійної освіти постає імперативом реформування освітньої сфери, головним і першочерговим завданням ефективного розвитку інформаційного суспільства в Україні. У свою чергу, цифровізація професійної освіти неможлива без урахування світових трендів, зокрема інтенсивного розвитку таких технологій, як доповнена і віртуальна реальність, штучний інтелект, інтернет речей, роботизація, блокчейн, медіаосвіта, хмаро орієнтовані середовища, гейміфікація, міждисциплінарність та ін. Перехід до цифрового суспільства, широкомасштабна пандемія COVID-19, воєнний стан в Україні вплинули на функціонування вітчизняної сфери освіти як у питаннях управління, організації освітнього процесу, комунікації, оцінювання навчальних досягнень, так і стосовно створення й використання цифрового освітнього контенту.

Проблеми цифровізації професійної освіти постійно є предметом наукового обговорення на численних масових заходах. Головним завданням яких є знайти оптимальні шляхи подолання означених проблем на державному рівні: врахувати у законодавчій діяльності міжнародний досвід цифровізації професійної освіти; визначити цільові орієнтири діяльності сучасних закладів професійної освіти та закріпити пріоритетність формування та розвитку цифрової компетентності здобувачів освіти. Не менш важливим є визначення обов'язкових цифрових компетентностей для професійної освіти. Розробити відкриті цифрові освітні ресурси, які будуть функціонально спрямовані на електронну взаємодію суб'єктів освітнього процесу. Та постійно сприяти поширенню позитивного педагогічного досвіду впровадження цифрових технологій у практику роботи закладів професійної освіти [2].

Питанням цифровізації відведено чільне місце в законодавчо-нормативній базі української освіти. Зокрема, запроваджено Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року; Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та плани заходів щодо її реалізації у 2018 р.; «Про доступ до публічної інформації», «Про кібербезпеку», «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування інтегрованих інформаційних систем у сфері освіти», План відновлення України тощо. У Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки визначено першочергові сфери, ініціативи та проєкти «цифровізації» України. Нею передбачено розвиток цифрової інфраструктури, що впливає на якість надання освітніх послуг. Так, має бути впроваджений широкосмуговий Інтернет на всій території України; здійснена цифровізація освітніх процесів та стимулювання цифрових трансформацій у системі освіти; забезпечено покриття Інтернет у кожному навчальному кабінеті, соціальній інфраструктурі тощо. Упродовж 2017-2021 рр. процеси цифровізації освітньої сфери врегульовано новими законодавчими актами, з поміж яких укази Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», «Про Стратегію людського розвитку», У законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) інформаційно-комунікаційні компетентності визначено як ключові, а дистанційна форма здобуття освіти – однією з основних поміж інших. На розвиток електронного навчання, створення електронних освітніх ресурсів і формування цифрових компетентностей учасників освітнього процесу спрямовані Положення про Національну освітню електронну платформу (2018 р.), Положення про електронний підручник (2018 р.), Положення про електронні освітні ресурси (2019 р.), Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) (2020 р.), До формування і розвитку цифрової грамотності населення, у тому числі здобувачів освіти долучилися Міністерство цифрової трансформації України (проєкт «Дія. Цифрова освіта»), Міністерство соціальної політики України та численні громадські організації.

Вагомим є внесок вчених Національної академії педагогічних наук України в розв'язання проблем цифровізації загальної середньої освіти, зокрема в контексті теоретичного, методичного і дидактичного забезпечення цього процесу. Упродовж останніх років в результаті здійснених досліджень розроблено низку концептуальних інноваційних підходів, технологій та тодик. Серед них: розвиток інформаційно-цифрового навчального середовища української школи; хмаро орієнтовані системи відкритої науки в навчанні й професійному розвитку вчителів; використання цифрових технологій для реалізації змішаного навчання в закладах освіти; методологія формування хмаро орієнтованого навчально-наукового середовища педагогічного закладу освіти; методологія педагогічного проєктування комп'ютерно орієнтованого середовища навчання предметів природничоматематичного циклу; розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів в умовах хмаро орієнтованого навчального середовища; формування інформаційно-освітнього середовища навчання здобувачів освіти на основі технологій електронних соціальних мереж; комп'ютерне моделювання пізнавальних завдань для формування компетентностей учнів з природничоматематичних предметів; використання відкритих електронних науково-освітніх систем для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників; проєктування інформаційно-освітнього середовища закладів професійної (професійно-технічної) освіти; особливості формування психологічної культури працівників освіти в інформаційному суспільстві; медіапсихологічні засоби профілактики та подолання наслідків деструктивних інформаційних впливів на дітей і молодь; науково-методичне забезпечення проєктування і створення засобів інформаційно-комунікаційних технологій для діагностування обдарованості молоді.

Література

1. Науково-методичне забезпечення розвитку людського капіталу у сфері професійної освіти і навчання для повоєнних потреб особистості, суспільства, економіки. URL: <https://zenodo.org/record/8143328>
2. «Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти в умовах нових викликів». URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4218>
3. «Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти: стан, проблеми, перспективи». URL: <http://surl.li/lbdko>

МИХАЛЬЧИШИН РОМАН

ДПТНЗ «Красилівський професійний ліцей» (м. Красилів)

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА

Сьогодні цифровізація є одним із факторів, що забезпечують вирішення багатоаспектної задачі: підвищення якості освітнього процесу в системі освіти. Цифровізація є складовою частиною більш загального процесу – цифрової трансформації, яка виходить на перші ролі, як в освіті, так і в життєдіяльності соціуму і стає провідною організаційно-педагогічною умовою у всіх ланках системи освіти. Проте впровадження в життя будь-яких нових технологій, зокрема цифрових – є тривалим процесом і несе в собі масу невідомих ще викликів.

Наразі відбувається найважливіша трансформація – перехід із офлайн до онлайн-режиму або діджиталізація. Глобальна діджиталізація має значний вплив на підвищення вимог до педагогічних кадрів. Педагог, який не володіє сучасними цифровими технологіями та не може використовувати їх у своїй професійній діяльності, навряд зможе забезпечити якість освітнього процесу. Це актуалізує проблему підвищення рівня цифрової компетентності педагога відповідно до завдань модернізації освіти.

Сучасна освіта потребує від кадрового потенціалу високого рівня інформаційної грамотності та цифрової компетентності, навичок роботи з онлайн-ресурсами, навчальними програмами. Особливим чином це питання загострюється в період сьогодення, коли заклади освіти, в зв'язку з військовим станом, переходять на дистанційну або змішану форму навчання. Це зобов'язує викладачів (у закладах професійної (професійно-технічної) освіти – й майстрів виробничого навчання) бути в тренді з часом, використовувати цифрові технології та технології дистанційного навчання при плануванні й проведенні навчальних занять. Професійна діяльність педагогів зазвичай пов'язана не лише з відтворенням знань, якими він володіє. Успішний педагог постійно навчається.

Цифрову компетентність можна трактувати як готовність і здатність орієнтуватися в цифровому просторі, використовувати цифрові технології для доступу до інформації, її пошуку, обробки, продукування, використання й поширення у власній професійній діяльності, здійснення самоаналізу.

Безперечно, надзвичайно важливо розуміти, що цифрові компетенції пов'язані з тим, що педагог змушений працювати в принципово новому середовищі і взаємодіяти з іншими учасниками освітнього процесу: безпосередньо з учнями, з іншими вчителями, з адміністрацією і з батьками, а також з третіми особами, які так чи інакше залучені в освітній процес. І головна відмінність цифрового середовища від того, що ми звикли бачити – абсолютно інші принципи, на яких будується ця взаємодія.

Аналіз показав, що більшість педагогів намагалися просто перенести свої практики в цифрове середовище, але в ньому абсолютно інші підходи до комунікації.

Ініціативна група цифрових освітніх компаній склала матрицю цифрових компетенцій і провела масштабне опитування серед педагогів. Його мета – зрозуміти, які сьогодні є питання і проблеми у вчителів, а також, які курси підвищення кваліфікації потрібні для якісної роботи в онлайні.

В результаті опитування визначилися сім основних цифрових компетенцій, якими повинен володіти кожен сучасний педагог: пошук і робота з інформацією; безпека в інтернеті; управління інформацією та даними; організація навчання в цифровому середовищі; кооперація в цифровому середовищі; комунікація в цифровому середовищі; саморозвиток в умовах невизначеності.

Міжнародний досвід, а саме європейська модель компетенцій педагога – Digital Competence of Educators (DIGCOMPEDU) – це принципово інший підхід до побудови освітнього процесу, модель, яка використовується в багатьох країнах Європи, складається з трьох основних блоків. Перший – цифрові професійні компетенції. Другий блок – це цифрові педагогічні компетенції. У третьому блоці об'єднані сучасні цифрові компетенції педагогів, які спрямовані на формування цифрових компетенцій учнів.

До принципів формування цифрової компетентності керівників навчальних закладів та педагогів І. С. Гребеник відносить такі: системності; безперервності; діяльності; саморозвитку [1, с.22].

Компоненти цифрової компетентності педагогів пов'язують із: інформаційною і медіаграмотністю; комунікативним компонентом (онлайн-комунікаціями: соціальними мережами, блогами, чатами, електронною поштою тощо); технічним компонентом; споживацьким компонентом.

Науковцями означені такі функції цифрової компетентності педагогів: пізнавальна; розвивальна; оціночна; адаптивна [1, с.20-21]. У структурі цифрової компетентності виділяються такі підкомпетентності: інформаційна; техноло-гічна; дидактико-методична; мотиваційна; культура кібербезпеки.

Шляхи та способи формування цифрової компетентності, визначені в Концепції розвитку цифрових компетентностей, пов'язані зі здобуттям особою цифрової освіти через послугоування інформаційними ресурсами, новими освітніми технологіями та цифровими освітніми ресурсами; завдяки забезпеченню безперервного розвитку професійних цифрових компетентностей для фахівців у системі підвищення кваліфікації різних галузей діяльності; створенню Єдиного державного вебпорталу цифрової освіти «Дія. Цифрова освіта»; розробленню заходів щодо впровадження цифрових засобів доведення інформації (телебачення, соціальні мережі, трансляція в інтернеті тощо).

Методи навчання та формування цифрової компетентності дослідники пов'язують з такими видами: поза робочим місцем; на робочому місці; «інформальне» навчання; змішані методи навчання.

У підсумку необхідно відзначити, що сьогодні в усьому світі велику увагу педагогічної спільноти направлено на термінове формування нових цифрових компетенцій. Володіння зазначеними компетенціями забезпечує педагогу нові умови професійного розвитку, розширює професійне середовище спілкування в умовах діджиталізації, надає можливість кожному педагогу самостійно формувати професійне співтовариство залежно від інтересів і професійних потреб.

Література

1. Гребеник І. С. Формування цифрової компетентності керівників навчальних закладів. Open educational e-environment of modern University. – 2019. – № 6. – С. 17–25.
2. Петрова Л. Г. Медіаграмотність у цифровому суспільстві. Інформаційно-цифрова компетентність педагога: теорія і практика: збірник наукових праць. Випуск 2; за заг. редакцією Л. Г. Петрової. – Суми: ВВП «Мрія», 2019. С. 49-52.
3. Подліняєва О. О. Можливості цифрових медіа для професійного удосконалення педагогів // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології», 2017. URL: <https://ppo.mk.ua/course/view.php?id=293>.
4. Положення про дистанційне навчання. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
5. Положення про електронні освітні ресурси. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту №1060 від 01.10.2012. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.

МИХАЛЬЧУК ОКСАНА

ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» (м. Хмельницький)

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК СУЧАСНА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Здоров'я має виняткове значення у житті кожної людини, кожної сім'ї та суспільства у цілому. Здоров'я та благополуччя населення є ключовими факторами економічного та соціального розвитку країни. Гарне здоров'я нації є неocenним ресурсом держави. Численні дослідження доводять, що практично незамінним та єдиним (після сім'ї) фактором, який може впливати на стан здоров'я дітей, у тому числі підліткового віку, є освітній заклад [2].

Термін «психічне здоров'я» був введений ВООЗ і визначається як стан благополуччя, при якому людина може реалізувати свій власний потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно і плідно працювати, а також вносити вклад в життя своєї спільноти [2]. Одним із засобів збереження та профілактики психічного здоров'я є використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі освітнього закладу. Здоров'язбережувальні технології – це цілісна система виховних, оздоровчих, корекційних і профілактичних заходів, які здійснюються в процесі взаємодії учня і педагога. Однією із здоров'язбережувальних освітніх технологій є арт-терапія.

Методологічну основу арт-терапевтичного напрямку в психології заклали такі відомі психологи і психотерапевти, як Д. Байері, Д. Вудз, К. Дрюкер, Д. Калманович, К. Кейз, Е. Крамер, М. Лібман, С. Б. Ллойд, Льюїс, П. Лузатто, М. Мауро, К. Тісдейл, Д. Мерфі та ін. Використання різних елементів арт-терапії допомагає підліткам усунути прояви їхнього негативного психоемоційного стану, вирішити наявні психологічні проблеми. Можливості арт-терапії дозволяють стримати «вихлюпування» негативної агресивної енергії наоточуючих, сприяють гармонізації особистості з природним і соціальним середовищем. Арт-терапія створює здоровий безперервний розвиток відчуттів, тіла, почуттів та інтелекту дитини, а це основа її почуття. Арт-терапія відіграє значну роль у зміцненні ідентичності, розробці нових, більш відповідних логіці внутрішнього розвитку особистості суспільства патернів поведінки [1].

Серед них: негативна «Я-концепція», дисгармонійна, перевернена самооцінка, низький ступінь самоприйняття; труднощі емоційного розвитку, імпульсивність, підвищена тривожність, страхи, агресив-

ність; переживання емоційного відкидання, почуття самотності, стресові стани, депресія; неадекватна поведінка, порушення стосунків з близькими людьми, конфлікти у міжособистісних відносинах, незадоволеність в сімейній ситуації, ревності, ворожість до оточуючих.

Арт-терапевтичні заняття дозволяють вирішувати такі важливі педагогічні завдання:

1. Виховні. Взаємодія будується так, щоб діти вчилися коректно спілкуванню, співпереживанню, дбайливим взаєминам з однолітками і дорослими.

2. Корекційні. Досить успішно коригується образ «Я», який раніше міг бути деформованим, поліпшується самооцінка, зникають неадекватні форми поведінки, налагоджуються способи взаємодії з іншими людьми. Також хороші результати досягнуті в роботі з деякими відхиленнями в розвитку емоційно-вольової сфери особистості.

3. Психотерапевтичні. «Лікувальний» ефект досягається завдяки тому, що в процесі творчої діяльності створюється атмосфера емоційної теплоти, доброзичливості, емпатичного спілкування, визнання цінності особистості іншої людини, турбота про неї, її почуття, переживання. Виникають відчуття психологічного комфорту, захищеності, радості, успіху. У результаті мобілізується цілющий потенціал емоцій.

4. Діагностичні. Арт-терапія дозволяє одержати відомості про розвиток і індивідуальні особливості дитини. Це коректний спосіб поспостерігати за нею у самостійній діяльності, краще дізнатися про її інтереси, цінності, побачити внутрішній світ, неповторність, особистісну своєрідність, а також виявити проблеми, що підлягають спеціальній корекції.

5. Розвиваючі. Завдяки використанню різних форм художньої експресії складаються умови, при яких кожна дитина переживає успіх у тій чи іншій діяльності, самостійно справляється з важкою ситуацією. Діти вчать вербалізації емоційних переживань, відкритості у спілкуванні, спонтанності.

Використання елементів арт-терапії в позаурочний час дає можливість розвивати та вдосконалювати увагу, пам'ять, мислення; переосмислювати свій життєвий досвід; підвищувати самооцінку; виражати негативні думки, почуття, емоції.

Теоретичні основи логічно сформулювати у вигляді правил для арттерапевта: в арт-терапевтичному процесі неприйнятні команди, вказівки, вимоги, примуси; в арт-терапії приймаються і заслуговують позитивної оцінки всі продукти творчої образотворчої діяльності незалежно від їх змісту, форми, естетичності вигляду; в арт-терапії прийнята заборона на порівняльні та оціночні судження, оцінки, критику, покарання;

Учасник арт-терапевтичного заняття може вибирати підходящі для нього види та зміст творчої діяльності, образотворчі матеріали, а також працювати у власному темпі.

Отже, одним з методів забезпечення профілактично-оздоровчих заходів у навчально-виховному процесі може виступати арт-терапія. Елементи арт-терапії мають унікальні можливості для профілактики психічного здоров'я підлітків, корекційно-розвиткового навчання і пов'язані з розкриттям інтересів дитини, її творчого потенціалу, розвитком здатності до розуміння свого внутрішнього світу, почуттів і потреб інших людей, розвитком практичних навичок роботи з різними матеріалами, вдосконаленням навичок включення в спільну діяльність, естетичних переживань. Розвиток має розглядатися при цьому в тісному зв'язку із завданнями збереження і відновлення їх здоров'я.

Література

1. Вознесенська О., Мова Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога: Використання арттехнологій в освіті. Київ.: Шкільний Світ, 2007. 120 с.

2. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік. МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». Київ., 2017. 516 с.

НІЩУН ВАСИЛЬ

ДНЗ «Волочеський промислово-аграрний професійний ліцей»
(м. Волочеськ)

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Основним колегіальним органом управління закладу професійної (професійно-технічної) освіти є педагогічна рада. Педагогічна рада створюється в усіх закладах освіти, що забезпечують професійну (професійно-технічну) освіту, незалежно від підпорядкування, типів і форми власності.

Завдання педагогічної ради полягають у об'єднанні зусиль педагогічного колективу ліцею на підвищення рівня навчально-виховної роботи, використання на практиці досягнень педагогічної науки і перспективного досвіду.

Функціональність педагогічної ради не обмежується лише управлінською формою діяльності, а включає в себе методичну, організаційну, аналітичну і координаційну складові.

До складу педагогічної ради ліцею входять: директор, заступники директора, методист, старший майстер, викладачі, майстри виробничого навчання, вихователі, практичний психолог, соціальний педагог, керів-

ники гуртків, роботодавці – замовники кадрів, голова батьківського комітету та інші спеціалісти. Склад педагогічної ради затверджується наказом директора ліцею.

На засідання педагогічної ради ліцею також запрошуються представники громадських організацій, педагогічні працівники інших освітніх закладів, батьки або особи, які їх замінюють. Особи, запрошені на засідання педагогічної ради, мають право дорадчого голосу.

За методикою підготовки та проведення педагогічної ради бувають:

а) традиційні (серія повідомлень; доповідь з обговоренням; доповідь зі співповіддю; семінар-практикум; на основі роботи проблемних груп);

б) нетрадиційні (методичний день; у формі колективної творчої справи); творчий звіт; педрада з елементами тренінгу, педагогічний аукціон, методична панорама, педрада – «круглий стіл», педрада – ділова гра, педагогічна дискусія; багатоступенева та багатоетапна педрада; педагогічно-методичний фестиваль; психолого-педагогічний ринг; захист інновацій; конкурс; фестиваль; презентація; пресконференція; вернісаж педагогічних знахідок; форум тощо).

На зміну традиційним приходять нові форми проведення педрад. Саме ці форми перетворюють педраду в орган, який об'єднує майстрів виробничого навчання, викладачів, батьків, здобувачів освіти спільною турботою про сьогодення і майбутнє післявоєнне життя, дозволяє відстоювати свою позицію, створює умови для підвищення педагогічної майстерності, змушує шукати ефективні форми роботи зі здобувачами освіти, надихає на творчу співпрацю.

Нетрадиційні форми проведення педрад досягають своєї мети, якщо в колективі панує доброзичлива атмосфера, педагог з радістю йде на роботу, адміністрація розуміє проблеми працівника, завжди допомагає їх розв'язати, бачить у кожному педагогові та здобувачеві освіти творчу особистість, створює оптимальні умови для плідної роботи. Саме нетрадиційна педрада знаходить виходи, здавалося б, із безвихідних ситуацій, приймає іноді несподівані, часом ризиковані рішення, які ведуть до позитивного результату. Нові форми педрад, без перебільшення, перетворюють їх на «Мозковий центр», лабораторію майстерності педагогів.

Процес підготовки засідання педагогічної ради у ДНЗ «Волочиський промислово-аграрний професійний ліцей» містить: узгодження його теми, ознайомлення з літературою щодо визначеного питання, вивчення навчальної документації, розробку плану підготовки до педагогічної ради, створення робочої групи для її підготовки.

До складу такої робочої групи зазвичай входять голови методичних комісій, найбільш досвідчені педагоги. До підготовчої роботи залучається якнайбільша кількість зацікавлених осіб з метою всебічного вивчення проблеми, збирання потрібної інформації.

Якість педради значною мірою залежить від своєчасного й уважного контролю за її підготовкою. Ця робота у ДНЗ «Волочиський промислово-аграрний професійний ліцей» проводиться в три етапи: за місяць, півмісяця і тиждень до проведення.

За один день до початку педагогічної ради у ДНЗ «Волочиський промислово-аграрний професійний ліцей» перевіряється приміщення, в якому буде проводитися засідання педагогічної ради. Не підготовлене приміщення не може забезпечити нормальну ділову атмосферу впродовж засідання. Так, воно повинно бути теплим, добре освітленим, мати пристосування для запису. Відсутність вентиляції знижує продуктивність розумової праці на 10-20 %, а з кожними 30 хв. – ще на 30 %.

Важливим елементом та могутнім засобом концентрації думки є забезпечення наочності. Важливо, щоб кожний із присутніх мав можливість бачити й чути голову та виступаючих. Тому столи та стільці під час проведення педагогічної ради в ліцеї розставляються у формі «круглого столу». Таке розташування столів і стільців дозволяє об'єднати педагогів під час активних форм проведення педагогічної ради і тим самим запобігти виокремленню небажаних підгруп чи угрупувань.

Кожне засідання розпочинається з повідомлення про кількість присутніх і відсутніх членів педради. Потім затверджувати порядок денний роботи засідання. На ефективність роботи педради впливає чітке дотримання регламенту (доповідь – 25-30 хв.; співповідь – 10-15 хв.; виступи – 5-7 хв.).

Директор як голова засідання педради забезпечує ділову та доброзичливу атмосферу, підтримання ініціативи педагогів, упевненості кожного в тому, що до його думки прислуховуються і враховують під час прийняття рішення. Рішення педради фіксуються у протокол, який нумерують упродовж календарного року, адміністрація ставить на контроль, приймає адміністративне рішення (наказ), окреслює шляхи його реалізації, у разі виконання рішення знімає з контролю.

Своєчасний і систематичний контроль за виконанням рішень педради, інформація на черговому засіданні про стан реалізації попередніх рішень дисциплінують педагогічний колектив, підвищують його відповідальність за вирішення поставлених завдань, сприяє удосконаленню роботи ліцею.

Проведення засідань педагогічної ради є показником рівня творчої атмосфери в колективі, його професіоналізму. Зміст засідань педагогічних рад фіксується у протоколах, які нумеруються упродовж календарного року.

Складним та важливим питанням при підготовці до засідання педради є вироблення проєкту рішення з визначенням термінів і виконавців. Проєкт рішення педагогічної ради повинен відповідати таким вимогам:

- бути результатом осмисленого аналізу ситуації і водночас оригінальним, нешаблонним;
- бути конструктивним, відображати єдині вимоги, розраховані на певний позитивний результат;

- враховувати індивідуальні можливості виконавців, особисті якості, здібності, досвід як основу для реального його виконання;
- зміст пунктів рішення повинен повністю висвітлювати суть питання, що розглядається, орієнтувати педагогів на поліпшення освітнього процесу і стану проблеми, яка розглядається.

Отже, педагогічна рада – це колегіальний орган ліцею, який координує питання навчально-виробничої, навчально-виховної та методичної роботи.

Технологія управління розвитком ліцею за допомогою засідань педагогічної ради передбачає використання різноманітних форм і методів, які визначають результат їхнього впливу на педагогічний колектив. Методи і форми – це той організаційний механізм, який забезпечує високу активність викладачів, здобувачів освіти і батьків.

Література

1. Вайда С.В., Ладижець І.М. Педагогічна рада як основний колегіальний орган / Методичні рекомендації для педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів. – Ужгород, 2014. – С.27.
2. Введенський В.Н. Моделювання професійної компетентності педагога // Педагогіка. – 2013. – №10. – С. 51-55.
3. Карпова Л.Г. Формування професійної компетентності педагога // Дис. канд. пед. наук. – Харків, 2013. – 207 с.
4. Ковганич Г., Кириченко В. Засідання педагогічної ради з питань виховання: як його провести, щоб не було байдужих // Виховні технології в освіті, №8. – 2015. – С. 3-25.

НІЖНИК НАДІЯ

ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей» (м. Славута)

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Сучасний ринок праці чітко визначає орієнтири професійної освіти: якість підготовки кваліфікованого робітника повинна відповідати не тільки вимогам стандартів професійної освіти, а в першу чергу, потребам роботодавців, що останнім часом висувають цілу низку зауважень, які освітні заклади не в змозі вирішити самостійно [2].

Саме тому, колектив ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей» чітко усвідомлює, що найважливішим чинником підвищення якості професійного навчання, адаптації кваліфікованих робітників до нових економічних умов, закріплення їх на робочих місцях є соціальне партнерство.

Будучи провайдером освітніх послуг, ми проводимо маркетинг освітніх послуг – один із напрямів управління освітнім закладом в умовах ринкової економіки, що досліджує попит на освітні послуги та певні знання понад стандарти, встановлені державою, впливає на розвиток освітніх потреб громадян, формує позитивний імідж освітнього закладу, розробляє та впроваджує концепції надання якісних освітніх послуг. Пріоритетом маркетингового напрямку роботи ліцею є налагодження соціального партнерства з потенційними замовниками робітничих кадрів.

Основою соціального партнерства в закладі є принцип співробітництва, який реалізується у таких формах: укладання договорів на підготовку кваліфікованих робітників, як двох- так і багатосторонніх, проходження професійно-практичної підготовки в умовах реального виробництва з подальшим працевлаштуванням випускників, підвищення кваліфікації та стажування майстрів виробничого навчання, організація дуальної форми навчання. Співпраці із соціальними партнерами організовується через ознайомлення з діяльністю підприємства, екскурсії, лекції, консультації, проведення майстер-класів, участь представників підприємств у кваліфікаційній атестації і конкурсах фахової майстерності, участь роботодавців в організації професійно-практичної підготовки.

Безумовно для закладу професійної (професійно-технічної) освіти зміцнення зв'язків із соціальними партнерами відкриває наступні додаткові можливості:

- спрощується доступ до інформації про ринок праці регіону;
- забезпечується врахування вимог роботодавців;
- з'являється доступ всіх учасників освітнього процесу до інноваційних виробничих технологій та сучасного виробничого обладнання;
- здійснюється корегування старих і розробки нових навчальних та дидактичних матеріалів, що відповідають вимогам сучасності;
- відкриваються більш широкі можливості для організації професійно-практичної підготовки здобувачів освіти ліцею;
- з'являються умови для організації короткострокового стажування педагогічних працівників з метою ознайомлення із сучасними виробничими технологіями й устаткуванням.

А ще, розширюються можливості працевлаштування за професією. Заклад освіти має можливість заключати з роботодавцями договори на підготовку кваліфікованих робітників, погоджувати робочі навчальні плани, а найголовніше – це організація проходження професійно-практичної підготовки здобувачів освіти в умовах виробництва, що відповідає вимогам навчальних планів і робочих навчальних програм та спонукає освітній заклад до оновлення матеріально-технічної бази. Впродовж останніх двох років у нашому ліцеї здійснено модернізацію лабораторії організації обслуговування. Облаштовано робочі місця, придбано меблі, інвентар, технологічне обладнання та мультимедійне устаткування.

Щоб впровадити в освітній процес новітні виробничі технології, важливо, щоб сам майстер виробничого навчання, викладач предметів професійно-теоретичної підготовки опанував їх. Інноваційна компетентність педагогів відтворюється на уроках, майстер-класах, виставках тощо.

Завдяки тісній співпраці з підприємствами ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей» активно впроваджує дуальну форму навчання з професій: «Кухар. Кондитер», «Штукатур», «Кухар. Офіціант. Бармен», «Електрогазозварник». В умовах дуального навчання теоретична частина підготовки проходить на базі закладу, а практична – на підприємстві, на робочому місці. Тому основним принципом цієї співпраці є однакова відповідальність за якість підготовки кадрів як ліцею, так і підприємств. Головним завданням упровадження дуальної форми навчання є усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолання розриву між теорією і практикою, освітою й виробництвом та підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Докорінним чином на сьогодні у ліцеї змінилися зміст і форми методичної роботи з педагогічним колективом. Зміст методичної роботи орієнтується на тісний зв'язок з роботодавцями: стажування педагогів на базі підприємств-партнерів, вивчення нових технологій, обладнання, техніки, участь фахівців з виробництва у роботі професійних методичних комісій щодо оновлення змісту професійної освіти, розробки та коригування освітніх програм.

В ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей» постійно здійснюється адаптація навчальних планів і програм до конкретних вимог сучасного виробництва, своєчасно вносяться зміни і доповнення до програм як регіональний компонент. відпрацьована система контролю за своєчасністю розробки, погодження і затвердження навчальних планів і програм. Систематично здійснюється контроль за якістю їх виконання.

Отже, соціальне партнерство відіграє ключову роль у забезпеченні якісного професійного навчання кваліфікованих робітників і є основною формою взаємодії закладу професійної (професійно-технічної) освіти із сучасним виробництвом. Взаємодія ДПТНЗ «Славутський професійний ліцей» з роботодавцями регіону сприяє популяризації професій, які є в освітньому закладі, дозволяє вчасно реагувати на пропозиції роботодавців щодо професійно-практичної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, сприяє швидкій адаптації випускників, розвитку їх професійної кар'єри.

Література

1. Ничкало Н. Г. Науково-методичне забезпечення соціального партнерства / Н. Г. Ничкало // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 2. – С. 15–16.
2. Щербак Л. В. Створення системи соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти: метод. рек. / Л. В. Щербак. – Київ: Геопринт, 2008. – 45 с.

ОВЕРЧУК ОКСАНА

Нетішинський професійний ліцей (м. Нетішин)

ВПЛИВ МЕТОДИЧНОЇ КОМІСІЇ НА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДОГО ПЕДАГОГА

Сучасний розвиток суспільства вимагає змін системи професійного вдосконалення педагогічних працівників відповідно до умов соціально орієнтованої економіки та інтеграції України в європейське і світове освітнє співтовариство [1].

Сьогодні необхідність неперервної освіти зумовлена самим життям, інноваційною діяльністю закладів професійної освіти, потребами особистості постійно удосконалюватися, підвищувати свій професійний імідж і статус.

Розвиток професійної майстерності відбувається здебільшого безпосередньо в практичній діяльності педагога, за рахунок спілкування з колегами, коли йде осмислення (іноді навіть переосмислення) й засвоєння отриманих знань, коли будується власний стиль педагогічної діяльності [2].

Практика засвідчує, що в умовах стрімких змін світу адаптуватися до нових умов професійної діяльності за максимально короткий час молодим педагогам без сторонньої допомоги досить складно [3].

Саме тому основною груповою формою методичної роботи у Нетішинському професійному ліцеї є робота педагогів у складі методичних комісій, які роблять значний внесок у рішення задач щодо удосконалення професійної майстерності педагогів-початківців.

Розпочинаючи роботу з новоприбулими педагогами голови методичних комісій в першу чергу звертають увагу на різні аспекти:

- планування й реалізація консультативної та навчально-методичної допомоги;
- сприяння в оволодінні інноваційними педагогічними технологіями;
- визначення індивідуальної траєкторії професійного розвитку;
- сприяння в соціальній взаємодії (інтеграція в професійну спільноту, налагодження ефективної взаємодії з педагогами, здобувачами освіти та їхніми батьками);
- забезпечення зворотного зв'язку в системі «молодий педагог – наставник – голова методичної комісії – методист»;
- мотивація молодих педагогів та створення для них сприятливих умов щодо неперервного професійного розвитку.

Метою планування й реалізації консультативної та навчально-методичної допомоги педагогам-початківцям є удосконалення системи їх безперервної освіти[4].

Актуальним є оволодіння новоприбулими працівниками методами особистісно-орієнтованого навчання й виховання, використання в освітньому процесі технологій web 2.0, які дають можливість організувати освітній процес у змішаному форматі, переході від очного проведення уроків до дистанційного під час сигналу «Повітряна тривога».

Усі методичні, виховні та освітні заходи в Нетішинському професійному ліцеї відповідно до планів роботи методичних комісій організовуються в онлайн-форматі, якщо немає можливості залучити до них працівників офлайн. Організація роботи в змішаному форматі спрямована на формування та розвиток в молодих педагогів інформаційної компетентності.

Значне місце при плануванні роботи з новоприбулими педагогами займає надання методичної допомоги при заповненні на початку кожного навчального року індивідуальних планів розвитку професійної компетентності, у яких відображено індивідуальні освітні маршрути педагога, [5].

Велику роль у становленні педагога-початківця відіграє наставництво, активна соціальна взаємодія з педагогічним, учнівським та батьківським колективами. Усі методичні комісії Нетішинського професійного ліцею тісно співпрацюють з соціально-психологічною службою: створено вайбер-спільноти, у яких молоді педагоги знайомляться з методиками та техніками психологічної саморегуляції, навчаються підвищувати власну ресурсність та стресостійкість, що є надзвичайно актуальним під час організації освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Інтеграції в професійну спільноту сприяє участь у роботі обласних фахових секцій педагогічних працівників ЗП(ПТ)О Хмельницької області, де педагоги знайомляться з кращим педагогічним досвідом колег.

Для забезпечення зворотнього зв'язку з педагогами під час роботи в очному форматі голови методичних комісій навчального закладу проводять засідання методичних комісій, інструктивно-методичні наради.

В умовах змішаного або дистанційного формату роботи дані заходи проводяться за допомогою сервісів Zoom, Microsoft Teams.

Методичною службою закладу започатковано проведення онлайн-нарад з обміну досвідом між членами різних методичних комісій щодо організації освітнього процесу дистанційно. Найбільш поширеною формою методичної роботи з молодими педагогами є «Школа молодого педагога» (ШМП).

В умовах воєнного стану педагоги закладу користуються освітнім online-середовищем: сайтом Міністерства освіти і науки України, Інституту професійної освіти НАПН України, Департаменту освіти, науки, молоді та спорту Хмельницької обласної державної адміністрації, Всеукраїнського методичного порталу професійної освіти, віртуальним методичним кабінетом Нетішинського професійного ліцею (<http://oksanasuprun1987.blogspot.com/>)

Отож, підсумовуючи, можна сказати, що робота педагогів-початківців у методичних комісіях є надзвичайно важливою, адже є сполучною ланкою між управлінням та освітнім процесом, Саме тому успішність та результативність професійного розвитку молодих педагогів залежить від системи управлінських впливів, виважено спланованої методичної роботи з молодими кадрами.

Література

1. Методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану. URL: <http://surl.li/moowa>
2. Роль методичної служби у професійному зростанні педагогічних працівників ПТНЗ освіти. URL: <http://surl.li/moowi>
3. Методичний супровід розвитку молодих педагогів. URL: <http://surl.li/moovq>
4. Професійні спільноти педагогічних працівників. URL: <https://sites.google.com/view/cprvv/>
5. Методична робота. URL: <http://surl.li/moovj>

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ І КАР'ЄРНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Професійне становлення – це форма особистісного розвитку людини, розглянута крізь призму його професійної діяльності. Вважається, що сучасний фахівець не повинен засереджуватися на своїй вузькій спеціалізації, а має бути різнобічно освічений, оскільки економічна ситуація, що змінюється, часто призводить до необхідності швидкої перекваліфікації, отримання нових навичок або суміжної спеціальності. Тому професійна освіта сьогодні виходить за межі «підготовчого етапу» і поширюється далі, дозволяючи не припиняти навчання протягом всього життя.

Щоб життя було успішним, то його якість має бути найвищою суспільною метою, до якої прагне особистість. З високим рівнем освіти людина пізнає необхідні цінності, які глибше наповнюють її як особистість, дають більш повне усвідомлення її сутності і значущості для людства й держави в цілому. Підготовка фахівця, обізнаного у різних сферах сучасного життя, є однією з потреб суспільства. Саме така особистість є конкурентоспроможною на сучасному ринку праці. Глобалізаційні зміни в суспільстві, інтеграція України до європейського освітнього простору зумовлюють зміни у навчальному процесі підготовки здобувачів освіти, які здатні добре орієнтуватися в реаліях сьогодення, знаходити оптимальні шляхи вирішення проблем, працювати раціонально, з високою ефективністю і продуктивністю, здатних до саморозвитку, реалізації власних можливостей, досягнення цілей, прогнозуючи їх можливі наслідки.

Після 24 лютого 2022 року життя кожного українця змінилося. Питання як жити далі торкнулося кожного у новій страшній реальності. Кожен стикнувся з новими викликами. Перші дні незрозумілості, страху, паніки, ненависті, шоку – минули, і кожен постав перед вибором – що далі і як вистояти. Вибудувати нову траєкторію складно і просто неможливо, оскільки ти не можеш передбачити, а тим більше змінити ситуацію і майбутнє в цілому. Попри це, потрібно робити вибір і приймати рішення, щоб просто вижити і рухатися далі. Війна – це випробовування як людей, так і їх цінностей. Допомога близьким, їх посмішки, підтримка один одного, волонтерство є важливими, адже дають відчуття, що кожен з нас не самотній. Усвідомлення єдності допомагає народу вистояти перед будь-якими труднощами. Взаємодопомога породжує незламність. Війна – це жахіття. Ніхто не може сперечатися з цією аксіомою або наводити аргументи, що це не так. Війна змусила український народ презентувати перед усім світом моральні та духовні цінності, сповідувані в Україні, зокрема патріотизм. Кожен громадянин нашої держави, як особистість, показав високий рівень життєздатності, внутрішньої злагоженості та справедливості.

Молодь України дорослішає у суспільстві, яке чинить супротив повномасштабному вторгненню російської федерації. Зруйновано мирне життя дітей, підлітків, дорослих людей, поставлена під загрозу повноцінна життєдіяльність сімей, соціально-економічні засоби для щасливого та здорового зростання сучасної учнівської та студентської молоді.

Російсько-українська війна призводить до значних втрат серед мирного населення, руйнування цілих міст і селищ, пошкодження та повне руйнування житлових будинків, закладів освіти, установ соціального захисту, руйнування підприємств й втрату робочих місць, зростає безробіття, збільшується велика кількість внутрішньо переміщених громадян, що отримують прихисток в західних областях або за межами України. Війна завжди стає страшним викликом для молодого покоління, але вона не повинна скасувати прагнення молоді орієнтуватися на майбутнє.

Демократизація, соціально-економічне реформування, інформатизація українського суспільства вимагають нових підходів до вирішення проблем та підготовки гармонійно розвинених, компетентних і конкурентоспроможних фахівців, здатних розв'язувати складні виробничі проблеми і пристосовуватися до потреб сучасного ринку праці.

Кожна людина наразі потребує постійного оновлення знань та умінь, та удосконалення набутих. Обсяг інформації настільки великий і швидко зростає, що фахівець не може ефективно застосовувати свої знання, не набуваючи нових. Тому, постійний професійний розвиток має стати джерелом поповнення необхідних знань і вмінь та своєрідним засобом адаптації до сучасних змін, оскільки відкриває нові можливості для самореалізації.

Підвищення ролі професійного розвитку та його якості сприяє швидшій адаптації до соціальних процесів, що постійно змінюються та оновлюються; забезпеченню навичками та знаннями, відповідно сучасних вимог. Навчання впродовж життя в цілому, та професійний розвиток зокрема, виступають інтегративним елементом усього життя людини, встановлення тісного взаємозв'язку базової й додаткової освіти. Тобто, освіта впродовж життя – це, по суті, безперервний процес набуття знань, розвитку професійного досвіду, що реалізується через різні форми освіти та самоосвіту, надає можливість особистості для самореалізації на різних етапах її життєдіяльності. Це створює своєрідні виклики, оскільки сучасний світ вимагає від особистості постійного розвитку, вдосконалення. Працівнику необхідно постійно бути обізнаним із но-

вими тенденціями своєї професійної діяльності та суспільства в цілому. Всезростаючі інформаційні потоки вимагають усе більшої уваги до нових знань, технологій.

Домінуючим чинником, що генерує особистісне відновлення для молодої людини є здатність до складання реалістичних планів та знаходження ресурсів для їх реалізації. Саме це визначає сенс життя, оскільки орієнтація на майбутнє спрямовує побудову власної «моделі майбутнього» з дотриманням певної мети, складання плану, аналізу шляхів й ресурсів для її виконання.

Отже, очікування та орієнтація на майбутнє у молодих людей, відображає перспективні сфери, що забезпечують особистісне зростання. Саме тому, орієнтація на майбутнє учнівської й студентської молоді призводить до змін у ціннісних (освіта, робота, кар'єра, співпраця), соціальних (рівність, соціальна справедливість, національна ідентичність, патріотизм, допомога іншим), життєвих (життєстійкість, особистісне зростання) та сімейних (сім'я, шлюб) перспективах в умовах адаптації суспільства до воєнного стану.

Післявоєнний світ має повернутися до утвердження засад суспільства, в якому духовні цінності виступатимуть виховними орієнтирами для молодої людини, в якому не лише матеріальне благополуччя буде визначальним критерієм поступального розвитку країни, народу, суспільства, а і наявність моральних авторитетів та їхнього впливу на суспільні процеси, повага до особистого вибору людини, народу та стануть ключовими життєвими засадами у процесі формування духовного обличчя молодого покоління, як українців, так і молоді у світі.

Таким чином, щоб бути конкурентоздатним фахівцем необхідно не лише досконало володіти профільними фаховими знаннями, а й вміти ефективно реалізувати соціальні дії, виконувати свої соціальні функції, забезпечувати нормальні соціальні стосунки, дотримуватися норм соціальної поведінки, тобто бути соціально орієнтованою особистістю. Комплекс неспеціалізованих навичок, які сприяють успішній реалізації робочого процесу, є бажаними для певних форм зайнятості і не залежать від набутих знань. Вони містять комунікативність, мотиваційність, адаптаційність, емпатійність, спроможність до прийняття відповідальних рішень, командна взаємодія, лідерство, здоровий глузд, толерантність та ін.

ПЕТРОВ ОЛЕКСАНДР

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (м. Хмельницький)

ВЕБСАЙТ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Проблема професійно-педагогічної самореалізації викладацької спільноти набуває особливої актуальності в умовах упровадження в сферу освіти, зокрема закладу професійної освіти, нових інформаційних технологій, що призводить до зміни ролі педагога в освітньому процесі, його педагогічних поглядів і методологічних підходів, готовності передавати свої знання і досвід на новому теоретичному та практичному рівнях. Як зазначає О. Корчажкіна, педагог перестає бути єдиним джерелом інформації для тих, хто навчається. Саме він повинен організувати процес навчання таким чином, щоб перетворити традиційне освітнє середовище в високотехнологічну, сучасну систему, що відповідає вимогам інформаційного суспільства [2, с. 170].

Дослідження проблематики, пов'язаної з професійно-педагогічною самореалізацією особистості педагога, неодмінно актуалізує необхідність різнопланового з'ясування її ключових складових та критеріїв. Із цих позицій у тематиці вивчення теоретико-методологічних засад професійно-педагогічної самореалізації важливим є аналіз підходів сучасних авторів до визначення поняття професійно-педагогічної самореалізації, які трактують її як процес розвитку і реалізації своїх можливостей і задатків у професійній діяльності [1, 2].

У сучасному інформаційному світі продуктивно професійно й педагогічно самореалізовуватися сприяють інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ), які надають необмежені можливості в пошуку, відборі, обробці та зберіганні інформації. Завдяки використанню інформаційних та комунікаційних технологій в освіті відбувається зміщення акцентів з самих можливостей комп'ютера на вихід в інформаційний простір мережі Інтернет.

Принагідно зазначимо, що особливу роль у професійній діяльності педагога закладу професійної освіти відіграють освітні веб-сайти як складові Інтернет-простору. Поняття вебсайту є відносно новою термінолексемою, яка не зафіксована як законодавча чи-то педагогічна категорія. Проте в одному із нормативних документів надано визначення вебсайту та веб-порталу як певного поєднання технічної та інформаційної складової [2]. Згідно з п. 1. 3 цього документу, вебсайт – це сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет.

Відповідно класифікації коротко проаналізуємо освітній вебсайт Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області за інформаційно-комунікаційним наповненням та сферою професійно-педагогічної самореалізації викладача системи професійної освіти (<https://khmnmc.km.ua/>).

Веб-сайт закладу був створений з метою активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практику роботи закладу освіти та як інструмент мережевої взаємодії всіх учасників освітнього процесу. На вирішення актуальних питань навчання та виховання учнівської молоді, здійснення саморозвитку та самовдосконалення педагогів області було створено розділи, які містять інноваційний характер. Сьогодні велика увага в системі професійної освіти приділяється розвитку дистанційної освіти – комплексу освітніх послуг, які надаються користувачеві за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища на будь-якій відстані від установ освіти. Саме тому як попит на дистанційне навчання та використання дистанційних освітніх технологій створений банер на головній сторінці «Дистанційна платформа підвищення кваліфікації педагогічних працівників», а саме курси підвищення кваліфікації (<http://hmmmc.rit.org.ua/>), який дає можливість здійснювати навчання педагогів у між атестаційний період у формі он-лайн лекцій та вебінарів, надавати он-лайн консультації з актуальних питань психолого-педагогічного спрямування. У той же час такий освітній проєкт є професійною карт-кою педагога, оскільки викладацька спільнота презентує свої наукові розробки та створює навчально-методичні продукти у формі спецкурсів, лекцій, міні-тренінгів тощо.

Отже, узагальнюючи зазначене вище, констатуємо, що кількість освітніх вебсайтів стає дедалі більше, що призводить до необхідності їхнього подальшого узагальнення та дозволить ефективніше підходити до пошуку і використання Інтернет-ресурсів педагогами. Різноманітність сучасних освітніх вебсайтів надають широкий спектр для професійно-педагогічної самореалізації викладача системи професійної освіти. Разом з тим, необхідно відзначити, що незважаючи на наявність великої кількості освітніх ресурсів, у системі професійної освіти часто виникають невідповідності між можливостями інформаційних технологій і їх реальним застосуванням у професійній діяльності педагога. Проблема полягає в тому, що переважна більшість педагогів закладів професійної освіти, на жаль, не володіє необхідними інформаційними компетенціями, необхідними для ефективного застосування комп'ютерних технологій, у тому числі освітніх ресурсів. Ситуація ускладнюється і тим, що інформаційні технології швидко оновлюються – з'являються нові, більш ефективні і складні, засновані на штучному інтелекті, віртуальній реальності, геоінформаційних системах тощо. Труднощі освоєння комп'ютерних технологій виникають ще й через відсутність не тільки методичної бази їх використання в цій сфері, але і чіткого уявлення про формування інформаційної компетентності педагога, що змушує викладача на практиці орієнтуватися лише на особистий досвід і вміння емпірично шукати шляхи ефективного застосування інформаційних технологій [1].

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки. Інформатизація закладів професійної освіти дозволяє побудувати інноваційну модель навчального процесу, створити якісні умови для результативної взаємодії учасників навчання, презентувати можливості для здійснення продуктивної професійно-педагогічної самореалізації педагога.

Література

1. Дерба Т.О. Огляд сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні середньою освітою. Інформаційні технології і засоби навчання. 2022. № 4. URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em2/emg.html>.
2. Порядок інформаційного наповнення і технічного забезпечення єдиного веб-порталу органів виконавчої влади, затверджений наказом Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25 листопада 2022 р. №327/225. URL: <http://www.rada.kiev.ua>.
3. Ситник О. Новинні портали як новітня платформа українського інформаційного простору. Український інформаційний простір. 2021. № 4. С.182–189.

ПЕТРУШЕНКО ОЛЬГА

ДНЗ «Вище професійне училище №11 м. Хмельницький»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВИТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Глобальні виклики сучасності значно вплинули на розвиток модерної системи професійної (професійно-технічної) освіти, окреслюючи її трансформацію та концептуалізацію. Україна, як відомо, взяла курс на євроінтеграцію. У зв'язку із цим відбуваються радикальні зміни в освітній сфері, адже шлях до європейської та світової інтеграції зумовлює необхідність інтенсивних змін у сфері професійно-технічної освіти. Зростаючі потреби суспільства у висококваліфікованих, інтелектуально розвинених та конкурентоздатних фахівцях висувають нові вимоги до вдосконалення фахової підготовки здобувачів освіти. Адже процеси реформування національної системи освіти України вимагають оновлення й модернізації навчальних технологій і методів навчання.

Останнім часом у світі спостерігається інтенсивний розвиток освітньої сфери внаслідок поглиблення світових процесів глобалізації, модернізації, інтеграції та формування нової парадигми освіти через взаємодію зовнішніх умов світового розвитку з внутрішніми особливостями і логікою розвитку, властивими національним системам. Проте якість освіти в Україні потребує подальшого вдосконалення, у тому числі за раху-

нок вивчення та врахування досвіду інших країн. Тому метою нашої розвідки є підвищення якості освіти, використовуючи для цього не лише новітні технології, а й досвід інших країн, які досягли значних позитивних результатів у реформуванні освітньої сфери.

Акцентуємо увагу на тому, що за останні роки роль освіти в забезпеченні соціально-економічного розвитку країни у цілому значно зростає. Це досягається насамперед завдяки підготовці висококваліфікованих фахівців, потрібних економіці та суспільству України. А це означає, що зростає потреба в якісній освіті, у високоосвічених і кваліфікованих фахівцях.

Варто зазначити, що підвищення якості освіти має забезпечуватися насамперед за рахунок формування єдиного освітнього простору, активного використання досвіду інших країн. Україна прагне забезпечити наближення якості освіти до європейського та світового рівня. Це потребує постійного контролю, оцінки впроваджених новацій, зміни впровадження досвіду європейських країн [1, с. 105].

Реалізація даної цілі має забезпечити інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства через реалізацію права громадян на професійну (професійно-технічну) освіту впродовж життя за принципом рівних можливостей для всіх; зростання економіки країни та прискорення змін у соціальній сфері; підвищення рівня автоматизації виробничих процесів; зростання рівня кваліфікації працівників; зниження рівня безробіття через перекваліфікацію фахівців для роботи на високотехнологічних підприємствах; розвиток освітніх спеціальностей для забезпечення нових професій кваліфікованими робітниками [4, с. 105-106].

Розглядаючи європейську систему забезпечення якості освіти, зауважимо, що вона базується на європейських стандартах і рекомендаціях, що ґрунтується на відповідних принципах:

- забезпеченість студентів і роботодавців, суспільства у цілому освітніми послугами високої якості;
- ключова важливість автономії закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що вона несе із собою серйозну відповідальність;
- система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цією системою своїх завдань.

Аналіз наукових досліджень і публікацій показав, що першочерговими умовами вирішення нагальних завдань із забезпечення якості освіти є [4, с. 105 – 106]:

- оновлення політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
- прискорення її модернізації на рівні регіонів;
- створення регіональних багатопрофільних високотехнологічних центрів професійної освіти для якісної підготовки кваліфікованих фахівців;
- оновлення змісту навчання та забезпечення принципу відповідності освіти потребам суспільного розвитку;
- створення умов для інтеграції професійної (професійно-технічної) освіти з ринком праці.

Вищевикладена інформація дає підстави стверджувати, що на сучасному етапі модернізації система професійної (професійно-технічної) освіти України має бути орієнтована на забезпечення високого рівня якості, освітні інновації та підготовку висококваліфікованих, інтелектуально розвинених та конкурентоздатних фахівців.

Подальша імплементація європейських стандартів якості професійної освіти на українських теренах сприятиме наближенню власних напрацювань та новітнього європейського досвіду в питанні вироблення чітких стандартів якісної освіти. Доцільним, на наш погляд, є посилення уваги до таких напрямків роботи, як створення систем якості освіти різних рівнів; оновлення змісту навчання та забезпечення принципу відповідності освіти потребам суспільного розвитку; створення умов для інтеграції професійної (професійно-технічної) освіти з ринком праці.

Тісна співпраця з європейською мережею з гарантування якості у професійній освіті, яка сьогодні виступає основним виразником освітніх прагнень європейської спільноти, має надати принципово нового виміру модернізаційним зрушенням у вітчизняній системі професійної (професійно-технічної) освіти [2].

Література

1. Гаращук О. В., Куценко В. І. Забезпечення якісної освіти в контексті імплементації світового досвіду в Україні / Науковий вісник Ужгородського національного університету // Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство: Випуск 20, частина 1. – 2018. – С. 104-107.
2. Калінічева Г. І. Імплементація європейської системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: досвід і перспективи. URL: <http://surl.li/moozt>
3. Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект: монографія / за ред. Н. Г. Сидорчук. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 300 с.
4. Радкевич В. О. Наукова платформа забезпечення якості професійної (професійно-технічної освіти) / Професійна педагогіка: 1(22). – 2021. – с. 105.
5. Радкевич, В. О., Лузан, П. Г. та Кравець, С. Г. Стандартизація професійної освіти в контексті євроінтеграційних процесів // Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України): збірник наукових праць. К. : Видавничий дім «Сам». – 2017. – с. 259-267.
6. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – К.: Ленвіт, 2006. – 35 с. URL: [http://www.engq.eu/files/ESG %20in %](http://www.engq.eu/files/ESG%20in%20)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДЛЯ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Через вторгнення росії тисячі українців втратили роботу, багатьом доводиться перекваліфікуватися. Після війни ситуація на ринку праці зміниться ще більше. Частина популярних професій утратить свою актуальність, а найбільш затребуваними стануть фахівці з відновлення країни.

Для розбудови сучасної та захищеної країни знадобляться спеціалісти в будівельній галузі – будівельники, проєктувальники, архітектори, інженери, дизайнери. В Україні впроваджуватимуть нові схеми будівництва. Будівельники та архітектори змінять підхід до будівництва, до матеріалів та технологій. Гостро знадобляться такі кваліфіковані робітники, як зварники, столяри, муляри, маляр, штукатури, електрики, лицювальники, проєктувальники, архітектори, дизайнери, тощо.

Будівництво на Хмельниччині розвивається швидкими темпами. Сьогодні у Хмельницькій області нараховується близько 400 активно діючих підприємств будівельної галузі, а у місті Хмельницькому близько 100 підприємств, які займаються проєктуванням, будівництвом, ремонтом житлової та комерційної нерухомості «під ключ», благоустроєм прибудинкових територій, електромонтажними, сантехнічними роботами, встановленням підлог, утепленням, монтажем систем вентиляції, тощо.

Це дає поле діяльності закладам професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) готувати кваліфікованих робітників для регіонального ринку праці.

У Хмельницькій області 10 ЗП(ПТ)О та один заклад фахової передвищої освіти здійснюють підготовку кваліфікованих робітників з 14 будівельних професій, зокрема: муляр, штукатур, маляр, лицювальник-плиточник, монтажник гіпсокартонних конструкцій, монтажник систем утеплення будівель, столяр будівельний, монтажник санітарно-технічних систем і устаткування, робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків, дорожній робітник, стропальник, монтажник систем вентиляції, кондиціонування повітря, пневмотранспорту і аспірації, реставратор декоративних штукатурок і ліпних виробів, реставратор пам'яток дерев'яної архітектури.

На даний час у ЗП(ПТ)О Хмельницької області освітній процес ґрунтується на модульно-компетентнісній основі. Такий підхід дає змогу здобувачам професійних кваліфікацій гнучко реагувати на потреби ринку праці, здобувати повні або часткові кваліфікації під конкретне робоче місце, визначати оптимальний час виходу на ринок праці, обирати особистісну траєкторію безперервного професійного розвитку [1].

Модульно-компетентнісний підхід забезпечує оперативність і гнучкість для роботодавців, які замовляють ЗП(ПТ)О підготовку фахівців, що відповідають їхнім потребам у випадку технологічних змін у галузі. Модульна система дає здобувачам можливість обирати гнучкі навчальні траєкторії й компетентності, які їх цікавлять і відповідають кар'єрним прагненням, входити й виходити з системи початкової П(ПТ)О, здобувати наступні професійні кваліфікації під час короткотермінового навчання впродовж життя. Вона також полегшує формування навчальних курсів за рівнем кваліфікації, термінами навчання, окремими компетентностями або модулями.

На підготовку кваліфікованих робітників, конкурентоздатних на ринку праці впливають такі фактори як матеріально-технічна база на якій здійснюється навчання; умови проходження виробничої практики, зацікавленість роботодавців; фаховий рівень майстрів виробничого навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки; наявність сучасних засобів навчання; організація навчального процесу.

Для успішного оволодіння професією педагогі та керівництво навчальних закладів постійно працюють над удосконаленням матеріально-технічного забезпечення викладання професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовок.

З метою надання сучасних освітніх послуг в галузі інноваційних будівельних технологій і матеріалів та впровадження їх у виробництво створено регіональні навчально-практичні центри будівельних технологій «Хенкель Баутехнік (Україна)» та «Сініат» на базі ВПУ №4 м. Хмельницького, «Монтажників санітарно-технічних систем та устаткування» на базі ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти», «Верстатник деревообробних верстатів» на базі ДНЗ «Волочиський промислово-аграрний професійний ліцей» та сучасної навчальної майстерні з професії «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування» на базі Хмельницького професійного ліцею. Центри здійснюють свою діяльність за такими напрямками як підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації не лише робітників будівельних організацій, а й проводять стажування педагогів та навчання здобувачів освіти.

Тільки в тісному контакті з роботодавцями наші ЗП(ПТ)О зможуть виконувати свою головну функцію – готувати фахівців високого рівня, яких потребує сучасний регіональний ринок праці. Співпраця з роботодавцями дає можливість активно використовувати виробничі потужності підприємств, організувати виробничу практику здобувачів освіти та стажування для педагогічних працівників.

Підготувати висококваліфікованого, конкурентоспроможного на ринку праці робітника під силу лише якісно новому педагогу, підготовленому до роботи в сучасних умовах, який здатний впроваджувати в нав-

чальний процес сучасні педагогічні та виробничі інновації. Тому педагоги ЗП(ПТ)О постійно підвищують свій фаховий рівень шляхом стажування на кращих підприємствах області, беруть участь у семінарах, майстер-класах, які проводять фахівці компаній провідних будівельних компаній.

В будівельній галузі технології розвиваються швидкими темпами і це ускладнює процес забезпечення навчального процесу в ЗП(ПТ)О сучасними навчальними підручниками та посібниками.

Одним із пріоритетних напрямів реформування професійно-технічної освіти є її інформаційне забезпечення. Забезпечення інформатизації освіти, передусім, повинно здійснюватись через введення у навчальний процес навчальних електронних видань, основним з яких є електронний підручник.

Зокрема методистом НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області Л. Лужняк та викладачем ВПУ №4 м. Хмельницького Т. Кот було створено сучасний освітній контент для фахівців будівельної галузі, педагогічними працівниками ВПУ №4 м. Хмельницького розроблено навчально-методичні комплекси з професій «Штукатур» та «Верстатник деревообробних верстатів», а майстром виробничого навчання Хмельницького професійного ліцею Г. Безпечною – з професії «Зварник».

Тісна інституційна взаємодія на інноваційних принципах і підходах між ЗП(ПТ)О, роботодавцями та регіональними органами виконавчої влади повинні підвищити ефективність використання бюджетних коштів на професійно-технічну освіту. Формування та реалізація інституційних інструментів регіональної політики покращення якості професійної (професійно-технічної) освіти та забезпечення збалансування попиту і пропозиції на робітничі кадри забезпечить збереження у регіоні кваліфікованих фахівців – випускників ЗП(ПТ)О, зростання зайнятості населення та задоволення потреб підприємств у якісних робітничих кадрах.

Література

1. Розроблення навчально-планувальної та ведення облікової документації для організації навчання з професій за державними освітніми стандартами на основі модульно-компетентнісного підходу: методичні рекомендації / авторський колектив: Л. Шевчук, І. Кирилук, С. Коломійчук, Н. Кочаток, Н. Півторацька, Т. Сидоренко, Г. Соленцова, О. Чуйкова; за заг. ред. Л. Шевчук. – Хмельницький: ФОП Цюпак А.А. – 2023. – 68 с.

РИЖКО ЛЮДМИЛА

Шепетівський професійний ліцей (м. Шепетівка)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

В даний час велика увага приділяється комп'ютерному супроводу професійної діяльності на основі розробки комп'ютерних навчальних програм, електронних підручників з різних дисциплін. Електронне навчання має низку переваг у порівнянні з традиційним навчанням: велика свобода доступу здобувачів освіти, гнучкість навчання, можливість навчання на робочому місці, компетентна, якісна освіта, об'єктивність оцінки знань здобувачів освіти, можливість розвиватися в ногу з часом. Комп'ютеризація освітніх закладів дозволяє модернізувати освітній процес, передбачаючи впровадження інноваційних форм, засобів, методів навчання під час підготовки фахівців.

Сучасні електронні засоби можуть бути представлені у вигляді: віртуальних лабораторій, лабораторних практикумів; комп'ютерних тренажерів; контролюючих програм; ігрових навчальних програм; програмно-методичних комплексів; електронних підручників, текстовий, графічний та мультимедійний матеріал яких забезпечений системою гіперпосилань; предметно-орієнтованих середовищ; наборів мультимедійних ресурсів; довідників та енциклопедій; інформаційно-пошукових систем, навчальних баз даних; інтелектуальних навчальних систем [1].

У Шепетівському професійному ліцеї педагогами практикується створення та впровадження в освітню практику мережевого освітнього контенту на базі платформи Google Сайт. Google Сайт – це не тільки можливість створення персонального сайту, організації віддаленого спілкування, але й чудова платформа створення нового засобу трансляції знань – мережного електронного контенту на безоплатній основі.

Педагогами Шепетівського професійного ліцею створено ряд електронних навчальних ресурсів з загальноосвітньої, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки:

- Камфорович О. І. Електронний навчальний посібник з української мови для 10 класу з теми «Орфографічна й орфографічна норми» (<http://surl.li/fpkno>)
- Камфорович О. І. Електронний навчальний посібник з української мови для 11 класу з теми «Пунктуаційна норма» (<http://surl.li/epvzk>)
- Ляска С. Г. Електронний навчальний ресурс з професії Електрогазоварник. Виробниче навчання. Базовий блок (<http://surl.li/fpknt>)
- Муравйова Р. П. Електронний навчальний ресурс з модуля ШВЧК 3.1. Виконання операцій простої складності з обробки зрізів, деталей та вузлів натільної білизни. (<http://surl.li/fpkny>)
- Коврига О. М., Рижко Л. С. Збірник творчих робіт з професії: «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування» (<http://surl.li/fpkok>)

– Ляска О. О., Ляска С. Г. Електронний навчальний посібник «Основи матеріалознавства» (<http://surl.li/fpkou>)

Електронні навчальні ресурси розроблені відповідно до чинних навчальних Програм для загально-освітніх навчальних закладів та Стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. Електронний освітній контент складається з кількох частин (модулів): обкладинка (презентативний модуль), вступ (організаційно-методичний) модуль), теоретичний матеріал (інформаційний модуль), контрольні питання та завдання (перевірконо-тренувальний модуль). Крім очевидної зручності доступу до теоретичного матеріалу, їх можна використовувати для перевірки теоретичних знань, розміщуючи на них тестові завдання, вікторин, кросворди, таблиці. Наявність контролюючих завдань з розділів є обов'язковим у жанрі електронного освітнього контенту, оскільки це покращує засвоєння навчального матеріалу. Крім того, освітній контент може бути розширений за рахунок вбудованих програм, що дозволяють звільнити учня від виконання рутинних операцій при вирішенні завдань, презентацій, фільмів та анімацій, що дозволяють краще зрозуміти та засвоїти навчальний матеріал. Завдяки платформі Google Сайт можна створювати сучасні, зручні та красиві електронні засоби навчання без спеціальних навичок програмування.

Створюючи інформаційний освітній контент, автори відкривають додаткові можливості як для самих себе, так і для інших учасників освітнього процесу:

- нові навички в роботі з персональним комп'ютером (публікації фотографій, слайд-шоу, фільми і кліпи, гаджети);
- обмін досвідом з колегами з інших регіонів, коментарі до матеріалів;
- розміщення посилань на веб-ресурси для поширення досвіду;
- онлайн-дискусії;
- зворотний зв'язок з колегами: рекомендації з вивчення навчальних тем, корисні поради педагогам, оголошення.

Слід зазначити, що автори створюючи електронний освітній контент отримують нову можливість поширення та вдосконалення свого досвіду. Деякі заклади освіти стають більш відомими та впізнаваними саме завдяки якісним відкритим ресурсам, створеним педагогами, які працюють у таких освітніх закладах. Відкриті ресурси підвищують доступність освіти всім верствам населення. Важливо, що у здобувачів освіти і педагогів з'являється вибір. Вибір онлайн-курсу або іншого ресурсу. Ресурсу, який підходить саме цьому педагогу, його педагогічним установкам або саме цьому учневі, його рівню підготовки та особливостям сприйняття матеріалу.

Література

1. Биков В. Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення / В. Ю. Биков., В. В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї №2(98), 2012. – С. 3-6.

СЕЛІЗАР ВАСИЛЬ

ДНЗ «Вище професійне училище №11 м. Хмельницького»

ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Цифровізація професійної освіти – процес складний і неоднозначний. На думку українських дослідників цифровізація має зворотний бік, що треба враховувати під час планування трансформації. У 2020 р. в умовах запровадження масового змішаного та дистанційного навчання наші училища вимушено стрімко ввійшли в середовище цифрової освіти. Втім, проблема цифрової трансформації освіти й освітнього процесу є, на мій погляд, значно глибшою та непередбачуваною з точки зору її наслідків і загострюється тим, що окрема людина і навіть окреме суспільство об'єктивно не можуть вплинути на цивілізаційний розвиток людства, технологічний поступ і подальший розвиток технологій. Саме тому значної актуальності набуває формування цифрової компетентності викладачів, майстрів виробничого навчання, здобувачів освіти всіх рівнів [4, с.12].

Однією з найважливіших проблем цифровізації освіти є те, що інновації в цифровому освітньому просторі є не тільки технічними й технологічними інноваціями, а й змінами у змісті та організації освітнього контенту, в структурі та організаційних принципах діяльності закладів освіти. Це вимагає перегляду концептуальних положень, змісту категорій і понять усталеної педагогічної науки, їхньої адаптації (або розроблення нового змісту) до цифрового освітнього простору.

При цифровій трансформації освітнього процесу важливого значення, на мою думку, набуває збереження фундаментальності класичної системи освіти, оскільки для творчої продуктивної діяльності людини потрібні не лише цифрові уміння й навички, а й фундаментальні знання, критичне мислення, розвинена креативність.

Можна погодитися, що забезпечення якості освіти, зокрема професійної, та попередження ймовірних негативних змін вимагає проведення педагогічних досліджень, зокрема у таких напрямках: модель викладача / педагога цифрової освіти, зміст його професійної підготовки; технології розробки цифрового освітнього

контенту, методики оцінки його якості та застосування в освітньому процесі з урахуванням ергономічних, валеологічних, психолого-педагогічних вимог; ефективні методи, форми, засоби навчання у відкритому освітньому просторі і їх методологічне обґрунтування, зокрема співвідношень традиційного та електронного навчання, контактної і самостійної роботи здобувачів освіти, методики контролю успішності та сформованості освітніх результатів в умовах перенесення навчального процесу в глобальну мережу; засоби забезпечення якості навчання, попередження можливих ризиків в умовах цифровізації освіти [5, с.125].

Досвід застосування моделі змішаного навчання в системі професійної (професійно-технічної) освіти України на сьогодні ще не є достатнім, потребує подальшої апробації, аналізу результатів. Але один висновок можна зробити безумовно: без достатньо розвинутого рівня інформаційної компетентності викладачів та майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О, запровадження змішаного навчання в системі як мінімум не забезпечить ефект, що очікується, як максимум – буде неможливим.

Сучасна взаємодія людини в цифровому просторі відмінна від взаємодії минулих часів. Це безпосередньо пов'язано з інноваціями на технологічному рівні: розширенням сфери застосування цифрових рішень і сервісів, доступністю гаджетів, інтенсивним розвитком соціальних медіа.

Природно, що все це впливає на зміну стилю міжособистісної та комунікативної взаємодії людини будь-якого віку. Існує однозначна думка про те, що наявність у сучасної людини цифрової компетентності є обов'язковою умовою комфортного існування в соціумі, а її формування є одним з найважливіших завдань системи освіти.

У Державному навчальному закладі «Вище професійне училище №11 м. Хмельницького» другий рік поспіль досить успішно реалізується програма, націлена на формування ІТ, хмароорієнтованого освітнього середовища шляхом розвитку інформаційної компетентності педагогічних працівників. Впровадження елементів дистанційного навчання в навчальному закладі вимагає від викладачів здійснення освітньої діяльності за новими технологіями, апробацію та впровадження новітніх методик організації освітнього процесу. На сьогодні дистанційне навчання можливе із застосуванням інформаційно-комп'ютерних технологій як інструменту, що допомагає розширити можливості, як здобувачів освіти так і викладачів, а також зробити вирішальний вплив на зміну та покращення освіти. Викладачі загальноосвітньої та професійно-теоретичної підготовки пройшли навчання: покращення цифрових навичок викладачів закладів професійної освіти, та підвищили методичний та практичний рівні професійних компетентностей.

На теперішній час загальноосвітня, професійно-теоретична та професійно-практична підготовка в навчальному закладі поєднує офлайн-навчання та онлайн-уроки з використанням технологій дистанційного навчання здобувачів освіти за допомогою платформи G Suite for Education сервісів для проведення дистанційного навчання здобувачів освіти Google Meet, Google Classroom, Google Jamboard та інші. Вищевказані застосунки дозволяють швидко та зручно збирати та опрацьовувати інформацію, ділитися нею зі здобувачами освіти та контролювати їхню роботу.

Для підготовки майбутніх фахівців також використовуються програмні засоби. Один з найбільш популярних – Solidworks. Даний програмний продукт дозволяє здобувачам освіти працювати зі схемами та кресленнями. Завдяки Solidworks здобувачі освіти можуть швидко та ефективно створювати моделі виробів, віртуально тестувати їх та виконувати розрахунки на міцність та інші характеристики. Також у своїй роботі педагоги використовують програму - SketchUp. Вона дозволяє здобувачам освіти візуалізувати свої проекти та простір, в якому вони будуть реалізовані. Для роботи з відео- та аудіоматеріалами застосовується Adobe Premiere Pro. Даний застосунок дозволяє здобувачам освіти створювати професійні відеоролики та аудіозаписи.

Крім зазначених програм, в нашому навчальному закладі створене хмарне середовище Synology. Ця платформа дозволяє зберігати та обмінюватися файлами, а також працювати з програмами, не встановлюючи їх на локальний комп'ютер.

Synology дозволяє здобувачам освіти та працівникам нашого закладу легко спілкуватися та співпрацювати, обмінюватися файлами та даними в режимі реального часу, що робить роботу більш ефективною та продуктивною. Також використовуємо Synology для зберігання та архівування важливих даних та документів. Робота з даними програми дозволяє здобувачам освіти вільно та ефективно працювати зі схемами, кресленнями, відео- та аудіоматеріалами, а це дозволяє краще засвоювати матеріал та підготовку до практичних завдань.

Отже, у цифрову еру перемагатиме той, хто не боїться змінюватися та мислити масштабно.

Література

1. Буртовий С. В. Хмарні технології в освіті: Microsoft, Google, IBM. URL: <http://surl.li/mopis>
2. Гриб'юк О. О. Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті: URL: <http://surl.li/mopkb>
3. Гуржій А. М. Інформаційні технології в освіті. Проблеми освіти: наук.-метод. зб. К.: ІЗМН, 1998. Вип. II. С. 5–11.
4. Джумська Л.В. Порадник керівнику освітнього закладу «Прийняття управлінського рішення та організація контролю за його виконанням»: методичні рекомендації / Л. В. Джумська. Миколаїв: ОППО, 2011. 36 с.
5. Новак В. О., Макаренко Л. Г., Луцький М. Г. Інформаційне забезпечення менеджменту: навчальний посібник. К.: Кондор, 2006, 462 с.

ШКОЛА СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА: ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД

Система професійної підготовки педагогічних кадрів – це цілісний процес, у структурі якого особливе місце посідає діяльність молодого педагога після закінчення вищого навчального закладу, його адаптація до професії педагога.

Дослідження показують, що процес адаптації молодих педагогів до навчальної діяльності значною мірою обумовлений ступенем і характером допомоги, яку молодий педагог отримує від адміністрації навчального закладу, досвідчених педагогів, колег по роботі.

За визначенням Атона Макаренка: «Справжнім учителем – вихователем можна стати після кількох років роботи в хорошому педагогічному колективі». Тому успішна педагогічна діяльність молодого педагога залежить не тільки від його професійної підготовки та особистих якостей, а й від того, у який колектив він потрапить, від стилю управління, який передбачає індивідуальний підхід до кожного педагога, які умови праці створять, як надаватимуть мето-дичну допомогу, наскільки підтримають його творчість, прагнення до самореалізації.

Складники системи роботи з молодими спеціалістами :

- методична та практична підготовка керівників навчального закладу, педагогів-наставників до роботи з молодими педагогами;
- визначення програми роботи з педагогами-початківцями;
- реалізація творчого потенціалу до організації та проведення роботи з молодими спеціалістами;
- забезпечення скоординованості в плануванні роботи;
- поточний та кінцевий збір адміністрацією навчального закладу зворотної інформації для аналізу результатів роботи з молодими кадрами та здійснення відповідної корекції.

Професійна адаптація молодого педагога – це складний динамічний процес досконалого освоєння професії та оволодіння педагогічною майстерністю. Сприяти цьому процесові, розвивати професійний потенціал спеціаліста-початківця – одне з основних завдань школи молодого педагога.

Вся робота з молодими спеціалістами поділяється на три нерівнозначних за змістом, обсягом і завданнями етапи адаптації.

На першому етапі адаптації відбувається ознайомлення молодого педагога з вимогами до професії, його включення в самостійну професійну діяльність, зіставлення рівня готовності до роботи з вимогами навчально-виховного закладу.

Другий етап пов'язаний із процесом подолання труднощів навчальної діяльності й початком формування майстерності молодого педагога.

Третій етап – це період високої адаптованості, ефективної діяльності молодого педагога. Для цього етапу характерний високий рівень самостійності молодого педагога, його творчий підхід до навчально-виховної діяльності.

На початку навчального року розробляється і визначається один з пріоритетних напрямів роботи з педагогічними кадрами саме роботу з молодими спеціалістами, спрямовану на розвиток творчих здібностей молодих викладачів, майстрів в/н, вихователів підвищення рівня професійної майстерності. Розпочинається робота з закріплення за молодими педагогами викладачів-наставників для того, щоб надати молодим педагогам методичну допомогу в розв'язанні першорядних проблем, подоланні труднощів, із якими вони зустрічаються, підтримати їхню творчу наснагу, бажання плідно працювати.

Формування та становлення молодого спеціаліста відбувається протягом перших років педагогічної діяльності. Тому важливо, щоб його наставником був колега, який уміє поліпшити і підтримати позитивне в роботі молодого спеціаліста, допомогти знайти правильне рішення в будь яких складних ситуаціях, повірити у свої сили, передати досвід, зробити його надбанням свого підопічного. Стосунки «наставник – молодий педагог» – це зазвичай стосунки довіри, доброзичливості, щирості, взаємоповаги.

Актуальним питанням сьогодення є проблема: як заохотити молодих педагогів залишитися працювати в навчальному закладі. Усім відомо, що успіх творчої діяльності викладачів – початківців залежить не тільки їх професійної підготовки, а й від того, в який педагогічний колектив вони потраплять, яку отримають методичну допомогу, як будуть стимулювати їх ініціативність та їх творче начало, яким буде відношення до їхніх перших помилок. І все нові та нові запитання ... як?

Насамперед молодий спеціаліст повинен не тільки зрозуміти, а й переконатися, що має наставника, на допомогу якого він завжди може розраховувати. Тому дуже багато залежить від того, хто буде поруч з молодим викладачем, підтримає його, допоможе знайти правильне рішення в складних ситуаціях, допоможе повірити у власні сили. Наставництво дає можливість управляти процесом професійного становлення молодого педагога, допомагає досвідченому педагогу працювати з молоддю у тісному контакті, що дає можливість передавати свої знання, вміння та навички для розвитку професійних здібностей, набуття педагогічної майстерності.

Саме наставник повинен дати зрозуміти молодому викладачу, що помилка – це старт до його успіху, наступна сходинка до його перемоги на освітянській ниві. У перших два – три місяці навчальні заняття молодого педагога можуть відвідувати лише наставники та їхні колеги, адже відомо, що присутність на заняттях керівника ліцею надто хвилює початківців, а дружні зауваження колег він сприймає значно лояльніше. Упродовж наступних двох років потрібно підвести підсумки навчання молодого спеціаліста і розробити план підвищення рівня його педагогічної майстерності.

Педагогічне наставництво передбачає також виховання в педагогічній молоді високих моральних якостей, розвиток творчості й самостійності. У процесі спілкування з досвідченим колегою педагог-початківець не тільки переймає досвід, зразки, прийоми праці, а й виробляє власний вид діяльності.

Ключовим завданням методичної служби є виховання творчих педагогів, здатних орієнтуватися у складних соціокультурних умовах, активно реалізувати свій особистий потенціал на основі взаєморозуміння і співробітництва з іншими

Очевидно, що певне коло знань молодий педагог отримує ще навчаючись у вищому навчальному закладі. А доповнювати й поглиблювати одержані знання він має в безпосередній роботі у навчальному закладі. Тож шлях до самовдосконалення лежить через ознайомлення з провідними педагогічними ідеями, одержання інформації через наукові видання. Натомість молодий педагог не завжди готовий прийняти та практично реалізувати всі нововведення в навчальному закладі.

Майбутнє навчальних закладів – це молоді педагоги. А тому ми прагнемо підвищити науково-методичну компетентність молодих колег розвинути творчі здібності, ініціативу, самостійність.

Література

1. Методична робота в школі: теоретичні засади, система роботи, досвід / Укл. Григораш А. В. – Х.: Вид. група «Основа», 2018. – 304 с.
2. Сазоненко Г., Освіта майбутнього: Науково-методичний посібник – К.: Основа, 2011 – 368 с.
3. Химнець В. В. – Інноваційна освітня діяльність. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.
4. Якісна освіта – запорука самореалізації особистості: Наук. видання / за заг. ред. С. М. Ніколаєнка, В. В. Тесленка. – К.: Пед. Преса, 2017. – 176 с.
5. Мороз О. Г. Професійна адаптація молодого вчителя – К.: Вища школа, 2008 – 94 с.
6. Балл Г. О. Про психологічні засади формування готовності до професійної праці // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти. – К., 2004. – С. 98-100.
7. Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності: Зб. наук. праць. – К., 2013. – 240 с.

СІВАК ЖАННА

ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти,
(м. Кам'янець-Подільський)

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Однією з найбільш поширених сьогодні форм навчання є його групова організація. Саме групове навчання може стати не лише важливим резервом підвищення ефективності навчання, а й сприяти активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, перетворенню їх із об'єктів у суб'єкти навчання, формуванню у них самостійності, здатності до самоосвіти та самовиховання. Однак його широке використання гальмується нерозробленістю достатньо чіткої теорії, що ґрунтувалася б на наукових результатах близьких до педагогіки наук.

Групова форма навчання – форма навчальної діяльності учнів на занятті, що характеризується розбиттям учнів на групи; це така форма організації навчального процесу у закладі професійної (професійно-технічної) освіти, коли учні, працюючи у малих (2-7 осіб) групах, об'єднані спільною навчальною метою і колективно-розподіленою діяльністю, а педагог керує роботою кожного з них опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність малих груп.

Обговорюючи групову форму навчання не можна не згадати інші форми навчання, які застосовуються на заняттях. Цілісну систему навчальної діяльності учнів на занятті становлять фронтальна, індивідуальна та групова діяльність. Вони пронизують увесь навчальний процес. З'ясуємо сутність і встановимо особливості групової навчальної діяльності учнів на основі порівняння її з фронтальною та індивідуальною.

У фронтальному навчанні вся група працює над одним навчальним завданням під безпосереднім керівництвом педагога. При цьому педагог організовує всю групу на роботу в єдиному темпі, прагне більш-менш рівномірно впливати на всіх учасників загальногрупової роботи. Проте у фронтальній роботі надзвичайно складно забезпечити високу активність усіх учнів. Організуючи фронтальну роботу, педагог орієнтується, головним чином, на рівень середніх учнів. На нього розраховані темп роботи, обсяг та рівень складності навчального матеріалу. Учні з низьким рівнем навчальних можливостей за таких умов неспроможні сприйняти й осмислити матеріал у повному обсязі. Якщо ж знизити темп фронтальної роботи, то це негативно

позначитися на сильних учнях. Розглядаючи фронтальну роботу у ЗП(ПТ)О, не можна не наголосити на її обмежених можливостях реалізації навчального спілкування учня. Воно можливе лише з дозволу педагога, за його ініціативою і в незначній мірі.

В індивідуальній роботі кожен учень працює самостійно, темп його роботи визначається ступенем цілеспрямованості, розвитку інтересів, нахилів. Темп роботи залежить також від навчальних можливостей, підготовленості учнів. Індивідуальній навчальній діяльності не властива безпосередня взаємодія учням між собою, а контакти з педагогом обмежені та нетривалі. В індивідуальній навчальній роботі діяльність слабких учнів приречена на невдачу, тому в них є прогалини в знаннях, недостатня сформованість умінь і навичок навчальної самостійної роботи.

Усі недоліки фронтальної та індивідуальної діяльності вдало компенсує групова. У психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу до визначення групової навчальної діяльності. На думку педагогів, групова навчальна діяльність – це форма організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві педагога і в співпраці з учнями.

Педагог в груповій навчальній діяльності керує роботою кожного учня опосередковано, через завдання, які він пропонує групі та які регулюють діяльність учнів. Стосунки між педагогом та учнями набувають характеру співпраці, тоді коли педагог безпосередньо втручається у роботу груп, тому у разі, якщо в учнів виникають запитання вони звертаються по допомогу до педагога. Це їхня спільна діяльність. Відомо, що учням буває психологічно складно звертатись за поясненням до педагога і набагато простіше – до ровесників. Як вид навчальної діяльності учнів, групова діяльність багатофункціональна.

Як свідчить дослідження О. Г. Ярошенко, групову навчальну діяльність учнів можна застосовувати на всіх етапах процесу навчання у ЗП(ПТ)О. Проте на етапах первинного сприйняття нового матеріалу належний рівень цієї діяльності досягається лише за умови, що всі учні групи характеризуються високим та середнім рівнем навчальних можливостей, добре володіють навичками самостійної роботи і виявляють велику працездатність. У протилежному разі більш продуктивною виявляється фронтальна діяльність групи під керівництвом педагога. Для учнів найбільші можливості групової навчальної діяльності виявляються на етапах закріплення, поглиблення, систематизації знань.

Отже, групова робота має велику кількість переваг. Вона сприяє формуванню навичок співпраці, ділового спілкування, взаємодопомоги, взаєморозуміння, вчить поважати цінності і правила, вислуховувати думки інших, а також мати власну думку і відстоювати позицію. Правильно організована робота в групах розвиває творче мислення, підвищує самооцінку і самоповагу. Нарешті, при поділі групи на невеликі групи на уроці задіяні всі учні.

Групові форми навчально-пізнавальної діяльності є дуже актуальними в наш час, так як сучасне життя вимагає від педагога підтримати і розвивати активність дітей, їх пізнавальну самостійність, створювати оптимістичний настрій, з яким дитина приступає до виконання навчальних завдань, навчити його співпраці, спілкуванню з ровесниками і старшими, сформуванню вміння робити самостійний вибір.

Література

1. Абасов З. В. Форма навчання – групова робота / З. В. Абасов – М.: Просвещение, 1998. – 340 с.
2. Десев Л. Психология малых групп / Л. Десев. – М. : Прогресс, 1979. – 208 с.
3. Коллективная и групповая формы организации обучения в школе / В. К. Дьяченко – М.: Амфора, 1998. – 222 с.
4. Методичний poradник: форми і методи навчання / Б. О. Житник – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 128 с.
5. Нор Е. Ф. Технологія організації групової навчальної діяльності. – Миколаїв, 1998. – 75 с.
6. Ярошенко О. Г. Групова навчальна діяльність учнів: Теорія і методика. – К.: Партнер, 1997. – 193 с.

СИДОРЕНКО ТЕТЯНА, ЧУЙКОВА ОКСАНА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

STEM-ОСВІТА ЯК ТРЕНД У РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Останніми роками значного розвитку набирає цифрова трансформація, яка торкнулась практично всіх галузей економіки та спроможна забезпечити високоякісну інфраструктуру інформаційно-комунікаційних технологій у суспільстві. Відтак, постає питання щодо зміни пріоритетів у обранні майбутніх професій, що пов'язані з новітніми технологіями.

Підготовка кваліфікованих робітників сьогодні спрямовується не лише на засвоєння здобувачами освіти будь-яких знань і умінь, а й на їхню здатність адаптуватись до змін у суспільстві. Відтак постає питання пошуку і впровадження сучасних підходів навчання, які дозволяють досягнути цього результату. Одним з таких підходів, що широко використовується у світі, є STEM-освіта, яка поєднує вивчення природничих наук, технологій, техніки і математики та готує здобувачів освіти до успішного працевлаштування. STEM-освіта – нова, особлива форма навчання, основним завданням якої є підготувати здобувачів освіти до

самостійного життя, сформувати у них ключові компетентності та забезпечити індивідуальність і відповідальність особистості. Суть STEM-навчання полягає у тому, щоб здобувачі освіти досліджували, створювали прототипи, розв'язували реальні проблеми використовуючи інженерний або проектно-дослідний підхід.

Запровадження STEM-освіти змінить економіку нашої країни, зробить її більш інноваційною та конкурентоспроможною. Сучасний бізнес зацікавлений у працівниках з творчим проектним баченням, розумінням соціально-економічних законів суспільства та їх впливом на виробничі процеси. Разом з тим, активний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій актуалізують впровадження комплексних підходів до навчання. Відтак посилюється необхідність впровадження STEM-освіти у практику сучасного професійного навчання.

У 2015 році був підписаний Меморандум про створення Коаліції STEM-освіти в Україні та сформовано основні її завдання. STEM-освіта стає для України одним із ключових напрямків модернізації освітньої галузі, складовою державної політики щодо зміцнення економіки та розвитку людського капіталу.

Завдяки об'єднанню зусиль усіх зацікавлених сторін у питаннях впровадження STEM-освіти постійно відбуваються позитивні зміни. Вагомим надбанням є створення нормативно-правової бази функціонування STEM-освіти, формування глосарію та анотованого каталогу статей із проблем STEM-освіти, відкриття Всеукраїнського віртуального STEM-центру, робота WebSTEM-школи, розробка та громадське обговорення Концепції STEM-освіти тощо.

Реалізація STEM-освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі-ЗП(ПТ)О) здійснюється через інтеграцію загальноосвітньої, професійної підготовки та STEM-навчання, що створює цілісний підхід до навчання.

STEM-навчання здійснюється через різні форми навчання: спеціалізовані STEM-програми, STEM-уроки, лабораторні заняття, професійну практику, проекти та завдання з реального життя, комп'ютерне моделювання, залучення до партнерських програм, заходи та конкурси з STEM, інтерактивні віртуальні навчальні платформи.

Упровадження STEM-освіти зумовлює потребу у створенні належного навчально-методичного забезпечення. За ініціативи та під керівництвом НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області творчими групами викладачів розроблено низку STEM-спрямованих навчально-методичних матеріалів. Авторські доробки були представлені на обласний конкурс на кращий освітній контент у ЗП(ПТ)О (2022 рік), узагальнені в електронній бібліотеці НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області. Досвідом роботи з даної проблеми викладачі діляться в рамках роботи 23 обласних фахових секцій, на всеукраїнських заходах.

Проводиться робота з учнями ЗП(ПТ)О, залучення їх STEM-заходів. Так, з предмета «Технології» проведено обласні конкурси на кращий учнівський проєкт: «Я крокую до майстерності» (2021 р.), «STEM у професії: змінити світ» (2023 р.), проводиться щорічний обласний конкурс знавців іноземних мов «Моя професія – моє майбутнє».

Формують STEM-компетентність обдаровані учні ЗПО через різні засоби, форми і методи освітньої роботи в тому числі і в рамках роботи чотирьох Центрів екологічної освіти.

У ЗП(ПТ)О Хмельницької області упродовж 2023/2024 навчального року у співпраці з громадською організацією «Junior Achievement Україна» запроваджується навчальна програма «Компанія», зміст якої спрямований на формування м'яких навичок Soft skills.

Важливу роль для інтеграції інформаційних технологій та наукових дисциплін з професійною освітою відіграють STEM-центри.

Перший STEM-центр у системі профтехосвіти Хмельницької області був створений на базі Хмельницького професійного ліцею електроніки, який виграв грант на реалізацію проєкту «Стимулювання розвитку новаторської і раціоналізаторської роботи в навчальному закладі як один з факторів підвищення якості підготовки робітничих кадрів для потреб регіону».

Основними тематичними напрямками у роботі STEM-центру є: віртуальна реальність; оператор дрона; 3D-моделювання; робототехніка; основи програмування.

Також на базі STEM-центру працює студія графічного та вебдизайну, друку профорієнтаційних листівок, флаєрів, візитівок, рекламної продукції.

З вищесказаного, відзначимо, що основною особливістю STEM-освіти є застосування інтегрованого навчання, перехід від традиційного навчання до інноваційного шляхом використання методів проектно-орієнтованого навчання, вона вимагає комплексного підходу та співпраці між освітніми установами, викладачами та іншими зацікавленими сторонами.

Література

1. Концепція Нової української школи. URL: <http://surl.li/hoha>
2. Про затвердження плану заходів щодо реалізації концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) до 2027 року: розпорядж. від 13.01.2021 р. № 131-р. Урядовий кур'єр. 2021. 26 лют.
3. Про схвалення Концепції розвитку природно-математичної освіти (STEM-освіти): розпорядж. від 05.08.2020 р. № 960. Урядовий кур'єр. 2020. 27 серп.

РОЗВИТОК РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Війна в Україні докорінно порушила відчуття безпеки і призвела до хронічного стресу, психологічні наслідки якого можуть бути небезпечними для здорового майбутнього і дітей, і дорослих. Педагогічні працівники системи професійної (професійно-технічної) освіти, здійснюючи освітню діяльність у важких соціально-психологічних умовах, беруть активну участь у забезпеченні потреб фронту, займаються волонтерством, надають допомогу у вирішенні побутових проблем внутрішньо переміщених осіб.

В сучасних умовах широкомасштабної війни усі учасники освітнього процесу отримали психологічні травми різного ступеня складності та перебувають у стані хронічного стресу.

Психологічна травма («trauma» – в перекладі з давньогрецької «рана») – це травма, що виникла в результаті дій на психіку людини особисто значущої інформації; емоційна дія, яка спричинила психічний розлад; шкода, нанесена психічному здоров'ю людини в результаті інтенсивного впливу несприятливих факторів середовища або гостроемоційних, стресових впливів інших людей на її психіку [3].

Важливим є розуміння механізмів позитивної психологічної адаптації людини, її відновлення і навіть психологічного зростання після набуття травматичного досвіду. Серед основних ресурсів та потенцій, які закладені у психіку людини та забезпечують їй стійкість у подоланні стресів, дедалі більшу зацікавленість викликає феномен резильєнтності [1].

Концепцію резильєнтності було емпірично виявлено понад 40 років тому. Уведення терміну «резильєнтність» до психологічної наукової термінології здійснили в ранніх працях Е. Werner і R. Smith [5]. Сам термін «резильєнтність», який стає все більш широко вживаним у психології, увійшов з фізики і позначає властивість матерії набувати початкової форми після деформації, отриманої в результаті тиску (опір матеріалів). Отже, типовим прикладом визначення резильєнтності є визначення Ф. Лозеля: резильєнтність – це здатність людини або соціальної системи вибудовувати нормальне, повноцінне життя в складних умовах [2].

Варто зауважити, що феномен резильєнтності – це, насамперед, біопсихосоціальне явище, яке охоплює особистісні, міжособистісні та суспільні переживання, і є природним результатом різних процесів розвитку протягом певного часу. Резильєнтність загалом пов'язана зі здатністю психіки відновлюватися після несприятливих умов і залежно від фокусу та предмета дослідження, може розглядатися і як певна характеристика особистості, притаманна тій або тій людині, і як динамічний процес змін. Резильєнтність залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів, таких як емоційний інтелект, наявність позитивних стосунків з оточенням, адекватна самооцінка, впевненість у своїй ефективності, характер ранніх дитячо-батьківських стосунків і тип прив'язаності. Резильєнтність відіграє першочергову роль у здатності та формуванні посттравматичного стресового зростання особистості [1; 2].

Досліджуючи потреби педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти у психологічній допомозі [4], до уваги взято динамічну модель резильєнтності [2], запропоновану українською психологинєю Геленою Лазос (рис.1). Модель складається з чотирьох послідовних фаз: конфронтація з факторами ризику (з травмівними подіями); активація захисних факторів та факторів вразливості; взаємодія між захисними факторами та факторами вразливості; створення резильєнтності або вихід у дезадаптацію. Пережитий травмуючий досвід може стати причиною тривожних та стресових станів, розвитку адиктивної та суїцидальної поведінки у особистості, формуванню посттравматичного стресового розладу та психосоциальних захворювань.

Рис.1. Динамічна модель резильєнтності Гелени Лазос

З метою забезпечення психологічної підтримки і розвитку резильєнтності у педагогічних працівників закладів профтехосвіти, Науково-методичним центром професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області надається психологічна допомога різна за рівнем психологічного втручання (психологічна консультація і психотерапія), за формою проведення

(індивідуальна і групова), у режимі (очному і онлайн). У створеному комфортному, доброзичливому і безпечному просторі педагогічні працівники мають можливість отримати кваліфіковану психологічну допомогу, проговорити пережитий травматичний і стресовий досвід, опрацювати психотехніки, що допомагають стабілізувати психоемоційний стан, напрацювати ефективні копінг-стратегії.

Оскільки кожен педагог – це неповторна, унікальна особистість, яка має різний життєвий досвід, по-різному реагує на кризові і стресові ситуації, має власні ресурси адаптації, відповідно потребує персоніфікованого підходу у наданні психологічної допомоги. Також педагогічні працівники залучаються до груп психологічної підтримки в рамках проекту «ПОРУЧ», який реалізується за сприянням Міністерства освіти і науки України, представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Українського інституту когнітивно-поведінкової терапії та Всеукраїнського громадського центру «Волонтер».

При наданні психологічної підтримки застосовуємо сучасні методики, зокрема ізраїльських колег з Israel Trauma Coalition (ITC) [3], які мають цінний досвід надання психологічної допомоги населенню в умовах війни. На засадах співпраці з Олександром Гершановим (Israel Trauma Coalition) організовано навчання фахівців психологічної служби закладів профтехосвіти Хмельницької області з опанування протоколів надання психологічної допомоги, технік саморегуляції, методів роботи з травмою.

Війна, як і кожний процес, має початок і має завершення. Важливим на цьому шляху випробувань є збереження фізичного і психологічного здоров'я, розвиток власних адаптаційних ресурсів, напрацювання успішних копінг-стратегій і розвиток резильєнтності, що допоможуть протистояти стресу війни і вийти з неї із посттравматичним стресовим зростанням.

Література

1. Кісарчук З.Г. Технології психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів посттравматичного стресового розладу: монографія / З.Г. Кісарчук, Я.М. Омельченко, Г.П. Лазос [та ін.]; за ред. З.Г. Кісарчук. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2020. 178 с.
2. Лазос Г.П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень / Г.П. Лазос // Актуальні проблеми психології. Том 3.: Консультативна психологія і психотерапія. – Вип. 14. – Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; – Вінниця, ФОП Рогальська І. О., 2018. – Вип. 14. – С. 26 – 64. <http://surl.li/fvih1t>
3. Макієнко М., Гершанов О. Шлях до зцілення: основи роботи з наслідками травматичних подій. – К.: 7БЦ, 2023. – 120 с.
4. Сиско Н.М. Психологічних супровід педагогічних працівників в умовах воєнного стану. Професійна освіта 1(98). С.37–39.
5. Werner E., Smith R. Overcoming the odds: high risk children from birth to adulthood. – Ithaca, New York: Cornell University Press, 1992.

СКІРНІЦЬКА ІННА

ДЗ П(ПТ)О «Старокостянтинівський аграрно-промисловий ліцей»
(м.Старокостянтинів)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ОСВІТИ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Україна вступила на шлях інноваційного розвитку економіки. Це обумовило модернізацію освіти. Освіта в умовах воєнного стану характеризується новими підходами до навчання. І під час війни, і після її завершення головним завданням освітньої галузі є і буде забезпечення якості освіти.

Індивідуальна форма навчання дає можливість створення систем масового безперервного самонавчання. Крім цього, індивідуальна форма навчання може істотно доповнити та розширити традиційні форми організації освітнього процесу.

Посилення ролі STEM-освіти зумовлюється підвищенням мотивації здобувачів освіти до вивчення предметів природничо-математичного циклу. Також високим запитом виробничої сфери на працівників, що володіють компетентностями для постановки і виконання завдань у сферах: інженерії, медицини, екології, IT, фармацевтики, нанотехнологій, авіабудуванні та інших.

Потребу в розвитку підприємництва в дітей та юнацтва зазначено в основному стратегічному документі «Європа-2020», що базується на трьох «китах»: «Співдружність інновацій», «Мобільна молодь» і «Програма нових здатностей та працевлаштування». Ці важливі документи стали поштовхом до реалізації конкретних кроків у галузі підприємницької освіти молоді. Численні наукові розробки українських і зарубіжних фахівців довели, що найбільш ефективною є бізнес-освіта, яка здійснюється в конкурентному середовищі. Розвиває здорові амбіції здобувачів освіти, зацікавлюючи й мотивуючи їх до продуктивної діяльності. Провідний досвід країн Заходу довів результативність впровадження бізнес-освіти для молоді, а освітня євроінтеграція України включає в себе переосмислення та застосування ефективного досвіду навчання економіки й бізнесу в зарубіжних школах. Виникла необхідність підготовки вчителів до використання бізнес-симуляції та підвищення навичок роботи з комп'ютером.

Для розвитку підприємницьких здібностей в навчальному закладі у 2023/2024 навчальному році впроваджується курс «Компанія» від JUNIOR ACHIEVEMENT ЄВРОПА. В рамках програми «Компанія» учні навчаються, як трансформувати власну бізнес-ідею з рівня концепції на рівень реальності. Вони створюють власне реальне підприємство, мінікомпанію, називають її, виробляють продукцію і на ярмарку продають продукцію. Здобувачі освіти на власному досвіді дізнаються, як працює компанія. Вони обирають правління з-поміж своїх однолітків, залучають акціонерний капітал, розробляють маркетинговий план, а також забезпечують фінансування продукту чи послуги за власним вибором. Наприкінці програми вони представляють звіт і звітність своїм акціонерам. Чимало випускників програми «Компанія» зробили успішну кар'єру як підприємці.

Робітничі професії, які опановують в нашому аграрно-промисловому ліцеї актуальні в умовах воєнного стану і повоєнній відбудові України.

СКРИПАК ТАМІЛА

Вище художнє професійне училище №19 (смт. Гриців)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З ПРОФЕСІЇ «КРАВЕЦЬ»

Глобальне впровадження комп'ютерних технологій у всі сфери діяльності, формування нових комунікацій і високоавтоматизованого інформаційного середовища стало не тільки початком перетворення традиційної системи професійної освіти, а й першим кроком до формування інформаційного суспільства. Головним чинником, що визначає важливість і доцільність модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти, що склалася є потреба відповісти на основні виклики, зроблені людству ХХІ століттям – необхідність переходу суспільства до нової стратегії розвитку на основі знань і високоефективних інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Використання комп'ютерних технологій робить процес навчання здобувачів освіти з професії «Кравець» інтенсивним, створюючи атмосферу змагання, виховуючи вміння співпрацювати. Одним із актуальних і поширених напрямів використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках теоретичного навчання є навчальні презентації. Їх використання забезпечує одночасний вплив на зір та слух здобувачів освіти, що дає змогу досягти максимальної ефективності сприйняття навчального матеріалу. Для розроблення презентацій існує безліч програм, серед них такі як: Microsoft Office Power Point, Adobe Flash, OpenOffice.org Impress, Powerbullet Presenter, ProShow Producer, PPT CREATE, Quick Slide Show, MySlideShow, Corel Presentations, Macromedia Flash та інші [2]. Використання навчальних презентацій, як одного з доступних ресурсів в електронному вигляді, є найбільш затребуваним сьогодні в середовищі педагогів в якості ілюстративного матеріалу не тільки до уроків, лекцій але й в якості основи для організації, наприклад, практичного заняття, або експрес-опитування.

Для організації освітнього процесу з професії «Кравець» в умовах воєнного стану широко використовуються різноманітні платформи (Zoom, Skype, Meet тощо), сервіси Google, онлайн-тести, месенджери тощо. Важливо обирати ті сервіси, що добре працюють на смартфонах або доступні ще й в режимі офлайн. Адже Інтернет буває нестабільним, комп'ютери та ноутбуки можуть «не тягнути» важкі програми. Серед величезної кількості соціальних сервісів особливу увагу слід приділити сервісам Google. Найпопулярнішими серед них в наш час є: GoogleSearch, GoogleImages, Gmail, GoogleMaps, GoogleDocs, YouTube, GoogleTranslate, Blogger, Google Sites, GoogleDrive, GoogleClass[3]. Основними з сервісів Google, які допоможуть кожному здобувачеві освіти та викладачу зробити навчальний процес не тільки цікавим, а й корисним є: Google Диск-віртуальне сховище даних, з можливістю організації власного робочого простору, що дає можливість організації спільної роботи з колегами, з класами, з творчими групами, створювати спільно доступні папки в яких можна зберігати, видаляти, додавати презентації, документи, таблиці, зображення[3]. Для оцінювання та контролю самостійної роботи здобувачів освіти гарним варіантом буде використання Google форм, а Google Документи дадуть можливість створювати текстові документи, формувати їх, редагувати, використовувати різні шрифти, додавати зображення, малюнки, посилання та таблиці.

Можливість організувати звичний навчальний процес через Інтернет надає Google-клас-платформа, в якій ви можете створити віртуальний клас, через електронну пошту додати до нього своїх реальних здобувачів освіти, ставити завдання у спільному структурованому просторі всім здобувачам освіти, або вибірково, оперативно обмінюватися інформацією, створювати свої завдання або додавати їх з інших платформ. Для організації уроків в онлайн режимі широко використовують безкоштовний застосунок Google Meet для користувачів, які мають обліковий запис Google або Gmail. У викладачів є можливість створити нову зустріч або приєднатися до Google Meet і додати до 100 учасників на відео дзвінок.

При організації теоретичних занять з професії «Кравець» доцільно використовувати відео хостинг-YouTube. На сторінках YouTube ми бачимо різноманітний контент та можемо додати до цієї безмежної

скарбнички свої відео уроки та майстер-класи. Відео може бути використаним на різних етапах уроку: під час мотивації вивчення нового матеріалу; при поясненні нового матеріалу (як ілюстрація); при закріпленні й узагальненні знань; для контролю знань. З огляду на досвід використання відеоматеріалів у навчальній діяльності їх можна умовно поділити на такі види: відео уроки (відео фрагмент уроку); навчальні відеофільми; відеодемонстрації. Джерело отримання відеоматеріалів надзвичайно широке – матеріали самостійно розроблені педагогом (здобувачем освіти), або створені на замовлення, відкриті ресурси мережі Інтернет, тощо.

Дієвим засобом надання інформації який широко використовується на уроках теоретичного навчання є інтерактивний плакат, який сприяє тому, що краще сприймається теоретичний матеріал, підвищується інтерес до предмета, підвищується ефективність самостійної роботи та впливає на якість формування практичних умінь і навичок. Інтерактивні плакати формують вміння самостійно працювати з джерелами інформації, дають змогу здобувачеві бачити результат та оцінку своєї праці, можливість знайти правильну відповідь, поглибити знання. Найпростішими програмами створення інтерактивних плакатів є: PowerPoint, ThingLink

З метою інтеграції здобувачів освіти в освітній простір під час уроків теоретичного навчання найбільш простим варіантом використання хмарних сервісів є створення швидких тестів, вікторин, вправ у рамках дистанційної платформи Learning Apps, тому що вона є безкоштовним сервісом, має зв'язок із документами та архівом зберігання даних, дозволяє відстежувати успіхи. Цим сервісом здобувачі освіти можуть користуватися за допомогою будь-якого сучасного гаджета, планшета, телефону або ноутбука. Кожному здобувачеві освіти можна виставити оцінки за зданий матеріал і написати коментарі з приводу виконаної роботи.

Використовуючи сучасні комп'ютерні й інформаційно-комунікаційні технології для підготовки кваліфікованих робітників з професії «Кравець» можна також запропонувати здобувачам освіти виконання творчої дипломної роботи на державну кваліфікаційну атестацію в електронній формі: фото-, мультимедіа-презентації, відеофільм тощо. Джерелом інформації можуть слугувати різні інформаційні джерела, від друкованих видань (підручники, посібники, рекламні проспекти виробників швейної продукції, тощо), мережі Інтернет- і до власних фото-відео матеріалів здобувачів освіти, виготовлених під час проходження виробничої практики, відвідування спеціалізованих промислових виставок тощо.

Отже, вміння ефективно використовувати сучасні сервіси – це показник зацікавленості викладача у сучасних технологіях та вдосконаленні своїх вмінь і навичок, що дає змогу змінювати всю систему професійно-теоретичної підготовки кравців, використовувати абсолютно нові методи і принципи навчання. Застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій також вимагає переосмислення ролі викладача, який повинен виконувати сьогодні функції менеджера, модератора освітнього процесу.

Література

1. Глуценко Г. М. Стан і перспективи запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес системи професійно-технічної освіти / Г. М. Глуценко // Комп'ютер у шк. та сім'ї. – 2012. – № 1. – С. 15–16.
2. Даниленко, Л. В. Мультимедійні презентації на уроках виробничого навчання / Л. В. Даниленко // Проф.-техн. освіта. – 2014. – № 1. – С. 32–35.
3. Кадемія М. Ю., Козяр В. М., Кобися В. М., Коваль М. С. Соціальні сервіси Веб 2.0 і Веб 3.0. у навчальній діяльності: навчальний посібник. – Вінниця: ТОВ «Планер», 2010. – 230 с.

СКИБА АЛЛА

Шепетівський професійний ліцей (м. Шепетівка)

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИКИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення всіх сфер життя потребує якісно нового рівня освіти, який відповідав би міжнародним стандартам. Оскільки сьогодні формування освітніх цілей відбувається не на рівні держави, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли освітні пріоритети й цілі проголошуються в міжнародних конвенціях та документах і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти. Держави формують освітню політику, спрямовану безпосередньо на їх інтеграцію в міжнародні товариства. Тому постає питання про модернізацію освітнього процесу загалом. Одним з основних і важливих предметів, які вивчаються здобувачами освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти, є математика.

Модернізація освітнього процесу на сучасному етапі сприяє формуванню та розвитку таких якостей особистості, як креативність, інтелектуальна допитливість, критичне та системне мислення, комунікативні навички, ІТ-обізнаність, здатність до самоосвіти і здатність адаптуватися до умов навчання [1]. Кожен викладач математики хоче мати здобувачів освіти із жагою до знань, які використовують всі навколишні ресурси для навчання, можуть визначати проблеми, креативно їх розв'язувати, застосовувати свої знання для розв'язання реальних життєвих ситуацій, активно діють, інколи зазнають невдач, навчаються на власних помилках. Однак сьогодні, на жаль, не всі учні мають достатньо розвинені навички і готові до самостійного життя. Тому виникає потреба модернізувати традиційний підхід до навчання, зробити його таким, що відповідає вимогам сучасності.

Завдання викладача не доносити істину, а вчити її знаходити. Кінцевим результатом вивчення математики мають бути сформовані певні компетентності для виховання здатної до самовдосконалення людини. Таким чином існує необхідність змінювати підходи до викладання, форми роботи, змісту освіти для зацікавлення учнів. Компетентнісний підхід у навчанні підвищує рівень мотивації та формує навички отримувати знання, які потрібні у майбутній професійній діяльності [3].

Математика має багато можливостей для інтелектуального розвитку особистості, розвитку просторової уяви, логічного та критичного мислення. Математична компетентність – уміння помічати та застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і методи математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики.

Планування уроків математики у Шепетівському професійному ліцеї, які базуються на компетентнісно-орієнтованому підході потребує виконання наступних дій: формулювання мети уроку; підбір запитань і завдань для етапу актуалізації знань; створення проблемної ситуації, що спонукає до «відкриття» нового; вибір способу організації діяльності здобувачів освіти; підбір дидактичних прийомів, методів і засобів; складання завдань для контролю знань.

В Шепетівському професійному ліцеї на уроках математики викладач залучає здобувачів освіти до вивчення математики та забезпечує їх ефективну підготовку до роботи у майбутньому. Ось деякі ідеї для впровадження інновацій на уроках математики:

- використання комп'ютерних програм для розв'язування математичних задач. Наприклад, використання комп'ютерних програм MATLAB, Mathcad, Maple для розв'язування складних математичних завдань та візуалізації результатів.

- використання ігор та головоломок. Використання різноманітних ігор та головоломок в процесі вивчення математики, наприклад, гра «Математичні скарби», гра «Математичний герой» або головоломки «Судоку».

- використання технологій. Використання різних технологій, таких як комп'ютерні програми, онлайн-ресурси, які допомагають здобувачам освіти сприймати математичні поняття.

- робота в групах. Робота в групах допомагає учням розв'язувати складні математичні завдання та навчити їх співпрацювати та обмінюватися думками.

- використання різноманітних матеріалів. Використання різних матеріалів, таких як магніти, геометричні фігури та інші, може допомогти учням краще розуміти математичні поняття.

- використання проєктів. Розробка математичних проєктів спонукає учнів до пошуку, допомагає більш глибоко зрозуміти математичні поняття та застосувати їх у реальному житті;

- використання творчих завдань. Використання творчих завдань, таких як складання математичних задач, кросвордів допомагає залучити здобувачів освіти до вивчення математики та підвищити їх зацікавленість.

- використання мультимедійних засобів. Використання відео, аудіо та інших мультимедійних засобів допомагає створити більш реалістичне уявлення про математичні поняття. Наприклад, можна використовувати відео з реальними прикладами використання математики у різних сферах життя.

- використання онлайн-ресурсів. Існує багато онлайн-ресурсів, які допомагають здобувачам освіти вивчати математику. Наприклад, використання сайтів, які пропонують безкоштовні відео-уроки з математики, або інтерактивні завдання та тести для перевірки знань.

- практичні завдання з використанням реальних ситуацій. Здобувачі освіти розв'язують практичні завдання з використанням реальних ситуацій з їхньої професійної сфери. Наприклад, можна створити математичне завдання з обчислення витрат на будівництво та проєктування об'єкту.

Впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу в процес вивчення математики в Шепетівському професійному ліцеї позитивно впливає на формування ключових компетентностей здобувачів освіти, зокрема здатності самостійно і практично діяти, досягати успіху в нестандартних життєвих ситуаціях, уміння критично мислити, здатності до самореалізації у різних видах діяльності. Адже власне навчання є своєрідним процесом самостійного «відкриття» учнем уже відомих у науці знань. Важливим завданням викладача є формування у здобувачів освіти стійких компетентностей на уроках математики. Важливою є також роль емоцій під час навчання, доброзичлива реакція на помилки, робота на уроці повинна бути в режимі співпраці, співтворчості. Це має надзвичайне освітнє та виховне значення.

Сподіваємось, що вдало підібрані завдання і прийоми, оригінальне розв'язання задач різними способами, використання елементів історизму, звернення до нетрадиційних уроків поступово і непомітно залучають кожного здобувача освіти до процесу пізнання, активізують навчально-пізнавальну діяльність.

Література

1. Бурда М. Прикладна спрямованість змісту шкільної математичної освіти. Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України): збірник наук. праць. Київ: Вид. дім «Сам», 2017.

2. Васильєва Д. Науково-дослідницька діяльність учнів в умовах реалізації компетентнісного підходу до навчання математики. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал. Суми: СумДПУ, 2016.

3. Кузик М.В. Модернізація викладання математики. URL: <http://surl.li/mdrnj>

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ І КАР'ЄРНИЙ РОЗВИТОК ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, історія останніх десятиліть зіставила нас з викликами, що найскладніше передбачити – воєнний конфлікт та наступна повоєнна відбудова. Ці події мали значний вплив на професійне становлення і кар'єрний розвиток українських громадян, оскільки воєнні конфлікти призводять до значних викликів та обмежень для соціального, економічного і особистісного розвитку. Незважаючи на це, існують певні стратегії та підходи, які можуть допомогти особистості забезпечити свій професійний і кар'єрний розвиток в умовах воєнного конфлікту.

Вплив воєнного стану на професійне становлення: Воєнний стан може впливати на вибір професії та кар'єрний розвиток особистості, змушуючи її адаптуватися до воєнних умов та потреб суспільства. Під час воєнного стану зростає попит на військовою освіту та навички, що може впливати на вибір професії та розвиток кар'єри в галузях, пов'язаних із безпекою та обороною.

Навчання і навички: Зосередьте увагу на навчанні та здобутті корисних навичок. Можливо, вам доведеться змінити професійну спрямованість на користь тих галузей, які мають попит в умовах війни, наприклад, медицина, інженерія, комунікації тощо.

Безпека: Завжди слід дотримуватися відповідних заходів безпеки. Це включає в себе дотримання інструкцій, які видаються владними органами і військовими командуваннями. Бережіть своє здоров'я і життя.

Мережа контактів: Розвивайте професійні контакти в умовах воєнного конфлікту. Це може допомогти вам знайти можливості для працевлаштування або підтримки в майбутньому.

Робота в гуманітарних організаціях: Якщо ви маєте бажання і можливість, розгляньте можливість праці в гуманітарних організаціях, які надають допомогу постраждалим від воєнних конфліктів. Це може бути цінним досвідом і можливістю допомогти іншим.

Саморозвиток: Витрачайте час на саморозвиток. Це може включати в себе читання, вивчення нових навичок, тренінги або навчання в мережі, якщо це можливо. Зберігайте віру в себе і свої можливості.

Психологічна підтримка: Важливо звертатися за психологічною підтримкою, оскільки воєнний стан може викликати стрес і психологічні травми. Знаходьте способи для збереження свого емоційного та психологічного здоров'я.

Планування майбутнього: Навіть в умовах воєнного стану важливо мати план на майбутнє. Розгляньте свої цілі і можливі шляхи до їх досягнення, навіть якщо це потребує часу і терпіння.

Україна має потенціал стати місцем інноваційного розвитку і може використовувати досвід та знання своїх громадян для досягнення успіхів у відновленні країни. Важливою передумовою для успішного професійного становлення під час воєнного стану є розвиток сучасної інфраструктури та підтримка підприємництва, що створює нові робочі місця та можливості для росту. Залучення міжнародної підтримки та співпраці може значно полегшити завдання професійного становлення і кар'єрного розвитку українських громадян під час воєнного конфлікту.

Загалом, важливо розуміти, що воєнні конфлікти призводять до складних умов і викликів, і ми маємо прикласти багато зусиль для забезпечення свого професійного розвитку та кар'єрного зростання. Незважаючи на це, засоби і можливості можуть відрізнитися від звичайних умов, і важливо залишатися гнучким та адаптивним, шукаючи шляхи до досягнення своїх цілей в цих особливих обставинах.

Література

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Матеріали II-ї Всеукраїнської студентської науково-практичної онлайн-конференції «Проблеми та перспективи соціальної роботи та психології в умовах війни». URL: <http://surl.li/mekzpj>.
3. Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2021/2022 н. р. : лист Міністерства освіти і науки України від 16.07.2021 № 1/9- 363. URL: <http://surl.li/mekzpx>.
4. Освіта і наука України в умовах воєнного стану : інформаційно-аналітичний збірник. URL: <http://surl.li/igtz>.

СМОЛІНСЬКИЙ РУСЛАН

Вище професійне училище №36
(с. Балин Хмельницької області)

КЛАСИ БЕЗПЕКИ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ У ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Створення безпечних умов перебування здобувачів освіти – головний пріоритет держави й керівників закладів освіти під час загарбницької війни в Україні. Одним із шляхів вирішення цього завдання є створення та забезпечення функціонування Класів безпеки. Варто враховувати, що концепція та наповнення

(зонування) Класів безпеки залежить від цільової аудиторії і налагодженого соціального партнерства. Класи безпеки умовно поділяються за категорією на 3 групи, зокрема:

I – Класи безпеки для дітей дошкільного віку (ЗДО). *Наповнення класу здійснюється матеріалами, які дадуть змогу навчати дітей в ігровій формі, з використанням мультфільмів, загадок, ребусів під час яких діти отримують не лише теоретичні знання з основ безпеки, а й формують психологічну готовність до подолання небезпечних ситуацій. Такі класи безпеки мають ігрові зони, куточки мінної та пожежної безпеки, зони правил дорожнього руху.*

II – Класи безпеки для дітей молодшого шкільного віку (ЗЗО). *Наповнення класу безпеки здійснюється наочними матеріалами (стендами, макетами тощо). Такі класи безпеки мають відповідні інформаційні стенди, зони пожежної та мінної безпеки, психологічного розвантаження, домедичної допомоги та безпеки життєдіяльності.*

III – Класи 112, які розраховані на дітей середнього та старшого віку (ЗЗО, ЗП(ПТ)О, ЗВО).

Чому ми зосередилися саме на класах 112? Тому, що в усіх країнах-членах Європейського Союзу за єдиним номером 112 здійснюється координація усіх спеціальних служб, таких як поліція, пожежна охорона, швидка медична допомога, рятувальні служби в забезпеченні їх діяльності.

На сьогоднішній день на Хмельниччині у 21 територіальній громаді створено та функціонує 36 Класів безпеки, з яких 6 – на базі об'єктів ДСНС, 26 – на базі загальноосвітніх навчальних закладів та 5 «Класів 112» на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

У Вищому професійному училищі №36 с. Балин Клас безпеки створено і відкрито 17 березня 2023 року, який відповідає усім вимогам: здійснено його ремонт, укомплектовано столом для викладачів, учнівськими столиками зі стільцями, телевізором та пересувною дошкою-фліпчартом, забезпечено мережею «Інтернет». Клас зоновано за тематикою, насичено наочними посібниками, відеопрезентаціями.

Відкриття Класу безпеки, яке відбулося в присутності учнів нашого училища та учнів шкіл Дунаєвської громади, запам'ятовується надовго. Відкриття було схоже на феєричне шоу, яке створили працівники ДСНС, поліції, невідкладної медичної допомоги та Мальтійської служби домедичної допомоги. Воно закарбувалось в пам'яті присутніх та привернуло увагу до питань збереження власного життя та важливості знань і вмінь, якими необхідно володіти при виникненні небезпечних ситуацій.

Окрім сприяння відкриттю Класів безпеки, Департаментом освіти та науки Хмельницької обласної державної адміністрації проводиться велика робота щодо облаштування в закладах освіти всім необхідним укриттів для забезпечення освітнього процесу, встановлення «тривожних кнопок» у кожному закладі та створення Міжшкільних ресурсних центрів.

Варто відмітити, що педагогічний загал закладів професійної (професійно-технічної) освіти Хмельниччини активно долучився до процесу опанування учнями безпечних правил життєдіяльності: проведено понад 110 занять, якими охоплено більше як 2500 дітей різних вікових груп. Педагоги спільно з учнями створили 110 відео та анімаційних матеріалів, проведено 5 конкурсів на кращий учнівський проєкт за тематикою: «Безпека праці в професії», «Поведінкова безпека», «Реагування на надзвичайні ситуації», «Домедична допомога», «Психологія безпеки».

На завершення варто окреслити проблемні питання, які потребують вирішення на рівні держави. Зокрема, необхідно:

- сприяти на державному рівні залученню різних джерел фінансування для створення та оснащення Класів безпеки;
- увести до штатного розпису закладу освіти посаду спеціаліста з безпеки, до функцій якого має входити проведення навчальних занять із залученням спеціальних служб для усіх цільових аудиторій;
- налагодити скоординовану співпрацю закладів освіти з усіма спеціальними службами (ДСНС, Національною поліцією, рятувальними службами);
- розробити навчальні програми та дидактичне забезпечення для якісної роботи Класів безпеки і Міжшкільних ресурсних центрів;
- здійснити спеціальне навчання спеціалістів з безпеки у територіальних громадах.

СОЛЕНЦОВА ГАЛИНА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ОБЛАСТІ

Сьогодення характеризується глибокими соціально-економічними змінами, пов'язаними з активізацією євроінтеграційних процесів і стрімким науково-технічним прогресом, що передбачають інноваційну модель розвитку економіки України. За таких умов актуалізується проблема забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників, відповідність їхнього рівня кваліфікації вимогам виробництва, формування компетентностей, затребуваних на ринку праці.

У вирішенні окреслених проблем важливу роль відіграє науково-методичний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників, який здійснює Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (далі – Центр).

Діяльність Центру щодо науково-методичного супроводу освітнього процесу у закладах професійної освіти (далі – ЗПО) спрямована на оновлення змісту професійної освіти, забезпечення вимог щодо її якості, реалізацію компетентнісного підходу та дуального, інклюзивного навчання, упровадження інноваційних педагогічних, виробничих та інформаційно-цифрових технологій у процес підготовки кваліфікованих робітників, формування регіонального інформаційного освітньо-фахового середовища, створення умов для інтеграції професійної (професійно-технічної) освіти з ринком праці, реалізацію інноваційних підходів у підвищенні кваліфікації керівників та педагогічних працівників.

Якісна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників неможлива без систематичного оновлення змісту професійної освіти відповідно до техніко-технологічних змін. Тому в пріоритеті роботи Центру є науково-методичний супровід розроблення, апробації та впровадження нових стандартів професійної освіти. Як результат, під керівництвом Центру упродовж 2016–2023 років творчими групами Хмельницької області, до складу яких було включено педагогів-практиків, представників підприємств, науковців за фахом, розроблено 21 стандарт професійної освіти на модульно-компетентнісній основі.

Одним із ключових напрямів роботи Центру є здійснення науково-методичного супроводу та надання практичної допомоги закладам професійної освіти регіону щодо організації освітнього процесу за модульно-компетентнісним підходом. Адже ключовою відмінністю організації освітнього процесу у всіх ЗПО Хмельницької області є ініційований Центром перехід з предметної на модульно-компетентнісну основу.

З цією метою було проведено виїзні навчальні семінари для педагогічних колективів ЗПО області; розроблено методичні рекомендації з організації освітнього процесу за модульно-компетентнісним підходом, організовано та проведено засідання творчих груп з розроблення навчально-планувальної та облікової документації, дидактичного забезпечення навчального процесу. Це сприяло швидкій адаптації ЗПО щодо переходу на новий формат організації освітнього процесу. На разі, 54 професії у 23 ЗПО області опановуються за модульно-компетентнісним підходом.

Особлива увага у діяльності Центру зосереджена на забезпеченні методичного супроводу впровадження дуальної форми навчання у професійну підготовку робітничих кадрів. Зокрема, організовано роботу з розроблення робочих навчальних планів та програм; проводилися засідання «круглих столів» та навчальні семінари у ЗПО за участю роботодавців щодо організації освітнього процесу за дуальною формою; розроблено критерії моніторингу впровадження дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників. На допомогу ЗПО працівниками Центру розроблено інструктивно-методичні вказівки щодо організації навчально-виробничого процесу за дуальною формою навчання, а на сайті установи та на блозі лабораторії професійної підготовки створено рубрики «Дуальна форма навчання».

Центром на постійній основі проводяться моніторингові дослідження впровадження дуальної форми навчання у ЗПО області. Кращий досвід щодо організації освітнього процесу за дуальною формою систематично заслуховується на засіданнях обласних фахових секцій керівників і педагогічних працівників, інструктивно-методичних нарадах директорів ЗПО та науково-методичній раді Центру.

Варто зауважити, що Хмельницька область займає лідируючі позиції на національному рівні у підготовці кадрів за дуальною формою навчання. На разі за такою формою підготовки опановуються 47 професій у 22 ЗПО області.

Модернізація професійної (професійно-технічної) освіти неможлива без осучаснення навчально-матеріальної бази ЗПО. Тому за ініціативи та підтримки Міністерства освіти і науки України, соціальних партнерів у Хмельницькій області створені і функціонують 11 навчально-практичних центрів галузевого спрямування, де здобувачі професійної освіти мають можливість опановувати інноваційні виробничі технології та набувати нових компетентностей, що сприяє якісній підготовці робітничих кадрів відповідно до сучасних потреб економіки.

Центр забезпечує інформаційно-аналітичний та навчально-методичний супровід діяльності регіональних навчально-практичних центрів.

Зокрема, надається практична допомога у впровадженні інноваційних технологій, розробленні програм стажування, створенні сучасного дидактичного забезпечення, проведенні заходів змагальницького характеру серед здобувачів освіти та педагогічних працівників, навчально-методичних заходів (семінарів, тренінгів, конференцій тощо).

Науково-методичний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників реалізується також через регіональні форми методичної роботи: конференції, засідання творчих груп, круглих столів, огляди-конкурси на кращий навчальний кабінет і майстерню, естафети з обміну досвідом; вивчення, узагальнення і поширення кращого педагогічного досвіду ЗПО з практичного впровадження ефективних форм, засобів і методів навчання і виховання та виробничого досвіду передових підприємств; впровадження інноваційних педагогічних та виробничих технологій; координацію роботи педагогічних працівників щодо створення навчально-методичної літератури (посібників, підручників, довідників тощо, в тому числі електронних), їх апробації та поширення в ЗПО області.

Таким чином, діяльність Центру щодо методичного супроводу професійної підготовки кваліфікованих робітників сприяє реалізації випереджувального підходу в оновленні змісту освіти, впровадженню інноваційних педагогічних, цифрових та виробничих технологій, неперервному професійному зростанню педагогічних працівників і, як наслідок, забезпечує підвищення якості освітнього процесу у закладах професійної освіти.

СОПІЛЬНИК МАРІЯ

ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти»
(м. Кам'янець-Подільський)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Особливості дистанційного навчання з спеціальних предметів – це поєднання різних форм організації дистанційного навчання. Які ж заходи треба вжити для налагодження успішного дистанційного навчання. Кожен викладач на своєму робочому місці рухає технологічну освіту вперед, наповнює її інноваційним змістом, готує майбутнє покоління до життя. Тому важливо в цих непростих умовах знаходити спільні, цікаві виклики, результати та перспективи, бути прогресивним, багато вчитися й, відповідно, натхненно працювати.

Відповідно до положень низки освітніх державних документів і нормативно-правових актів створено рекомендації щодо організації проведення уроків з спеціальних предметів в дистанційному режимі. Ознайомитися з рекомендаціями та порадами можна на сайті ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка в Методичному кейсі на сторінці «Дистанційне навчання» за посиланням <https://bit.ly/2X2KDu6>. На платформі «Дистанційна Академія» (<https://qrgo.page.link/7yPfs>)

Формування змісту технологічної діяльності учнів на уроках спеціальних дисциплін здійснюється через проєктну діяльність, і результатом такої практичної діяльності має бути спроектований та виготовлений виріб. Дистанційне навчання змінило методи подання матеріалу та прийоми взаємодії з учнями.

Викладання уроків дистанційно вносить певні аспекти, які необхідно враховувати під час викладання предмета онлайн:

- віддаленість між викладачем і учнем, відсутність очної взаємодії;
- необхідність добирати технології виготовляючи проєкт.
- наявність вдома потрібних матеріалів, інструментів, обладнання для виконання того чи іншого проєкту учнями;
- виконання операцій із дотриманням правил безпечної праці

Усі ці аспекти має враховувати викладач і спланувати свою роботу так, щоб дистанційне навчання було результативним і комфортним. Практика організації проєктно-технологічного навчання учнів у традиційній формі навчання не передбачає надання учням домашніх завдань, що мають практичний характер. Проте в умовах карантину виникла потреба у виконанні саме таких практичних завдань. Наприклад, це обробка вузлів виробів відповідного модуля. Обираючи теми обробки вузлів виробів викладач повинен звертати увагу на перелік матеріалів та інструментів, які можуть бути доступними учнями вдома (це можна виконати у будь-який зручний спосіб, наприклад, шляхом їх опитування чи анкетування). До виконання творчих проєктів учні повинні бути ознайомлені з критеріями їх оцінювання та формами презентації проміжних та кінцевого результатів практичної діяльності. Зазначені напрями технологічної діяльності не тільки будуть чинником, що мотивує до праці, але і дозволять учням цікаво проводити час, виконуючи уроки вдома, формуватимуть та розвиватимуть компетентнісний потенціал учнів та сприятимуть позитивному іміджу навчальних модулів.

Результати та перспективи дистанційного навчання:

- учні можуть виконувати тести на платформах за вибором викладача та з урахуванням можливостей учня
- брати участь в усних формах контролю (презентація та захист проєктів тощо) із використанням відеоінструментів Skype, Zoom індивідуально або в групах;
- брати участь в онлайн-семінарах та онлайн-форумах, виконувати роботи у текстових редакторах або у друкованих зошитах та надсилати вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, із використанням месенджерів (Viber, WhatsApp, Facebook тощо) або іншими засобами зв'язку (за відсутності технічних засобів навчання або доступу до мережі «Інтернет»);
- знімати відео та надсилати викладачу засобами електронного зв'язку;
- виконувати інші завдання (розв'язати кросворд, ребус; дібрати та проаналізувати моделі виробів; розробити ескіз виробу та технологічну послідовність його обробки).

Для організації дистанційного навчання уроків з спеціальних предметів найчастіше використовую такі ресурси і платформи:

- форми організації (проведення онлайн-уроків з учнями у формі відеоконференцій: Zoom, Meet, GoogleClass, консультації, спілкування у групах Viber, Telegram, через електронну пошту тощо);
- платформи для навчання (розміщення на Google Диску, через електронну пошту, Classroom, Zoom (для проведення консультацій щодо виконання завдань), МійКлас тощо);

- групи у соціальних мережах (Viber, Telegram, Facebook);
- практичні завдання (YouTube – майстер-класи, презентації, відеоуроки);
- оцінювання знань (тести в Google Forms, учні надсилали відеозвіти, фото готових робіт, колажі з фото послідовності роботи вузлів виробів відповідно до модуля, презентації готового виробу з обов'язковим описом та підсумком);
- зворотний зв'язок (відеозв'язок в Zoom, Skype, листування по електронній пошті, робота в Classroom тощо).

За необхідності проводила індивідуальні бесіди з учнями та надавала консультації щодо виконання завдань (телефон, Viber, Skype).

За можливості запитувати електронні адреси при проведенні тестування.

В освітньому процесі використовувати лише перевірені та апробовані електронні освітні ресурси:

- створення бібліотек (медіатеки) електронних освітніх ресурсів;
- залучення до дослідницької пошукової діяльності, заохочення і стимулювання самостійної роботи, завдання на розвиток критичного мислення, самооцінювання, тощо;
- постійна методична, технічна, організаційна психолого-педагогічна підтримка викладачів і учнів;
- моніторинг активності на платформах (середовищах) учнів та викладачів;
- опитування учасників освітнього процесу щодо задоволеності цифровими інструментами, організацією освітнього процесу, електронними освітніми ресурсами;
- вчасне реагування на критичні ситуації як технічного, так і організаційного характеру;
- прогнозування методичних, технічних ризиків та прийняття управлінських рішень щодо їх запобігання.

Уміння використовувати онлайн-технології, постійно опановувати нові онлайн-технології, ефективно поєднувати онлайн-навчання з навчанням за очною формою. Персоналізація, безпека.

Використання даних: для контролю активності та ефективності керування прогресом учнів створення освітнього середовища, ресурсів індивідуальний освітній маршрут учнів онлайн-взаємодія, зворотний зв'язок онлайн-співпраця моніторинг та оцінювання онлайн.

Вміння ефективно поєднувати навчання в класі з онлайн-освітою учнів, створювати безпечне інформаційне освітнє середовище та електронні освітні ресурси, що сприяють індивідуалізації навчання (власний темп, час тощо), та спонукати учнів до спілкування і співпраці онлайн. Вчитель має володіти методиками використання цифрових інструментів з урахуванням особливостей предмета.

Література

1. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи – Київ, 2009.
2. Олійник В.В. «Освіта впродовж життя: як і чому вчити дорослих?» URL: <http://surl.li/mdsvd>
3. Освіта впродовж життя». Інтерв'ю журналу «Сучасна освіта» з ректором Європейського університету проф. І.І. Тимошенком. URL: <http://surl.li/mdsuq>
4. Положення про дистанційне навчання № 703/23235 від 30 квітня 2013 р. URL: <http://surl.li/mdsuw>
5. Про систему дистанційного навчання «Віртуальний Університет». URL: <http://vu.net.ua>.
6. Bowling E. The evolution of Lotus e-Learning Software. URL: <http://surl.li/mdsug>
7. Smart Education: все о корпоративном обучении персонала. URL: <http://surl.li/mdsub>

СТЕПАНОВА ТЕТЯНА

ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти»,
(м. Кам'янець-Подільський)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

*«Ми навчаємось для того, щоб удосконалювати себе»
Конфуцій*

Сучасний урок... Яким він повинен бути? Якими мають бути змістові, організаційно-методичні, психолого-педагогічні основи його підготовки і проведення? Яке його призначення і в чому його суть? Як зробити навчально-виховний процес дієвим і впливовим? Як викликати інтерес в учнів до навчання, бажання саморозвитку та самовдосконалення?

Ці та багато інших питань хвилюють сьогодні кожного мислячого педагога, небайдужого до долі своїх учнів, якості своєї педагогічної діяльності, адже все помітнішим стає факт зниження престижу освіти, її якості.

На бажання наших учнів навчатися особливо відчутно впливають такі негативні явища, які відбуваються у суспільстві як ріст аморальності, злочинності, наркотизації, люмпенізації... Слід визнати, що сучасний педагог втрачає моральний та інтелектуальний авторитет, а бажання учнів розвивати культурні навички, вести здоровий спосіб життя катастрофічно падає.

Загрозливих масштабів набуває інфантильне ставлення значної частини наших учнів до свого місця у житті, інтелектуального розвитку, набуття культурних навичок, байдужість до свого здоров'я, ведення здорового способу життя, що часто-густо стає причиною конфліктних ситуацій.

Педагоги ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти», усвідомлюючи індивідуальні потреби, прагнення учнів до самоутвердження, неспроможності їх знайти своє місце «під сонцем», вікові зміни, що відбуваються на тлі складних, суперечливих, непослідовних соціальних, економічних, політичних процесів, намагаються розв'язати проблеми різними формами навчально-виховного впливу на учнів. Оскільки, традиційна система освіти характеризується таким підходом до її змісту, за якого знання є єдиною цінністю, відштовхуючи саму людину на задній план, що абсолютно неприпустимо при вихованні і підготовці кваліфікованих робітників, конкурентноспроможних на ринку праці.

У період змін у педагогіці з особистісно-орієнтованим підходом реалізуються ідеї гуманізації освіти. Освіта – це спосіб розвитку особистості в усіх її напрямках, розширення її світогляду, що базується на ставленні до людини як до найвищої цінності, а не на жорсткому контролі, «накачуванні» знаннями та різнобічною інформацією.

Гуманістичний світогляд – основа духовного потенціалу суспільства, складовими якого є можливості самої людини, розвиток яких певною мірою залежить від рівня науки, культури і освіти. Другорядне ставлення до цих цінностей сьогодні провокує духовне зубожіння людей, тому гуманізація розглядається як засіб створення духовного потенціалу і однієї із засад, на основі якої має відбуватися професійна підготовка.

У зв'язку з цим виникає потреба у кардинальній перебудові навчально-виховного процесу, котрий би враховував домінуючу роль негативних явищ нашого сьогодення у формуванні особистостей наших учнів. Важливе місце має займати саме гуманізація освіти, тобто процес, спрямований не лише на розвиток нахилів і здібностей, які дозволяють людині подолати життєві труднощі, а й на створення умов для саморозвитку творчого потенціалу, на розуміння її як найвищої ланки суспільства, ставлення до неї як до вищої цінності.

В такій ситуації на перший план виходить активність педагогіки, її вторгнення у різні сфери життєдіяльності учня. Але разом з тим, така активність має бути позбавлена авторитарного спрямування. Першочерговим завданням стає гуманізація навчально-виховного процесу, педагогічна доцільність якого спрямована на активну допомогу і захист учнів, створення умов для активного самовизначення їх, саморозвитку, самореалізації, успішної соціальної адаптації. Гуманітарною складовою навчального процесу, безумовно, є викладення гуманітарних дисциплін у професійно-технічних закладах.

Гуманістична, особистісна орієнтація професійної підготовки передбачає звернення головної уваги на ціннісно-мотиваційну домінанту особистості, котра визначає професійну спрямованість. Головним у роботі з учнями має стати орієнтація на успішність у навчанні з наголосом на його процесі і результаті, а не залякування учня низьким балом чи можливістю втрати стипендії. Безумовно випускник Центру має бути різнобічно освіченим, оскільки нульові знання в інших областях, крім його фахової, не дозволять йому стати сучасним професіоналом, досягнути успіху в певному виді діяльності. Гуманізація життя визначає необхідність формування в учня не тільки потреби в освіті, але й потреби в альтруїзмі як життєвій філософії у сучасному непевному світі. Гуманізація професійної (професійно-технічної) освіти – це крок до впровадження нової гуманістичної ідеології у суспільстві, залучення учнів до поваги усталених у суспільстві цінностей, насамперед – так званих загальнолюдських, які мають вирішальне значення для людини.

Сьогодні вже не потрібні докази того, що наше майбутнє залежить від визнання людини, утвердження її права на вільний розвиток та прояв своїх здібностей.

Вирішення багатьох проблем не можливе без педагогічної майстерності, безмежного терпіння та великого бажання допомогти кожному учневі стати кращим, розумнішим, «знайти себе» у бурхливому вирі протиріч і суперечностей. Виходячи з цього, педагоги закладу активно впроваджують засади гуманізації загальної та професійної освіти у свою практичну діяльність, що полягає в оберненні навчально-виховного процесу до особистості учня, його гідності, інтересів, потреб, проблем. Тому наше першочергове завдання полягає у створенні сприятливих умов для розкриття і розвитку здібностей учня, прагнення до самовизначення та професійного становлення.

Особливу роль у формуванні особистості майбутнього робітника-професіонала належить майстру виробничого навчання. Його майстерність, культура, ерудиція, особистий приклад, терпіння впливають на учнів сильніше ніж будь-що. Перед викладачем і майстром в/н стоїть важливе завдання – навчання учнів творчо мислити. Таким чином, забезпечується високий рівень знань і трудових навичок, культурний розвиток і самостійне мислення, які необхідні для дійової участі молодій людині в житті країни, для постійного зростання професіоналізму та всестороннього розвитку особистості.

Отже, кінцевою метою професійної (професійно-технічної) освіти, яка заснована на принципах гуманізації має стати виховання не лише фахівця, а насамперед суспільно активної, свідомої особистості. Основними шляхами її досягнення є впровадження сучасних технологій та наукових досягнень у навчально-виховний процес, усунення принципів авторитарної педагогіки, підготовка педагогічних кадрів, здатних працювати на такий результат, створення експериментальних осередків для відпрацювання педагогічних інновацій та освітніх модулів, подолання бар'єру між педагогом та учнем, педагогічний оптимізм та педагогічна етика.

Література:

1. Антонєць М. В. О. Сухомлинський про оцінювання навчальних досягнень учнів [Текст] / М. В. Антонєць // Рідна школа. – 2001. – Жовтень. – С.11-13.
2. Боришевський М. Й. Гуманізм педагогічної системи В. О. Сухомлинського [Текст] / М. Й. Боришевський // Початкова школа. – 1995. – № 10 – 11. – С.4-8.
3. Вишневський О. І. Гуманізація шкільного життя [Текст] / О. І. Вишневський // Рад. школа. – 1990. – №1. – С. 41-46.
4. Сухомлинський В. А. Вибр. твори в 5т [Текст] / В. А. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976. – Т1. – 522 с.

ТИМОЩУК ГАЛИНА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

У сучасних умовах швидкого розвитку ринкових відносин заклади професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) повинні готувати кваліфікованих робітників нового типу. Це мобільні, конкурентоспроможні на ринку праці спеціалісти, які можуть своєчасно реагувати на потреби та зміни з економіки, органічно поєднувати широку теоретичну підготовку і високу практичну майстерність. Вирішення таких завдань має сприяти якісно новій організації навчально-виробничого процесу в ЗП(ПТ)О, складовою якою є і методична робота. Тому сьогодні виникла необхідність організації методичної роботи таким чином, щоб вона якомога краще сприяла постійному розвитку та вдосконаленню навчально-виробничого процесу. Адже саме від системності та налагодженості залежить якісне виконання навчальними закладами покладених на них функцій: підготовка конкурентоспроможних кваліфікованих робітників відповідно до потреб ринку праці.

Найголовнішим та найістотнішим у методичній роботі будь-якого навчального закладу є надання реальної, дієвої допомоги педагогічним працівникам щодо розвитку їхньої професійної майстерності, поєднання знань, умінь та навичок сучасного педагога з притаманними йому рисами особистості.

Завдання методичної роботи у ЗП(ПТ)О включає в себе: удосконалення змісту, форм і методів навчання; створення КМЗ предметів (модулів), професій; здійснення аналізу стану викладання навчальних предметів (модулів); впровадження в освітній процес кращого досвіду, педагогічних технологій; підвищення професійної майстерності педагогічних працівників; здійснення підготовки педагогічних працівників до атестації [2].

Проте, якщо проаналізувати фахову підготовку методистів ЗП(ПТ)О, бачимо таку картину, що більшість із них мають педагогічну освіту, а не інженерно-педагогічну. Водночас, методичної допомоги потребують саме викладачі спецпредметів та майстри виробничого навчання.

Саме методисти в ЗП(ПТ)О мають сприяти розвитку інженерно-педагогічних кадрів із високим рівнем професіоналізму, інноваційним творчим стилем аналітичного мислення.

Отже, професіоналізм методистів полягає не в збереженні образу всезнаючого та всеуміючого дилетанта (знаю педагогіку, методи навчання тощо), а в умінні надати ефективну практичну допомогу (вибір, а здебільшого, розробка власних методичних систем відповідно до потреб педагога та виробничої ситуації).

Практика показує, що посаду методиста, здебільшого, обіймають або пенсіонери (дуже часто викладачі загальноосвітньої підготовки), або взагалі «хтось» за сумісництвом (0,5 ставки).

Саме регуляторна політика у розв'язанні цього питання повинна стати однією із першочергових завдань у найближчій перспективі.

Недостатнє розуміння істинної ролі методиста у навчально-виховному процесі ЗП(ПТ)О, нівелювання його внутрішньої вишості, перетворення методиста у «старшого, куди пошлють», нерозуміння значення методичного фундаменту в освітній діяльності є каменем спотикання між наукою та формальним виконанням посадових обов'язків основної маси педагогів.

Маємо сьогодні прикру ситуацію, коли методист, навчаючи самих педагогів (серед них є спеціалісти вищої категорії, викладачі-методисти, а в інших закладах – це навіть відмінники освіти), за чинними нормативними документами не вважається педагогом. Методист, маючи багато ніяк не необґрунтованих обов'язків, не має права на гідну зарплатню.

Водночас, маючи таку саму ставку, як викладач, він позбавлений пільг, які має той же викладач. Відпустка викладача – 56 днів, у методиста – 42. Викладачі, маючи щотижневий методичний день, мають додатково ще більше – 30 вільних днів. Хоча, якщо звернутися до положення про методичну роботу у професійно-технічному навчальному закладі, методичний день надається адміністрацією професійно-технічного навчального закладу за поданням методиста або голови методичної комісії з метою його використання для самоосвіти, роботи в бібліотеках та інших інформаційних центрах. Чи справді методист ЗП(ПТ)О має право вплинути на кількість методичних днів викладача?

А у розробників нового Положення про атестацію педагогічних працівників (як у старому, так і в діючому) та інших нормативних документах навіть не знайшлося звання для висококваліфікованого методиста

[1]. Педагогічного звання з прикладкою «методист» заслуговують викладачі, вихователі, керівники гуртків, бібліотекарі, практичні психологи, педагоги організатори, а методисти, які методично спрямовують ці категорії працівників освіти до педагогічного звання, залишаються осторонь почесних відзнак [3]. Чи це не дивно?

Аналіз показує, що саме в системі професійно-технічної освіти у навчальному закладі працює методист (або й кілька методистів), який справді дбає про методичне забезпечення навчально-виробничого та виховного процесів. За традицією, він виконує й управлінські функції, і функції, що належать до обов'язків працівників інших посад, але основною для нього є все ж методична (і не рідко, науково-методична) робота в істинному значенні цього слова. Більше того, методист ЗП(ПТ)О не спеціалізується з однієї професії чи предмета (модуля), а має добре орієнтуватися в методології навчання усіх предметів (модулів) і професій, які пропонує навчальний заклад. Методисти навчальних закладів уважно відстежують актуальні тенденції у виробничих галузях, є надчутливим барометром інновацій. Вони акумулюють і генерують нові ідеї, ініціативи, які сприяють удосконаленню навчально-виробничого процесів в освітньому закладі; виявляють і по крупинках вибірають кращий досвід педагогів, який дає позитивний результат і постійно поширюється на теренах області, так і України [4].

Центром методичної роботи в освітньому закладі є методичний кабінет, оснащення і оформлення якого створює необхідні умови для підготовки викладачів та майстрів виробничого навчання до занять, позаурочних заходів, індивідуальної роботи та самоосвіти.

Варто відмітити, що протягом останніх років педагогічні колективи освітніх закладів області активно працюють над створенням електронного методичного кабінету. Вирішення проблеми створення електронного методичного кабінету відбувається шляхом розробки системи комплексного електронного інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу.

Переваги електронного методичного кабінету – це зручність, простота у користуванні, можливість постійно підвищувати на робочому місці професійну компетентність будь-яким категоріям педагогічних працівників.

Методистам як посередникам між наукою і практикою необхідно вдосконалювати свої вміння в галузі інформаційної культури. Інформаційна культура методиста – вміння цілеспрямовано працювати з інформацією, використовуючи для її отримання, обробки і передачі через комп'ютерну інформаційну технологію, сучасні технічні засоби і методи. У роботі з інформацією методисту не обійтися без використання сучасних цифрових технологій, які використовуються для моніторингу професійних труднощів та інформаційних потреб педагогів. Ще одним із напрямів використання цифрових технологій у методичній роботі є створення бази даних про педагогічних працівників, що дає змогу прогнозувати, планувати і організувати підвищення кваліфікації педагогів; вивчення, узагальнення, оформлення і зберігання кращого педагогічного досвіду.

Як показує практика, найбільш суттєвими недоліками в організації методичної роботи у ЗП(ПТ)О є одноманітність організаційних форм та методів, відсутність діагностично-прогностичного підходу та системності при організації методичної роботи, неврахування індивідуальних особливостей та можливостей учасників освітнього процесу, слабкий зв'язок теорії з практикою.

Література

1. Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1109 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 476 від 13.06.2018). URL: <http://surl.li/medxi>.
2. Положення про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі: затв. наказом МОН України від 12.12. 2000 №582. URL: <http://surl.li/medxo>.
3. Положення про атестацію педагогічних працівників, затв. наказом МОН України від 09.09. 2022 № 805. URL: <http://surl.li/erqta>.
4. Хайчіна Ю. Адресна підготовка педагогічних кадрів для професійної школи // Професійно-технічна освіта, 2014. – №2.

ТКАЧУК ГАННА

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області (м. Вінниця)
ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» (м. Вінниця)

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Модернізація освітнього середовища є одним із пріоритетів реформування професійної (професійно-технічної) освіти, що сприятиме виконанню одного з базових завдань Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року [1] – забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти.

Освітній процес закладу професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) має свої особливості, оскільки є інтеграцією навчання, розвитку та виховання. Тому освітнє середовище ЗП(ПТ)О має сприяти розвитку фахівця та особистості, гнучко реагувати на зміни ринку праці, вирішувати питання якісної підготовки кваліфікованих робітників [3].

На нашу думку сучасне освітнє середовище ЗП(ПТ)О – це середовище, що володіє комплексом стиmulюючих факторів (матеріальних, організаційних, психологічних, педагогічних, технологічних), які визначають високу мотивацію всіх суб'єктів освітнього процесу (здобувачів освіти, педагогів, адміністрації, батьків, соціальних партнерів) до професійного й особистісного самовдосконалення та забезпечує формування ключових (психологічних, когнітивних, соціально-особистісних, інформаційних, комунікативних) і професійних компетентностей (залежно від специфіки галузі виробництва чи сфери послуг) усіх учасників освітнього процесу. Саме таке середовище дасть можливість створити сукупність імітаційних дослідних практик, що реалізують через техносферу закладу освіти принципи варіативності і включення пізнання в значущі види діяльності (навчання, дослідження, спілкування) [2].

Як приклад модернізації та адаптації існуючого освітнього середовища ЗП(ПТ)О до нових реалій у підготовці кваліфікованих робітників розглянемо досвід ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище».

Училище має сучасну матеріально-технічну базу, яка забезпечує функціонування сучасного, технологічно обладнаного освітнього середовища. Але потреба в розвитку закладу на основі компетентнісного підходу означила об'єктивну потребу в перелаштуванні та адаптації існуючого освітнього середовища до нових реалій у підготовці кваліфікованих робітників.

Формування середовища здійснюється за функціонально-модульним принципом, що забезпечує можливість здобувачам освіти займатися як різними колективними проєктами, так і виконувати індивідуальні завдання.

Функціональний модуль – це сукупність апаратно-програмних комплексів, освітнього контенту, методичного та організаційного забезпечення, призначених для виконання конкретних функціональних завдань з упровадження компетентнісного підходу в закладі.

Набір функціональних модулів для формування середовища було підібрано з урахуванням уже наявних ресурсів закладу освіти, таких як: навчально-консалтинговий Центр енергозбереження, лабораторія мережевої безпеки, STEM-лабораторія, Центр гармонійного розвитку особистості, телепресцентр «Молодіжний вісник», Центр сучасних освітніх технологій.

Прикладами функціональних модулів, якими було доповнено середовище, є технологічний та соціальний модулі. Технологічний модуль містить інструментарій для створення та реалізації різних проєктних виробничих кейсів. Соціальний модуль містить інтегровану Корпоративну соціальну мережу для ефективної взаємодії усіх учасників освітнього процесу та Центр планування майбутньої професійної кар'єри для успішного життєвого самовизначення здобувачів освіти.

Отже, модернізація освітнього середовища ЗП(ПТ)О можлива шляхом інтеграції існуючих раніше розрізнених і створення нових необхідних і достатніх ресурсів техносфери закладу, використання діяльнісних форм організації освітнього процесу, стимулювання активної дослідницької позиції здобувачів освіти, а також мотивації педагогічних кадрів до впровадження компетентнісного підходу.

Література

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р // Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/annvk>.
2. Tkachuk G. E. Pedagogical conditions for the development of readiness of teachers of special disciplines of vocational schools to use personality-oriented pedagogical technologies // *Colloquium-journal*, 2021. – №4 (91). – p.43-45.
3. Шамралюк О. Л. Формування навчального інформаційного середовища як показник розвитку технологічної культури педагогів // *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*. Львів: ЛДУ БЖД, 2017. – С.173–175.

ХОМАНЕЦЬ ОЛЕНА

ДНЗ «Вище професійне училище № 4 м. Хмельницького»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН

Освіта, як і багато інших сфер людської діяльності, залучена у процес трансформації, спричинений необхідністю відповідати реаліям сучасності. Формування мовленнєвих компетентностей потребує застосування цифрового інструментарію, адже він дозволяє інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість сприйняття, розуміння та засвоєння знань, значно покращує якість та ефективність навчання майбутніх фахівців, підвищує конкурентоспроможність на ринку праці. Тому, сьогодні кожен педагог використовує цілий арсенал цифрових ресурсів та інструментів.

Відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженим наказом МОН від 08 вересня 2020 року № 1115 не менше 30 відсотків навчального часу, передбаче-

ного освітньою програмою закладу освіти, організовується в синхронному режимі. Тому, працюючи із учнями в синхронному режимі, використовую Zoom – сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей. Безкоштовна версія програми дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю до 40 хвилин. Такий ліміт ніяким чином не створює незручностей, оскільки відповідно до санітарного регламенту для учнів 10-11 класу обмежено час безперервної роботи з технічними засобами навчання на 1-й годині занять – до 30 хвилин, на 2-й годині занять – 20 хвилин.

Zoom підходить для індивідуальних та групових занять. Користувачі можуть використовувати додаток як на комп'ютері, так і на планшеті чи смартфоні. До відеоконференції може підключитися будь-який користувач за посиланням або ідентифікатором конференції. Заняття можна запланувати заздалегідь, а також зробити посилання для постійних зустрічей у певний час. Це зручно під час проведення конференцій викладачем для кожної окремої групи, створивши свій постійний (сталий) ідентифікатор. У сервісі також вбудована інтерактивна дошка, яку можна демонструвати учням, організовувати їх спільну роботу на ній. Крім того, є можливість легко й швидко перемикатися з демонстрації екрана на інтерактивну дошку. Сервіс дозволяє об'єднувати учнів в малі групи, організовуючи в окремих, незалежних віртуальних кімнатах групову діяльність здобувачів освіти. Учасники відеоконференції за потреби можуть піднімати руку, демонструвати різні реакції. А можливість запису синхронного заняття у Zoom дозволяє викладачу надіслати його учням, які були відсутнімина уроці з певних причин.

Незамінними помічниками у роботі педагога є електронна пошта та соціальні мережі. У системі освіти електронна пошта використовується для організації спілкування викладача й учня, а також учнів між собою. Соціальні мережі, служби обміну миттєвими повідомленнями та мобільні застосунки на кшталт Viber дозволяють створювати закриті групи, спільноти, чати, вести обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

Платформа GoogleClassroom (<https://classroom.google.com>) – це сервіс, що пов'язує GoogleDocs, GoogleDrive і Gmail, дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. Педагог має змогу проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати й організувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу. Основним елементом GoogleClassroom є групи. Функціонально групи нагадують структуру форуму, оскільки вони дозволяють користувачам легко відправляти повідомлення іншим користувачам. Наприклад, можливість швидко голосовим повідомленням відправити учневі особистий коментар, використовуючи телефон. Адаптований у мобільній версії за допомогою відповідного застосунку. Це дуже зручно, оскільки викладач може у будь-якому місці, а не лише на робочому місці, підтримувати комунікацію з учнями. Також платформа дозволяє за допомогою Google-форм збирати відповіді учнів і потім проводити автоматичне оцінювання результатів тестування.

Ще одним дієвим сервісом для перевірки та закріплення вивченого матеріалу, а також для контролю знань учнів є сервіс OnlineTestPad – це безкоштовний багатофункціональний сервіс для проведення тестування та навчання. Сервіс містить: конструктор тестів, опитувань, кросвордів; комплексні завдання; діалогові тренажери; системи дистанційного навчання та тестування.

OnlineTestPad надає широкі можливості для створення цікавих сучасних завдань як під час дистанційного навчання так і при роботі з учнями в аудиторії.

У тестувальнику є 17 типів питань (одиначний вибір, множинний вибір, введення числа, введення тексту, вибір у вільній формі, встановлення послідовності, встановлення відповідності, заповнення пропусків – числа, тексту, список, інтерактивний диктант, тощо). В конструкторі тестів передбачена велика кількість різноманітних налаштувань тестів. Доступне «професійне налаштування шкали» тесту для реалізації будь-якої логіки розрахунку результату, можливості встановлення частково правильної відповіді. Також можна встановити обмеження у часі та у кількості разів проходження одним учнем тесту. Є можливість переміщувати питання та варіанти відповідей. Стилзація та брендування не менш важливе налаштування, яке надає можливість керувати зовнішнім виглядом тесту (колір, шрифт, розмір, відступи, рамки). Також можна доповнити тест власним логотипом бренду.

Користуватися сервісом OnlineTestPad зручно на всіх девайсах. Інтерфейс проходження тестів адаптований під будь-які розміри екранів. Доступ до тесту здобувачам освіти можна надати 2 способами: через звичайне посилання або за допомогою згенерованого на платформі QR-коду. Ефективні уроки мають супроводжуватися наочністю. Створюючи дидактичне забезпечення уроків, використовую Genially – мультизадачний онлайн-сервіс для створення презентацій, інтерактивних зображень, карт, звітів, вікторин, плакатів, віртуальних посібників... І це ще далеко не повний перелік!

Інтерактивний плакат – це спосіб візуалізації інформації на основі одного зображення до якого «мітками» (інтерактивними точками) прикріплюються посилання на веб-ресурси, інтернет-документи, мультимедійні об'єкти: відео, аудіо, презентації, слайд-шоу, ігри, опитування тощо. Також можна створювати цікаві вебквести, з якими учням подобається пізнавати нове та швидко розв'язувати нестандартні завдання.

У своїй роботі також використовую найрізноманітніші інтернет-ресурси для педагога та учнів, де містяться методичні матеріали до уроків, олімпіад та конкурсів, календарне планування, матеріали до тематичної атестації, атестації викладача та інше. <http://notatka.at.ua> – записник сучасного вчителя. Презентації з предметів, конспекти і методичні поради до проведення сучасного продуктивного уроку та матеріали для виховної роботи.

Використання цифрових технологій в освітньому процесі – це не данина моді, а назріла необхідність, що є одним із суттєвих засобів реалізації цілей і завдань процесу навчання. Це пошук цікавої інформації, фото, відео, онлайн-заняття, спілкування. Завдяки застосуванню інформаційно-цифрових технологій, уроки цікавіші, учні працюють творчо, стають впевненішими у собі, уможливується якісне викладання предметів загальноосвітніх дисциплін, що сприяє засвоєнню необхідних знань та вмінь, формуванню ключових компетентностей відповідно до вимог освітніх програм.

Література

1. Використання сервісу OnlineTestPad у підготовці до уроків. Гончарюк О.М. URL: <https://cutt.ly/uNsuvk2>
2. Сервіси для створення інтерактивних плакатів: наочність нового покоління. Журнал «На Урок». URL: <https://cutt.ly/rNstX6z>

ЦАРЬОВА СВЕЛІНА

ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг»
(м. Хмельницький)

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні на зміну класичним уявленням про можливість формування «всебічно розвиненої особистості» приходять розуміння принципової незавершеності освіти людини. Потік професійної інформації не тільки зростає, а й якісно оновлюється, тому саморозвиток визнається провідною цінністю освіти. Необхідність в самоосвіті як особливому виду діяльності професіонала, як способу життя людини в умовах розвиненого інформаційного простору, постійно зростає. Для професійної діяльності майстра виробничого навчання сьогодні недостатньо просто працювати в освітній установі і знати свою професію. Для педагогічної діяльності на сучасному рівні вимог суспільства необхідно постійно оновлювати і збагачувати свій професійний потенціал [2, с. 144].

Щоб залишатися професіоналом, потрібно безперервний процес самоосвіти. Професійне самовдосконалення і самовиховання майстра виробничого навчання в принципі неможливо, якщо він сам не побачить прогалини в загально педагогічних знаннях, в знаннях основ предметів, що викладаються, недостатність свого педагогічного інструментарію. Приступаючи до роботи по самоосвіті і професійному самовдосконаленню, майстер виробничого навчання повинен мати дані аналізу своєї роботи за певний період, об'єктивну їх оцінку та рекомендації колег щодо поліпшення своєї діяльності. Досвід педагогічних працівників, які домоглися помітних успіхів у професійній діяльності шляхом систематичної роботи над собою, свідчить про те, що роботу із самовдосконалення треба починати з поглибленого аналізу власної педагогічної практики, з встановлення причин, як успіхів, так і невдач. Аналізуючи результати і процес власної діяльності, педагог здійснює рефлексію, без якої немає розуміння закономірностей освітнього процесу, немає поступального руху до педагогічної майстерності.

Провідним компонентом професійного самовдосконалення і самовиховання майстра є самоосвіта, яка є «цілеспрямованою, певним чином здійснюваною пізнавальною діяльністю педагога з оволодіння загальнолюдським досвідом, методологічними та спеціальними знаннями, професійними вміннями та навичками, необхідними для вдосконалення педагогічного процесу». Самоосвіта – основа зростання майстра виробничого навчання як фахівця. Якщо процес необхідний для вдосконалення будь-яких якостей або навичок здійснюється добровільно, свідомо планується, керується і контролюється самою людиною, то мова йде про самоосвіту. Під самоосвітою слід розуміти спеціально організовану, самодіяльну, систематичну пізнавальну діяльність, спрямовану на досягнення певних особистісно і суспільно значущих освітніх цілей: задоволення пізнавальних інтересів, загальнокультурних і професійних запитів та підвищення кваліфікації.

Бажання і досвід самовдосконалення становить необхідну передумову самоосвіти, яке передбачає свідому роботу з розвитку професійно значущих якостей своєї особистості в трьох напрямках: адаптування своїх індивідуально-неповторних особливостей до вимог педагогічної діяльності; постійне підвищення професійної компетентності; безперервний розвиток соціально-моральних та інших якостей особистості.

Розрізняють такі форми організації самоосвіти:

1. Курсова підготовка в інститутах підвищення кваліфікації. Головна перевага такої форми самоосвіти – можливість отримання кваліфікованої допомоги від фахівця-викладача, а також можливість обміну досвідом між колегами.
2. Отримання другої вищої освіти або другої професії.
3. Дистанційні курси підвищення кваліфікації, конференції, семінари, вебінари.
4. Індивідуальна самоосвітня діяльність може включати в себе: науково-дослідну роботу по певній проблемі; вивчення науково-методичної та навчальної літератури; участь в педагогічних радах, науково-методичних об'єднаннях; відвідування уроків колег, обмін думками з питань організації занять, змісту навчання,

методів викладання; теоретичну розробку різних практичних форм уроків, позаурочних заходів та навчальних матеріалів.

5. Мережеві педагогічні спільноти – нова форма організації самоосвіти майстра виробничого навчання. Мережеве педагогічне співтовариство – це Інтернет-ресурс, створений для спілкування однодумців, педагогів різних регіонів нашої країни, що бажають поділитися досвідом, посперечатися, розповісти про себе, дізнатися потрібну інформацію. Мережеве співтовариство відкриває перед педагогами різноманітні можливості: використання відкритих, безкоштовних і вільних електронних ресурсів; самостійне створення мережевого навчального змісту; освоєння інформаційних концепцій, знань і навичок; спостереження за діяльністю учасників спільноти. Головні переваги цієї форми самоосвіти: обмін досвідом здійснюється між вчителями-практиками; методична допомога є персональною та адресною; попросити і отримати консультацію можна у зручний для педагога час.

Кожен майстер виробничого навчання, з огляду на внутрішні і зовнішні мотиви, запити, що пред'являються сучасним суспільством, вплив морально-психологічного клімату, що склався в колективі, і вимоги адміністрації закладу професійної освіти, визначає свою траєкторію самовдосконалення та саморозвитку.

Таким чином, самоосвіта і самовиховання майстра виробничого навчання є необхідною умовою професійної діяльності. Суспільство завжди висувало, і буде пред'являти до майстра найвищі вимоги. Для того, щоб вчити потрібно знати більше, ніж всі інші. Здатність до самоосвіти визначається психологічними та інтелектуальними показниками кожного окремого майстра виробничого навчання, але не в меншій мірі ця здатність виробляється в процесі роботи з джерелами інформації, аналізу і самоаналізу, моніторингу своєї діяльності і діяльності колег.

Література

1. Лузан П. Г. Теоретичні і методичні основи формування навчально-пізнавальної активності студентів у вищих аграрних закладах освіти: дисертація ... д-ра. пед. наук. / Петро Григорович Лузан; Національний аграрний університет. – Київ, 2004. – 505 с.
2. Царьова Є. С. Розвиток професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг: дисертація ... канд. пед. наук. / Євеліна Сергіївна Царьова; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – Київ, 2021. – 370 с.

ЧІЧЕРОВ ОЛЕКСІЙ

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (м. Хмельницький)

БЕЗПЕЧНА ЦИФРОВА ОСВІТА: ВИКЛИКИ І ДОСВІД

У сучасному світі цифрові технології відіграють важливу роль у всіх аспектах життя, включаючи освіту. Цифрова освіта стає все більше доступною і широко розповсюдженою, але разом з її перевагами приходять і виклики, пов'язані з безпекою та конфіденційністю [2]. Безпечна цифрова освіта – це процес, що включає навчання дітей та молоді навичок, необхідних для безпечного та відповідального використання цифрових технологій. Він включає навчання людей про потенційні ризики, пов'язані з використанням цифрових технологій, а також про те, як їх уникнути. Ми розглянемо основні аспекти безпечної цифрової освіти та виклики, з якими стикаються освітні інституції, вчителі, учні та батьки. Завдяки доступності інтернету та технологічному розвитку, цифрова освіта стала не тільки можливістю, але і необхідністю для багатьох. Проте разом з можливостями, які надає цифрова освіта, приходять і виклики, зокрема питання безпеки.

Важливість цифрової освіти: завдяки цифровій освіті, студенти отримують доступ до безмежного обсягу інформації, можливість вивчати нові предмети та розвивати власні навички [2]. Це також сприяє глобальній доступності освіти, зменшуючи географічні та фінансові обмеження. Однак разом з перевагами цифрової освіти приходять і ризики. Основними вимогами для опанування цифрової освіти є:

1. Цифрова грамотність: студенти повинні бути освіченими щодо цифрової безпеки, вміти розрізняти надійні та ненадійні джерела інформації, а також вміти використовувати цифрові інструменти належним чином. Через низьку медіаграмотність та відсутність цифрової культури збільшується частка населення, яка не вміє протистояти пропаганді, маніпуляціям та шахрайству в цифровому середовищі. Цифрові навички: включають у себе набір здатностей і знань, необхідних для ефективного користування цифровими технологіями та ресурсами. Ці навички стають все важливішими в сучасному світі, оскільки цифрова трансформація охоплює більшість аспектів життя і роботи.

2. Приватність даних: збір і збереження особистих даних студентів може стати проблемою якщо недотримуватися високих стандартів захисту приватності.

Ось кілька конкретних заходів, які можуть допомогти подолати виклики безпечної цифрової освіти:

1. Впровадити всеосяжну навчальну програму з безпечної цифрової освіти, яка охоплює широкий спектр потенційних загроз. Ця програма повинна бути адаптована до вікової групи та рівня розвитку дітей.

2. Надати дітям та молоді ресурси та інструменти, які допоможуть їм захистити себе в інтернеті. Це може включати фільтри контенту, інструменти батьківського контролю та навчальні ресурси.

3. Працювати з батьками та іншими дорослими, щоб вони могли підтримувати дітей та молодь у безпечному використанні цифрових технологій. Це може включати освіту батьків про потенційні загрози в Інтернеті та надання їм інструментів для моніторингу використання цифрових технологій їхніми дітьми.

Основні аспекти безпечної цифрової освіти:

1. Кібербезпека: Одним з основних аспектів безпечної цифрової освіти є захист від кіберзагроз. Освітні інституції повинні мати надійні кіберзаходи, щоб захистити освітні ресурси та особисті дані вчителів і учнів від хакерських атак та витоків інформації.

2. Освіта щодо цифрової безпеки: Важливо навчати учнів та вчителів засобам захисту від кіберзагроз, впізнанню шахрайських схем та правилам використання цифрових ресурсів безпечно.

3. Захист приватності: Інституції повинні бути обережними щодо збору та збереження особистих даних учнів та вчителів. Інформація повинна зберігатися відповідно до законодавства про захист даних.

4. Психологічна безпека: Освітні інституції повинні створювати безпечне та підтримуюче середовище для учнів, де б вони могли ділитися своїми думками та досвідом без страху перед цифровими загрозами, які можуть включати кібербулінг і онлайн-домагання.

Виклики безпечної цифрової освіти:

1. Швидкий технологічний розвиток: технології постійно розвиваються і це створює виклик для освітніх інституцій, оскільки вони повинні надавати актуальну освіту та відповідну кібербезпеку.

2. Неоднорідність доступу до технологій: не всі учні мають доступ до сучасних технологій та інтернету. Це створює проблему різниці в доступі до цифрової освіти, яку потрібно вирішувати.

3. Постійний навчальний процес: вчителі та адміністрація повинні постійно навчатися новим цифровим інструментам і методикам, щоб забезпечити якісну освіту та кібербезпеку.

4. Етичні питання: використання цифрових технологій у навчальних цілях також відкриває дискусії про етичні аспекти, такі як приватність, мораль та культурний вплив.

Безпечна цифрова освіта – це ключ до забезпечення доступу до якісної освіти для всіх без ризику порушення приватності і безпеки [3]. Зусилля всіх учасників освітнього процесу – від викладачів і адміністраторів до студентів і батьків – необхідні для досягнення цієї мети.

Цифрова освіта має великий потенціал, і забезпечення її безпеки є обов'язковим завданням. Тільки за умови належного захисту вона зможе надавати всі свої переваги та впливати на освітній процес у майбутньому.

Література

1. Гуревич Р.С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедійних технологій // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2007. – С. 38 – 41.
2. Морзе Н., Василенко С., Гладун М. Шляхи підвищення мотивації викладачів університетів до розвитку їх цифрової компетентності. Open educational e-environment of modern University. 2018. № 5. URL: <http://surl.li/mopvp> .
3. Організація дистанційного навчання в школі: методичні рекомендації. URL: <http://surl.li/mopve> .

ЧМІЛЬ АНАТОЛІЙ, БОДНАР ВІКТОР

Вище професійне училище №36 с. Балин Хмельницької області (с. Балин)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Компетентісний підхід, поняття яке зовсім недавно дало своє поширення через обговорення головних проблем та шляхів їх вирішення в освітній сфері. Компетентісний підхід – це своєрідний комплекс основ встановлення цілей освіти, організація освітнього процесу та оцінки освітніх результатів. Проте традиційні методи освіти, не завжди є спроможними у вирішенні завдання якісного засвоєння знань та вмінь здобувачам освіти, коли теоретичні та енциклопедичні знання, є головною метою освітнього процесу та повинні стати засобом формування особистості учня.

Сучасна вимога ринку праці орієнтована на випускників навчальних закладів, які не лише отримують певні знання та вміня у процесі навчання, але зможуть їх використовувати в практичних цілях. В освітньому процесі є певний діалектичний підхід до формування компетенцій. Компетенції формуються на основі знань, умінь та особистісних якостей, але це знання саме по собі багато в чому не є компетенцією, вони є умовою формування здібностей, а також фундаментальною основою для знань, які будуть придбані в майбутньому. До основних груп знань та вмінь, які мають бути сформовані у здобувачів освіти, за час всього освітнього процесу можна віднести: технологічну, інформаційну та соціально-комунікативну компетентність. [1].

Здобувачем освіти можуть бути отримані такі компетенції в освітньому процесі при виконанні наступних умов, а саме: практична спрямованість навчання, для досягнення результату; орієнтація навчального процесу на розвиток самостійності та відповідальності.

Зокрема зміна методики викладання та запровадження сучасних освітніх технологій, що збільшують потенціал навчання. Через різноманітність наборів компетенцій вони повинні відповідати двом важливим критеріям: універсальності (що дозволяє передавати компетенції у різні галузі та види діяльності) та функціональності, що відображає момент включення до конкретних видів діяльності. Компетентісний підхід в основ-

ному орієнтований на нове бачення цілей та результатів оцінки професійної освіти, а також на інші компоненти освітнього процесу, у тому числі зміст, педагогічні технології, інструменти моніторингу та оцінки, які також мають свої вимоги. Для того, щоб той, хто навчається, отримав знання та вміння, інтегральна характеристика особистості самого викладача має бути глибокою і ретельною в плані вивчення ним даних компетенцій. Стрижнем такого компетентнісного підходу стає той розвиток, який набувають як здобувачі освіти, так і викладачі, свого роду інтегральне та цілісне навчання, що призводить до прогресування життєвого досвіду. Вирішити проблему розвантаження учнів за рахунок індивідуалізації (прописування індивідуальних траєкторій), перенесення уваги на оволодіння способами роботи з інформацією, групового розподілу навантажень та зміни мотивації, а не за рахунок механічного скорочення змісту, допоможе зміна самої методики викладання. Зняти розумову напругу та розвантажити активність мозку допоможе зміна мотивації. Освітній процес має трансформуватися для можливості створення простору для реальних дій, що в свою чергу дає поштовх до ініціативних дій, результатом яких є конкурентоздатні випускники. Розвиток особистісних якостей необхідний сучасному суспільству. Одна з цілей освіти полягає у створенні умов для оволодіння учнями ключовими компетенціями. Для формування цих компетенцій викладачі навчальних закладів використовують інтерактивні технологічні процеси, форми та методи навчання, а також забезпечують самостійну діяльність дитини. До таких технологій, які підтримують компетентнісний підхід освіти, відносяться: метод проєктів, ситуативні ігри та художньо-творчий розвиток [2-6].

Однією з головних вимог у системі компетентнісного підходу є психологічна та емоційна стійкість, а також вміння виходити зі складних ситуацій. Але одна лише підготовка за засвоєним матеріалом не є успішною, якщо це все не підкріплено певними навичками та вміннями, такими як здатність розподіляти обмежені ресурси, вести переговори, вміння робити вибір у стресових ситуаціях та багато інших навичок, які знадобляться в динамічному суспільстві, що швидко змінюється. Здобувач освіти повинен бачити все на практиці і прагнути того, щоб самому впоратися з тією чи іншою стресовою або надзвичайною ситуацією, а головне за необхідності, допомогти людям, які потрапили в таку ситуацію. Процеси соціальної інформатизації також істотно впливають на характер соціальних потреб. Один із наслідків такого розвитку подій – необмежений доступ до будь-якої інформації, що, у свою чергу, призводить до втрати класичних знань та зашореності свідомості здобувачів освіти через надмірну та неможливу фільтрацію цієї інформації [3, 7]. Зокрема для досягнення успіху на основі компетентнісного підходу необхідно використовувати зміни у характері зв'язків та відносин між академічними дисциплінами, які не призводять до дисонансу в системі освіти та не мають негативного впливу на здобувача освіти. Слід зазначити, що і відносини між дисциплінами багато в чому залежить від змісту цілей загальної освіти та цілей навчальної дисципліни. Виходячи з поставлених нами цілей очікуваного результату, приходимо до висновку, що результат один – навчити здобувачів освіти тверезо оцінювати довкілля і шукати шляхи її вирішення. Такий підхід до постановки освітніх цілей є досить продуктивним, особливо порівняно із звичайною практикою визначення педагогічних цілей та завдань, коли цілі сформульовані на основі опису дій педагогів. Будь-яка компетентнісно-орієнтована технологія спрямована на формування у здобувача освіти здатності регулювати свої дії та поведінку, а також здатність до рефлексії, що, у свою чергу, стане основою для успішної адаптації до умов сучасного життя, що часто змінюються.

Таким чином, можна зробити наступні висновки: компетентнісний підхід, що лежить в основі стратегії модернізації освіти, повинен розглядатися як одна з найбільш оптимальних відповідей системи освіти на вимоги сучасного суспільства, а впровадження компетентнісного підходу до педагогічної практики потребує поглибленого та всебічного наукового дослідження всіх аспектів цього явища. Компетентнісний підхід відповідає соціальним очікуванням у сфері освіти, тому перед закладами професійної освіти та зокрема викладачами стоїть завдання дати здобувачам освіти знання, навички, а головне розуміння життя в соціумі, яке у них накопичилося зі своїм життєвим досвідом.

Література

1. Про питання необхідності коригування програм навчальних дисциплін з безпеки з урахуванням основних положень «Концепції державної програми розвитку освіти» / О. В. Бикова, С. І. Осипенко, С. А. Єременко, В. В. Бегун // Безпека життєдіяльності. – 2008. – № 7–8. – С. 51–53.
2. Нагач М. В. Підготовка майбутніх учителів у школах професійного розвитку в США: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 [спец. «Теорія і методика професійної освіти»] / М. В. Нагач. – К., 2008. – 21 с.
3. Налужний С. Метод проєктів – вивчаємо, упроваджуємо // газета «Директор школи». – 2008 – № 45.
4. Кузьмінський А. Й. Педагогіка : підручник / А. Й. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2007. – 447 с.
5. Баханов К. О. Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти: монографія / К. О. Баханов. - Донецьк: ТОВ Юго-Восток, Лтд, 2005. – 384 с.
6. Башинська Т. Проєктувальна діяльність - основа взаємодії вчителя та учнів./ Т. Башинська // Початкова школа. – 2003. – №6. – С.58-59; №7. – С59-62.
7. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя/ В. Химинець // Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти. – [Електронний ресурс].

ІНФОРМАЦІЙНА І ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИПУСКНИКА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Життя висунуло суспільний запит на виховання творчої особистості, здатної самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі і нестандартні рішення. Одним із шляхів оновлення змісту освіти й узгодження його з потребами сучасності є орієнтація на формування компетентностей та створення ефективних механізмів їх упровадження через навчально – виховний процес у навчальному закладі [1].

Сьогодні головним завданням є підготовка випускника ЗП(ПТ)О такого рівня, щоб потрапляючи в проблемну ситуацію, він міг знайти кілька способів її вирішення, вибрати раціональний спосіб, обґрунтувавши своє рішення.

Використання ІКТ на уроках з природничих наук дозволяє мені зробити урок нетрадиційним, яскравим, насиченим. Моделювання природних явищ і процесів на комп'ютері необхідно перш за все для вивчення подій і експериментів, які практично неможливо продемонструвати в лабораторії, але можуть бути показані за допомогою комп'ютера.

Наприклад, біологія, як одна з найцікавіших природничих наук, має всі можливості до формування в учнів уявлення про наукову картину світу, формує світоглядну позицію і життєві переконання. А також дає можливість експериментувати і формувати в учнів дані компетентності.

Формування інформаційних і професійних компетенцій на уроках природничих дисциплін дозволяє вирішити одне з головних завдань навчання – це підвищення рівня знань учнів, активізації мислення, збільшення інтересу саме до вивчення предмету і застосування його як в майбутній професії, так і в життєвому просторі.

Формування інформаційної компетентності передбачає:

1. Розвиток умінь учнів обирати потрібні джерела інформації;
2. Удосконалення вмінь використовувати додаткову літературу;
3. Проведення інформаційних хвилинок;
4. Проведення інформаційних диктантів;
5. Вироблення вмінь складати схеми та читати їх;
6. Організація зустрічей із живими носіями інформації;
7. Залучення учнів до використання комп'ютера, мережі Інтернет як потужного інструмента здобуття та обробки інформації;
8. Стимулювання критичного ставлення до повідомлень засобів масової інформації;
9. Виховання загальної інформаційної культури.

Чим більше учні читають пізнавально-наукової інформації, тим більший їх словниковий запас, тим швидше вони міркують та активніше засвоюють навчальний матеріал, проявляючи зацікавленість до всього, над чим вони працюють, а відповідно – мають вищий рівень навчальних досягнень.

Для успішного засвоєння біології велике значення має наочне представлення матеріалу, яка дає змогу експериментувати у повсякденному житті і професійній діяльності. Багато біологічних процесів відрізняються складністю. Діти з образним мисленням важко засвоюють абстрактні узагальнення, без картинки не здатні зрозуміти процес, вивчити явище. Розвиток їх абстрактного мислення відбувається за допомогою образів. Мультимедійні анімаційні моделі дозволяють сформувати у свідомості учня цілісну картину біологічного процесу, інтерактивні моделі дають можливість самостійно «конструювати» процес, виправляти свої помилки, самонавчатися.

У своїй практиці викладання біології я використовую різні комп'ютерні технології, зокрема презентації.

Використання презентацій дозволяє візуалізувати статичну й динамічну інформацію, самостійно готувати завдання, підбирати навчальний матеріал, що відповідає змісту конкретної теми з будь-якої спеціальної дисципліни. Підготовані і методично продумані слайдові презентації – це найкращий вид унаочнення (карти, таблиці, схеми, фото, документи, завдання, шаблони виконання завдань), який не потребує матеріальних затрат (звичайно потрібен проектор) та може швидко змінюватися за бажанням викладача.

Використання презентаційних матеріалів на уроках допомагає: раціоналізувати форми подачі інформації (економія часу на уроці); підвищити ступінь наочності; отримати швидкий зворотний зв'язок; відповідати науковим і культурним інтересам і запитам учнів; створити емоційне ставлення до навчальної інформації; активізувати пізнавальну діяльність учнів; реалізувати принципи індивідуалізації та диференціації навчального процесу; підвищити ефективність засвоєння навчального матеріалу учнями; проводити уроки на сучасному рівні; готувати конкурентоспроможну особистість; скоротити терміни освоєння предмета.

Презентація дає можливість викладачу проявити творчість, індивідуальність, попередити формальний підхід до проведення уроку. Вона дозволяє представити навчальний матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічній послідовності. Під час використання презентацій задіяні різні канали сприйняття учнів, що дозволяє закласти інформацію не тільки у фактографічному, а й в асоціативному вигляді в пам'ять учнів.

Крім зазначених переваг, використання презентацій на уроці дає можливість:

- використати повноекранне відео, яке несе великий обсяг інформації (1,2 Гб за 1-2 хвилини), та й всі ми знаємо, що краще один раз побачити, ніж сто раз почути;
- використати значну кількість таблиць, малюнків, діаграм, портретів вчених, фотографій, карт, схем;
- активізувати сприйняття учнів за рахунок звукових та зорових демонстрацій;
- виділити головний зміст;
- під час пояснення не витрачається час на запис на дошці;
- під час пояснення викладач не повертається до дошки, таким чином не втрачається контакт з групою;
- учням легше відповідати, коли вони спираються на відображений на екрані план відповіді.

Основою набуття компетентності є власна активна діяльність учня і викладача. Мій педагогічний досвід показує, що оптимально та вдало обрані прийоми, форми та засоби навчання сприяють: розв'язуванню практично орієнтованих завдань; аналізу життєвих ситуацій; використанню наочності; проведенню експерименту ужиткового спрямування; проведенню учнівського дослідження; виконанню проєктів, розв'язуванню проблемних завдань, застосуванню технології розвитку образного мислення тощо.

Компетентність формується, насамперед, завдяки власним зусиллям особистості, внаслідок саморозвитку, професійного та особистісного росту, професійного та життєвого досвіду [3].

Продуктивність професійної діяльності залежить тепер не стільки від володіння раз і назавжди заданою спеціальною інформацією, скільки від уміння орієнтуватися в інформаційних потоках, справлятися з проблемами, шукати і використовувати нові знання.

Професійна компетентність особистості є складовою життєвої компетентності. Структура професійної компетентності: професійні знання і професійне мислення; відповідні вміння і навички, практичний досвід використання знань у конкретних ситуаціях; особистісні якості (професійна творчість, зацікавленість у результатах своєї роботи, позитивна мотивація, ініціатива, прагнення до професійної самореалізації). [2].

Випускник Центру повинен бути компетентним, має уміти використати набуті знання в закладі освіти у реальних умовах, аналізувати нову інформацію, самостійно приймати рішення, виконувати певні професійні і соціальні функції, а також має здобути достатні навички самостійної роботи, уміння планувати свій робочий час і займати активну позицію стосовно професійної діяльності. Кінцевим результатом навчання є сформованість компетентностей випускника ЗП(ПТ)О, перенесення акцентів з рівня знань суб'єктів навчання на їх уміння використовувати інформацію для вирішення практичних проблем.

Література

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Упоряд. К.М. Задорожний, С.О. Маліко-ва. – Х.: Вид. група «Основа», 2006. – С. 39-51.
2. Гулай О.І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти / О.І. Гулай // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2009. – № 2. – (Серія «Педагогічні науки»). – URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/Vnadsps/2009_2/09goinpo.pdf.
3. Нишета В. А. Життєва компетентність особистості: [до питання створення функціональної моделі] / В.А. Нишета // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : [зб. наук. пр.] ; редкол.: Т.І.Сущенко (голов. ред.) та ін.. – Запоріжжя: [б. в.], 2008. – Вип. 51. – С. 257–264.

ЧУГАСВА ОЛЕНА

ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти»
(м. Кам'янець-Подільський)

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Важливою складовою підготовки фахівців у галузі харчових технологій є формування практичних навичок для виконання виробничих функцій. Для забезпечення умов підготовки фахівця у реальному середовищі майбутньої професійної діяльності передбачена практика (культурологічна, педагогічна, технологічна). Також на заняттях із дисциплін професійної підготовки можна відпрацьовувати професійні навички в умовах, наближених до реальних. Для цього доцільним буде застосування активних та інтерактивних методів навчання (дискусій, дидактичних ігор, моделювання виробничих ситуацій тощо), які будуть відображати суть майбутньої професії, формувати професійні якості фахівців.

Навчання можна організувати таким чином, а джерелом знань виступатиме не тільки викладач, а і *комп'ютер*, телевізор, відео. Учні, відповідно, повинні вміти осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати у конкретних умовах; водночас думати, розуміти суть речей, вміти висловити особисту думку. Саме цьому сприяють інтерактивні технології навчання. Найбільш поширеними інтерактивними методами навчання: ділові і рольові ігри, case-study (аналіз конкретних ситуацій), тренінги, комп'ютерне навчання, групові дискусії та ін. [1 – 4].

Інтерактивні технології навчання О. Пометун, Л. Пироженко поділили на чотири групи: парне навчання (робота учнів з викладачем чи однолітком один на один), фронтальне навчання, навчання у грі, навчання у дискусії.

Під час підготовки фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти використовують вище зазначені методи. Більшість лекційних занять супроводжується візуалізацією матеріалу, а саме презентаціями, інтерактивними плакатами, ситуативними відеофільмами тощо. Це надає можливість пов'язати теоретичний матеріал з реальними ситуаціями, що можуть виникати на виробництві.

Під час проведення уроків теоретичного і виробничого навчання, а також при проведенні лабораторно-практичних робіт, учням пропонується взяти участь у рольових іграх, що моделюють реальні ситуації в підприємствах ресторанного господарства. В процесі гри учні мають навчитися відтворювати технологічні процеси на виробництві, виконувати обов'язки спеціалістів (завідуючого виробництвом, кухарів, офіціантів тощо), при цьому відчувати себе повноцінним учасником технологічного процесу на виробництві. Після проведення такої гри обов'язково необхідно провести аналіз конкретних випадків та результатів проведеної ділової гри.

Під час проведення таких уроків викладач перестає бути центральною фігурою, а лише планує такий урок, регулює навчальний процес, займається його загальною організацією, контролює виконання умов гри, дає консультації та допомагає в разі серйозних утруднень[8]. Кожен учень вносить унікальний вклад у спільну діяльність, відчуває відповідальність перед товаришами. Такі уроки найбільш доцільно проводити після вивчення теми, коли учні володіють достатньою кількістю інформації.

Одним з найбільш ефективних методів інтерактивного навчання є використання сучасних технологій, що дозволяють отримувати якісні знання за допомогою дистанційного навчання [6].

Інтерактивні технології передбачають організацію кооперативного навчання, коли індивідуальні завдання переростають у групові, кожен член групи вносить унікальний вклад у спільну діяльність, зусилля кожного члена групи потрібні та незмінні для успіху всієї групи.

Особливістю інтерактивних методик є те, що вони є найбільш природними, створюють сприятливі умови для формування вмінь і навичок, дають можливість виявити свої інтелектуальні якості, дають змогу впливати не тільки на свідомість людини, а й на її почуття, емоції, вольові якості, тобто включають у процес навчання «цілісність людини».

Олександр Коберник (Умань) у своїй статті «Актуальні проблеми сучасної дидактики трудового навчання» наголошує: учителі предметів насамперед ті, які вирішили працювати за інтерактивними методиками, мають пам'ятати такі правила:

- в роботу доцільно включати всіх учнів;
- варто потурбуватися про психологічну підготовку учасників;
- в групах не повинно бути багато учасників;
- ретельно підготувати приміщення для роботи;
- не порушувати питання процедури і регламенту.

Використання інтерактивних методів навчання не є простим процесом. Його не можна використовувати на кожному уроці. Краще використовувати на підсумкових уроках тем, коли учні володіють великою кількістю інформації. Тоді такі заняття дають можливість створювати на уроці атмосферу взаємодії, співробітництва, що дає можливість досягти бажаного результату. Основною цільовою установкою інтерактивного навчання є формування висококваліфікованого фахівця з обраного профілю навчання.

Отриманні досягнення пов'язують з активізацією навчальних можливостей учнів шляхом залучення до діалогу, у ході якого пропонується висловлення та обґрунтування власних думок замість переказування абстрактної, «готової» інформації, відірваної від їхнього життя та професійного досвіду.

Література

1. Активні та інтерактивні технології навчання [Текст] // Віхи століть. – 2004. – №4. – С.48-74.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К.: Академвидав, 2004.
3. Інтерактивні методи навчання: навч. посібник/(П. Шевчук, П. Фенрих). – Щецін: WSAP, 2005. – С.7-23.
4. Технології навчання дорослих/[упор.О. Главник, Г. Бевз]. – К.: Главник, 2006. – С.4-7, 106-111.
5. Комар О.А. Модернізація сучасного навчально-виховного процесу/ зб. наукових праць. Частина II. – К.: Мінімум, 2005. – С.159-166.

ШАМРАЛЮК ЛЕОНІД

Плуженський професійний аграрний ліцей (с. Плужне)

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

Інноваційний розвиток суспільства, швидке технологічне оновлення різних сфер діяльності та виробництва, цифрова трансформація соціально-економічної сфери вимагає від сучасних працівників будь-якої галузі вміння оперативно реагувати на нововведення: постійно розвиватися та удосконалюватися. Навчання упродовж життя – це вимога часу, яка забезпечує мобільність, конкурентоздатність на ринку праці та є

основою для формування професійної майстерності. За таких умов зростає роль самоосвітньої діяльності як одного із провідних компонентів системи безперервного професійного розвитку педагогів закладів професійної освіти.

Зазначимо, що у Законі України «Про освіту» інформальна освіта (самоосвіта) розглядається як освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю [1].

Необхідність самоосвіти викладачів закладів професійної освіти диктується, з одного боку, самою специфікою викладацької діяльності, її соціальною роллю, з іншого – реаліями і тенденціями безперервної освіти, що пов'язано з постійно змінюваними умовами педагогічної праці, потребами суспільства, розвитком науки і практики, всезростаючими вимогами до людини, її здатності швидко й адекватно реагувати на зміну суспільних процесів і ситуацій, готовності перебудовувати свою діяльність, вміло вирішувати нові, більш складні завдання, зростаючими потребами педагога в самореалізації.

Суспільство завжди висувало і буде пред'являти до педагога найвищі вимоги. Для того, щоб вчити інших, потрібно знати більше, ніж усі інші. Викладач повинен знати не тільки свій предмет і володіти методикою його викладання, а й мати знання у дотичних наукових галузях, різних сферах суспільного життя, орієнтуватися в сучасній соціально-економічній ситуації тощо.

Здатність до самоосвіти не формується у педагога разом з дипломом про вищу освіту. Ця здатність визначається психологічними та інтелектуальними показниками кожного окремого викладача, але не в меншій мірі ця здатність формується в процесі роботи з джерелами інформації, аналізу й самоаналізу, моніторингу своєї діяльності та діяльності колег.

На сучасному етапі вдосконалення якості навчання і виховання безпосередньо залежить від рівня підготовки педагога. У системі підготовки викладача важливого значення набуває зміна його індивідуального стилю роботи, що відбувається в процесі формування досвіду творчої діяльності і залежить від умов постійно мінливого освітнього середовища.

Індивідуальний стиль роботи передбачає розвиток авторського мислення педагога, проявляється в оволодінні творчими вміннями аналізувати умови освітнього середовища, оцінювати власні інтелектуальні ресурси, прогнозувати результати своєї діяльності, виявляти потреби суспільства в цей період і у перспективі проєктувати гнучку модель власної траєкторії професійного розвитку у відповідності з перспективними потребами суспільства.

Однак, якою б не була висока здатність педагога до самоосвіти, не завжди цей процес реалізується на практиці. Причини, які найчастіше називають педагоги, – це відсутність часу, брак джерел інформації, відсутність стимулів тощо. Навчити творчості не можна, але спонукати педагогів зробити кілька кроків у своєму професійному розвитку можна. Основними мотивами, які спонукають викладача до самоосвіти, є: необхідність пошуку й аналізу нової інформації; бажання творчості (робота повинна бути цікавою і приносити задоволення); відповідність сучасним вимогам; конкуренція; суспільна думка; інтерес до справи [2].

Позитивний вплив на результативність самоосвітньої діяльності мають цифрові технології. Адже вони суттєво змінюють змістовну частину викладацької діяльності. Використання інформаційно-цифрових технологій відкриває нові можливості для самореалізації педагога, які виражаються, насамперед, у розробленні електронних освітніх ресурсів (електронних підручників, посібників, завдань для організації самостійної роботи учнів, оцінювання їхніх навчальних досягнень, комплекту дидактичних матеріалів до певного навчального модуля/дисципліни), організації освітнього процесу у дистанційному форматі. Таким чином, чим більше інформації, методів та інструментів у своїй роботі використовує викладач, тим більший ефект від його роботи.

Особливо важливими для викладача є результати процесу самоосвіти, які можуть виражатися у таких педагогічних аспектах [3]:

- підвищення якості викладання предмета/модуля;
- розроблення навчальних, методичних посібників, програм, сценаріїв, підготовка статей, тез доповідей, виступів;
- створення власного професійного блогу/сайту;
- підготовка методичних рекомендацій щодо застосування сучасних педагогічних та інформаційних технологій;
- проведення відкритих уроків, проведення тренінгів, семінарів, конференцій, майстер-класів, узагальнення досвіду з досліджуваної проблеми;
- підвищення престижу освітньої установи.

Таким чином, самоосвіта викладача буде продуктивною, якщо реалізуватиметься його потреба у власному розвитку і саморозвитку. Важливими для педагога є володіння способами самопізнання і самоаналізу педагогічного досвіду, розвинена здатність до рефлексії – необхідного атрибуту викладача-професіонала. При аналізі педагогічної діяльності виникає необхідність в отриманні теоретичних знань, в оволодінні діагностикою та самодіагностикою учнів, необхідність у застосуванні практичних умінь для аналізу навчальних досягнень учнів.

При цьому основними показниками ефективності педагогічної самоосвіти є, насамперед, якість організованого викладачем освітнього процесу та професійно-кваліфікаційне зростання педагога.

Література

1. Закон України «Про освіту»: за станом на 02.07.2023 р. URL: <http://surl.li/ixnq>.
2. Пазюк С. А. Формування педагогічної майстерності вчителя засобами самоосвіти. URL: <http://surl.li/mopxi>
3. Стойчик Т.І. Самоосвіта педагога як складова якості професійної освіти. URL: <http://surl.li/lhdsb>.

ШАМРАЛЮК ОЛЕНА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (м. Хмельницький)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У досягненні пріоритетних цілей реформи професійної (професійно-технічної) освіти [2] важливу роль відіграють педагогічні кадри. Адже від їхнього рівня загальної та професійної культури залежить якість підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Це зумовлює потребу у зміні підходів до організації методичного супроводу професійної діяльності педагогів, визначення змісту та структурних компонентів методичної роботи в закладі професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О). Зауважимо, що внутрішньоучилищна методична робота є важливим складником у системі безперервного професійного розвитку педпрацівників, оскільки уможливує врахування особливостей конкретного закладу в комплексі реальних умов професійної діяльності; забезпечує міжособистісну професійну комунікацію педагогів та орієнтованість на конкретні практичні проблеми закладу і перспективи його розвитку [3].

Якщо не спрацьовує методична служба закладу, то це безпосередньо відображається на рівні професійної компетентності педагогічних працівників. Саме тому методичну роботу в ЗП(ПТ)О потрібно розглядати як особистісно зорієнтовану, адаптивну й мобільну, гнучку, таку, що своєчасно реагує на запити всіх педагогічних працівників та задовольняє їх. Тобто методична служба ЗП(ПТ)О має створити такі умови, у яких педагог міг би повною мірою реалізувати свій потенціал.

На практиці перед методистами ЗП(ПТ)О часто постають питання: як спланувати та організувати методичну роботу, щоб кожен педагог став активним, зацікавленим учасником; як позбутися пасивності окремих педагогів та перевести їх від репродуктивної діяльності до дослідницької, до формування вміння рефлексувати у процесі пізнання нового та освоєння знайомого матеріалу?

У зв'язку з цим необхідно здійснювати пошук ефективних форм методичної роботи. У науково-педагогічній літературі організаційні форми методичної роботи класифікуються за способом організації (колективні, групові, індивідуальні) і за рівнем активності учасників (активні, пасивні).

Пасивні форми роботи методичної служби зорієнтовані більшою мірою на репродуктивну мисленнєву діяльність і забезпечують опору на зону актуального розвитку педагогів.

Активні форми стимулюють пошук, творчу, дослідницьку діяльність та орієнтовані на зону найближчого розвитку педагогічних працівників. Відповідно вони передбачають організацію педагогічної взаємодії таким чином, що практично всі учасники беруть участь у процесі пізнання, обговорення. Тобто педагоги мають можливість розуміти та рефлексувати з приводу того, що вони знають, розуміють, про що думають. Спільна діяльність у цьому процесі означає, що кожен учасник робить свій особливий індивідуальний внесок, має можливість обмінятися знаннями, власними ідеями, способами діяльності, почути іншу думку колег. Причому відбувається цей процес в атмосфері доброзичливості та взаємної підтримки, що дає змогу отримати не лише нові знання з обговорюваної проблеми, але й розвиває саму педагогічну діяльність і переносить її на вищий рівень кооперації та співробітництва.

Як засвідчує практичний досвід ЗП(ПТ)О Хмельницької області, найбільш ефективними груповими і колективними формами методичної роботи, які відносяться до активних, є: тренінг, відеотренінг, віртуальні співтовариства, майстер-клас, воркшоп, методичний фестиваль, методичний бенефіс, дискусія, методичний ринг, турнір, ділова гра, аукціон, педагогічний консиліум, толока, брейнстормінг, методичний міст тощо. Ефективність перерахованих форм методичної роботи насамперед залежить від тих цілей та завдань, які ставить перед собою педагогічний колектив закладу, та від рівня професіоналізму кожного працівника.

В основі зазначених форм лежить інтерактивна діяльність, яка передбачає організацію та розвиток діалогового спілкування, яке веде до взаємодії, взаєморозуміння, до спільного вирішення завдань. При інтерактивному навчанні виключається домінування як одного виступаючого, так і однієї думки. У ході діалогового спілкування у педагогів формується вміння критично мислити, розмірковувати, вирішувати суперечливі проблеми на основі аналізу почутої інформації та обставин. Педагоги навчаються зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, правильно висловлювати свої думки, брати участь у дискусіях, професійно спілкуватися з колегами. Цінним є те, що за такої організації роботи педагог може не лише висловити свою думку, погляди, оцінювати певний предмет (явище, процес), але й, почувши доказові аргументи колег, відмовитися від своєї точки зору або суттєво її змінити. Тобто у педагогів формується повага до чужої думки, вміння вислуховувати іншого, робити обґрунтовані висновки.

Використання інтерактивної моделі навчання вимагає ґрунтовної підготовки методиста, якому необхідно [1]:

- глибоко вивчити й продумати матеріал, у тому числі різноманітні зразки документів, приклади, ситуації, тести;
- старанно спланувати та розробити сценарій заняття/заходу;
- визначити ролі учасників;
- виробити критерії оцінки ефективності заняття/заходу;
- підібрати методи для привернення уваги, налаштування на роботу;
- підготувати завдання для групової/парної діяльності тощо.

Дидактичний потенціал активних форм методичної роботи посилюється шляхом застосування цифрового інструментарію: сервісів для керування проектною та груповою роботою (Padlet, Trello, Miro, Thinglink, Glogster, Mindmeister тощо), для проведення опитувань, діагностувань, створення вправ, практичних завдань та контролю знань (Google Forms, MyTestXPro, OnlineTestPad, Kahoot!, Socrative, Plickers, Learningapps тощо). Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій сприяє удосконаленню цифрових умінь і навичок педагогів, розкриттю їхніх здібностей й таланту, розвитку ініціативи й творчого пошуку, самореалізації в професійній діяльності і в результаті підвищенню ефективності методичної роботи з педкадрами [4].

Таким чином, завдяки системному використанню активних форм педагогічної взаємодії методична робота в педколективі сприймається як творчий процес. Як наслідок, у педагогічних працівників формується здатність швидко реагувати на соціально-економічні зміни та відповідно коригувати власну професійну діяльність шляхом упровадження інноваційних підходів, методик і технологій навчання, кращих педагогічних практик, що, безумовно, позитивно впливає на результативність навчально-виробничого процесу у ЗП(ПТ)О.

Література

1. Корж Н.М. Інтерактивні та нетрадиційні форми методичної роботи у закладі професійної освіти. URL: <http://surl.li/ldwzm>.
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <http://surl.li/muzvf>.
3. Пукас І. Л. Пріоритети хмарних технологій щодо оптимізації професійного розвитку та саморозвитку вчителя. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : зб. матер. за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів : вип. 16, у 4-х т. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2017. Т. 3. С. 123–124.
4. Шамралюк О.Л. Розвиток цифрової компетентності педагогів у системі методичної роботи закладу професійної освіти // Науково-методичні засади інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти і педагогіки в умовах воєнного стану (до Всеукраїнського фестивалю науки): зб. матеріалів (тез доповідей) круглого столу відділу наук. інформ.-аналіт. супроводу освіти Держ. наук-пед. б-ки України ім. В.О. Сухомлинського; [редкол.: М.Л. Ростока (голова, упоряд.), І.Е. Коваленко, Т.І. Годецька ; бібліогр. ред. Л.О. Пономаренко]. – Вінниця: ТВОРИ, 2023. – С.83-86.

ШАТКОВСЬКА ЛІЛІЯ, МЕЛЬНИКОВА ТЕТЯНА

Вище професійне училище № 25 м. Хмельницького (м Хмельницький)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні українська економіка стикнулася з небаченим за всю свою історію шоком. Повномасштабне військове вторгнення північних сусідів завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. Знизилося виробництво основних видів продукції, зокрема тієї, що становить основу експортного потенціалу України. Відбувається відтік кадрів за кордон та їх часткова передислокація на захід держави, що тимчасово викидає з активного економічного життя сотні тисяч, або й мільйони людей.

На етапі соціально-економічних перетворень, що характеризуються спаданням розвитку бізнесу, зростає потреба в кваліфікованих працівниках зі сформованим економічним мисленням, здатних до підприємницької діяльності. З огляду на це актуалізується пошук інноваційних методик формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що стає основним фактором їхньої успішної підготовки до професійної діяльності, а також до відкриття власної справи.

Однак досягнення бажаної якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників гальмується недостатнім забезпеченням педагогічних умов формування підприємницької компетентності у здобувачів освіти ЗП(ПТ)О. Це негативно позначається на їхній здатності виконувати комплексні професійні завдання та самореалізовуватися в умовах малого бізнесу.

Сучасна освітня політика повинна відповідати таким критеріям як відкритість освіти до зовнішніх запитів та запитів ринку праці, потреб громади, практикоорієнтованості, які направлені на формування у випускників навичок та професійних компетентностей.

Тому завданням сучасної освіти є сформувати громадянина, спроможного до гнучкої зміни способів і форм життєдіяльності, а формування ключових компетентностей, що відповідають основним видам діяльності громадянина, стає актуальним завданням освітнього процесу закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

На сьогодні підприємницька компетентність є однією з ключових та передбачає реалізацію здатності здобувачів освіти [2, с. 14]:

- співвідносити власні економічні інтереси й потреби з наявними ресурсами, інтересами і потребами інших людей та суспільства;
- організувати власну трудову та підприємницьку діяльність і роботу колективу, орієнтуватися в нормах і етиці трудових відносин;
- аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх з потребами ринку праці;
- складати, здійснювати й оцінювати плани підприємницької діяльності та особисті бізнес-проекти;
- презентувати й поширювати інформацію про результати власної економічної діяльності та діяльності колективу.

Здобувачі освіти мають усвідомлювати місце добросовісного підприємництва в структурі суспільства, навчитися керувати власним бізнесом і досягати успіху на ринку, випереджаючи конкурентів. Вони повинні не тільки здобути загальні економічні знання, а й навчитися застосовувати їх на практиці.

З цією метою в навчальних планах нашого закладу передбачено вивчення таких дисциплін: «Основи підприємницької діяльності», «Основи галузевої економіки і підприємництва», «Економіка підприємства».

Для ефективнішого набуття підприємницьких навичок під час викладання цих предметів слід використовувати в освітньому процесі такі форми, методи і технології навчання, які створюють можливості учням виконувати ті ролі, завдання, шукати такі розв'язки проблем, робити такі відкриття, які їм доведеться застосовувати у повсякденному житті.

З-поміж великої кількості методів та форм навчання, нами визначено, що для оптимального поєднання форм, методів формування компетентності потрібно обрати такі методи [1, с.17]:

- методи, що ґрунтуються на вміннях критичного мислення, аналізу, оцінювання й узагальнення фактів. Для реалізації цього виду цілей може послужити: мозковий штурм, лекція з презентацією і робота з текстом-джерелом;
- методи, що сприяють формуванню відповідальності, здійсненню й оцінюванню вибору, а також прийняттю рішень з повним усвідомленням наслідків. Корисними для цього будуть: «дерево прийняття рішень», методи дискусії (дебати, «шість капелюхів», «критерійний покер», дискусія на бали, метаплан);
- методи, що розвивають уяву, ґрунтуються на емоціях і переживаннях учня, а також створюють умови для дії: драма, моделювання, рольова гра, «асоціативний куш», ментальні карти;
- методи, які добре відомі й часто застосовуються – лекція з презентацією, робота з текстом-джерелом, співпраця й робота в малих групах, експертні групи, зупинки з завданнями, а також останніми роками – проєкт.

На наш погляд використання таких форм та методів сприятиме розвитку таких якостей, які є надзвичайно важливими у сучасному інформаційному середовищі, серед таких якостей можемо назвати: наявність критичного мислення, чітке усвідомлення де і як можна застосовувати набуті знання, генерувати нові ідеї, бути комунікабельним, постійно самовдосконалюватися.

Слід зазначити, що формування підприємницьких навичок пов'язане не тільки з тим, як учням викладають перераховані предмети, а з усією системою навчання і виховання у закладах професійної освіти. Формування підприємницьких умінь відбувається вже тоді, коли учні беруть участь в учнівському самоврядуванні та дослідницькій діяльності тощо.

Отже, використання інноваційних технологій при набутті підприємницьких навичок є найбільш ефективними, тому що вони імітують реальні умови, де здобувачі освіти можуть застосувати отримані знання і вміння. І завдяки саме тому, використання таких методик дозволяє нам готувати продуктивно-творчих випускників-професіоналів, які будуть не бездумно виконувати свої обов'язки, а й розпочинати власну справу та на рівних конкурувати з іншими підприємцями. Молоде покоління – це та категорія населення, від якої безпосередньо залежить розвиток нашої країни. Саме молоді люди володіють необхідним потенціалом, реалізація якого, враховуючи, на сьогодні, воєнний стан та нестабільну економічну ситуацію, зможе істотно змінити соціально-економічне становище суспільства. І завдання професійної освіти і освіти загалом, виховувати економічно грамотних, професійних, підготовлених до успішної діяльності у різних сферах та галузях господарства, ініціативних, креативних, завзятих та впевнених у собі й своєму майбутньому українців.

Література

1. Гельбак А. М. Формування підприємливості учня як ключової компетентності для життя : [методичні рекомендації] / А. М. Гельбак. – Кропивницький : КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2017. – 24 с.
2. Проєкт для обговорення «Нова школа» (простір освітніх можливостей) / за заг. ред. М. Грищенка. – К. 2016. – 34 с.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У зв'язку з необхідністю виконання соціального замовлення суспільства на підготовку робітничих кадрів особливої актуальності набуває проблема розвитку професійної компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки закладів професійної освіти в системі післядипломної освіти як основної детермінанти у розвитку та формуванні конкурентоспроможного робітника, соціально зрілого, активного і працелюбного працівника, громадянина України.

Розв'язання проблем розвитку професійної компетентності має важливе економічне, соціальне, наукове значення. Їх вирішення сприятиме актуалізації педагогічного потенціалу, сама ж професійна компетентність педагога розглядається суспільством як інтелектуальна цінність та виступає у якості людського капіталу.

Аналізуючи систему «людина-людина», Т.Г. Браже [1] визначає професійну компетентність не тільки базовими знаннями та вміннями, а й ціннісними орієнтаціями спеціаліста, мотивами його діяльності, загальною культурою, стилем взаємодії з оточуючими, усвідомлення світу навколо себе і себе у світі, здатністю до власного самовдосконалення, саморозвитку.

Як зазначає І.А. Зязюн, компетентність інтелектуальна – це особливий тип організації знань, що забезпечує можливість прийняття ефективних рішень, зокрема і в екстремальних умовах. До елементів знань, що характеризують компетентну людину, можна віднести: різноманітність (множину різних знань про різне); артикульованість (елементи знання чітко визначені і взаємопов'язані); гнучкість (зміст окремих елементів знання і зв'язки між ними можуть швидко змінюватися під впливом об'єктивних факторів навіть у тому варіанті, коли знання перетворюються у незнання); швидкість актуалізації (оперативність і легка доступність знання); можливість його використання у різноманітних ситуаціях (в тому числі здібність до переносу знання в іншу ситуацію); наявність ключових елементів; категоріальний характер (визначається роль того типу знання, яке подається у вигляді загальних принципів, підходів, ідей); володіння не лише декларативними знаннями (про те «що»), але й процедурними (про те, «як»); наявність інформації про власне знання [2].

За В.І. Масловим, компетентність – це готовність на професійному рівні виконувати свої посадові і фахові обов'язки відповідно до сучасних теоретичних надбань і кращого досвіду, наближення до світових вимог і стандартів. Компетентність є поєднанням такого рівня науки і практики у діяльності конкретної людини, який дає змогу постійно забезпечувати високий кінцевий результат з мінімальними витратами нервової, фізичної енергії людей, досягати ефективної організації особистої і колективної праці, є результатом ґрунтовної базової підготовки, творчої діяльності і безперервного підвищення світоглядного, професійного і загальнокультурного рівня в різноманітних формах [5].

Таким чином, під професійною компетентністю викладача професійно-теоретичної підготовки ми розуміємо його достатню обізнаність з культурою різноманітних видів освітньої діяльності, що надає йому право засобами свого предмета цілеспрямовано формувати та розвивати творчу особистість учня.

Розвиток професійної компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки ми розглядаємо як цілісний процес його особистісного і професійного зростання, який забезпечує умови для реалізації в системі післядипломної освіти, набування та подальшого розвитку професіоналізму, що сприяє успіху в його професійній діяльності.

Зазначимо, що рівень професійної компетентності педагога позначається не тільки на його професійній діяльності, а й на самому процесі його життя, самореалізації як засобу самоутвердження через самовираження і саморозвиток. Разом з тим базою професійної компетентності є конкретні знання, уміння і навички. Це положення має суттєве значення для вирішення проблеми розвитку професійної компетентності педагогів. Таким чином, безперервна післядипломна освіта інженерно-педагогічних працівників у всіх її складових забезпечує розвиток професійної компетентності педагогів, який проявляється у відношенні педагога до світу і самого себе, способі самоствердження, досягнення вищого ступеня активності.

Враховуючи, що у педагогічній діяльності кожний її об'єкт водночас є і суб'єктом, тобто найскладнішою системою серед усіх явищ буття, важливою є думка вчених Е. М. Князевої і С. М. Курдюмова щодо ідеї діалогової методології синергетики, згідно з якою не варто нав'язувати «складно організованим системам шляхи їх розвитку», а потрібно «зрозуміти, як сприяти їх власним тенденціям розвитку, як виводити із системи їх шляхи» [3].

Саме тому діагностичне вивчення професійної компетентності педагогів, глибоке вивчення суті будь-якого «об'єкта» педагогічної діяльності, тенденцій його розвитку, а також глибоких знань методів цієї діяльності дають можливість цілеспрямовано управляти її удосконаленням в бажаному нам напрямку відповідно як до власних інтересів і потреб педагогів, так і до суспільних цінностей.

Основою розвитку професійної компетентності педагога є навчально-пізнавальна діяльність у системі післядипломної освіти, яка спрямована на розв'язання діалектичного протиріччя між «старим і новим» та досягнення діагностично заданих цілей. При цьому педагог долає межі наявної діяльності, долає пороги розпредмечування нових знань. Зазначимо, що розвиток професійної компетентності відбувається тільки у взаємозв'язку продуктивного і репродуктивного, включаючи не тільки безпосередньо результативні дії, але й мотиви, відношення, погляди, переживання, самосвідомість.

Сучасні педагоги і філософи вважають, що формування фахівця повинне здійснюватись на основі гнучкої моделі завдяки поєднанню прагматизму і позитивізму з екзистенціальною феноменологічною філософією. Життєздатна теорія неперервності професійної освіти повинна поєднати індивідуальні і соціальні виміри людського життя, осягнення розумом наслідків і визнань важливості ризику для саморозвитку людини [4]. Післядипломна освіта інженерно-педагогічних працівників повинна виконувати замовлення і суспільства (на основі цілей освіти), і педагога (на основі цілей його саморозвитку) на підвищення компетентності.

Таким чином, теоретичне вивчення цієї проблеми дало змогу дійти висновку, що система післядипломної освіти, побудована на базі діагностики, адресного спрямування, суб'єктно-діяльнісного підходу, орієнтації на модель професійної компетентності викладача професійно-теоретичної підготовки, урахувань мотивів, настрою, принципів комунікативної педагогіки, дозволяє максимально розкрити творчий потенціал кожного педагога і повною мірою поставити на службу професійній освіті. Така система дозволяє виявити і розвивати загальні, професійні і педагогічні здібності працівників, повною мірою сприяти підготовці конкурентоспроможного робітника.

Література

1. Андреев В. И. Педагогика творческого саморазвития. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1996. – 567 с.
2. Зязюн І. А. Сучасні дидактичні моделі і логіка учіння // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. праць / Ред. кол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ. – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2000. – 636 с.
3. Князева Е. М., Курдюмов С.М. Синергетика как новое мировидение: диалог с Пригожиным // Вопросы философии. – 1992. – № 12. – С. 3-20.
4. Кулжаева М. Д. Философско-педагогические тенденции в современном идеализме. – Харьков: Издательство при ХГУ. – 1988. – 151 с.
5. Маслов В. І. Принципи менеджменту в усановах освіти // Освіта і управління. – 1997. – №1. – С.80.

ЩАВІНСЬКА ЛАРИСА

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області (м. Хмельницький)

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Протягом останніх трьох років всі ми живемо в нових реаліях у зв'язку з розповсюдження вірусу Covid-19, збройною агресією РФ та введення воєнного стану на території нашої держави. І, звісно, ці події мають величезний вплив на учасників освітнього процесу і на освітній процес в цілому. Перед усіма педагогічними працівниками закладів професійної (професійно-технічної) освіти Хмельницької області постала необхідність пошуку оптимальних варіантів організації та здійснення навчально-виховного процесу в дистанційному форматі.

Дистанційне навчання – це технологія, що базується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для постачання навчального матеріалу та спілкування. Дистанційне навчання надає здобувачам освіти доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає абсолютно нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення різних навичок.

Під час дистанційного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Хмельницької області уроки іноземної мови відбуваються за допомогою як синхронних засобів навчання (Zoom, Skype, GoogleClassroom, MOODLE, Microsoft Office 365, Viber відеозв'язок), так і асинхронних (електронна пошта, блоги, онлайн відео-уроки, матеріали для опрацювання, в тому числі у вигляді аудіо- та відеофайлів). Також викладачі іноземних мов ЗПО Хмельницької області успішно використовують власні блоги для онлайн навчання.

Особливості сприйняття дистанційного навчання в умовах пандемії COVID-19, визначені в процесі опитування викладачів іноземних мов закладів професійної (професійно-технічної) освіти Хмельницької області. Більшість викладачів висловили міркування, що аудиторні заняття є значно ефективнішими порівняно із заняттями онлайн, на яких відчувається недостатній рівень взаємодії викладачів і здобувачів, виникають технічні труднощі.

Також опитування показало, що викладання іноземної мови дистанційно має свої переваги і недоліки. Однією з переваг є те, що учні за умови правильно організованої роботи викладачем розвивають свої навички саме самостійної освіти. Навчатися вчитися – топ-навичка не тільки для майбутнього, а тут і зараз. Освітні експерти переконані, що у 2030 році процес навчання стане безперервним. Отже, у нинішнього покоління учнів є чудова нагода прокачати цей скіл, більше навчаючись самостійно.

Дистанційна робота дає змогу більш об'єктивно оцінювати учнів, оскільки перевірка знань стала автоматизованою і більш прозорою (учень виконує тести, а батьки одразу бачать статистику). Позитивною стороною є й те, що якщо учень щось не зрозумів на уроці, то в онлайні це не проблема: учень може прослухати урок чи його частину стільки раз, скільки потрібно, щоб закріпити знання. Тести, які можна проходити кілька разів, чудово працюють на закріплення. А також учні мають унікальну можливість підлаштувати час під себе.

Основним у вивчення іноземної мови є навчання різним видам мовленнєвої діяльності. Тому необхідно кожному учню надати можливість максимальної практики в цій діяльності для формування відповідних навичок.

Для тренування аудіювання викладач може підготувати комплекс вправ для прослуховування монологів, діалогів, уривків з пісень. Крім цього можна підібрати уривки з фільмів і невеликі відеоролики з наступним тренуванням прослуханого. Фільми – це найкращий варіант поповнити свій вокабуляр сучасними розмовними виразами будь-якої іноземної мови. Але на початковому етапі краще підбирати фільми з чітко вимовою та наявністю субтитрів.

Для розвитку навичок читання можна разом читати та обговорювати художню літературу, виконати комплекс вправ, спрямованих на тренування конкретних граматичних явищ і нової лексики.

Письмові навички під час онлайн-занять можна тренувати різними способами, в залежності від поставлених цілей. Можна рекомендувати написання есе, а також письмових повідомлень, які молодь використовує щодня.

В умовах сьогодення необхідно більше розвивати комунікативні навички (діалогічне, монологічне мовлення). Надавати інформацію про традиції, історію, культуру країни, мову якої вивчаємо, порівнюючи їх з нашою країною. Це дає можливість формуванню уявлень учнів про особливості життя у глобальному світі та систему загальнолюдських і національних цінностей.

Але у дистанційному навчанні є і ряд своїх недоліків. Перш за все важливою складовою становлення для учнів є відчуття приналежності до соціальної групи. Робота он лайн неначе позбавляє цього. Працюючи офлайн учні вчать командної роботи, вирішенню конфліктних ситуацій та ефективно взаємодіють один з одним. Отже, навчаючись дистанційно в учнів не так багато можливостей здобути soft skills, які на першому місці серед навичок ХХІ століття.

Другим вагомим недоліком на думку викладачів іноземних мов ЗПО Хмельницької області є гаджитація. Учні проводять у гаджетах ледь не весь час, що погано впливає на їхній зір. А також самоорганізація учнів проходить доволі важко. Адже навколо них нічого не змінюється: в одній і тій самій кімнаті вони сплять вночі, навчаються вдень. Щоб навчатися дистанційно, учні мають бути свідомими, вміти планувати день та керувати своїм часом.

Упровадження дистанційного навчання позбавляє здобувачів, які вивчають іноземні мови, емоційного сприйняття навчального контенту. Вебінари не можуть повною мірою замінити аудиторне спілкування. Попри всю технологічність – віртуальні дошки, відео та аудіоконтент, онлайн-взаємодія позбавлена можливості невербальної комунікації у вигляді зорового контакту, усмішки. Викладачі іноземних мов ЗП(П)О зазначають, що нестача позитивного емоційного чинника знижує навчальну мотивацію, викликає ефект звикання до екранного спілкування, призводить до швидкої втоми і, як наслідок, до розсіяної уваги.

Всі люди по різному сприймають інформацію. Є аудіали, візуали, дискретні, кінестетики. Дослідження довели, що більшість учнів – кінестетики, оскільки пізнають світ через практичний досвід. У дистанційному навчанні здебільшого не існує практики – самі лише дані, які потрібно якось переробити та вивчити.

Цілком комфортне для взаємодії і водночас сприятливе для навчання іноземної мови комунікативне середовище за умови практично цілковитого переходу на дистанційне навчання створити проблематично, оскільки всі учасники навчального процесу позбавлені можливості особистого контакту, який, як ми вже зазначали, є дуже важливим чинником повноцінної взаємодії викладача та здобувачів освіти. Тому в реаліях нашого життя важливо сконцентрувати увагу на тих особливостях комунікації за посередництва комп'ютерної техніки, що можуть, принаймні, пом'якшити негативний вплив практично цілковитої відсутності особистої взаємодії як на учня, так і на викладача. І однією з таких особливостей є обов'язкове дотримання правила – завжди вмикати відеокамеру – і здобувачам, і викладачам, виявляти ініціативність і активно включатися в процес дистанційного навчання.

Отже, аналізуючи вищевикладене можна прийти до висновку, що щоб провести якісний урок дистанційно, необхідно заздалегідь виробити власну стратегію з урахуванням всіх можливостей, а також можливостей інтересів та потреб учнів. Організувати якісне навчання з використанням цифрових технологій, комунікувати з учнями на відстані, надихати та мотивувати їх до навчання.

Література

1. Андрущенко Н. Дистанційне навчання в Україні: експерименти, напрацювання, перспективи / Наталія Андрущенко // Вища шк. – 2014 – № 5/6. – С. 60-63.
2. Якубов С. Упровадження елементів дистанційного навчання школярів / Сергій Якубов // Школа. – 2013. – № 2. – С. 2-6.
3. Melor M. Y., Salehi, H., & Chenzi, C. (2019). Integrating social networking tools into ESL writing classroom: Strengths and weaknesses. *English Language Teaching*, №5 (8). pp. 42-48. URL: <https://doi.org/10.5539/elt.v5n8p42>.
4. Гороховський О. І. Методичні аспекти створення навчальної літератури для дистанційного навчання / О. І. Гороховський – К., 2007. – 543 с.

ЯРОВЕЦЬ ОКСАНА

ДНЗ «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Державна політика у сфері освіти і науки відіграє вирішальну роль у забезпеченні розвитку людського капіталу та отриманні економічної вигоди у вигляді сталого зростання й конкурентної економіки, а значить суспільного та індивідуального добробуту, майбутнього процвітання та якості життя. Досягнення цих цілей потребує узгоджених політичних ініціатив, ефективних управлінських рішень та довгострокових інвестицій.

Щоб відповідати сучасним запитам з боку особистості та суспільства, потребам економіки, світовим тенденціям, здійснюється системна трансформація сфери для забезпечення нової якості освіти на всіх рівнях. Одними з пріоритетних напрямів реформи є Нова українська школа та сучасна якісна професійна освіта.

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Нова українська школа (НУШ) – довготермінова реформа освітньої галузі, яку було розпочато у 2018 році. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є головним інструментом програми. Масове впровадження ІКТ дозволяє оптимізувати навчальні процеси та суттєво розширити можливості педагогів та здобувачів освіти, сприяючи формуванню необхідної життєвої та професійної компетентності в останніх. Реформу НУШ розраховано на роки, адже неможливо швидко змінити освітню традицію, що плекалася в Україні протягом десятиліть. Проте зміни вже розпочались...

Головна мета НУШ – створити школу, в якій буде комфортно вчитись і яка дасть здобувачам освіти не зайві знання, а й практичні навички застосування знань у повсякденному житті, нову школу, де навчать мислити критично, проводити власні експерименти та вільно висловлювати власну думку.

Розроблені стандарти ґрунтуються на рекомендаціях, опублікованих європейським Парламентом та Радою ЄС у 2006 році щодо формування базових компетенцій освіти упродовж життя: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність [4].

Спільними для всіх компетентностей є так звані наскрізні вміння і навички, розвиток яких є головним завданням НУШ: системне та критичне мислення; уміння чітко висловлювати думки як письмово, так і усно; здатність логічно обґрунтовувати свої ствердження; уміння адекватно сприймати прочитану інформацію; ініціативність; творчість; контроль емоцій; здатність оцінювати ризики, розв'язувати проблеми, приймати рішення та співпрацювати з іншими людьми. Розвиток цих навичок у здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічна) освіти допоможе їм краще справлятися з новими викликами в реальному житті. [2]

Можна узагальнити основні аспекти Нової української школи:

- педагогіка партнерства (повага до особистості, дотримання принципів соціального партнерства);
- новий зміст (розвиток ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації);
- виховання на цінностях (формування ціннісних ставлень та суджень, важливих для гармонійного особистого і суспільного життя);
- сучасне освітнє середовище (орієнтування освітнього простору на розвиток інтересу і мотивації дітей до навчання);
- орієнтація на здобувачів освіти (максимально враховуються права учня, його інтереси, потреби та здібності);
- вмотивований викладач (педагог отримує академічну свободу в навчальному процесі, велика увага приділяється матеріальному стимулюванню). [4]

В класичній системі освіти набуті знання іноді не несуть помітної практичної користі, тому що з розвитком інтернету інтелектуальний багаж перестав мати таке значення, як раніше. В сьогоденні вчитися потрібно постійно, і не просто заради оцінок чи диплому.

Перехід на якісно новий рівень освіти вимагає сучасної матеріально-технічної бази. У списку необхідного обладнання, яке полегшує роботу педагога, економить час на уроці та зацікавлює навчальним процесом здобувачів освіти: інтерактивна дошка і проєктор; ноутбук для вчителя; планшети для учнів; Wi-Fi роутер; інтерактивна панель; принтер та сканер; стенди; моделі та макети; лабораторне обладнання для практичних робіт тощо.

Масштабне впровадження ІКТ дозволить оптимізувати навчальний процес, зробити його максимально цікавим для здобувачів освіти. Взагалі, освітній простір НУШ не обмежуватиметься освітнім приміщенням. Для формування наукових та винахідницьких навичок планується активно створювати навчальні центри, також впроваджуються програми вільного доступу учнів до музеїв, обсерваторій й інших корисних закладів.

Концепцією «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року передбачено три напрями реформування професійної освіти: децентралізація управління та фінансування, підвищення якості професійної освіти, та посилення зв'язку з ринком праці.

Отже, професійна освіта є складником української системи освіти, де здобувач освіти може оволодіти знаннями, уміннями і навичками за певною робітничою професією. Для того, щоб випускник закладу міг бути конкурентним на ринку праці та виконував професійні обов'язки на належному рівні, заклади професійної (професійно-технічної) освіти мають надавати якісну підготовку, адже саме їх випускника відбудовувати нашу державу у післявоєнний час.

Література

1. Бібік Н. (Ред.) (2019) Нова українська школа: порадник для вчителя. Літера ЛТД.
2. Вікторенко, І., Федь, І., & Вовк, Н. (2022). Витоки та теоретико-методологічна база започаткування та реалізації реформи нової української школи. URL: <http://surl.li/muzuy>
3. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII (2017). URL: <http://surl.li/jxtzu>
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. – 40 с. URL: <http://surl.li/muzuy>
5. Онищук Л. А. Теоретико-методологічні засади конструювання та реалізації змісту освіти/ Людмила Анатоліївна Онищук // [редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2016. – Вип. (12). – с. 45-53.

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

XII міжнародної науково-практичної конференції,
19–20 жовтня 2023 р., м. Хмельницький

(українською, польською та англійською мовами)

Технічний редактор: *Яремчук В. С.*

Комп'ютерна верстка: *Герніченко І.І.*

Художнє оформлення обкладинки: *Самборська О.В.*
